BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE FIRENZE
BUONAMICI
1578
2.2
Wiegeri

R. BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE
DI FIRENZE

OPERE BIBLIOGRAFICHE E BIOGRAFICHE

RACCOLTE DAL

DOTT. DIOMEDE BONAMICI

di Livorno (1823-1912)

Novembre 1921.

Digitized by Google

7407

Digitized by Google

Google

Joh. Gottfr. Krügner. ſc. Lipſ.

IO. HENRICI BOECLERI

BIBLIOGRAPHIA CRITICA

SCRIPTORES OMNIVM ARTIVM
ATQVE SCIENTIARVM ORDINE
PERCENSENS

NVNC DEMVM
INTEGRA ET EMENDATIVS
EDITA

ACCESSIONIBVSQVE
EX RELIQVIS SCRIPTIS
BOECLERIANIS
AVCTA

RECENSVIT
IO. GOTTLIEB KRAVSE
QVI ETIAM
PRAEFATIONEM ANIMADVERSIONES
ET INDICES ADIECIT

LIPSIAE
SVMTIBVS HEREDVM IO. GROSSII
ANNO MDCCXV

Ouidius Triſtium L. I. Eleg. 6.

ORba parente ſuo quicunque volumina tangis
His aliquis noſtro detur in orbe locus.
Quoque magis faueas, non ſunt hæc edita ab illo,
Sed quaſi de domini funere rapta ſui.
Quicquid in his igitur vitii reperitur, id Auctor
Emendaturus, ſi licuiſſet, erat.

Buon. 1578

Hæc Naſonis nonnihil immutata *Poſthumis Bœcleri* præſcribere iuſſit Cl. *Obrechtus* ad calcem Præf. Animaduerſ. in Hippolytum a Lapide præmiſſæ; quæ in hunc etiam libellum poſthumum & ex poſthumis maxime auctum optime quadrant.

PRAEFATIO.

LECTORI BENEVOLO
S. D.
EDITOR.

QVamquam præclare de literis mereantur, qui nonniſi ſua lectoribus propinant cogitata, miſſisque aliorum lucubrationibus, proprii potius ingenii monimentis ornare pariter rem eruditam & amplificare conantur; non ideo tamen deprimenda ſunt eorum molimina, qui alienis etiam fœtibus manum commodare gaudent obſtetricantem, virorumque celeberrimorum λειψάνοις colligendis inque lucem publicam protrahendis haud proletariam nauantes operam, ne vel hac ex parte quid detrimenti capiat res literaria pro virili ſua proſpiciunt. Tot ſummos omni ætate viros hoc genus induſtriæ, quo & pietatem in defunctos auctores teſtarentur, omnique de poſteritate bene mererentur, haud indignum vigiliis ſuis exiſtimaſſe ne nunc commemorem; innumeris ſane & erudititiſſimis bonorum ingeniorum inuentis annotatisque carendum nobis eſſe, absque iis ſi fuiſſet, non niſi rerum omnium ignaros latere poteſt. Neque expeditum adeo diffi-

cultatumque expers eſſe, poſthumas, & imperfe-ctas præcipue, auctorum recenſere lucubrationes, vt ignauo cuique & imperito cum laude liceat hoc munere defungi, fatebitur, quicunque hac in palæſtra vires ſuas voluerit experiri: & teſtantur tot infelicis conatus exempla. Iudicio hic opus eſt ſubacto, ingenio felici, memoria tenaci, vt bene, quod inſtituiſti, exſequaris.

Inter viros ſuperiori ætate præſtantisſimos vix quenquam reperio, cuius ſcripta frequentiores inuenerint editores, quam *Io. Henrici Bœcleri* lucubrationes; quarum is, pro ea qua erat inter omnes exiſtimatione, tantum apud eruditos excitauerat deſiderium, vt ne viuente quidem auctore & indignante manus ab iis, imperfectis licet & limam vltimam nondum expertis, abſtinerent alii, ſed editionis curam protinus ad ſe raperent. Grauiter hac de re conqueritur auctor ipſe in Præfatione ad Notitiam S. R. Imperii. *Quæ cautio*, inquit, *omnes ſane, quibus vllus vllius iuris ſenſus vſusque ſupereſt, deterrere poterat, ne aliis operibus ſe ingererent, auctoriue viuenti & videnti arbitrium ſuæ rei eriperent. Sed hoc iam ad famam vberrimum nonnullis eſt aucupium, inſciis, inuitis, deprecantibus publice, auctoribus aliena rapere, formare & reformare, & in publicum protrudere, non ſine multis deprauationibus. Nam & quicquid auditorum aliquis, calamo properante, ſecus, quam dictum eſt: excepit; & quæ aliorum verbis ſententiisque prolata ſunt; &, vbi ſcriptor iudicium ſuum ſuſpendit:*

hæc

hæc & talia, velis nolis, tu ita feciſti, dixiſti, ſcripſiſti; ſicut plagiario huius generis in te incurrenti placebit. Quæ licentia quo proceſſura ſit, cogitare debebant, qui rem librariam, niſi diſciplina publica regatur, ad noxam & dedecus ſæculi vergere intelligunt: & quæ ſequuntur longe grauiores etiam de Diſſertatione *de comparanda Latinæ Linguæ facultate* querelæ.

Poſt fata *Bœcleri* nihil mitius cum lucubrationibus eius actum: omnes huc conuolare, omnes prouinciam editorum inuadere, hæredes, diſcipuli, alii: qui quam non auſpicato omnes hoc munus in ſe ſuſceperint, oſtendi alibi, pluribusque deinceps ſum oſtenſurus. Nunc retuliſſe iuuabit, quæ de poſthumis Bœclerianis ſenſerit V. Cl. *Chriſtianus Gryphius, Bœcleri* genuinus ſane & dignus tanto magiſtro diſcipulus, cuius hæc eſt, in ſchediaſmate quodam typis nondum exſcripto, hoc de argumento digreſſio: *Ceterum dum in huius rei mentionem incido, deplorare vtique cogor ſortem Viri cuiusdam ſummi, & de re literaria, ſi quis alius in Germania noſtra præclare meriti, cuius pleraque ſcripta poſthuma ſimile fatum experta ſunt. Aeuera maiori veneratione virorum magnorum reliquiæ ſunt conſeruandæ, aut melius fuerat, omnino ab editione tam imperfecta abſtinere. Sed is proh! dolor nunc temporum noſtrorum genius eſt, vt quiuis ſimul per ſuos, ſimul per alios interdum abortiuos fœtus inclareſcere velit.*

Hæc inter poſthuma Celeberrimi *Bœcleri* referre præſentem etiam libellum adeo non vereor, vt eidem abſque hæſitatione nomen eius præſcribere haud dubitauerim. In promtu enim ſunt ſententiæ huic adſtruendæ argumenta minime dubia. Nam & ſtilum *Bœcleri* & eruditionem agnoſcunt eius quondam diſcipuli, interque eos diſertim Summe Reuerendus *Fechtius*, cuius verba infra dabo; & frequens Bibliothecæ Suecicæ rerumque Argentoratenſium mentio non alium quam *Bœclerum* auctorem eſſe arguit; rem vero prorſus euincit exemplum quod nos adhibuimus MStum, partim ex ore dictantis exceptum, partim ex libello eius memoriali expreſſum. Neque quisquam, quod ſciam, ad alium parentem referre hunc fœtum adhuc eſt auſus: niſi quod obeſæ naris Criticus *Chriſtophorus Hendreichius*, cuius verba infra refero, ea de re videtur addubitaſſe.

Prodiit autem libellus iſte Germanopoli, vt habet titulus, anno M DCLXXVII, forma octo foliorum; quo editore, quaue ex officina, non additur. Conſtat autem aliunde, Francofurti ad Mœnum excuſum eſſe, ſumtus editionis ferentibus Wolfg. Schrey & Hammio, non ignotis ibidem bibliopolis, editore *Samuele Schottelio*, Poeſeos quondam in Academia Argentoratenſi Profeſſore, celeberrimique *Obrechti* affine. Sed ægerrime tuliſſe *Obrechtum*, tradunt, hanc præpoſteram affinis ſui diligentiam, quod compertum haberet, *Bœclerum* has ſuas prælectiones publico

blico nunquam deſtinaſſe, imo ne ederentur, certis de cauſſis, omnino prohibuiſſe. Repetita eſt iſta editio ibidem an. M D C XCVI. eadem forma, ſed nihilo melior, nullaque re, præterquam mendis craſſisſimis, auctior, a quibus ne titulus quidem immunis eſt, duabus quippe lineis ſatis abſurde transpoſitis. Præter binas has editiones nullam ego vidi aliam, neque extare credo. Quamvis enim aliquoties hunc libellum prodiiſſe Celeberrimi Actorum, quæ Lipſiæ publicantur, Eruditorum Collectores *A. 1696. p. 75.* diſerte aſſerant, facile tamen mihi perſuadeo, eosdem falſis aliorum relationibus in hanc inductos eſſe ſententiam. Non enim ſum neſcius, memorari ab *Ant. Teiſſerio* in Auctario Catalogi Catalogorum p. 150. hunc libelli præſentis Titulum: *Io. Henr Bœcleri Bibliotheca ſelecta vero auctori vindicata, & ab innumeris mendis, quibus ſub tit. Bibliographiæ Hiſtorico - Philologico - Politicæ curioſæ, Germanopoli editæ, ſcatebat, repurgata. Argentorati 1680, 8. ap. Io. Frid. Spoor & Reinh. Wæchtlerum ;* novi etiam eundem titulum referri a Pandectarum Brandenburgenſium ſcriptore *Chriſtoph. Hendreichio* p. 619. b. Sed vtrumque ea verba ex Catalogo aliquo Francofurtano exſcripſiſſe, eamque editionem intra primos conatus ſubſtitiſſe valde mihi fit veriſimile, cum in nulla adhuc bibliotheca, aut bibliothecæ alicuius catalogo, tale quid expiſcari mihi licuerit, virique rei librariæ peritiſſimi, ipſique adeo bibliopolii Sporiani etiamnum poſſeſſores nihil ſibi hu-

 ius-

iusmodi viſum vnquam eſſe ſerio mihi affirmauerint.

Plures autem editiones etſi mihi non innotuerint adhuc, diuerſis tamen viris eruditis id curæ fuiſſe mihi relatum eſt, vt emendatius ederetur hic libellus. Referendum ne ſit ad ἔκδοσιν, de qua modo dixi, Argentoratenſem, an de recentiori inſtituto capiendum, quod de V. Cl. *Io. Henr. Felzenio*, Pandectarum & Iuris Canonici in Academia Argentoratenſi Profeſſore, *Bæclerique* noſtri ex filia nepote, refertur, eum nempe a multis iam annis edendo huic libro operam addixiſſe bibliopolæ cuidam Argentoratenſi, nunc non definio. Id tantum pro certo nunciatur, dum de die in diem procraſtinatur negotium, ſpem tandem omnem iſtius editionis penitus decollaſſe. Sic quoque a bibliopola Francofurtenſi, apud quem antea hæc Bibliographia prodierat, accepi, dudum eum de noua eademque meliori editione adornanda egiſſe cum Viro Celeberrimo *Io. Frid. Pfeffingero*, Argentoratenſi, Equeſtris Academiæ, quæ Luneburgi floret, Inſpectore & Prof. Publico, Vitriario illuſtrato, particula Hiſtoriæ ſæculi præteriti, Geographia & Matheſi practica, aliisque ingenii monimentis editis incluto; ſed ſimul ipſe fatebatur, Virum eruditiſſimum pluribus, & officii publici, & lucubrationum, quas ipſe orbi erudito deſtinauit, curis diſtractum, videri omnia nunc alia agere, adeoque horum etiam promiſſorum ſpem ſane exiguam, aut nullam potius, ſupereſſe. Tandem

dem & amicus quondam meus, *Hieronymus Auguſtus Groſchuffius* artium liberalium, dum viueret, Magiſter, qui multam hiſtoriæ literariæ ornandæ curam impenderat, denuo hunc libellum ſub incudem reuocare, a mendis liberare, atque ſuis paſſim obſeruationibus augere deſtinauerat. Sed deſtinauerat tantum, neque vnquam eum manum operi admouiſſe credo: parum enim aberat, quin ægre ferret, mentionem huius rei a me in Relationibus vernaculis de libris nouis, anno MDCCVIII. & ſequentibus a me editis, *P. VII. p. 674.* indeque a Cel. *Struuio* in Supplementis ad notitiam rei literariæ *p. 14. ſq.* eſſe factam. Deſtinatis autem eius mors præmatura interceſſit, quæ eum multa præclara minantem in flore iuuentutis abſumſit.

His doctorum Virorum conatibus, aliorumque non minus celebrium benignis iudiciis allectus, cœpi primum inſpicere libellum curioſius, ſtatimque amaui tot præclara de bonis omne genus ſcriptoribus monita; ſimul tamen indolui, adeo mendis obſita eſſe omnia fœdiſſimis, vt ſæpe mentem auctoris ne hariolando quidem aſſequi liceret; nomina vero ſcriptorum ita corrupta & deprauata, vt aliquando nulla arte, nullaque adhibita induſtria, reſtitui poſſe viderentur. Libello igitur optaui ſerio editorem & rei librariæ peritum & ſententiarum Auctoris in primis gnarum, in ſcriptis autem eiusdem reliquis haud perfunctorie verſatum. Quales cum eſſe viros, quos laudaui, eruditos, aut noſſem penitius, aut

argumentis haud leuibus inductus mihi perſuaderem, nimis quam ægre tuli, ſpes iſtas omnino iam decollaſſe. Emendaui itaque ipſe in exemplo meo non pauca, ſed in vſus tantum priuatos, & prout in loca quædam aliud agendo incidi. Interiecto tempore, cum inter familiares cum bibliopola ſermones huius etiam libelli mentio fieret, pluribus eundem, vt merebatur, commendaui; ſed ita commendaui, vt næuos ſimul non diſſimularem: quo factum eſt, vt idem eiusdem recudendi caperet conſilium, meaque ad id opera vti peroptaret. Nolui conatibus viri optimi, vſibusque ſtudioſæ iuuentutis, cui vnice hæc commentatio deſtinatur, deeſſe, accuratiorique recenſioni me protinus accinxi. Perlecto itaque denuo libello, intellexi, triplicem præcipue requiri induſtriam, ſi probe hoc munere defungi vellem: primo, vt ſphalmata typographica, cura, quanta fieri poſſet maxima, emendarentur; deinde, vt omnia ad normam, quam auctor ſibi circa initium præſcripſit, exigerentur, libellusque vniuerſus iuſto ordine diſponeretur; denique, vt ea capita, quæ methodus auctoris promittebat, & ad quæ aliquando ipſe prouocauerat, quorum tamen nihil in toto hoc libello comparebat, a me adiicerentur.

Dum autem in hoc ſum, vt his omnibus rite proſpicerem, perluſtrandum offertur mihi ab amico, nullius tamen rei minus, quam horum, quæ agitabam, conſiliorum meorum gnaro, volumen Prælectionum Boeclerianarum; quod

aui-

auide euoluens, vt inde doctrinæ forte aliquam facerem acceſſionem, aut, quod optabam inprimis, monita quædam de ſcriptoribus illuſtrando emendandoque libello, cui inſudabam, haurirem, inueni, præter Lectiones Ethicas & Politicas non ita pridem a Cl. *Mollenbeccio* in lucem productas, haberi inibi Locos Communes ordine ſcientiarum & artium diſpoſitos, ſingulis titulis per ſingula folia, charta etiam pura interiecta, deſcriptis. Non potuit me latere diutius, hos ipſos eſſe Locos communes, ex quibus enatus eſt libellus, ab editore *Bibliographiæ Curioſæ* titulo prænotatus: quam ſane aut meam, aut libelli potius fortunam, mihi profecto tunc exoptatiſſimam, ne quidem ſperare vnquam fueram auſus. Percurri lætus quicquid erat ſub his titulis annotatorum, quæ auditor quondam aliquis & domeſticus *Bæcleri*, partim ex ore eiusdem dictantis, partim ex libello ipſius memoriali, deſcripſerat, deprehendique, ex iis, quamuis frequentibus etiam hic mendis, quod in eiusmodi prælectionum apographis ſolenne eſt, non vacarent, multa tamen poſſe in impreſſis corrigi, multa ibidem omiſſa hinc inde reſtitui, nouem etiam tituli, quorum in vtraque editione præcedenti nec vola, nec veſtigium, tractationi huic addi, vt integrum ſcientiarum & artium ſyſtema, quod ſub initium libri promittitur, ſic demum abſolueretur.

Præterea ex ſcripto hoc exemplari didici, ſcopum auctoris non fuiſſe, vt hactenus exiſti-

matum

matum eſt, plenam auctorum Bibliothecam tradere, ſed auditoribus tantum viam & ordinem oſtendere, quo commodiſſime variæ de bonis cuiuscunque generis libris obſeruationes colligi poſſent: quamuis inſigni, qua pollebat Noſter, omnis rei literariæ peritia effectum ſit, vt exempla, quæ addidit ſuppeditatis a ſe titulis, ſenſim in ſelectam quaſi optimorum, & veterum præcipue, Scriptorum excreſcerent bibliothecam. Qua autem in re vel in primis certiora me hic reperturum credidi, quo nempe tempore hæ prælectiones cum auditoribus primum fuerint communicatæ, in eo fruſtra fui; adeoque iis contentum me eſſe oportuit, quæ huic rei indagandæ iam antea ex impreſſis collegeram, argumentis. Mentio enim ibidem habetur *Procopii* ab *Eichelio* an. 1653. editi; *Manilii* cum *Scaligeri* Notis ab ipſo *Bœclero* curati an. 1655. imo & Menagianarum in *Laertium* Obſeruationum, quæ non ante an. 1664. lucem adſpexerunt Hinc firmiter concludi poſſe exiſtimo, ſaltem poſt annum ſuperioris ſæculi LXIV. harum prælectionum natales eſſe ponendos. Ante annum 1699. eosdem eſſe ſtatuendos etſi non extra omne dubium collocari queat, aliqua tamen veri ſpecie inde coniicere licet, quod Plinianam editionem optimam eſſe dicat, quam curauit *Dalechampius*, nulla interim Gronouianæ, quæ dicto anno prodiit, mentione iniecta; quam tamen in primis laudat in Commentatione de Scriptoribus Græcis & Latinis.

Sed

Sed redeundum mihi eſt ad id, vnde digreſſus ſum, dicendumque de ſtudio, quod in recenſendo hoc opuſculo a me eſt collocatum. Princeps itaque cura mihi fuit circa emendationem textus; vbi tot monſtra errorum fœdiſſima fuerunt mihi debellanda, vt parum abfuerit, quin rei difficultate deterritus in medio opere deficerem. Sic videas laudari pro Valdero, Valdonum, pro Braſpergio, Braslerum, pro Cerono, Ceruinum, pro Piſano, Piſorium, pro Barocio, Baronium, pro Humberto Montismozellano, Mund. Moretanum, pro Bonnæo, Borromæum, pro Tuningio, Tomingium, pro Juſto, Ireſtum, pro Vomelio, Cornalium, pro Pæto, Petrum, pro Illeſca, Illeream, pro Balæo, Belleum, pro Contareno, Catharinum, pro Bracello, Baricellum, pro Maſculo Murſulum, pro Gyrello, Cicelium, pro Caſella, Capellam, pro Doſio, Boſium, pro Coccinio, Cælinum, pro Mirtæo, Miræum, pro Kærio Retium, pro Gebvvillero, Gabuxillerum, pro Brotuſſio, Brotacium, pro Cadamuſto, Cadomiſtum, pro Paſtregico, Paſtrengium, pro Democrate, Democritum, pro Riualto, Riuallium, pro Coruino, Clauonium, pro Strigelio, Stengelium; vt alia innumera nominum corruptorum portenta taceam. Videas Scriptoribus ſæpiſſime aliena tribui prænomina, Hemmingumque Sixti, Foxium Candallam Pauli, Schragium Andreæ, Hondium Ioannis, Cornarium Ionæ, Amanum Ioannis, Svvartium Eraſmi, Paduanum Hieronymi, Poſſeuinum Andreæ, Schorum Hermanni,

Ly-

LydiumBartholomæi, Victorem Petri, Ferrarium Octauii, Ionſtonum Ioannis, Harpsfeldium Hieronymi, Maiorem Iſaaci, Apianum Petri, Aluarecium Friderici, Bitſchium Georgii, Gemuſæum Henrici, Gualterium Iacobi, alios alia perperam gerere prænomina. Quid quod quandoque cognominibus omiſſis ſola habentur prænomina, ſicuti Iacobus tantum vocatur, qui Vlfeldius, Georgius Bertholdus, qui Pontanus, Orontius, qui Finæus dici debebat. Neque in reliquis melius ſe geſſit editorum induſtria, cum mox pro Geoponicis Georgica, pro Gromatico Grammaticus, pro Tranſiſalano Tranſyluanus, pro Horoſcopo Hiroſcyion, pro Panathenæis Rauathenæa, pro Tabulis Friſicis Phyſicæ, & alia eiusdem generis ineptiſſima admiſſa ſint, ita vt ſæpiſſime vix diuinando ſenſum aliquem elicere poſſis. Non dicam de lineis ſæpe aliquot omiſſis, indeque in vnum confuſis, quæ de diuerſis dicta fuerant; de paginis aliquot inuicem permutatis, quale quid in tractatione de Aſtronomis alibique acciderat; de ſignis diſtinctionum aut omiſſis, aut perperam additis, quæ ſenſum producebant plane contrarium, nomina vnius auctoris disiungebant, vt diuerſi deſignari viderentur, diuerſorumque nomina, quaſi ad vnum ſpectarent, contrahebant.

Tot itaque tantisque ſphalmatibus, quæ tum typothetæ tum auditorum b. Viri culpa irrepſerant, eliminandis, aliquando vix ſufficere mihi videbar, niſi mentem Cl. Auctoris de rebus quam-

quamplurimis, ſcriptoribus præcipue, aliunde iam haberem cognitam. Collegi itaque ex aliis eius ſcriptis, de argumentis, quæ hic attinguntur, non pauca, quæ vſum etiam mihi præbuerunt inſignem in libello emendando, anſamque dederunt longe plura ex omnibus, quotquot nanciſci potui, Auctoris ſcriptis colligendi, quæ nunc textui ſubiecta vides; de quibus infra ſuo loco dicetur vberius. Hic addere tantum iuuat, non modo ſedulo me cauiſſe, ne quid audacius, & præter mentem auctoris mutarem, ſed etiam *παροράματα* ipſius auctoris ab exſcriptorum typothetarumque allucinationibus, quantum fieri licuit, diſtinxiſſe, eaque ſimul cum iſtis e libello non eieciſſe, ſed peculiaribus ad calcem Animaduerſionibus indicaſſe atque emendaſſe. Neque enim quisquam, puto, Noſtrum adeo ſupra humanam ſortem poſitum arbitrabitur, vt excidere ei non potuerint quædam obelo notari digna, præcipue non de ſcripto, ſed memoria ſuggerente, res longe diuerſiſſimas, in vſus tantum priuatos auditorum ſuorum, proponenti. Nam longe curatius ad examen vocaſſet omnia Auctor, ſi ea publicæ luci deſtinaſſet vnquam; ſicuti nos dubitare non ſinit ſingularis *Bœcleri* in ſcriptis, viuente ipſo & vidente, cum orbe literato communicatis *ἀκρίβεια*. Interim fateor, ambiguum aliquando fuiſſe vel maxime, auctorine, an typographo, tribuenda forent, quæ limam poſcere ſeueriorem videbantur: quare, ſi iniquius hac in re alicubi, aut benignius, de auctore exiſtimaſſe cenſear, ſuo quemque ſenſu

 abun-

abundare facile patiar; modo ne quid detrahatur exiſtimationi Viri Celeberrimi, quæ ab his minime pendet, aliisque ingenii eius monimentis eruditiſſimis dudum ſatis eſt confirmata.

Perinuitus ſane acceſſi ad alterum genus mearum in hunc libellum curarum; præterquam enim quod ſpeciem ambitionis habet a me alieniſſimæ, auctoris defuncti, famamque ampliſſimam conſecuti, lucubrationibus aliam induere velle faciem, nunquam certe ſe mihi probauit præpoſtera eorum ſedulitas, qui in opere alieno ingenioſi, volente, nolente auctore, *diruunt, ædificant, mutant quadrata rotundis*. Quandoquidem tamen aliter non poterat conſtare ordinis ratio, ſatisque ex diuiſione totius tractationis quibusdam capitibus præmiſſa patebat, auctorem ipſum, ſi limam adhibere vltimam ipſi licuiſſet, multa ad normam ab initio ſibi præſcriptam exacturum fuiſſe; non dubitaui hic etiam manum operi admouere, ſingulaque, non quidem ad meum palatum digerere, ſed ad methodi potius ab auctore delineatæ leges exigere. Præ ceteris autem in oculos incurrebat Bibliotheca Philoſophorum Veterum, Hiſtoricis Latinis, variæque Hiſtoriæ Scriptoribus, non magnas ob rationes, loco ſane quam alieno, interiecta: quæ cum etiam Græcos tantum, eosque non Philoſophos modo, ſed Mathematicos quoque, Philologos, Litteratores, aliosque exhiberet, non potui non vnumquemque ad ſuam reuocare claſſem; præſertim cum in Mathematicis ſemper huc prouocaret auctor, incongruumque mihi videretur

lecto-

ctorem ex claſſe ſcriptori alicui propria aliorſum ablegare, vbi minus recte, & extra ordinem, de eo fuerat dictum. Capite II. probare non potui, Grammaticos Latinos præmitti Græcis, interque Latinos, veteres atque recentiores non ſatis ab inuicem diſtingui. Rhetoribus Græcis Capite III. ſtatim adiunxi Rhetores Latinos, recentioresque, eademque ratione verſatus ſum deinde in Oratoribus & Epiſtolarum ſcriptoribus. Capiti VI. Scriptores Hiſtoriæ vniuerſalis medii æui, ſuorumque temporum hiſtoricos quosdam, ab auctore variis in locis huius libelli laudatos inferui: in hiſtoria ciuili, Iudaica Græcis præmiſi. Hiſtoricos Græcos atque Latinos auctor, reſpectu habito ad linguam, qua ſcripſerant, ab ſe inuicem diſtinxit; hos ego, ratione argumenti, quod tractant, Capite IX, X, & XI. in Scriptores Græcos, Romanos & Byzantinos digeſſi, vt hac quoque in parte ſeruaretur debita cum reliquis capitibus de Hiſtoricis conuenientia. In Hiſtoria Europæa regnorum hodiernorum ſecutus ſum ductum auctoris, qui non alium propoſuiſſe videtur ſibi ordinem, quam vt via breuiſſima, per modum iter facientium, orbem vniuerſum peragraret. Ad hanc igitur normam tum hiſtoriam partium Germaniæ, tum reliquorum regnorum ſcriptores diſpoſui: quamquam pauca hic in ordine iam conſtituto fuerunt mutanda. In ſcriptoribus autem cuiusque regni dedi operam, vt coniungerentur, quantum fieri poterat, qui idem fere argumentum pertractarunt; id quod non vbique ab auctore fue-

rat obſeruatum. Hiſtoriam Aſiaticam, Africanam, Americanam, rectius Europææ ſubiungi credidi, quam præmitti, quod ſemper a notioribus ad ignotiora ſit progrediendum. Hiſtoriam ciuilem ſequitur literaria; hanc Vitarum ſcriptores excipiunt, omnes hiſtoriæ partes illuſtrantes; quibus demum expoſitis Hiſtoria Varia omne illud corpus hiſtoriarum, variis ex omni hiſtoriarum genere decerptis particulis, abſoluit. Cum autem tria hæc poſtrema, quæ attigi, capita nihil ſcriptorum veterum huc pertinentium commemorarent, commode licuit defectum hunc ex tractatione de Hiſtoricis Græcis & Latinis, ſicuti caput, quod ſequitur, de variis Philologorum operibus, ex Bibliotheca veterum Philoſophorum, quodammodo ſupplere. Scriptores Mathematicos vbi percenſet auctor noſter, *Voſſium* de Scientiis Mathematicis, quem & ipſe non ſemel laudat, preſſius fere ſequitur: quod cum mature animaduerterem, inſigni ſane emolumento mihi in reſtituenda veriori lectione fuit liber hic Voſſianus, vtpote quo indice quamplurima miſere corrupta, diſcerpta & in alienum locum reiecta, omiſſa etiam, ſanare & ſupplere mihi licuit. Capiti XL, quod eſt de Scriptoribus Philoſophicis in genere, præmiſi Veteres, ex memorata ſuperius Bibliotheca Veterum Philoſophorum, qui ad alias claſſes commode referri non poterant. Totam autem hanc ſcientiarum & artium, ſimulque huius libelli diſpoſitionem, quam Noſter ex Voſſianis de Natura & conſtitutione Artium libris hauſit, vt

vt ſtatim cuilibet conſtaret connexionis ratio, in Tabulas redegi, huic Præfationi ſubiunctas.

Non ſatis tamen erat ordinem emendaſſe, niſi expeditior etiam redderetur lectoribus libri huius euolutio. Tituli enim argumentorum ſingulorum in præcedentibus editionibus plerumque erant omiſſi, aut ſi addebantur, adeo inepte concinnati, ex medio ſæpe contextu decerpti, typisque modo maioribus, modo minoribus expreſſi comparebant, vt ad confundendos potius, quam iuuandos lectores additi eſſe viderentur. Totus libellus non aliis, quam paragraphorum numeris diuidebatur: qua in re editor titulos ab auctore in libello memoriali conſtitutos fuerat ſecutus, non habita eorum ratione, quæ idem deinde in vſum auditorum fuſe, occaſione iſtorum titulorum, diſſeruerat. Hinc factum eſt, vt paragraphi immane quantum mole inter ſe differrent, alterque vnica fere lineola abſolueretur, alter vltra 38. paginas impleret. Cum etiam ne paginarum quidem numeri in prioribus editionibus eſſent adiecti, nulla fere ratione ab eruditis perſpicue ſatis potuit allegari; aliis interim paragraphos, aliis literas ad oram paginarum addi ſolitas, aliis paginas ſua manu adſcriptas notantibus: quod quantum incommodi ſecum ferat, quiuis facile perſpiciet. Prior enim ratio allegandi requirit, vt aliquando vltra 30. paginas perlegas ante, quam id, quod indicatur, inuenire liceat; altera illa pauciſſimis eſt familiaris, adeoque apud lectores pleroſque nullum habet vſum; poſtrema his premitur difficultatibus,

 quod

quod alii numerorum ſeriem poſt Epiſtolam præfixam demum incipiant, alii eadem Epiſtolam quoque iſtam, alii titulum etiam libri comprehendant; vt ita nnius eiusdemque paginæ triplex, pro diuerſa ratione numerandi, poſſit eſſe numerus. His omnibus mederi noua hac editione cupiens, non paginis modo numeros addi curaui, ſed totum etiam libellum in XLVIII. Capita, ſingulaque capita in ſuos Paragraphos pro ratione argumenti diſtinxi; titulos perſpicuos, tum in limine ſingulorum Capitum, tum ad oram cuiusuis paginæ adieci, ſeruato vbique eodem typorum genere; Nomina auctorum maioribus literis vt exprimerentur effeci, appoſitis etiam in margine, veterum præcipue, de quibus prolixius aliquando agitur, nominibus.

Hactenus de opera, quam iis adhibui, quæ in prioribus continebantur editionibus. Nunc de nouis, quæ hanc, quam babes præ manibus, ἔκδοσιν augent, acceſſionibus. Et quidem plura dediſſe auctorem, aut ſaltem dare voluiſſe, quam adhuc euulgatum legebatur, ex variis ipſius libelli huius locis colligere licuit. De Macrobio enim vberius ſe dicturum alibi recepit, cum de Homero ſermo eſſet, cuius tamen denuo mentionem fieri non video: ad Caput de Philoſophis prouocat vbi de Plutarcho inter Oratores Græcos loquitur: ad tractationem de Theologis lectores ablegat, Adagiorum opus Eraſmi commendans: de ſcriptoribus etiam Iuris Publici dicere eum voluiſſe ex eo loco patet, vbi Voluminum Goldaſti inter Scriptores rerum Germani-

manicarum meminit: quid quod plura, quam etiamnum exhibentur in Capite de Aſtrologis, expectare nos iubet Cardani inter Aſtronomos mentio? Supra dixi de exemplo MSto, impreſſis longe locupletiori; cuius adminiculo quantum longe plurimis in locis huic libello acceſſerit, deprehendent, qui, ſi plura non libeat, duo ſaltem capita priora cum reliquis editionibus conferre non fuerint dedignati. Præcipuum autem idem codex mihi præſtitit vſum circa poſtrema libelli capita, quæ plane in vulgatis antea deſiderabantur; vbi diſtincte hic legabatur tractatio de Scriptoribus Logicis, de Phyſicis, de Metaphyſicis, de Ethicis, de Politicis, de Oeconomicis; itemque de Theologia, de Jurisprudentia, deque Medicina: quæ omnia nunc primum ex eodem libro MSto prodeunt. Deerat tamen & hic inter Mathematicos Scriptorum Geographiæ, Mechanicesque notitia; quam, cum in reliquis etiam Matheſeos partibus, vt dixi ſupra, *Voſſium* ſtricte ſequi auctorem animaduertiſſem, non dubitaui ex eodem ipſe huc transferre, ne hac etiam in parte libello ſua deeſſet integritas. Vt tamen ab auctoris verbis mea diſtingui poſſent, hæc literis, quas vocant, Italicis exprimi curaui. Patebit inde, in Capite de Geographis non niſi §§. duos poſtremos ad *Bœclerum* tanquam auctorem ſpectare, quos ex capite V. de Geographia hiſtorica huc tranſcripſi; in capite vero de Mechanicis paſſim meis intermixtas eſſe annotationes ex Bibliotheca Veterum Philoſophorum, de qua ſupra dixi, huc pertinentes: quæ aucto-

ris noſtri verba vtrobique eodem, quo cetera omnia, typo exhibentur. Nolim tamen turbari quenquam, ſi deprehenderit, a *Io. Frid. Reinhardo* in Theatro Prudentiæ Elegantioris, a *Kœnigio* in Bibl. Vet. & noua, vbi de *Thuano* & *Naudæo*, & ab aliis forte etiam citari ſubinde verba, ex Bibliographia Politica, quæ in præſenti libro non leguntur; ſolent enim multi Bibliothecam Politicam, huic opuſculo in prioribus editionibus ſubiunctam, cum præſenti libro confundere.

De Excerptis ex reliquis ſcriptis Bœclerianis, quæ textui huius libri adiecta leguntur, vncinulisque ab eodem diſtinguuntur, ſupra quædam attigi, ſimulque indicaui, qua occaſione id genus laboris in me ſuſceperim. Vt autem omnes, quæ modo poſſent a me indagari, *Bœcleri* de bonis ſcriptoribus obſeruationes coniungerem, varia ſunt, quæ me permouerunt. Primum enim præclara multa in iis, quæ iam perlegeram, reperiri de Scriptoribus, antiquis præcipue, monita, non alibi a me obſeruata, deprehendi: vidi deinde non pauca huius libelli loca iis poſſe illuſtrari, varia etiam ab auctore, in antiquis præſertim, prætermiſſa commode ſatis ſuppleri. Habent enim hoc ſcripta Bœcleriana, vt lucem ſibi inuicem fœnerentur, & ea, quæ aliquando traduntur conciſius, aut vix attinguntur, eadem alibi explicentur clarius & vberius. Solent eadem fere de cauſſa non inepte, vt arbitror, hodie optare curioſiores, vt loca ſcriptorum celebrium de vno eodemque argumento diligentius ex

variis eorum commentationibus colliganrur atque inter ſe conferantur, vt, quid diuerſis temporibus eadem de re ſenſerint, facilius inde pateat: quale quid de Bælianis commemorari legas in *Hiſtoria Critica Reipublicæ Litterariæ T. VI. p. 244.* Imo etiam cum præſenti libello *Baecleri* Clariſſimus *Neu in Acceſſionibus ad Whearum* p. 16. diſerte ſuadet coniungendam eſſe eiusdem de Scriptoribus Græcis & Latinis Commentationem, & cum eodem Cel. *Mollerus* in Præf. ad Tomos poſteriores Polyhiſtoris Morhofiani §. 11. p. 14. eiusdem de Eloquentia Politici diſſertationem comparari iubet: qua vtraque nos ita vſi ſumus, vt nihil eorum omitteremus, quæ vllo modo ad argumentum libri præſentis ſpectare videbantur. Non autem hæc tantum, ſed quicquid omnino ſcriptorum *Baecleri* inſpicere mihi licuit, euolui, & ſi quid de ſcriptoribus memoratum inueni, huc retuli. Quo vel vno gratiam me apud lectores beneuolos initurum confido, ſi cogitauerint, tanta *Baeclerum* quondam in hoc genere inſtitutionis literariæ dexteritate vſum eſſe, vt vnum hunc ſuo tempore, ſi a *Conringio* diſceſſeris, idoneum iudicauerit Cel. *Morhofius Polyhiſt. Lit. L. I. c. 2. extr.* qui Hiſtoriæ Literariæ iuſtum aliquod opus exſtrueret: ſi etiam cognouerint certatim viros celeberrimos iudicia eius tum nominatim repetiiſſe, atque commendaſſe, tum ſuppreſſo eius nomine exſcripſiſſe. Sane magni noſtrum facit & vbique fere ſequitur ſummus Ienenſium Polyhiſtor *I. A. Boſius* in diſſ. *de Prudentia & Eloquen-*

tia ciuili comparanda; iudicia eius quauis data occaſione ſua faciunt V. Cl. *A. Mollerus*, *Th. Crenius*, *Io. Chriſt. Neu*, aliique in ſcriptis ſuis; imo *Morhofius* etiam in Polyhiſtore ſuo non ſemel verbis eiusdem ſententiam ſuam confirmat: *Bailletus* vero libello præſenti tantum non omnia debet, vt credibile ſit, Iudicia de eruditis, quæ dedit, vix nos habituros, niſi *Bœclerus* ipſi exemplum præiuiſſet, viamque monſtraſſet, qua foret incedendum: adeo iudiciis libelli noſtri vtitur diligenter, adeo errores eiusdem ſequitur incaute, adeo ſæpe nihil præter Bibliographum, quem vocat, Anonymum ſapit, maius dubio procul operæ facturus pretium, ſi, quæ nunc adiecta conſpiciuntur, *Bœcleri* ex aliis etiam ſcriptis de auctoribus monita, cognita habuiſſet.

Non autem anguſtos adeo induſtriæ huic meæ conſtitui fines, vt non aliis de ſcriptoribus Bœcleriana adiicerem, quam qui libello hoc memorantur: gratum enim & hoc lectoribus fore ſperaui, ſi de iis quoque adderem quædam, quos, ex antiquis præcipue, hoc in opuſculo forte præterierat Noſter, adeoque ſupplerem aliunde, quod huic opellæ vel in primis deeſſe videbatur. His tamen vt plurimum me continui terminis, vt ea tantum excerperem, quæ ad iudicium de vniuerſo aliquo libro ferendo ſpectarent; prætermiſſis interim, quæ vnice de ſententia, inter alias in libro propoſita, agerent. Neque etiam ea placuit repetere loca, vbi auctorum de argumentis quibusdam nomina ſolummodo recitantur:

tur: niſi quod nonnulla, in capitibus maxime de Scriptoribus Politicis, & Ethicis, huius commatis, loco ſpeciminis attuli. Quoties autem præterea memorantur in additionibus his libri quidam, nulla de iisdem Criſi addita, eo id quidem fine factum eſſe ſcias, vt prælectionibus, quas inſtituere in hunc libellum eſt animus, plura de iis ſcriptoribus commentandi præberetur mihi occaſio. Prætermiſi etiam data opera, ſicubi forte locus aliquis prorſus eadem exhiberet, quæ iam in præcedentibus continebantur omnia æque perſpicue. Quamquam in huiusmodi collectione nulla id effici cautione queat, vt non ſubinde repetantur quædam iam antea dicta; niſi a verbis auctoris omnino diſcedere, iisque ſæpius alia ſubſtituere velis; quod ab inſtituto noſtro erat alienum. Accidere etiam mihi potuit, vt aliquando reliquis inſerta relinquerem, quæ, cum ea verbis poſtmodum ex alio libro adiectis enarrarentur vberius, inducere fuerat ſatius, & inducta eſſe forte optabo, quamprimum ea otioſe adiecta eſſe deprehendero. Quis enim tam perſpicax in his eſt minutiis, vt nihil vnquam eum fugiſſe, nihil oculorum eius aciem fefelliſſe compertum ſit? Maior mihi cura fuit, ne quid admitterem, aut ab exſcriptoribus, aut a typographis deprauatum: quorum ſi me non pauca ex his etiam locis eieciſſe aſſeram, nihil forte a veritate dixerim alienum.

Ceterum non mirabitur Lector, de plurimis ſcriptoribus nihil, de multis vero, antiquis præcipue, admodum multa ex aliis ſcriptis Boecleria-

nis

nis depromta hic afferri. Tanta enim Noſtro cum antiquis Auctoribus ab ineunte ætate interceſſerat familiaritas, vt intima quæque & recondita eorum introſpiceret, plurimaque obſeruaret, quæ alios latere ſolent. Cui laudi perſonatus etiam ille, Noſtrique alioquin non ſatis æquus per omnia cenſor, *Sarcmaſius*, adeo detrahere auſus non eſt, vt antiquitatis potius notitiam, elegantiam ſtili, hiſtoriarumque, præſertim Romanorum, peritiam protinus illi adſereret. Quare gratum id futurum Lectoribus confido, ſi omnia cenſoris peritiſſimi, longoque vſu in hac palæſtra exercitatiſſimi, monita in vnum hic locum congeſta repererint. Quamquam tamen id mihi non arrogo, vt nihil omnino meam hic effugiſſe diligentiam exiſtimem: præterquam enim, quod obiter quaſi inſerta aliquando tractationi longe ab hoc inſtituto diuerſæ, facilius non animaduerſa prætermittuntur; eſſe etiam, fateor ſcripta b. Viri, in quibus indagandis nihil mihi profuit omnis illa, quam adhibui, induſtria; neque editiones veterum Scriptorum ab eo procuratas omnes conquirere mihi licuit, quibus ille, quoties iterarentur, nouas fere Præfationes ſolebat adiicere. Imo longe plura nos habituros nullus dubito, ſi venerint in manus hominum, quæ etiamnum latent apud auditores quondam Viri celeberrimi, cumque tineis forte & blattis colluctantur commentationes eruditiſſimæ. Saliuam profecto mouent, quæ in prælectionibus de S. R. Imperio, in Inſtitutionibus Politicis, Ethicis, aliisque communicata cum audi-

auditoribus ſunt ab auctore noſtro, quæ verbo tantum indicantur in libellis, quæ publice nunc proſtant, memorialibus. Et guſtum quodammodo dare poſſunt, quæ in animaduerſionibus noſtris ad calcem libelli huius ex Commentario de rebus Turcicis prolata ſunt: alia vero exſpectabunt lectores deliciarum iſtarum cupidi, a Cl. *Mollenbeccio*, qui in præfatione ad Tractatus Bœcleri poſthumos plura eiusdem editurum ſe recepit; nec non ab aliis, in quorum manibus multa ſibi viſa Bœcleriana nondum edita teſtatur Summe Reuer. *Fechtius* in Præfat. ad Hiſtoriam IV. a C. N. ſæculorum.

Eadem de cauſſa indolui ſæpe, carere nos adhuc Epiſtolis Bœclerianis, quibus quantum doctrinæ contineatur elegantioris ſolidiorisque, vel ex eo fieri coniectura poteſt, quod rebus eruditis vt maxime in Suecia florentibus interfuit, quod Bibliotheca ibidem inſtructiſſima vſus eſt, quod amicitiam cum viris per Galliam, Germaniam, Sueciam eruditiſſimis per literas coluit. Equidem non latet me vulgatam iam haberi vnam alteramue, aut integram, aut excerptam, inter collectas ab *Arnoldo* de Teſtimonio Fl. Ioſephi de Chriſto epiſtolas, in Grotianis ad Iſr. Iaski, in Cl. *Struuii* Actis Litterariis ex MSStis, in *Graningii* Bibliotheca Iuris Gentium Europæa, in *Felleri* Monumentis ineditis, & alibi; ſed non eſſe has conferendas cum numeroſo earum exercitu, quæ lateant neceſſe eſt in ſcriniis eruditorum, nemo temere dubitauerit. Et haberi Bœclerianas in Bibliotheca Gudiana inſtructiſſima,

ſima, cuius Codices MSSti Theſauro librario Sereniſſimi Ducis Guelferbytani poſtmodum ſunt adiecti, diſerte tradit Cel. *Morhofius;* ſimiliaque de Spizeliana, quæ Auguſtæ eſt, teſtatur *Meelfuhrerus* in *Acceſſionibus ad Almeloueenium.* Heredes autem Viri Celeberrimi, eiusque, quos coluit, amicorum quamplurima huius commatis apud ſe ſeruare, per mihi vero videtur ſimile. Compellandi igitur publico hic mihi ſunt nomine omnes, quorum in manu id poſitum eſt, vt ne diutius tum Epiſtolas, tum alia ingenii Bœcleriani monimenta Orbi inuideant literato, &, ſi minus lucem ferre publicam queant immaturi quidam Viri præſtantiſſimi fœtus, inſigniorum ſaltem locorum inde decerptorum vſum ſolidioris elegantiorisque doctrinæ cultoribus ingenuis concedere ne dedignentur.

Cum autem loca iſta, in vnum hic a me congeſta, ex ſcriptis *Bœcleri* tum imperfectis, prælectionibusque extemporalibus, tum vltimam eius limam expertis, ſint depromta, nemini mirum videri debet, non eandem hic deprehendi per omnia ſtili formam, non idem vbique ingenium. Solebat enim Vir eruditiſſimus quoties præmeditatus ad ſcribendum accederet, magno conatu voces conquirere ſelectiſſimas, paucisque lineis ſenſus comprehendere ampliſſimos: qua quidem cura non poſſunt non carere, quæ, ſimulac animum ſubierant, in gratiam auditorum liberaliter ſunt effuſa. Hæc tamen extemporalia adeo non ſunt ſpernenda, vt Summe Reu. *Fechtius* etiam plerorumque ſaltem lectorum

captui

captui magis præ illis eſſe accommodata contendat in Præfatione, cuius modo memini, ad Hiſtoriam IV. poſt C. N. Sæculorum. *Compertum*, inquit, *erat, quæ extemporali diligentia ſcriberentur* (a Bœclero) *faciliorem habere ſenſum, ac proinde vſum etiam lecta de ſeſe diffundere maiorem.* Et paulo poſt: *Tu, quisquis es, Bœclerianas diſſertationes, ceteraque non ſine ſtudio ſcripta, lege; ſponſione certare auſim. multo tempore, multaque relectione opus eſſe, niſi & eruditiſſimus ſis, & exercitatiſſimus, vt intelligas. Quæ vero peruia tibi erunt, nec indigebunt Oedipo, ſi verſaueris extemporalia.* Quæ autem a Noſtro paulo ſollicitiore cura ſunt edecumata, vt elegantiæ quadam ſpecie blandiuntur decoris ingeniis; ita obſcuritatis vitium effugere haud potuerunt; ita peregrinitatem quandam præ ſe ferunt, iis, quibus purioris Latinitatis cura eſt, non ſatis probatam. Vt adeo non inique de Noſtro cenſuerit elegantiſſimus *Sleuogtius* in Epiſtola ad Cel. *Fabricium* Ferrariano de Pantominis opuſculo adiecta, eum, *dum ſibi nimium indulget, ac profeſſo pæne ſtudio detrectat vllam loquendi formulam antiquis integram debere; dum verba latina quidem, ſed conſtructione inuſitata, ſuis, id eſt nouis, itidem a Romanorum conſuetudine alienis animi ſenſis applicat, id effeciſſe, vt dicendi, quod ſibi formauit, genus, neque aureæ, neque ſequioris ætatis reſpondeat genio: ſed prorſus nouum ſit, ac neſcio quid reſonet peregrinitatis.* Non addam nunc voces etiam aliquando minus latinas & a Noſtro de-

demum, vt quidem videtur, excogitatas, in locis hunc in libellum relatis me deprehendiſſe; cum Ciceronianæ dictionis ſectatorem nunquam ſe profeſſus ſit *Bœclerus*, idque argumentum alii loco rectius reſeruari à me exiſtimem.

Non minor eſt in ſcriptis Bœclerianis orthographiæ in vocibus quam plurimis diſcrepantia; cum in iis, quæ poſt fata Viri edita ſunt, aut recuſa, data quaſi opera probata auctori ſcribendi ratio, neſcio an laudando ſatis conſilio, ſit immutata. Nobis & hic negligere eruditas Viri præſtantiſſimi rationes religioni fuit, ſatiusque duximus omnia ad eandem, quam ipſe in ſcriptis à ſe in lucem emiſſis ſequitur, normam reuocare, quam variam pro captu editorum & vitioſam ſæpe ſcripturam retinere, lectorique hac inconſtantia nauſeam creare.

Dixi ſupra, intacta me reliquiſſe ea, quæ perperam quidem aſſeruntur, ita tamen ſunt comparata, vt culpa in typographum, aut auditores *Bœcleri* transferri non facile queat, adeoque ipſi pòtius auctori videatur tribuenda. Notaueram quædam huius generis, eo fine, vt ſpeciminis loco a me huic præfationi inſeri poſſent: ſed, vt vidi, prolixiora ea fore, quam vt locum hic poſſent inuenire, ipſo libello iam tum impreſſo, demum ſtatui ea ad calcem eiusdem reiicere. Amplius itaque ſpatium nactus explicandis quæ annotaueram, ſingula denuo ſub examen vocaui, quæ aliquo modo, tam in textu libri huius quam in additamentis, quæ huic editioni acceſſerunt, ſuſpecta mihi eſſe videbantur, pluresque

errores

errores detexi, quam vnquam libello ineſſe putaſſem. His dum intentus ſum, inſtant nundinæ, bibliopolaque editionem vrgente, vix mihi tantum conceditur temporis, vt aliquot capita curatius poſſem excutere: quare coactus ſum, neglecta vlteriori diſquiſitione, ea tantum lectoribus meis propinare, quæ tum quidem in promtu mihi erant. Tædioſum autem nimis fore credidi, ſi perpetuo tantum Noſtri emendarentur ἁμαρτήματα; quare interpoſui quandoque iis monita quædam, quæ non ingrata futura lectoribus exiſtimaui. Ne autem credas velim, vlla me ratione his Animaduerſionibus ſupplere voluiſſe, quæ libello huic deeſſe adhuc viderentur; conſulto enim ab his manus abſtinui. Non equidem improbo vtiliſſimam, quam libello de rebus Sæculi XVI nauauit V. Cl. *Io. Burchardus Maius*, operam, quem ille non emendauit modo, ſed ſuis etiam amplificauit obſeruationibus, quibus, quod cœperat auctor argumentum, pæne abſoluit. Sed longe diuerſa erat huius illiusque commentationis ratio. Illa enim, præterquam quod perfectior hac præſenti lucubratione exiiſſet, etiam terminis longe anguſtioribus abſoluebatur, adeoque facilius & commodius ſuppleri poterat; hæc noſtra argumento ampliſſimo, quod omnes artes atque ſcientias, & optimos quoque qui extiterunt vnquam, libros pro obiecto habet, adeo non ſatisfacit, vt vix Veterum præcipuos commemoret, ex recentioribus oppido paucos attingat. Si voluiſſem itaque adiicere, quæ forte poſſent deſiderari, non modo de

iis libris, quorum iam facta eſt ab auctore mentio, eorumque editionibus, interpretationibus, aliisque huc ſpectantibus dicendum fuiſſet, ſed de præteritis etiam ab eodem innumeris aliis, deque iis, quibus a tempore *Bœcleri* adhuc ornarunt rem literariam eruditi. His perpenſis facile patet, non laborem tantum me defugiſſe, qui tamen & ipſe, non dierum, ſed annorum futurus erat; ſed libellum, qui portatili ſe nunc etiam forma commendat, hac ratione facile in volumen maximæ,& formæ,& molis euadere potuiſſe; quo neque noſtrum neque bibliopolæ ſpectabat conſilium. Huiusmodi tamen etiam pleniori opere commodis rei librariæ literariæque ſtudioſorum ſubuenire non detrectabimus, ſi Deus hoc otium, viresque corporis & animi integras porro nobis conceſſerit.

Poſtrema mihi de Titulo libelli cura fuit; priorem enim inſcriptionem tractationi minime reſpondere quilibet fatebitur, qui viderit, hic non de Hiſtoriæ modo, Philologiæ, (quæ quidem illam ſub ſe comprehendit) Politicesque, ſed etiam de Matheſeos, Philoſophiæ vniuerſæ, aliarumque ſcientiarum ſcriptoribus agi. *Bibliographiæ* tamen vocem retinere volui, tum quod ſub hoc nomine vbique iam innotuerit hic libellus, tum quod rei ſatis bene conuenire eandem exiſtimarem. *Criticam* vt inſcribere mallem, quam *curioſam*, argumentum libri me permouit, quo perpetuam fere in auctores eorumque ſcripta Criſin exercet Auctor. Parum abfuit, fateor, quin hanc variorum *Bœcleri* iudi-

eiorum

ciorum collectionem BOECLERIANA vocarem, quod libellis, qui adhuc ſub huiusmodi titulis innotuere, hic noſter admodum ſimilis eſſet. Quid enim aliud exhibent *Conringiana*, quam varias *Conringii* Criſes ex epiſtolis eius excerptas? Nonne Criſes Melanchthonianæ, quas non incommode *Melanchthonianorum* nomine venire poſſe Cl. *Wolfius* in Præfatione ad Caſauboniana cenſet; nonne ipſa hæc *Caſauboniana* ex ſcriptis iſtorum auctorum ſunt congeſta? Hæc præſentia tum ex epiſtolis, tum ex aliis ſcriptis *Bœcleri* ſunt excerpta, maximam vero partem ex ore eius ab auditoribus excepta; quod maxime fuit eorum conſilium, qui primi hunc titulum excogitauere.

Mirabuntur forte nonnulli, non omnia hic a me exhiberi, quæ fuerunt in binis editionibus prioribus, vbi præmittitur *Bœcleri* diſſertatio *de ſtudio Politico bene inſtituendo*, ſubiungiturque ad calcem *Bibliotheca Politica Contracta*. Sed prior quidem illa, tota fere, ſaltem quantum agit de libris politices ſtudioſo neceſſariis, præſenti editioni ſuis locis, pro inſtituto noſtro omnia *Bœcleri* iudicia colligendi, inſerta eſt; vt adeo ſuperuacaneum videri potuerit, eandem denuo in limine operis legendam dare. Qui vero totam iſtam diſſertationem, quam decerptas inde particulas legere maluerint, poterunt eandem, vel ex libello *Bœcleri* vernaculo *Anweiſung wie die Auctores zu leſen*, vel ex Tomo etiam Diſſertationum Bœclerianarum tertio commode ſatis repetere. *Bibliothecam* autem, quæ vo-

catur, *contractam* ex mendoſiori hac editione reproducere, ineptiſſimum eſſe videbatur, poſtquam ea vero auctori ſuo *Io. Andr. Boſio* V. Cl. reſtituta emendatius atque integrius ab heredibus Boſianis, operam nauante percelebri olim Ienenſium Polyhiſtore, *Georgio Schubarto*, ſub titulo Diatribes *de Prudentia ciuili comparanda*, cum altera illa *de eloquentia ciuili*, Ienæ 1678, 4. eſt euulgata, indeque a Cl. *Crenio* Opuſculis de Philologia & ſtudiis liberalis doctrinæ ſ. Methodorum Tomo II. Lugd. Batau. 1696, 4. inſerta, variisque annotationibus illuſtrata, & denuo a *Schubarto* Ienæ 1698, 4. repetita & adiectis nonnullis aucta. Non poſſum autem non mirari, ſupereſſe etiamnum quoſdam, qui, *Bœclero* ne an *Boſio*, tribuenda ſit hæc commentatio, in dubio relinquere, aut diſertim etiam *Bœclero* eandem tribuere audeant, cum heredes Boſiani ex autographo auctoris eam ſemel iterumque ediderint, adeoque nihil dubitationis fecerint reliquum. Vnus eſt Cel. *Fechtius*, cui hoc, rem credo non ſatis penſitanti, neque editiones Ienenſes, de quibus dixi, in animum reuocanti excidit, vt in Præfatione ad Hiſtoriam IV. Sæculorum eundem & Bibliographiæ & Bibliothecæ contractæ auctorem eſſe diceret. Verbo enim id tantum attigit, neque vllis, vt quidem credidit *Arndius*, argumentis confirmauit. Nam rationes, quas ibidem affert, vnice pro Bibliographia, non autem Bibliotheca Contracta *Bœclero* aſſerenda militant: vt adeo ridiculum pæne ſit omnes eas rationes a *Car. Arndio* prolixius repeti in *Bibliotheca*

theca Politico-Heraldica p. 33. pro Bibliotheca contracta *Bœclero* vindicanda, cum illæ tamen huc minime quadrent. Idem *Arndius* ad *Henr. Meibomium* & *Clarmundum* ſimul prouocat; quorum vero ille, cum Bibliographiæ & Bibliothecæ contractæ meminiſſet, expreſſe in ſequentibus de *primo libro* i. e. de Bibliographia agere ſe profitetur, nulla vlterius Bibliothecæ mentione facta; hic vero de Auctoribus plane nihil addit. Fallitur etiam *Arndius*, cum *Crenium* Bibliothecam iſtam *Boſio* tribuere aſſerit; verba enim, quæ allegat, ex *Schubarti* Præfatione deſumta ſunt, quam *Crenius*, vna cum libello ipſo, ex priori editione repetiit. Longe deterius vero circa hoc argumentum allucinatur, qui nuper ſub *Bibliothecarii* titulo iudicia eruditorum de libris colligere illotis, quod aiunt, manibus aggreſſus eſt. Is enim, cum P. VII. p. 617. tractationem de Bibliographia Bœcleriana in fronte illius articuli promiſiſſet, deinde tota illa diſſertatiuncula non niſi de Boſiana Diatribe agere ſe profitetur, *Arndiique* de eadem collectanea, ſimul cum eiusdem erroribus ſtrenue exſcribit; in hoc tantum ab eo diuerſus, quod *Diſſertationem Bœcleri Epiſtolicam de ſtudio politico bene inſtituendo*, cum *Boſii Diſſertatione Iſagogica de Prudentia ciuili comparanda* turpiſſime confundit, illique hunc ex ſuo cerebello comminiſcitur titulum: *Diſſertatio Iſagogica de libris & ſcriptoribus ad ciuilem prudentiam comparandam maxime aptis.* Cum autem vbique de diſſertatione Bibliogra-

phiæ præmiſſa capiat, quæ *Arndius* de Bibliotheca contracta eidem ſubiuncta (& ipſe minus recte, vt vidimus) tradiderat, palam fecit, neque ipſum ſe quid ſibi vellet, attendiſſe, neque librum, de quo alios docere inſtituit, vnquam manibus tractaſſe.

Accipe igitur vultu ſereno, Lector Beneuole, quam tui in gratiam impendi libello huic operam, commodi inde aliquid ad Te redundare poſſe ratus. Quamquam enim non fugiat me, plures extare virorum doctorum lucubrationes, quibus idem eſt propoſitum, vt harum rerum cupidos manu quaſi ducant ad parandam rei literariæ librariæque cognitionem; non tamen omnes eundem attingere ſcopum, aut eodem cum fructu legi, exploratiſſimum habeo. Sunt, qui ordine temporum, præſtantiſſimorum omni ætate ingeniorum recenſent hiſtoriam; ſunt qui ordine Alphabetario omne genus doctorum virorum, additis etiam eorum ſcriptis, exhibent; ſunt denique, qui ad fontes nos tantum deducunt, ex quibus rei librariæ literariæque notitia ſit haurienda. Horum illud iſtudue genus ad vitarum potius ſcriptores retulerim, ex quibus lucem rei literariæ aliquam mutuari licet, quique adeo operam non niſi ſubſidiariam nobis hic præſtant: poſtremos hos, vti laude ſua, ſi inſtitutum eorum ſpectes, non eſſe defraudandos ſtatuo, ita ab iis non ſine magno errore in conſilium vocari exiſtimo, qui aliquam ipſius Hiſtoriæ Literariæ reique librariæ notitiam acquirere ſibi

ſata-

ſatagunt. Noui enim, qui oleum & operam ſe perdidiſſe quererentur, cum huius generis libello aliquo bonas horulas impendiſſent; fructum tamen inde, quem ſperauerant, minime cepiſſe ſe, neque in cognitione bonorum auctorum, eius, qua imbui cupiebant, artis aut diſciplinæ vel tantillum ſe profeciſſe ſentirent. Quanto autem hunc in vſum adhibeatur commodius vtiliusue præſens hic libellus, intelligent ii, qui diligentius eum ſunt perlecturi. Nobis ſane huiusmodi nihil adhuc ſe obtulit. Nam, vt Pandectas Geſnerianas, Bolduanum, Draudium, Lippenium, aliosque Catalogorum ſcriptores nunc non memorem, *Morhofii* Polyhiſtor, præſtantiſſimum alias in hoc genere opus, ipſa amplitudine ſua a lectione deterret plerosque, qui compendia ſectantur; & prælectionibus ſaltem Academicis, propter molem, minime poteſt explicari; *Bailletus*, præterquam quod longe ipſo etiam *Morhofio* eſt prolixior, in ipſo pæne limine operis defecit, & vix vigeſimam operis, quod meditabatur, partem nobis dedit. Alios, qui longe maioribus premuntur difficultatibus, lubens prætereo. *Bœcleri* autem inſtitutum in hos vſus mire ſe nobis probauit, & breuitate ſua, & exquiſitis iudiciis, & facili methodo, quo, non interrupta ſerie, omnem illum artium ſcientiarumque ambitum abſoluit.

Ceterum ad indulgentiam tuam L. B. hic mihi eſt confugiendum, veniaque exoranda, ſi forte & ipſe hic rem acu non vbique tetigiſſe fuerim deprehenſus: quam quidem iure quodam meo

abs te poſtulare mihi videor, cum mea qualicunque induſtria tot perperam dicta ex hoc libello fuerint ſublata, quibus tute etiam in errorem induci forte potuiſſes. Sane non dubito futurum, vbi me non aduertente remanſerint Lappæque tribulique, interque nitentia culta, Infelix lolium. Erant enim ſcriptores quidam, quos nulla indagare induſtria potui, quos tamen ideo omnino eiicere nolui, etſi extare eos certo aſſerere non auſim, cum alios in iis detegendis me feliciores futuros conſiderem; erant, quæ corrupta eſſe, neminem latere poteſt, quibus medicam adhibere manum nunc quidem non valui; erant alia leuiora quibus imparem me in animaduerſionibus quoque meis ingenue faſſus ſum. Sed tuum erit, L. B. in meliorem hæc partem interpretari, & a me vberiora in hoc argumento, procedente tempore expectare. Vale, & his interim mecum, ſi placet, fruere.

VARIORVM IVDICIA ET CENSVRAE, ORDINE ALPHABETICO DISPOSITAE.

ANONYMVS in Prælectionibus MSStis in hoc opuſculum (*de quibus dictum infra* *p. 882. ſq.*) ita de eo mox ab initio loquitur:

Prodiit non ita pridem neſcio quo editore, ſuppreſſo etiam loci, vbi in lucis auras emerſit, nomine, Bibliographia, *quam vocat*, Hiſtorico-politico-philologico-curioſa; *cui præfixa eſt diſſertatio epiſtolica de ſtudio Politico bene inſtituendo. Et hæc dubio procul maximi, dum viueret, Politici Argentoratenſium* Ioannis Henrici Bœcleri, *eſt, vti literæ initiales ſub finem additæ luculenter oſtendunt. Eidem Bibliothecæ acceſſit in fine prolixior adhuc & præſtantior inſtructio de eodem ſtudio, quæ citra dubium* Ioannem Andream Boſium, *virum πολυμαθέστατον, Auctorem agnoſcit. Certe, cuiuscunque ſit, erudita & accurata eſt diſſertatio, quæ cuiuis progredi feliciter cupienti in ſtudio Politico, quam commendatiſſima eſſe debet. Quod vero attinet libellum intermedium, quem in primis conſiderandum nobis ſumſimus, ille variis de Auctoribus agit, præcipue tamen Philoſophis, & Philologis. Sæpenumero hic liber a rerum iſtarum ſtudioſis hinc & inde deſcriptus fuit; & prope octennium eſt, ex quo primum eum manu exaratum videre contigit. Eſt vero hæc opera, niſi plane fallor, ab eruditisſima manu iam ante laudati* Bœcleri. *Id quod*

forſan inde colligi poteſt, quod diſcurſus de methodo docendæ Rhetoricæ (videatur infra §. 15. *ſub finem, ibi:* In methodo docendæ Rhetoricæ) *iisdem prope verbis perſcriptus quondam eſt a* Bœclero *ad Sereniſſimum Ducem Ioannem Erneſtum, piiſſimum & nunc inter cœlites triumphantem Principem. Et optandum vtique foret, vt maiori diligentia, nec adeo inſubite, quod dolemus, nec fraudulenter adeo typis fuiſſet euulgatus. Nam dubio procul nitidius compareret & ornatius vtiliſſimus hic liber. Ceterum fruamur præſentibus, &, qua fieri breuitate poteſt, librum, præcipue tamen medio loco inſertum, perluſtremus. Neque enim opinor, ſupra captum omnino veſtrum futurum eſt, quicquid proponetur, nec alienum a veſtris ſtudiis. Eſt enim magna pars eruditionis veræ ac ſolidæ, bonos Auctores noſſe. Et quid e re veſtra magis eſſe poteſt, quam iudicia eruditorum de Auctoribus & cenſuras mature addiſcere? Certe hæc opera & facilis eſt, & iucunda. Poteſt etiam hic liber indicis inſtar eſſe, cui inſerere poſthac poteſtis, quicquid ad notitiam Auctorum ſiue in Philologicis ſiue in Philoſophicis vtilitatem afferre aliquam poteſt. Conſultum etiam eſt, ut, ſi qui alii occurrant Auctores (occurrunt autem quamplurimi ac prope infiniti) ſuis quique locis in hoc libro inſerantur. Vtique tanquam προπαιδεία quædam in ſtudiis humanioribus ac ſapientiæ hic liber eſſe poteſt. Neque enim parum refert, noſſe, quid in quauis arte, ſcientia, ac diſciplina, item in hiſtoria extet Auctorum. Vnde etiam ὁ πάνυ* Hermannus Conringius *diſſertatione de iis,*

quæ

quæ in ſtudioſo quouis requiruntur, qui in Academia velit ſtudiorum fructum capere, hanc notitiam inter alia vrget. Verba eius hæc ſunt: Commodum fuerit præclariſſimorum quorumuis Doctorum, cum viuorum, tum mortuorum, vt ,, ita loquar, iudicia & cenſuras de cuiusuis generis Scriptoribus magna cura & inquirere & annotare, donec maturior ætas ſuapte trutina vti ,, conceſſerit. Quæ opera & leuis eſt & iucunda; ,, quod meo exemplo poſſum bona teſtari fide.,, Hactenus ille. Cum igitur in hoc ipſo libello variæ de variis cenſuræ hinc & inde occurrant, ideo, quantum nobis profuturus ille ſit, hariolari quiuis ex facili poteſt.

IO. ALBERTVS FABRICIVS in præfatione ad Bœcleri diſſertationes Academicas pag. 14.

Bibliographia Hiſtorico-Politico-Philologica curioſa, quid in quouis Scriptore laudem cenſuramue mereatur, exhibens: 1677, 8. liber minime contemnendus; ſed poſt Auctoris mortem, adeoque, quod dolendum, inemendate excuſus, & næuis hinc indeſcatens.

IDEM Bibliothecæ Græcæ Lib. IV. P. II. c. 34. p. 524.

Bibliographia curioſa, Germanopoli, vt inſcriptio præ ſe fert, in lucem edita, propter varias interpolationes, truncationesque, ac mutationes, Bœclero, *ad quem auctorem refertur, indigna.*

IO. FECHTIVS in præfatione Iſagogica ad Bœcleri Sæcula IV. pag 14.

Refertur quoque huc,me iudice haud immerito libellus ab Anonymo Germanopoli A. 1677. editus ſub nomine: Bibliographia Hiſtorico-Politico-Philologica Curioſa, quid in quouis Scriptore laudem cenſuramue mereatur, exhibens. Cui præmittitur Diſſertatio Epiſtolica poſthuma de ſtudio Politico bene inſtituendo ; ſubiicitur vero Bibliotheca Politica contracta, h. e. recenſus & iudicia de Scriptoribus Politicis & ad politicam pertinentibus, in primis autem hiſtoricis. Quamquam vero ſola illa Diſſertatio Epiſtolica Bœcleri *nomen per initiales literas: I. H. B. præferat, cetera vero opuſcula de* Bœclero, *tanquam de alio ſcriptore loquantur; mihi tamen dubium nullum eſt, horum quoque eundem verum auctorem eſſe, quantumuis occultare id editor voluerit. Arguit id & ſtilus* Bœcleri *ex temporaneus (nam quæ præuia meditatione ſcripſit, terſius nitidiusque incedunt:) & conſueta ipſi proponendi ratio, & ſcriptorum elogia ipſi familiaria. Sæpe meminit Bibliothecæ Suecicæ, cui quondam præfectus fuerat, & codicum variorum, quos Regina ſibi comparauerat; ſæpe Argentoratenſium. Nec etiam quisquam, præter ipſum, tam idoneus erat, qui tam vaſtæ, perque omne doctrinarum artiumque genus late diffuſæ eruditionis ſcriptum procudere poſſet. Vere enim admirandum eſt. Nonnunquam equidem nec nomina ſcriptorum recte expreſſa ſunt; nec in rebus ipſis auctoris ſenſum qui excepit ſemper eſt aſſecutus; quandoque mendoſa comparet transpoſitio,*

aut

aut aliquid, quod neceſſarium fuerat, omittitur: ſed hi defectus tanti non ſunt, quin ceterorum inæſtimabili vtilitate compenſentur. Nec enim quicquam ſimile in hoc Bibliographiæ genere, quodque maioris vſus eſſet, vllibi occurrit. Non poſſunt viri πολυμαθεῖς *hoc libro carere. Et ne ex qualibuscunque næuis aliqua ad* Bœclerum *macula rediret, nomen viri non expreſſit editor: cui de cetero ob hoc bene de re literaria merendi ſtudium, quicquid dicant, qui aliter ſentiunt, multum debent vniuerſi.*

CHRISTOPHORVS HENDREICH
in Pandectis Brandenburgicis p. 619.

Bibliographia Hiſtorico-Politico-Philologico curioſa prodiit poſtea ſub hoc titulo: Bibliotheca ſelecta, vero Auctori vindicata & ab innumeris mendis, quibus ſub tit. Bibliographiæ Hiſtorico Phil. &c. impreſſ. Germanopoli, ſcatet, repurgata in 8. Argent. Hic liber infra genium & eruditionem Bœcleri *eſt, vt in plurimis locis patet.*

HENRICVS MEIBOMIVS in Additamentis ad Vogleri introductionem in notitiam Scriptorum p. 193. ſeqq.

Pertinet huc Bibliographia Hiſtorico-Politico-Philologica: item Bibliotheca Politica contracta, hoc eſt recenſus & iudicia de Scriptoribus Politicis, in primis autem hiſtoricis. Editæ ſimul Germanopoli 1677. Quamuis enim de Scriptoribus in omni fere parte eruditionis in primo libro agatur, tamen de Hiſtoricis optima ibi habentur iudicia, & ſunt Bœcleriana. Non accepit quidem hic liber a magno illo viro vltimam manum (vti nec poſthuma

ma

ma de Scriptoribus Græcis & Latinis commentatio, tribus annis ante edita) & ex diſcurſibus eius a nonnemine congeſtus eſt: tamen propter multa iudicia, quæ acumen & grauitatem Bœcleri *ſapiunt, merito æſtimandus eſt.*

AEGID. MENAGIVS Anti-Bailleti T. I. c. 47. p. 174.

Mr. Baillet *puiſe dans les ruiſſeaux, & dans les ruiſſeaux éloignez des ſources & remplis d'ordures. Le Bibliographe Anonyme eſt un des Auteurs Claſſiques de Mr.* Baillet, *quoi qu'il ne ſoit d'aucune autorité parmi les ſavans.*

IO. MOLLERVS in Homonymoſcopia p. 16.

Io. Henrici Bœcleri *Bibliographia Hiſtorico-Politico-Philologico-Curioſa, Germanopoli Ann. 1677. ἀνωνύμως publicata, ex* Voſſio, *& aliis, maximam ſui partem verbotenus eſt compilata, mendoſiſſima inſuper, & paucis admodum auri ramentis, ex ſtercore colligendis, Lectori ſe commendans.*

IDEM in præfatione ad Tomos poſteriores Polyhiſtoris Morhofiani §. 11. p. 14.

Io. Henr. Bœcleri *Bibliographia Hiſtorico-Politico-Philologica Curioſa, ἀνωνύμως Germanopoli A. 1677. & 1696. in 8. excuſa, fœtus eſt poſthumus, affectus potius quam perfectus, atque idcirco informis ac mendoſus, ob iudicia tamen de variis Scriptoribus haud plane contemnendus, ſed cum Libello eiusdem de Eloquentia Politici, Argent. A. 1654. edito, ſociandus.*

IO.

IO. CHRISTIANVS NEV in Acceſſionibus ad Wheari Relectiones hyemales, pag. 16. ſeqq.

Bibliographia Hiſtorico-Politico-Philologica, cuius Auctor Bœclerus *affirmatur a* Io. Fechtio *in Præfatione Iſagogica ad Hiſtoriam eiusdem Quatuor Sæculorum a C. N. optima quoque de Hiſtoricis Græcis iudicia ſuppeditat. Excuſa eſt Germanopoli A. 1677. 8. quamquam plurimis ſcatet mendis typographicis, ſæpius non niſi exercitato lectori obuiis. Iungitur illi in prædicta editione Bibliotheca Politica Contracta, h. e. recenſus & iudicia de ſcriptoribus Politicis, inprimis autem Hiſtoricis; quæ deinceps cura V. Cl.* Ge. Schubarti *edita Ienæ, ſub tit. Diſſ. Iſagogicæ de Prudentia & Eloquentia ciuili comparanda* Io. Andr. Boſii, *vbi Lectorem de imperitia Cenſoris, qui primam illam editionem illuſtrare, vel potius inquinare voluit, in Præfat. monuit. Merentur hæc legi omnino cum Diſſert. poſthuma de Script. Græcis & Latinis* Bœcleri, *Argentorati A. 1674. excuſa, vel propter* Meibomii *V. Cl. elogium in Additamentis ad Vogleri Introd.*

IACOB FRIEDRICH REIMMANN in der Einleitung in die Hiſtoriam Literariam insgemein T. I. pag. 229 ſeqq.

Wolteſtu zum Anfange ein klein enchiridion in dieſer materia haben, ſo will ich dir rathen, daſz du dir nebſt des obgedachten Labbei *Bibliotheca, eines Anonymi Bibliographiam Hiſtorico-Politico-Philologico-curioſam ſchaffeteſt, welche 1677. in 8.*

ge-

gedruckt, vnd dem gelehrten Bœclero *zu Straſz-burg von einem vnter ſeinen Auditoribus als ein Collegium nachgeſchrieben, vnd hernachmals ans Licht gegeben iſt. Ich habe meine Edition mit Papier durchſchieſſen laſſen, vnd nebenſt vielen Additionibus vnd emendationibus auch einen vollkommenen Indicem darzu gemacht, welches du an deinem Orte zu imitiren Freyheit haſt. Inmaſſen denn dieſes Büchelgen nebſt ſeinen vielen Vortrefflichkeiten auch dieſe Gebrechen hat, daſz der editor 1) ein Hauffen ſphalmata, ſowohl in denen ſcriptis, als ſcriptoribus, mit einflieſſen laſſen, 2) daſz er in etlichen materien v g. de Hiſtoricis Latinis ſonſt nichts anders, als bloſſe Titul der Bücher, ohne Benennung des Orts und der Zeit und des Formats, wo ſie gedruckt, geſetzet, 3) daſz er keinen Indicem darzu gemacht, &c.*

MICH. RICHEY in Prælectionibus ad Struuii Introductionem ad Rem Literariam MSStis ad c. 1. §. 17.

Bibliographia hæc eadem forma eodemque loco ficto recuſa eſt A. 1696. ſed nihilo comtior aut emendatior. Errores enim ex MSto vitioſo primum natos, typographi oſcitantia in vtraque Editione cumulauit; nec ſine tædio lectoris paginarum numeri ac indices neceſſarii ſunt neglecti. Opuſculum ipſum facile prodit Auctorem: ex varia enim doctrina iudiciorumque indole ac neruo Bœclerum *agnoſco, velut ex vngue leonem. Nec obſtat, quod ille paſſim expreſſo nomine allegetur: nam id vel latendi cauſſa factum eſt, vel ab eo adiectum, qui dicta-*

dictantem calamo excepit, & ſermones libere fuſos conſignauit. Quam exiguus autem libellus eſt, tam magnum ſpondet fructum, iis præſertim, qui de vnoquoque Scriptore optimo breuem & fide dignam idonei Cenſoris ſententiam expetunt. Hinc non in Germania tantum auide adhuc emtus fuit, ſed etiam exteris æſtimatus, & a Bailleto *ſæpius allegatus. Quamuis non dubitem meliorem futurum fuiſſe, ſi ab ipſa Auctoris manu in lucem publicam emiſſus eſſet. Paſſim enim incondita quædam & tumultuaria bonis & bene coctis interſunt, ſigillatim, quando de Scriptoribus Vitarum & Indicibus Bibliothecarum agit, vbi multa deprehendo ſine ordine coniecta & parum elaborata. In antiquis Scriptoribus Hiſtoricis, Oratoribus, Poetis, Philoſophis, tam Græcis, quam Latinis, cum iudicio percenſendis diligentior eſt; in recentioribus, præſertim Hiſtoricis ſingularum Gentium, libri quidem plures afferuntur, ſed Cenſuræ rariores. Epiſtola præmiſſa de ſtudio politico bene inſtituendo ad Iuuenem quendam illuſtrem vere aurea eſt, & iterum iterumque legenda iis, qui videri volunt ciuilis prudentiæ & Iuris ſtudio non leuiter, vt vulgo fit, & perfunctorie, ſed docte ac ſolide operam dediſſe. Breuiſſimo enim compendio laudantur Scriptores præcipui, ex quibus in Philoſophia ciuili ac morali, in hiſtoriis item, eloquentia & Iurisprudentia proficitur. Hanc Epiſtolam a* Boeclero *eſſe nemo dubitare poteſt; non tantum, quod ſubſcriptio litteras I. H. B. oſtendat, ſed & quod paſſim ad ſcripta ſua alia vulgo cognita* Boeclerus *diſerte prouocat. Totus denique libellus ex tempore ſuo iudicandus eſt, quo nondum illa prodierant, quæ*

nunc quidem Bibliographiam Bœclerianam copioſa acceſſione poſſent locupletiorem facere.

BVRCARDVS GOTTHELFF STRUVIVS in Introductione ad Notitiam Rei literariæ cap. I. § 17.

Facit huc etiam Bibliographia curioſa Ipſa hæc Bibliographia ſine omni dubio Bœcleri *eſt, qui eandem in calamum auditoribus dedit. Diſpoſitionem exhibet Litterariæ rei non ſolum, ſed etiam ſelectum ſcriptorum docet, breuibus hinc inde additis iudiciis. Verum, licet non ſine vtilitate labores ſint, neque tamen ita comparati, vt* Bœclerus *hanc Bibliographiam edi voluiſſet. Accedit, quod ex tam deprauato MSto edita, vt nomina, præſertim propria, plurimum ſint corrupta.*

IDEM in Bibliotheca Hiſtorica cap I. §. 1. p 4.

Prodiit, poſtea Bibliographia Hiſtorico-Politico-Philologica, Germanopoli 1677 8 Collegium hoc eſt a Bœclero *Argentorati olim habitum, quod poſt mortem eiusdem ab anonymo quodam fuit editum. Videmus in eodem ſcriptores non ſolum diſciplinarum recenſitos, ſed etiam ſcriptores hiſtoriæ particularis ſecundum terras ſuas digeſtos nonnunquam addita iudicia certe non leuia. Dolendum tamen, tam vitioſe eſſe editam, multos enim, tum in auctoribus, tum in librorum titulis deprehendere licebit næuos. Hoc quidem non vitio auctoris, ſed vitio deſcribentium, prout in Collegiis fieri ſolet. Addita quoque eſt* Boſii *diatriba de eloquentia & prudentia ciuili, ſub titulo: Bibliotheca Politica contracta, quæ non ſine bile heredum Boſianorum ſæpius etiam corrupte fuit edita.*

IN-

INDEX LIBRORVM ET EDITIONVM I. H. BOECLERI

ex quibus Acceſſiones huius libelli ſunt collectæ;
Ad explicanda ſcripturæ compendia quibus in Allegationibus vſi ſumus.

ANnotata in Herodian. Prodierunt hæc Annotata in Editione *Herodiani* Bœcleriana Argent. 1644. repetita ibid. 1662. & 1694; 8. Ego poſtrema hac vſus ſum editione; ex cuius etiam *Præfatione* quædam adduxi.

Annotata in L. I. Hiſt. Taciti. Hæc in *Taciti* Primordia Annalium & Hiſtorias Commentatio lucem primum vidit, quod ad Annales, Argent. 1643, 4. quod ad Hiſtor. Libros 5, Argent. 1648, 4. repetita vtraque 1664, 8. quam ego adhibui.

Annot. in Velleium. Hæc cum *Velleio* edidit Noſter Argent. 1642, 1648. itemque Lipſ. 1657. & denuo Argent. 1663. (quæ mihi ad manus fuit) & 1672, 8.

Characteres Velleiani prodierunt Argent. 1642. & 1672, 8. ex quibus editionibus poſteriorem poſſideo.

Comment. ad Grotium. Huius Commentationis pars I. ad librum I. Operis Grotiani exiit Argent. 1663, 4. quam pars II. ad librum II. an. 1664. eſt inſecuta, adiectis nonnullis *in Grotium diſſertationibus.* Repetita vtraque pars ibid. 1677. & Gieſſæ 1687, 8. Loca autem hic a me producta ad paginas editionis recentiſſimæ, quæ cum Præfatione Cel. *Schilteri* Argent. 1704, 8. comparuit, reſpiciunt.

Comment. de Script. Gr. & Lat. Lucem adſpexit hæc Commentatio Argent. 1674, 8. cura Illuſtr. *Obrechti*; repetita Vltraiecti 1700, 8. itemque a *Iac. Gronouio* T. X. Theſauri Antiquitatum Græcarum an. 1701. & tandem Argent. 1704, 8. quam allegare ſo-

leo; nam in Belgica edi io ie paginæ differunt. Egi de hoc libello vberius in Hiſtoria librorum vernacula P.I.p. 120. ſqq. quibus nunc addere poſſem non pauca, ſi inſtituti ratio id ferret.

De rebus Sæculi IX. & X. Prodiit hic Commentarius Argent. 1656, 4. itemque 1685. repetitus denuo ſub initium Tomi III. Diſſertationum Bœclerianarum, ibid. 1712, 4. Ego ante oculos habui primam editionem, cuius paginas retinuerunt etiam poſteriores.

De rebus Sac. XVI. Primum hic libellus excuſus eſt poſt auctoris obitum, cura *Obrechti*, Argent. 1685, 8. ſed longe auctior & emendatior, opera V. Cl. *Io. Burch. Maii*, Kilonii 1697. ad cuius editionis paginas hic prouocare ſoleo.

Diſſ. ad Grotium. Vid. ſupra *Comment. in Grotium.*

Diſſ. ad Lipſii Politica. Editæ ſunt hæ Prælectiones a Viro Conſultiſſ. *Io. Henr. Mollenbeccio* inter Tractatus Poſthumos *Bœcleri*, Francof. 1709, 8. pag. 67. ſqq. Non confundendæ ſunt hæ Prælectiones cum Diſſert. de Politicis Lipſianis, edita ab Auctore Argent. 1642, 12. repetita Francof. 1674. itemque in Tomo III. Diſſertationum Academicarum p. 352. ſqq.

Diſſert. Politicæ, habentur ad calcem *Inſtitutionum Politicarum*, de quibus deinceps.

Diſſ. Polit. in Suetonium. Subiectæ ſunt *Suetonio* cum Comment. *Caſauboni* Argent. 1674. & denuo 1688, 4. recuſo; qua poſtrema editione hic vſus ſum; etiam cum *Præfationem Bœcleri* allegarem.

Diſſertat. Tom. I. II. III. Diſſertationes *Bœcleri* Academicæ editæ ſunt ab ipſo Argent. 1658, 8. repetitæ ab heredibus, aliis quam plurimis adiectis ibid. 1701, 4. Hunc Tomum ſecutus eſt alter an. 1710. tertiusque 1712, cui etiam Orationes & Programmata acceſſerunt, antea ſeorſum 1654, 8. impreſſæ; præfixusque vniuerſæ collectioni titulus: *I. H. Bœcleri Opera in IV. Tomos tributa, Hiſtorici, Politici, Moralis, Literarii & Critici Argumenti; cum Præfatione Io. Alb. Fabricii.*

bricii. In his variæ habentur diſſertationes rem literariam illuſtrantes, & quidem T. I. diſſ. *de Eloquentia Viri Ciuilis*, diſſ. *de Lexicis, Hiſtoria Principum Schola*, & diſſ. *de Vtilitate ex Hiſtoriæ Vniuerſalis contextu capienda;* ex quibus duæ illæ, quas poſtremo loco commemoraui, tum ſeorſum, hæc 1670, 4. illa 1640. & 1643. tum vtraque vna cum Hiſtoria vniuerſali ab O. C. 1680. & 1709. prodierunt: illa autem *de Eloquentia Politici* an. 1649. & 1664, 8. ſeparatim lucem viderat. Tomo II. pauciora huc pertinentia exhibemur; Tomo III. autem habetur 1) *Bœcleri Muſeum*, elegantiſſimum ſane opuſculum, & bonæ frugis pleniſſimum, de quo infra dicam; 2) Diſſ. *de Studio Politico bene inſtituendo*, aliquoties edita, vt in Præfatione huic Bibliographiæ præmiſſa indicaui; 3) *de Politicis Lipſianis* Diſſertatio, de qua ſupra dixi, cum de Diſſ. ad Lipſii Politica agerem; 4) *Excerpta ex Præfatione ad Ambroſii Officia*, a Noſtro Argent. 1644, 12. edita, itemque *Rudimenta Officiorum*, quem fœtum poſthumum *Obrechtus* cum *Ciceronis Officiis* Argent. 1680, 8. emiſerat; nec non 5) Diſſ. *de comparanda Latinæ Linguæ facultate*, quæ inſcio auctore Ienæ 1669, 8. prodiit, cum *Schefferi* libello de ſtilo non ſemel, & primo quidem, vt arbitror, Ienæ 1679, 8. repetita, tandemque hic inter Diſſertationes Bœclerianas recepta, etſi auctor de ea grauiſſime in Præfatione Notitiæ S. R. Imperii an. 1670. his verbis conqueſtus ſit: „ Sed petulantiori etiam facinore in famam meam graſ- „ ſatus eſt Bibliopola Ienenſis, typis vulgata mihique „ falſo attributa Diſſertatione *de comparanda Latinæ Linguæ facultate.* Non credam, habuiſſe eum „ in conſilio quenquam ex eruditis viris; quos non „ latebat ſcilicet, me huic contumeliæ, ne inferre- „ tur, iampridem non vna iuris optimi via, obicem „ poſuiſſe. Cum enim inaudiuiſſem, aliquid tale „ meo nomine circumferri, eo quod intercalari le- „ ctione de eo argumento ante triginta circiter an- „

 nos

„ nos ita diſſerueram, vt in chartam nihil coniectum „ haberem, &, ſi teſtimonio opus eſſet, ex allato li- „ bro legerem; ſtatim ſubuereri cœpi, ne quis ea, „ quæ varie ſuo ſtilo aſſequi auditorum nonnulli co- „ nati erant, meo nomine publicaret. Igitur quo- „ modo illa meis verbis explanari legique vellem, „ in libro *de eloquentia viri ciuilis* & *exercitationi-* „ *bus oratoriis ad librum IV. Flori*, non oſtendi modo „ ſubinde, ſed *Diſſertationibus Academicis* denuo in- „ ſerueram, & in Præfatione eius voluminis, ne „ quid deinceps pro meo haberetur, quod non ipſe „ vulgaſſem, ſolicite monueram. Quid eſt abolere „ famam temere ſparſam, & ſtruendæ ex ea iniuriæ „ occaſionem amoliri, ſi hoc non eſt?„ Paucis vero interiectis addit: „Hinc eſt, quod bona me ſpes te- „ net, fore, vt florentiſſima viris doctiſſimis inclyta „ Ienenſis Academia, ea, qua par eſt, ſeueritate, coer- „ ceat facinus ſui bibliopolæ, librum edentis, qui non „ modo auctorem mentitur, ſed præterea adeo cor- „ ruptus & inquinatus eſt, vt nulla periodus ſana aut „ tolerabilis occurrat, ſenſus hient, oratio non co- „ hæreat, Græca monſtroſa ſint: quod genus abu- „ tendi typis, etiam legibus publicis vetari, ſatis con- „ ſtat.„ Harum autem Diſſertationum nullam, ſi vnice *Muſeum* illud excipias, nominatim allegaui; ſed Tomum tantum Diſſertationum Academica- rum, quo continentur, & paginam indicaui; quod ita loca iſta & breuiſſime allegari, & facillime inue- niri poſſe exiſtimarem.

Epiſtolæ. Has ita ſemper citaui, vt nihil dubii ſuper- eſſe lectori poſſit. Vide præterea, quæ de iis monui in Præfatione.

Hiſt. Vniuerſalis ab O. C. Huius tres ætates priores in lu- cem produxit publicam Cel. *Obrechtus* Argent. 1680, 8, quas recudi curauit, ætatemque quartam & quintam ex MS. addidit Cl. *Mollenbeccius* inter Tractatus Bœcleri Poſthumos Francof. 1709, 8. quam pleniorem editionem ideo hic etiam ſecutus ſum

Inſti-

Inſtitutiones Politicæ prodierunt Argent. 1674, 8. itemque, 1688, 8. adiecto *libello memoriali Ethico*, quem recudi etiam Gedani curauit Vir doctus *Io. Gottlieb Mollerus*. Mihi ad manum fuit poſterior editio Argentoratenſis.

Lectiones Polybianæ. Exierunt Argent. 1670, 4. cum diſſ. de Polybii Liuiique diuerſa ſcribendi ratione, itemque Diodori Siculi Polybiana imitatione.

Liber Commentarius ad Nepotem. Hunc poſſideo a V. Cl. *Io. Andr. Boſio* editioni Nepotis Ienenſi 1678. adiectum.

Liber memorialis Ethicus. V. ſupra *Inſtitutiones Polit.*

Memoriale Politicum editum eſt a Cl. *Mollenbeccio* inter Tractatus Poſthumos plus ſimplici vice laudatos.

Muſeum. Præterquam quod libellus hic, vt dixi, inſertus eſt Tomo III. Diſſertat. Academicarum, ſeorſum etiam prodiit Argent. 1663. & 1672, 8. quam poſtremam editionem ego hic adhibui. Dignus foret libellus, qui recuderetur, adiectis Annotationibus, quibus obſcuriora quædam explicarentur; quam in rem mihi non pauca ſunt annotata.

Notæ in AEn. Syluium. Hæc Vita Friderici III. Imperatoris ab *AEn. Syluio* deſcripta & a *Bœclero* ex MS. edita & notis eruditis illuſtrata viuo etiam tum *Bœclero* eſt excuſa; ſed cum varia ex Bibliotheca Auguſtiſſ. Imperatoris expectaret, neque ob id abſoluere poſſet Notas ſuas; tandem operi eſt immortuus. *Io. Georg. Kulpiſius* igitur alios nonnullos Scriptores addi curauit, atque ſub titulo Hiſtoriæ Friderici III. ab AEn Sylvio delineatæ, publicauit Argent. 1685. f. Cum autem emtores non inueniret liber, nouum hunc titulum: *Scriptores rerum Germanicarum a Carolo M. ad Fridericum III.* nec non Præfationem aliam, priori remota, addidit *Io. Schilterus*, Argent. 1702, f. Vna igitur eſt huius libri editio, *Bœcleri*

ſtudio & induſtria impreſſa, ſub nomine autem *Kulpiſii* primum, dein *Schilteri* in publicum producta.

Notitia S. R. Imperii prodiit Argent. 1670, 4. repetita & hinc inde aucta ab *Obrechto*, ibid. 1681, 8. quamquam non adiectis, quæ auctor ad titulos in hoc libello ſuppeditatos diſſerueràt, quorum ſpecimen habes in limine Animaduerſionum *Bœcleri* in Hippolytum a Lapide. Ceterum Illuſtr. Lynckerus in Catalogo ſcriptorum ſuorum plenum in hunc librum *Bœcleri* promittit Commentarium, quem auide expectant omnes, quos hæc ſtudia iuuant.

Orat. & Programata. Vid. ſupra *Diſſ. T. I. II. III.*

Præf. in Epiſt. Paulinas. Prodiit Nouum Teſtamentum Græcum cura *Bœcleri* Argent. 1645 & 1660, 12. in quibus editionibus illa comparet Præfatio. Ego poſteriorem adhibui.

Præf. ad Grotium. Vid. ſupra ***Comment. ad Grotium.***

Præf. Herodiani. Vid. ***Annotata in Herodianum.***

Præf. in Nepotem. Nepotem cum *Bœcleri* curis ediderunt Argentoratenſes 1640. 1644. 1648. 1653. 1656. 168 , 8. aliique ſæpius. Ego ſextam illam Argentoratenſem euolui.

Præf. in Suetonium. Vid. ***Diſſ. Polit. in Sueton.***

Præf. in Velleium. Vid. ***Annotata in Velleium.***

Praxis Philoſophiæ πολιτικῆς. Edidit hanc inter Tractatus *Bœcleri* poſthumos ſæpius a nobis laudatus *Mollenbeccius* p. 185.

Rudimenta Officiorum. Vid. ***Diſſ. T. I. II. III.***

Sæc. IX. & X. Vid. ***De rebus Sæc. IX. & X.***

Sæcula IV. Hanc Hiſtoriam Vniuerſalem IV. priorum a N. C. Sæculorum primus edidit Vir diligentiſſimus *Io. Gottlieb Mollerus* Roſtochii 1695, 4. colla-

collatis variis Prælectionum *Bœcleri* exemplis, quæ diſcipuli b. Viri ipſi indulſerant; recudi curauit Sedini 1699, 8. *D. M. Friſius* quidam, quem *Mollerus* in Præfatione etiam ſua laudauerat, nitidius equidem, nihil tamen emendatius, neque auctius, vt in præmiſſa Dedicatoria Epiſtola quidem innuitur; loco vno & altero ab editore non ſatis feliciter interpolato; prætermiſſis, quas *Mollerus* ex MS. addiderat, *P. Sarpii* & *Iſ. Caſauboni* Epiſtolis, earumque in locum adiecta *Bœcleri* Oratione de *Taciti* Hiſtoria, quæ plus ſimplici vice antea, tum inter Orationes Bœcleri, tum ad calcem Politicorum Lipſii Argent. 1642, 12. prodierat. *Molleri* autem, non Præfatio ſolum, in hac editione eſt omiſſa, ſed ipſum etiam eius nomen e titulo ſublatum. Sed de hoc libello fors alibi dicetur vberius. Nunc tantum monendum eſt, me paginas poſterioris editionis hic ſemper indicaſſe, quod ea facilius in bibliopoliis haberi poſſit.

DISPOSITIO TOTIVS OPERIS.

I.

ARtes, ſcientiæ & diſciplinæ ſunt vel

I. Vulgares, ſeu illiberales. Cap. I. §. 3.
II. Populares, vt
    1. Grammatiſtice, quæ exercetur,
        a ſcribendo. C. I. § 5.
        b. Typis imprimendo, C. I. §. 6.
    2. Gymnaſtice. §. 7.
    3. Muſice. §. 8.
    4. Graphice. §. 9.
III. Liberales C. II. vsque ad XXXIX. Vid. n. II.
IV. Philoſophicæ. C. XL—XLVIII. Vid. n. V.

II.

Artes Liberales comprehendunt
I. Philologiam ; quæ exhibet vel
1. Separatim
a. *Grammaticam*, eiusque Scriptores
α Græcos, qui excoluerunt partem vel
1. *Technicam*. C.II. §. 4.
2. Exegeticam, vt
a *Scholiastæ* C. II. §. 5.
b *Lexicographi* & Parœmiographi C.II. §.6-12.
β. Latinos, qui ſunt
1. *Technici* C. II. §. 13-15.
2. Exegetici,
a *Commentatores*. §. 16. 17.
b. *Lexicographi*; particularum item & parœmiarum collectores. §. 18-22.
γ. Vtriusque Linguæ Criticos. §. 23.
b. Rhetoricam, vbi de
α *Rhetoribus* Græcis, Lat. & recentioribus C.III. §.2-12
β *Oratoribus* Gr. Lat. & recent. §. 13-26.
γ *Epiſtolographis* Gr. Lat. & recent. §. 27-30.
c. Poeſin, vbi
α *Artis Poeticæ ſcriptores*. C. IV. §. 1-4.
β *Poetæ*.
1. Græci. §. 5.—19.
2. Latini. § 20—37.
3. Recentiores. §. 38—40.
γ *Critici Poetarum*. §. 41.
d. Hiſtoriam. C. V.—XXVII. Vid. n. III.
2. Promiſcue Varia Opera Philologorum. C. XXVIII.
II. Matheſin C.XXIX-XXXVIII. Vid. n. IV.
III. Logicam. C. XXXIX.

Hiſto-

III.

Hiſtoria eſt vel
I. Separatim
1. Temporum ſ. *Chronologia*. C. V. §. 1—11.
2. Locorum ſ. *Geographia*. C. V. §. 12—24.
3. Familiarum. ſ. *Genealogia*. C. V. §. 25--28.
4. Actionum, quæ eſt vel
a *Vniverſalis*. C. VI.
b Particularis, & quidem vel
α *Eccleſiaſtica*, C. VII.
β *Civilis*, eaque aut
1. Antiqua, vt
a Iudaica. C VIII.
b Græca. C. IX.
c Romana. C X.
d. Byzantina. C. XI.
2. Recentior,
a Europæa. C. XII-XXII.
b. Aſiatica. C. XXIII.
c. Africana. C. XXIV. §. 1. 2.
d Americana. C. XXIV §. 3. 4.
γ *Literaria*. C. XXV.
c. Specialiſſima Perſonarum, ſ. *Vita*. C. XXVI.
II. Promiſcue *Varia*. C. XXVII.

Mathe-

IV.

Matheſis eſt vel
I. Pura, vt
1. *Arithmetica*. C. XXIX.
2. *Geometria*. C. XXX.
II. Mixta, vt
1. *Logiſtica*. C. XXXI. §. 1.
2. *Muſica*. C. XXXI. §. 3. ad fin.
3. *Optica*. C. XXXII.
4. *Geodæſia*. C. XXXIII.
5. Coſmographia, quæ ſub ſe comprehendit
a. Aſtronomiam, quatenus.
α Motus Aſtrorum conſiderat, & vocatur κατ' ἐξοχὴν *Aſtronomia*. C. XXXIV.
β Futura prædicit, & appellatur *Aſtrologia indiciaria* C. XXXV.
γ Tempora dirigit, diciturque *Chronologia*. Cap. XXXVI.
b. *Geographiam* Mathematicam. C. XXXVII.
6. *Mechanica*. C. XXXVIII.

Philo-

V.

Philoſophia conſideratur

I. In genere, vbi *de Philoſophis antiquis & recentioribus*. C. XL.

II. In ſpecie, & diuiditur in ſcientias

1. Theoreticas, vt ſunt
   - a. *Phyſica*. C. XLI.
   - b. *Metaphyſica*. C. XLII.
2. Practicas, vt ſunt
   - a. *Ethica*. C. XLIII.
   - b. *Politica*. C. XLIV.
   - c. *Oeconomia*. C. XLV.

Adduntur, quas ad Philoſophiam etiam Voſſius refert,

1. *Theologia*. C. XLVI.
2. *Iuriſprudentia*. C. XLVII.
3. *Medicina*. C. XLVIII.

INDEX CAPITVM.

Caput I. De artibus vulgaribus & popularibus.
II. De Grammaticis, Scholiaſtis, Lexicographis, & Criticis.
III. De Rhetoribus, Oratoribus & Epiſtolographis.
IV. De Poetis, artisque poeticæ ſcriptoribus.
V. De Scriptoribus Chronologicis, Geographicis & Genealogicis.
VI. De Hiſtoricæ artis, Hiſtoriæque vniuerſalis ſcriptoribus.
VII. De Scriptoribus Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ.
VIII. De Scriptoribus Hiſtoriæ Iudaicæ.
IX. De Scriptoribus Hiſtoriæ Græcæ.
X. De Scriptoribus Hiſtoriæ Romanæ.
XI. De Scriptoribus Hiſtoriæ Byzantinæ.
XII. De Scriptoribus Hiſtoriæ Germanicæ.
XIII. De Scriptoribus Hiſtoriæ Belgicæ.
XIV. De Scriptoribus Hiſtoriæ Britannicæ.
XV. De Scriptoribus Hiſtoriæ Danicæ & Suecicæ.
XVI. De Scriptoribus Hiſtoriæ Moſcouiticæ, Ruſſicæ, Tartaricæ; itemque Polonicæ & Lithuanicæ.
XVII. De Scriptoribus Hiſtoriæ Hungaricæ & Tranſyluanicæ.
XVIII. De Scriptoribus Hiſtoriæ Turcicæ & Saracenicæ.
XIX. De Scriptoribus Hiſtoriæ Hiſpanicæ.
XX. De Scriptoribus Hiſtoriæ Francicæ & Gallicæ.
XXI. De Scriptoribus Hiſtoriæ Heluetícæ.
XXII. De Scriptoribus Hiſtoriæ Italicæ.
XXIII. De Scriptoribus Hiſtoriæ Aſiaticæ.
XXIV. De Scriptoribus Hiſtoriæ Africanæ & Americanæ.

XXV. De

Caput XXV. De Scriptoribus Hiſtoriæ Literariæ.
XXVI. De Scriptoribus Vitarum.
XXVII. De Scriptoribus Hiſtoriæ Variæ.
XXVIII. De Variis Operibus Philologorum.
XXIX. De Scriptoribus Arithmeticis.
XXX. De Scriptoribus Geometricis.
XXXI. De Scriptoribus Muſicis.
XXXII. De Scriptoribus Opticis.
XXXIII. De Scriptoribus Geodæticis.
XXXIV. De Scriptoribus Aſtronomicis.
XXXV. De Scriptoribus Aſtrologiæ Apoteleſmaticæ.
XXXVI. De Scriptoribus Chronologicis.
XXXVII. De Scriptoribus Geographicis.
XXXVIII. De Scriptoribus Mechanicis.
XXXIX. De Scriptoribus Logicis.
XL. De Operibus Philoſophorum.
XLI. De Scriptoribus Phyſicis.
XLII. De Scriptoribus Metaphyſicis.
XLIII. De Scriptoribus Ethicis.
XLIV. De Scriptoribus Politicis.
Farrago Monitorum Bœcleri de Scriptoribus Politicis.
XLV. De Scriptoribus Oeconomicis.
XLVI. De Theologia. *Accedit Mantiſſa Obſeruationum Bœclerianarum de Scriptoribus Sacris & Eccleſiaſticis.*
XLVII. De Iurisprudentia.
Appendicis loco additur Bœcleri Conſignatio de Scriptoribus Iuris publici præcipuis.
XLVIII. De Medicina.

BIBLIO-

BIBLIOGRAPHIA CRITICA.

CAPVT I.

DE ARTIBVS VVLGARIBVS ET POPVLARIBVS.

§. I.

DVo fere modi ſunt, quibus omnia docenda, diſcendaque à doctoribus ſolent pertractari, quorum alter ſecundum diſciplinas procedit, alter ſecundum res ſeu materias diſponitur ab iis, qui paulo accuratiores eſſe volunt: quod in eleganti ſuo libello fecit CHRISTOPHORVS MYLAEVS, ex quo IO. STVRMIVS methodum ſuam deſumſit.

§. 2.

Nos hoc loco *Voſſium* ſequemur, qui opere *de IV. Artibus popularibus* artes, ſcientias & diſciplinas in VVLGARES, POPVLARES, LIBERALES & PHILOSOPHICAS diſtribuit.

Cap. I.
Artes vulgares & populares.

§. 3.

De ARTIBUS VULGARIBUS ſive ſordidis, quæ etiam illiberales, viles, mercenariæ, dicuntur & circumforaneæ (*die Handwercker und allerhand Handthierungen;* ap. Liuium IIX, 20, Opificum genus, ſellularii) & quare ita vocentur, videndus *Voſſius*. Harum conſideretur varietas & vſus. In vtroque ſpectetur αὐτάρκεια ciuitatis ſiue Reipublicæ. Vnde illiberales non ſimpliciter, ſed in comparatione & ex accidenti dicuntur. Ipſi Apoſtoli non abhorruerunt ab opificiis, & artibus variis; ſicut exemplo Pauli patet: neque ipſi Principes. Sicut enim Auguſtus neptes ſuas etiam lanificio aſſuefieri iuſſit, apud *Sueton.* 64. ita & hodie ſummi Principes, præter ſtudia ſapientiæ, etiam tractaſſe comperiuntur opificia & varias artes. Quamquam cautione opus eſt; ſicut admonet exemplum Clementis VII. Pontificis, qui, cum ſummam omnium minimarum in opificiis rerum haberet peritiam, in maioribus rudis fuit, *Paul. Iouius* L. 32. Ceterum de variis opificiis egit GARZONUS in libro Italico, cui titulus eſt *Piazza Vniuerſale.* Germanus interpres vocat *Schau-Plaz des menſchlichen Lebens.*

§. 4.

POPULARES vocat *Voſſius* illas artes, quibus vulgo exercebantur honeſtiorum e populo liberi. Græci veteres, a quibus omnia fere ad Romanos, & hinc ad nos peruenerunt, quatuor numerant GRAMMATISTICEN,

CEN, GYMNASTICEN, MVSICEN & GRAPHICEN. Cap. I. 1. Grammatiſtice.

§. 5.

GRAMMATISTICE autem vocatur legendi ſcribendique peritia & a Grammatica diſtinguitur. Qui eam artem pueros docebant, *Grammatiſtæ* vocabantur. Huc pertinet 1) Inuentum literarum, de quo extat elegans libellus HERMANNI HVGONIS *de prima ſcribendi origine.* 2) De vtilitate literarum multifaria. 3) De miraculis literarum & ſcripturæ, e. g. de varietate infinita in transponendis literis; quam in *Phyſiologia* ſua *Epicurea* conſiderat PETRVS GASSENDVS, qui exemplis Arithmeticis quoque oſtendit, ſi 3. 4. aut plures literæ componantur, quoties poſſint immutari; & THEODORVS BIBLIANDER in eximio opuſculo *de communi ratione Linguarum* integra diſſertatione oſtendit, quantum miraculum ſit literarum inuentio, & quod ex paucis literulis tot vocabulorum millia conficiantur. Item de facultate loquendi cum abſentibus: quam in rem extat illa hiſtoriola de mancipio Peruano apud *Voſſium* de Grammatiſtica p. 7. 4) De Calligraphia ſ. de arte eleganter ſcribendi. 5) De Inſtitutione ad legendum & ſcribendum, de qua *Voſſius* ex *Quintiliano.* Addatur BONNAEVS *de ratione diſcendi.*

§. 6.

Ad Grammatiſticen refertur merito *Typographia* cuius inuentæ gloriam apud Batauos

Cap. I.
I. Grammatiſtice.

Harlemenſes, apud Germanos Moguntini & Argentinenſes ſibi vindicant. Pro Moguntinenſibus agit BERNARDVS a MALLINCROT in libello non inerudito de *Literis & Typographia.* Aſt Argentinenſes ex Archiuo ſuo & publicis inſtrumentis originem tempusque demonſtrare valent, ut apparet ex ADAMI SCHRAGII opere, *Bericht von Erfindung der Buchdruckerey*, Argent. 1640. cui addendæ tres Homiliæ D. IO. SCHMIDII & Oratio IO. HENRICI BOECLERI, habita 1640. Alias IACOBVS MENTELIVS quoque, qui a Mentelio illo, artis huius inuentore genus ſuum deducit, integrum opus de inuentione Typographiæ Pariſiis edidit. Pro Harlemenſibus HADRIANVS IVNIVS in *Batauia* ſua, & PETRVS SCRIVERIVS Batauus pugnant. Videatur etiam BESOLDVS de *Typographia & Bombardis*.

§. 7.

GYMNASTICE in exercendo corpore verſabatur & Græcis vſitata erat: vbi notandum *Quinquertionis* nomen a quintuplici pugna curſu, ſaltu, diſco, iaculo, lucta. His puerilis ætas, tuendæ ſanitatis, parandis viribus; in Olympicis vero certaminibus virilis exercebatur. Pars huius loci prima eſt Hiſtoria, e. g. Quales exercitationes apud Græcos in vſu fuerint, quæ apud alias gentes exercitandi corporis genera. Atque huc pertinent HIERONYMI MERCVRIALIS Medici celeberrimi

berrimi in Italia libri *de Arte Gymnaſtica* & præclariſſimi ICti PETRI FABRI *Libri III. Agoniſtikῶν*, elegans opus. Conf. LIPSII *Saturnalia* & opus *de Amphitheatro*, ONVPHRIVS PANVINIVS *de ludis Circenſibus*, MEVRSII *Orcheſtra* & *Græcia Ludibunda*. Secunda pars pertinet ad vtilitatem talium exercitationum, ſcilicet, vel qua valetudinem iuuant, vel qua corpus robuſtum reddunt, vel qua belli meditationibus ſeruiunt. Tertia pars diſciplinam rei Gymnaſticæ ſpectat, vbi Doctores Chriſtiani multa in Gymnaſticis veterum Ethnicorum reprehendunt. Cap. I. 2. Gymnaſtice.

§. 3.

MVSICE nudam hic canendi & regendæ vocis ſcientiam notans ab accuratiore eius notitia, quæ ad Mathematicam refertur, diſtinguitur. Præcipuus locus eſt in hoc argumento de vtilitate Muſices; quæ quidem ad honeſtam voluptatem refertur: ſed viri ciuiles ad Reipublicæ mores componendos accommodare ſolent, ſicut *Ariſtoteles* in Politicis & *Plato* fecerunt. Huc pertinent variæ hiſtoriæ de admirandis effectibus Muſicæ. Veteres Muſicen etiam ad artem Oratoriam adhibuerunt & pronunciationis fuere ſtudioſiſſimi, vt ex *Quintiliano* in primis, *Cicerone*, & aliorum locis plurimis deprehendi poteſt. Nobis illa pronunciationis perfectio, quæ olim Romæ ſumma erat, plane hodie ignoratur. Habebant enim olim certos Magiſtros, quos Phonaſcos appellabant, qui in recitando eos admone-

Cap. I. 3. Muſice.

bant, quoties attollenda aut ſubmittenda vox, quæ vitia in pronunciando, & quomodo corrigenda eſſent. Secundus locus ad inuentiones variorum inſtrumentorum Muſicorum apud varias gentes pertinet. Conſulendus hic *Polydorus Vergilius de rerum inuentoribus*. Tertius locus ad diſciplinam Muſicæ in hypotheſi ſpectat. Ita apud *Cornel. Nepotem* XV, 1. 2. quæritur, an Muſica abſit a perſona Principis, & hodie frequens eſt quæſtio, quo inſtrumento Muſico Principum, nobilium, plebeiorum liberi debeant informari.

§. 9.

Vltimo loco numeratur GRAPHICE, per quam hoc loco principia & fundamenta artis pictoriæ, (Germanice *das Reiſſen*) intelliguntur. Ipſa enim ars pictoria ex Matheſi & Stereometria plurimum trahit, prout egregie in operibus ſuis oſtendit famoſiſſimus ille pictor *Albertus Durerus*. Proximus ab illo creditur *Petrus Rubenius*, qui tamen in ſcientia Mathematica Durero comparari haud poteſt. Extat *de Pictura veterum* nobile opuſculum FRANCISCI IVNII, quo omnia loca veterum Græcorum & Latinorum de picturis collegit; verum, quæ ad artem ipſam pertinent, non attigit: quod fecit IO. SCHEFFERVS eleganti libro, quem inſcripſit *Graphicen*, ſive *de Arte pingendi*. IVLII quoq; CAESARIS BVLENGERI exquiſitiſſimus liber eſt *de Pictura & Plaſtice* (quæ eſt ars fingendi ſiue ſtatuaria *die Bildhauer-Kunſt*, cuius artifex

Ly-

Lyſippus celebratur) qui inter reliqua ejus opera, alias doctiſſima, eminere tamen creditur, ſed hodie vix haberi poteſt. Add. IO. BAPT. ARMENINVS *de Pictura.* Extant & libri, elogia, vitas & imagines præſtantium pictorum complexi. Atque hic conſiderari merentur variæ ætates picturæ; tum a modo pingendi ortæ varietates. Cap. I. 4. Graphice.

CAPVT II.
DE
GRAMMATICIS, SCHOLIASTIS, LEXICOGRAPHIS ET CRITICIS.

§. 1.

ARTES LIBERALES dicuntur veteribus, quibus animus ad Philoſophiam præparatur. Græci vocant προπαιδεύματα & προπαιδείαν; nonnulli etiam Encyclopædiam ſive Orbem diſciplinarum. Quamquam hoc vocabulo alii vniuerſum corpus ſcientiarum comprehendunt. Quo ſenſu ALSTEDIVS quoque ſuum opus *Encyclopædiæ* nomine deſignauit: quod ſicut multa egregia continet, ita plurimis in locis parum accuratum eſt; maximo tamen applauſu, cum primum ederetur, exceptum, & nuper compendiis trium Facultatum, Theologiæ ſcilicet, Iuriſprudentiæ & Medicinæ auctum: vtile in primis iis, qui deſtituti aliis ſubſidiis

Cap. II. Philologia. terminorum aliquam cognitionem habere ſatagunt. Comprehendunt autem Artes liberales PHILOLOGIAM, MATHESIN & LOGICAM.

§. 2.

PHILOLOGIAM Latine Variam Eruditionem vocant. Interdum *Polymathia* idem ſignificat; interdum πολυμαθείας vocabulum latius eſt, & Philologiam vt partem complectitur: quo pertinet elegans opus IO. WOWERI *de Polymathia.* De *Philologia* autem extat memorabilis liber GERH. IO. VOSSII, qui hoc vocabulo complectitur tum artes ſermonis formatrices GRAMMATICAM, RHETORICAM & POESIN, tum HISTORIAM omnigenam.

§. 3.

GRAMMATICA, quæ circa linguarum cognitionem verſatur, eſt ars difficillima & latisſime patens, atque in Latina lingua imperfectisſima, in Græca melior, in Hebraica optima, nondum tamen ita ad certas regulas redacta, vt non innumeræ exceptiones adhibendæ forent, ceu apparet in *Theſauro Linguæ Hebraicæ* Clarisſimi *Buxtorfii.* In Latina lingua *Paſcaſius Groſippus*, ſive *Caſpar Scioppius* duodecim regulas vniuerſales ponit & per ellipſes plurima ſupplet: quæ quidem eximia ſunt, ad rem tamen in certam artem redigendam parum ſufficiunt.

Partes Grammaticæ tres ſunt, *Technica, Exegetica & Critica.*

I. GRAE-

I. GRAECI.

Cap. II. 1. Grammatici Gr.

§. 4.

Ex Græcis veteribus qui de arte Grammatica & parte eius technica ſcripſerunt, plerique adhuc inediti ſunt, quoniam anonymi & plerumque mera ex iis fragmenta ſuperſunt. Niſi velis huc trahere HEPHAESTIONEM Alexandrinum, qui ſcripſit *Enchiridion Grammaticæ*, Venetiis editum.

Sequioris æui ſunt CHAEROBOSCI Grammatici Opuſcula,

CONSTANTINI LASCARIS *Grammatica*,

DEMETRII CHALCOCONDYLAE *Grammaticæ Græcæ Inſtitutiones.*

MANVELIS CHRYSOLORAE *Erotemata*,

MARCI MVSVRI *Opera*,

THOMAE MAGISTRI *Grammaticæ Ecloga.*

E recentioribus ante 200. fere annos ex veteribus eximium plane opus collegit EMANVEL MOSCHOPVLVS & perfectum. *Chariſius*, Profeſſor Linguæ Græcæ Vpſaliæ, ex eo omnes terminos & Græcæ Linguæ notitiam hauſit; ipſe enim vetera monumenta non legit.

E ſuperiore ſæculo huc referendus THEODORVS GAZA, cuius opus etiam latine verſum eſt.

§. 5.

Ceterum maximam partem eorum, quæ

Cap. II. 2. Scholiaſtæ Græci.

ad Grammaticam exegeticam pertinent, *Scholiaſtis* & *Rhetoribus* veteribus debemus, e quibus hæc eruenda.

Inter Scholiaſtas omnium optimus eſt & eruditisſimus (ſicut *Aſconius* inter Latinos) anonymus Scholiaſtes *Apollonii*, qui Argonautica Græca, ſicut *Valerius Flaccus* Latina, ſcripſit.

Apollonii

In Scholiaſte *Ariſtophanis* non omnia ad eandem formam ſunt.

Ariſtophanis

In veterum Tragicorum *Euripidis*, *Sophoclis*, *AEſchyli* Scholiaſtis non omnia ab eadem manu ſunt; pereruditis enim notis viliores interdum adiunctæ videntur. Edidit eos primum, quæ editio optima cenſetur, Venetiis *Paulus Stephanus*, indignante quodam Italo, quod talia myſteria e Bibliothecis euulgarentur, ac in hæc verba erumpente: *Illi vltramontani Barbari nunquam propter hæc talia ad nos amplius accedent.*

Tragicorum

Habentur vero adhuc in Bibliothecis paſſim multa Scholia in Græcos Auctores inedita. Sicut Regina Sueciæ e Bibliotheca Regia Pariſienſi prolixa ſatis & erudita Scholia in Promethea & VII. Thebanos ſibi comparauit.

Inedita.

„Sunt & alia inedita ſcholia præſertim in „Promethea vinctum, quæ ex Italia trans„miſſa in Bibliotheca Sereniſſ. Reginæ „Chriſtinæ vidi. *Commentatio de Script. Gr. & Lat.* pag. 10.

In *Homerum* extat breuis Scholiaſtes, qui DIDYMVS creditur, non tamen liquido affir-

DIDYMVS.

affirmari poteſt: & prolixus ſimul ac pereruditus EVSTATHII Theſſalonicenſis Epiſcopi Commentarius. Cap.II. 2.Scholiaſtæ Græci.

In *Heſiodum* quoque vetus Scholiaſtes proſtat, qui tamen rarus eſt, vt & in *Theocritum*. EVSTATHIVS. In *Heſiodum* *Theocrit.*

Pindari Scholiaſtes vilisſimus omnium eſt, in quo pauca maioris momenti reperiuntur. De Rhetoribus ſuo loco. *Pindarum*

(*De his mentio recurret ad ipſos auctores infra in Poetis.*)

§. 6.

Inter Lexicographos veteres Græcos extant quidam pereruditi & ſumma diligentia vſi, Ante omnes nominandus eſt POLLVX, cuius *Onomaſticon*, quod ſecundum vniuerſitatem & ordinem rerum diſpoſuit, incomparabile eſt, & quod vix ſatis posſit æſtimari. Optima editio eſt *Seberi* Græco-Latina cum Indice. POLLVX.

„Ex illis antiquorum Lexicis, quæ hodie „ſuperſunt, ſingulari eruditione *Pollucis O-* „*nomaſticon X. lib. ad Commodum Cæſarem* „præcellit, cuius egregiam editionem anno „huius ſæculi VIII. *Wolffg. Seberus* typis „Wechelianis dedit. *Suidas* ait, eſſe colle- „ctionem eorum, quæ diuerſe de eodem „dicuntur. Ipſe ita argumentum & propo- „ſitum operis deſignat: *Oſtendit ſynonyma* „*quomodo permutari poſſint, & quibus ſingu-* „*la efferri ſoleant. Neq; autem tantum copiæ* „*ſtuduimus, quantum delectus venuſtati.* Au- „ctores ſecutus eſt terſi accuratiq; ſermonis

præf. l. 1. *pr. l. 2.*

vſum

Cap. II.
3. Lexicographi Gr.
HARPOCRATION.

§. 7.

Poſt eum merito laudandum HARPOCRATIONIS *Lexicon* in X. Rhetores Græcos *Demoſthenem*, *Lyſiam* &c. quod *Mauſſacus* Gallus, doctus & Græcæ linguæ peritiſſimus vir, cum notis & Latina verſione edidit Pariſiis.

„*Harpocrationis Lexicon e X.Rhetoribus* „edidit nobis in Gallia *Mauſſacus*, is de quo „fabulam confictam audiui, quod Græcæ „linguæ ſtudioſus & peritus, tandem eam „plane vsque ad ignorantiam oblitus ſit. „*Athenæo* æqualem putat *Ger. Io. Voſſius* de „Philologia c. 5. §. 17. ita vt alter alterum „exſcripſerit. *Suidas* Alexandrinum vo„cat. Apud eum alius *Harpocrati*„*on* Argiuus memoratur, qui ſcripſerit λέ„ξεις Πλάτωνος βιβλίοις δυσίν, Platonicas „voces duobus libris : *Harpocration* „*AElius*, Sophiſta, περὶ τῶν δοκούντων τοῖς „ῥήτορσιν ἠγνοῆσθαι, de iis quæ Rhetoribus „ignorata videntur. Quorum nihil hodie „ſupereſt. *Diſſ. T. I. p. 650.*

„ *Harpocrationem* quoque *Lexici X.* „*Rhetorum* auctorem aliqui Veri Impera„toris præceptorem eſſe putant. Multa „iisdem verbis effert, quibus *Athenæus*, vt „vel ille hunc, vel hic illum exſcripſerit. „Editio *Mauſſaci* Pariſienſis commenda„tur. Non ſupereſt autem hoc Lexicon „hodie totum, ipſaque eius editio eſt ra„riſſima. Dolendum, quod non recu-

„da-

„datur. Eſt & hic *Harpocration* inter do-„ctiſſimos Grammaticos, ſed iudicium *Pol-„lucis* non adæquat. Collegit autem, ſicut „dixi, ex X. Rhetoribus, quorum vitam „*Plutarchus* ſcripſit, qui tunc in maxima „laude erant. *Sæcula IV. p. 158.*

§. 8.

PHRYNICHVS.

PHRYNICHI *de Vocibus Atticis* eruditum opuſculum eſt, ſed imperfectum a *Nunneſio* editum. *Nunneſius* in Codice ſuo multa egregia notauerat, quæ *Daniel Heinſius* pro ſuis poſtea edidit, acerrime propterea traductus a *Claudio Salmaſio* in Præfatione ad *Simplicium*.

„Ex *Phrynichi Arabii* magno σοφιστικῆς „παρασκευῆς ſ. *Apparatus Oratorii* opere „paruam *Epitomen* reliquam habemus *Pe-„tri Nunneſii* cura editam: ſiue potius ali-„ud opuſculum hoc eſt, ſicut ex *Suida* in-„telligere licet. Inſtitutum ſcriptoris in „maiori illo opere paulo fuſius explicat „*Photius*. In qua ſcriptione notatu in pri-„mis digna eſt lex illa, quam ipſe ſibi in „ſcribendo *Phrynichus* poſuit. Collatas a „ſe voces ad hunc modum ſe aiebat diſcer-„nere, vt quaſdam earum Oratoribus, alias „Hiſtoricis, quaſdam familiari conſuetu-„dini tribuat: nonnullas autem conuiciis „proprias, aut amatoriis rebus opportunas „notet. Idem ex auctoribus præcipue com-„mendabat *Platonem, Demoſthenem, AEſchi-„nem*, inde *Thucydidem*, *Xenophontem*,

„*Cri-*

Cap. II. 3. Lexicogr. Gr.

„*Critiam, Antiſthenem, Ariſtophanem, AE-*
„*ſchylum, Sophoclem, Euripidem.* Bene,
„quod in eiusmodi opere demonſtrauit,
„quorum potisſimum auctoritate Græci
„ſermonis gloria ſtaret. *Diſſ. T. I. p. 649.*

„*Phrynichus* quoque in hæc tempora M.
„Antonini & Commodi refertur, cui & in-
„ſcripſit magnum opus ſuum. Apud *Pho-*
„*tium* in *Bibliotheca* Cod. 158. ſupereſt exi-
„guus libellus de *vocibus Atticis*, de quo *Nun-*
„*neſius* præclare meritus. *Sæcula IV. p. 158.*

§. 9.

SVIDAS.

In SVIDA quoque, qui quidem non adeo antiquus eſt, ex antiquis tamen omnia habet, inſignis theſaurus Grammaticus habetur. Pauciſſima tamen ab ipſius ingenio profecta ſunt, ſed pleraq; ex veteribus ſumſit & nomina ſuppreſſit. Editio *AEmilii Porti* Geneuenſis optima eſt.

„*Suidas* quoque contexuit *Lexicon* ma-
„gnum, ante annos quingentos amplius, ſi-
„cut putat *Caſaubonus*, aut ſexcentos, vt
„*Andreas Schottus* autumat. Auctores, ex
„quibus ſumſit, nominantur *Eudemus* Rhe-
„tor περὶ λέξεων, *Helladius, Eugenius, Zo-*
„*ſimus Gazæus, Cæcilius Sicilienſis, Longinus*
„*Caſſius, Lupercus Berytius, Iuſtinus Iulius*
„Sophiſta, *Pacatus, Pamphilius, Pollio A-*
„*lexandrinus*, de quo ſupra. Multis hi-
„ſtoriis abundat hoc opus, quas excerpſit
„*Hieron. Wolfius* & Latine ſeorſim edidit.
„De toto opere in Latinum conuerſo, e-

„men-

„mendatoque præclare meritus eſt *AEmi-* Cap. II. 3. Lexicographi Gr.
„*lius Portus*, Franciſci filius. *Diſſ. T. I. p. 651.*

„*Suidas* Græce ex *Aldi* officina; Gr.
„Lat. Geneuæ II. Tomis, cum Verſione
„*Franc. Porti* Cretenſis. Opus hiſtoriæ
„variæ neceſſarium, & plurima fragmen-
„ta Scriptorum amiſſa exhibens, etiam
„cum nomina non citantur. *Comment. de Script. p. 84.*

„Sunt alias Codices *Suidæ*, cuius
„propterea magnum nomen eſt, quod no-
„biliſſima ἀποσπασμάτια veterum Aucto-
„rum conſeruauit verbotenus, corruptisſi-
„mi. Editio *Aldi* valde probata eſt, qui ve-
„hementer in emaculando eo laborauit; ex
„qua editione Geneuenſis deſcripta eſt, ad
„quam *AEmilius Portus* quaſdam notas ad-
„iecit. Sed nondum ſcriptor ille ſatis eſt
„ſanatus, exſpectamusque & requirimus
„ſingularem eruditionem *Bigotii*, huic ſcri-
„ptori magnum futurum præſidium, colla-
„tis inſuper plurimis MSS. Codicibus. *Sæcula IV. p. 304.*

Addatur HESYCHII *Lexicon*, cuius HESYCHIUS.
editio optima eſt Lugduno-Batauа; & *Etymo-* Etymologicon Magnum.
logicum Magnum anonymi auctoris eruditiſ-
ſimum, ſed nunquam Latine verſum, quod
edidit *Frid. Sylburgius.*

„*Heſychius* & ipſe nobile reliquit *Le-*
„*xicon. Bonauentura Vulcanius* Græcæ
„Linguæ Theſaurum vocat in *Annot. in*

Cap. II. 3. Lexicographi Gr.

„*Callimachi hymn. Dianæ.* An ſit ille,cuius „alia opera *Suidas* commemorat, „merito dubitatur. Multa e ſcriptu„ris ſacris & interpretibus earum ſuo Le„xico admiſcuit; in quo non pauca ſunt, „quæ manum medicam deſiderant. *Diſſ. T. I. p. 650.*

„ *Etymologici Magni* auctor itidem „multa de hiſtoriis inſerit, cuius editione „doctisſimus *Frid. Sylburgius* rem litera„riam ornauit. *ibid. p. 651.*

§. 10.

PHAVORINVS.

Ante CC circiter annos PHAVORINVS Epiſcopus Nucerinus ex veteribus plane inſigne congesſit opus, de quo videatur *Bæclerus de Lexicis Veterum Græcorum.* Romana editio valde rara eſt; Baſileenſis facilius reperitur.

„Renaſcentibus literis in Italia *Vari„nus Phavorinus*, Nucerinus Epiſcopus, „magnum & memorabile Lexicon Græ„cum ſcripſit: in quo plurimæ fabulæ, „hiſtoriæ, prouerbia, verba & res expoſi„tæ commemoratæque, atque etiam de„monſtratæ & explicatæ reperiuntur, vt „*Joachimus Camerarius* in præfatione me„rito prædicat. Latine hactenus nemo „conuertit. *Diſſ. T. I. p. 651.*

Gloſſaria. PHILOXENVS.

Gloſſaria vetera Græco-Latina debemus *Henrico Stephano.* PHILOXENI & alia minora Gloſſaria in *Theſaurum* ſuum *v-*

tri-

triusque Linguæ congeſſit *Bonauentura Vulcanius.* Cap. II. 3. Lexicographi Gr.

„ Gloſſas, ſive Gloſſaria vtriusque „Linguæ, Græco-Latina & Latino-Græca, „inter quæ & *Philoxenus*, ediderat *Henri-* „*cus Stephanus.* Iterauit poſtea editionem, „pluraque Gloſſaria & libellos argumenti „affinis in vnum opus coegit *Bonauentura* „*Vulcanius* hoc titulo: *Theſaurus vtriusque Linguæ. Diſſ. l. c.*

§. II.

Inter recentiores duo opera eminent. STEPHANVS. HENRICI STEPHANI *Theſaurus Linguæ Græcæ* IV. Tomis editus Pariſiis, ex quo SCAPVLA Compendium primo, deinde rurſus minus aliquod opus confecit: SCAPVLA. quæ res Stephanos Bibliopolas Pariſienſes maximo & irreparabili damno mactauit. ROBERTI CONSTANTINI itidem ROB. CONSTANTINVS. *Theſaurus Linguæ Græcæ*, egregius non minus, &, ſi dicendum quod res eſt, maiori iudicio collectus, quam *Stephani*.

„ Nominandus hinc eſt *Theſaurus Lin-* „*guæ Græcæ Stephanicus*, & non ſine di- „ſpendio operis factum compendium *Sca-* „*pulæ.* Neque tamen nulla fuit cauſſa, cur „poſtea *Roberti Conſtantini Lexicon* non „paucis placeret. *Diſſ. T. I. p. 652.*

Inter minora Lexica optimum *Lexicon* Venetiis ſine nomine editum; eſt & POSSELII *Calligraphia.* GARTHII, quod

Cap. II. 3. Lexicographi Gr.

in pleriſque Germaniæ Gymnaſiis in vſu, nimis imperfectum eſt.

§. 12.

B V D AE V S.

Ad myſteria Græcæ Linguæ perdiſcenda *Commentaria* etiam B V D AE I pertinent, quæ multis, imo ipſi *Salmaſio* veram ad eruditionem viam aperuerunt. Nempe opus hoc cetera omnia auctoris huius præcellit; imo eo potiſſimum quantus foret ſcilicet oſtendit.

Vide omnino *Bœcleri* Diſſertationem *de Lexicis*.

„Anno ſuperioris ſæculi XXIX. *Guilielmus Budæus*, Vir illuſtris, *Commentarios Græcæ Linguæ* edidit, in eruditi Lexici ſpeciminibus habendos, ut arbitror, ſi quis cetera (partem enim huius curæ complexus eſt) ad eum modum elaboraſſet. Conſilium ſuum ita ipſe expoſuit: *Quoniam uſus ſcribentium eſt multiplex, ego, quæ in mentem mihi venient, in hos* Commentarios *quam potero explicatiſſime referam, & ad iuuenum captum quam appoſitiſſime: ita tamen, ut ſi iam forte provectiores eos legerint, nonnulla inuenturi ſint, ni fallor, ob quæ nec omnem operam luſiſſe dictitent, nec nos in rebus tranſlatitiis tantum laboris exhauſiſſe. Diſſ. T. I. p. 652.*

§. 13.

DIDYMVS TARRHAEVS.

Parœmiographi ex antiquis pauci ſuperſunt. Prouerbia Græca DIDYMI TARRHAEI

RHAEI & aliorum Venetiis ab *Aldo Manutio* ſunt edita. Caput II. 3. Lexicographi Gr.

DEMOCRATES & DEMOPHILVS, Gnomologi delicatiſſimi, editi ſunt ab *Holſtenio*, eſtque opuſculum admodum elegans. DEMOCRATES DEMOPHILVS.

ZENODOTVS ſ. ZENOBIVS & DIOGENIANVS, qui vixerunt Hadriani æuo, quorum *Prouerbia* Græce edidit & Appendicem adiecit *Andreas Schottus*. ZENODOTVS. DIOGENIANVS.

„*Zenobii* Sophiſtæ, *Phlegontis* æqualis, „*Prouerbia* extant ſæpius edita. Quamquam alii *Zenodotum* vocant. Solent editores coniungere cum *Diogeniano*, itidem Hadriani temporibus ſcriptore, cuius *Parœmias* primum publicauit *Andreas Schottus*, Vir de antiquitate præclariſſime meritus *Sæcula IV. p. 165.*

„*Zenobii* & *Diogeniani* Proverbia Gr. „Lat. de Excerptis edita Lugd. Bat. in 4. *Comment. de Script. p. 61.*

Minus antiquus eſt, quippe qui ante ducentos amplius annos vixit MICH. APOSTOLIVS cuius Parœmiæ itidem ab *Andr. Schotto* editæ Lugd. Bat. in quarto. MICH. APOSTOLIVS.

II. LATINI

§. 14.

In parte TECHNICA veterum Latinorum pauciſſima habemus. VARRONIS enim, FESTI POMPEII, CAPRI fere omnia perierunt. *Grammaticos veteres* mi- Grammatici Vet. Latini.

Cap. II. Philologia. terminorum aliquam cognitionem habere ſatagunt. Comprehendunt autem Artes liberales PHILOLOGIAM, MATHESIN & LOGICAM.

§. 2.

PHILOLOGIAM Latine Variam Eruditionem vocant. Interdum *Polymathia* idem ſignificat; interdum πολυμαθείας vocabulum latius eſt, & Philologiam vt partem complectitur: quo pertinet elegans opus IO. WOWERI *de Polymathia*. De *Philologia* autem extat memorabilis liber GERH. IO. VOSSII, qui hoc vocabulo complectitur tum artes ſermonis formatrices GRAMMATICAM, RHETORICAM & POESIN, tum HISTORIAM omnigenam.

§. 3.

GRAMMATICA, quæ circa linguarum cognitionem verſatur, eſt ars difficillima & latisſime patens, atque in Latina lingua imperfectisſima, in Græca melior, in Hebraica optima, nondum tamen ita ad certas regulas redacta, vt non innumeræ exceptiones adhibendæ forent, ceu apparet in *Theſauro Linguæ Hebraicæ* Clarisſimi *Buxtorfii*. In Latina lingua *Paſcaſius Groſippus*, ſive *Caſpar Scioppius* duodecim regulas vniuerſales ponit & per ellipſes plurima ſupplet: quæ quidem eximia ſunt, ad rem tamen in certam artem redigendam parum ſufficiunt.

Partes Grammaticæ tres ſunt, *Technica*, *Exegetica & Critica*.

I. GRAE-

Cap. II. 1. Grammatici Gr.

I. GRAECI.

§. 4.

Ex Græcis veteribus qui de arte Grammatica & parte eius technica ſcripſerunt, plerique adhuc inediti ſunt, quoniam anonymi & plerumque mera ex iis fragmenta ſuperſunt. Niſi velis huc trahere HEPHAESTIONEM Alexandrinum, qui ſcripſit *Enchiridion Grammaticæ*, Venetiis editum.

Sequioris æui ſunt CHAEROBOSCI Grammatici Opuſcula,

CONSTANTINI LASCARIS *Grammatica*,

DEMETRII CHALCOCONDYLAE *Grammaticæ Græcæ Inſtitutiones*.

MANVELIS CHRYSOLORAE *Erotemata*,

MARCI MVSVRI *Opera*,

THOMAE MAGISTRI *Grammaticæ Ecloga*.

E recentioribus ante 200. fere annos ex veteribus eximium plane opus collegit EMANVEL MOSCHOPVLVS & perfectum. *Chariſius*, Profeſſor Linguæ Græcæ Vpſaliæ, ex eo omnes terminos & Græcæ Linguæ notitiam hauſit; ipſe enim vetera monumenta non legit.

E ſuperiore ſæculo huc referendus THEODORVS GAZA, cuius opus etiam latine verſum eſt.

§. 5.

Ceterum maximam partem eorum, quæ

Cap. II. 2. Scholiaſtæ Græci.

ad Grammaticam exegeticam pertinent, *Scholiaſtis* & *Rhetoribus* veteribus debemus, e quibus hæc eruenda.

Inter Scholiaſtas omnium optimus eſt & eruditisſimus (ſicut *Aſconius* inter Latinos) anonymus Scholiaſtes *Apollonii*, qui Argonautica Græca, ſicut *Valerius Flaccus* Latina, ſcripſit.

Apollonii

In Scholiaſte *Ariſtophanis* non omnia ad eandem formam ſunt.

Ariſtophanis

Tragicorum

In veterum Tragicorum *Euripidis*, *Sophoclis*, *AEſchyli* Scholiaſtis non omnia ab eadem manu ſunt; pereruditis enim notis viliores interdum adiunctæ videntur. Edidit eos primum, quæ editio optima cenſetur, Venetiis *Paulus Stephanus*, indignante quodam Italo, quod talia myſteria e Bibliothecis euulgarentur, ac in hæc verba erumpente: *Illi vltramontani Barbari nunquam propter hæc talia ad nos amplius accedent.*

Inedita.

Habentur vero adhuc in Bibliothecis pasſim multa Scholia in Græcos Auctores inedita. Sicut Regina Sueciæ e Bibliotheca Regia Pariſienſi prolixa ſatis & erudita Scholia in Promethea & VII. Thebanos ſibi comparauit.

„Sunt & alia inedita ſcholia præſertim in „Promethea vinctum, quæ ex Italia trans-„miſſa in Bibliotheca Sereniſſ. Reginæ „Chriſtinæ vidi. *Commentatio de Script. Gr. & Lat.* pag. 10.

DIDYMVS.

In *Homerum* extat breuis Scholiaſtes, qui DIDYMVS creditur, non tamen liquido affir-

affirmari poteſt: & prolixus ſimul ac pereruditus EVSTATHII Theſſalonicenſis Epiſcopi Commentarius. Cap. II. 2. Scholiaſtæ Græci.

In *Heſiodum* quoque vetus Scholiaſtes proſtat, qui tamen rarus eſt, vt & in *Theocritum*. EVSTATHIVS. In *Heſiodum* *Theocrit.*

Pindari Scholiaſtes viliſſimus omnium eſt, in quo pauca maioris momenti reperiuntur. De Rhetoribus ſuo loco. *Pindarum*

(*De his mentio recurret ad ipſos auctores infra in Poetis.*)

§. 6.

Inter Lexicographos veteres Græcos extant quidam pereruditi & ſumma diligentia vſi, Ante omnes nominandus eſt POLLVX, cuius *Onomaſticon*, quod ſecundum vniuerſitatem & ordinem rerum diſpoſuit, incomparabile eſt, & quod vix ſatis poſſit æſtimari. Optima editio eſt *Seberi* Græco-Latina cum Indice. POLLVX.

„Ex illis antiquorum Lexicis, quæ hodie „ſuperſunt, ſingulari eruditione *Pollucis Onomaſticon X. lib. ad Commodum Cæſarem* „præcellit, cuius egregiam editionem anno „huius ſæculi VIII. *Wolffg. Seberus* typis „Wechelianis dedit. *Suidas* ait, eſſe colle„ctionem eorum, quæ diuerſe de eodem „dicuntur. Ipſe ita argumentum & propo„ſitum operis deſignat: *Oſtendit ſynonyma* „*quomodo permutari poſſint, & quibus ſingu*„*la efferri ſoleant. Neq; autem tantum copiæ* „*ſtuduimus, quantum delectus venuſtati.* Au„ctores ſecutus eſt terſi accuratiq; ſermonis vſum *præf. l. 1.* *pr. l. 2.*

Cap. II.
3. Lexicographi Gr.

„vſum habentes, tum qui rerum experien-„tia cognitionem adepti eſſent. Teſtimo-„niis tum demum vtitur, ſi pauciores ita lo-„cuti ſunt, aut ſi dubia occurrunt vocabula. *praef. l. 3.*
„Quædam autem iudicando, quædam in-„dicando poſuit, verbisque aliquando *pr. l. 6.* „formulam adiecit. Non autem ſufficie-„bat tractaſſe multos ſoluta ligataque ora-*pr. l. 7.* „tione præſtantes ſcriptores, ſed oporte-„bat etiam quærere quendam diſpoſitio-*pr. l. 9.* „nis habitum & in diſſimilibus ſimilitudi-„nem. Hic enim ordo tædium operi de-„trahit. Denique non ex veteribus tan-*pr. l. 10.* „tum colligit verba, ſed ex ipſis rerum „formis. Tanta autem cura atque dexte-*pr. l. 14.* „ritate abſoluit hoc opus, ut vere poſſet „prædicare, neminem Græcorum ante „ſe τοσαῦτα καὶ ἐν τοσούτοις reperiſſe. *Diſſert. Tom. I.* p. 650.

„*Pollux*, vnus ex omnibus antiquis, „qui ſuperſunt, accuratiſſimus Lexici au-„ctor. *ib.* p. 654.

„Solet *Pollux* eruditiſſimo delectu, non „verborum magis, quam ſententiarum „congregare ſub titulos argumentorum, „quicquid naturam rei declarare poteſt. *ib.* p. 64.

„Ceterum qui hæc (np. differentias vo-„cum) penitus & in præſentiori obſerva-„tione & applicatione cognoſcere cupit, „illi conſulendi ſunt *Pollux*, doctiſſimus „Criticus &c. *Diſſert. Tom. III. p. 545.*

„*Pol-*

„ *Pollux Onomaſtici* eruditiſſimi & in- „comparabilis auctor. Sæpius editus, „in primis Gr. Lat. a *Sebero* in 4. *Commentat. de Scr. Græc. & Lat. p. 36.* Cap. II. 3 Lexicographi Gr.

Iulius Pollux, cuius *Onomaſticon* Com- „modo Imperatori inſcribitur. Sunt hu- „ius *Onomaſtici* libri X. & ſingulis erudi- „tiſſimæ præfationes præmiſſæ. Huic „autem Lexico nihil ſimile extat in hunc „vsque diem in vna lingua. Quodſi omnis „generis res impleuiſſet, opus foret plane „incomparabile. Variæ prodierunt edi- „tiones; Aldina, Baſileenſis; ſed omni- „um editorum induſtriam ſuperauit „*Wolffg. Seberus.* Multa tamen adhuc ſu- „perſunt difficilia nondum explicata. Plus „autem continet in receſſu, quam in ti- „tulo promittit. Quantum enim in eo „deprehendimus Philoſophiæ veteris & „iudicii accuratiſſimi! Nemo certe Gram- „maticorum ei eſt ſimilis, qui ſolus vidit, „quid ſit Lexicon ſcribere, quod nemo ha- „ctenus imitari auſus eſt, adeoque ſolus „hanc Philoſophiam amplexus eſt, vt vo- „cum earum, quas explicaret, res quo- „que expleret. Sic e. g. quando de iudi- „ciis agit, non voces tantum *iudicis*, *rei*, „*accuſatoris* &c. ſelectiſſimis verbis expli- „cat, & veterum formulas recitat, ſed ſi- „mul omnem Philoſophiam illam repræ- „ſentat. Vnde merito inter myſteria eru- „ditionis refertur, *Sæcula IV. p. 157.*

§. 7.

Cap. II.
3. Lexicographi Gr.
HARPOCRATION.

§. 7.

Poſt eum merito laudandum HARPOCRATIONIS *Lexicon* in X. Rhetores Græcos *Demoſthenem*, *Lyſiam* &c. quod *Mauſſacus* Gallus, doctus & Græcæ linguæ peritiſſimus vir, cum notis & Latina verſione edidit Pariſiis.

„*Harpocrationis Lexicon e X. Rhetoribus*
„edidit nobis in Gallia *Mauſſacus*, is de quo
„fabulam confictam audiui, quod Græcæ
„linguæ ſtudioſus & peritus, tandem eam
„plane vsque ad ignorantiam oblitus ſit.
„*Athenæo* æqualem putat *Ger. Io. Voſſius* de
„Philologia c. 5. §. 17. ita vt alter alterum
„exſcripſerit. *Suidas* Alexandrinum vo-
„cat. Apud eum alius *Harpocrati-*
„*on* Argiuus memoratur, qui ſcripſerit λέ-
„ξεις Πλάτωνος βιβλίοις δυσίν, Platonicas
„voces duobus libris : *Harpocration*
„*AElius*, Sophiſta, περὶ τῶν δοκούντων τοῖς
„ῥήτορσιν ἠγνοῆσθαι, de iis quæ Rhetoribus
„ignorata videntur. Quorum nihil hodie
„ſupereſt. *Diſſ. T. I. p. 650.*

„ *Harpocrationem* quoque *Lexici X.*
„*Rhetorum* auctorem aliqui Veri Impera-
„toris præceptorem eſſe putant. Multa
„iisdem verbis effert, quibus *Athenæus*, vt
„vel ille hunc, vel hic illum exſcripſerit.
„Editio *Mauſſaci* Pariſienſis commenda-
„tur. Non ſupereſt autem hoc Lexicon
„hodie totum, ipſaque eius editio eſt ra-
„riſſima. Dolendum, quod non recu-
„da-

„datur. Eſt & hic *Harpocration* inter do- Cap. II.
„ctiſſimos Grammaticos, ſed iudicium *Pol-* 3. Lexico-
„*lucis* non adæquat. Collegit autem, ſicut graphi Gr.
„dixi, ex X. Rhetoribus, quorum vitam
„*Plutarchus* ſcripſit, qui tunc in maxima
„laude erant. *Sæcula IV. p. 158.*

§. 8.

PHRYNICHI *de Vocibus Atticis* eruditum opuſculum eſt, ſed imperfectum a *Nunneſio* editum. *Nunneſius* in Codice ſuo multa egregia notauerat, quæ *Daniel Heinſius* pro ſuis poſtea edidit, acerrime propterea traductus a *Claudio Salmaſio* in Præfatione ad *Simplicium*. PHRYNICHVS.

„Ex *Phrynichi Arabii* magno σοφιςικῆς „παρασκευῆς ſ. *Apparatus Oratorii* opere „paruam *Epitomen* reliquam habemus *Pe-* „*tri Nunneſii* cura editam: ſiue potius ali- „ud opuſculum hoc eſt, ſicut ex *Suida* in- „telligere licet. Inſtitutum ſcriptoris in „maiori illo opere paulo fuſius explicat „*Photius*. In qua ſcriptione notatu in pri- „mis digna eſt lex illa, quam ipſe ſibi in „ſcribendo *Phrynichus* poſuit. Collatas a „ſe voces ad hunc modum ſe aiebat diſcer- „nere, vt quaſdam earum Oratoribus, alias „Hiſtoricis, quaſdam familiari conſuetu- „dini tribuat: nonnullas autem conuiciis „proprias, aut amatoriis rebus opportunas „notet. Idem ex auctoribus præcipue com- „mendabat *Platonem, Demoſthenem, AEſchi-* „*nem*, inde *Thucydidem*, *Xenophontem*,

„*Cri-*

Cap. II. 3. Lexicogr. Gr.

„*Critiam*, *Antiſthenem*, *Ariſtophanem*, *Æ*-„*ſchylum*, *Sophoclem*, *Euripidem*. Bene, „quod in eiusmodi opere demonſtrauit, „quorum potiſſimum auctoritate Græci „ſermonis gloria ſtaret. *Diſſ. T. I. p. 649.*

„*Phrynichus* quoque in hæc tempora M. „Antonini & Commodi refertur, cui & in-„ſcripſit magnum opus ſuum. Apud *Pho*-„*tium* in *Bibliotheca* Cod. 158. ſupereſt exi-„guus libellus de *vocibus Atticis*, de quo *Nun*-„*neſius* præclare meritus. *Sacula IV. p. 158.*

§. 9.

SVIDAS. In SVIDA quoque, qui quidem non adeo antiquus eſt, ex antiquis tamen omnia habet, inſignis theſaurus Grammaticus habetur. Pauciſſima tamen ab ipſius ingenio profecta ſunt, ſed pleraq; ex veteribus ſumſit & nomina ſuppreſſit. Editio *AEmilii Porti* Geneuenſis optima eſt.

„*Suidas* quoque contexuit *Lexicon* ma-„gnum, ante annos quingentos amplius, ſi-„cut putat *Caſaubonus*, aut ſexcentos, vt „*Andreas Schottus* autumat. Auctores, ex „quibus ſumſit, nominantur *Eudemus* Rhe-„tor *περὶ λέξεων*, *Helladius*, *Eugenius*, *Zo*-„*ſimus Gazæus*, *Cæcilius Sicilienſis*, *Longinus* „*Caſſius*, *Lupercus Berytius*, *Iuſtinus Iulius* „Sophiſta, *Pacatus*, *Pamphilius*, *Pollio A*-„*lexandrinus*, de quo ſupra. Multis hi-„ſtoriis abundat hoc opus, quas excerpſit „*Hieron. Wolfius* & Latine ſeorſim edidit. „De toto opere in Latinum conuerſo, e-

„men-

„mendatoque præclare meritus eſt *AEmi-* Cap. II. 3. Lexicographi Gr.
„*lius Portus*, Franciſci filius. *Diſſ. T. I. p. 651.*

„*Suidas* Græce ex *Aldi* officina; Gr. „Lat. Geneuæ II. Tomis, cum Verſione „*Franc. Porti* Cretenſis. Opus hiſtoriæ „variæ neceſſarium, & plurima fragmen„ta Scriptorum amiſſa exhibens, etiam „cum nomina non citantur. *Comment. de Script. p. 84.*

„Sunt alias Codices *Suidæ*, cuius „propterea magnum nomen eſt, quod no„biliſſima ἀποσπασμάτια veterum Aucto„rum conſeruauit verbotenus, corruptisſi„mi. Editio *Aldi* valde probata eſt, qui ve„hementer in emaculando eo laborauit; ex „qua editione Geneuenſis deſcripta eſt, ad „quam *AEmilius Portus* quasdam notas ad„iecit. Sed nondum ſcriptor ille ſatis eſt „ſanatus, exſpectamusque & requirimus „ſingularem eruditionem *Bigotii*, huic ſcri„ptori magnum futurum præſidium, colla„tis inſuper plurimis MSS. Codicibus. *Sæcula IV p. 304.*

Addatur HESYCHII *Lexicon*, cuius editio optima eſt Lugduno-Bataua; & *Etymologicum Magnum* anonymi auctoris eruditisſimum, ſed nunquam Latine verſum, quod edidit *Frid. Sylburgius.* HESYCHIVS. Etymologicon Magnum.

„*Heſychius* & ipſe nobile reliquit *Le*„*xicon. Bonauentura Vulcanius* Græcæ „Linguæ Theſaurum vocat in *Annot. in*

Cap. II. 3. Lexicographi Gr.

„*Callimachi hymn. Dianæ.* An ſit ille, cuius „alia opera *Suidas* commemorat, „merito dubitatur. Multa e ſcriptu„ris ſacris & interpretibus earum ſuo Le„xico admiſcuit; in quo non pauca ſunt, „quæ manum medicam deſiderant. *Diſſ. T. I. p. 650.*

„ *Etymologici Magni* auctor itidem „multa de hiſtoriis inſerit, cuius editione „doctisſimus *Frid. Sylburgius* rem litera„riam ornauit. *ibid. p. 651.*

§. 10.

PHAVORINVS.

Ante CC circiter annos PHAVORINVS Epiſcopus Nucerinus ex veteribus plane inſigne congeſſit opus, de quo videatur *Bæclerus de Lexicis Veterum Græcorum.* Romana editio valde rara eſt; Baſileenſis facilius reperitur.

„Renaſcentibus literis in Italia *Vari„nus Phavorinus*, Nucerinus Epiſcopus, „magnum & memorabile Lexicon Græ„cum ſcripſit: in quo plurimæ fabulæ, „hiſtoriæ, prouerbia, verba & res expoſi„tæ commemoratæque, atque etiam de„monſtratæ & explicatæ reperiuntur, vt „*Joachimus Camerarius* in præfatione me„rito prædicat. Latine hactenus nemo „conuertit. *Diſſ. T. I. p. 651.*

Gloſſaria. PHILOXENVS.

Gloſſaria vetera Græco-Latina debemus *Henrico Stephano.* PHILOXENI & alia minora Gloſſaria in *Theſaurum* ſuum *ve-*

tri-

triusque Linguæ congeſſit *Bonauentura Vulcanius.* Cap. II. 3. Lexicographi Gr.

„ Gloſſas, ſive Gloſſaria vtriusque „Linguæ, Græco-Latina & Latino-Græca, „inter quæ & *Philoxenus*, ediderat *Henri-* „*cus Stephanus.* Iterauit poſtea editionem, „pluraque Gloſſaria & libellos argumenti „affinis in vnum opus coegit *Bonauentura* „*Vulcanius* hoc titulo: *Theſaurus vtriusque Linguæ. Diſſ. l. c.*

§. II.

Inter recentiores duo opera eminent. HENRICI STEPHANI *Theſaurus Linguæ Græcæ* IV. Tomis editus Pariſiis, ex quo SCAPVLA Compendium primo, deinde rurſus minus aliquod opus confecit: quæ res Stephanos Bibliopolas Pariſienſes maximo & irreparabili damno mactauit. ROBERTI CONSTANTINI itidem *Theſaurus Linguæ Græcæ*, egregius non minus, &, ſi dicendum quod res eſt, maiori iudicio collectus, quam *Stephani.* STEPHANVS. SCAPVLA. ROB. CONSTANTINVS.

„ Nominandus hinc eſt *Theſaurus Lin-* „*guæ Græcæ Stephanicus*, & non ſine di- „ſpendio operis factum compendium *Sca-* „*pulæ.* Neque tamen nulla fuit cauſſa, cur „poſtea *Roberti Conſtantini Lexicon* non „paucis placeret. *Diſſ. T. I. p. 652.*

Inter minora Lexica optimum *Lexicon* Venetiis ſine nomine editum; eſt & POSSELII *Calligraphia.* GARTHII, quod

Cap. II. 3. Lexicographi Gr.

in pleriſque Germaniæ Gymnaſiis in vſu, nimis imperfectum eſt.

§. 12.

BVDAEVS.

Ad myſteria Græcæ Linguæ perdiſcenda *Commentaria* etiam BVDAEI pertinent, quæ multis, imo ipſi *Salmaſio* veram ad eruditionem viam aperuerunt. Nempe opus hoc cetera omnia auctoris huius præcellit; imo eo potiſſimum quantus foret ſcilicet oſtendit.

Vide omnino *Bœcleri* Diſſertationem *de Lexicis*.

„Anno ſuperioris ſæculi XXIX. *Guiliel-* „*mus Budæus*, Vir illuſtris, *Commentari-* „*os Græcæ Linguæ* edidit, in eruditi Lexici „ſpeciminibus habendos, ut arbitror, ſi „quis cetera (partem enim huius curæ „complexus eſt) ad eum modum elabo- „raſſet. Conſilium ſuum ita ipſe expo- „ſuit: *Quoniam uſus ſcribentium eſt mul-* „*tiplex, ego, quæ in mentem mihi venient*, „*in hos* Commentarios *quam potero expli-* „*catiſſime referam, & ad iuuenum captum* „*quam appoſitiſſime: ita tamen, ut ſi iam* „*forte provectiores eos legerint, nonnulla* „*inuenturi ſint, ni fallor, ob quæ nec o-* „*mnem operam luſiſſe dictitent, nec nos in* „*rebus translatitiis tantum laboris exhau-* „*ſiſſe. Diſſ. T. I. p. 652.*

§. 13.

DIDYMVS TARRHAEVS.

Parœmiographi ex antiquis pauci ſuperſunt. Prouerbia Græca DIDYMI TARRHAEI

RHAEI & aliorum Venetiis ab *Aldo Manutio* ſunt edita. Caput II. 3. Lexicographi Gr.

DEMOCRATES & DEMOPHILVS, Gnomologi delicatiſſimi, editi ſunt ab *Holſtenio*, eſtque opuſculum admodum elegans. DEMOCRATES DEMOPHILVS.

ZENODOTVS ſ. ZENOBIVS & DIOGENIANVS, qui vixerunt Hadriani æuo, quorum *Prouerbia* Græce edidit & Appendicem adiecit *Andreas Schottus*. ZENODOTVS. DIOGENIANVS.

„*Zenobii* Sophiſtæ, *Phlegontis* æqualis, „*Prouerbia* extant ſæpius edita. Quamquam alii *Zenodotum* vocant. Solent editores coniungere cum *Diogeniano*, itidem Hadriani temporibus ſcriptore, cuius *Paræmias* primum publicauit *Andreas Schottus*, Vir de antiquitate præclariſſime meritus *Sæcula IV. p. 165.*

„*Zenobii* & *Diogeniani* Proverbia Gr. „Lat. de Excerptis edita Lugd. Bat. in 4. *Comment. de Script. p. 61.*

Minus antiquus eſt, quippe qui ante ducentos amplius annos vixit MICH. APOSTOLIVS cuius Parœmiæ itidem ab *Andr. Schotto* editæ Lugd. Bat. in quarto. MICH. APOSTOLIVS.

II. LATINI

§. 14.

In parte TECHNICA veterum Latinorum pauciſſima habemus. VARRONIS enim, FESTI POMPEII, CAPRI fere omnia perierunt. *Grammaticos veteres* mi- Grammatici Vet. Latini.

Caput. II. 1 Grammatici Lat.

nores, ſiue eorum potius fragmenta primum edidit *Elias Putſchius*, cuius editio egregia eſt, ſed raro reperitur; deinde alia euulgauit Geneuæ *Dionyſius Gothofredus.*

„TERENTIANVS MAVRVS „in Grammaticis Veteribus *Eliæ Putſchii* „in 4to. *Comment. de Script. Gr. & Lat. p. 60.*

„VALERII PROBI liber editus in„ter veteres Grammaticos *Dionyſii Gotho„fredi* & ſeorſim ab *Ernſtio* in 4. *Ibidem p. 61.*

VARRO. VERRIVS FLACCVS FESTVS.

M. TERENTIVS VARRO Vir eruditiſſimus fuit; M. VERRIVS FLACCVS me diocris eruditionis; FESTVS plane egregius eſt, ſed idem cum *Varrone* fatum expertus, hodieque a *Paulo Diacono* & aliis ita interpolatus eſt, vt quæ eius ſint vix dignoſci poſſit.

„*Varronis* quæ ſuperſunt *Ioſephus Scali„ger* præſertim ſuis Animaduerſionibus „excoluit. *Comment. de Scr. p. 46.*

NONIVS MARCELLVS.

NONIVS MARCELLVS itidem plane eximius eſt, & plurimos optimorum auctorum, interque eos *Terentium* ſæpiſſime citat.

ISIDORVS.

ISIDORVS multa egregia habet, ex aliis auctoribus deſumta: quæ vero ex ipſius ingenio profluxerunt, non adeo magni habenda.

Auctoritati excerptorum ex veteribus Grammaticis nullo modo fidendum eſt.

§. 15.

§. 15.

Caput II. 1. Grammatici Lat.

Inter eos Grammaticos, quorum opera adhuc integra ad nos peruenerunt, eſt PRISCIANVS, qui multa ſumma diligentia collegit, ſed non pari ſemper iudicio elegit, quam ob cauſſam mire in eum debacchatur *Caſpar Scioppius*, quamuis ſæpe immerito. PRISCIANVS.

„*Priſcianus* Grammaticus habetur in „veteribus Grammaticis *Eliæ Putſchii. Comment. de Scr. p. 84.*

Item SOSIPATER CHARISIVS, vt & DIOMEDES ſatis elegantes ſunt ſcriptores. CHARISIVS. DIOMEDES.

Bonauentura Vulcanius etiam collegit veteres quosdam Grammaticos, quod plerique *Collectionem*, alii aliter appellant.

MARTIANVS CAPELLA recentioribus potius eſt annumerandus. MART. CAPELLA.

§. 16.

Inter recentiores hanc materiam pertractarunt SCALIGER *de Cauſſis Linguæ Latinæ*, ALVARVS Hiſpanus, SANCTIVS Brocenſis Hiſpanus, cuius *Minerua*, erudiſſimum haud dubie opus a SCIOPPIO eſt ſuppreſſa, qui pleraque inde deſumſit. Edidit autem is *Grammaticam Philoſophicam*, quæ indicis inſtar eſſe poteſt in reliqua duo opera *Rudimenta Grammaticæ Philoſophicæ* & *Paradoxa Litteraria*.

GERHARDVS IO. VOSSIVS in maiori ſuo opere *de Arte Grammatica* ex *Scioppio* plurima ſine vlteriori examine deſcri-

Caput II. 1. Commentatores Lat.

pſit & totam fere Syntaxin ſuam ex eodem collegit.

§. 17.

DONATVS. EVGRAPHIVS.

Inter COMMENTATORES veteres extant, in *Terentium* DONATVS, magni ingenii & eruditionis vir; ſed ab aliena manu plurimæ nugæ acceſſerunt: item EVGRAPHIVS, quem nonnulli EVANTHIVM vocant, homo non ineruditus.

„*AElii Donati* quædam in Veteribus „Grammaticis *Putſchii*, tum in *Terentium* „& *Virgilium* Notæ extant. Iudicium *Scaliger*i, viri *κριτικωτάτυ*, de eo hoc eſt, „quod ipſum vocarit *Animam Poetarum*. „Non omnia autem ſuſtinent tantum nomen, vt merito ab alia manu illa cenſeantur profecta. *Sæcula IV.p.379.*

SERVIVS.

In *Virgilium* SERVIVS HONORATVS itidem pereruditus; ſed iudicium eius minus eſt, quam *Donati*.

§. 18.

ASCONIVS PEDIANVS.

Omnium accuratiſſimus eſt ASCONIVS PEDIANVS in *Ciceronis* Orationes aliquot. Nam pauciſſima eius viri ad nos peruenernnt,

„*Q. Aſconius Pedianus* doctiſſimarum in „Orationes quasdam *Ciceronis* Notarum „auctor ſæpiſſime impreſſus in 8, etiam „Lugd. Bat. 12. *Comment. de Scr.p.54.*

„*Aſconius Pedianus*, Patauinus, ſub „Nerone & Veſpaſiano claruit; Grammaticus inſignis, ſicut oſtendunt fragmenta

„menta Notarum in *Ciceronis Orationes*, „quæ habemus; aureum opuſculum. Po- „teſt hic certe iudicium lectoris acuere, „omnes enim ſuperat Grammaticos, etiam „*Donatum* & *Seruium*, qui ad eius acu- „men & eruditionem non peruenerunt. „Stilum habet nitidiſſimum, qui non tam „ex Notis, quam Orationum argumen- „tis præfulget inſigni vetuſtate. Scripſit „& Hiſtoriam, vnde apud *Euſebium* in „*Chronico ad A. C. LXXVI.* extat: *Q. Aſco-* „*nius Pedianus ſcriptor Hiſtoricus clarus* „*habetur.* An vnus ſit ſcriptor, diſputa- „runt *Scaliger* ad *Euſebium* & *Voſſius Hiſt.* „*Lat. L. I. c. 27. p. 129.* qui argumenta in „vtramque partem diligenter collegit & „*Scaligero* hoc concedit, quod duo fue- „rint *Aſconii*, hunc tamen cum Gramma- „tico eundem putat. *Sæcula IV. p. 57.*

Caput II. 2. Commentatores Lat.

„MACROBIVS valde contemnitur „a *Iouiano Pontano* in *Antonio* ſuo, & „*Scaligero* in *Poeticis*, luculentiſſimi ta- „men ſunt eius *Commentarii in Somnium* „*Scipionis*. Nec minus difficillimum o- „pus eſt aggreſſus in *Saturnalibus*, quæ „etſi non vbique exacte tractauit, magnis „tamen excidit auſis & viam monſtrauit „aliis vlterius de eo meditandi. *Lipſius* „certe fuit inter eos, qui eum valde æſti- „mant. Editio *Iſaaci Pontani* ſine con- „trouerſia eſt optima, qui præclariſſime „de *Macrobio* eſt meritus. *Sæcula IV. p. 380.*

Caput II. 2. Commentatores Lat.

„Nec *Macrobium* hic omiſero, decore „& perſpicue loquentem. *Diſſ. Tom. III. p. 540.*

In *Iuuenalem* adhuc Scholiaſtes quidam vetus extat, ut & in *Perſium*, quem plerique CORNVTVM appellant.

CORNVTVS. ACRON.

In *Horatium* ACRON ſupereſt, in quo mala mixta bonis, & iudicium non adeo magnum ſpectatur. In *Statium* ſcripſit LVCTATIVS.

LVCTATIVS.

§. 19.

Gloſſaria.

LEXICOGRAPHI veteres extant in *Theſauro utriusque Linguæ Bonauenturæ Vulcanii*, is enim Gloſſaria (Gloſſa interpretatio vocabuli eſt, hinc Gloſſaria idem quod Lexica) Veterum collegit, quæ erudita multa afferunt, ideoque toties a *Guieto* in Notis ad *Terentium* citantur. In Bibliothecis nonnullis quædam adhuc habentur inedita Gloſſaria, ſed recentiora, vtpote 800. annorum & quæ prelo exiſtimantur indigna.

§. 20.

ALEPINVS.

Inter recentiores Lexicographos CALEPINVS eſt, in cuius prima editione multa habentur inepta & falſiſſima. Recuſus deinde Pariſiis eſt, multaque in eo ex priori omiſſa. Notanda etiam inſignis fraus bibliopolæ, qui *Paſſeratii*, Viri eruditiſſimi, nomen operi illi præfixit, quaſi in corrigendo illo operam ſuam collocaſſet; quod tamen falſiſſimum.

„De *Calepino* nihil dicam, qui a tenuibus initiis

„initiis & vitioſis etiam annotationibus „noui ſubinde editoris cura in magnum „volumen processit. Qui fruges ignorant, iis glandes quoque ſapiunt. Inter quos forte reponas licet, qui credunt, *Paſſeratium*, doctiſſimum virum, „aliquid operæ criticæ contuliſſe, ſicut bibliopolæ, ſui quæſtus cauſſa, præſcribe„re auſi ſunt. *Diſſ. Tom. I. p. 652.* Cap. II. 3. Lexica Lat.

NICOLAI PEROTTI *Cornu copiæ* ſatis quidem eruditum, ſed adhuc tamen imperfectum eſt. PEROTTVS.

„*Perotti Cornu copiæ* doctioribus monu„mentis accenſetur. *Diſſ. T. 1. p. 652.*

ROBERTI STEPHANI *Forum Romanum*, quod *Cœlius Secundus Curio* denuo edidit III. Tomis Baſileæ fol. ſuam quoque laudem meretur, non tamen eruditionis per omnia ſufficientis eſt. Pariſina editio raro inuenitur. ROB. STEPHANVS.

„Iam *Theſaurus Latinæ linguæ Roberti* „*Stephani* & *Forum Romanum Cœlii Secun*„*di Curionis* multum laboris in vaſto ope„re præferunt. *Diſs. T. 1. p. 653.*

§. 21.

Optimum in hac imperfectione eſt *Lexicon Baſileenſe* duobus Tomis editum, quorum alter Ciceroniana verba ex *Nizolii* Lexico, ſed magnam partem aucto, alter, qui in primis *Lucii* Baſileenſis Profeſſoris diligentiæ debetur, aliorum auctorum vocabula complectitur. Lexicon Baſileenſe.

„His

Cap. II.
3. Lexica Lat.

„His merito anteponas *Baſileenſe Lexicon*, cuius prior Tomus Ciceroniana „*Nizolii* auget, poſterior *Lud. Lucii* opera „aliorum auctorum vocabula, erudito ſa„ne & eleganti propoſito, exhibet. *Diſs. l. c.*

FABER.

Lexico FABRI multas eruditas Annotationes Philologicas & explicationes auctorum paſſim inſeruit *Auguſtus Buchnerus*, ſed non omnia eadem cura pertractauit; paucitate etiam vocabulorum a menſura perfecti Lexici abeſt.

„In *Fabri Theſauro* plus doctrinæ eſt: „cui copiam, decus, limam addidit ſingu„laris induſtria & doctrina Cl. *Buchneri*, „qui ex opuſculo opus dedit. *Diſs. l. c.*

MARTINIVS.

Inter recentiora Lexica celebriora eſt etiam MARTINII *Lexicon Philologicum.*

„In tranſcurſu notabimus hic errorem „eorum, qui exiſtimant, proprietatem „linguæ ex lexicis comparari & addiſci „poſſe. Sed illos facile refellit 1. penuria „Latinorum Lexicorum ſatis ſuperque „nota; 2. ipſius rei ἀδυναμία. Reuera „enim ſtatuendum eſt opus vnius hominis „labore maius & difficilius, congerere „genuinos vocum ſignificatus, ex omni„bus auctoribus abſolutum & perfectum „corpus non vocabulorum (quæ plerique „tantum in oculis habent) ſed variæ in„terpretationis & eruditæ φιλολογίας in „vnum congerere ac componere. Certe „nemo

„nemo hactenus tale quid præſtitit, nec „fortaſſe præſtiturus eſt. Notandum e„nim hac occaſione eſt non leve dubitan„di argumentum: an conduceret, ſi ma„xime extaret tale Lexicon, ex eo potius „quam ex ipſis auctoribus addiſcere ge„nuinam Latinæ linguæ indole; Quod „nemo peritus ac doctus aſſirmabit, opi„nor. Et in promtu eſt ratio: quia ple„raque non ſatis plene & liquido intelli„guntur, æſtimanturque, cum a corpore „ſuo auulſa ſunt. Quin ipſe contextus, „ipſe orationis tenor optime ſua verba in„terpretatur pariter ac oſtendit. Atque „ſicut aqua ex fontibus in riuos deriuata „facile aliquid in riuorum alueis contra„hit, quod a puritate fontis prima atque „genuina eſt alienum: ita etiam vix ſieri „poteſt, quin in tanti operis tumultu, vt „ſic dicam, & ambitu multa aliquid na„tiui decoris & ſpeciei amittant. *Diſſ. T. III. p. 543. ſeq*,

Cap. II. 3. Lexica Lat.

Lexica Diſciplinarum.

Sunt etiam Lexica certis diſciplinis deſtinata. Tale eſt *Lexicon Philoſophicum* GOCLENII, Iuridicum CALVINI, Theologicum in *Claue* FLACII ILLYRICI.

„Philoſophica *Goclenii* & *Cl. Micrælii* ad „ſcopum peculiarem reſpiciunt. Sicut „& illa certis materiis deſtinantur, quæ „*Caroli Stephani Dictionarium Hiſt. Geogr.* „*Poeticum*; *Ortelii Nomenclator Geogra*„*phicus*; *Glandorpii Onomaſticon Hiſtoriæ*

„*Romanæ*

Cap. II.
3. Lexica Lat.

„*Romanæ* complectuntur. Exquiſitiore „cura *Franciſci Marii Grapaldi Lexicon* „*de partibus ædium* confectum eſt. Iam „Theologici Lexici eruditum ſpecimen „*Clauis Flacii* habet; niſi malis deſigna„tionem locorum communium appellare. „Iuridicorum verborum ſignificationes „*Barnabas Briſſonius* egregio commenta„rio proſecutus eſt; ne de iis dicam, qui „ſuis additionibus opus, merito etiam ſe„paratim conſeruandum, inſeruerunt. *Diſſ. l. c.*

„Nihil de *Lexico Politico* diximus; quod „ita vocare & commendare alibi conſueui„mus. Quoniam enim in enarrandis bo„nis ſcriptoribus rarisſime, & vix vnquam „in ſcholis, modo ſingula vocabula, mo„do locutiones & ſententiæ, vel lingua „notiore & ad interpretandum aſſumta, „vel eadem quæ explicatur, ita exprimun„tur, vt appareat quænam ſint res ipſæ, „veræ, ac in ſuo habitu vſuque, quæ ſigni„ficantur: igitur operæ fecerit pretium, „qui ſpecimine publico per nobiliora ar„gumenta demonſtrauerit, quid præclari „ſcriptores intellectum velint, cum ſic vel „aliter loquuntur. Quotusquisque non „intelligere ſe rem credit, cuius corticem „aut communem quandam exteriorem„que formam potius, quam naturam & „vim in verbis, quorum non ſatis gnarus „eſt, deprehendit? *Diſſ. Tom. I. p. 127. ſq.*

„De

„De cetero certum eſt, Græcis longe „melioribus Lexicis ſive antiquis, ſiue re„centioribus nos inſtructos eſſe, quam La„tinis. *Diſs. T. I. p. 652.* Cap. II. 3. Lexica Lat.

„In Lingua Latina ſatis erudito, ſatis„que copioſo Lexico nos deſtitui, non „ſine pudore quodam recordamur. *l. c. p. 653.*

§. 22,

Addendi hac in parte ex recentioribus TVRSELLINVS *de Particulis Latinæ Linguæ*, qui egregia ſæpe adfert; GODESCHALCVS STEWECHIVS *de Particulis*, qui eas quidem non explicat, ſed multa tamen exempla ſubiungit, in primis ex Corpore Iuris, adeoque ſtudioſis Iuris in explicandis aliquot locis haud inutilis eſt; AVSONIVS POPMA *de differentiis verborum Latinæ Linguæ*; OBERTVS GIPHANIVS, qui *Obſeruationes Latinæ Linguæ* & *Collectanea in Lucretium* edidit.

§. 23.

In Latinis Parœmiographis ERASMVS omnibus palmam præripuit ampliſſimo opere *Chiliadum.* Habetur etiam *Adagiorum Epitome* a VICTORE GISELINO edita; HIERON. MEGISSERI *Parœmiologia*; HADRIANI IVNII *Ænigmata*; MICH. MAYERI *Septimana Philoſophica*; NICOLAI REVSNERI *Ænigmatographia*; PAVLI MANVTII *Apophthegmata*; *Apophthegmata VII. Sapientum*

Cap. II. 4. Parœmiographi Lat.

entum Græco-Latina IO. OTTONIS *Brugenſis*; IO. POSSELII *Apophthegmata*; CONRADI LYCOSTHENIS *Apophthegmata*; LAVRENTII BEYERLINCK *Apophthegmata Chriſtianorum*; MAXIMI MAVRI *Apophthegmata Sacra*; EMBOSSII *Enchiridion Apophthegmatum*; IOACH. CAMERARII *Arithmologia Ethica*; Eiusdem *Gnomologia*, vt & eiusdem *Diſticha ſacra moralia & Præcepta honeſtatis:* DOSITHEI MAGISTRI *Libri III. de Adriani Sententiis & Epiſtolis*, cum notis *Goldaſti*.

GermanicaProuerbia collegit & explicauit AGRICOLA; ex variis linguis eadem congesſit GRVTERVS in *Florilegio Politico*, cui adde GERHARDI TVNINGII *Apophthegmata Græco-Lat. Ital. Gall. Hiſpan.* Vid. de ceteris *Voſſius* libro *de Philologia c. 6.*

§. 24.

De parte Grammatices CRITICA erudita extat diſſertatio DANIELIS HEINSII *de Critica veterum*, præfixa *Ariſtarcho*.

Huc quoque pertinent opera illa Grammaticorum, quæ *Ianus Gruterus* in *Theſauro* ſuo *Critico* edidit. Sunt autem VII. Tomi; quamuis hodie vix reperiatur integer.

PETRVS etiam FABER in *Semeſtribus* & alii docti viri in ſuis operibus multa habent ad Grammaticam ſpectantia, quæ infra ſub aliis titulis nominabuntur, vna

cum

cum iis, qui integra Notarum exegeticarum & criticarum opera in certos auctores ſcripſerunt: Cap. III. I. Rhetores Græci.

Semeſtria PETRI FABRI *a Lipſio* exſcripta eſſe affirmat *Cæſar Bulengerus* in hiſtoria. Laudat tamen ea *Lipſius* in *Electis L. I. c. 22.* & dicit ſe ea non compilare. Fatendum tamen, commutato ſtilo, quo non inſtructus fuit *Faber*, *Lipſium* multa inſerere ſuis.

CAPVT III.

DE RHETORIBVS, ORATORIBVS ET EPISTOLOGRAPHIS.

I. RHETORES.

§. I.

SEcundum inter artes ſermonis formatrices locum obtinet RHETORICA, de cuius tractandi modo infra quædam dicentur. Ceterum de Rhetorica in genere egit *Vosſius* libro *de Philologia c. 8.* Addatur libellus ſingularis eiusdem *de Natura & Conſtitutione Rhetorices & Rhetorica* eius maior.

§. 2.

In Græcis extant duo ARISTOTELIS opera, quorum primum ſunt *libri III. ad Theodecten*, quibus perfectisſime artem hanc executus eſt, & ex intima Philoſophia deſumtis argumentis; adeo vt vere de eo dici posſit quod Grammatica etiam vt Philoſophus tra- ARISTOTELES.

 ctet.

Cap. III. 1. Rhetores Gr.

ctet. Extat in hoc opus, præter *Scholiaſten Græcum* anonymum, Commentarius *Petri Victorii*, præclariſſimi Viri, qui inter interpretes haud dubie primam palmam meretur. *Ioannis Sturmii* breues, ſed eruditæ notæ ſunt. Prolixior, nec ineruditus Commentarius *Mart. Borrhæi*, Profeſſoris Tubingenſis, SS. Theologiæ ſtudioſis in primis magno uſui futurus; omnia enim exempla ex Sacris deſumit & ad Theologiam dirigit. Alterum opus *Ariſtotelis* vocatur *Rhetorica ad Alexandrum*, non plenum, ſed breuius opus; eruditum tamen, quisquis illius auctor ſit. Nam *Ariſtotelis* non eſſe iam pridem docti ſibi perſuaſum habent. Et in illud nullus extat Commentarius.

„*Rhetorica Ariſtotelis* cur toties hic (in „*Lipſii Politicis*) laudentur, nemo facile „coniiciat, niſi qui animaduertit, maxi„mum Philoſophum in Alexandri præſer„tim inſtitutione totam eam præceptio„nem ad ſcopum ciuilis actus direxiſſe, id„eoque exemplis maxime Politicis vſum „eſſe. *Et mox:* Hoc loco non pigebit „me, ſtudioſos iuuenes monuiſſe, *Rhetori„corum Ariſtotelis* librum e tribus ſecun„dum, in quo exquiſitiſſima de habitu, „ſtudiis, affectu, varietate animorum & in„geniorum tractatio, alio quidem fine, ſu„ſcipitur, plurimum ad reconditiorem „prudentiam ciuilem, cuius magnam par„tem in notitia animorum contineri ſupra

„dixi-

„diximus, momenti adferre poſſe: qua „de re fors alibi copioſius dicetur. *Diſſ. T. III. p.368.*

Cap. III. 1. Rhetores Gr.

§. 3.

HERMOGENES.

Poſt *Ariſtotelem* nominandus eſt HERMOGENES, qui prolixe & maxima ſubtilitate ſimul ac facundia hanc materiam pertractauit, & quidem vnamquamque partem peculiari libello. Fundamenta omnia ex *Ariſtotele* habet & Commentarii inſtar in tres libros *Ariſtotelis* legi poteſt cum incredibili fructu, ab iis ſcil. qui primum *Ariſtotelem* ipſum perlegerunt. Iudicari plerumque ſolet de eo, quod nimis in minutias Rhetoricam conciderit,& pluribus, quam opus, terminis vſus fuerit; ſed notandum tamen, docere cupientibus artem hanc maxime vtilem eſſe.

Extant in *Hermogenem* Commentarii Græci *Sopatri*, cum *Syriani* & *Marcellini* Commentariis ab *Aldo* editi. *Io. Sturmius* eum diligenter legit & ſecundum eius methodum omnia reſoluere ſolitus fuit, eundemque edidit etiam cum breuibus notis: quæ editio poſt Pariſinam optima eſt. Proditum eſt de *Andrea Dudithio*, Anglo, quod dicere ſolitus fuerit, *Ioannem Sturmium* Hermogene ſuo infatuaſſe Germaniam.

„*Hermogenes* copioſiſſime &, ut ſolet, „accuratiſſime τύπον πολιτικὸν ac λόγον πο„λιτικὸν, formam orationis Politicæ explica„uit. *Diſſ. T. I. p. 83.*

Cap. III. 1. Rhetores Gr.

„*Hermogenes*,cuius notitia ex *Suida* pe-
„tenda eſt, ſcripſit perfectiſſimum corpus
„Rhetoricum, ſumta in primis occaſione
„ex Lib. II. Rhetor. *Ariſtotelis*: quæ enim
„*Ariſtoteles* ibidem breuiter, conciſe &
„*ἀκροςιχῶς* habet, ea *Hermogenes* accura-
„tiſſime & eruditiſſime diffudit, ſicut id
„*Quintilianum* ſuperiori ſæculo feciſſe
„memorauimus. Quo opere nihil extat
„perfectius & conſummatius; vnde non
„vna Epitome Rhetorica ex *Hermogene*
„facta eſt. In primis laudatur eius differta-
„tio *de ſtatibus controverſiarum formandis*
„*& de formis orationum*, vbi ipſe omnia
„methodice & diffuſius proponit, quæ
„ceteri tantum tangunt. In edendo *Her-*
„*mogene* nemo ſuperauit induſtriam *Fran-*
„*ciſci Porti*, Cretenſis. Sed & *Ioannes*
„*Sturmius* præclare de eo meritus eſt,
„quamuis *Duditbius*, doctiſſimus An-
„glus, de eo dixerit: *Sturmius totam*
„*Germaniam cum ſuo Hermogene infatua-*
„*uit*; quæ cenſura iuſto eſt confidentior,
„violentior & iniquior. Non quidem
„omnes eo ſunt adigendi, vt ſubtilitates
„eius conſectentur, interim tamen ſper-
„nendæ non ſunt; nam in illa ipſa *Her-*
„*mogenis* ſubtilitate perſpicuitas laudanda
„eſt. Nec enim copia, ob quam *Gratia-*
„*nus* ſæpe commendat, quicquam macu-
„læ ipſi affundit, quia nemo alius melius
„docet, quomodo locus aliquis ſit dif-
„fun-

„fundendus, quam *Hermogenes*. *Sæcula* *IV. p. 161.* Cap. III. 1. Rhetores Gr.

§. 4.

Inter eos, qui certam aliquam Rhetorices partem ſibi tractandam ſumſerunt, omnes alios ſuperarunt duo DIONYSII. Alter eſt HALICARNASSAEVS, qui pereruta opuſcula ſcripſit, ingenioque & eruditione ipſum *Hermogenem* ſuperare videtur. Edita ſunt cum hiſtoriis in editione Sylburgiana & ſeorſim in diuerſis locis. DIONYSIVS HALICARNASSAEVS.

„Auguſti tempore *Dionyſius Hali-* „*carnaſſæus* floruerat. De arte Oratoria „quæ ſcripſit, ſunt nobilisſima. *Sæcula IV. p. 62.*

Alter eſt LONGINVS, qui aureum illum & recondita eruditione pleniſſimum libellum περὶ ὕψους, ſiue *de ſublimitate ſtili* ſcripſit, cui nihil ſimile extat. Optima editio eſt Commeliniana. In *Halicarnaſſæum* nullæ notæ extant; in *Longinum* vero ſunt notæ marginales *Criſpini*. DIONYSIVS LONGINVS.

„*Dionyſius Longinus* Gr. Baſileæ; Gr. „Lat. in Commeliniana officina. Libellus „iis omnino legendus, qui de myſteriis „eloquentiæ aliquid guſtare cupiunt. *Comment. de Scriptoribus Gr. & Lat. p. 66.*

„De Grammaticis huius ſæculi *Diony-* „*ſium Longinum* memorare debemus, „quem *Eunapius* vocat βιβλιοθήκην ἔμψυ- „χον καὶ περιπατοῦν μουσεῖον. Præceptor „fuit *Porphyrii* Philoſophi, qui in Gram-

 „ma-

Cap. III. 1. Rhetores Gr.

„maticis, Rhetoricis & Philoſophia ab eo „eruditus fuit. Super eſt libellus περὶ „ὕψους; Commeliniana editio eſt optima. „Adiici merentur verba *Lucæ Holſtenii*, Viri doctiſſimi, *in Diſſert. de Vita & Scri„tis Porphyrii Philoſophi c. 6. p. 27.* Longini *ingenium accuratum, limatum iudi„cium, atque eruditionis copiam ſatis oſten„dit libellus* de ſublimi genere orationis, „*tum quadam* ἀνέκδοτα περὶ μέτρων, *quæ „ex Vaticana Bibliotheca depromta mihi „oſtendit* Leo Allatius, *vir apprime erudi„tus; &* Porphyrius *eum in* Plotini Vita „κριτικώτατον, ἐλλογιμώτατον καὶ ἐλεγκτικώτατον *appellat*, Eunapii *enim elogium „illud elegantiſſimum, quo virum* βιβλιοθήκην ἔμψυχον καὶ περιπατοῦν μουσεῖον „*appellat, omnium ore tritum eſt.* Quo loco „& hoc addidit, publicam omnium do„ctorum ſuffragio cenſuram & iudicandi „auctoritatem de omnibus, qua antiquis, „qua ſui ſæculi ſcriptoribus *Longino* decre„tam conceſſamque fuiſſe. Zenobiæ „quoque Præceptor in Græcis fuit, ſicut ex „vita eius conſtat. - - - - - - - - - - -

„- - - Quantum autem neceſſe eſt eum „ignorare, qui aureum libellum περί ὕψους „& quæ in eo myſteria continentur, non „legerit. Nihil tam reconditum, tam ab„ditum, quod ille non in Rhetoricis & „Poeticis perſpiciat; ex quo vel ſolo diſci „poteſt, quid ſit Critica. Quin etiam ſu-

„pe-

„perat *Dionyſium Halicarnaſſaeum*, maxi- Cap. III.
„mum alias Criticum. *Sacula IV. p. 275.* 1. Rhetores
„*Dionyſius Longinus* electiſſimae artis Gr.
„magiſter, cum libellum κριτικώτατον *de*
„*ſublimi dicendi genere* auſpicatur. *Diſſert.*
T. I. p. 83.

§. 5.

His duobus adiungendus DEMTRIVS PHALEREVS, cuius *de Interpretatione* & alia huius argumenti opuſcula extant eximia. In eius nobilem libellum *de Elocutione Io. Caſelius*, Profeſſor Helmſtadienſis, haud exiguum noſtrae Germaniae decus, inſignem Commentarium ſcripſit. DEMETRIVS PHALEREVS.

„*Demetrii Phalerei, Theophraſti* au-
„ditoris eloquentia molli quadam dulce-
„dine effloruit. Aureum eius libellum
„*de elocutione*(περὶ ἑρμηνείας)ſuperiore ſae-
„culo in Italia primus edidit *Petrus Victo-*
„*rius* circa annum 1554, in Germania *Ca-*
„*ſelius* anno 1584. Graece; anno 1585. ean-
„dem doctrinam elegantiſſimo libello ex-
„plicauit, cui titulum fecit: *Phalereus ſ.*
„*de elocutione liber.* Dicit quidem *Caſe-*
„*lius* in praefatione ad Wernerum Behr:
„*Ipſe primus in Germania hunc libellum*
„*edo;* ſed editus cum aliis opuſculis erat
„Baſileae 1557. Graece & Lat. *Comment. de*
Script. p. 31. ſq.

§. 6.

De Progymnaſmatis inter Veteres ſcripſere APHTHONIVS Sophiſta, cuius editio APHTHONIVS & THEON.

Cap. III. 1. Rhetores Gr.

tio a *Joach. Camerario* curata optima eſt, & THEON Sophiſta, quem *Daniel Heinſius* cum verſione Latina edidit. Veneta & Baſileenſis editio mere Græcæ ſunt.

LIBANIVS.

LIBANIVS Sophiſta quidem potius exempla ſcripſit, ſolet tamen ſemper operibus Theoriam quandam Rhetoricam præmittere.

Fragmenta Veterum.

Fragmenta Rhetorum veterum, inter quos APSINES, qui Præcepta Rhetorum ſcr. & alii vix nomine noti, edidit Romæ *Leo Allatius*. *Aldi* quoque Venetiis minores Rhetores ediderunt.

ATHANASIVS Rhetor Byzantinus, Pariſiis editus

„MINVTIANI, qui ſub Gallieno „vixit, extat libellus περὶ ἐπιχειρημάτων, „inter reliquos artis Rhetoricæ Scriptores „ab *Aldo* editus. *Sæcula IV. p. 277.*

„SOPATER ſub Conſtantino M. „Syrus, habetur inter eruditisſimos Rheto„res, vnde & *Grotius* eius iudicium ma„ximi facit. Sequitur modum veterum „& omnia, variosque caſus ex medio actu „ciuili & pragmatica politica petit. Edi„tus Venetiis ab *Aldo* & a *Stephano* Pariſiis. *Sæcula IV. p. 380.*

§. 7.

Sequioris æui.

Ex ſequioribus MATTHAEVS CAMERITES breuisſime Rhetoricam Græce ſcripſit.

Rhe-

Rhetorica exegetica ex *Scholiaſtis* veteribus antea nominatis petenda, nec a Grammatica exegetica ſeparari poteſt. Scholiaſtes *Demoſthenis* Græcus hic nominandus, qui in editione Wolffiana habetur & Orationes *Demoſthenis* Rhetorice reſoluit. Cap. III. 1. Rhetores Gr. Scholiaſtæ.

§. 8.

Ex Latinis Rhetoribus pauci ad nos peruenerunt. CICERONIS extant opera, quibus integram Rhetoricæ artem vel per compendium tradidit, vt in *Partitionibus*; vel plene, vt in nobiliſſimo illo *de Oratore* opere tribus ſcilicet libris præſtitit, vbi ſterilem per ſe & inamœnam præceptorum materiam per dialogos more Platonico ſumma eloquentia excoluit; vel per partes tractat Rhethoricam, vt in duobus libris *de inuentione*, quibus eximia quoque φλοσοφέμενα continentur, quorumque egregium Regina Sueciæ habuit Cod. MStum, ſed aliquot lacunis deformatum; item in *Topicis*, in quæ extat Commentarius *Boetii* peregregius & Græce quoque verſus. Extant etiam *de optimo Oratore* fragmenta & *de claris Oratoribus* liber, qui dicitur *Brutus*. In *libris IV. ad Herennium* perfecta continetur Rhetorica, quæ quidem ex ipſius *Ciceronis* operibus compilata eſt: nam interdum ipſa verba exſcripta videas. Auctor horum librorum incertus eſt. *Cornificium* plerique coniiciunt. Quisquis ſit, *Cicero* certe non eſt. CICERO.

„ *Cicero* certe in operibus Rhetoricis

Cap. III. 2. Rhetores Lat.

„perfectiſſimus eſt, ſed per dialogos magis ſectatur amœnitates more Platonico; „*Quintilianus* autem magis inſiſtit diſciplinæ. *Sacula IV. p. 61.*

„In *Ciceronis* & *Quintiliani* oratoriis „Commentationibus exactiſſima φιλοσοφίας πολιτικῆς placita paſſim occurrunt, „quæ vel verborum rotunditate, vel vi „præcipiendi non merebantur a Politices „ſtudioſo ignorari. *Diſſ. T. III. p. 368.*

§. 9.

QVINTILIANVS.

Poſt hæc opera ars iſta omnino abſoluta videbatur: ſed eluxit tamen ſub Domitiano Imperatore FABII QVINTILIANI ingenium, Rhetoris, accurati, copioſi, ſubtilis, qui XII. Libros *Inſtitutionum Oratoriarum* ſingulari & admirabili eloquentia, vbertate etiam & copia explanatiſſima conſcripſit. Hic auctor plane nemini prætereundus eſt. Quæ enim *Cicero* generalius tractauit, ille particulariter exponit, & quidem maiori cum ſuauitate, quam ipſe *Cicero*. Edidit eum Pariſiis *Petrus Gallandius* typo ſplendidiſſimo.

„*Fabius Quintilianus* Pariſ. cum Præfatione *Petri Gallandii*, fol. *Parei*, cum „Declamationibus nouiſſime inuentis, „8vo. Subtiliter artem Rhetoricam tradidit; quem qui non legit, nec intelligere, nec docere veteres poteſt. *Comment. de Script. Gr. & Lat. p. 60. ſq.*

„De *Quintiliani* ſcriptis bene meriti „ſunt *Angelus Politianus*, ſplendida & gra-

„uiſ-

„uiſſima præfatione & *Petrus Gallandius*, „nitida & incomparabili editione Pariſien„ſi in fol. Superiori ſæculo de hoc Auctore „contenderunt. *Laurentius Valla* iudex „in his rebus nimius fuit, & ſatius fuiſſet, „vt quædam non dicerentur. Quod in „*Quintiliano* carpunt, id eſt, quod ab *A*„*riſtotele* toties diſcedit, quo nemo in con„ſtituendis artis Oratoriæ fundamentis di„ligentior fuit, a quo in Definitione, Di„uiſione & συντάξει diſſentit, & vbi ad „rem progreditur, ſolidum corpus elabo„rat, ad quod *Ariſtoteles* digitum tantum „intendit. Et licet opera Rhetorica *Cice*„*ronis* tam perfecta ſint, vt nihil videatur „addi poſſe, inuenit tamen *Quintilianus* „viam, qua lectores penitius in myſteria „artis Oratoriæ introduceret. De quibus „rebus pauciſſimi hodie poſſunt iudicare, „quia pauci quoque eum accurate lege„runt. Notabilis eſt querela *M. Ant. Mu*„*reti* (quod arbores fructuoſiſſimæ vili„pendantur, *rami* autem magni æſtimen„tur) ad *Petrum Ramum* alludentis, qui de „plerisque antiquis ſcriptoribus non dex„tre iudicabat. Conſultant hodie vbique „de emendatione ſcholarum & methodo „docendi in ſcholis: deplorandum autem „eos Auctores negligi, qui huc quam ma„xime facerent; inter quos eſt noſter „*Quintilianus*, in quo tot theſauri eru„ditionis reconditi ſunt. Hinc Principes

Cap. III. 2. Rhetores Lat.

„&

Cap. III. 2. Rhetores Lat.

„& illi, quibus in vrbibus cura ſcholarum „demandata eſt, doctoribus publicis gra„uiſſime iniungere deberent, vt *Quinti„lianum* diligentiſſime euoluerent, in quo „nihil eſt ad artem Oratoriam pertinens, „quod ipſe non ſuauiter, iucunde & eru„ditiſſimis vocabulis tradiderit, quem qui „non legerunt, & recentiora tantum com„pendia ſectantur, barbaras voces adhi„bere coguntur, vbi elegantiſſimarum ex „*Quintiliano* copiam habere poſſent. *Sacula IV. p. 59.*

„De *Quintiliano* ſciendum eſt, præcel„lere eum omnibus in temperato & medio „dicendi genere. Sed quoniam artem „dicendi profitetur atque technicam inſti„tutionem in XII. ſui operis libris; non ra„tione ſtili, ſed ratione argumenti eſt a no„bis præteritus. Stilum enim vehementiſſi„me probamus, atque nunc adeo commen„damus in exemplum *Libros Inſtitutionum* „& *Dialogum de cauſſis corruptæ eloquentiæ* „qui vulgo *Tacito* adſcribitur. Nam de *De„clamationibus* ipſi adſcriptis non adeo „magnifice ſentimus. *Diſſert. Tom. III. p. 541. ſq.*

Dialogus de cauſſis corruptæ Eloquentiæ, qui cum *Taciti* operibus edi ſolet, etiam *Quintiliani* eſt, cum ſtilus ei ſit ſimillimus, nec ouum ouo magis reſpondeat. Scripſit etiam *Declamationes*, quas *Paræus*, cuius alias editio non magni facienda, edidit vna

cum

cum illis, quas ineditas antea in Oxonienſi Bibliotheca inuenerat,quasque *Grotius* in Annotat. ad *Ius Belli & Pacis*, vt plerumque rara & incognita, ſæpe citat. Sunt autem Declamationes veterum plerumque Iuridicæ,raræ vero deliberatiuæ & de quibus valde dubitandum videatur, an vllam omnino illarum *Quintilianus* ſcripſerit, cum ſcilicet valde diſſimilis ſtili ſint; quod tamen auctori huic non facile accidit, qui perpetuo ſui ſimilis apparet.

Cap. III. 2. Rhetores Lat.

„De *Declamationibus* eius, quæ tamen „non ſunt vnius auctoris bene meritus eſt, „ſicut de omni literatura, *Petrus Pithœus*. „Vide omnino etiam *G. I. Voſſium* de Rhe-„tor. Natura & Conſtit. c. 19. *Sæcula IV. p. 60.*

„Gallieni autem & Valeriani æuo ſcri-„ptæ videntur *Declamationes XIX. Quinti-„liano* vulgo tributæ, ſed falſo, cum ſint „quidem non aſpernendæ, ſed tamen „*Quintiliano*, ſcriptore florentiſſimo, „indignæ; potius *Poſtumi* iunioris eſſe,qui „vnus ex XXX Tyrannis fuit, indicio ſunt „verba illa *Trebellii Pollionis* in Poſtumio „iuniore c. 4. *Fuit autem* Poſtumius, *quod* „*ſolum dignum eſt memoratu, ita in decla-„mationibus diſertus vt eius Controuerſiæ* „Quintiliano *dicantur inſertæ*. Hæc G. I. „*Voſſius* de Rhet. Nat. & Conſtit. c. 15. *Sæcula IV. p. 277.*

§. 10.

Minores Rhetores, inter quos RVTILIVS

Cap. III. 2. Rhetores Lat.

VS LVPVS, AQVILA ROMANVS, TERENTIANVS MAVRVS, VICTORINVS, in vnum corpus collegit, Cl. *Petrus Pithœus*, cuius Pariſina editio raro reperitur, facilius Geneuenſis, non tamen crebro.

Rhetores minores.

„*Marius Victorinus* Afer, in Rhetoribus „antiquis Pariſ. *Pithœi* & Baſil. *Comment. de Scr. p. 74.*

„CVRIVS FORTVNATIA„NVS inter Rhetores antiquos Baſil. & „Pariſ. editos reperitur. *Comment. de ſcr. p. 66.*

„*Curii Fortunatiani* libri III. Rheto„rices a *Pithœo* Pariſ. editi, quæ editio eſt „optima. *Sæcula IV. p. 277.*

Commentatores.

In *Commentatoribus* quoque ſupra nominatis multa ad Rhetoricam ſpectantia invenire licet, ſicut etiam antea dictum.

§. 11.

G. I. VOSSIVS.

E recentioribus Rhetoricis omnium inſtar eſt GERHARDI IO. VOSSII *Rhetorica maior*, cuius quoque *Compendium* inter compendia eſt optimum. Hoc tantum deſideratur, quod multa quidem egregia ex veteribus ſæpe adduxit, & interim tamen nuda ſæpe præcepta ponit & iudicium ſuum non addit.

LVD. CRESOLLIVS.

Abhinc nominandus LVDOVICVS CRESOLLIVS, cuius elegans opuſculum eſt, quod inſcribitur *Theatrum Rhetorum*,

quo

quo elegantiam ſophiſtarum & totam hiſtoriam exequitur. In *Vacationibus* ſuis *Autumnalibus*, per modum Dialogorum, erudiſiſſime de pronunciatione & actione diſputat. Cap. III. 3. Rhetores recent.

„Certamina Oratorum prolixe vsque „ad ſuam ætatem per plura ſæcula recenſet *Ludouicus Creſollius* in *Theatro Rhetorum*, libello vtili. *Sacula IV. p.59.*

Huc quoque CAVSSINI ſcripta referenda ſunt, qui quamuis egregius, *Creſollio* tamen comparandus non eſt. NIC. CAVSSINVS.

§. 12.

In methodo docendæ Rhetoricæ in hæc potiſſimum hodie impingitur. I. In exemplis afferendis leuibus, obſcuris, aut minoris ponderis; cum e contrario veteres ſelectiſſima afferant, quæque aut regulæ Iuris, aut præiudicia curiarum, aut ſententiæ iudicum &c. ſunt. II. Præcepta in minutias nimis conciduntur, nec de vſu tamen eorundem ſatis agitur. Quid enim omnes figuras noſſe proſit, ſi vſus earundem ignoretur. Omnes diſciplinæ ex fundamentis Philoſophicis doceri debent, & ſemper ratio ex re ipſa petenda eſt: alias enim figuris opus non fuerit. Orator, qui incidit in figuras, oratorie non agit; ſed neceſſe eſt, vt rei ſeruiant figuræ, vtque illa admoneat, vbi blandius vehementiusue agendum. III. Hodie iuuentus a veterum auctorum lectione abducitur, vt ne guſtus quidem eorum relinquatur. IV. Praxis oratoria non ſatis Deſiderata Rhetorices hodiernæ.

Cap. III. 3. Rhetores recent.

ſatis monſtratur, quod ſit, dum 1. in ſcribendo non ſatis idonea exercitia proponuntur; quæ quidem res multis Profeſſoribus denegata eſt; 2. in Analyſi oſtendenda non deliguntur exempla probatisſima; 3. in corrigendo vera criſis atque emendatio non adhibetur.

Defectus Grammatices.

In Grammaticis quoque neglecta Philoſophia cauſſæ Latinæ linguæ ignorantur. *Iulius Cæſar Scaliger* in opere ſuo *de cauſſis Latinæ Linguæ* multa diſſerit de natura & philoſophica collocatione literarum, quam exquiſitisſime obſeruauit *Virgilius* in ſua *AEneide.* Neque etiam dubium eſt, quin vnum vocabulum naturæ rei & propoſito ſcribentis præ alio magis ſit accommodatum.

II. ORATORES.

§. 13.

Oratores quidem ipſi ad Philoſophiam ſub ſuis certis titulis potius pertinent; interim tamen & hic commode nominari poſſunt; & primo quidem *Oratores Græci.* Inter eos palma ſine dubio debetur DEMOSTHENI, qui magnifico, ſubtili ac ſententioſo genere dicendi vtitur. Huius nimirum facundiam inter Græcos nemo adhuc ſuperauit. Extat editio eius ſplendidisſima ab *Hieron. Wolfſio* adornata, cum Græco *Vlpiani* Rhetoris Commentario. Non ſatis reprehendi poteſt inſignis illorum error, qui pueris aut adoleſcentulis orationes tanti viri legendas proponunt,

DEMOSTENES

nunt, cum tamen propter argumenti difficultatem a paucisſimis viris eruditis intelligi queant. Pleræque enim earum forenſes ſunt, vbi præter ipſam, vt dictum, materiæ difficultatem, multa ex veteri iure Attico occurrunt & ſæpe orationis ſeries interpellatur aliis verbis, quæ forte protulit, vbi teſtes interpellauere, aduerſarius reſpondit, aut tumultus aliquis cœpit oriri, vel etiam iudex iratum ſe oſtendit. Ne dicam de infinitis rebus aliis, quæ virorum eruditisſimorum coniecturis ſuppleri vix poſſunt. Faciliores ſunt *Orationes Philippicæ*, quæ ſuaſoriæ & argumenti potius politici ſunt, cum exordiis & epiſtolis. Harum lectio facilius in Gymnaſiis tolerari poteſt. Facillima eſt reſponſio ad epiſtolam Philippi, quam ille ad Athenienſes ſcripſit, & ſimul cum operibus *Demoſthenis* impreſſa eſt. *Andreas Schottus*, Vir doctisſimus, *Vitas comparatas Demoſthenis & Ciceronis* ſcripſit, vbi de eorum libris, ſtilo &c. plura. Cap. III. 2. Oratores Græci.

„*Demoſthenis* & *Æſchinis* opera Græce „& Latine cum Commentariis Græcis *Vl*„*piani* Rhetoris in Demoſthenicas Oratio„nes & *Hier. Wolfii* Notis excuſæ ſunt Ba„ſileæ 1572. & Geneuæ 1704. *Demoſthene* „nihil grauius nouit Græca Eloquentia. „Orationes eius partim ſunt forenſes, par„tim deliberatiuæ; Nam demonſtratiuæ „duæ tantum ſunt. In *Cicerone Platonis* „& *Demoſthenis* imitatio tam eſt ſingula„ris & exquiſita, vt fortaſſe pauciſſimorum „in hanc diem obſeruatio huc pertingat.

Cap. III.
2. Oratores Græci.

„*Demoſthenes* inſuper Iuris omnis conſul-„tiſſimus & Ciuilis Attici prudentiſſimus. „Illud indictum transmitti non debet, „quod in ciuili iure tractando ad fontes „eius aſcendit & inſignem legibus aucto-„ritatem conciliat, ſi natura eas dictaſſe, „ratio inueniſſe, gentium conſenſio ex-„plicaſſe videatur. Cuius Philoſophiæ „ſpecimen etiam *Cicero*, tum alibi, tum in „Miloniana per manifeſtam imitationem „*Demoſthenis* dedit. *Comment. de Script. Gr. & Lat. p. 25.*

„Ita queritur dictus Oratorum Prin-„ceps; quo profecto, quam miſere pere-„at illa Græciæ libertas, nemo melius vn-„quam perſpexit. Vnde tanto impetu „ſemper contra Philippum perorabat, do-„nec extrema neceſſitate victus, pacem e-„tiam cum Philippo faciendam eſſe ſua-„dere cogeretur. *Diſſert. T. II. p. 798.*

§. 14.

ISOCRATES.

Poſt *Demoſthenem* ISOCRATI nemo præferendus eſt, qui facilior eſt *Demoſthene*, grauis tamen & vere politicus Orator, qui præſertim Reipubl. Athenienſi ſuaſit, quæ ſtatum eius ſeruare & emendare poterant. Is a nemine præteriri, ſed vel ex verſione legi debebat; præſertim ab iis, qui in libera Republica victuri ſunt, cuius artes ad vnguem exponit. Orationes eius ſuaſoriæ ſunt, & politici argumenti, in quibus ſe oſtendit bonum ciuem, pacemque amantem & denique Reipu-

Reipublicæ intelligentiſſimum. Hos duos ſæpe in exemplum proponit *Cicero*.

Cap. III. 2. Oratores Græci.

„*Iſocratis* orationes pauciores ſunt forenſes: excellit in ſuaſoriis. Nimis moroſe & faſtidioſe de eloquentia eius iudicat *Dionyſius Halicarnaſſenſis*. *Cicero* & „*Fabius* candidius laudes eius prædicant. „Græcè editus eſt Venetiis 1513. Græce & „Latine cum annotatis *Hieron. Wolffii* Baſileæ 1570; a *Paulo Stephano* 1604. Commendandus eſt hic ſcriptor noſtris hominibus. Mire enim patriæ vtilia diceret, qui Ordinibus Imperii ſuaderet, quæ „ipſe Athenienſibus ſuis ſuaſit. Legatur „Oratio eius *de Pace*, & obſeruetur, annon „appoſite illa omnia dici, ſuaderique potuerint, facta pace Monaſterienſi. *Comment. de Scr. Gr. & Lat. p. 25.*

„*Demoſthenem* & *Iſocratem* altiori profectui ſepono. Et ille quidem olim placebit, hic etiam nunc placere poterit, ſi noluerimus ſapientiam eius deguſtare; vel „in *Parœneſi ad Demonicum & Nicoclem*, „vel in oratione *de Pace*, vbi videbis omnia, „quæ ille tum de cauſſis bellorum exſcindendis dixit, ad noſtra tempora omnino „apprime congruere. *Diſſert. T. III. p. 343.*

„Aurea eſt oratio *Iſocratis de pace*, ex „qua forte aliqui erunt, qui noſtro æuo vtilia eruere cupient. *T. II. diſſert. p. 981.*

„Id quod vel *Iſocrates* nos doceat; qui „in aurea oratione ſociali, ſiue *de pace*, non

Cap. III.
2. Oratores Græci.

„tantum ſuadet pacem faciendam eſſe, „ſed præſertim & prolixe diſputat, quo- „modo inpoſterum pax ſit conſeruanda. *T. III. diſſ. p. 518.*

§. 15.

AESCHINES.

Addatur tertius AESCHINES, quem cum *Demoſthene* comparat *Cicero de optimo genere oratorum.* Editus eſt vna cum *Demoſthene.*

Fragmenta Oratorum.

Fragmenta X. Oratorum, ISAEI, ANDOCIDIS, LYCVRGI, HERODIS &c. quorum vitas *Plutarchus* ſcripſit, edidit *Gruterus*, ſub titulo: *Oratores Græciæ minores.* Hodie tamen vix haberi poſſunt.

„Nunc Græci X. Oratores nos vocant, „quos *Plutarchus* deſcripſit his nomini- „bus: *Antiphon, Andocides, Lyſias, Iſocra- „tes, Iſæus, AEſchines, Lycurgus, Demoſthe- „nes, Hyperides, Dinarchus.* Quorundam „ex his, quæ ſuperſunt, edita coniunctim „fuerunt Pariſiis 1575. Anno 1619. Au- „brii & Schleichius typis Wechelianis „Græce & Latine Hanouiæ ediderunt *An- „tiphontis, Andocidis & Iſæi* XXX. Ora- „tiones, interprete *Alphonſo Miniato.* Ac- „ceſſerunt illi operi Orationes quædam „*Dinarchi, Lycurgi, Lesbonactis, Hero- „dis, Demadis*, curante *Iano Grutero. An- „tiphontis* XVI. orationes omnes forenſes „ſunt, in accuſando & defendendo occu- „patæ; multumque ad Iuris Attici & iu- dicio-

„diciorum Reip. Athenienſis illuſtratio- Cap. III.
„nem faciunt. *Andocidis*, de quatuor, 2. Oratores
„priores duæ orationes ſunt apologeticæ, Græci.
„quibus ſe defendit, multaque de pertur-
„batione illorum temporum, hiſtoriæ in-
„tegrandæ habet: tertia ſuadet Atheni-
„enſibus, pacem cum Lacedæmonienſi-
„bus eſſe faciendam: quarta Alcibiadem
„accuſat. *Iſæi* ſuperſunt X. orationes fo-
„renſes, omnes de hæreditate cernenda
„agentes, nobilibusque controuerſiarum
„exemplis inſtructæ. De eloquentia eius
„diffuſum extat *Dionyſii Halicarnaſſenſis*
„iudicium, *Dinarchi* de LX. tres tan-
„tum habemus reliquas orationes, quibus
„accuſat *Demoſthenem*, Ariſtogitonem,
„Philodem. Iudicium de eo ibidem ex-
„tat *Dionyſii Halicarnaſſenſ. Lycurgi* vni-
„ca ſupereſt actio proditionis aduerſus
„Leocratem. *Comment. de Script. Gr. & Lat. p. 23.*

§. 16.

LYSIAS. Proximus poni meretur LYSIAS, nobiliſſimis Græciæ Oratoribus annumerandus, cuius venuſtam, facilem, & vere Atticam eloquentiam laudat copioſe *Dionyſius Halicarnaſſenſis*. Auctor eximius eſt, in quo haud parua eruditionis myſteria latent: ſed quia pleraque eius forenſia, difficilior nonnihil eſt; ita tamen, vt ſtilo facili ac leniſſimo vtatur, & in Latinis *Iulii Cæſaris* exprimere poſſit. Quæ de ſtilo *Lyſia* differit & iudicat

Cap. III. 2. Oratores Græci.

Dionyſius Halicarnaſſeus, ea ad *Iulii Cæſaris* Latinum bene poterunt applicari. Ex ſcriptis eius tantum XXXIV. Orationes ad nos transmiſſæ ſunt. Editio *van der Heiden* hodie optima, cui adiunctus eſt eruditiſſimus de eodem *Lyſia Dionyſii Halicarnaſſei* libellus.

„*Lyſiæ*, de trecentis, ſuperſunt XXXIX. „omnes forenſes, excepta oratione fune„bri, & fragmento ſuaſoriæ, de ſtatu Rei„publicæ retinendo. Longum & multa „κρίσει refertum extat de eo *Dionyſii Ha„licarnaſſenſis* teſtimonium, quod legiſſe „ad multa vtile erit. Optima Editio eſt „*Iodoci van der Heidii* Hanouiæ typis We„chelianis 1615. Græc. & Lat. *Comment. de Script. Gr. & Lat. p. 24.*

§. 17.

ARISTIDES.

ARISTIDES poſtea nominandus, qui præſtantia *Themiſtio* par, facilitate oratoria ſuperior videtur. Panegyricas, ſuaſorias,atque deliberatiuas orationes ſcripſit, adeoque facilior eſt, quam reliqui forenſes. Ceterum ſtudioſus veterum Græcorum imitator fuit. *Guilielmus Canterus* eum edidit III. Tomis in 8. Græce & Latine.

„*Ariſtidis Hadrianenſis* opera tribus „Tomis a Wecheliis Francofurti & Pari„ſiis a *Petauio* edita ſunt, quæ rerum ciui„lium ſtudioſis in primis in pretio eſſe de„bent. *Sæcula IV. p. 162.*

„*Ariſtides* Sophiſta, tribus tomis edi„tus a *Cantero* Gr. Lat. in 8. 1608. Multo eloquen-

„eloquentiæ præſertim panegyricæ cultu, Cap. III.
„ad grauitatem autem *Iſocratis* non ad- 2. Oratores
„ſcendit. *Comment. de Scr. Gr. & Lat. p. 62.* Gr.

§. 18.

THEMISTIVS nobiliſſimus quoque orator fuit, qui multa iuridica continet. Edidit eum Pariſiis *Dionyſ. Petauius.* Quinque Orationes ad Imperatores ſuorum temporum habitas (*Auguſtales* vocat) cum breuibus notis ſeorſim in lucem emiſit *Georgius Remus* ICtus Altorffinus eximius. THEMISTIVS.

„*Themiſtii* opera in *Ariſtotelem* edita „ſunt ab *Aldo.* Orationes a *Dionyſ. Petauio;* ſed earum *Auguſtales* cum Commen„tario a *Georgio Remo. Comm. de Scr. Gr. & Lat. p. 71.*

„*Themiſtii,* qui & Philoſophus fuit, il„luſtre & præclarum nomen eſt in Elo„quentia, vt *Euphradas* diceretur. Scri„pſit etiam in *Ariſtotelem.* Edidit eum „*Aldus*, ſed poſtea plura ſunt reperta. O„rationes edidit *Petauius* Græco-latine; „item doctiſſimus ille ICtus *Georgius Re„mus* Orationes ſex Auguſtales cum criti„cis ſane notis; ductus rerum grauitate, & „quia multum habent ad hoc ſæculum per„tinentia. *Sæcula IV. p. 381.*

§. 19.

Nunc LIBANII Sophiſtæ, eiusdem ſcilicet, qui Progymnaſmata ſcripſit, quoque mentio facienda eſt, qui inter ſummos etiam Oratores nomen ſuum tueri poteſt. E- LIBANIVS.

Cap. III. 2. Oratores Gr.

i.iis inſignis elucet eruditio & prudentia in orationibus nobiliſſimis de variis argumentis, grauiſſimisque, cum politicis, tum iuridicis eleganti admodum & facili ſtilo conſcriptis, ſed ob id, quod earum rerum hiſtoria omnino deficit, difficilioribus. Orationes eius duplicis generis ſunt, aliæ declamatoriæ & in ſpecimen Rhetoricum de fictis controuerſiis conſcriptæ, ſumma tamen nihilominus grauitate & prudentia; aliæ veræ & feriæ orationes ſunt, de ſeriis rebus habitæ, præſertim in II. Tomo, quem cum aliqui multis poſt primum annis *Federici Morelli* Profeſſoris Pariſ. opera prodiiſſe neſcirent, hunc auctorem, tanquam nudum declamatorem neglexerunt. Multa autem adhuc in Bibliothecis paſſim latent inedita *Libanii* opera. Regina Sueciæ habuit 300. Epiſtolas MSS. huius *Libanii*; *Iacobus* vero *Gothofredus* quatuor eximias Orationes eius quoque antea ineditas ſeorſim emiſit, ſuntque illæ argumenti iuridici. *Iſidorus* alias *Peluſiota*, celeberrimus Theologus, maximi eum fecit, quamquam alter ethnicus, alter Chriſtianus forent, ſummisque eum laudibus tanquam Præceptorem ſuum effert.

„*Libanii* Sophiſtæ opera Gr. Lat. *Morel-*
„*li* Pariſiis. Scriptor eſt doctus, πολιτικός,
„eloquentiam in promptu habens. *Comment. de Scr. Gr. & Lat. p. 72.*

„*Libanius* quoque, vt infeſtus nomini
„Chriſtiano & inuitus laudator, vt ipſe in
„vitæ

„vitæ ſuæ deſcriptione fatetur, nihil ta-
„men de tantis laudibus (Conſtantini) diſ-
„ſimulare potuit in Oratione ad Conſtan-
„tinum & Conſtantem filios habita; quæ
„oratio ſane memorabilis eſt, ad huius
„temporis hiſtoriam multum pertinens.
Sæcula IV. p. 311.

„*Libanii* Opus diſtribuitur in Rhetorica
„& Oratoria, duobus Tomis. Eruditio-
„ne abundat, ſtilo autem ſibi proprio vti-
„tur, quod ab omnibus non probatur; vn-
„de alii illum laudant, alii improbant vt
„dilutum Oratorem. Sed hi non intelli-
„gebant, quod ſtudio vitarit & declinarit
„illud ὕψος dicendi, quod alii quoque lau-
„dabiliter fecerunt. Editio *Fed. Morelli*,
„qui de pluribus ſcriptoribus Græcis præ-
„clariſſime eſt meritus, præcellit, neque
„tamen in his II. Tomis omnia habentur.
„Inueni in Bibliotheca Reginæ Sueciæ
„CCC. epiſtolas eiusdem ineditas. In co-
„dice Auguſtano integra quoque eſt Ora-
„tio aduerſus Icarium, quæ mutila tan-
„tum exhibetur in editione *Morelli*; item
„alia plane inedita contra eundem Icari-
„um; item de curialibus cogendis, quam
„apparet conſulto ſubtraxiſſe Virum Do-
„ctiſſimum *Eliam Ebingerum*, cum qua-
„tuor alias *Iacobo Gothofredo* edendas
„transmitteret; quod facere non debuiſ-
„ſet. Vtut enim vehementius inuehatur
„in Conſtantinum M. publicari tamen

 „poteſt,

Cap. III.
2. Oratores
Gr.

„poteſt, modo addatur antidotum ſeu re-„futatio. Quantus autem fuerit *Libanius* „inde æſtimari poteſt, quod *Baſilius* M. „tantus ac tam eloquens Pater, maximi „fecerit eius eruditionem, vt Epiſtolæ a-„mœbææ teſtantur *Sacula IV. p. 381.*

„*Libanius*, copioſæ diſciplinæ auctor, „ſi quis demonſtratam *Grotio* amplius vi-„am inſiſtat. *Praf. ad Grotium de I. B. & P. p. 18.*

§. 20.

IVLIANVS.

Neque ei Eloquentia cedit IVLIANVS apoſtata, ſumma eruditione, non tamen pari pietate præditus. Imperatoris eius plurimæ extant adhuc doctiſſimæ orationes, epiſtolæ, ſatyræ duæ & epigrammata. Edidit eum *Dionyſius Petauius* Græce & Latine, cum antea Græce ſolum editus eſſet a *Cantoclaro*. Regina Sueciæ MS. perfectius longe & plenius aſſeruabat, quam erat Petauiana editio.

„*Iuliano* Imperatori laus eloquentiæ „tribuenda eſt in ſummo gradu. Nihil li-„cet in eo deprehendere, quod non accu-„ratiſſime ſit poſitum. Opera eius ante-„hac ſparſim ſunt edita & a *Cantoclaro* „verſa, collecta demum a *Dionyſio Petauio* „& diſſertationibus ac eruditis ſane notis „ornata Pariſiis. *Sacula IV. p. 381.*

„*Iuliani* apoſtatæ *Cæſares* libellus qui-„dem eſt ſatyricus, ſed in quo multa „vera latent. Non inuenit tamen *Iulia-*

„*nus*,

„*nus*, quod obiiceret Antonino & Marco, „ideoque domeſtica tantum carpit. Inueni in quibusdam MSS. alium titulum: *χρόνια* ſeu *Saturnalia Sæcula IV. p. 109.* Cap. III. 2. Oratores Gr.

Petrus Cunæus, ICtus Leidenſis præclariſſimus, in præfatione Satyræ ſuæ, inter recentiores doctiſſimæ, quam *Sardi Venales* inſcripſit, eloquentiam, prudentiam ceteraſque politicas Imperatoris huius virtutes maximis laudibus extulit, acerrime propterea reprehenſus a *Dionyſio Petauio* in præfatione editionis ſuæ. Notetur alias Imperatorem hunc Chriſtianis omnia literarum commercia interdixiſſe, quod ſciret, quantum præſidii in ſtudiis ad res gerendas foret.

„Edidit *Iuliani Cæſares Petrus Cunæus*, „nobilis ICtus Belga & in præfatione magnificentiſſimis laudibus extulit *Iulianum*; in quem propterea atrociter incurrit *Dionyſius Petauius*, editor operum „*Iuliani*. At *Cunæus* laudauit in *Iuliano* „tantum virtutes militares, eloquentiam, „prudentiam &c. Nam in tractatione „Reipublicæ cum optimis Principibus „comparari poteſt, Perſecutiones autem „excepit, ob quas merito infamatus eſt, „in primis a *Gregorio Nazianzeno. Sæcula IV. p. 108. ſq.*

„Atque ita apparebit *Petrum Cunæum* „in præfatione *Satyris* præmiſſa nihil habuiſſe cauſſæ, cur Chriſtianos calumniæ „nomine infamaret atque *Iulianum* nimiis

Cap. III. 2. Oratores Gr.

„miis laudibus efferret; *Dionyſium* autem „*Petauium* merito ſe ei oppoſuiſſe præfa-„tione operibus *Iuliani* præmiſſa. Sicut „enim ingenii & doctrinæ plenam laudem „ei nemo derogauerit, ita in ceteris vltra „merita non eſt euehendus. Militarem „quoque gloriam non ademeris ei; quam-„uis dubiam ipſi hic palmam faciat doctiſ-„ſimus *Rupertus Obſeruat. ad Hiſt. Vniuerſ.* „*p. 437.* Dixerim tamen potius, maxi-„mos quoque etiam Duces interdum er-„raſſe. *Sæcula IV. p. 321.*

§. 21.

DIO PRVSAEENSIS.

DIO PRVSAEENSIS CHRYSOSTOMVS (ethnicus) nobiliſſimis Oratoribus politicis merito accenſetur; editus notisque & eleganti verſione illuſtratus a *Caſaubono* in fol. ſed raro in Bibliothecis reperiendus.

„*Dio Pruſæenſis Chryſoſtomus* Gr. Lat. „a *Caſaubono* editus Pariſiis in fol. orator „ciuilis, preſſus, caſtigatus, *Grotio* adama-„tus. *Comment. de Scr. Gr. & Lat. p. 61.*

„Inter Oratores *Grotius* eximie adama-„uit *Dionem Pruſæum Chryſoſtomum*, ciui-„lem, preſſum, acutum oratorem; ex quo „quantum peti poſſit, paucis notum eſſe „credidit. *Præf. ad Grot. de I. B. & P. p. 18.*

„*Dio Pruſæus* ſeu *Pruſæenſis* hæc tem-„pora quoque attigit, ab eloquentia *Chry-*„*ſoſtomus* dictus. Orator preſſior voce & „πολιτικὸς minimeque περίεργος. Præ-„clare

„clare de eo meritus *Iſ. Caſaubonus*, qui „egregiam editionem edidit. Gloriatur „de eius lectione *Hugo Grotius*, quem me„rito inter ſelectiores politicos ſcriptores „habuit. Eſt etiam editio Pariſienſis. *Secula IV. p. 63.*

Cap. III. 2. Oratores Gr.

§. 22.

Reliqui.

De iis, qui poſt hæc tempora vixerunt, videndus *Photius* in *Bibliotheca* ſua. De PLVTARCHO autem & PLATONE potius infra dicendum erit, cum de Philoſophis agemus.

Declamatores.

Nihil attinet etiam Declamatores adferre, vt POLEMONEM & alios a *Stephano* editos. Videatur enumeratio Oratorum Græcorum apud *Voſſium de Rhetorices Natura & Conſtit. c. 11. 12.*

„*Polemonis* quædam habentur apud „*Photium.* Etiam inter Sophiſtas & Ora„tores recenſeri poſſet. Cauſſa eſt in aper„to: quia nullus poteſt eſſe perfectus ora„tor, qui non ſit Philoſophus; quamuis „Philoſophus eſſe poſſit, qui non ſit Orator. „Anno ſuperioris ſæculi 67. eius aliquot „declamationes edidit *Henr. Stephanus* & „ante eum *Aldus. Secula IV. p. 176.*

„*Polemonis* pauca quædam, cum *Hime„rii* Sophiſtæ excerptis edidit *Henr. Ste„phanus* Græce 1567, 4. *Comm. de Scr. Gr. & Lat. p. 61.*

Quodſi quis velit magnorum Oratorum nomina ſtudioſius colligere, venient in hunc

Cap. III. 2. Oratores Gr.

cenſum etiam multi magnique Theologi veteres Græci, IO. CHRYSOSTOMVS, GREGORIVS NAZIANZENVS & alii.

„*Ioannes Chryſoſtomus* profluente elo„quentia, ſuauis, pius & efficax homilia„ſtes; melior, quam exegetes. Græce „opera eius edita ſunt in Anglia ſumtibus „*Sauilii*, qui 25000. roſas nobiles impen„dit: VIII. Tomis. Gr. Lat. Pariſiis. *Comment. de Script. p. 69.*

„*Ioannes Chryſoſtomus*, CPolitanus Epi„ſcopus, Nectarii ſucceſſor. Fuit vir vere „ſui nominis. Mirandum tot illum ope„ra potuiſſe conſcribere, cum vltra 50. an„nos non multum vixerit, multaque ad „nos non peruenerint. Eſt eloquentiſſi„mus, ſed alio eloquentiæ genere, quam „*Baſilius* & *Gregorius*, qui magis fuerunt „occupati in theoreticis & dogmaticis; „hic in practicis, qui illis in dogmaticis „& polemicis minor eſt. Quamquam non „poſſim valde iactare lectionem Patrum, „iam pridem tamen in hoc eram verſatus; „dumque menſa magni & celebratiſſimi „Viri vterer, licuit mihi vti editione Angli„cana *Henr. Sauilii*, vbi multa ex Græco in „Latinum conuerti, ductus ſuauitate me„ditationum. Eſt autem in editione *Sauilii* „totus Tomus operum ſuſpectorum, quæ „res adeo clare ſe prodit, vt nihil in *Chry*„*ſoſtomo* legerit, qui credit illa a calamo

Chryſo-

„*Chryſoſtomi* profecta. Editio *Sauilii* „quoque eo nomine eſt commendan„da, quod certos homines per Europam „& Orientem dimiſit, qui vndiquaque „ſcripta eius inueſtigarent, vnde poſtea „Pariſienſibus facile fuit Græca vertere; „pauca enim acceſſerunt, eaque non ma„gni momenti, vt malim poſſidere Saui„lianam editionem, quam Pariſienſem. „Nemo aptior eodem eſt alicui practico, „adeo propter perſpicuitatem nemo ma„gis impleuit laudem optimi concionato„ris & homiliaſtæ, & quod maximum eſt, „eloquentia eius ab omnibus poteſt intel„ligi; quod in perfecto Oratore requiri„tur a *Cicerone*, cuius Orationes, etſi o„mnia artificia oratoria habeant, ab omni„bus tamen percipi poſſunt. In hoc igi„tur charactere *Chryſoſtomus* eſt incom„parabilis. Perſpicuitas autem eius non „eſt eneruis, ſed cum modeſta grauitate „coniuncta. In dogmaticis autem, vt di„xi, non eſt ſatis facilis. *Secula IV. p. 378.* Cap. III. 2. Oratores Gr.

§. 23.

Oratorum Latinorum longe pauciores ad nos peruenerunt, in quibus princeps eſt CICERO, omni laude maior, qui ipſe in epiſtola quadam ad Atticum Orationes ſuas in *forenſes*, *politicas* & *ciuiles* diſtinguit. CICERO.

Orationes eius deliberatiuæ graues ſunt, ſplendidæ & vere Demoſthenicæ, non ſine delectu tamen magno iuuentuti adhuc in Gymna-

Cap. III. 2. Oratores Lat.

Gymnaſiis degenti proponendæ. Omnium facillima eſt *Oratio pro Archio Poeta*, deinde illa *pro M. Marcello* & *pro Ligario*; quibus adhuc addi poſſunt *Oratio pro lege Manilia*, quæ tamen potius argumenti politici eſt, & illa *pro Sexto Roſcio Amerino*. Sed quod nonnulli his quoque addiderunt orationem *pro Cæcinna*, id nullo modo tolerari poteſt, cum illa ſit omnium longe difficillima, & in ea tot ſubtilitates iuris veteris afferantur, vt vix ab vllo perfecte intelligi queat; ſicut D. *Bitſchius*, ICtus doctisſimus, teſtatus eſt. *Petrus* alias *Faber* perpaucas, ſed eruditisſimas, in eam notulas ſcripſit.

Inter forenſes ipſe *Cicero* his duabus palmam tribuit, ei pro *A. Cæcinna*, propter ſubtilitatem Iuris; & *Orationi pro Milone*, propter ſplendorem eloquentiæ. Hic nimirum illuſtre ſpecimen dedit, quousque in foro eloquentiæ procedi posſit.

Inter politicas ſunt *Philippicæ*, in quibus admodum grauis & eloquens eſt, ſicut & in ſuis *Demoſthenes*. Ad has autem recte intelligendas opus eſt accurata cognitione hiſtoriæ illorum temporum.

„Peruentum eſt ad *M. Tullium Ciceronem* Romanæ Eloquentiæ Principem, cuius ſcriptis nihil purius, copioſius, prudentius. De ſtilo non ſatis accurate iudicant, qui in Epiſtolicis tenue, in Philoſophicis mediocre, in Orationibus ſublime ſeu grande dicendi genus agnoſcunt.

In

„In Epiſtolis enim paucæ tenui charactere „æſtimari poſſunt: multæ ſupra medio„critatem aſcendunt & ſublimes incedunt. „Orationibus omnibus quin grandis ſtilus „conueniat, vix eſt dubitabile. Philoſo„phica & Oratoria mediocritate quadam „commendari, id vero iam certius. - - - „Orationes ſuas in ſenatorias & forenſes „ipſe diuiſit: vtrobique perfectiſſimus ſui „exempli auctor. *Comment. de Script. p. 41.* Cap. III. 2. Oratores Lat.

„Ante *Ciceronem* neminem appellare „poſſumus. Hic, vt omnis eloquentiæ „Romanæ, ita ciuilis quoque huius „formæ conditor ſuo iure celebra„tur. Quodſi enim quæras, quænam *Ci„ceronis* opera eloquentiam Politici ma„xime inſtruant, omnia certe, omnia hoc „nomine oportebit commendari. Quic„quid capit vitæ ciuilis tractatio, & nego„tiorum vſus, in his voluminibus πολιτι„κώτατα vel exprimitur vel diſſeritur. Sci„at vtique ſe profeciſſe in eloquentia po„litica non parum, cui *Cicero* in hos vſus „ſe commodum præbere & familiarem „poteſt. Diſtinguit tamen ipſe ſuas curas „& quibusdam plus ait ciuilis formæ ineſ„ſe, aliis alium ex rebus habitum dari: ſic„ut priore diſſertationis parte annotaui„mus. Orationes certe forenſes ad fori „conſuetudinem & ſtrepitum, ad populi „naturam & aures concionis in multis exi-

Cap. III.
2. Oratores
Lat.

„gi deſiderant. Aliter facundum os dignitati & ſubtilitati curiæ commodauit. „Incomparabilis vtrobique Orator: cuius „imitationem pauciſſimi hodie ex iis, qui „videntur orationes politicas ſcribere, ſibi „proponunt: plures affectatis ſententiis „& florido figurarum genere Panegyricas „orationes imitando deterunt deperdunt„que. *Diſſ. T. I. p. 117.*

„Exorti ſunt poſt inſtauratas literas, „qui ſolum *Ciceronem* & præter hunc pauciſſimos forte, nec niſi optimi æui ſcri„ptores vnice ſequendos Latine ſcripturo „contenderent. His alii ſe oppoſuerunt „viri itidem magni: *& reliqua, quæ ibi legi poſſunt l. c. p. 123. ſq.*

„*Philippicas* pro ſingulari monumento „prudentiæ ciuilis fac amplectaris. De „reliquis orationibus non fuerit opus dice„re, quorum vſus tot elogiis decantatus „eſt. *Diſſ. T. III. p. 344.*

„Ne *Ciceronem* quidem, celeberrimum „illum Patronum (cauſſarum) vsquequa„que excuſare audemus, quin interdum „prædictos patrocinii limites ſit transgreſ„ſus. *Rudimenta Officiorum, Diſſert. T. III. p. 508.*

„Inter Oratores rurſum cum excellen„tiæ nota memorandus eſt *Cicero,* cuius o„rationes ab iis tantum legi tractarique „poſſunt, quorum in Latinitate feliciter „iam inſudauit ſtudium; contra quam „vul-

„vulgo exiſtimant, qui pueris promiſcue „eas proponunt. Quippe naturæ is ordo, „eſt, vt prius pure & venuſte loqui diſcamus, poſtea ornate & magnifice. *Diſſ. T. III. p. 540.*

Cap. III. 2. Oratores Lat.

„*Cicero* ſicut haud dubie & citra omnem „controuerſiam Latinæ Linguæ princeps „eſt & magiſter incomparabilis; ita hoc „habet ſingulare & eximium, quod in o„mni gradu & genere eloquentiæ excellit. „Siue rectam puramque venuſtatem cum „ſimplicitate iunctam quærimus, hic „exemplum habemus: ſiue aſſurgentem in „robuſtiora argumenti vſusque indolem „ſequimur, *Cicero* præibit viam: ſiue in „excelſa amplitudo & ſpiritus & maieſtas „Oratoris attollitur, Tulliani oris grauitas in ſummo ſtabit. *l. c. p. 534.*

„Priusquam hunc de *Cicerone* ſermo„nem mittimus, non omittenda eſt admo„nitio ad ſtilum auctoris vnice neceſſaria. „Eſt oratio eius, vt perſpicua, pura, venu„ſta; ita profundiori & occultiori quadam „compoſitionis & circumductionis arte „concinnata; quod artificium quia non „penetrari a pueris, ſæpe ne a præcepto„ribus quidem poteſt; adeo, vt decedat „aliquid ſuauitati apud iuniores, itaque „non erunt vituperandi, qui pro pueris ex „toto opere Ciceroniano iucundas hiſto„rias, narrationes, locos communes & „ſimiles particulas colligunt, quibus im-

Cap. III.
2. Oratores
Lat.

„buantur animi ad amorem dictionis Ci-„ceronianæ. - - - - - Vt penitus place-„at, fieri nequit, niſi poſt aliquos profe-„ctus. Quo ſenſu illud *Quintiliani l. X.* „*c.1.* uſurpamus: Ille multum profeciſſe ſe „ſciat, cui *Cicero* valde placebit. *Ibid.* *p. 536.*

Editio *Ciceronis* Gruteriana Hamburgi edita hodie optima eſt, ſed *Penu* illud *Tullianum*, quod ei additum, non magni momenti: ſicut quoque *Nizolii Lexicon Ciceronianum* inſufficiens videtur. Quoad ſplendorem & elegantiam typi, *Lambini* & *Stephani* editiones in fol. præcellunt. Verum *Lambini* editio propter audaciſſimas correctiones laudanda non eſt.

„Opera ſingillatim varie, & cum diuerſi „generis commentationibus edita ſunt. „Coniunctim duobus Tomis Lutetiæ 1566. „Eodem anno Tomis IV. edidit *Diony-„ſius Lambinus*, cuius tamen in corrigen-„do & mutando audacia probari nequit. „Et cum Commentariis *Pauli* & *Aldi Ma-„nutiorum*, Venetiis 1591. Lugd. IV. To-„mis 1588. Baſileæ itidem IV. Tomis 1540. „Non fuit hactenus editio, quæ præferre-„tur *Iani Guilielmii* & *Iani Gruteri* editio-„ni Hamburgenſi 1618. in forma maiore. A „doctiſſimo *Græuio* mox expectamus lu-„culentam editionem. *Freigii* in Oratio-„nes *Ciceronis* futiles notæ vbique fere in „ſcho-

„ſcholas receptæ de ignorantia ſæculi teſtantur. *Comment. de Scriptor. p. 43.*

Cap. III. 2. Oratores Lat.

§. 24.

Poſt *Ciceronem* nominandus eſt PLINIVS Panegyriſtes, qui ingenii præſtantiam & eloquentiæ vbertatem inimitabili monumento explicauit, cui nihil ſimile extat quodque ſingulare ſpecimen eloquentiæ in genere demonſtratiuo exhibet.

PLINIVS.

„*Plinii* Panegyricum cum notis variorum edidit *Gruterus; Lipſius* etiam eruditas in ipſum notas ſcripſit. Eſt hic Panegyricus incomparabilis, quem quidem omnes exprimere voluerunt ſecuti Panegyriſtæ, ſed impari longe ſucceſſu. *Secula IV. p. 62.*

„In *Plinii* ſcriptura imperiti cæcutiunt, „qui ſimulacra imperii Cæſarei a iuribus „Imperii non diſtinguunt. *Secula IV. p. 14.*

„Panegyricus incomparabilis eſt *Plinii.* „*Diſſ. ad Lipſ. Polit. p. 112.*

„Compendium Politicum Monarchicæ „gubernationis eſt Panegyricus *Plinii. Ibid. p. 109.*

„Meminerimus *Pliniani* Panegyrici incomparabilem facundiam aliquid ſuæ „virtutis gratiarumque in omnium quidem animos immittere, paucorum tamen calamo attingi poſſe; ceteros *Panegyriſtas veteres* habere multa, quæ non „ſine periculo mutuari inſtituerit Orator „Politicus. Mihi, cum in lectione eorum

Cap. III. 2. Oratores Lat.

„verſarer, *Plinius* hanc ſui æſtimationem „conciliauit, vt crederem, recte eius imitatione vſurum, qui non nimis vteretur: „i.e. qui ex grauitate & ſubtilitate *Plinio* „propria & ſingulari & vnica, retineret „modum; quem cuique ingenii ſui, do-„ctrinæque ac ſtili modus definit. *Diſſert. Tom. I. p. 117. ſq.*

„Admirabilis Oratoris noſtri *Plinii* „non minori grauitate, quam prudentia „dictus ille Traiano panegyricus; in quo „eximias optimi Principis virtutes digna „oratione perſecutus eſt. - - - - - - - „Is totum nobis ciuilem Traianum (pau-„ciora enim ſunt, quæ de militari dicit) „multa ſapientia & variis acuminibus „propoſuit; vt qui non ex tam nobili ſcri-„pto moderatum & ciuilem principem „agnoſcere velit, plane cæcutire eum ne-„ceſſe ſit. *Diſſ. T. II. p. 593.*

„Alter incomparabilis Atticiſmi au-„ctor, *Plinius* Panegyriſta, in quo recondi-„ta Latinitas cum arte & facultate ornan-„di veluti concertat. *Diſſ. Tom. III. p. 540.*

„In primis noti ſunt πανηγυρικοὶ λόγοι & „ἐπιδείξεις, orationes totæ multo appara-„tu artis, ſplendore verborum, grauitate „ſententiarum laudes alicuius complexæ: „cuiuſcemodi ſcriptionis incomparabile & „loco omnium nominandum exemplum „*Plinius* in laudatione Traiani dedit. *Diſſ. Tom. I. p. 404.*

Hunc

Hunc Panegyricum ſingularibus Commentationibus elucidauit Bœclerus, quas vide T. I. Diſſert. p. 661.)

Cap. III. 2. Oratores Lat.

§. 25.

XII. Panegyrici.

Huic comparari non poſſunt, quamuis itidem nec ineruditi, nec indiſerti, *XII. Panegyrici* LATINI PACATI, MAMERTINI, NAZARII, EUMENII & aliorum anonymorum coniunctim a *Rigaltio* primum, deinde a *Grutero* editi: quæ ipſa editio vtiliſſima. Nam nupera Pariſienſis minimo typo excuſa nullius momenti eſt.

„Sequuntur ceteri Panegyriſtæ, *Latinus Pacatus*, *Nazarius*, *Mamertinus* & „reliqui, quorum oratio vt nouitatem „quandam redolet, ita multum Latinitati ſtudet & inuentioni, & arti. *Diſſert.* „*T. III. p. 540.*

„In *Mamertino*, *Nazario*, *Eumenio*, „*Latino Pacato* & reliquis iucundum erat „animaduertere in pari pæne imitandi „ſtudio ſucceſſum diſparem. Audebam „etiam iam tum notare, quæ pro ingenio„rum aut temporum captu, imitando in „obliquum deflexa, aut declamatorie pi„cta, aut a ciuili rectitudine quomodocun„que eſſent immutata. Hæc ſi pro virtu„tibus ſtili oratorii placerent, deprehen„debam quaſi in ortu ſuo emergentem „Latine ſcribendi conſuetudinem, quæ in „corruptiſſimam formam, dum ſemper a

Cap. III.
2. Oratores Lat.

„fonte diſceditur, nec a riuis hauſta riuos „ſaltem bona fide referunt, denique ematureſceret. Interim his quoque oratoribus, præterquam quod ſapientia ciuili „quodammodo redundant, tam feliciter „in ſtilo multa ſucceſſerunt, vt vel *Plinium* aliquem deceant. Atque dum delicatum quiddam & electum ſemper cogitabant, non potuit non, vtut fallax fugaxque, deprehendi aliquando genius „ille gratiarum, qui accuratiſſimam ſui „partem ciuilibus orationibus gratificari „poteſt. Hæc qui ſatis ingenio doctrinaque diſcernit, debeat forte illis Panegyriſtis non contemnendam acceſſionem „eloquentiæ ciuilis: ſed in argumentis, „quæ diximus. *Diſſert. T. II. p. 118.*

„*Mamertinus* oratoria facunditate & „multa eruditione politica & hiſtorica expeditionem aduerſus Francos laudat. *Sacula IV. p. 239.*

„Sequitur *Mamertinus* cuius tres ſunt „Panegyrici. Vir hic eſt ſatis eruditus. „In omnibus tamen Panegyriſtis, qui hoc „ſæculo vixerunt, videre licet, quantum „mutauerit facies ſtili. Quamquam enim „valerent ingenio, ſæculum tamen ſuum „vincere non potuerunt; conantur quidem ſæpe aſſurgere ad grauitatem veterum, ſed conantur tantum: culpa etiam „ad adulationes aulicas referenda eſt, omnia enim tum altius erant efferenda,

„neque

„neque verba inuenire poterant, quibus „ſatis reuerenter de Cæſaribus loqueren- „tur, hinc dum nouas voces adinuenire „cœperunt, valde plerumque lapſi ſunt. „*Eumenii* ſunt Panegyrici IV. *Nazarii* Pa- „negyricus vnicus. Valent ex Pane- „gyriſtis *Nazarius* & *Mamertinus* ſubtili „ingenio & profunditate cogitandi, vt ap- „paret ex crebris ſententiis; *Pacatus* au- „tem, euius Panegyricus vnus, explicatio- „rem habet eloquentiam. Opus hoc Pa- „negyricum dignum ſane eſſet in quod „vir eruditus, cui otium ſuppeteret, curas „ſuas intenderet & phraſes difficiliores ex „hiſtoria explicaret; quæ enim hactenus „ſcripta ſunt in illos, variæ tantum fuerunt „lectiones. Puto difficultate deterritos „pleroſque, vt nollent hiſtoriam illius „temporis perſcrutari. Incerti auctoris „Panegyricus V. & VI. ille Maximiano „& Conſtantino, hic Conſtantino ſcriptus. „Varie editi fuerunt. *Sæcula IV. p. 382. ſq.*

Cap. III. 2. Oratores. Lat.

Declamatorum quoque opera omitti non debent, e. g. Declamationes, quæ ſub nomine QVINTILIANI *a*) & CALPVRNII circumferuntur, quas auctius edidit *Paræus*.

Declamationes.

(*a*) *De his dictum ſupra* §. 8. *ſub fin.*)

§. 26.

Specimina & fragmenta veterum Oratorum quædam conſeruauit M. *Seneca* in *Suaſoriis* & *Controuerſiarum* libris. Opus

Fragmenta Oratorum.

Cap. III. 2. Oratores Lat.

eſt vere criticum, multa Iurisprudentiæ eloquentiæque arcana continens. *Alciatus* id ſtudioſis Iuris inſtanter commendat.

„*L. Annæus Seneca* Philoſophus & *M.* „*Seneca* Rhetor editi cum notis Variorum „in fol. Pariſ. 1613. Lugdun. Batau. in 12. à „*Gronouio.* In M. Rhetore multa elo„quentiæ myſteria, multa etiam iuris re„conditi ſpecimina; *Annæi* in Philoſo„phia parænetica magna vis. *Comment. de Script. p. 54.*

„Interim vt de pluribus iſtis differentiis „& cenſura ſententiarum aliquid cogno„ſcatur, legendus eſt *M. Seneca* Rhetor, in „*Suaſoriis* & *Controuerſiis*, vbi ſubtiliſſi„mam κρίσιν exercet in ſententias veterum „Declamatorum. *Diſſert. T. III. p. 546.*

„Vtrarumque (ſuaſoriarum & Con„trouerſiarum) ſpecimen dedit *Quintilia*„*nus* & *M. Seneca* Rhetor, nequaquam le„uiter doctus aut proletarius ſcriptor, ſic „vt nonnemo temere iudicauit; ſed do„ctiſſimi vir ingenii, ſingularisque indu„ſtriæ. *Diſſert. T. III. p. 557.*

„De *M. Seneca* præclare meritus eſt *An*„*dreas Schottus*; non habemus enim in „hunc vsque diem accuratius in ipſum ſcri„ptum. *Sæcula IV. p. 59.*

Orationes ex Hiſtoricis.

Orationes ex Hiſtoricis *ab Henr. Stephano* collectæ hic quoque nominandæ; quæ Pariſiis & alibi editæ viſuntur. Quam anti-

qui

qui inſtituti hæc res ſit, ex *Suetonii Domitiano* *c. 10.* apparere poteſt.

Cap. III. 2. Oratores Lat.

„In materia leniore, vt ſic dicam, & in „negotiorum aſſiduitate, habilis in omnia „& expeditus Politici ſtilus nullum ac„commodatius exemplar habebit, quam „orationes & conciones hiſtoriis inſertas. „Antiquus ille mos fuit, conciones regum „ac ducum e. g. ex *Tito Liuio* circumferre; „vt prudentiæ ciuilis facundiæque ſuppel„lectilem, arbitror. Eo inſtituto etiam „proximo æuo orationes Hiſtoricorum „Græcorum Latinorumque a *Stephano* in „in vnum volumen conductas impreſſas„que nouimus. Sunt enim pleræque o„mnes illæ orationes eiusmodi, vt absque „multa cautione, absque ſollicita ſenten„tiarum atque figurarum diſtinctione ſta„tim & totæ ciuilem habitum deceant. *Diſſert. T. II. p. 118.*

„Optaremus tot Politicas orationes fa„cundiſſimorum Principum, quorum ni„hil præter nomen ad nos peruenit: ve„rum nec in his, quæ vſurpamus veterum „monumentis, proficiendi nobis copia ad „imitandi deeſt. In *Ciceronis* certe & „*Demoſthenis* ſcriptis, licet multa ſint „quæ emineant, nihil magis tamen, quam „τὸ πολιτικὸν τῆς φράσεως ſoleo admirari: „niſi quod ſplendoris oratorii grauitas, „non ſimplicem, ſed iam ornatam eius in„dolem exhibens, iudicium minus exer„citati alicuius poſſit diſtrahere. Hiſto-

„ricorum

Cap. III.
2. Oratores
Latini.

„ricorum igitur hic præcipua & manife-„ſtior eſt commendatio; quorum niſi ci-„uilis ſit oratio, neque hiſtoricam eſſe au-„demus pronunciare. Neque tamen vna „facies iis operæ placuit. Cum ſeueritate „enim hoc præſtant *Thucydides*, *Tacitus*, „*Salluſtius*, niſi tamen hic moderationi „propior: cum ampla quadam & læta ma-„ieſtate *Liuius* & *Polybius*: cum emenda-„tiſſima moderatione *Curtius*, *Caſar*, & „nulla re, niſi mole, aliis minor *Herodia-„nus*. *Orationes & Programmata p. 545.*

§. 27.

Orationes recentiorum.

Ex recentioribus habemus *Orationes inaugurales & feſtiuas* Tomis III. Francofurti apud Wechelium editas; *Orationes Clarorum Virorum Academiæ Venetæ; Scripta Academica Wittebergenſia; Orationes Ienenſes*, *Roſtochienſes*, *Ingolſtadienſes*; *Orationes* ANT. MVRETI, IVLII CAESARIS SCALIGERI, PVTEANI, DANIELIS HEINSII, DOMINICI BAVDII, PERPINIANI, IAC. LECTII, ROMVLI AMASAEI, GEORGII RICHTERI, MELCH. IVNII, PICCARTI, BERNEGGERI, SALOM. ALBERTI, CASPARIS BARLAEI. Eiusmodi volumina Orationum magna varietate & copia occurrunt, ſicut & orationes & Panegyrici ſeorſim editi. Pertinent etiam huc *Orationes Gratulatoriæ in Electione, Coronatione, natiuitate, nuptiis, trium-*

triumphis Pontificum, Imperatorum, Regum, Principum habitæ a legatis. Volum. II. Hanov. typis Wech. 1613. Cap. III. 1. Oratores recent.

„Inter recentiores itidem multæ & exi„miæ variorum cenſuræ extant in præfa„tionibus, vel in annotationibus, aut in „Orationibus auctorum ſingulis. Perti„nent huc cum elogio excellentiæ Oratio„nes & Præfationes ac iudicia *Dan. Hein„ſii*, quo nemo ſubtilius aut diligentius „hanc viam inſtituit. *Diſſ. T. III. p. 565.*

„*Iacobi Lectii*, doctiſsimi ICti, Oratio„nes omnes lectu ſunt dignisſimæ. *Sacula IV. p. 267.*

„*De libro, quo* Germanorum natio ad„uerſus conuitiatorem, qui in *Octauii* „*Ferrarii* epiſtolis citra diſcrimen pro„nunciauit, vindicabatur, &, vel vnum „*Freinshemii* Panegyricum omnes extero„rum conatus longo poſt ſe interuallo re„liquiſſe, oſtendebatur, *vide Muſeum p. 102.*

„Caute & prudenter accedendum, ad „ſcribendos centones. - - - Certe in va„ſto illo *Garſia Barrionueuo* Panegyrico, „quem Pro-Regi Neapolit. Petro Ferdin. „a Caſtro ſcripſit, nihil inuenerit aliquis, „quod tanto hiatu dignum ſit, cum præ„ſertim ab oratoris conſilio plurimum a„liena videatur talis ſcriptio: cuius cona„tu potius, quam effectu non video cur a„liquis celebrari optet. *Diſſ. T. III. p. 376.*

III. E-

Cap. III.
3. Epiſtolæ Græcæ.

III. EPISTOLAE.

§. 28.

EPISTOLAS antiquiſſimas Græcorum collegit in vnum volumen *Aldus Manutius* & poſtea *Stephanus*. *Iacobus* quoque *Cuiacius* edidit volumen Græco-Latinarum epiſtolarum in fol. quod multa egregia continet.

ARISTAENETVS.

ARISTAENETI *Epiſtolæ* argumenti amatorii, Pariſiis editæ ſunt.

ISIDORVS PELVSIOTA.

Ex Græcorum Patrum epiſtolis ἐξαιρέτως huc pertinent ISIDORI PELVSIOTAE Epiſtolæ, quas primo ediderat *Conr. Rittershuſius*; poſtea aliquot centurias Romæ in Vaticano Codice repertas addidit *Andr. Schottus*; omnes autem coniunxit editio nouiſſima Pariſienſis.

„*Iſidorus Peluſiota* Gr. Lat. a *Conr. Rit*„*tershuſio* editus. *Andreas Schottus* 500. „amplius epiſtolas ex Vatic. addidit. O„mnia coniunguntur in editione Græco„latina Pariſ. in fol. Bonus eſt exegeta, in „explicandis S. Scripturæ locis plerumque „feliciter occupatus. *Comment. de Script. p. 76.*

„Diſtinguit *Iſidori Epiſtolas Grotius:* „quarum plerasque *Conradus Rittershu*„*ſius* Latine conuerſas etiam notis illuſtra„uerat. Poſtea quingentas amplius in „in Vaticano repertas *Andr. Schottus* pu„blicauit. Hæ *Grotio* poſtremo editæ vo„cantur. Acceſſit autem interea alia editio,

„tio, nouiſſima Pariſienſis, quæ coniun- „xit ſeorſum diuerſo tempore editas. *Comment. in Grotium p. 258.*

Cap. III. 3. Epiſtolæ Latinæ.

§. 29.

Inter Latinas epiſtolas nunquam ſatis laudari poſſunt CICERONIS *Epiſtolæ ad familiares*, quæ nunquam e manibus ſeponi debebant. Alterum volumen *Epiſtolarum ad Atticum* difficilius eſt & multam eorum temporum hiſtoriam requirit. *Epiſtolæ ad Q. Fratrem* altius aſſurgunt & ciuilis doctrinæ quaſi ſummam exhibent.

CICERO.

„In Epiſtolis paucæ tenui charactere „æſtimari poſſunt; multæ ſupra mediocri- „tatem aſcendunt & ſublimes incedunt. „- - - Epiſtolæ *ad Q. Fratrem* habent „ſpecimen totius opuſculi de regenda re- „publica. Reliquæ verum theſaurum re- „rum ciuilium continent: ſed vix aſpe- „ctabilem iis, qui vel hiſtoriæ, vel experi- „entiæ lumine non illuminantur. *Comment. de Script. p. 41. ſqq.*

„*Ciceronis Epiſtolæ ad Q. Fratrem* con- „tinent quaſi compendium totius Politi- „ces. *Diſſ. ad Lipſii Politica p. 138.*

„*Epiſtolæ Ciceronis*, in primis *ad Atti-* „*cum*, continent quaſi integrum Com- „mentarium belli ciuilis *Ibid. p. 177.*

„*Epiſtolæ Ciceronis ad Atticum* ſunt „quaſi ſpeculum belli ciuilis, & nihil niſi „conſolationes & querelæ de bello ciuili. *Ibid. p. 180.*

„Quan-

Cap. III. 3. Epiſtolæ Latinæ.

„Quantum quidem ad bella ciuilia atti„net, incomparabile ſunt monumentum „*Epiſtolæ Ciceronis ad Atticum*, quarum „hoc perpetuum, vt ſic dicam, argumen„tum eſt. *Praxis Philoſophiæ* πολιτικῆς *p. 228.*

„Epiſtolas eius, tum quatenus familia„ria tractant, tum quatenus politica, pro„uectiori ætate plus æſtimabis *Diſſ. T. III. p. 344.*

„Talia monumenta Politica ſunt Epi„ſtolæ Ciceronis ad *Q. Fratrem* & *Atti„cum*, πολιτικώτατον opus. Sicut & *ad „familiares* perſcriptæ plurimæ ea ciuilis „prudentiæ ſtudioſo ſuppeditant, quæ tam „accurata ὑποθέσεως tractatione alibi fru„ſtra quæras. Noui virum præcipuæ quon„dam dignationis, doctrina, rerumque „grauisſimarum tractatione iuxta exerci„tum, qui poſt tantam experientiam, per„agratamque ſtudiorum amplitudinem, „nulla lectione libentius ſenilem pruden„tiam oblectauit, quam epiſtolarum *Cice„ronis.* In quibus profecto, vt hoc obi„ter dicam, ex intimo reip. & prudentiæ „Romanæ ſinu multa euoluuntur, quæ „præter *Ciceronem* ſcire aut iudicare pauci „potuere. Igitur, quæ ad hominum vo„luntates, conſiliorum propoſita, occul„tas reipublicæ labes, conuerſionis publi„cæ momenta pertinent, nemo ſolertius „in literas retulit. Adde quæ *Corn. Nepos*

in

„in vita Attici 16, 3. & 4. habet. *Diſſ. T. III. p. 367.*

Cap. III. 3. Epiſtolæ Latinæ.

„Sed nunc ſimpliciora & prima illa „ſpectamus in epiſtolis & dialogis; vbi & „proprietas ſermonis admirabilis eſt,& fa- „cilitas expedita, & natiua venuſtas. Sed „diſtinguenda tamen eſt ætas, cui epiſto- „læ tales commendantur. Mos tenet vul- „go, vt primi puerorum in Grammaticis „rudimentis hærentium conatus Cicero- „nianis epiſtolis fatigentur. - - - - Iam „vero argumenta epiſtolarum Ciceronia- „narum vel ſunt familiaria ex eo genere, „quod virorum tantum curas ex rei fami- „liaris notitia tangit, pueris nec curæ, nec „voluptati eſt; quippe quorum ætas ad- „huc a rei familiaris tractatione remota „eſt: vel ſunt ciuilia & politica de ſtatu „temporum, periculis reipublicæ, conſi- „liis prudentum & ſimilibus rebus: quæ „bis tranſcendunt captum puerilem; pri- „mo quod non explanantur commemo- „ratione, ſed attinguntur ſummatim, aut „ἀκροτυχῶς perſtringuntur; deinde quia „requirunt notitiam reipubl. & hiſtoriæ, „itemque iudicium πολιτικὸν; qualibus „ſubſidiis caret pueritia. Non eſt quod „aliquis dicat, illa præceptorum opera & „expoſitione ſuppleri poſſe. Duplicabit „laborem & minuet profectus, quicunque „pueris ea cupit enarrare, quæ licet co- „pioſe pariter & perſpicue fuerint enarra-

Cap. III. 3. Epiſtolæ. Latinæ.

„ta, tamen ab hac ætate per meram caliginem, nec ſine moleſtia & horrore accipiuntur. Igitur meo iudicio magno delectu curaque opus eſt, vt ex epiſtolæ excerpantur pueris proponendæ, quæ cum ætatis captu, ſtudiis, inclinationibus, conueniant; ceteræ adultioribus profectibus ſunt ſeruandæ. Nam licet natiua illa ſtili puritas & ſimplicitas inter prima Latine proficientium ſtudia poni debeat, nunquam tamen deinceps eius cura deponenda, ſed per omne ætatis ſtudiique tempus continuanda eſt. Exempla *ad Atticum* πολιτικώτατον opus ſunt, ſicut vel ex teſtimonio *Corn. Nepotis* in vita Attici intelligi poteſt; multamque rerum Romanarum notitiam requirunt. Igitur fruſtra fuerit, qui de ſtilo tantum cogitet. Nam is nunquam poteſt eſſe diſcentibus vtilis, niſi materia fuerit intellecta, quod notanter & cum emphaſi monemus. *Diſſ. T. III. p. 534.*

„Super bellis ciuilibus eſtne amplius vlibi diſquiſitum, quam in epiſtolis *Ciceronis*, præſertim *ad Atticum;* qui ipſe exemplum hominis feliciter medii, quietique incomparabile haberi debet? *Diſſ. T. III. p. 373.*

„*Epiſtolas Ciceronis* ipſas, tum ad familiares multas, tum ad Atticum pleraſque ſingulare huius ſtudii (*Philoſophiæ Ariſtocra-*

„ſtocratica) præſidium pono ; adeo ſunt „multa & egregie perſcripta de ſtudiis „principum. *Diſſertationes Politicæ p. m. 435.*

Cap. III. Epiſtolæ Latinæ.

§. 30.

SENECA.

Epiſtolæ SENECAE ſupergrediuntur characterem epiſtolicum & rectius pro declamationibus habentur.

„*Senecæ* epiſtolæ ſunt potius forte de„clamationes & exquiſitæ tractationes, „quam epiſtolæ. *Diſſ. T. I. p. 120.*

PLINIVS.

PLINII Iunioris epiſtolæ itidem perfectum ſunt ſpecimen huius generis, ſed in ſtilo Attico.

„*Plinius* in ſtilo Attico eſt excellentiſ„ſimus in ſuis epiſtolis. *Diſſ. ad Lipſii Politica p. 83.*

„*Plinii* Iunioris ætas etiam in ſequens „ſæculum excurrit. Eius ſunt epiſtolæ, „aureum opus, multa Iurisprudentia re„fertum, nec minus multa eruditione ſeu „varia literatura : de quibus enim argu„mentis ille memorabiliter non diſputat? „Edidit eas nuper Cl. *Buchnerus*, de re li„teraria bene meritus, ac eruditas notas „addidit. Bene etiam de illis antea me„ritus erat pro ratione illorum temporum „*Catanæus*; cuius viri ſcripta non ſunt ac„curata, pro illo tamen tempore ſic ſatis „bona. *Sæcula IV. p. 62.*

„Atque hic, ſicut veriſſimum eſt, nemi„nem *Cicerone* promtius, conuenientius„que

Cap. III. 3. Epiſtolæ Latinæ.

„que id muneris obire: ita *Plinii* Iunioris epiſtolæ ſæculi noſtri genio amabilius „blandiuntur. Certe duorum iſtorum „ope, qui non viderit pedum viam, in „hoc negotio, fruſtra quæret alibi apud „antiquos. *Diſſert. T. I. p. 120.*

„*Plinii* Epiſtolæ multum conferunt in „ſtilo proficientibus, ſi tamen vitetur af„fectatio Atticiſmi. Cum enim paucio„rum indoles capiat illam orationis for„mam, nihil ſupra vires ingenii tentan„dum aut præter naturæ voluntatem, vt ita „dicam, æmulandum. Verborum expreſ„ſio, pondus, nitor, & de ſubtilibus pe„rite loquendi auctoritas, hæc ſunt, quæ „in illo ſcriptore hac vice commendamus. *Diſſ. T. III. p. 539.*

„Poſt *Ciceronis* epiſtolas, *Plinii*; poſt „huius, *Senecæ*, Politico valde commen„dandas & a *Lipſio* iam commendatas exi„ſtimauerim. Apparebit ita, in illa ſim„plicitate epiſtolari (quamquam de *Seneca* „aliter hic iudicandum eſt) grauitatem „maximam politicorum dogmatum late„re. *Ibid. p. 368.*

„Si quem peculiaris naturæ propenſio „ad breuitatem ſtili ducit (in quo tamen „nemo ſibi blandiri debet) exemplum ter„ſæ & politicæ breuitatis *Plinii* epiſtolæ „ſuppeditabunt. *Ibid. p. 501.*

„*C. Plinii* epiſtolæ a *Catanæo* & *Buchnero*, Panegyricus a *Lipſio*, *Grutero*,

„cum

„cum Notis Variorum &c. editus eſt. Hic „ſummam politices ſiue ſpecimen boni „Principatus continet: Epiſtolæ iuridi-„ca & ciuili diſciplina abundant. *Comment. de Script. p. 57.* Cap. III. 3. Epiſtolæ Latinæ.

„CASSIODORI autem *Variæ* non „deſtituuntur ſane cordatis ſententiis & „ſenſibus a ciuili dignitate non abhorren-„tibus: ſed ſæculi character nihil habet, „quod in exemplum ire debeat, cum de „polita oratione agitur, Igitur hiſtoriæ „& prudentiæ ſtudio apprime vtiles, elo-„quentiam, ſi diſceſseris ab ea, quam mo-„do commendaui, ſenſuum nobilitate „ſubinde emicante, non admodum iu-„uant. De SYMMACHO pæne idem „dicere volenti neſcio quod agmen homi-„num vehementius, quam ciuilis mos fert „ſapientium, obſtare videtur, Hunc e-„nim in oculis, hunc in ſinu ferendum; „ad huius ſtilum epiſtolas conformandas „venditant. Fateor equidem ſententiis „& inuentionum ornatu præſtare hunc „ſcriptorem, ſed plus affectationis vbi-„que animaduertitur, quam in ſtilo poli-„tico tolerabile eſt. Neque repeto aliis „dicta. *Diſſ. T. I. p. 120.*

„*Caſſiodori Epiſtolæ* ſiue formulæ omni-„bus Iuris ſtudioſis debent eſſe commen-„datæ: ſed non ad imitationem eſt adhi-„bendus, vt perperam nonnulli faciunt:

 „nam

Cap. III. 3. Epiſtolæ Latinæ.

„nam liber eſt vere iuridicus. *Diſſ. ad Lipſii Politica p. 114.*

„*Symmachi* habentur Epiſtolæ. Notandum hic, male vulgo fieri, quod has „epiſtolas exemplum ad imitationem deligunt. Declinauit enim ſtilus *Symmachi* non modo a ſtilo veterum, ſed etiam „ab eloquentia huius ſæculi, vt ex Panegyriſtis liquet. *Ambroſius* longe etiam „eſt eloquentior *Symmacho*. Sententioſus eſt quidem & accuratos habet ſenſus, „ſed ſtilus non meretur commendari. Hoc „autem præcipuum eſt in eo æſtimandum, quod plurima habet iuridica. Fuit „enim vir πολιτικώτατος & ciuilis prudentiæ peritiſſimus, multa quoque particularia & hiſtorica illius temporis conſeruauit, quæ alibi non extant. Studioſis Iuris merito debet eſſe commendatus. „Editio omnium optima eſt *Franc. Iureti*, „ſummi illius ICti, qui & alia multa ex „antiquitate protulit, Pariſiis excuſa in 4. „qui prorſus præclaram operam nauauit „huic operi, eruditiſſimis Notis additis. „Merebatur hæc editio dudum a typographis noſtris recudi, niſi nugas mallent „ſemper exhibere, vt Francofurti & Hanov. aliquoties fecerunt, dum has epiſtolas ediderunt. *Sæcula IV. p. 384.*

§. 31.

Recentiores. Ex recentioribus epiſtolis diligens eſt habendus delectus. Commendari in primis hoc

hoc loco debent epiſtolæ ERASMI, cui facilis & profluens eloquentia fuit in epiſtolis. In epiſtolis politicis HVBERTI LANGVETI Epiſtolæ ad Sidneium, quarum auctarium edidit *Ludouicus Camerarius*, HVGONIS GROTII & BONGARSII epiſtolæ excellunt. Habentur præterea epiſtolæ ANT. MVRETI, IVL. CAES. SCALIGERI, PVTEANI, DANIELIS HEINSII, DOMINICI BAVDII. *Epiſtolas Clarorum Virorum* edidit *Dan. Heinſius* vt & alias *Mich. Brutus*; *Epiſtolæ Principum* prodiere Lugduni Batauorum; quibus adde IOHANNIS II. Ducis Saxonici *Centuriam Epiſtolarum ad nobile ſuum contubernium.* Notandæ quoque IOACHIMI CAMERARII epiſtolæ; PHILIPPI MELANCHTHONIS epiſtolæ, præter eas, quæ in operibus extant, a *Sauberto* editæ; epiſtolæ PAVLI MANVTII, ROGERII ASCHAMI, IOSEPHI item SCALIGERI editæ ab *Heinſio*, CASAVBONI a *Gronouio* editæ; MELCHIORIS GOLDASTI *Epiſtola Philologica*; DAN. CHAMIERI *Epiſtola Ieſuitica*; HEINR. GEMBERGII *Epiſtolarum Decades V. Græc. Lat.* Baſil. Epiſtolæ MICH. HOSPITALII, PETRI DE VINEIS, IO. WOWERI &c. Cap. III. 3. Epiſtolæ recent.

„Si quid in Republica arduum agitabatur, FORSTNERI iudicium de mo-

Cap. III. 3. Epiſtolæ recent.

„mentis negotii, quod rectiſſimum eſſe „ſolebat, & prouiſio futuri temporis, in „qua acutum cernere ſueuerat, deſidera- „batur. Epiſtolis enim mirum quam ac- „curatis & nobilibus rem geſſit: quorum „ab amicis aliquæ ſunt in vulgus editæ; a- „liquæ etiam ab iis, qui conſiliis ſuis ab „auctoris propoſito plurimum alienis „hinc aliquem vſum machinabantur. „Nonnulli prudentia auctoris delectati, „quem ignorabant, nomen aliud ex con- „iectura ſua affinxerunt. Offendit eum „non parum temeritas nonneminis, qui „ſtudiis odiisque ſuis ſeruiendo intempe- „ſtiue epiſtolas quasdam de Weſtphalicis „actis aliisque rebus ediderat, typogra- „phoque, vt Mompelgardi nomen præ- „ſcriberet, perſuaſerat. Qua de re cum „eſſet a me certior factus, reſcripſit paulo „vberius in alieni ſecreti temeratores; „eamque reſponſionem in publicum edi „voluit. - - - Egit etiam delectum ſua- „rum epiſtolarum & in volumen collegit „potiores, quas petenti Germanico Mæ- „cenati, Baroni Boineburgio mitteret. „Muſea quoque eximiorum virorum „quicquid huius generis vndique cogi „poterat, inter pretioſas chartas cuſtodi- „unt. Quantulo minus ergo, quam pu- „blici iuris ſunt? Quæ res, ſubmomenti- „bus inſuper, ac pœne efflagitantibus ami- „cis, perſuadebit, ſpero, filiis, vt pleræ-

„que

„que paternæ epiſtolæ paulo poſt édan- Cap. III.
„tur. - - - - Pollent enim epiſtolæ Forſt- 3. Epiſtolæ
„nerianæ ſingulari quodam elegantiæ & recent.
„prudentiæ genio, vnicique hactenus
„exempli ſunt. Verba *Taciti* ex familiari
„eius ſcriptoris vſu, decora & tempeſtiua
„gratia ſe vbique offerentia ſupra omne
„imitationis ingenium placent iuuantque.
„Iudiciorum contextus & ex intimo ne-
„gotiorum ſinu emerſa ſeries communi
„ſenſui aptam, nihil tamen vulgare ſpi-
„rantem, nec minus reconditam, quam
„facilem, concinnat ſcripturam. *Orat. & Programm. p. 487. ſq.*

„Abunde id declarant etiam epiſtolæ
„ſingulares itidem exempli de rebus ma-
„ximis ſcriptæ: quarum aliquæ olim non
„inconſulto auctore in publicum exie-
„runt. Qui autem nouiſſimas, nulla
„reuerentia tanti nominis, nullo iuris
„humani reſpectu temere vulgauit, is
„non eo tantum facinore ſe obſtrinxit,
„quod ipſæ *Forſtneri* literæ ad *Bœclerum*
„ſcriptæ editæque demonſtrant, ſed ef-
„fecit inſuper, vt huiusmodi literarum
„commercii fructu in rebus ad rempubli-
„cam pertinentibus amici carere hactenus
„cogantur. *Muſeum p. 80.*

„Pæne nominatim prodidiſſem tum a-
„lia, tum illud inſolentiæ peregrinæ in-
„uidiæque gentilis inſigne ſpecimen, cum
„in editis alibi magni viri epiſtolis, quas

Cap. III. 3. Epiſtolæ recent.

„ipſe ad alios, & alii ad ipſum ſcripſerunt,
„ex *Caſelianis* pluribus ne vna quidem lu-
„ci reddita eſt. Cuius rei cauſſam non a-
„liam fuiſſe, quam quod doctisſimi viri
„patria & gens haud placuit, non coniici-
„mus, ſed compertum habemus. Scili-
„cet vrebant ambitioſos ſpiritus luculenta
„illa bona, quæ Deus Opt. Max. non larga
„tantum manu Germaniæ obtulit, ſed mu-
„nifica cumulauit. Videbant nuper huius
„terræ, imperiique incrementa, imo api-
„cem: ea lumina nolebant ſuo ſplendori
„officere; hinc illæ lacrymæ, illa iudicii
„moroſi iniquitas, illa malignitatis machi-
„natio. *Diſs. T. II. p. 1238. & Annot. in Velleium p. 64. ſq.* (*vbi tota illa diſſertatio repetita legitur.*)

„P. M. A. M. Epiſtolæ multæ frugis
„ſunt; ſed intelligentibus. Diſplicet au-
„tem editorum conſilium, tam pauca ex-
„emplaria & parca manu publicantium,
„vt ſemper rarus maneat liber. *Patinus*
„Medicus Pariſienſis exul hic excudi cu-
„rauit numiſmatum antiquorum To-
„mum. Videtur vir valde bonus eſſe &
„in re nummaria vetere promtus, medicus
„quoque eruditus, cui debetur etiam e-
„ditio nouisſima P. M. A. M. epiſtolarum.
„Illæ notæ ſingulis epiſtolis præfixa no-
„tant PETRVM MARTYREM
„ANGLERIVM Mediolanenſem.
„Epiſtolarum ipſarum tria tantum exem-

„plaria ad nundinas Francofurtenſes alla- Cap. IV.
„ta,& vnum ſtatim te occupaſſe retulit Si- I. Ars poetica.
„mon Pauli. *Epiſtola Bœcleri in Struuii Actis ex MSS. Faſc. VI. p23.*

CAPVT IV.

DE

POETIS, ARTISQVE POETICAE SCRIPTORIBVS.

I. ARS POETICA.

§. 1.

SEquitur nunc inter artes ſermonis formatrices tertia, nempe POESIS. Inter Græcos, qui ſuperſunt hodie, præter *Ariſtotelem*, ex profeſſo de Arte Poetica & præceptis poeticis nemo ſcripſit, niſi quod in Rhetoricis monumentis & veteribus Scholiaſtis plurima huc ſpectantia reperiuntur.

§. 2.

Eſt autem fragmentum ARISTOTELIS de arte Poetica aureum plane opus, quo exquiſitisſimæ κρίσεις in Grammaticis & Rhetoricis continentur. Periit tota libri de Comœdia pars, de qua nihil nobis reliquum eſt, niſi ea quæ in altera de Tragœdia ſuperſtite parte habentur, cum qua quidem nihil comparari poteſt in omni antiquitate. ARISTOTELES.

Petrus Victorius hoc fragmentum nobili Commentario illuſtrauit, niſi quod paulo obſcurior eſt, vt ferme omnia eius, quæ in *Ariſtotelis*

Cap. IV. 1. Ars Poetica.

ſtotelis opera ſcripſit. *Heinſius* quoque in fol. edidit cum eruditis notis,cum libro ſuo *de Conſtitutione Tragœdiæ*, quæ editio hodie vſitatisſima.

Scholiaſtæ.

Multum latet etiam inſtitutionis Poeticæ in Scholiis Græcis veterum Poetarum,de quibus ſubinde.

§. 3.

HORATIUS.

In Latinis veteribus HORATII *Ars Poetica* præcipuum monumentum eſt, inſigne ſane opuſculum, & mirificum Critices ſpecimen exhibens. Commentatores complures in hoc *Horatii* opuſculum extant, inter optimos vero eſt *Franc. Luiſinus*.

„Etiam quæ *Horatius* de arte Poetica „habet, non ad carminis tantum pangendi „facultatem, ſed ad omnis ſtili obſeruatio„nem pleraque pertinent. *Diſſ. T. III. p. 547. ſq.*

Myſteria huc & ad omnem quoque eloquentiam pertinentia plurima quoque in Epiſtolis & Satyris eius abſconduntur.

Cetera, quæ ad hanc artem pertinent, ex Rhetorum & Scholiaſtarum ſupra laudatorum ſcriptis petenda ſunt.

§. 4.

Inter recentiores paucos, ſed eximios nominabimus. Quantum ad facilitatem & ſimul plenitudinem ac copiam, præcipuus eſt GERH. IO. VOSSIUS, qui opus de *Inſtitutione Poetica* ſcripſit, præſtantius longe

G. I. VOSSIUS.

ge *Poetica Gieſſenſi*, quæ olim magni habebatur. Cap. IV. I. Ars Poetica.

Quod ſublime iudicium & incomparabilem Criſin attinet, diuinus eſt SCALIGERI *de Arte Poetica* liber, in quo cum antiquis ipſis certauit, & pœne illis comparandus. Ex *Virgilii* potisſimum ſcriptis compoſitus eſt. SCALIGER.

NATTA quoque Italus multa eloquentia argumentum hoc percoluit haut infeliciter: vt & inſignis Vir *Iouianus Pontanus*, in duobus Dialogis *Actio* & *Antonio*, in quibus artem poeticam Virgilianis exemplis demonſtrat & ſummam quaſi artis poeticæ inſtillat. NATTA. IOV. PONTANVS.

„*Iouianus Pontanus* ſua iudicia de Poe-
„tis alieno potius debet ingenio, quam
„ſuo. *Sæc. IV. p. 380.*

II. POETAE GRAECI.

§. 5.

Nunc Poetarum quoque ipſorum mentio facienda; licet etiam ad Philoſophiam pro ratione argumenti posſint referri, & vel propterea in iis nemo Philoſophia deſtitutus bene & feliciter verſari queat.

Catalogum Poetarum recenſet GERH. IOH. VOSSIVS in opuſculo de *Poetis Græcis & Latinis*, quo totam illorum hiſtoriam ſumminatim deſignauit. G. I. VOSSIVS.

LILII GYRALDI magnum & inſigne extat opus *de Poetis Græcis & Latinis*, quo totam eorum hiſtoriam fuſius & diligenter perſequitur. GYRALDVS.

Cap. IV. 2. Poetæ Græci.

Voſſius ſe eius exemplo inſtigatum ſcribit, vt ſimile quid in Hiſtoria Græcorum & Latinorum Poetarum præſtaret. In principio alias operis eius *Voſſius* fabulam illam de Sybillinis verſibus refutat; cui addi poteſt *Onuphrius Panuinius* integro ſcripto *de Sybillis* & ERASMI SCHMIDII *Sybillina*. Edidit *Oracula Sybillina* cum notis *Obſopaeus*.

Oracula Sybillina.

§. 6.

Inter POETAS GRAECOS ætate *Homerum* præcedunt ORPHEVS, CALLIMACHVS, MVSAEVS. Priorum Hymnos edidit *Bonauentura Vulcanius*; de vltimo quædam *Barthius* emiſit. *Orphei*, quæ hodie ſuperſunt, ſuppoſititia ſunt.

ORPHEVS. CALLIMACHVS. MVSAEVS.

„*Orpheus* quoque Argonautarum expeditionem deſcripſit: id quod antiquiſſimum vulgo putatur e gentilibus monumentum. Sed & *Muſæus* & *Linus* tum claruere; de quibus *Auguſtinus 18. C. D.* „*14. Hiſtoria Vniuerſalis ab O.C. AEtate III. p. 355.*

„*Callimachum*, Hymnorum & Epigrammatum ſcriptorem cum ſcholiis Græcis veteribus & verſionibus *Friſchlini*, huiusque & ſuis notis edidit *Henr. Stephanus*, an. 1577. Græce. Antea Baſil. 1557. & Pariſ. 1566. prodierat. Theologiæ Ethnicæ fabularumque ſtudioſis ingens parata materies. *Comment. de Scr. p. 33.*

„*Muſæi* Poema ſæpius editum, etiam in „*Henr. Stephani* maiori Opere. *Ibid. p. 79.*

§. 7. In-

§. 7.

Cap. IV. 2. Poetæ Græci.

Inter EPICOPOS Græcos quatuor ſequentes principatum tenent, ex quibus ſcilicet reliqui rivos ſuos deduxerunt.

HOMERVS.

Primus omnium eſt HOMERVS, fons Poetarum, cuius duo extant Epica Carmina, *Ilias* & *Odyſſea*. Epos hoc in libello *de Arte Poetica Ariſtoteles* maxime commendat, & oſtendit, quod Comœdiæ & Tragœdiæ ex *Homero* ortum traxerint. Certe plurimi veterum Poetarum artem ſuam *Homero* debent.

Notandum hic omnium difficillimum & artificioſiſſimum eſſe carmen Epicum, nec credibile pœne eſſe quantum artis ad σύςασιν τȣ̃ ἔπȣς requiratur, vt ſcilicet bene omnia conſtituantur, apte etiam inter ſe cohæreant, ac non nimis producatur carmen, quæ omnia quis ſecum præmeditata habeat neceſſe eſt, antequam ſcribendo manum admoueat. Et hinc eſt, quod inter recentiores nemo, (quamuis optimi alias Poetæ, vt *Heinſius* & alii) Epos ſcribere auſus ſit.

Quod autem dicitur *Homerum* in *Iliade* perfectam vitam practicam, in *Odyſsea* theoreticam deſcribere voluiſſe, valde ambiguum eſt; quin potius videtur in *Iliade* virtutem bellicam, prudentiamque militarem, in *Odyſſea* prudentiam ciuilem vna cum profundioribus conſiliis deſcripſiſſe.

Notandum, admiratione dignum videri, quod vix hodie in Academiis reperiantur Profeſſores Græcæ Linguæ, qui *Homerum* ſtudioſæ

Cap. IV. 2. Poetæ Græci.

dioſæ iuuentuti explicare poſſint, cum tamen non ita difficilis ſit. Verum integer ſc. legendus prius eſt, & vno aut altero libro lecto vix ad ſummam proficietur.

Commentatores eius ſunt, breuior *Didymus*, ſeu quis alius eſt auctor, qui ſæpius cum textu *Homeri*, etiam in nupera editione Lugdunenſi Batava editus eſt; & *Euſtathius* Theſſalonicenſis Epiſcopus, cuius prolixus & pereruditus Commentarius extat, quo & plurimæ hiſtoricæ philoſophicæq; diſſertationes & ſubtilisſimæ criſes continentur. Editus eſt Romæ, Baſileæ tribus tomis fol. Venetiis, quatuor tomis in fol. cum indice, qui integrum tomum explet. Latine vnus verſus eſt.

Io. Caſelius, quem ſæpius honoris cauſſa nominamus & *Horneius* eruditionis cupidæ iuuentuti eum diligentisſime commendarunt. *Ioachimi Camerarii* eruditisſimæ notulæ in hunc Poetam extant, ſed, vt cetera fere omnia viri huius, rarisſime reperiuntur. *Philippi Melanchthonis*, communis præceptoris Germaniæ, Lectiones quædam etiam in *Homerum* impreſſæ ſunt.

Editio *Io. Spondani* Græco-Lat. in fol. vſitatisſima; notæ nullius momenti, quasque *Caſaubonus* futiles vocauit. Hodie fortasſis Amſtelodamenſis nuperrima præſtantior. Geneuæ quoque impreſſus eſt, ſed minus accurate, in *Corpore Poetarum Græcorum*, quod duobus

duobus tomis conſtat; ſplendidiſsime inter *Poetas Epicos* editione *Stephanica*. Cap. IV. 2. Poetæ Græci.

Macrobius Homerum cum *Virgilio* comparauit. Sed de hoc opere infra dicendum.

„Eodem tempore *Homerus* (de cuius æ„tate alii mirifice variant, ſicut ex parte o„ſtendimus in Notis Velleianis) natus „creditur; anno ſcilicet 168. poſt expedi„tionem Troianam, ſiue conſpirationem „ad Aulidem. Huius elogia pleno ore „tota declamauit vetuſtas; qua de re no„tauimus quædam ad Velleii 1. 5, *Hiſtoria Vniu. ab O. C. ætate IV. p. 5.*

Ab *Homero* & *Heſiodo* incipiendum eſt, „quorum de temporibus iam antiquitus „eſt non vno modo dubitatum: dum alii „hunc ante illum ponunt; alii vetuſtio„rem *Homerum* faciunt; nonnulli æqua„les ſtatuunt & vtrumque a Troiano bel„lo vel propius vel longius abeſſe conten„dunt. Si *Homerus*, vt multi crediderunt, „centum & ſexaginta fere annis a tempo„ribus belli, quod compoſuit, Troici ab„fuit, floruerit anno mundi 2958. ante æ„ram Chriſtianam 1026. Periodi Iulianæ „3688. ex chronologia *Petauii*, a quo non „parum diſcrepat Canon Chronicus *Seldeni*.

„In laudando *Homero* omnium ſæculo„rum ingenia certauerunt. Et ſane *Ilias* „eius & *Odyſſea*, ſiue diſpoſitionem & *οἰκονομίαν* admirabili ſolertia excogita-

 tam,

Cap. IV. 2. Poetæ Græci.

„tam, ſiue mores & omnem philoſophi-
„am carminis, ſiue artem poeticam & e-
„loquentiæ cultum ſpectes, ita præcellunt,
„vt nec comparari, nec præferri vlla poe-
„ſis poſſit. Ad artis quidem & inuenti
„ſingularis guſtum capiendum omni illa
„diſciplina opus eſt, quam *Dionyſius Ha-*
„*licarnaſſenſis*, *Dionyſius Longinus*, *Ci-*
„*cero*, *Quintilianus* in Oratoriis ſcriptis;
„*Iulius Cæſar Scaliger* in toto *Poetices* o-
„pere ad commendandum *Maronem*
„ſæpius, quam *Homerum*, ſubtili explica-
„tione adhibuiſſe putantur. Quantum
„autem ſcientiæ & prudentiæ ad negotia
„pacis bellique tractanda inſit, *Plutar-*
„*chus* & *Dio Chryſoſtomus* ex profeſſo, &
„per occaſionem *Polybius*, *Strabo* aliique
„declararunt.

„Vtrumque vaſtis & eruditis commen-
„tariis Græcis *Euſtathius* Epiſcopus Theſ-
„ſalonicenſis illuſtrauit. Extant & Græci
„veteris Scholiaſtæ *Didymi*, ſiue alius is
„eſt, breues notæ: vt & in Bibliothecis in-
„editæ nonnullæ. In *Spondani* Latinis
„Notis quid deſiderari debeat, eruditis
„notum eſt.

„Ex *Homero*, tanquam fonte, omnium
„Poetarum Philoſophorumque veterum
„dimanaſſe flumina vario imitandi gene-
„re, diuerſiſſimaque etiam ſcribendi &
„differendi ratione, nemo ignorat. Quo
„tempore Romani erant eruditiſſimi, ſin-

„guli verſus tanti Poetæ pro conſiliis, re- Cap. IV.
„ſponſis, ratis ſententiis, grauiter apteque 2. Poetæ Gr
„dictis, audiri publicis priuatisque in nego-
„tiis ſolebant. Poſtquam Græcæ literæ
„ad paucisſimorum ſtudia cœperunt per-
„tinere, etiam antiqua myſteria ſapientiæ
„in ſolidum ignorantur, *Homerique* fama,
„non æque notitia manet.

„Indubia ſunt eius opera, *Ilias* & *Odyſ-*
„*ſea.* Tribuuntur ipſi & alia, *Batracho-*
„*myomachia*, quam *Daniel Heinſius* ele-
„ganter Latine interpretatus eſt; *Hymni*,
„*Epigrammata*, de quibus iam olim dubi-
„tatum eſt. Nouam editionem cum Scho-
„liis hactenus ineditis a doctisſimo *Græuio*
„expectamus. *Comment. de Scr. initio.*

„Ex *Homero* itidem, non eſt locus huius
„argumenti, (Iuris naturæ & gentium) qui
„non posſit inſtrui. Sed quæ exprimun-
„tur vocabulis, & monſtrantur titulis, fa-
„cilius hoc nomine æſtimantur: quæ au-
„tem politicis inuoluta ſunt artibus, eru-
„ditioribus copioſam prorſus meſſem bo-
„næ frugis ſuppeditant. *Præf. ad Grotium de I. B. & P. p. 16. ſq.*

§. 8.

Alter Poetarum Epicorum HESIODVS eſt, Poeta egregius facilis, purique ſermonis ſummus amator, qui tamen propter argumenta remotiora ab ingenio animoque iuuenum plerumque illis negligitur & ſolis doctis relictus videtur. Eiusdem alias æta- HESIODVS.

 tis

Cap. IV
2. Poetæ Gr.

tis cum *Homero* fere cenſetur, ſcripſitque duo opera carmine Epico; alterum de *Theogonia*, quod propter fabuloſam veterum Hiſtoriam difficilius nonnihil eſt; alterum *Operum & Dierum*, vt appellat, quod argumenti œconomici eſt, adeoque, vt dixi, non in omnibus ad guſtum adoleſcentum. Continet tamen multas egregias obſeruationes de agricultura, nauigatione, mercatura, venatione (cuius etiam ſpeciem veteres barbari latrocinium putarunt) & aliis acquirendi modis, vt loquuntur veteres & Philoſophi. Epos *Heſiodi* breuiori ambitu abſoluitur, quam *Homeri*. Editio *Stephani* optima eademque rariſſima eſt; *Danielis Heinſii* omnium præſtantiſſima cum ſcholiis Græcis *Procli*, *Moſchopuli*, *Tzetzæ* & notis eruditis; typis Plantinianis an. 1603. *Paſoris* aliquo modo deterior. Scholiaſtes eius non adeo magni æſtimatur.

„*Heſiodus* reuera etiam in carmine ſuo, „ab Homericis ſcribendi rationibus multum diuerſo, princeps & auctor exempli „vix imitabilis haberi debet. Sed facilius „*Homerum* quam *Heſiodum* intelligas. *Homero* nuſpiam propior eſt, quam in *Scuto Herculis*: egregio Politices militaris „monumento. Quamquam *Heſiodo* tribui hoc carmen non ſinunt eruditi. *Opera & Dies* (ſi modo tam bene Latine „ſonant, quam in Græco indice, ἔργα καὶ „ἡμέραι) obſcurauit arcana & vix hodie

„ſatis

Cap. IV. 2. Poetæ Græci.

„ſatis euoluta doctrina de vitæ humanæ „ætatibus, ætatum periodis, periodorum „contextu & ſerie, cauſſarum fabulari in„uolucro implicitarum ordine, in quo ex„plicando vix eſt vt hodie etiam eruditis„ſimi conſentiant. *Theogonia* pars eſt hu„ius Philoſophiæ, quæ, niſi detracto fa„bularum tegmine ad humanarum actio„num & vtriusque fortunæ conſecutio„nem referatur, mutila erit Heſiodei car„minis διδασκαλία minusque erudiet ac „mouebit lectorem. Exiſtimatque *Ioſe„phus Scaliger*, in enarrando operum *He„ſiodi* argumento *Manilium* haud parum „aberraſſe. Eſt autem nobiliſſima hæc „Oeconomices diſciplina, tum de acqui„rendis, tum de conſeruandis, quibus vi„uitur, & bene viuitur, in agricultura & „nauigatione: ſubſtructis ad robur & de„cus operis ſuſtinendum ethicis & politi„cis præceptis de iuſtitiæ ſtudio, ſine quo „nec priuata nec publica vita fine ſuo po„tiri poteſt; de bonis fortunæ; de indu„ſtriæ rationibus feliciter aut infeliciter „ſubductis; quæque alia eodem perti„nent. In dierum diſtinctione & obſer„uatione ſuperſtitioſa quædam miſcentur: „qualia nec hodie vulgo hominum exi„muntur. In editis exemplaribus ad „ſplendorem Bibliothecarum pertinent „*Henrici Stephani* Poetæ Græci, *Homerus*, „*Heſiodus* & alii, auſpiciis *Huldrici Fuggeri*,

 forma

Cap. IV. 2. Poetæ Græci.

„forma ampliſſima, typis nitidiſſimis im-
„preſſi 1566. Cum ſcholiis Græcis edidit
„*Heſiodum* Venetiis *Io. Franc. Trinca-*
„*uellus* 1537. cum verſione Latina carmi-
„nis, ſcholiis Græcis, eruditiſſima εἰσαγω-
„γῇ & præſtantibus Notis *Dan. Heinſius*
„1603. Et nuper doctiſſimus *Græuius* dili-
„genter recenſitam, exquiſito Lectionum
„Heſiodearum & variarum notarum li-
„bello auxit. *Comment. de Scr. p. 4.*

„*Theogonia Heſiodi* non aliud eſt, quam
„Hiſtoria regum *Diſſ. ad Lipſii Polit. p. 115.*

§. 9.

APOLLONIVS.

Sequitur nunc APOLLONIVS, Poeta Epicus præclarisſimus, qui *Argonautica* Græca, quemadmodum *Valerius Flaccus* Latina ſcripſit, & omnem Homeri artem accurate ſibi obſeruandam putauit. Scholiaſtes eius omnium doctiſſimus eſt, & ſubtiliſſimus, ſicut ſupra dictum. Ipſum Poetam cum verſione Latina & ſcholiis Græcis, tamen absque verſione, edidit *Henr. Stephanus.*

„*Apollonius Rhodius Argonautica* reli-
„quit libris IV: edidit cum Scholiis Græcis
„vetuſtis, quæ palmam inter alia omnia
„in alios Poetas ſcripta obtinere exiſti-
„mantur, *Henr. Stephanus* anno 1574. abs-
„que Latina verſione. Et iam ante cum
„iisdem ſcholiis Græce editus erat Floren-
„tiæ 1496. ita vt textus totus literis maius-
„culis exhiberetur; quæ editio inter orna-
„menta Bibliothecarum cuſtoditur. Græ-
„co-Latine Lugd. Bat. prodiit per Holtzli-
„ num,

„num. Quam præclarus ſit Poeta, duo Cap. IV.
„potiſſimum argumenta oſtendunt: pri- 2. Poetæ
„mum quod ſæpius *Virgilio*, ſummo Poetæ, Græci.
„ad imitationem placuit; deinde quod i-
„mitator eius *Valerius Flaccus* in eadem
„πραγματείᾳ infra exempli, quod ſibi pro-
„poſuit, modulum valde relinquitur. Po-
„liticus de cetero Poeta, quales Epicos o-
„mnes eſſe decet. Carmine redditus latine
„cum annot. *Valent. Rotmari*. Baſil. 1572. 8.
Comment. de Scr. p. 35.

OPPIANVS de re Venatoria carmen Epicum ſcripſit eruditiſſimum, de quo præclare meritus eſt *Conradus Ritterſhuſius*, qui cum verſione latina, ſcholiis Græcis antiquis & eximiis notis edidit. Propter argumentum vero œconomicum ſolis iisdem eruditis hic Poeta relinquitur. OPPIANVS.

„*Oppianus* Poeta Græcus, cum veteri
„Scholiaſte Græco & notis *Conr. Ritters-*
„*huſii* editus Lugd. Bat. 1597. Gr. Lat. in 8.
„Poeta perdoctus, cuius præfationes ſin-
„gulorum librorum panegyricis inuen-
„tionibus auliciſque præcellunt. *Comment.*
de Scr. p. 67.

„Sub M. Antonino Philoſopho ad A.C.
„173. Hieronymianum *Euſebii* Chronicon
„annotat: *Oppianus* Cilix, Poeta agnoſci-
„tur, qui *Halieutica* miro ſplendore con-
„ſcripſit. Sed Seueri temporibus ætas eius
„potius congruit, & carmen Antonino, non
„Philoſopho, ſed Caracallæ Seueri filio

Cap. IV.
2. Poetæ
Græci.

„inſcriptum, ſicut oſtendit *Conr. Rittershuſius* in Procemio in illum Poetam & „*Scaliger* in Animaduerſionibus in *Euſebium*. Edidit *Oppianum Conr. Rittershuſius* „cum eruditiſſimis notis & verſione locupletiſſima, adiectis Græcis ſcholiis prorſus ita, vt in hunc diem nihil conſummatius in eum ſcribi potuerit, nec quisquam „cogitauerit, quicquam addendum eſſe. „Vere autem *Oppianus* implet menſuram „nominis ſui dicique poteſt Phœnix ſui „ſæculi; nihil enim eius verbis eſt doctius, nihil politius, in quibus deprehenduntur veſtigia clarisſima ciuilis prudentiæ, vt appareat, eum myſteria huius „Philoſophiæ optime intellexiſſe, quod „in primis videre eſt in digreſſionibus & „ſtatim in Procemio. Duplici autem nomine laudandus eſt, quod primo perfectisſimi Poetæ menſuram impleuerit, „deinde quod in argumento minus in hanc „rem apto id præſtiterit, quod plerique „tanquam ſcabrum & ſalebroſum fugiunt. „Quanti autem hoc ſit operis, ſoli ſciunt „viri in eruditione primores. Vnde nonnulli etiam *Virgilium* non tam fuerunt „admirati propter *Æneida*, quippe quod „argumentum illud Carminis Epici capax „ſit, quam propter *Georgica*. Tentarunt „eandem materiam noſtro ſæculo Viri docti, ſed quia id ipſis non ſucceſſit, cum ne „ideam quidem tanti carminis animo „com-

„comprehendere potuerint', nominibus „parcimus. *Secula IV. p. 163.* Cap. IV. 2. Poetæ Græci.

„Quando quidem hac de re (*circa nego-* „*tium de piſcatione*) cogitatio ſuſcipitur, „valde profuerit cognouiſſe, quæ Poeta „modo laudatus & in hoc genere incom- „parabilis, *Oppianus*, præſertim libro nomi- „nato (*tertio Halieut.*) non explicauit mi- „nus, quam ſuaſit. *Inſtitut. Polit. p. 273. ſq.*

§. 10.

Sequioris iam æui eſt APOLLINARIVS, qui *Paraphraſin Pſalmorum* ſcripſit ſæpius editam a *Rob. Stephano* & aliis. Certauit cum eo *Dion. Petauius* in ſua *Paraphraſi Pſalmorum Græca* & eum vicit. Hoc opus inter Petauiana præcipuum eſt, editum Pariſiis & Francofurti. APOLLINARIVS.

„*Apollinaris* Laodicææ in Syria Epiſco- „pus *Paraphraſin* Græcam Carminicam „*Pſalmorum* ſcripſit, ſatis celebratam, e- „dit. Gr. *Rob. Stephano* Pariſ. 1552. Gr. Lat. „Francof. Cum hoc certauit, & omnibus „modis eum vicit *Dion. Petauius*, edita i- „tidem *Paraphraſi* Græca metrica Pſal- „morum, Pariſ. 1637. in 12. *Comment. de Scr. p. 73.*

CONSTANTINVS MANASSES, cuius extant *Annales* Græci, carmine Heroico ſcripti ante 700. circiter annos. Eos *Meurſius* edidit. CONST. MANASSES.

GEORGII PISIDAE *Hexaemeron* ſeu Opus Creationis Baſileæ & Pariſiis. GEORG. PISIDES.

Cap. IV. 2. Poetæ Græci.

„*Georgii Piſidæ Hexaemeron*, pro ca-„ptu ſæculi ſatis eloquens, & interdum e-„ruditum. *Comment. de Scr. p. 85.*

TZETZES. TZETZAE Carmina Hiſtorica.

NONNVS. NONNI *Dionyſiaca* & *Paraphraſin in Iohannem* edidit *Petrus Cunæus*.

„*Nonni Panopolitæ Dionyſiaca* cum No-„tis *Petri Cunæi* & *Ioſ. Scaligeri*, Hanov. 1610. *Comment. de Scr. p. 79.*

PHILE. PHILAE fœminæ Iambos *de proprietatibus animalium* Græce & Latine cum auctario edidit *Ioachimus Camerarius*.

§. II.

POETAE DRAMATICI & TRAGICI tres ſunt, quorum vter alteri præferendus ſit, inter eruditos non conuenit. EVRIPIDES facillimus horum eſt, SOPHOCLES ſublimior ingenio & ſtilo; ſicut etiam AESCHYLVS.

„*AEſchylo* iungendi *Sophocles* & *Euripides* eiusdem generis & ſæculi Poetæ, vt „triga perficiatur ſane quam præclariſſi-„ma. Ad hos Poetas legendos nemo fe-„liciter acceſſerit, niſi de inſtituto eorum „& arte bene edoctus. Cuius diſciplinæ „pleraque traduntur in fragmento aurei „libelli *Ariſtotelis Poeticis*, & *Dan. Heinſii* „opuſculo *de Conſtitutione Tragœdiæ*. At-„que hi Poetæ Tragici ingenia & mores „principum virorum, vitia & fata aularum, „luctantes cum affectuum vehementia „rationis dictatus, vltricem facinorum

„atro-

„atrocium prouidentiam graphice ob o- Cap. IV. 2. Poetæ Græci.
„culos ponere ſtudent. Et quia magnis
„ſceleribus iura naturæ intereunt, ordina-
„ria quaſi Philoſophia ex omni occaſione
„iuris naturalis vis & ſanctitas explicatur
„ac demonſtratur; ſophiſmata etiam, &
„vani colores in hunc locum frequenter
„inferuntur. Multum ergo iuuare hæc
„Dramatica Poeſis exiſtimatur emenda-
„tionem morum, omnemque diſcipli-
„nam ciuilem; ita vt Poetæ inſtituto con-
„ueniant, quæ *Horatius* choro in tragœ-
„dia tribuit:

„*Ille bonis faueatque, & concilietur amicis,*
„*Et regat iratos, & amet peccare timentes;*
„*Ille dapes laudet menſæ breuis: ille ſalubrem*
„*Iuſtitiam, legesque, & apertis otia portis:*
„*Ille tegat commiſſa, Deosque precetur & oret,*
„*Vt redeat miſeris, abeat fortuna ſuperbis.*

Comment. de Script. p. 8.

Nulla certe EVRIPIDI virtus deeſt: EVRIPIDES.
interim tamen *Ariſtoteles* in eo reprehendit,
quod non vbique ſatis bene diſponat. Et
fatendum ſane non magis de eo, quam de re-
liquis duobus, etiam σύςασιν eorum non
ſemper eſſe ſatis accuratam & perfectam, ſed

Cap. IV. in vna Tragœdia meliorem, quam in alia.
2. Poetæ De cetero inter Tragœdias eius duæ præ ce-
Græci. teris palmam merentur, *Hecuba* ſcilicet & *Hyppolitus*. Editio *Pauli Stephani* in 4to Græco-Latina optima eſt, cum ſcholiis Græcis diuerſorum auctorum.

„*Sophoclem Euripidi* non hæſitanter „præferunt, qui magnitudinem & ſubli„mitatem Tragœdiæ tantum ſpectant: „qui ad omnes Eloquentiæ, Philoſophiæ, „Poeſeos dotes animum aduertunt, nul„lum laudis genus abeſſe iudicant. Et, ſi „quid infra cothurni pompam videtur, „quin probabili ratione excuſari queat, „haud longa dubitatio eſt. *Euripidem* „hunc cum Græcis ſcholiis, non in omnes, „ſed in ſeptem Tragœdias Latina verſione „& variis Annotationibus publicauit iti„dem *Paulus Stephanus* anno 1602. ne de „ceteris editionibus dicatur. In ſcholiis „Græcis, vt non vnus auctor, ita non „omnia valde accurata ſunt. *Comment. de Scr. p. 11.*

§. 12.

SOPHO- CLES. SOPHOCLIS editio optima eſt Græco-Latina *Stephani* cum Scholiis Græcis.

„*Sophocles* iam perfectior eſt: (nempe „*Euripide*) cuius cothurni grauitas & ſo„nus pleriſque admirationi fuit. In hunc „quoque extant Græca ſcholia, Romæ „primum ſeparatim edita. Nam poſtea „creuere adiectu aliorum non æque præ„ſtanti-

„ſtantium. Præclare de hoc Poeta me- „ritus eſt *Guilielmus Canterus*, cuius edi- „tio Græco-Latina diu occupauit manus „ſtudioſorum hominem. Cum omni- „bus Græcis ſcholiis & Latina *Viti Winſe-* „*mii* ad verbum interpretatione, Notiſ- „que *Ioach. Camerarii* & *Henr. Stephani* „excudit Paulus Stephanus 1603. quæ e- „ditio omnibus aliis præſtat. *Comment. de Scr. p. 10. ſq.* Cap. IV. 2. Poetæ Græci.

AESCHYLI, *Rob. Stephani*, cum ſcho- lüs Græcis, Geneuæ & Lugduni. AESCHYLVS.

„Ante *Pindarum* plerumque ponitur, „ſed ita, vt æqualis eius temporis haberi „debeat *AEſchylus* Poeta Tragicus. De „quo *Fabius Quintilianus*: *Tragœdias* „*primus in lucem* AEſchylus *protulit, ſub-* „*limis & grauis & grandiloquus ſæpe vs-* „*que ad vitium: ſed rudis in pleriſque &* „*incompoſitus.* Nihil enim ſimul inchoa- „tur & perficitur. Vnde *Petrus Victori-* „*us*, cum ſententiarum grauitatem & ele- „gantiam ſermonis ipſi tribuiſſet, *Fabium* „liberalius explicat. *Magnus*, inquit, *ille* „*crebriſque teſtimoniis grauiſſimorum &* „*Græcorum & Latinorum Scriptorum cele-* „*bratus eſt, & non vt Poeta ſolum, ſed eti-* „*am vt Philoſophus ac ſcientia recondita-* „*rum artium ornatus. Nam quantopere* „*etiam ſtudium ſuum adiuuerit, & quan-* „*tum dignitatis ei apportarit, quod prius* „*rude admodum atque inchoatum fereba-*

Inſtit. Orator. l. 10. c. 1.

in præfat.

Cap. IV. 2. Poetæ Græci.

„*tur* (*quamuis ſummum ipſius attingere* „*non potuerit*) *ab vtriusque linguæ magnis* „*auctoribus memoriæ mandatum eſt*. Ex- „tant Græca in eum ſcholia, quorum præ- „ſtantiam inde colligas licet, quod *Euſta-* „*thius*, *Homeri* interpres, ſæpe illa laudat, „exiſtimatque *Petrus Victorius*, his ſcho- „liis inter ea, quæ Tragicorum trigæ ac- „ceſſerunt, merito primas deferri opor- „tere. Sunt & alia inedita ſcholia, præ- „ſertim in Promethea vinctum, quæ ex „Italia transmiſſa in Bibliotheca Sereniſſi- „mæ Reginæ Chriſtinæ vidi. Impreſſit *Hen-* „*ricus Stephanus* Græce anno 1557. An- „te annos paucos Londini in Anglia for- „ma maiore Græco-Latina editio cum „Scholiis & Notis prodiit. *Comment. de Scr. p.* 7. & 8.

§. 13.

ARISTOPHANES. EX COMICIS vnus ARISTOPHANES integer ad nos peruenit, qui ad exemplum veteris Comœdiæ ſcripſit. Scholiaſtes eius eruditus ſatis videtur, ſed aliorum ſcriptis interpolatus. Baſileenſis editio vſitatiſſima eſt. *Brodæus* in fol. edidit. *Plutum* eius cum notis ſeorſum aliqui edidere.

„*Ariſtophanis* Comici ſuperſunt de plu- „ribus *XI. Comœdiæ*. Atticæ eloquentiæ „nobile exemplum celebratur. Quare „magiſtri Græcæ linguæ eius auctoritate „frequenter vtuntur. Qui legere volent, „de inſtituto Comicæ Poeſeos, omnique

philo-

„philoſophandi genere his Poetis vſitato „comparatam debent habere notitiam. „*Io. Chryſoſtomus* ex diligentiſſima *Ariſto-* „*phanis* lectione non parum facundiæ, & „in corripiendis vitiis, muliercularum præ- „ſertim, diſciplinæ hauſit. Hunc pri- „mum ex officina Aldi edidit *Marcus Mu-* „*ſurus* Cretenſis; deinde Florentini au- „ctiora ſcholia Græca antiqua in nouem „Comœdias adiecerunt. Quibus diſtra- „ctis exemplaribus ex officina Frobeniana „Baſileæ 1547. *Sigiſmundi Gelenii* opera „prodiit Græce cum ſcholiis. Græce & „Latine Poetam edidit *Nicod. Friſchlinus* „1597. An. 1607. Geneuæ Græce & Latine „impreſſus eſt cum antiquis & nouis ſcho- „liis. *Comment. de Script. p. 16.*

Cap. IV. 2. Poetæ Græci.

§. 14.

MENANDRI, qui ſummus Comicorum fuit & ad exemplum nouæ Comœdiæ ſcripſit, fragmenta tantum ſuperſunt. MENANDER.

LYCOPHRONIS *Comœdia* Græce extat obſcuriſſima cum Scholiis *Tzetzæ.* LYCOPHRON.

De reliquis videndus eſt *Athenæus* in libro quem δειπνοσοφιςαὶ ſeu *Conuiuæ Sapientes* inſcripſit, quique doctrinæ myſteriis, hiſtoriis & Criſi in veteres auctores abundat & ſimiliter atque *Stobæus*, multa veterum Comicorum fragmenta conſeruauit.

§. 15.

Inter lyricos PINDARVS eſt grauis & in ſuo genere abſolutiſſimus Poeta, quem PINDARVS.

Cap. IV. 2. Poetæ Græci.

quem dum *Horatius L. IV. 2.* laudat, & difficultatem imitationis exponit, artificio quodam proprias laudes effert, vt qui ipſe *Pindarum* æmularetur, idque feliciſſimo ſucceſſu. Scholiaſtes eius nullius momenti eſt. Edidit vero eum *Eraſmus Schmidius*, Græcæ Linguæ Profeſſor eruditiſſimus Wittebergæ cum Commentario, qui inter reliqua Viri huius opera eminet. *Lexicon* quoque *Pindaricum* ſatis egregium(in quarto)Commentarii inſtar eſſe poteſt.

„In idem ſæculum congruit *Pindarus*, „Thebanus, Poeta Lyricus cuius de mul„tis operibus non ſuperſunt, niſi Odæ ali„quot Olympicorum, Pythiorum, Ne„meorum, Iſthmiorum. Maieſtatis & „ſublimitatis ſtili omnes numeros imple„uit: argumento ſpectaculorum ſacro„rum Theologiam gentilem & politicen „mira grauitate ita intexuit, vt ad virtu„tem & gloriam Reipublicæ debitam ani„mos vndique inflammaret. Qui vult le„gere, præmittat iudicium *Horatii Carm* „*Lib. IV. Od. 2.* & *Danielis Heinſii* „Orationem enarrationi tanti Poetæ præ„miſſam. Editiones multæ, ſine ſcho„liis Græcis & cum his Baſileæ & alibi pro„dierunt: Scholia etiam ſeorſum vulgata „ſunt. Pauca ſunt in iis, quæ ſpiritum „& genium Pindaricum decere videntur. „*Eraſmus Schmidius* anno huius ſæculi „XVI. Wittebergæ diligentiſſime recen-

„ſuit,

„ſuit, cumque ſuis curis, quæ omnium „iudicio probantur, emiſit. *Comment. de Scr. p. 7.* Cap. IV. 2. Poetæ Græci.

Angelus Baſſus, ſeu, vt a patria appellari voluit, *Politianus*, cetera eruditus plane vir, ſed religionis ſatis imperitus, *Pindarum* Pſalterio *Dauidis* comparare ſolebat, eo quod vterque de virtutibus & vitiis ageret, in eo tamen differentiam impie agnoſcens, quod, quæ ſumma maieſtate ſtili eloqueniatque *Pindarus*, ea ſimpliciſſime Dauides in ſuo Pſalterio efferret. Idem ſcilicet *Politianus*, qui Biblia SS. legere noluit, ne quoddam inde ſtilo eius vitium accerſeret.

Minorum Lyricorum Corpus *Henr. Stephanus* edidit, in quo fragmenta ANACREONTIS, BACCHYLIDIS, SAPPHONIS, ALCAEI, STESICHORI, IBYCI, SYMONIDIS & aliorum. Lyricorum Corpus.

§. 16.

Inter GNOMOLOGOS primo loco nominanda ſunt *Aurea* illa *Pythagoræorum Carmina* (vbi tamen, *Pythagoram* ipſum nihil ſcripſiſſe, ſciendum eſt,) in quæ aureus quoque & nullo pretio æſtimandus *Hieroclis* extat *Commentarius* nuper a *Merico Caſaubono* iterum editus, ac cum multa, ſubtiliaque in eodem de natura legum aliisque materiis iuridicis contineantur, ſtudioſo Iuris merito legendus. Aurea Carmina.

Item PHOCYLIDIS *Sententiæ* & PHOCYLIDES.

Cap. IV. 2. Poetæ Gr. THEOGNIS

THEOGNIDIS vetuſtiſſimi & eruditiſſimi Poetæ Elegiaci *Gnomæ*, quæ cum *Siracide* comparari fere poſſunt, plurimaque ad rem Oeconomicam pertinentia habent.

Hos omnes edidit *Ioach. Camerarius* cum ſcholiis ſuis; item *Henr. Stephanus* & *Ioſ. Scaliger*, qui *Catonis Diſticha* feliciſſime a ſe Græce verſa adiecit. Editio ſane eximia, modo haberi poſſit.

§. 17.

THEOCRITVS.

BVCOLICA & IDYLLIA THEOCRITVS ſcripſit, eruditus Poeta & accuratus, quem *Virgilius* imitatus eſt. Editus alias ab *Heinſio* in 4to cum Scholiaſte Græco.

„Venitur ad *Theocritum*, Syracuſa-„num, *Idylliorum* ſcriptorem, cui & *Epi-„grammata* quædam tribuuntur. Editio „præſtantiſſima eſt *Dan. Heinſii* Græco-„Lat. cum ſcholiis. Ex typographeo „Commeliniano 1596. prodiit vna cum „*Moſcho, Bione, Simmia*, Græco-Lat. val-„de emendate. Ceterum Bucolica Poe-„ſis habet aliquid ſecretioris diſciplinæ, „tum in genere eloquendi, tum in figuris „argumenti ad res altiores pertinentibus; „abſque qua intelligentia ineptiæ vide-„buntur viris grauibus & ſeriis. *Comment. de Scr. p. 32.*

„SIMMIAE RHODII *Securim*, „*Ouum*, *Alas*, *Aram*, *Syringem*, neſcio „an genuina ſcripta credam. Sæpius e-„dita ſunt. In ea *Salmaſius Commentari-*

„*um*

„*um* edidit, pridem diuenditum, hacte- Cap. IV.
„nus non recuſum. Solent etiam *Theo-* 2. Poetæ
„*crito* ſubiungi, quod & huius Poetæ eſſe Græci.
„putentur. Ludicrum hoc genus poetan-
„di eſſe, nemo abnuat. *Ibid. p. 31.*

MOSCHI & BIONIS *Idyllia* edidit *Bonauentura Vulcanius*, cuius quidem editiones omnes ſunt egregiæ. MOSCHVS & BION.

Item *Grotius Idyllia* quædam Latine vertit, vt ſolet, feliciſſime. Neque enim vlli eruditorum fere id quod ipſi contigit, vt incredibili ſucceſſu, tam in proſa, quam in ligata oratione ex Græco in Latinum transferret. Quod vel *Stobæus* abunde teſtari poteſt, ex quo fragmenta omnia Poetarum veterum, quorum alias vix nomina extant, collegit, & cum Latina verſione in 4to edidit. Notetur *Stobæum* non tam ob ingenium aut eruditionem apud eruditos in pretio haberi, quam quod tot veterum Poetarum Philoſophorumque monumenta nobis in Florilegio ſuo conſeruauit: quæ tamen ipſa, ſi alibi etiam extant, ex *Stobæo* non citari ſolent. Edidit alias *Stobæum Henr. Stephanus* in fol.

„*Stobæi* ſententiis quis in hoc opere &
„ſtudio (politico) locus eſſe poſſit & debe-
„at, facile iudicabit, qui titulos ad
„remp. ſpectantes locosque communes
„Politicos in ea χρηςομαθεία cogitabit. Iu-
„uabitur profundioris cognitionis ſoller-
„tia in hoc argumento, lectis *Hugonis*

Cap. IV. 2. Poetæ Græci.

„*Grotii* ad verſus Poetarum *Stobæo* colle-„ctos Prolegomenis. *Diſſ. T. III. p. 368.*

„*Stobæus* eſt ſcriptor locorum commu-„nium magni propterea æſtimatus, „quod multa collegit, quibus carendum „nobis eſſet, niſi apud eum haberentur. *Diſſ. ad Lipſii Politica p. 83.*

§. 18.

Anthologia. *Anthologia Veterum* EPIGRAMMATVM nobiliſſimum opus eſt, multæque eruditionis, & ex quo apparere alicui poteſt, quantus Veterum Poetarum numerus extiterit. Certe Chriſtina Regina Sueciæ maximi id ſemper fecit, eruditis interdum etiam explicandum vnum alterumue Epigramma ex eodem propoſuit. Vbi tamen notandum, dari quædam, quæ a nemine ſatis intelligi poſſunt. *Claudius* etiam *Salmaſius* aliquot millia Epigrammatum antehac inedita ex Bibliothecis paſſim collegit. Splendidiſſima editio eſt *Henr. Stephani*, ſed Græca tantum: Baſileenſis *Brodæi* Græco-Latina.

SATYRICI Græci, qui id nomen vere mererentur, non extant. Tranſeundum nobis iam ad Poetas Latinos veteres.

III. POETAE LATINI.

§. 19.

Fragmenta. *Fragmenta Veterum* TRAGICORVM *G. I. Voſſius* peculiari Opuſculo ex *Ciceronis* aliorumque ſcriptis collecta cum eruditis notu-

lis

lis edidit; *Fragmenta antiquorum Poetarum* Cap. IV.
Henricus Stephanus Pariſiis 1564. 3. Poetæ Lat.

PLAVTVS Comicus eſt & latiniſſimus PLAVTVS.
& eloquentiſſimus a *Taubmanno* optime editus: verum quia veterem omnino Comœdiam ſibi imitandam ſumſit, inde multa etiam ſibi permiſit, quæ extra ſcenam locum habere vix poſſunt, & propterea ridicule a plurimis in re ſeria & graui adhibentur.

„Sequitur *M. Accius Plautus*, nobilis „Comicus, cuius *Comœdiæ* ſuperſtites ſæ„pius vulgatæ ſunt, & quidem Baſileæ „cum Notis variorum 1568. Vicit aliorum „induſtriam *Taubmannus* ſua editione „Wittebergenſi 1605. Sed & *Douſa* & „*Lernutius*, aliique viri docti plurimi be„ne de hoc ſcriptore meriti ſunt. Quin „præſtantiſſimus Latinitatis auctor ſit, du„bium non eſt; ineptiunt tamen qui ar„chaiſmos eius obſoletos imitando vbique „inculcant; tum etiam, qui ῥήσεις ioco„ſas, ridiculas, certis tantum perſonis, „præſertim vilibus, conuenientes, aut de „induſtria ad inſolentiam τȣ̃ ἤθȣς notan„dam affectatas, ſine diſcrimine rebus ſe„riis, grauibus, tum perſonis meliori cha„ractere noſcendis accommodant. An„te omnia autem inſtitutum Poeſeos Co„micæ & tota ratio τȣ̃ κωμῳδεῖν ignorari „non debet ab eo, qui cum fructu *Plau„tum* lecturus ſit. *Horatius* pleraque „complectitur in *Arte Poetica*. Addatur

 „Differ-

Cap. IV. 3. Poetæ Lat.

„Diſſertatio *Danielis Heinſii ad iudicium* „*Horatii de Plauto*, præmiſſa *Terentio Comment. de Script. p. 37.*

„*Terentius* & *Plautus* ſequuntur, quo-„rum merito in hac claſſe præfulgent no-„mina; quippe quorum ſtudium in effor-„manda quotidianæ orationis conſuetu-„dine verſatur, adeoque natiuam linguæ „proprietatem & puritatem ſibi propoſi-„tam habet; ſed longe longeque præfe-„rendum duco in comparanda ſtili facul-„tate *Terentium.* Nam *Plautus*, præter-„quam quod obſcænus ſæpe & ſcurrilis a-„nimum frequentat, etiam ideo pericu-„loſe ab imperitioribus legitur, quoniam „plurima ex triuio & viliſſimorum homi-„num conſuetudine repræſentat, quæ „cum frigore & ineptiis plena ſint, rudio-„ribus pro elegantia & ornamentis pla-„cent. Itaque valde opus eſt, vt iſta di-„gnoſcantur & a pura orationis venuſtate „ac ciuilitate ſeparentur. Quo facto ce-„tera Latinis auribus egregie ſeruient. In „*Terentio* pleraque iſta cautio ceſſat; ita „enim ſcribit, vt omnia linguam eleganter „loquentis decere poſſint. *Diſſ. T. III. p. 536.*

§. 20.

TERENTIVS.

TERENTII contra omnia ad res grauiſſimas accommodari poſſunt, etiam vbi de priuatis & domeſticis rebus loquitur. Quod apparet ex *Arnoldo Ferrono*, qui *Paulum AEmilium* continuauit & *Heinſio* in *Ob-*

ſidione

ſidione Sylua Ducis, vbi artificioſiſſime plurimas ex *Terentio* ſententias inſerit; quamquam alias in illo opere ſublimitatem ſtili maxime affectarit. Cap. IV 3. Poetæ Lat.

Terentium, cuius lectio præ *Plauto* omnibus modis commendanda eſt, edidit *Anteſignanus*, Gallus quidam, Lugduni III. Volum. & immani labore. Primo Tomo continentur ipſæ Comœdiæ cum Notis variorum; ſecundo rurſus eædem Comœdiæ cum Notis *Willichii* & aliorum; tertio Comœdiæ eædem Gallice verſæ, cum notis Gallicis haud inelegantibus, quisquis etiam earum auctor ſit; nam *Anteſignanus* ex ſuo ingenio nihil addidit. Editio alias vocatur Lugdunenſis. Extat quoque exemplar Venetum, cum notis variorum, vt *Guidonis Iuuenalis*, hominis inepti, nec non aliorum etiam. *Glareanus* de metro perpetuo diſputat; *Weitzii* Notæ ex *Theſauro Critico* & aliorum notis collectæ ſeorſum prodierunt. In *Lindenbrogii* editione *Donati* & *Eugraphii* Notæ additæ ſunt.

„*Terentius* omnis comicæ laudis ma„giſter & exemplum eſt. Cuius tantum „IV. ſuperſunt fabulæ. In quem *Donati* „extant interdum exquiſitæ notæ, & *Eu*„*graphii* non æque magni momenti a„nimaduerſiones. Optima editio *Lin*„*denbrogii* in 4to. Tum *Gabrielis Faer*„*ni*: *Antonii Mureti* & *Georgii Fabricii* in „8uo. *P. Anteſignani* Rapiſtagnenſis „triplex Commentatio, tribus volumini-

 „bus

„bus ſiue exemplis 1560. Lugduni impreſ„ſa, vsque ad minutias curioſa eſt. Præ„mittitur Catalogus interpretum, qui in „*Terentium* commentati ſunt. De *Teren„tio* alibi multa diximus, & præſertim „conſtitutionem ſingularum fabularum „ad priſcas *Ariſtotelis* & aliorum leges ex„plicauimus. *Cicero* ſæpiſſime & varie „imitatur *Terentium*, & in iunioribus „ſimplicius idem facit *Arnoldus Ferronus*, „qui *Pauli AEmilii* Hiſtoriam Gallicam „ſcribendo excepit. *Comment. de Script. p.38.*

(*Vide Terentium ab ipſo Bœclero cum ſuis & Guyeti Notis vulgatum Argentor. 1657, 8. præcipue in epiſt. dedicat. poſt Teſtimonia Veterum & Annotat. initio ſingularum fabularum.*)

§. 21.

SENECA. SENECAE ſub nomine Tragœdiæ circumferuntur, ſed non vnius auctoris ſunt; nam & ingenium & ſtilus diuerſus eſt. Vixiſſe etiam cenſendus circa Domitiani tempora. *Medea*, *Hyppolitus* & *Troades* præcellunt; *Octauia* humillima eſt, neque nomen implet. Non omnia præterea in *Seneca* imitanda ſunt, ſicut etiam in genere alias veteribus non quæcunque ignoſcenda. Editiones *Scriuerii* & *Gronouii* optimæ.

„*Seneca* Tragicus, quamuis non idem „Tragœdiarum ſcriptor, nouiſſime Lugduni

„duni editus cum notis variorum. *Comment. de Scr. p. 55.* Cap. IV. Poetæ Lat.

„*Seneca*, cuius *Tragœdiæ* non vnum „habent auctorem. Sunt autem præ„ſtantiſſimæ; plane ad normam artis ab „*Ariſtotele* traditæ conſcriptæ. Vna eſt „*Octauia* quæ leges artis non implet. Edi„derunt *Lipſius, Heinſius, Petrus Scriueri„us*, cuius editione nihil eſt exquiſitius, „quæque omnibus aliis palmam præ„ripit, ſicut ſunt omnes iſtius viri labores, „qui merito inter doctiſſimos huius ſæculi „habendus. *Sæcula IV. p. 66.*

Fabulas AEſopicas PHAEDRVS ſcripſit aureo libello. PHAEDRVS.

„*Phædri* fabulæ ſæpius editæ, etiam „in *Freinshemii* Poſthumis; tum a *Tana„quillo Fabro*. Libellus nunc in omnium „adoleſcentum manibus verſatur. *Comment. de Scr. p. 56.*

„Sub Tiberio vixit *Phædrus* Thrax, „Auguſti libertus. Scriptor eruditiſſimus „&, digniſſimus, qui pueris propone„retur; eſt enim facilis. Meriti ſunt de „eo *Rittershuſius, Douſa, Meurſius, Scri„uerius, Taneguidus Faber* & *Schefferus. Sæcula IV. p. 66.*

§. 22.

Inter Poetas Latinos EPICOS Princeps eſt VIRGILIVS, cuius opera omnia incomparabilia ſunt. In *Bucolicis* maius, quam *Theocritus*, quem imitatus eſt, ingenium oſten- VIRGILIVS.

Cap. IV. 3. Poetæ Lat.

oſtendit. *Georgica* eius non minus egregia. Omnium autem perfectiſſimum opus *AEneis* eſt, cui in omni antiquitate ſimile nihil extat. *Iul. Cæſar Scaliger* quantum artis in eo lateat, in egregio illo *de Arte Poetica* opere oſtendit. In editione *Ludouici de la Cerda* (II. Tomis in fol.) aliquot doctorum virorum Commentarii habentur : quæ vero ex ipſius editoris ingenio profecta ſunt, non adeo magni momenti merito cenſentur. *Taubmanni* editio vſitatior, qui ex *Scaligeri* opere de *Arte Poetica*, vt & *Iouiani Pontani* duobus dialogis *Actio* & *Antonio* pleraque deſumſit, de ſuo vero ingenio, neſcio qua puſillanimitate nihil addidit, aut certe pauciſſima; quemadmodum quoque *Weitzius* in editione *Terentii*. Prodiit quoque nuper in Hollandia editio *Schreuelii*, cum *Seruii*, *Donati* aliorumque Notis.

„*P. Virgilius Maro* excellentiſſimis ope„ribus *Bucolicorum*, *Georgicorum*, *AEnei*„*dos*, inclaruit ad perfectiſſimi, ipſique *Ho*„*mero*, *Heſiodo*, *Theocrito*, in iis quæ imita„tus eſt, æquandi, ſi non præferendi Poetæ „laudem. Sæpius editus cum Notis vario„rum. *Seruii* veteris ſcholiaſtæ Notas ex „*Petri Danielis* optima editione cum tex„tu habemus. *Taubmanni* editio diligen„tiſſima eſt. Ex Veteribus ad *Seruium* iam „nominatum *Donatus* in Veneta aliiſque „editionibus acceſſit. *Macrobius* in *Satur*„*nalibus* de imitatione *Virgilii* Homerica „operoſus eſt. In iunioribus *Iul. Cæſar* Sca-

„*ger* libros *Poetices* ſuæ pleramque partem „ex *Virgilio* concinnauit, quem totum „perdidicerat. *Ludouici de la Cerda* ingen„tes ſunt Commentarii continentes digna „atque indigna relatu. *Erythræi Index* non „eſt ſpernendus, licet nimis μικρόλογος di„ligens. *Comment. de Script. p. 46.* Cap. IV. 3. Poetæ Lat.

„Epici Poetæ non eadem tantum, qua „Hiſtorici ſolent, diligentia iuris & æqui „rationem in negotiis publicis conſignant; „ſed variis inſuper amplificationibus, in„uentis, diſputationibus, explanant. Sæpe „apud ipſos pars magna οἰκονομίας & con„texendi operis eſt hæc Philoſophia iuris, „de qua loquimur; ſicut in diuina *AEneide* „*Maronis* obſeruari debet, quæ & nullam „particulam iuris naturæ & gentium inta„ctam reliquit. *Præf. ad Grot. de I. B. & P. p. 16.*

§. 23.

LVCRETIVS, Poeta Epicureus & Phyſicus eruditisſimus, integram Phyſicam ſcripſit, eſtque auctor elegantisſimæ alias Latinitatis, & quem *Virgilius* ſæpisſime imitatur, niſi quod perpetuo ἀρχαισμὸς affectat. Eſt quoque idem hoc opus præcipuum Philoſophiæ Epicureæ monumentum, ideoque toties a *Gaſſendo* citatum & illuſtratum. Editio *Giphanii* optima, vna cum collectaneis, quæ indicem exhibere poſſunt. In legibus Argentinenſis Academiæ cautum, a Profeſſore Phyſico ſtudioſæ iuuentuti hunc Poetam explicari debere. LVCRETIVS.

„*Lucretius Carus* in Poetis Latinis ingenio

&

Cap. IV.
3. Poetæ Lat.

„& eruditione magnus, Philoſophiam na„turalem ex mente *Epicuri* ſcribendo illu„ſtrauit plurimum: ita vt etiam hodie inter „ſcriptores publice enarrandos Profeſſori „Phyſico legibus & ſtatutis Academiæ Ar„gentoratenſis commendetur. Commen„tarius in huncPoetam nobiliſſimus eſt *Pe„tri Gaſſendi Philoſophiæ Epicureæ* pars Phy„ſica. Pulchellas in eum Notas cum tex„tu a ſe recenſito nuper edidit Salmurii „*Tanaquillus Faber*. In ceteris editioni„bus, *Giſanii* cum *Collectaneis* Antwerp. „1566. præcellit. Archaiſmis detractis, inter „præcipuos Latinitatis auctores numeran„dus eſt; quod vel ex frequenti *Virgilii* „imitatione apparet. *Comment. de Scr. p.* 40.

§. 24.

OVIDIVS.

OVIDIVS, qui de ceteris in Elegiaco corpore regnat, in Epicis illuſtrem locum habet propter *Metamorphoſin*, quæ perfectum Epos eſt & inſigne plane, Hiſtoriis quoque abundans; quod *Guilielmus Canterus* aliquot pagellis pulcherrime oſtendit. *Farnabii* editio cum Notis eiuſdem non adeo accuratis vbique hodie ſane frequentisſima eſt. *Faſti* Ouidiani cum Notis variorum editi Pariſiis, opus egregium, & quod inter Ouidiana iuuentuti primo loco proponendum. *Moriſottus* continuauit, & ſex menſes reliquis adiecit, ſed parum feliciter. In his duobus operibus egregium Criſeos ſpecimen exhiberi poſſet. *Ouidii* Opera omnia edidit *Dan. Heinſius*. Editio *Nic. Heinſii*, Dan. filii etiam extat.

„*P. Ouidius Naſo* Latinæ elegantiæ, co- Cap. IV.
„piæ & Latinitatis inter Poetas exemplum 3. Poetæ Lat.
„eſt. Editiones plurimæ. De emaculando textu feliciter ſollicitus fuit *Nicolaus* „*Heinſius*, nouiſſima editione. *Metamorphoſes* magnum hiſtoriæ argumentum fabularum inuolucro docent: vt & „*Faſtorum* libri; quos integrauit ad numerum menſium Cl. *Barthol.. Moriſotus*, non ſine periculo nominis ſui, quod „cum tanto Poeta comparari voluit. Solutæ quoque eloquentiæ amatoribus aptiſſimus Poeta. Et ſane plurima eius „carmina detractis numeris ad venuſtæ „eloquentiæ formam collocari poſſunt. *Comment. de Scr. p. 48.*

„*Ouidius* in exilio moritur, annotante „*Euſebio* in *Chron.* ad A. C. XIIX. Quantus „in ſublimi carmine Epico fuerit, teſtatum „faciunt libri *Metamorphoſeon*, opus in „hunc vsque diem paucis intellectum, in „quo admirabili inuentione hiſtoriam vniuerſalem tradere voluit. Eſt quidem „in opere Virgiliano plus forſan ingenii, „at in hoc plus operæ & laboris. Certe „plerisque eſt hoc opus inacceſſum. *Canterus* aliquid monſtrauit, quantum ſubeſſet. Tentarunt idem in lingua ſua „quidam Galli, ſed infelici conatu, non enim ſatis eruditionis ad hoc attulerunt. „In *Elegiis* ſcribendis haud dubie eſt Princeps. Male autem in ſcholis libri *de*

„*Ponto*

Cap. IV. 3. Poetæ Lat.

„*Ponto & Triſtium* pueris proponuntur, „qui ab ingenio adoleſcentum alieni ſunt. „Rectius explicarentur *Faſti;* qui imper- „fecti ſunt; ſex enim tantum menſes ab- „ſoluit. Repertus tamen eſt inter Gallos „vir non ineruditus, *Moriſotus*, qui ſex. „reliquos menſes maxima quidem cum „laude collegit ex antiquitate, ſed exiſtima- „tioni ſuæ non admodum conſuluit, dum „ſcriptum ſuum cum *Ouidii* opere com- „parare voluit. Poſſunt quidem eius ver- „ſus, qui maximam partem eleganter cur- „runt, & ſtilum Ouidianum, phraſes & „formulas referunt, etiam doctis ſatisfa- „cere, ſi cum Ouidianis non conferantur: „hoc autem ſi fit, ſemper comparebit ali- „quid durum, & a Latinitate *Ouidii* abhor- „reſcens. *Epiſtolæ Heroidum* non ſunt o- „mnes *Ouidii*. De ſcriptis quæ perierunt, „nunquam multa dicemus, ſed ad alios „ablegabimus. Sunt & in *Ouidio* quædam „ſuppoſititia. Vid. *G. Io. Voſſius de Poetis* „*Lat. c. 2. p. 30.* & quando de Poetis loqui- „mur, ſemper intelligendus *Lylius Giral-* „*dus*, Vir doctiſſimus. *Aldus* de *Ouidio* „omnium præclariſſime meritus eſt, nec „quiſquam eius diligentiam æquauit. *Dan.* „*Heinſius* ſuam ad Aldinam formauit. E- „ditionis ſuæ nuper *Nic. Heinſius* guſtum „edidit, ſine notis, qui vndique MSS. „Codd. inſpexit, breui cum notis editurus. *Sacula IV. p. 63.*

„Cum

„Cum Poetarum ſinguli, præſertim qui „in ciuili materia verſantur, ſuum quisque conferre decus perite mutuantibus „non abnuant: ciuilitas tamen ſententiarum & totius ſtili quodam genere propria *Ouidio* eſt. Intelligitur, etiam cum „non dicitur, opus eſſe iudicio in transferendis e ligata in proſam orationem, quæ „transferri idonea ſunt. Id ſi adfuerit, vix „dici poteſt, quantum vni debere *Ouidio* „queat Orator Politicus. *Diſſ. T.I.p.121.*

Cap. IV. 3. Poetæ Lat.

„*Ouidium* etiam ad proſæ eloquentiæ „genus commendauimus. Falluntur o„nim, qui pangendis tantum carminibus „deſtinant Poetas. Detractis ergo, quæ „mere ſunt poetica & cuiuis attendenti fa„cile ſe produnt, admiranda eſt in *Ouidio* „orationis puritas, agilitas, facilitas, tam „in verbis, quam in ſenſibus contextuque, „i. e. ea omnia habet *Ouidius*, quæ in pri„ma huius claſſis dictione & auctoribus „commendamus. Et quando copia & „argumenti varietate abundat, valde pro„pagari poteſt cognitio Latinitatis ex illo „auctore. *Elegiæ* eiusdem prono & liqui„do alueo profluunt, vt nullis metri riuis „legibusque contineri, ſed libero ſoluto„que curſu vti videantur. Etiam in *Me„tamorphoſi*, vbi grauitatem & artem ad„miſit, facilitatem & profluentis elegan„tiæ venuſtatem non excluſit. Si quis „ſubtiliter partiri vellet, poſſet *elegias* pri-

„mæ

Cap. IV.
3. Poetæ Lat.

„mæ claſsi ex iis, quas conſtituimus, tribuere; *metamorphoſes* in ſecundam reſeruare. Quamquam ſunt nobis cauſſæ, cur in prima ſerie etiam iſtas legendas cenſeamus: quippe quæ amœnitate argumenti alliciunt potius diſcentium animos, quam *elegiæ*: præſtantque adeo, vt nequaquam ſit difficilior tractatio exactioris operis, quam illius minus elaborati. *Diſſ. T. III. p. 538.*

„*Ouidius*, qua Epicus eſt, *Virgilio* adiunctus intelligitur, etiam cum non nominatur. Magna pars perpetui operis non modo expletur, ſed conſeritur huius philoſophiæ (iuris nat. & gentium) momentis. *Præf. ad Grot. de I. B. & P. p. 17.*

§. 25.

STATIVS. *Virgilium* imitatus eſt S T A T I V S; de quo tamen diuerſa plane reperiuntur eruditorum iudicia, quibusdam maius adhuc in eo ingenium agnoſcentibus, aliis vero tumoris cuiusdam eum accuſantibus: vnde ſcilicet accidit, vt licet audenti multa feliciter ceſſerint, diſſimilis tamen propterea ſibi factus ſit. Certe ſi accurate quis iudicare voluerit, reuera nec arte, nec ingenio, nec dictione *Virgilio* æquari poſſe deprehendet. Edidit eum *Cruceus*, qui, quod non ſatis eruditionis huc attulerit, mire a Cl. *Gronouio* in erudita *Diatribe ad Statium* perſtringitur.

„Inter Poetas *Virgilium* ſuum *Statius* imitatus eſt: ita tamen, vt aſſequeretur „quidem

„quidem ingenium & caperet maieſtatem „ſui exempli; ſed rotundam illam, feli„cemque, ſine tumore, ſine ſalebris, ex„poſitionem non æquaret. *Diſſ. T. I. p. 127.* Cap. IV. 3. Poetæ Lat.

„Sub Flauia gente occurrit *Statius Pa„pinius*. Eius interpres *Placidus Lactan„tius*, an *Luctatius?* Imitator *Virgilii* ſtu„dioſiſſimus, magni ſpiritus & ingenii „Poeta. Si quis tamen perfectam Criſin „inſtituere poſſet, deprehenderet, quan„tum in eo ad ingenium *Virgilii* deeſſet. „Edidit eum *Cruceus* vaſto opere in 4. „contra quem *Diatriben* ſuam in *Statium* „ſcripſit doctiſſimus *Io. Frid. Gronouius* „& famæ exordia hinc quæſiuit. Edidit „eundem eruditus vir *Io. Bernartius Sæcu„la IV. p. 68.*

„*Statius Papinius* Pariſ. cum Notis *Cru„cei* in 4. *Gronouii Diatribe in Statium.* E„ditio *Bernartii* in 8. Poeta facundus: acu„tis ſententiis. Sed *Maronis* ingenium & „artem, quæ imitatur, non aſſequitur. *Comment. de Scr. p. 60.*

„De *Statio Gronouius* per Diatribas ſu„as præclariſſime eſt meritus. Eſt ille „*Statius* Poeta inſignis, & *Virgilii* imita„tor. *Diſſ. ad Lipſii Politica p. 133.*

§. 26.

CLAVDIANVS inter Epicos nobilem locum tuetur, eius enim aliquot epica extant carmina, eſtque is Poeta vere politicus, facilis, & fluente eloquentia inſtructus. CLAVDIANVS.

I Editio

Cap. IV. 3. Poetæ Lat. Editio *Barthii*, ampliſſimo Commentario inſtructa, optima, & poſtea *Heinſii* eruditis notis inſtructa. *Claudianus* facillimus Poetarum eſt; ſtudioſis eloquentiæ argumentum plerumque eſt accommodatum; præſertim in Panegyricis. In *Eutropio* & *Rufino* vitia habet miniſtrorum. Vigor etiam in eo & ſpiritus magnus eſt, grauiſſimasque habet ſententias.

„*Claudianus* Poeta moralis & politicus, „facilis, grauis, eruditus. Commenta„rii ampliſſimi in hunc extant *Caſp. Bar*„*thii*; tum Notæ breues *Nic. Heinſii* D. F. *Comment. de Scr. p.79.*

„*Claudianus*, ethnicus, cui eloquentiæ „cauſſa ſtatua fuerat poſita; hic enim „prorſus ſæculum ſuum vicit. In genere „Panegyrico plane eſt incomparabilis; E„pica tamen non æquant laudem vete„rum. Commendandus ſtudioſis iuris, „qui *Virgilium* & difficiliores per otium „legere non poſſunt, hic enim eſt expla„natior. Editio Cl. *Barthii* prodiit cum „luculentis Commentariis; it. *Nic. Hein*„*ſii*, Danielis filii, in qua illud ſingulare eſt, „quod Poetam cum pluribus MSStis con„tulit, cum in itinere ſuo Angliæ, Gal„liæ, Italiæ, Germaniæ bibliothecas lu„ſtraret, vt quædam etiam in phraſi, quæ „ſunt huius ſæculi, eximie explicarit. *Secula IV. p.386.*

„*In Rufinum* extant duo libri *Claudiani*

„Poetæ,

„Poetæ, facundiſſime ſcripti. Idem *in* „*Eutropium* Spadonem duobus libris ſti-„lum ſtrinxit. *Ibid. p. 339.*

Cap. IV. 3. Poetæ Lat.

§. 27.

VALERII FLACCI *Argonautica* edidit *Bonauentura Vulcanius* & *Henricus Stephanus*:

VALERIVS FLACCVS.

„*Cl. Valerius Flaccus* reliquit *VIII. Ar-„gonauticorum libros*, imperfectum opus. *Sæcula IV. p. 68.*

SILIVS ITALICVS *Bellum Punicum* epico carmine ſcripſit, atque id egregie, vt tamen reliquis comparari non mereatur. Edidit eum *Dan. Heinſius* adoleſcens.

SILIVS ITALICVS.

Silius Italicus ab Italia Pelignorum ci-„uitate ſic dictus. Videantur præter dicta „ſcripta, quæ notauit *Voſſius* in *Hiſtoricis* „*Lat. L. 1. c. 29.* Eruditio eius impar fuit, „vt aſſequeretur maieſtatem *Virgilii.* La-„borauit in eo *Domitius Calderinus* conatu „& induſtria, quam effectu felicior; quod „& dicimus de *Petro Marſo.* Ediderunt „quoque *Modius*, *Heinſius*, præſertim „*Douſa. Sæcula IV. p. 67.*

„*Silius Italicus* a *Daniele Heinſio* adole-„ſcente cum Notis editus. *Comment. de Scr. p. 57.*

„*Silius Italicus* & *Claudianus* haud ob-„ſcura ſunt, vbi de hoc inſtituto (iure na-„turæ & gentium) agitur, nomina. *Præf. ad Grotium p. 17.*

Cap. IV.
3. Poetæ Lat.
LVCANVS.

§. 28.

LVCANI *Pharſalia* per eximium opus eſt, quamuis eum numero Poetarum excludere, iudicio tamen rigido nimis & ſeuero, voluerit *I. Cæſ. Scaliger*, qui inter alia hoc quoque vitio ei tribuit, quod fabuloſa multa veræ Hiſtoriæ immiſcuerit: cum tamen id ipſum carminis epici proprium eſſe videatur. Defendit tamen eum & in priſtinam dignitatem repoſuit ac vindicauit *Heinſius de laude Aſini.* Commendanda editio *Grotii.*

„Pertinet huc *Lucani* de cauſſis ciuilis belli remotioribus & propioribus „eximia diſſertatio, qua *Pharſaliam* ſuam „exorſus Hiſtorici diligentiam & Politici „prudentiam tam illuſtri exemplo coniunxit, vt rotunditate comprehenſionis „copiaque argumenti merito præferendus ſit aliis, id quod *Lipſius Polit.* 6. 2. oſtenſum voluit. *Diſſert. T. III. p. 373.*

„*Lucanus* egregius Poeta, & valde politicus, cui tamen viri eruditi Poetæ nomen „abrogare voluerunt, in primis *Scaliger*, „quod multa μυθολογέμενα in eo reperiantur: quæ cenſura tamen forſan eſt „rigidior. Vindicare laudem illius aggreſſus eſt in feſtiuo libro *de laude Aſini D.* „*Heinſius*. Præclare de eo meritus eſt *Hugo Grotius*, qui eum inter præcipuos amauit, & nitida atque elegantiſſima editione procurauit. *Sæcula IV. p. 67.*

„*Lu-*

„*Lucanus*, nobilis Poeta licet, peſſimo „Principi adulatur, quamquam illum do„ctiſſimus Aſini laudator, *Heinſius* „in *Oratione de laude Aſini* defendat, „inquiens, ſecius & in contrarium eſſe ac„cipiendum: ſed ingenioſe magis, quam „vere. *Ibid. p. 12.* Cap. IV. 3. Poetæ Lat.

„*Lucani Pharſalia Grotio* multum de„bet. Poeta acutus & *πολιτικός*. *Comment de Scr. p. 55.*

„*Lucanus Grotio* acumine ſententia„rum & pondere ciuilis prudentiæ, eximie „etiam in hoc opere (*de I. B. & P.*) placuit. *Præfat. ad Grotium p. 17.*

„*Lucanus* eſt Poeta vere politicus, & „multis placet, ob eximias ſententias & „acumina. Et ſunt epici Poetæ omnes po„litici, vnus tamen altero præſtantior eſt. *Diſſ. ad Lipſ. Politica p. 103.*

Metro Heroico quoque de re Venatoria aliquot ſcripſerunt; quos nuper *Io. Vliet.* Anglus edidit. *Barthius* quoque Venaticos edidit, vti & Bucolicos, vt GRATIVM, NEMESIANVM, CALPVRNIVM, VESPVTIVM SPVRINNAM & alios. SVLPICIAE Poetriæ vnicum carmen edidit *Douza.* Poetæ Venatici & Bucolici. SVLPICIA.

„*M. Aurelius Olympius Nemeſianus*, Car„thaginenſis Poeta, *Cynegetica* reliquit & „IV. *Eclogas.* Ad eundem ſunt VII. *Cal„purnii Eclogæ*, quæ iunctim fere edi ſo-

Cap. IV. 3. Poetæ Lat.

„lent. Præclara editio eſt, quam publi-
„cauit *Paulus Manutius*; item *Caſp. Bar-
„thius*, qui eruditas & politas notas addi-
„dit *Iani Vlictii*: *Sæcula IV. p. 278.*

„*Sulpiciæ* Poetriæ vnica *Satyra* extat. *Ibid. p 69.*

§. 29.

MANILIVS. Ad Epicos adhuc pertinet MANILII *Aſtronomicon*, quod cum Notis *Ioſephi Scaligeri* edidit Argentorati *I. H. Bæclerus* 1655.

„*Manilium* Auguſti temporibus tribuit „*Voſſius* ex *Ioſ. Scaligero* in Prolegom. ad „*Manilium*. Reiiciunt hunc quidam in „ſæculum II. quidam in Theodoſii æta-„tem; fortiora tamen ſunt argumenta „*Scaligeri* pro æuo Auguſtæo. Comple-„xus eſt vniuerſam πραγματείαν ἀστρολο-„γικήν. Qui eum non intellexerunt, „putarunt, verſus ipſius eſſe ſcabros; „ſed Poeta profecto eſt magni ſpiritus & „facundus, quod ex digreſſionibus appa-„ret. Optandum, vt in alio opere epico „ingenium conſumſiſſet, quam in hoc; „ſunt enim hæc Aſtrologica mera figmen-„ta. *Sæcula IV. p. 65.*

GERMANICVS CAESAR. *Aratea* GERMANICI CAESARIS *Hugo Grotius* edidit in 4. De auctore adhuc magna controuerſia eſt inter eruditos. Interim per *Germanicum* non magnus ille Germanicus, ſed *Domitianus* potius intelligendus erit.

„Aratea

„Aratea Tranſlatio *Caſaris Germanici* Cap. IV.
„non illius herois ſed *Domitiani*, qui il- 3. Poetæ Lat.
„lud nomen ſibi quoque ſumſit. Erudi-
„tæ in illam extant curæ *Hug. Grotii. Sacu-
la IV. p. 69.*

§. 30.

Corpus Veterum ECCLESIASTICORVM IVVENCVS ARATOR.
Poetarum (inter quos IVVENCVS, ARATOR &c.) edidit *Georg. Fabricius.*

„*Iuuencus* Presbyter, Poeta, *Euangeli-
„cam hiſtoriam* complexus, in Biblioth. P.P.& ſeorſum cum *Aratore* ſæpius editus. *Comment. de Scr. p. 74.*

„*Iuuencus* inter Poetas poterat referri,
„quod *Euangelicam hiſtoriam* carmine eſt
„complexus. Extat in *Bibliotheca Pa-
„trum* & iam ſæpius editus eſt. Non eſt
„valde eruditus, ob perſpicuitatem autem
„& venerationem antiquitatis ſatis cele-
„bris. *Sacula IV. p. 370.*

„*Arator*, Poeta, res in Actis Apoſtolorum
„ſcripſit, in Bibliotheca Patrum. *Comment. de Script. p. 81.*

PRVDENTIVM, qui non vno genere carminis præcelluit, edidit ſeorſum *Io. Weizius*, cum eruditis notis; quod inter opera eius præcipuum. PRVDENTIVS.

„*Prudentius*, Poeta ſupra ſæculum ſuum
„facundus. Editio *Weizii* præcellit in 8.
„Hanouiæ 1613. ex officina Wechel. *Comment. de Script. p. 70.*

„*Aurelii Prudentii* Carmina longe ſunt

Cap. IV. 3. Poetæ Lat.

„eruditiſſima, multa doctrina & cultu &
„ſpiritu ad æmulationem antiquorum. *Io.*
„*Weizii* editio præſtat luculentis & am-
„pliſſimis commentariis. *Sæcula IV.*
p. 385.

„PONTIVS PAVLINVS, Epi-
„ſcopus Nolanus, cuius editio vltima Pa-
„riſienſis maxime probatur. Vid. Colle-
„ctio veterum Poematum & Epigramma-
„tum, quæ alias fruſtra ſeorſum quære-
„rentur, in aureo illo opere *Pithœi. Ibid.*
p. 386.

„SEDVLII Poetæ opera Baſil. 1528.
„In hymnis bonus & grauis. *Comment. de*
Scr. p. 76.

„P. OPTATIANVS PORPHY-
„RIVS Panegyricum ſcripſit Conſtanti-
„no M. edit. Auguſtæ Vindel. in fol. 1595.
„opus laboris varii & περιέργου, ad carni-
„ficinam ingenii potius, quam diſcipli-
„nam referendum. Mollius ludum in-
„genii vocaueris. *Marci Velſeri* hoc eſt
„iudicium: Carmina patientiæ miſerri-
„mæ, temeritatis pene incredibilis, cer-
„te, quod conſtet, nullius ante ſe exem-
„plo &c. *Comment. de Scr. p. 73.*

„*P. Optatianus Porphyrius*, qui pro-
„diit Auguſtæ Vindel. auſpicio Welſeri-
„ano. Carmen eſt laborioſum, adeo-
„que ἰσχνοπαίγνιον potius & carnificina
„ingenii; æſtimatur tamen propter an-
„tiqui-

„tiquitatem & quia aliqua habet ad hoc „ſæculum facientia. *Sæcula IV. p. 385.* Cap. IV. 3. Poetæ Lat.

CORIPPUM, *Michael Ruezius* edidit. CORIPPVS.

PETRVM COLLATIVUM Presbyterum, qui IV. libros *de Excidio Hieroſolymitano*, pro captu illorum temporum, ſatis eleganter ſcripſit, edidit *Bonauentura Vulcanius*, qui tamen etiam in *Bibliotheca Patrum* viſitur. PETR. COLLATIVS.

§. 31.

SATYRICI Latini omnes carmine Heroico ſcripſerunt. PERSIVS obſcuriſſimus eſt. Edidit eum cum ſcholiaſte *Cornuto* & cum Commentario *Caſaubonus.* PERSIVS.

„*Perſium* Satyricum cum veteri ſcholiaſte Pariſiis edidit *Britannicus* in 4. „Etiam *Caſaubonus* in 8. cum libro de „*Satyra, Comment. de Scr. p. 56.*

„*Aulus Perſius Flaccus* Satyricorum „obſcuriſſimus, vt videtur, de induſtria, „quia animaduertebat, ſe plurimos læſurum. Ejus vitam *Tranquillus* ſcripſit. Eximiæ prorſus in *Perſium* ſunt „curæ *Iſ. Caſauboni.* Prodiit & ingens „editio Pariſienſium auctior, cum Notis „variorum & Scholiaſte *Cornuto. Sæcula IV. p. 66.*

„C. LVCILII Satyrographorum „principis reliquias *Franciſcus*, Jani F. „*Douſa* cum notis ſuis edidit Lugduni „Batau. 1597. *Comment. de Scr. p. 40.*

Cap. IV. 3. Poetæ Lat. HORATIVS

HORATII, Satyricorum Principis, *Satyras* edidit *Dan. Heinſius* cum erudito illo opuſculo de *Satyra Horatiana*, quo elegantem Criſin monſtrat. Vbi notandum, *Heinſium* peritiſſimum artificem fuiſſe, ea, quæ ab aliis iam dicta erant, quaſi pro ſuis & ex proprio ingenio profectis proponendi. Alias vehementiſſime errare credimus illos, qui *Horatium* propterea negligunt & contemnunt, quod metrum in Satyris & Epiſtolis plane non obſeruauerit; neſciunt enim illi, ſtudio omni in hoc ipſum intendiſſe, adeoque, vt ipſe alicubi ait, ſermoni vulgari propiora ſcribere & ſic artem ſuam ſub quadam negligentiæ ſpecie occultare voluiſſe. Nam ipſi certe alias facultas elegantius ſcribendi, metrum etiam minime deeſſe potuit, ſicut prolixe oſtendit idem *Heinſius* in citato opuſculo *de Satyra Horatiana*. *Lubinus* Paraphraſin in Satyras Horatianas ſcripſit, opus maioris laboris, quam vtilitatis.

„*Horatii* Epiſtolas ſeparauimus ab O„diis. Nam licet vbique purus, terſus, „valdeque Latinus ſit ille auctor, tamen „Odarum lectio, cum & res profundi„or, maiori profectui ſeruanda eſt. E„piſtolæ ſermonem & proſæ orationis „ſimplicitatem imitantur, ſicut ipſe pro„fitetur, *Diſſ. T. III. p. 538.*

§. 32.

§. 32. Cap. IV.

IVVENALIS cum ſcholiaſte Pariſiis 3. Poetæ Lat. editus eſt, vt & cum Notis variorum. IVVENALIS. Stilus eius declamatorius fere eſt & ſupra Satyram cultus. Diſſertationes etiam philoſophicas vbique inſperſit.

„*Iuuenalis* Poeta Satyricus, facundia „& philoſophandi ſtudio ſatyricum in„ſtitutum excedit. Editus cum veteri „ſcholiaſte Pariſ. 1603. *Comment. de Scr. p. 60.*

„Præclare vero de *Iuuenali* meriti „ſunt Pariſienſes; ad cuius illuſtratio„nem faciunt ſcripta duo doctiſſimorum „Virorum; *Iſ. Cauſauboni* Libri II. *de Sa„tyrica Poeſi Romanorum & Græcorum*, „& *Heinſii* Commentarius de *Satyra „Horatiana*, vbi diſputat, vter præſtite„rit, *Horatius* an *Iuuenalis? Secula IV. p. 65. ſq.*

„PETRONIVS ARBITER „quantus Poeta fuerit, intelligitur ex frag„mentis *de Bello Ciuili*; quod ſi ad nos „perueniſſet, neſcio quis ei fuiſſet præ„ferendus, adeo magni eſt ſpiritus, & „copioſæ Eloquentiæ. Scripſit & *Saty„ricon* in quo dum obſcœnos Romano„rum mores arguere voluit, ipſe docuit. „Præclariſſime de eo meritus eſt *Io. Wo„werius.* Non autem poteſt commen„dari induſtria *Lotichii*, qui ad ſcriptum „tam obſcœnum ingenti commentario

„inania

Cap. IV.
3. Poetæ Lat.

„inania etiam quæque & ineptiſſima vn-
„dique conſarcinauit. *Sæcula IV. p. 67.*
„*Petronium Arbitrum* edidit officina
„Wecheliana, cum Notis variorum,
„Francof. 1621, 8. Nuper (1663) fragmen-
„to, ſiue figmento, Italus quidam lepi-
„de os ſubleuit eruditis in hanc meſſem
„inuolantibus. Neronis ſcelera nimis
„aperte deſcribuntur, etiam τὰ ἄῤῥητα.
„*Io. Petr. Lotichii* vaſti *Commentarii*
„multa habent περίεργα. *Comment. de*
„*Scr. p. 57.*

„An Satyræ inter famoſos libellos re-
„ferendæ? De Satyris egit *Caſaubonus* &
„*Heinſius* aliique. Negatur autem, quod
„ſatyra ſit famoſus libellus, quia irridet
„tantum ſatyricus vitia. Sic in *Eraſmi*
„*Moria* traducuntur mores monacho-
„rum, & multi putarunt eſſe illam *Mo-*
„*riam* famoſum libellum. *Brands Nar-*
„*ren-Schiff* etiam multos offendit, ſed ſine
„cauſſa. *Boccalini* Satyræ a nonnullis
„item pro famoſis libellis ſunt habiti. In
„Italia de *Eudemia Iani Nicii Erythræi*
„quæſitum eſt: ſed multa ſunt, quæ pro
„eius excuſatione dici poſſunt. Quæſi-
„tum etiam de *Barclaii Satyrico*, quem
„tamen abſoluit a famoſi libelli crimine
„ratio ſingularis ſcribendi. Sic de *Gige*
„*Gallo* quæritur: ſed cum appareat geni-
„us ſcriptoris ſimplex, eſt tantum pro ſa-
„tyra habendus. Huc pertinet quæſtio,

„an

„an liceat in ſatyris certas perſonas nomi- Cap. IV.
„nare; quod non licere, hoc verſu pro- 3. Poetæ Lat.
„bat *Martialis* Poeta:

„*Parcere perſonis, dicere de vitiis.*

„Addo exempla quorundam ſcripto-„rum de quibus quæritur, an etiam ſint „famoſi libelli. *Procopii* Ἀνέκδοτα *Tho-„mas Rivius* affirmat eſſe famoſum libel-„lum, quia Iuſtinianum tanquam infer-„nalem dæmonem deſcribit. Quæritur „etiam, an *L. Iunius Brutus* libellus ſit fa-„moſus: & omnino affirmandum eſt. De „auctore eius libri variæ doctorum ſen-„tentiæ. Quidam putant eſſe *Languetum*. „Liber eſt ſatis eruditus, ſed ſeditioſiſſi-„mus. Quæritur etiam de *Scioppii Mar-„te Gallico*: Sed non poteſt ille liber pro „famoſo haberi, quia fuit Hiſpanis addi-„ctus. Quæritur item an *claſſicum Belli „ſacri Scioppii* ſit famoſus libellus: „quod omnino affirmandum. Nam per o-„mnia requiſita eſt famoſus libellus. Con-„tra hunc ſtrinxit calamum in *Tuba Pacis „Berneggerus*. Quæritur, an vera quidem „dicens, reuerentiam tamen publicæ per-„ſonæ debitam lædens, ſit pro diffamato-„re habendus: quod affirmandum. Sic „liber, qui dicitur *Poſt-Reuter*, multis „modis læſit reuerentiam perſonæ debi-„tam, & omnino pro famoſo libello eſt „habendus. *Diſſ. ad Lipſii Politica p. 124. ſeqq.*

§. 3.

Cap. IV. §. 33.

3. Poetæ Lat. OVIDIVS. Inter ELEGIACOS ſine controuerſia principatum obtinet OVIDIVS, cui nemo in delicatiſſimo hoc genere carminis comparari poteſt.

TIBVLLVS. CATVLLVS PROPERTIVS. Poſt eum nominandi TIBVLLVS, CATVLLVS, PROPERTIVS, propter terſam & venuſtam Latinitatem, ob quam ſæpiſſime a *Guyeto* in notis in *Terentium* citantur. *Catullus* quidem paucas elegias ſcripſit; ſed quoniam hi tres Poetæ Amorum Triumuiri, a ſe inuicem diuelli eos non oportet. *Scaliger* plurima in exemplari ſuo ad eos annotauerat, quod tamen ipſum Geneuam miſſum, neſcio quo fato, ſuppreſſum eſt. *Paſſeratius* autem Pariſiis edit in fol.

☞ „*Valerius Catullus* ingenio & Latinitate „præſtat. Argumentum illi vnum, Venus; etiam infanda. Quare ſolet plerumque cum *Tibullo* & *Propertio*, qui „Amorum Triumuiri vulgo audiunt, edi. „His tamen plus candoris, quam illi ſupereſt. Forte de his & ſimilibus rectum „eſt *Grotii* iudicium in ſylua ad Franc. „Aug. Thuanum, adoleſcentem:

„*Aſt alios, quorum citharas exercet incertes*
„*Mollis amor, ſeponis adhuc, dum iuſtior ætas*
„*Permittat caſtos thalami ſub legibus ignes.*

„Extat etiam editio Francof. 1621, 8. cum notis

„notis variorum, curante *Iano Gebhardo.* Cap. IV.
„Index laborioſe, ſed parum erudite con- 3. Poetæ Lat.
„fectus. Venetiis 1500. itidem cum Notis
„variorum prodierant; & cum inſignio-
„ribus *Ioſephi Scaligeri* Lutetiæ 1577. *Comment. de Scr. p.* 43.

„*Propertius*, qui *Romanus* eſt *Callimachus*; *Ianus Douſa*, de eo ac *Catullo* & *Tibullo* meritus eſt, nec non *Wechelius* quoque & *Scaliger. Sæcula IV. a Chriſto nato p.* 65.

„PEDO ALBINOVANVS, æqualis *Ouidii*, cuius ſupereſt *Elegia in mortem Druſi.* An & altera *in Obitum Mæcenatis?* Non videtur, ſi conferas; illa enim longe eſt eruditior. Quæ ſcripſerit, docebunt *Ouidius de Ponto*, *Marcus Seneca Suaſor. Martialis II.* 77. *Sæcula IV. ibidem.*

§. 34.

HORATIVS LYRICORVM Princeps, illuſtris Poeta & in hoc genere perfectus eſt. Editus vero Pariſiis; item Lugduni cum Notis variorum in fol. *Heinſius* quoque egregie de eo meritus eſt. HORATIVS

„*Virgilio* commitem dare debuimus *Horatium Flaccum*, inter primos Latinitatis auctores habendum, Poetam ingenio & arte maximum. Editus eſt ſæpius cum Notis variorum, etiam Venetiis 1520. Baſil.

„1555,

Cap. IV.
3. Poetæ Lat.

„1555. Antwerpiæ 1577. *Daniel Heinſius* diligenter recenſuit in 8. & 12. adiectis eruditis notulis & duobus libris *de Satyra Horatiana*, qui omnino propædiæ cauſſa legi debent. *Commentatio de Scriptoribus p. 49.*

„*Horatio* multum debere ſeorſum „poteſt, qui ſapientiæ ſtudiis ſerio imbu„tus eſt. *Præf. ad Grotium de I. B. & P. p. 17.*

§. 35.

MARTIALIS.

Inter EPIGRAMMATOGRAPHOS MARTIALIS eſt, eruditus & latiniſſimus Poeta, ſed nimis obſcœnus, alias iuuentuti magno vſui futurus. Quamuis tamen notandum, ipſum non laudare hæc talia vitia, ſed potius acerbe & ſatyrice irridere. Editio in quarto cum Notis variorum; item *Scriuerii*. *Raderi* e Soc. Ieſu caſtrata: in quod hominum genus propterea ita luſit *Ioſ. Scaliger* Epigrammate quodam:

Scilicet hi Patres facere hæc, quam ſcribere malunt,
Quæ malunt vates ſcribere, quam facere.

Editiones *Lambini* ideo non ſemper æſtimandæ ſunt, quia homo hic in corrigendis auctorum locis nimis audax fuit. Notanda quoque editio Pariſienſis, cum Indice *Ioſ. Langii.*

„*Martia-*

„*Martialis*, Epigrammatum ſcriptor, Cap. IV.
„doctus plerumque & argutus; nec ta- 3. Poetæ Lat.
„men omnia eius Epigrammata acumen
„habent. Editio Pariſienſis in 4to cum
„Notis variorum 1602. *Matth. Raderus*
„non improbando inſtituto obſcœna o-
„miſit, edit. Ingolſt. 1602. *Comment. de Scr. p. 60.*

„*Martialis* inexhauſtæ eruditionis
„Poeta, ſed obſcœna multa habens, quæ
„reſecuerunt Ieſuitæ; in quos Epigram-
„ma *Scaligeri* exſtat:

„*Bilbilicus Vates, qui mas audire ſolebat* &c.

„Hoc quidem in mores Ieſuitarum ve-
„rum, ſed ſi iuuenibus prælegendus, vel
„commendandus, ſpurca iſta abeſſe poſ-
„ſunt. Prodiit & ingens editio Pariſiis
„cum inerudito illo *Langii* indice. *Sæcula IV. p. 68.*

§. 36.

AVSONIVS iam ſequioris æui eſt, AVSONIVS.
editus cum Notis *Scaligeri* & *Eliæ Vineti.*

„*Auſonius* cum *Eliæ Vineti* & *Ioſ. Scali-*
„*geri* curis in 4to. Ad Hiſtoriam Galli-
„cam, in primis Burdegalenſem multa in-
„ſunt. Arte non æquat antiquiores Poe-
„tas: eſt tamen pro captu ſæculi ſuauis &
„diſertus. *Comment. de Script p. 74.*

„*Auſonius* Ethnicus, Vir ſatis eruditus,
„qui tamen eloquentia Panegyriſtas non

Cap. IV.
3. Poetæ Lat.
LVCANVS.

§. 28.

LVCANI *Pharſalia* per eximium opus eſt, quamuis eum numero Poetarum excludere, iudicio tamen rigido nimis & ſeuero, voluerit *I. Cæſ. Scaliger*, qui inter alia hoc quoque vitio ei tribuit, quod fabuloſa multa veræ Hiſtoriæ immiſcuerit: cum tamen id ipſum carminis epici proprium eſſe videatur. Defendit tamen eum & in priſtinam dignitatem repoſuit ac vindicauit *Heinſius de laude Aſini.* Commendanda editio *Grotii.*

„Pertinet huc *Lucani* de cauſſis ciuilis belli remotioribus & propioribus „eximia diſſertatio, qua *Pharſaliam* ſuam „exorſus Hiſtorici diligentiam & Politici „prudentiam tam illuſtri exemplo coniunxit, vt rotunditate comprehenſionis „copiaque argumenti merito præferendus ſit aliis, id quod *Lipſius Polit.* 6. 2. oſtenſum voluit. *Diſſert. T. III. p.* 373.

„*Lucanus* egregius Poeta, & valde politi„cus, cui tamen viri eruditi Poetæ nomen „abrogare voluerunt, in primis *Scaliger*, „quod multa μυθολογύμενα in eo repe„riantur: quæ cenſura tamen forſan eſt „rigidior. Vindicare laudem illius aggreſ„ſus eſt in feſtiuo libro *de laude Aſini D.* „*Heinſius*. Præclare de eo meritus eſt *Hu*„*go Grotius*, qui eum inter præcipuos ama„uit, & nitida atque elegantisſima edi„tione procurauit. *Secula IV. p.* 67.

„*Lu-*

„*Lucanus*, nobilis Poeta licet, peſſimo „Principi adulatur, quamquam illum do-„ctiſſimus Aſini laudator, *Heinſius* „in *Oratione de laude Aſini* defendat, „inquiens, ſecius & in contrarium eſſe ac-„cipiendum: ſed ingenioſe magis, quam „vere. *Ibid. p. 12.* Cap. IV. 3. Poetæ Lat.

„*Lucani Pharſalia Grotio* multum de-„bet. Poeta acutus & πολιτικός. *Comment de Scr. p. 55.*

„*Lucanus Grotio* acumine ſententia-„rum & pondere ciuilis prudentiæ, eximie „etiam in hoc opere (*de I. B. & P.*) placuit. *Præfat. ad Grotium p. 17.*

„*Lucanus* eſt Poeta vere politicus, & „multis placet, ob eximias ſententias & „acumina. Et ſunt epici Poetæ omnes po-„litici, vnus tamen altero præſtantior eſt. *Diſſ. ad Lipſ. Politica p. 103.*

Metro Heroico quoque de re Venatoria aliquot ſcripſerunt; quos nuper *Io. Vliet.* Anglus edidit. *Barthius* quoque Venaticos edidit, vti & Bucolicos, vt GRATIVM, NEMESIANVM, CALPVRNIVM, VESPVTIVM SPVRINNAM & alios. SVLPICIAE Poetriæ vnicum carmen edidit *Douza.* Poetæ Venatici & Bucolici. SVLPICIA.

„*M. Aurelius Olympius Nemeſianus*, Car-„thaginenſis Poeta, *Cynegetica* reliquit & „IV. *Eclogas.* Ad eundem ſunt VII. *Cal-„purnii Eclogæ*, quæ iunctim fere edi ſo-

Cap. IV.
3. Poetæ Lat.

„lent. Præclara editio eſt, quam publi„cauit *Paulus Manutius*; item *Caſp. Bar„thius*, qui eruditas & politas notas addi„dit *Iani Vlietii. Secula IV. p. 278.*

„*Sulpiciæ* Poetriæ vnica *Satyra* extat. *Ibid. p 69.*

§. 29.

Ad Epicos adhuc pertinet MANILII

MANILIVS. *Aſtronomicon*, quod cum Notis *Ioſephi Scaligeri* edidit Argentorati *I. H. Bœclerus* 1655.

„*Manilium* Auguſti temporibus tribuit „*Voſſius* ex *Ioſ. Scaligero* in Prolegom. ad „*Manilium.* Reiiciunt hunc quidam in „ſæculum II. quidam in Theodoſii æta„tem; fortiora tamen ſunt argumenta „*Scaligeri* pro æuo Auguſtæo. Comple„xus eſt vniuerſam πραγματείαν ἀστρολο„γικήν. Qui eum non intellexerunt, „putarunt, verſus ipſius eſſe ſcabros; „ſed Poeta profecto eſt magni ſpiritus & „facundus, quod ex digreſſionibus appa„ret. Optandum, vt in alio opere epico „ingenium conſumſiſſet, quam in hoc; „ſunt enim hæc Aſtrologica mera figmen„ta. *Secula IV. p. 65.*

Aratea GERMANICI CAESARIS

GERMANICVS CAESAR. *Hugo Grotius* edidit in 4. De auctore adhuc magna controuerſia eſt inter eruditos. Interim per *Germanicum* non magnus ille Germanicus, ſed *Domitianus* potius intelligendus erit.

„Aratea

„Aratea Tranſlatio *Caſaris Germanici* non illius herois ſed *Domitiani*, qui illud nomen ſibi quoque ſumſit. Eruditæ in illam extant curæ *Hug. Grotii. Sacula IV. p. 69.* Cap. IV. 3. Poetæ Lat.

§. 30.

Corpus Veterum ECCLESIASTICORVM *Poetarum* (inter quos IVVENCVS, ARATOR &c.) edidit *Georg. Fabricius.* IVVENCVS ARATOR.

„*Iuuencus* Presbyter, Poeta, *Euangelicam hiſtoriam* complexus, in Biblioth. P.P. & ſeorſum cum *Aratore* ſæpius editus. *Comment. de Scr. p. 74.*

„*Iuuencus* inter Poetas poterat referri, „quod *Euangelicam hiſtoriam* carmine eſt „complexus. Extat in *Bibliotheca Patrum* & iam ſæpius editus eſt. Non eſt „valde eruditus, ob perſpicuitatem autem „& venerationem antiquitatis ſatis celebris. *Sacula IV. p. 370.*

„*Arator*, Poeta, res in Actis Apoſtolorum „ſcripſit, in Bibliotheca Patrum. *Comment. de Script. p. 81.*

PRVDENTIVM, qui non vno genere carminis præcelluit, edidit ſeorſum *Io. Weizius*, cum eruditis notis; quod inter opera eius præcipuum. PRVDENTIVS.

„*Prudentius*, Poeta ſupra ſæculum ſuum „facundus. Editio *Weizii* præcellit in 8. „Hanouiæ 1613. ex officina Wechel. *Comment. de Script. p. 70.*

„*Aurelii Prudentii* Carmina longe ſunt

Cap. IV. 3. Poetæ Lat.

„eruditiſſima, multa doctrina & cultu & „ſpiritu ad æmulationem antiquorum. *Io.* „*Weizii* editio præſtat luculentis & am- „pliſſimis commentariis. *Sæcula IV.* *p.385.*

„PONTIVS PAVLINVS, Epi- „ſcopus Nolanus, cuius editio vltima Pa- „riſienſis maxime probatur. Vid. Colle- „ctio veterum Poematum & Epigramma- „tum, quæ alias fruſtra ſeorſum quære- „rentur, in aureo illo opere *Pithæi. Ibid.* p.386.

„SEDVLII Poetæ opera Baſil. 1528. „In hymnis bonus & grauis. *Comment. de Scr. p.76.*

„P. OPTATIANVS PORPHY- „RIVS Panegyricum ſcripſit Conſtanti- „no M. edit. Auguſtæ Vindel. in fol. 1595. „opus laboris varii & περιέργε, ad carni- „ficinam ingenii potius, quam diſcipli- „nam referendum. Mollius ludum in- „genii vocaueris, *Marci Velſeri* hoc eſt „iudicium: Carmina patientiæ miſerri- „mæ, temeritatis pene incredibilis, cer- „te, quod conſtet, nullius ante ſe exem- „plo &c. *Comment. de Scr. p.73.*

„*P. Optatianus Porphyrius*, qui pro- „diit Auguſtæ Vindel. auſpicio Welſeri- „ano. Carmen eſt laborioſum, adeo- „que ἰσχνοπαίγνιον potius & carnificina „ingenii; æſtimatur tamen propter an- „tiqui-

„tiquitatem & quia aliqua habet ad hoc „ſæculum facientia. *Sæcula IV. p. 385.* | Cap. IV. 3. Poetæ Lat.

CORIPPUM, *Michael Ruezius* edidit. | CORIPPVS.

PETRVM COLLATIVM Presbyterum, qui IV. libros *de Excidio Hieroſolymitano*, pro captu illorum temporum, ſatis eleganter ſcripſit, edidit *Bonauentura Vulcanius*, qui tamen etiam in *Bibliotheca Patrum* viſitur. | PETR.COLLATIVS.

§. 31.

SATYRICI Latini omnes carmine Heroico ſcripſerunt. PERSIVS obſcuriſſimus eſt. Edidit eum cum ſcholiaſte *Cornuto* & cum Commentario *Caſaubonus*. | PERSIVS.

„*Perſium* Satyricum cum veteri ſcho-„liaſte Pariſiis edidit *Britannicus* in 4. „Etiam *Caſaubonus* in 8. cum libro de „*Satyra. Comment. de Scr. p. 56.*

„*Aulus Perſius Flaccus* Satyricorum „obſcuriſſimus, vt videtur, de induſtria, „quia animaduertebat, ſe plurimos læ-„ſurum. Ejus vitam *Tranquillus* ſcri-„pſit. Eximiæ prorſus in *Perſium* ſunt „curæ *Iſ. Caſauboni*. Prodiit & ingens „editio Pariſienſium auctior, cum Notis „variorum & Scholiaſte *Cornuto*. *Sæ-„cula IV. p. 66.*

„C. LVCILII Satyrographorum „principis reliquias *Franciſcus*, Jani F. „*Douſa* cum notis ſuis edidit Lugduni „Batau. 1597. *Comment. de Scr. p. 40.*

Cap. IV. 3. Poetæ Lat. HORATIVS

HORATII, Satyricorum Principis, *Satyras* edidit *Dan. Heinſius* cum erudito illo opuſculo de *Satyra Horatiana*, quo elegantem Criſin monſtrat. Vbi notandum, *Heinſium* peritiſſimum artificem fuiſſe, ea, quæ ab aliis iam dicta erant, quaſi pro ſuis & ex proprio ingenio profectis proponendi. Alias vehementiſſime errare credimus illos, qui *Horatium* propterea negligunt & contemnunt, quod metrum in Satyris & Epiſtolis plane non obſeruauerit; neſciunt enim illi, ſtudio omni in hoc ipſum intendiſſe, adeoque, vt ipſe alicubi ait, ſermoni vulgari propiora ſcribere & ſic artem ſuam ſub quadam negligentiæ ſpecie occultare voluiſſe. Nam ipſi certe alias facultas elegantius ſcribendi, metrum etiam minime deeſſe potuit, ſicut prolixe oſtendit idem *Heinſius* in citato opuſculo *de Satyra Horatiana*. *Lubinus* Paraphraſin in Satyras Horatianas ſcripſit, opus maioris laboris, quam vtilitatis.

„*Horatii* Epiſtolas ſeparauimus ab O„diis. Nam licet vbique purus, terſus, „valdeque Latinus ſit ille auctor, tamen „Odarum lectio, cum & res profundi„or, maiori profectui ſeruanda eſt. E„piſtolæ ſermonem & proſæ orationis „ſimplicitatem imitantur, ſicut ipſe pro„fitetur. *Diſſ. T. III. p. 538.*

§. 32.

§. 32.

Cap. IV. 3. Poetæ Lat. IVVENALIS.

IVVENALIS cum ſcholiaſte Pariſiis editus eſt, vt & cum Notis variorum. Stilus eius declamatorius fere eſt & ſupra Satyram cultus. Diſſertationes etiam philoſophicas vbique inſperſit.

„*Iuuenalis* Poeta Satyricus, facundia „& philoſophandi ſtudio ſatyricum in„ſtitutum excedit. Editus cum veteri „ſcholiaſte Pariſ. 1603. *Comment. de Scr. p. 60.*

„Præclare vero de *Iuuenali* meriti „ſunt Pariſienſes; ad cuius illuſtratio„nem faciunt ſcripta duo doctisſimorum „Virorum, *Iſ. Caſauboni* Libri II. *de Sa„tyrica Poeſi Romanorum & Græcorum*, „& *Heinſii* Commentarius de *Satyra* „*Horatiana*, vbi diſputat, vter præſtite„rit, *Horatius* an *Iuuenalis? Secula IV. p. 65. ſq.*

„PETRONIVS ARBITER „quantus Poeta fuerit, intelligitur ex frag„mentis *de Bello Ciuili*; quod ſi ad nos „perueniſſet, neſcio quis ei fuiſſet præ„ferendus, adeo magni eſt ſpiritus, & „copioſæ Eloquentiæ. Scripſit & *Saty„ricon* in quo dum obſcœnos Romano„rum mores arguere voluit, ipſe docuit. „Præclarisſime de eo meritus eſt *Io. Wo„werius.* Non autem poteſt commen„dari induſtria *Lotichii*, qui ad ſcriptum „tam obſcœnum ingenti commentario

„inania

Cap. IV. 3. Poetæ Lat.

„inania etiam quæque & ineptiſſima vn-„dique conſarcinauit. *Sæcula IV. p. 67.*

„*Petronium Arbitrum* edidit officina „Wecheliana, cum Notis variorum, „Francof. 1621, 8. Nuper (1663) fragmen-„to, ſiue figmento, Italus quidam lepi-„de os ſubleuit eruditis in hanc meſſem „inuolantibus. Neronis ſcelera nimis „aperte deſcribuntur, etiam τὰ ἄῤῥητα. „*Io. Petr. Loticbii* vaſti *Commentarii* „multa habent περίεργα. *Comment. de* „*Scr. p. 57.*

„An Satyræ inter famoſos libellos re-„ferendæ? De Satyris egit *Caſaubonus* & „*Heinſius* aliique. Negatur autem, quod „ſatyra ſit famoſus libellus, quia irridet „tantum ſatyricus vitia. Sic in *Eraſmi* „*Moria* traducuntur mores monacho-„rum, & multi putarunt eſſe illam *Mo-„riam* famoſum libellum. *Brands Nar-„ren-Schiff* etiam multos offendit, ſed ſine „cauſſa. *Boccalini* Satyræ a nonnullis „item pro famoſis libellis ſunt habiti. In „Italia de *Eudemia Iani Nicii Erythræi* „quæſitum eſt: ſed multa ſunt, quæ pro „eius excuſatione dici poſſunt. Quæſi-„tum etiam de *Barclaii Satyrico*, quem „tamen abſoluit a famoſi libelli crimine „ratio ſingularis ſcribendi. Sic de *Gige* „*Gallo* quæritur: ſed cum appareat geni-„us ſcriptoris ſimplex, eſt tantum pro ſa-„tyra habendus. Huc pertinet quæſtio,

„an

„an liceat in ſatyris certas perſonas nomi- Cap. IV.
„nare; quod non licere, hoc verſu pro- 3. Poetæ Lat.
„bat *Martialis* Poeta:

„*Parcere perſonis, dicere de vitiis.*

„Addo exempla quorundam ſcripto-
„rum de quibus quæritur, an etiam ſint
„famoſi libelli. *Procopii* Ἀνέκδοτα *Tho-*
„*mas Riuius* affirmat eſſe famoſum libel-
„lum, quia Iuſtinianum tanquam infer-
„nalem dæmonem deſcribit. Quæritur
„etiam, an *L. Iunius Brutus* libellus ſit fa-
„moſus: & omnino affirmandum eſt. De
„auctore eius libri variæ doctorum ſen-
„tentiæ. Quidam putant eſſe *Languetum*.
„Liber eſt ſatis eruditus, ſed ſeditioſiſſi-
„mus. Quæritur etiam de *Scioppii Mar-*
„*te Gallico:* Sed non poteſt ille liber pro
„famoſo haberi, quia fuit Hiſpanis addi-
„ctus. Quæritur item an *clаſſicum Belli*
„*ſacri Scioppii* ſit famoſus libellus:
„quod omnino affirmandum. Nam per o-
„mnia requiſita eſt famoſus libellus. Con-
„tra hunc ſtrinxit calamum in *Tuba Pacis*
„*Berneggerus*. Quæritur, an vera quidem
„dicens, reuerentiam tamen publicæ per-
„ſonæ debitam lædens, ſit pro diffamato-
„re habendus: quod affirmandum. Sic
„liber, qui dicitur *Poſt-Reuter*, multis
„modis læſit reuerentiam perſonæ debi-
„tam, & omnino pro famoſo libello eſt
„habendus. *Diſſ. ad Lipſii Politica p. 124.*
ſeqq.

§. 3.

Cap. IV. §. 33.

3. Poetæ Lat. OVIDIVS.

Inter ELEGIACOS ſine controuerſia principatum obtinet OVIDIVS, cui nemo in delicatiſſimo hoc genere carminis comparari poteſt.

TIBVLLVS. CATVLLVS PROPERTIVS.

Poſt eum nominandi TIBVLLVS, CATVLLVS, PROPERTIVS, propter terſam & venuſtam Latinitatem, ob quam ſæpiſſime a *Guyeto* in notis in *Terentium* citantur. *Catullus* quidem paucas elegias ſcripſit; ſed quoniam hi tres Poetæ Amorum Triumuiri, a ſe inuicem diuelli eos non oportet. *Scaliger* plurima in exemplari ſuo ad eos annotauerat, quod tamen ipſum Geneuam miſſum, neſcio quo fato, ſuppreſſum eſt. *Paſſeratius* autem Pariſiis edit in fol.

„*Valerius Catullus* ingenio & Latinitate „præſtat. Argumentum illi vnum, Ve„nus; etiam infanda. Quare ſolet ple„rumque cum *Tibullo* & *Propertio*, qui „Amorum Triumuiri vulgo audiunt, edi. „His tamen plus candoris, quam illi ſu„pereſt. Forte de his & ſimilibus rectum „eſt *Grotii* iudicium in ſylua ad Franc. „Aug. Thuanum, adoleſcentem:

„*Aſt alios, quorum citharas exercet in-*
ertes
„*Mollis amor, ſeponis, adhuc, dum iuſtior*
ætas
„*Permittat caſtos thalami ſub legibus*
ignes.

„Extat etiam editio Francof. 1621, 8. cum notis

„notis variorum, curante *Iano Gebhardo.* Cap. IV. 3. Poetæ Lat.
„Index laborioſe, ſed parum erudite con-
„fectus. Venetiis 1500. itidem cum Notis
„variorum prodierant; & cum inſignio-
„ribus *Ioſephi Scaligeri* Lutetiæ 1577. *Comment. de Scr. p. 43.*

„*Propertius*, qui *Romanus* eſt *Callimachus*; *Ianus Douſa*, de eo ac *Catullo* & *Tibullo* meritus eſt, nec non *Wechelius* „quoque & *Scaliger. Sacula IV. a Chriſto nato p. 65.*

„PEDO ALBINOVANVS, æqualis *Ouidii*, cuius ſupereſt *Elegia in mortem Druſi*. An & altera *in Obitum Mæcenatis?* Non videtur, ſi conferas; illa „enim longe eſt eruditior. Quæ ſcripſerit, docebunt *Ouidius de Ponto*, *Marcus Seneca Suaſor. Martialis II. 77. Sacula IV. ibidem.*

§. 34.

HORATIVS LYRICORVM Princeps, illuſtris Poeta & in hoc genere perfectus eſt. Editus vero Pariſiis; item Lugduni cum Notis variorum in fol. *Heinſius* quoque egregie de eo meritus eſt. HORATIVS

„*Virgilio* commitem dare debuimus *Horatium Flaccum*, inter primos Latinitatis au„ctores habendum, Poetam ingenio & arte „maximum. Editus eſt ſæpius cum No„tis variorum, etiam Venetiis 1520. Baſil.

„1555,

„*Martialis*, Epigrammatum ſcriptor, „doctus plerumque & argutus; nec ta„men omnia eius Epigrammata acumen „habent. Editio Pariſienſis in 4to cum „Notis variorum 1602. *Matth. Raderus* „non improbando inſtituto obſcœna o„miſit, edit. Ingolſt. 1602. *Comment. de Scr. p. 60.* Cap. IV. 3. Poetæ Lat.

„*Martialis* inexhauſtæ eruditionis „Poeta, ſed obſcœna multa habens, quæ „reſecuerunt Ieſuitæ; in quos Epigram„ma *Scaligeri* exſtat:

„*Bilbilicus Vates, qui mas audire ſolebat* &c.

„Hoc quidem in mores Ieſuitarum ve„rum, ſed ſi iuuenibus prælegendus, vel „commendandus, ſpurca iſta abeſſe poſ„ſunt. Prodiit & ingens editio Pariſiis „cum inerudito illo *Langii* indice. *Sæcula IV. p. 68.*

§. 36.

AVSONIVS iam ſequioris æui eſt, editus cum Notis *Scaligeri* & *Eliæ Vineti.* AVSONIVS.

„*Auſonius* cum *Eliæ Vineti* & *Ioſ. Scali„geri* curis in 4to. Ad Hiſtoriam Galli„cam, in primis Burdegalenſem multa in„ſunt. Arte non æquat antiquiores Poe„tas: eſt tamen pro captu ſæculi ſuauis & „diſertus. *Comment. de Script p. 74.*

„*Auſonius* Ethnicus, Vir ſatis eruditus, „qui tamen eloquentia Panegyriſtas non

Cap. IV. 4. Poetæ recent.

„attingit. Nobilis eſt editio *Eliæ Vineti* „& *Ioſ. Scaligeri*. *Sæcula IV. p. 385.*

SIDONIVS APOLLINARIS.

SIDONIVS APOLLINARIS, eruditus ſane Poeta, ſed tanta auctoritate non eſt, quanta veteres. *Sauaronis* editio optima eſt.

IV. POETAE RECENTIORES.

§. 37.

BVCHANANVS.

Inter RECENTIORES Latinos BVCHANANI nomen celeberrimum eſt, qui *Pſalterium Dauidis* carmine ſcripſit, & hoc adeo egregie, vt melius ſcribi non poſſit; inprimis dedicatio illa ad Eliſabetham A. R. delicatiſſima eſt.

Hic EOBANVM HESSVM, pereximium alias Poetam, & qui itidem *Pſalterium* ſcripſit, longe poſt ſe reliquit.

Edita ſunt *Corpora* recentiorum *Poetarum*, *Delicias* vocant, Italorum, Gallorum, Belgarum &c.

§. 38.

SANNAZARIVS.

Inter Italos præcellit SANNAZARIVS exquiſite doctus.

SCAEV. SAMMARTHANVS.

Inter Gallos SCAEVOLA SAMMARTHANVS, qui Epos de educatione liberorum (*Pædotrophiam* vocat) tribus libris eloquentia mirifica comprehendit.

„Vnus *Scæuola Samarthanus* cum anti„quis prorſus comparandus, qui in *Pædo„trophia*, materia itidem ſalebroſa, quæ„que nullo cultu ſplendeſcere poſſe vide„tur, *Virgilio* fere comparari meretur. *Sæcula IV. p. 163. ſq.*

„Exi-

„Eximie alias meretur commendari in „cura circa generationem & primam educationem infantum deſcribenda *Scæuolæ Sammarthani Pædotrophia. Inſtitut. Polit. p. 44.* Cap. IV. 4. Poetæ recent.

„Edidit *de re Accipitraria* elegantiſſimum Carmen THVANVS ille, qui in „hiſtoria ſcribenda præclarum nomen „meruit. *Ibid. p. 391.*

LOTICHIVS, SABINVS, IOHANNES SECVNDVS ex Germanis laudandi. LOTICHIVS. SABINVS. IO. SECVNDVS.

„*Io. Secundus*, Hagienſis Batauus, na„tus 1511, mortuus 1536. d. 1. Octobr. Poeta „præclariſſimus fuit, vt Opera Lugduni „Batauorum a *Petro Scriuerio* edita do„cent. *Sæculum XVI. p. 450.*

GROTII Carmina digna ſunt, quæ legantur propter ſummam eruditionem. *Paraphraſes* etiam in difficiles aliquot materias ſcripſit, vt in Ionam Prophetam & Tit. Inſt. de R. D. *Sophompaneas* eius incomparabilis eſt, longeque merito præhabetur alteri illi Tragœdiæ, quæ *Chriſtus patiens* inſcribitur, & ad exemplum Carminis Græci *Gregorii Nazianzeni* expreſſa eſt. GROTIVS.

§. 39.

BARLAEVS in Heroico & Panegyricis egregius eſt, imitaturque *Claudianum.* BARLAEVS.

In Lyricis SARBIEVIVS Polonus excellit; SARBIEVIVS.

In Epigrammatibus OWENVS, de quo notandum proprium ipſius iudicium: OVVENVS.

Cap. IV. 5. Poetæ recent.

Qui legis iſta, tuam reprehendo, ſi mea laudas
Omnia, ſtultitiam; ſi nihil, inuidiam.

V. CRISIS POETARVM.

§. 40.

Dictum eſt hactenus de Inſtitutione Poetica & de Hiſtoria Poetarum, per modum excerptorum: addi poteſt tertio CRISIS POETARVM, de qua eximia multa occurrunt in *Ciceronis*, *Quintiliani* & Græcorum Rhetorum vt & ſcholiaſtarum ſcriptis. Inter recentiores valde eximia eſt Commentatio DAN. HEINSII *de Conſtitutione Tragœdiæ*, & nobile exemplum, de quo dicam. Ediderat *Dan. Heinſius* Tragœdiam. *Herodem Infanticidam.* Hanc cenſura proſecutus eſt *Balſacus*, eruditus Gallus. Reſpondit *Heinſius* per formam Epiſtolæ admodum prolixe; quam typis vulgauit *Boxhornius*. Interuenit huic liti *Salmaſius* itidem conſcripto hac de re opuſculo.

DAN. HEINSIVS.

„E recentioribus nemo ſubtilius ferme „iudicauit differentias vocum, quam *Dan.* „*Heinſius* in erudito Commentario *de* „*Conſtitutione Tragœdiæ. Diſſ. T. III. p. 545.*

Criſin quoque Poeticam exhibet CASAVBONVS in libro *de Satyra.*

CASAVBONVS.

In Criſi autem circa Poetas facienda omnium ingenium & curas ſuperauit IVLIVS CAESAR SCALIGER in Poeticis, de quibus ſupra dictum.

CAPVT

CAPVT V.

Cap. V. I. Chronologi.

DE

SCRIPTORIBVS CHRONOLOGICIS, GEOGRAPHICIS ET GENEALOGICIS.

I. CHRONOLOGI.

§. 1.

SVpereſt de Philologia omnigen HISTORIA, quæ comprehendit

(1.) Hiſtoriam temporum,

(2.) Locorum,

(3.) Generum ſ. Familiarum,

(4.) Actionun ſ. Hiſtoriam proprie ſic dictam; quo & Antiquitates referuntur.

§. 2.

Quantum ad HISTORIAM TEMPORVM, præter EVSEBIVM & Fragmenta Græcorum, Chronologi veteres Latini PROSPER, IDACIVS, MARCELLINVS COMES, VICTOR Tunnunenſis, IOH. Abbas Biclarienſis, in *Theſauro temporum Scaligeri* cum notis eius habentur; qui tamen liber hodie vix amplius reperitur; neque a Gallis recuſus eſt, quippe qui celeberrimi Viri huius opera ſupprimere volunt. Auctius tamen prodiit Amſtelodami. PROSPER. VICTOR. IO.BICLAR.

IDACIVM & MARCELLINVM ſeorſim edidit *Ia. Sirmondus* cum auctiores Codices reperiſſet. IDACIVS. MARCELLINVS.

Cap. V. 1. Chronologi.

„*Dacii* ſeu *Idacii* Epiſc. Mediol. *Chro-*
„*nicon* in Theſauro Temporum Scaligeriano. *Comment. de Scr. p. 81.*

„*Marcellini Comitis Chronicon* in *Theſauro Temporum* Scaligeriano, & editionibus quibusdam *Caſſiodori* adiungi ſolitum. *Ibid. p. 80.*

EVSEBIVS. EVSEBII *Chronicon* cum pretioſiſſimis Notis edidit *Ioſ. Scaliger*, hocque opus inter reliqua eminet. Poſt eum *Arnoldus Pontacus* rurſum edidit. Notandum vero, *Euſebium* Græce ſcripſiſſe & Latinam verſionem HIERONYMI eſſe.

„*Euſebii Chronici Canones a Iulio Africano* multum mutuati, παντοδαπῆς ἱϛορίας, quaſi vniuerſalem ſeu omnimodam hiſtoriam dicas, nomen gerunt. Hinc „*Georgium Syncellum* & *Georgium Cedrenum* pleraque deſcripſiſſe monſtrat principio Animaduerſionum Euſebianarum „*Ioſephus Scaliger*. Et *Euſebium* quidem „Latine conuertit, interpolauit & ſuppleuit *Hieronymus*. Ex *Syncello Euſebii* „Græca, quæ ſuperſunt, repetenda fuerunt. *Diſſ. T. I. p. 1163.*

„*Euſebius* maximæ eſt auctoritatis, qui „ſuum Chronicon & Hiſtoriam Eccleſiaſticam non tantum ex *Iulio Africano* „ſcriptore optimo, ſed ex aliis quoque grauiſſimis auctoribus conpilauit. Non „tamen eſt dubium, annos Epiſcoporum „Alexandrinorum in Chronico, ſeu nu-

„meros

„meros ex deſcriptione eſſe corruptos. „Neque etiam aliud ſupereſt monumen- „tum, ex quo ſerierum faſtorum ſucceſſionum „hauriamus. *Sac. IV. p. 134.* Cap. V. I. Chronologi.

„Duplex eſt modus citandi *Chronicon* „*Euſebii*, vnus ad numeros in margine po- „ſitos, hicque obſeruatur in ſcrupulis „Chronologicis, alter ad annos Chriſti, „quamuis ratio temporis non ſemper con- „gruat; plerumque enim vel annus ante- „uertitur, vel ſerius ponitur. *Sacula IV. p. 315. ſq.*

§. 3.

„CENSORINVM *de Die Natali* edidit *Fridericus Lindenbrogius* in 4to. CENSORINVS.

„*Cenſorini* quoque opuſculum *de Die* „*Natali*, quamquam ad Hiſtoricos re- „fert *G. I. Voſſius de Hiſt. Lat. L. II. c. 3.* „reuera Grammatici muneris erit, vnde & „a *Priſciano* doctiſſimus artis Grammaticæ „appellatur. Sine hoc opuſculo multa „ignorarent Chronologi. Editio *Linden-* *brogii* eſt optima, qui & excellentis do- ctrinæ quædam ibi annotauit; ſicut omnia „illius Viri ſcripta ſunt eximia. *Sacula IV. p. 276.*

Huc quoque referri poſſunt *Faſti Siculi* ſ. *Chronicon Alexandrinum*, Græce, edente *Matthæo Radero*. *Faſti Romani*, in quos extant Commentarii *Onuphrii Panuinii*, *Car. Sigonii*, *Cuſpiniani*. Faſti Siculi & Romani.

Cap. V. 1. Chronologi.

„*Chronicon Alexandrinum* , ſeu *Faſti* „*Siculi*, opus ex pluribus Annalibus con„ſutum, quod *Matth. Raderus* editit *Secula, p.233.*

Chronicon Alexandrinum Gr. Lat. edi„dit *Matth. Raderus*. Vocatur & *Faſti* „*Siculi*: Opus neceſſarium, & annotatio„ne, non contextu æſtimandum. *Comment. de Scr. p. 85.*

§. 4.

IOS. SCALIGER.

Inter recentiores nemo ante *Ioſephum Scaligerum* eſt, qui ſcripſit nobilisſimum & arduum opus *de Emendatione Temporum* Pariſiis III. Tomis in fol. editum, quod cum propter alia egregia multa, tum ob aureum in primis inuentum Periodi Iulianæ maximi eſt habendum, Vide de Periodo Iuliana *Voſſium* in Diſſert. *de Natali Chriſti die*; itemque *de vero die Paſſionis Dominicæ.*

„Quid Periodus Iuliana ſit, nemo bre„uius & clarius explicauit, quam *Voſſius* „§. 4. *de anno natali Chriſti*. Inuentio eius „debetur absque dubio *Ioſepho Scaligero*. „*Petauius*, qui ſibi ſumſit refutandum „*Scaligerum*, cum negare non poſſet, præ„ſtantiſſimum & nobilisſimum hoc in„uentum eſſe *Scaligeri*, cuius beneficio „maximæ & innumeræ difficultates fue„runt ſuperatæ; auſus tamen eſt dicere, „olim tale quid præuiſum & indicatum „eſſe a veteribus; quod certe maligne eſt „iudicare. Vnde etiam *Alexander Morus*

„in

„in nouiſſima *Euſebii* Scaligeriani editione „hoc virus & malignitatem in *Petauio* ex„agitauit. Sed hoc eſt Ieſuitarum pro„prium, vt laboribus aliorum obtrectent. „Profecto ſi *Scaliger* nihil aliud profeciſ„ſet, maximas tamen poſteri ei deberent „gratias, quamdiu quidem ratio tempo„rum conſtabit, manetque opus ipſius „admirabile. *Sæcula IV. p. 4. ſeq.*

Cap. V. 1. Chronologi.

„Quantum ad demonſtrationes Chro„nologicas, nihil maioris eſt auctoritatis, „quam nummi antiqui & ædificia, ex „quibus *Scaliger* multa eruit. Et latet „ſane ingens & incomparabilis theſaurus „antiquitatis in illis animaduerſionibus „*Scaligeri*, licet aliquando etiam errarit; „quod illi oſtenderunt, qui in primis in e„ius errores inuigilarunt. *Ibid. p. 117.*

§. 5.

Huic tanto Viro meritas inuident laudes Ieſuitæ, qui præterquam quod ei erant infenſiſſimi, etiam monopolium quoddam eruditionis affectare publice conſpiciuntur; inde ſubornarunt hominem Societatis ſuæ doctiſſimum DIONYSIVM PETAVIVM, & vt Opus *de Doctrina Temporum* in lucem emitteret, permouerunt: in quo quidem ipſe plurima egregia præſtitit, & vt facile fieri poteſt, inuentis aliquid addidit; interim in bene meritum de eruditione & omnigena literatura *Scaligerum* ſæpiſſime immerito detonuit. Tertio Tomo eius

DION. PETAVIVS.

Cap. V. 1. Chronologi.

Operis aliquot etiam Chronologi veteres, *Hipparchus*, *Achilles Tatius* & alii continentur.

„Non quidem diffidendum eſt, *Petauium* multa poſt *Scaligerum* demonſtraſſe & addidiſſe, *Scaligerum* tamen non vbique ita reprehendere debuiſſet; & hinc quando nihil aliud ſcit, obiicit ipſi, eum interdum minus latine ſcripſiſſe. Alias *Petauius* paucos in ordine ſuo habuit pares; ſed ſi *Scaliger Euſebium* & *Emendationem Temporum* non edidiſſet, ipſe eo nunquam perueniſſet, cum facilius ſit inuentis addere. *Sæcula IV. p. 5.*

„*Petauius* reliquis omnibus voluit eſſe peritior & oculatior, quod per totum illud vaſtum opus *Doctrinæ Temporum* videri poteſt. *Ibid. p. 129.*

Rationarium Temporum eiusdem PETAVII indicis tantum & directorii inſtar eſt.

„In Chronologicis auctorem poteris ſequi *Dion. Petauium*, cuius *Rationarium Temporum* in 8vo Pariſiis, anno 1641. recuſum extat. *Diſſ. T. III. p. 350.*

„Compendii loco fortaſſis vtiliſſimus erit diſcentibus liber *Dion. Petauii*, cui titulum fecit *Rationarium Temporum*. Nam ſubtiliſſimæ *Scaligeri* Diſputationes *de Emendatione Temporum*, itemque *Petauii* maius Opus *de Doctrina Temporum* eruditis potius inſeruiunt. *Ibid. p. 500.*

§. 6. HIE-

§. 6.

Cap. IV. I. Chronologici.

HIERONYMI VECCHIETTI *ab AEgypto* (ita enim ſe vocat, quia diu ibi commoratus eſt) *Chronologia inſtaurata* incredibili labore diligentiaque conſcripta eſt, neque ſolum annos, ſed & dies ad calculum reuocat. Interim tamen ob multa vaticinia aduerſus vrbem Romam, ſedemque Papalem, quæ ibidem continentur, opus illud omnino prohibitum fuit. Singulares habet in Chronologicis hypotheſes. Tabulæ autem ſunt diligentiſſimæ.

HIERON. VECCHIETTVS.

Hieronymus Vecchiettus immenſo pæne „labore ſingulorum annorum dierumque „rationem deſcripſit. *Diſſ. T. III. p. 500.*

„Ab his (*Scaligero* & *Petauio*) rurſus „diſſentit *Hieron. Vecchietti*, cuius ingens „Opus Auguſtæ Vindelicorum exſcriptum, „ſed poſtea ſuppreſſum fuit diu: circa „annum XX. autem eius potuit haberi „copia. *Sacula IV. p. 3.*

§. 7.

Extant etiam GENEBRARDI, FVNCCII, BVCHOLCERI *Chronologiæ.*

SETHVS item CALVISIVS *Opus Chronologicum* edidit, merito magni faciendum, quod in primis hic commendamus; de quo *Scaliger* dicere ſolitus erat, eum primum inter Chronologos nugari deſiiſſe.

CALVISIVS.

„In Chronologicis omnino laudari me-

„retur

Cap. V. 1. Chronologi.

„retur induſtria *Sethi Caluiſii. Diſſ. T. III. p. 500.*

„*Caluiſius* ante *Scaligerum* multa quo-„que egregia hic vidit. *Secula IV. p. 3.*

SCHRADERI etiam *Tabulæ Chronologicæ* Helmſtadii ſine nomine editæ, ob methodum facilem, & in ſæcula diuiſam temporum rationem valde eximiæ ſunt.

„In ſæcula ſiue centenaria annorum „ſpatia partiri hoc argumentum, obuiæ „ibidem commoditatis habebatur. Cu-„ius viæ aditum muniunt *Tabulæ Helm-„ſtadienſes*, *Lambeciana* & alia ſcripta. *Diſſ. T. I. p. 169.*

§. 8.

IO. LVCIDVS quoque ſcripſit *de Emendationibus Temporum*; SCHVBARTVS *de Scrupulis Chronologicis.*

Laudandæ hic in primis AEGIDII STRAVCHII *Diſſertationes de Computis*, egregiæ & accuratæ.

THOMAS LYDIAT *de variis annorum formis*: ſed in plerisque hic autor ineptit, iudice *Scaligero.*

SELDENVS *de anno Ciuili & Calendario Eccleſiaſtico.*

AVBERTVS MIRAEVS *Chronicon* diuerſorum temporum edidit.

Huc quoque referendæ IO. GVALTERII *Tabulæ Chronographicæ.*

§. 9. PAV-

§. 9.

Cap. IV. 1. Chronologi.

PAVLI EBEBI *Calendarium Hiſtoricum*, in quo methodus ſatis egregia, pauciſſimæ vero res ſunt.

HENRICI MEIBOMII *Diarium ſ. Calendarium Oeconomicum, Eccleſiaſticum, Aſtronomicum.*

Calendarium Ranzouianum.

Acta Calendarii Gregoriani iunctim edita ſunt.

Computi Eccleſiaſtici GEORGII GERMANI & IO. SCHOMERI.

Calendarii Romani explicatio a PETRO GASSENDO edita eſt.

MICH. BEVTERI *Calendarium.*

IO. d' ESPIERES *Calendarium nouum* & *Auctuarium Calendarii noui.*

§. 10.

Adde etiam MAHOMEDIS ALFRAGANI Arabis, *Chronologiam* & *Aſtronomiæ Elementa*, edita a *Iac. Chriſtmanno.*

LEONIS ALLATII *Exercitationem de natura temporum, præcipue Græcorum.*

GERH. IO. VOSSII *Diſſertationem de natali anno Chriſti* & KEPLERI de eodem argumento reliquis præfero.

HELVICI *Tabulas Chronologicas*, quas edidit *Schuppius*, non inutiliter adhibueris.

VALERII ANSHELMI *Rudimenta Chronologica.*

IA-

Cap. V. I. Chronologi.

IACOBI BESNI *ad Chronologiam Manuductionem.*

DANIELIS ANGELOCRATORIS *Chronologiam autopticam.*

HENR. HAVALLAEI *Iſagogen Chronologicam.*

§. 11.

VBBONIS EMMII *Opus Chronologicum* itidem magni faciendum eſt.

IO. PAVLI GALLVCII Salienſis, *Theatrum Mundi & Temporis.*

IO. TEMPORARII *Chronologicæ demonſtrationes & Chronicon.*

IOACH. PORTIVS *de tempore.*

Duumviri porro in Chronologicis & hoſtes ex profeſſo CHIFLETIVS & BLONDELLVS, itemque RICCIOLI *Chronologia reformata*, vt & *Geographia reformata*; Eius *Computiſtica* deſiderantur.

II. GEOGRAPHI.

§. 12.

Quantum ad Hiſtoriam Locorum, GEOGRAPHIAM coluit *Homerus*; amplificarunt eandem *Anaximander Mileſius*, *Hecutaus*, *Democritus*, *Eudoxus*, *Dicæarchus*, *Ephorus*, *Eratoſthenes*, *Polybius*, *Poſidonius*, *Strabo*, *Dionyſius*, cuius extat περιήγησις: noſtro autem æuo illuſtrarunt *Gerb. Mercator*, *Abrah. Ortelius*, *Mainus*, *Hondius*, aliique plures.

§. 13.

§. 13.

Cap. V. 1. Chronologi.

PTOLEMAEVS.

Extant Geographi veteres Græci, quorum *Corpus*, adeoque PTOLEMAEVM, qui agmen ducit in hac claſſe, & alios edidit Lugduni Batauorum *Betrus Bertius* in fol. item Baſil. anno 1535. Alias eius Opera Mathematica Venetiis, Baſileæ & Pariſiis ſunt edita.

„Mathematicarum diſciplinarum honor *Ptolemai Alexandrini* ingenio per „hoc ſæculum ſtetit; quo de teſtantur „opera eius Geographica, Aſtronomica, „Aſtrologica, Muſica, Optica, edita, inedita. De obſeruationibus eius æquino„ctii autumnalis & aliis videatur *Dion.* „*Petauius de Doctrina Temporum II. 23.* „Bertiana Geographicorum *Ptolemai* e„ditione nihil eſt accuratius, Lugd. Bat. In „eius *σύνταξιν* extant ſcholia Græca *Por„phyrii*; quemadmodum etiam eiusdem „ſcholia inedita in *Muſicam Ptolemai* in „quamplurimis Germaniæ Bibliothecis „viſuntur. *Sacula IV. p. 176.*

STRABONIS Opus nobilisſimum eſt & exquiſitisſimæ doctrinæ, quodque longe plura in receſſu habet, quam in titulo promittit. Editio *Caſauboni* poſtrema Pariſina optimas & pereruditas quoque eius notas habet. *Strabonis* Epitomen ab Anonymo Græce ſcriptam cum verſione Latina edidit *Hieron. Gemuſaus.* STRABO.

„*Ara-*

Cap. V. 1. Chronologi.

„*Srabonis* Γεωγραφικῶν optima eſt e-
„ditio *Iſ. Caſauboni* ſecunda Pariſ. 1620. Gr.
„Lat. Multa hiſtoriæ reconditæ inſunt:
„elegans & politicum huius viri iudicium
„in omnibus. *Comment. de Scr. p. 56.*

„*Strabo* ſcripſit quarto Tiberii anno.
„Magnus & nunquam ſatis laudatus ſcri-
„ptor, vereque πολιτικὸς, qui ſolus per-
„ſpexit quantum & prudentiæ & erudi-
„tionis requiratur ab eo, qui regiones
„deſcribere velit. Nemo certe plus eru-
„ditionis ad hanc rem attulit, vt nullam
„eius partem ignoraſſe videatur. Præ-
„clare de eo meritus eſt *Iſ. Caſaubonus*,
„in primis in editione poſteriori, quæ &
„typi ſplendore, & commentatoris dili-
„gentia præcellit. *Sæcula IV. p. 70.*

„Tres nominabo, qui fere alios ad v-
„ſus tractantur; nec minus tamen huc
„(ad ius naturæ & gentium) valent:
„*Strabonem*, *Pauſaniam*, *Apollodorum.*
„Pleni recondita philoſophia libri; ſed
„quæ non erui ſemper aut diiudicari, ni-
„ſi a doctiſſimis, poteſt. Eos autem in-
„telligo hic doctos, qui practico illo men-
„tis lumine in vitæ ac negotiorum abdita
„penetrarunt: ad exemplum *Grotii*, in-
„ter iſtas rerum tenebras oculati ac per-
„ſpicacis. *Præfat. ad Grotium p. 14. ſq*

„E veteribus valde diligens in hoc ge-
nere (*legibus ſcilicet*, & *conſuetudinibus*
„*annotandis*) *Strabo*, cuius editionem,
„poſt

„poſt *Caſauboni* curas, a *Luca Holſtenio* Cap. V.
„nunc expectamus. Eius, vt in aliis, ita 2. Geographi.
„hic ſecutus eſt diligentiam *Merula*. *Diſ-ſert. Polit. p. 456.*

§. 14.

DIONYSIVS PERIEGETES DIONYSIVS. poſt *Strabonem* nominandus venit, Poeta Heroicus & Geographus accuratiſſimus, quem *Euſtathius*, idem ille, qui *Homerum*, ſcholiis Graecis ampliſſimis & valde eruditis illuſtrauit. Editio *Heinrici Stephani* optima.

„*Dionyſius Alexandrinus* περιηγητὴς, a „περιηγήσει, quam ſcripſit, ſic dictus, vi-„xit Auguſti temporibus, aut paulo poſt. „Scholiaſtae eius duo ſunt; vnus editus, „alter ineditus. Diſſenſus eſt de aetate. „Optima editio eſt *H. Stephani*. *Secula IV. p. 69.*

„*Dionyſius* Alexandrinus, Periegetes, „Graece cum Commentario *Euſtathii* edi-„tus a *Rob. Stephano* 1547. Graeco-Lat. Ba-„ſil. 1556. *Comment. de Scr. p. 56.*

ARRIANI *Periplus Erythraei maris* ARRIANVS *& Ponti Euxini*, magnae doctrinae opus eſt, quod *Guilielmus Stuckius* Commentario illuſtratum Graeco-Latine in fol. edidit. Sed raro reperiri poteſt.

„Auctorem *Peripli* vulgo *Arriano* tri-„buti Commentariis illuſtrauit *Guil. Stu-„ckius* Gr. Lat. fol. Baſil. 1533. *Comment. de Scr. p. 54.*

„Auctor *Peripli*, ſi alius eſt ab *Arriano*,

Cap. V. 2.Geographi.

„cuius nomine circumfertur *Periplus maris Erythræi & Ponti Euxini*, *Plinio* æqualis, vt putauit *Salmaſius*. Vid. *Voſſius de Hiſt. Gr. L. 2. c. 11.* Diuerſum hunc eſſe ab *Arriano* exiſtimat *Salmaſius*, eo quod ſtilus hoc doceat. Optima editio prodiit Baſileæ in fol. cum Comment. *Guil. Stuckii. Sæcula IV. p. 71.*

Anonymi Græci *Deſcriptio Orbis* a *Iacobo Gothofredo* qui a *Salmaſio* dono acceperat, edita Geneuæ cum verſione & notis; qua tamen in re parum feliciter ſe geſſit.

§. 15.

STEPHANVS. STEPHANVS Grammaticus, vir eruditiſſimus, ſed nunquam Latine verſus, in opere ſuo *de Vrbibus* multa γεωγραφέμενα habet; editus Græce Auguſtæ Vindelicorum. In Bibliotheca Argentoratenſi exemplar eſt *Dav. Hœſchelii*, qui manu ſua egregia multa annotauit.

Minores Geographi. MARCIANVS Heracleota, SCYLAX Caryandenſis, ISIDORVS Characenus, ARTEMIDORVS Epheſius, DICAEARCHVS Meſſenius, iunctim editi ſunt a *Dauide Hœſchelio* de Græcis literis præclare merito.

§. 16.

PLINIVS. In PLINII *Hiſtoria Naturali* multum veteris Geographiæ latet.

SOLINVS. SOLINVS pleraque ex eo deſumſit, qui ſæpius eſt editus. In *Solinum* prolixæ extra

tant *Claudii Salmaſii Exercitationes Pli-* Cap. V.
niane II. Tomis in fol. Pariſ. 1629. 2. Geographi.

„In *Solinum* extat vaſtum Opus *Exerci-*
„*tationum Plinianarum Salmaſii*, in fol. 2.
„Tomis. *Comment. de Scr. p. 55.*

POMPONIVS MELA *de ſitu Or-* MELA.
bis ſæpius editus eſt, & nuper ab *Iſaaco Voſſio.*

„*Pomponium Melam Iſaacus Voſſius* cum
„Notis edidit in 4. Hagæ 1658. *Comment. de
Scr. p. 56.*

„*Pomponius Mela* Claudii temporibus
„vixit. Scriptor ſtili breuis, ſed accurati,
„fœdiſſime autem corruptus per editores,
„propter infinitam varietatem nominum
„propriorum. Bene meritus eſt de eo *Iſ.*
„*Voſſius*, qui multis annis plurima in ipſum
„conquiſiuit; multa quoque iampridem
„cura paterna in eundem repoſita habuit,
„quædam etiam de ſuo addidit. *Sæcula IV.
p. 79.*

AETHICVS Coſmographus (quem AETHI-
tamen alii aliter vocant) non magni momen- CVS.
ti eſt.

Hi iunctim editi ſunt ab *Henrico Ste-
phano.*

§. 17.

FESTVS AVIENVS *Dionyſii* Perie- FESTVS A-
getæ carmen Latinitate donauit. VIENVS.

Rufus Feſtus Auienus Poeta Geogra-
„phus, *Dionyſii* Periegetæ interpres ſæpius
„editus, etiam in *Theſauro Temporum* &
„a *Sigonio. Comment. de Script. p. 74.*

Cap. V. 2.Geographi. PRISCIANI Cæſarienſis quoque Carmen Geographicum extat.

PRISCIANVS. RVTILIVS. Item *Itinerarium* RVTILII carminice ſcriptum, & a *Barthio*, itemque a *Zinzerlingio* editum, eſt ſatis elegans.

„*Rutilii Itinerarium* a *Sigonio* in fol. & „cum Commentario *Barthii* Francof. „1623, 8. *Comment. de Scr. p. 79.*

§. 18.

VIBIVS SEQVESTER. VIBIVM SEQVESTREM *Heinricus Stephanus* edidit;

Itinerarium a Burdigala Hieroſolymam vsque Petrus Pithœus.

Geographia Nubienſis Latine verſa; auctor alias Arabs eſt.

Tabula Peutingeriana.

ANTONINVS. ANTONINI *Itinerarium* inter præcipua monumenta eſt, cui *Andreas Schottus* libellum Prouinciarum Romanarum adiunxit. Extat etiam in *Corpore Bertii* ſupra laudato.

Notitia Imperii huc quoque referri poteſt, licet & ſub alio titulo nominanda; cum Notis *Pancirolli.*

BENIAMIN BENIAMINI Tudelenſis *Itinerarium* Hebraicum ſequioris æui eſt.

§. 19.

MVNSTERVS. Inter Geographos recentiores MVNSTERI *Coſmographia* non plane ſpernenda eſt. Licet enim quamplurimis etiam nugis ſcateat, tamen multa quoque egregia habet, & quæ fruſtra alibi quæruntur. Vt taceam,

ceam, vix fieri poſſe, vt non interdum nugas aliquas immiſcere cogantur, qui de toto mundo ſcribere aggrediuntur. Cap. V. 2 Geographi.

Le Monde de PIERRE d' AVIDI Gall. maximi habitus fuit, exque eo ipſo omnia deſumſit LVCAS de LINDA, qui *Orbis deſcriptionem* edidit. Hi vero duo ſunt Geographi præcipui. P. d' AVIDI. L. de LINDA.

§. 20.

Aggreſſus quoque eſt integram *Coſmographiam* ſcribere, cum inſigni, qualis ad tale opus requiritur, apparatu ex vtraque antiquitate, Vir eruditiſſimus PAVLVS MERVLA, quo nemo commendatior eſſe debet ad maiora progredientibus: verum prænatura morte abreptus, propoſitum optimum abſoluere non potuit. Reliquit tamen monumenta egregia tria, *Hiſpaniam* ſcilicet, *Galliam* & *Italiam*. P. MERVLA.

„Illud haud raro miratus ſum, quod
„relictis *Pauli Merulæ* nobiliſſimis deſcri-
„ptionibus Hiſpaniæ, Galliæ, Italiæ (nam
„cetera, quæ deſtinauerat, opera acerba
„tanti viri mors intercepit) quæuis potius
„Itineraria, vt vocant, plerique eligunt.
„- - - Nec enim hæc ſcripta valde dif-
„fuſa ſunt, & antiqua recentibus copulant
„& Geographiam multa hiſtoriarum luce
„illuſtrant. *Diſſ. T. I. p. 11. 12.*

§. 21.

Theatrum Vrbium hic quoque nominandum eſt: nam propter inſignes & artificioſiſſimas

Cap. V. 2.Geographi. ſiſſimas tabulas æneas maximi habetur; item BERTII *Theatrum Vrbium;* MERIA-
BERTIVS NI *Topographia.*

MERIAN. FVRNERIVS. *Hydrographia* FVRNERII & *Geographica notitia Orbis per ripas & littora maris.*

„Ex *Hydrographia Furnerii* alicuius facile erit animaduertere, quid priorum „curis ætas iunior adſtruxerit. *Diſſ. T. I. p. 10.*

ORTELIVS. ABRAHAMI ORTELII *Conatus Geographici*, ſiue *Orbis vetus* (hoc enim nouum nomen accepit) in Belgio reproductus eſt.

„In regionibus antiqua forma & nomi„nibus deſcribendis excellit *Ortelius* in *Co„natibus Geographicis. Diſſ. T. III. p. 500.*

§. 22.

Quidam Compendia Geographiæ ſcripſere, vt IOACHIMVS VADIANVS, Heluetius, Vir eruditus, cuius *Aſia, Africa & Europa* extant.

MATTHAEVS QVADVS ſculptor Colon. edidit *Compendium vniuerſi orbis.*

NIC. REVSNERVS *Totius Orbis Itinerarium.*

PHILIPPVS CLVVERIVS *Introductionem Geographicam*, quæ tyronibus huius ſtudii in primis commendari meretur.

„Geographiam auſpicari poteris ab *In„troductione Philippi Cluuerii*, cui non in„utiliter addideris, quæ *Guilielmus Blaeu*

de

„de Globis cœleſtibus & terreſtribus per „compendium tradidit. *Diſſ. T. III. p. 349.* Cap. V. 1. Geographi.

„In Geopraphiam opportune viam „præiuit *Introductio Philippi Cluuerii*, cui „vtiliter aliquis adiungeret *Wilhelmum* „*Blaeu de vſu globorum cœleſtium & terre-* „*ſtrium. Ibid. p. 500.*

§. 23.

Partes Geographiæ excoluerunt ſequentes: PHILIPPVS CLVVERIVS iam laudatus, in *Germania, Sicilia, Italia antiqua*: quæ opera magna diligentia & labore conſtructa ſunt, quamuis interdum nimia audacia ipſi vitio verti poſſit; in primis vero id ei in *Germania* ſua accidiſſe videtur. Præterea a lectione eorum longius abſunt, qui non ex profeſſo hæc ſtudia tractant.

AVBERTVS MIRAEVS in *Geographia Eccleſiaſtica.*

SAMVEL BOCHARTVS in *Theatro Terræ ſanctæ*, inſigni & erudito opere.

ADRICHOMIVS in *Theatro Terræ Sanctæ.*

MARTINVS PRIONAEVS in *Terra S. Vrbiumque in ea ſitarum Geographia.*

CHRISTOPH. PEZELIVS in *Theatro Terræ Sanctæ.*

Quibus annumeranda erudita & accurata admodum Opera duo HEIDMANNI Profeſſoris Helmſtadienſis, *Palæſtina* ſcilicet & *Europa.*

Cap. V.
2.Geographi.

„Vide etiam *Heidmanni*, doctiſſimi & „diligentiſſimi Viri *Europam*, qui de tota „re, vt ſolet, egregie iudicat. *Sæcula IV. p. 309.*

Græcia vetus LAVRENBERGII a *Puſendorfio* edita eſt.

GVICCIARDINI *Belgium* & SCHOTTI *Italia* itidem inter præclariora opera laudari debent.

§. 24.

Itineraria quoque referri huc poſſunt, vt: MARTINI ZEILLERI *Itineraria Germaniæ*; *Galliæ*, *Britanniæ*, *Italiæ*, *Hiſpaniæ*, ſatis egregia. Verum commodius in ſingularum Gentium hiſtoria eorum mentio fiet.

„In ipſis porro Itinerariis, quæ non „Geographiam modo, ſed multa de rebus „ſcitu dignis plerumque pollicentur, cau„te verſandum eſt. Inſerunt ſe illis libris „fauores & odia, præconceptæ domi de „peregrinis populis rebusque opiniones. „Hinc eſt, quod res Germanicas Galli & „Itali vix vnquam ad liquidum intuentur „aut deſcribunt: obuerſante eorum ocu„lis animisque tanquam nube elati illius „faſtidii, quo omnem Septentrionem con„temnunt. Ex aduerſo Germani nimia „exterarum rerum admiratione in maius „aliquando augent, quorum ſplendor o„culos non ſatis præparatos perſtrinxit. „Frequentiſſima labes a feſtinabunda in„dagatione & fortuitis indigenarum aſſe-

„uera-

„uerationibus in libros peregrinantium Cap. V.
„immigrat. Verſatur in manibus homi- 2. Geograph.
„num *Iter Germanicum* DANIELIS
„EREMITAE, Itali, quod in lega-
„tione Ducis Florentini ad pleraſque au-
„las Germaniæ anno huius ſæculi nono
„confecit. In hoc nihil ſibi aliud vide-
„tur habuiſſe propoſitum, quam vt vitia
„aularum cenſorio ſupercilio exagitaret;
„quæ autem alia cognitionem ac æſtima-
„tionem merebantur, aut ſuo pretio cele-
„brari debebant, alto ſilentio inuolueret:
„ſiue affectus domo allatus ei pro colora-
„to vitro fuit, per quod nullius rei verus
„conſpici color poterat; ſiue introſpectam
„quoque præſtantiam diſſimulare, artificii
„neſcio cuius pars viſa eſt. Si enim dicas,
„pleraque eum cetera neglexiſſe, id quo-
„que quo pertineat, non eget demonſtra-
„tione. Generoſius quidem animo afficie-
„batur Illuſtriſs. Dux *Rohanæus*, cum *Iter*
„ſuum deſcriberet: ſed quin & ipſe non ſe-
„mel deceptus ſit, quin affectui non ſemel
„obtemperauerit, exactioriſque inquiſi-
„tionis vel cura, vel, quod malim credere,
„occaſione ac otio caruerit, nemo negabit
„opinor, ex iis, qui intelligunt quæ legunt.
„De illis nihil attinet dicere, qui Itineraria
„ſua fabulis, ſuperſtitione, ambitione
„philoſophandi corruperunt: quod in i-
„tineribus præcipue, quæ a paucis & ra-
„ro ſuſcipiuntur, fieri amat. *Diſſ. T. I.*
p. 12. 13.

 „Sunt

Cap. V. 2. Geographi.

„Sunt quædam de illis, (*titulis Celſitudinis & Serenitatis*) ſed exterioris obſeruationis, in epiſtola *Danielis Eremitæ*, „qua legatio officioſa dicam, an ſpecioſa „Magni Hetruriæ Ducis ad Rudolphum „Auguſtum & Principes ordinesque Imperii anno huius ſæculi IX. inſtituta deſcribitur. Vbi inter alia vt inſigne ſubtilitatis transalpinæ ſpecimen iactatur, „quod alicubi appellationem *Celſitudinis* „debitam apto verborum circuitu declinauerint legati: omiſſum autem *Sereniſſimi* titulum aliis varie excuſarint; ſuo „Duci acriter vindicarint. Viderint alii „quam ſubtiliter in his & ceteris verſetur: „certe ne arcana quidem legationis diſſimulauit, ſi quis attendat; ſatisque prodidit, pleraque non tam ſerio, quam in „ſpeciem geſta. De nobili vtique Vrbe „neque caute, neque modeſte loquitur: „cum, excuſata veluti humanitate officii „erga eam, non dubitat addere: *Plus ibi fortaſſe famæ quæritur, vbi legationis honor ad plures pertinet.* In quibusdam „ne conuitio quidem ſermonis abſtinet, „promtus ad reprehendendum; ſed multarum laudum, quas habuerunt aulæ ab „illis legatis aditæ, diſſimulator. Nobilitatem autem & magnitudinem Germanorum Principum ne animo quidem „concepiſſe videtur. Talibus rationibus „adductus, diſtuli illud ſcriptum magni „æſtimare. *Ibid. p. 501.*

V. Limn. I. P. 4. 6.

III.

III. SCRIPTORES GENEALOGICI.

Cap. V. 3. Genealog.

§. 25.

Quantum ad GENEALOGIAM, ſeu Hiſtoriam familiarum attinet, ex veteribus nihil in hac materia relictum eſt; niſi quod *Bibliotheca* APOLLODORI, id eſt, tres libri *de Genealogia Deorum* valde eximii huc referri ſoleant. Ad Poetas intelligendos in primis vtile hoc opus eſt, & quaſi filum Ariadneum per Poeſin fabuloſam. Eruditisſimum opus, & quo eruditus aliquis carere vix poteſt. APOLLODORVS.

„*Apollodori Bibliotheca* XXIV. libris minimum conſtans, ſicut ex *Photio* diſcimus, ante *Diodorum* quidem Hiſtoriæ vniuerſalis conſilium habuit: ſed fortaſſe congerendo potius, quam digerendo rem gesſit; ſi *Sopatri* iudicium attentius legimus. Nam illi tres libri, qui hodieque circumferuntur *Apollodori* nomine, extrema parte, non magna tamen, defecti, a vetuſtisſimis temporibus, ethnicorumque Theologia orſi, ad Vlyſſis vsque errores, etiam hiſtoriæ vniuerſalis propoſito æſtimari debent: quamquam paucisſimis ratio connexionis cognita eſt. Hactenus etiam non male Græcus epigrammatiſtes apud *Photium* carmen ſuum clauſit, de illo libello: Cod. 151. Cod. 186.

Cap. V.
3. Genealog.

„Εὑρήσεις ἐν ἐμοὶ πάνθ' ὅσα κόσμος ἔχει.

„*Inuenies in me quicquid hic orbis habet.*

„An autem *Photius* errauerit, quod *Apol-*„*lodori* nomen huic quoque libello con-„uenire credidit; (ſicut contendit doctiſ-„ſimus *Tanaqu. Faber*) an vero Epitoma-„tor aliquis nomen *Apollodori* ſuis excer-„ptis ad eum, qui dictus eſt, finem, per „650. annos adjecerit; aut hi tres libri ἀ-„ποσπασμάτιον maioris operis haberi de-„beant, quod *Voſſio* viſum eſt; nunc qui-„dem in medio relinquimus. *Diſſert. T. I. p. 1161. ſq.*

Not. ad Apollod. p. 262.

de Hiſt. Gr. L. 1. c. 21.

„*Apollodori Bibliothecam* hiſtoricæ „πραγματείας eſſe *Scaliger*, & poſt hunc „alii agnouerunt. Ad notitiam viri o-„mnino legatur *G. I. Voſſius de Hiſtor. Græ-*„*cis L. 1. c. 21.* quamuis alia in controuer-„ſiam vocauit *Tanaquillus Faber* in nouiſ-„ſima *Apollodori* Græco - Latina editione „cum Notis ſuis Salmurii 1661. Prodierat „& ante Græco-Latina editio ex officina „Commeliniana 1599. & Antwerpiæ 1565. „Neceſſarius liber ad Theologiam ethni-„cam & hiſtoriam; ſed fructum ex eo pe-„tendum paucisſimi vel videre, vel perce-„pere. *Comment. de Scr. p. 39. ſq.*

§. 26.

Ex recentioribus HIERONYMI HENNINGES *Theatrum Genealogicum*

III. To-

III. Tomis in fol. præcipuum opus eſt & omni laude dignum; cui nihil comparari poteſt. Vix hodie haberi poteſt. Commendandum, quantum ad copiam argumenti, nam ſingulæ partes ab aliis elaboratius traditæ ſunt. Cap. V. 3. Genealog.

ALBIZII quoque *Stemmata Principum Chriſtianorum* typis æneis expreſſa, quæ celebrari ſolent, in primis præcelluut.

„Genealogicus tibi auctor *Henninges* „erit, cui commode adieceris *Stemmata* „*Principum Albizii* Argentorati excuſa. *Diſſ. T.III.p.350.*

„In tranſcurſu commendamus Opus „Genealogicum *Henninges*, itemque „*Stemmata Principum Albizii* Argento„rati excuſa. *Ibid. p.500.*

„Siue *Henninges* aliquis per *Theatri* „*Genealogici* ſcenas nos circumducat; ſiue „*Albizius Stemmata Europaeorum Princi*„*pum* compendiario conſpectu exhibeat. *Diſſ. T.I. p.14.*

Poſt hos nominandus REVSNERVS qui *Baſilica* reliquit *Genealogica*, quæ itidem vtile ſubſidium præſtant.

Addantnr GOMMANI FLINSBACHII Genealogicus liber.

VBBONIS EMMII Genealogica Chronologico operi addita.

RITTERSHVSII *Tabulæ Genealogicæ.*

AN-

Cap. V. 3. Genealog. ANTONIVS AVGVSTINVS, FVLVIVS VRSINVS, RICHARDVS STREINIVS *de familiis Romanorum.*

§. 27.

Sunt & opera de ſingulis ſtemmatibus edita, vt:

IO. GLANDORPII Commentarius *de familia Iulia & Antonia.*

WOLFG. LAZII *Genealogia Auſtriaca.*

OCTAVII STRADAE *Genealogia Domus Habſpurgicæ.*

Nouiſſimum opus Genealogicum BVCELINI non exiguam induſtriæ laudem meretur; ſed examine in multis locis opus habet.

BOVCHETI *Genealogia Regum Galliæ.*

BLONDELLI Genealogia Francica, contra quam ſcripſit *Io. Iac. Chifletius.*

„Sæpe doleo viri doctiſſimi vicem, qui „aduerſus *Chifletium* iuſſus ſcribere, non „raro facit. quod in aduerſario reprehen-„dit: neque ſemper penſi habet, quid „ſcribat; dum modo cauſſæ ſuæ ſeruiat. „Quamquam profecto hoc non eſt cauſſæ „ſeruire, ſed nocere, ſi quis ſtudio cer-„tandi proxima quæque arripit, cenſet, „vexat, neque de vlterioribus aut citerio-„ribus cogitat. *Diſſ. T. II. p. 10.*

„Hic *Blondellus* (in Præfatione Apolo-

„getica

„getica contra *Chifletium*) eum ſe gerit, Cap. V.
„quem non agnoſcerem demto nomine. 3. Genealog.
„Oſtendit profecto, non ſufficere mul-
„tam lectionem & variam eruditionem
„ad tractanda argumenta publica, absque
„penitiore cognitione reipublicæ, moris-
„que & actus publici. Certe dum parti-
„bus ſuis ſubſeruire ex ſummo ſtudio con-
„tendit, earum ſtilum & ſcripturam pu-
„blicam, & acta publica ſedulo impugnat.
Ibid. p. 13. & alibi paſſim tota diſſertatione.
(Conſ. *Notitiam S. R. Imperii, vbi diſſ. hac de S. Rom. Imperio addita legitur p. 400.*)

ANDREAE HOPPENRODI *Genealogia Principum & nobilium familiarum in Saxonia.*

Brandenburgicæ Stirpis Origines, edente REINECCIO.

WOLFG. IVSTI *Genealogiæ Ducum Pomeraniæ.*

IO. SIMONII *Stemma Megapolitanum.*

Genealogia FRANCISCI DE ROSIERES.

Stemmata Ducum Lotharingiæ & Barri.

Genealogia Comitum a Naſſau. Lugd. Batauorum.

Stemma Leunſteinianum. Francof.

Genealogia Ranzouiana.

§. 28.

Et hæ fere præcipuæ Genealogiæ ſunt. Cum autem ſingulæ fere familiæ illuſtres pro-

Cap. V. 3. Genealog.

proprias ſuas habeant, melius de iis, quæ adhuc reſtant, in ſingularum nationum hiſtoria mentio a nobis fiet.

Tabulæ Genealogicæ accuratiores diligenter conquirendæ ſunt, e. g. Stemma Auſtriacum valde accurata Tabula nuper expreſſum eſt, vt & Stemma Palatinum. Sed & hiſtoricis operibus inſeruntur ſæpe Genealogica multa, ſicut præſertim diligenter fecerunt in ſuis operibus *Pontus Heuterus* & *Chytræus* in *Chronico* & alii.

CAPVT VI.

DE HISTORICAE ARTIS, HISTORIAEQVE VNIVERSALIS SCRIPTORIBVS.

I. ARS HISTORICA.

§. 1.

SEquitur iam HISTORIA ACTIONVM aut RERVM, ſiue Hiſtoria proprie ita dicta: de cuius vtilitate, præſertim ad ciuilem prudentiam, egit illuſtri admodum diſſertatione ISAACVS CASAVBONVS, quæ eſt Præfatio Polybio præfixa.

§. 2.

De ratione ſcribendæ Hiſtoriæ ex veteribus habemus libellum in Operibus LVCIANI πῶς δεῖ ἐγγράφειν τὴν ἱςορίαν.

Ex

Ex recentioribus multi hoc argumentum tractarunt, qui in vnum opus collecti ſunt & a *Wecheliis* editi. Cap. VI. 1. Ars Hiſtor.

In primis hoc loco commendari debet VOSSII egregium opus *Artis Hiſtoricæ*, quo is, quomodo ſcribenda Hiſtoria, quidue ad eam requiratur, expoſuit. VOSSIVS.

§. 3.

Conferantur VBERTVS FOLIETA *de ratione ſcribendæ Hiſtoriæ.*

FRANCISCVS PATRICIVS *de legenda ſcribendaque Hiſtoria.*

IO. ANTONIVS VIPERANVS *de ſcribendis Hiſtoriis.*

PAVLI BENII Eugubini *de Hiſtoria ſcribenda* Latine.

SEBASTIANVS MACCIVS *de Hiſtoria.*

IO. BODINI *Methodus Hiſtoriarum.*

REINECCII *Methodus legendæ Hiſtoriæ.*

TILEMANNI *Diſcurſus de Hiſtoricorum delectu.*

SIMONIS STAROVOLSCII *Penu Hiſtoricum.*

II. HISTORIAE VNIVERSALIS SCRIPTORES ANTIQVI.

§. 4.

Eſt autem ea HISTORIA vel VNIVERSALIS, vel PARTICVLARIS. VNIVERSALIS HISTORIAE ſcriptorem antiquum

Cap. VI. 2. Hiſt. Vniuerſalis.

ex ethnicis nullum habemus, nec habere poſſumus, cum iis primæuæ origines ignotæ fuerint; niſi de iis dicendum, qui propoſitum hoc ſibi habuerunt, vel inter Græcos; qualis fuit *Diodorus Siculus*: vel inter Latinos, vt *Trogus Pompeius*.

§. 5.

DIODORVS SICVLVS.

Fuit DIODORVS SICVLVS nobiliſſimus ſcriptor, qui, quantum ethnico licuit, ab initio Orbis hiſtoriam orſus, eandem ad ſua deducere tempora voluit: ſed magna eius pars iniuria omnino vetuſtatis, quæ omnia abolet, intercidit, & hodie vel plane negligitur, vt, quod dolendum, ignotus pleriſque videatur. Editus Francofurti, cum verſione *Laurentii Rhodomanni*.

„Maius opus animo concepit & in „multis exquiſitam *Polybii* curam, inter„dum & ſtilum, quamuis in genere ſcri„bendi preſſiore & magis conciſo, imita„tus eſt *Diodorus Siculus*, cuius *Biblio„theca* vniuerſalis Hiſtoriæ, in quantum „ethnicis pertingere licuit, nomen iam „inſignite meretur. Orſus eſt enim a re„bus antiquiſſimis & ex illo tempore, quod „ethnicis ignoratione ſacræ, id eſt, omni„um vetuſtiſſimæ hiſtoriæ non immerito „ἄδηλον ſiue obſcurum fuit: multa tamen „ex auditu, veluti per vmbram, repetens, „vsque ad Iulium Cæſarem opere diligen„tiſſimo, cui elaborando triginta annos „impenderat, omnium fere gentium na-

tionum-

„tionumque res per vndecim amplius ſæ- „cula executus eſt. Ingens theſaurus, „niſi pleraque periiſſent. Non defuiſſe „paucos quoſdam fatetur, qui ab vltima „(intellige, ethnicis cognita) antiquitate „Hiſtoriam vniuerſalem ad cuiusque tem- „pora deducerent - - - - Quibus omni- „bus ſuum opus præſtare non vane præ- „dicat. - - - - - - Atque huic *Diodori* „*Siculi* operi, quod per omnia æquari „poſſit, nihil licet ex antiquitate Græca vel „coniectare, vel nominare. *Diſſ. T. I. p. 1160. ſeq.*

Cap. VI. 2. Hiſt. Vniuerſalis.

L. I. Hiſt. p. 3. edit. Rhodom.

„*Diodorus* mirifico ſtudio *Polybium* „imitatur, non in iudicio tantum de rebus „geſtis exponendo, ſed etiam in ipſa φρά- „σει: erudito tamen & eo imitationis ge- „nere, cuius rationes inſpexiſſe eloquen- „tiæ politioris amatores non parum iuue- „rit. *Lectiones Polybianæ p. 172. vbi exemplis in rem præſentem adductis id demonſtratur.*

„*Diodori Siculi* optima editio Græco- „Latina, ſtudio *Laurentii Rhodomanni*, „Hanouiæ typis Wechel. 1604. Quædam „huius ſcriptoris in Excerptis Peireſcianis. *Comment. de Scr. p. 45.*

§. 6.

TROGI POMPEII epitomator IVSTINVS ſolus hodie ſupereſt, qui nequaquam contemnendus. Licet enim ſtili non eadem venuſtas appareat, atque in cete- TROGVS. IVSTINVS.

 ris

Cap. VI. 2. Hiſt. Vniuerſalis.

ris veteribus auctoribus;interim tamen verba, phraſesque optimæ cenſendæ, vt quæ omnia ille ex *Trogo* retinuit; ſicut ſcilicet etiam *Gellium* feciſſe conſtat.

„*Diodoro* ſuppar in Latinis *Trogus Pom*„*peius*, itidem orbem terrarum aggreſſus, „ſuis libris omnium ſæculorum, regum, „nationum, populorumque res geſtas vs„que ad Auguſtum complexus eſt. Hic, „inquit *Bongarſius*, a Nino, qui primus „τῶν εἰς ἱςορίαν καὶ μνήμην παραδεδομένων, „ad Auguſtum Cæſarem, non vt Atticus „apud *M. Ciceronem* ſeptingentorum, ſed, „vt *Corn.Nepos*, omne æuum, id eſt, duum „millium annorum memoriam vno libro „colligauit. Et *Trogi* quidem epitomen „*Iuſtinus* fecit & ad poſteros transmiſit. *Diſſ. T.I.p. 1162.*

Iuſtinus in præf.

„*Trogus Pompeius* ex parte nobis ſuper„eſt, quatenus ſcilicet poſtea Antonini „temporibus *Iuſtinus* epitomen inde de„ſcripſit. Vid. *Voſſius de Hiſt. Lat, L. 1. c. 9.* „Magnus fuit vir iſte *Trogus*; eloquentia „quoque & prudentia ſingulari, maxi„mum etiam opus hiſtoriæ vniuerſalis ag„greſſus. Eius verba retinuit (ſicut *Xiphi*„*linus Dionis) Iuſtinus*, vt fragmenta apud „veteres Grammaticos teſtantur. Re„ctiſſime autem ſuaſit doctiſſimus *Bon*„*garſius* ab hoc ſtudioſis incipiendum eſ„ſe, qui de eo etiam præclare fuit meritus: „omnium optime noſter *Berneggerus*, vt „omnia

„omnia illius Viri ſunt eximia. *Sæcula IV. p. 76.*

„Quid de *Iuſtino* dicemus, qui *Trogi* „epitomen fecit? Qui eloquentiam penitius „ſcrutantur, haurire poſſunt inde a„liquid e melioris ſæculi literatura. In „plurimis enim non minus *Trogum* exſcri„bit, quam *Xiphilinus Dionem.* Si can„dide & citra moroſam cenſuram agen„dum eſt, non video quid repudiare in eo „poſſit noſtri ſæculi Politicus, vel in ver„bis, vel in ſententiis, quatenus expoſitio„ni rerum ſeruiendum eſt. Nam elegan„tiam contexendæ orationis, aut ornandi „argumenti aliunde rectius forte petiue„ris. *Diſſ. T. I. p. 113.*

„*M. Iunianus Iuſtinus* epitomator An„tonino Pio opus ſuum inſcripſit. Eru„ditior & exquiſitior eſt, quam vulgo con„ſtat. Veriſſime olim ſuaſit *Bongarſius* „ab hoc inchoandum eſſe ſtudium hiſto„ricum: ſed huiusmodi conſilia parui „penduntur hodie. Editio, poſt *Modii*, „*Bongarſii* &c. ſtudia, optima eſt *Bernég„geri. Sæcula IV. p. 170.*

„Vniuerſali Hiſtoriæ proximi ſunt *Iu„ſtinus* & *Diodorus Siculus*; e quibus præ„ſertim *Iuſtinus* viam præibit tibi ad ſin„gularum gentium hiſtorias, quas parti„culares nominare ſolent. Videtur etiam „nonnihil ad famam ea res pertinere, cum „vix ſine nota negligentiæ audiatur, ſi

Cap. VI. 2. Hiſt. Vniuerſalis.

„quis *Iuſtinum* non legiſſe compertus fue„rit. *Diſſ. T. III. p. 346.*

„Nec *Iuſtino* deeſt eloquentia, qualis „hic ſpectatur & ſufficit. *Ib. p. 539.*

„*Iuſtinum* ſcriptorem vtiliſſimum plu„rimis obſeruationum politicarum ad cot„tidianum vſum accommodatarum flo„ſculis abundare animaduerti. *Ib. p. 426.*

„*Trogi Pompeii* ſtilo vtitur epitomator „*Iuſtinus*, in quo edendo felix fuit dili„gentia *Bongarſii* & *Berneggeri*, *Græuii* „quoque politulæ notæ nuper acceſſerunt. *Comment. de Script. p. 49.*

§. 7.

PAVLVS OROSIVS.

PAVLVS OROSIVS a *Fabricio* editus, qui auctor pleraque ex *Iuſtino* in ſuam *Orcheſtram mundi* transſcripſit. Vide *Berneggerum* ad *Iuſtinum* & *Andream* quoque *Schottum* in præfatione editionis ſuæ.

Epiſt. ad Petr. Cholin.

„*Paulum Oroſium* ponunt etiam in iis, „qui vniuerſali hiſtoriæ animum adiece„runt. Nec alienus eſt ab hac ſententia „*Andreas Schottus*, dum *Orcheſtram* putat „inſcriptum eſſe hoc opuſculum, ceu thea„trum rerum geſtarum: & hiſtoriarum le„ctionem ab eo auſpicandam arbitratur. „Admodum liberaliter ita iudicant de con„ciſo libello & ex ſingulari occaſione ad „certum ſcopum ac hypotheſin relato. Et „*Orcheſtra* illa forte tam nihili eſt, quam „*Hormeſta* & *Ormeſia*, aut *Hormathus* a„liaue deliramenta circa indicem libri. *Diſſ. T. I. p. 166.*

„*Paulus*

„*Paulus Oroſius*, Hiſtoricus, qui ſcri- Cap. VI. 2. Hiſt. Vniuerſalis.
„pturam ſuam contra gentiles direxit. E-
„ditio Mogunt. 1615. cum Notis *Fabricii*,
„*Schotti* &c. Sunt in eo quædam, quæ
„alibi fruſtra quæruntur. *Comment. de Scr. p. 76.*

§. 8.

CASSIODORI *Chronicon* eius O- CASSIODORVS. ISIDORVS HISPALENSIS. IORNANDES.
peribus adiunctum eſt. Editio Pariſienſis
optima: vbi etiam edita Hiſtoria ISIDORI HISPALENSIS cum IORNANDE & WARNEFRIDO.

„*Caſſiodori* Opera ſæpius edita Pariſiis
„in 4. & 8. Neceſſarius ſcriptor ad hiſtori-
„am horum temporum, res Gothicas, o-
„mnemque imperii & actus publici for-
„mulam. *Comment. de Scr. p. 82.*

„Nec *Caſſiodori Chronicon* ab orbe con-
„dito vsque ad Theodoricum Regem,
„quisquam huc (*ad Hiſt. vniu. artificio Po-*
„*lybiano ſcriptam*) retulerit. *Diſſ. T. I. p. 1166.*

„*Iornandem* ſiue *Iordanum* cum *Pro-*
„*copio* edidit *Hugo Grotius* & in Hiſtoriæ
„Auguſtæ Scriptoribus *Gruterus* in fol.
Comment. de Scr. p. 83.

II. HISTORIAE VNIVERSALIS SCRIPTORES SEQVIORIS AEVI.

§. 9.

NICEPHORVM CONSTANTINOPOLITANVM edidit *Dionyſius Petauius.* NICEPHORVS CPTANVS.

Cap. VI. 2. Hiſt. Vniuerſalis.

„*Nicephori* Patriarchæ CPtani Chro„nica *Dionyſius Petauius* Græce & Latine „in 8. Pariſiis edidit. *Comment. de Scr. p. 89.*

„IO. ANTIOCHENVS, homo „exigui iudicii, qui omnia promiſcue, in „quæ incidit, deſcribit. *Sacula IV. p. 330.*

„De *Antiocheno* equidem nihil nobis „conſtat, quis, vel vnde fuerit; vnde *Voſ„ſius* etiam *de Hiſt. Gr.* fruſtra de eo inqui„ſiuit. Verum dubitandum non eſt, Hi„ſtoriam eius aliquando alicuius auctori„tatis fuiſſe. - - - - Hinc non videtur „omnis auctoritas huic *Io. Antiocheno* de„neganda, quem & hic, & alibi deſcripſit „*Suidas*. Non dubitandum itaque fuiſſe „auctorem bonum; *Suidas* enim vix re„perietur aliquem non probatum exſcri„pſiſſe, licet inter optimos illos, quos ex„ſcripſit, vnus præ altero maioris ſit au„ctoritatis. *Sacula IV. p. 24. Conf. p. 222.*

CEDRENVS.

GEORGIVS CEDRENVS iudicio non quidem magnus, ſed propter temporum illorum hiſtoriam neceſſarius; editus eſt Pariſiis inter Scriptores Byzantinos.

„*Cedrenus* amplius inſtitutum ſecutus „eſt, & vniuerſalis hiſtoriæ nomine digni„us. Sed, quantum ex minore parte in„gentis operis, quæ ſola ad nos peruenit, „intelligitur, non raro ambages ſerit & in „aliena digreditur, ne non tam philoſo„phus, quam hiſtoricus videatur. *Diſſ. T. I. p. 1163.*

„*Geor-*

„*Georgius Cedrenus* Gr. Lat. Baſil. 1566. „Iudicio non valde pollet. Cetera ſcri- „bit, vt in alios ſcriptores incidit. *Comment. de Scr. p. 91.* Cap. VI. 2. Hiſt. Vniuerſalis.

§. 10.

ZONARAS. ZONARAS, qui etiam *Io. Monachus* dicitur, hiſtoriam tribus tomis ad annos 1118. ſcripſit, quæ magni æſtimatur. Pleraque nimirum ex optimis auctoribus deſumſit, & de eccleſia Græca inſignia monumenta collegit. Edidit *Hieronymus Wolffius* Græce & Latine.

„*Ioannes* quoque *Zonaras* in præfatio- „ne operi præmiſſa ſatis oſtendit, ſibi in a- „nimo fuiſſe καθολικήν τινα ἱσορίαν, vni- „uerſalis quoddam hiſtoriæ corpus con- „cinnare, a condito ſcilicet orbe vsque ad „Alexii Comneni obitum, id eſt, an. Chr. „1118. Delegit autem ſibi non omnium, „ſed præcipuarum gentium hiſtorias; ne- „que eas omnes, ſed vel præcipuas, vel eas, „quæ ad eccleſiæ ſeriem perſpiciendam „facere videbantur, conſilio iudicioque „ſuo: vt interpres eius fatetur. *Diſſ. T. I. p. 1163.*

„Eſt & *Zonaræ* e claſſicis ſcriptoribus „Hiſtoria vniuerſalis valde commoda di- „ſcentium profectui. *Diſſ. T. III. p. 499.*

„*Zonaram* rarius nominamus: quid e- „nim habet proprii? Nam pleraque ex „*Dione* deſcripſit. *Sæcula IV. p. 100.*

„*Io. Zonaræ* Hiſtoria vniuerſalis Gr.

Cap. VI. 2. Hiſt. Vniuerſalis.

„Lat. Baſil. & Pariſiis inter ſcriptores Byzantinos in fol. *Comment. de Scr. p. 93.*

§. 11.

MICH. GLYCAS.

MICHAEL GLYCAS *Zonara* & *Cedreno* deterior, veruntamen cum his coniungendus eſt. Nam hi tres hiſtorici ab Orbe condito ſcribere in animo habuerunt.

„Minus etiam *Zonara* præſtitit, quamuis idem conſilium intra eiusdem argumenti limites præ ſe ferens *Michael Glycas*, totus παρεκβατικὸς, digreſſionibus & diſputationibus deditus, & legum hiſtoriæ immemor. *Diſſ. T. I. p. 1164.*

„Mos iſte ſcriptoribus ſequioris æui Græculis, vt libidine confingendi multa falſa habeant; ſicut id etiam facit *Michael Glycas. Sæcula IV. p. 290.*

„Nec meliora meretur elogia *Mich. Glycas* & *Cedrenus* ſimilesque, (*quam ſcriptorum nullius fidei*;) niſi quatenus ſua ex aliis deſcribunt, vel aliorum teſtimoniis iuuantur; adeo omnia eorum ſunt futilia & anilibus fabulis plena. *Ibidem p. 307.*

„*Mich. Glycas*, Ingolſtadii 1572. Mire ſtudet Theologus videri; quamuis parum grauitatis memor. *Comment. de Scr. p. 98.*

„GEORGIVM SYNCELLVM & *Cedrenum* pleraque deſcripſiſſe (*ex Iulio Africano*) monſtrat principio Animaduerſionum Euſebianarum *Ioſephus*

„*Scali-*

„*Scaliger.* - - - Ex *Syncello Euſebii* Græ- Cap. VI.
„ca, quæ ſuperſunt, repetenda fuerunt. 2. Hiſt. Vni-
„Quæ ſcripta συναγωγὴν ἱςοριῶν χρονολο- nerſalis.
„γικήν, collationem hiſtoriarum nota-
„tione temporum circumſcripſerunt:
„prætermiſſis expoſitione vlteriore &
„contextu rerum ciuili. *Diſſ. T. I. p. 1163.*

„THEOPHANES Byzantius La-
„tine a *Paulo Diacono* in *Hiſtoria Miſcella*
„Gr. Lat. Pariſiis inter Scriptores Byzan-
„tinos. *Comment. de Scr. p. 83.*

„CONSTANTINVS MANAS-
„SES cum ſubiuncta verſione Latina
„*Meurſii* Lugduni Batau. 1616. Neque
„ingenio, neque arte æſtimandus. Illud
„vnum eruditi ſectantur, quod nonnulla
„habet aliis indicta. *Comment. de Script. p. 98.*

„*Conſtantinus Manaſſes*, qui vixit tem-
„pore Manuelis Comneni, (ſæculo XII.
„poſt C. N.) Græcorum compilator in Sy-
„nopſi Hiſtorica. *Sæcula IV. p. 309.*

§. 12.

Inter Latinos ADO VIENNENSIS ADO VIENNENSIS.
breuiſſime ab Orbe condito hiſtoriam com-
plexus eſt.

„*Ado Viennenſis* in Germania & Gallia
„editus in 4. *Comment. de Scr. p. 89.*

„RHEGINO, Abbas Prumienſis,
„duobus chronicorum libris præclarum
„nomen adeptus eſt. Perduxit id opus
„ad annum 907. id quod amplius apud
„*Voſſi-*

Cap. VI. 2. Hiſt. Vniuerſalis.

„*Voſſium* diſputatur. Quæ ſequuntur ab „alio adiecta ſunt *Rheginoni. De rebus Sæculi IX. & X. p. 223.*

GODEFR. VITERB.

GODEFRIDI VITERBIENSIS ineptiſſimi ſcriptoris, atque indoctiſſimi *Pantheon.*

„*Gottfridi Viterbienſis Pantheon* in O„pere Piſtoriano Scriptorum Germanico„rum. *Comment. de Scr. p. 95.*

„*Gottfridus Viterbienſis* in opere Piſto„riano; inepti iudicii ſcriptor *Ibid. p. 100.*

„SIGEBERTI, Gemblacenſis, *Chro„nicon* cum continuatore *Roberto de Mon„te* habetur in opere Scriptorum Germa„nicorum Piſtoriano. *Comm. de Scr. p. 93.*

ABBAS VRSPERGENSIS, qui etiam ad res Germanicas referendus eſt.

CONR. a LICHTENAV.

Conradus a Lichtenau, Abbas Vrſper„genſis, ſæpius editus cum Paralipomenis „*Hedionis. Comment. de Scr. p. 96.*

„VINCENTIVS BELLOVA„CENSIS vsque ad annum Chriſti 1244. „deduxit ſpeculum Hiſtoriale; in quo „multæ nugæ. *Diſſ. T. I. p. 1166.*

„*Vincentii Bellouacenſis ſpeculum hiſto„riale* digna atque indigna relatu habet, „iudicio ſæpe exiguo. *Comm. de Scr. p. 97.*

§. 13.

IO. COLVMNA.

IOANNIS COLVMNAE *Mare Hiſtoricum*; ſcriptoris ineptiſſimi & eiusdem cum *Viterbienſi* commatis; quod ipſum ſcilicet vel ex titulo cuiuis apparet.

Hen-

„Henrici VII. temporibus ANONY- Cap. VI.
„MVS quidam ſcripſit *Chronicon* de ſep- 2. Hiſt. Vni-
„tem ætatibus mundi, haud dubie hiſtori- uerſalis.
„am vniuerſalem molitus: ſed quantum
„ex deſcriptione *Voſſii* conſtat, compila-
„tio mera eſt. *Diſſ. T. I. p. 1166.*

CONRADVS S. VDALRICI. CONR. S. VDALRICI.

„Ita etiam inſcripſit opus ſuum RI-
„CHARDVS GRASDALE *de æta-*
„*tibus Mundi. Diſſ. l. c.*

„Nec aliud quam excerpta ſapit HEN-
„RICI DE ERFORDIA opus, de
„factis illuſtribus ab O. C. vsque ad annum
„Chriſti 1355. *Ibid. p. 1167.*

„*Henricus de Erfordia* nugis admixtis
„auctoritatem, ſi quam habet, deſtruit.
Diſſ. T. II. p. 99.

RANVLPHI HYGDENI *Poly-chronicon.* RANVLPHVS HYGDENVS

„*Ranulphi Hygdeni Polychronicon* vi-
„detur æſtimatores reperiſſe: cui etiam
„auctarium addidit THOMAS WAL-
„SINGHAMVS. *Diſſ. T. I. p. 1167.*

„Florilegium tantum Hiſtoriæ vniuer-
„ſalis ipſo nomine profitetur MAT-
„THAEVS WESTMONASTE-
„RIENSIS. *Ibid.*

„BALDVINVS, parochus Paderbor-
„nenſis ab O. C. vsque ad 1418. hiſtoriam
„vniuerſalem reliquit. *Ib.*

„*Chronodromon* IOANNIS BRAN-
„DONIS huc videtur aſpiraſſe.

Cap. VI. 2. Hiſt. Vniuerſalis.

„Vt & ANONYMVS ſub Sigismun-„do Imperatore. *Ibid.*

GOBELINVS PERSONA.

GOBELINI PERSONAE *Coſmodromium* ſeu Chronicon Vniuerſale.

„Sigiſmundi temporibus etiam *Gobeli-„nus Perſona Coſmodromium* ſuum com-„poſuit. *Diſſ. l. c.*

„ANIANI FLANDRI Caſſelen-„ſis *Chronicon vniuerſale* an ſuperſit, igno-„rat *Voſſius*.

„PETRI RANZANI *de omnium* „*pæne gentium rebus Annales*, quales fue-„rint, ſuperſtes de 61. libris fragmentum „vltimi oſtendit.

„WERNERI ROLEVINC de „LAER *Faſciculus temporum* operi ſcri-„ptorum German. Piſtoriano inſertus, „qualis ſit, in propatulo eſt. *Ibid.*

DONATVS BOSSIVS.

DONATI BOSSII *Chronicon.*

HARTM. SCHEDEL.

Chronicon HARTMANNI SCHEDELII *Norimbergenſe* ab O. C. ad A. C. 1492. ſatis ineptum; ſed tamen multa habet, quæ alibi fruſtra quæruntur.

ANTONINVS.

ANTONINI *Chronicon.*

„*Antonini*,, Archiepiſcopi Florentini opus „multa continet, quæ nemo hiſtoricarum „artium peritus probauerit. *Diſſ. T. I. p. 1167.*

IV. HISTORIAE VNIVERSALIS SCRIPTORES RECENTIORES.

§. 14.

Inter recentiores vero IACOBVS CA-

CAPELLVS *Hiſtoriam ſacram* & *Exoticam* edidit. Cap. VI. 2. Hiſt. Vniuerſalis.

Cui annumerandum CARIONIS *Chronicon*, *Philippo Melanchthone* & *Peucero* auctoribus nobile, atque inter ea, quæ habemus, grauitate iudicii & explanationis facilitate plane optimum; niſi quod accuratior Chronologia adiuncta ei non eſt. *Carionem* autem nihil ad id opus contuliſſe notandum eſt, ſed *Melanchthonem* potius, quia *Cario* præceptor eius fuerat & aliquando in huiusmodi propoſitum delapſus erat, ſub eius nomine id edidiſſe, *Peucerum* vero poſtea continuaſſe. IAC. CAPELLVS. CARIO.

„Inſtitit hanc viam *Chronicon*, quod „vulgo *Carionis* vocatur: eſt autem a „*Philippo Melanchthone* compoſitum & a „*Peucero* continuatum. In hoc ea ſunt „ad ſummam rerum & hiſtoriæ vniuerſa„lis contextum ſpectantia iudicia, moni„ta, præcepta, vt de alio huius generis & „inſtituti volumine ſimilia polliceri nemo „facile queat. *Diſſ. T. I. p. 1168.*

„*Chronicon Carionis*, quod ſub eius no„mine ſcripſit *Philippus Melanchthon*, & „cuius alteram partem continuauit *Peu„cerus*, tale eſt, vt ei nullus ſane præferen„dus ſit. *Diſſ. ad Lipſii Polit. p. 93.*

„Mihi nondum idonea viſa eſt ratio, „cur *Philippi Melanchthonis Chronico*, „quod *Carionis* vocant, præferrem alios; „niſi quod maiorem in eo Chronologiæ „lucem

Cap. VI. 4. Hiſt. Vniuerſalis.

„lucem poſſumus requirere. Sed ſuppleri aliunde id poteſt. Et ſatis conſtat „nihil hactenus perfectum in hoc genere „elaboratum eſſe. *Diſſ. T. III. p. 346.*

„Vniuerſalis Hiſtoriæ compendia multa extant; e quibus tamen *Chronicon* „*Philippi Melanchthonis*, quod vulgo *Carionis* vocant, optimum. *Ibid. p. 499.*

§. 15.

GOTTFRIDVS. GOTTFRIDI *Quatuor Monarchiæ* Germanica lingua conſcriptæ eximiæ plane & hodie in aulis magnatum vſitatisſimæ ſunt. Editæ in folio.

„Quamquam de cetero ad vſum com„munem, epitomicum tamen, vberior „(*Carionis Chronico*) ſit, & frequentior „*Ludouici Gottfridi* Hiſtoria vniuerſalis, „*Quatuor Monarchiarum* elogio compre„henſa. *Diſſ. T. I. p. 1168.*

„*Gottfridi IV. Monarchiæ* Germanice „ſcriptæ, eſt opus excellentisſimum & v„tilisſimum. *Diſſ. ad Lipſii Polit. p. 93.*

REINECCIVS. Nec alio ſpectabat REINECCII *Syntagma Hiſtoriæ Iuliæ*: quia inſigne maxime hoc opus eſt, ac dolendum, quod, vt conſtituerat vir præclarus, quartam etiam monarchiam abſoluere non potuerit; ſed tres priores tantum nobis relinquere coctus ſit.

„Omnium autem in hoc genere curas vi„cit opus nobilisſimum *Reineri Reineccii*, „ſiue *Syntagma Hiſtoriæ Iuliæ*, acerba au„ctoris

„ctoris morte, quantum ad vltimam par- Cap. VI.
„tem attinet, interruptum. *Diſſ. T. I.* 4.Hiſt.Vniu.
p. 1169. recent.

Vulgo in manibus eſt IO. CLVVE- CLVVE-
RI *Epitome Hiſtoriæ Vniuerſalis* in 4. quæ ſa- RVS.
ne non eſt ſpernenda; quamuis fortaſſe non defuerint cauſſæ, ob quas *Gottfridi Monarchias* prætuleris; præſertim poſtremam editionem.

„*Cluueri* etiam *Hiſtoria* commenda-
„tur; ſed ſæpe in margine pro fontibus no-
„minantur riui. *Diſſ. ad Lipſii Polit. p. 93.*

„*Ioannes Cluuerus* epochas Biblicas &
„Propheticas aliter iudicio & contextu ſe-
„quitur: in quantum habuit, qui præirent.
„Aut, ſi dicendum clarius eſt, Hiſtoriæ
„Eccleſiaſticæ aptauit quicquid ad conne-
„xionem rerum pertinet. *Diſſ. T. I. p. 1169.*

„Commendant hodie etiam *Io. Cluueri*
„*Hiſtoriam Vniuerſalem*, itemque *Micræ-*
„*lii, Paræi*, aliorum: de quibus ſuum cui-
„que eſto iudicium. Nos *Philippi Chro-*
„*nico* omnino *Sleidani de quatuor Monar-*
„*chiis* libellum velimus adiungi. *Diſſ. T. III. p. 499.*

„SLEIDANI quoque libellus hoc
„nomine præſcriptus, quantum in illa exi-
„guitate fieri potuit, auctoris prudentiam
„abunde prodit. Fontes hiſtoriæ oppor-
„tuna annotatione *Meibomius* erudite ad-
„iecit. *Diſſ. T. I. p. 1168.*

„CHRISTIANVS MAT-
N „THIAE

Cap. VI. 4. Hiſt. Vniu. recent.

„THIAE ſuauitate & nouitate quadam „methodi ſua ad monarchias excerpta „adornauit. *Ibid.*

„*Chriſtiani Matthiæ* liber etiam metho„di nouitate multis placet; ſed nil habet, „quod magnam laudem mereatur. *Diſſ.* „*ad Lipſii Polit. p. 93.*

„PEZELII & MICRÆLII ope„ra docentis ingenio accommodari audi„toribus viſa ſunt. Ceteris haud æque τῆς „ἁρμοζούσης ἐπιστάσεως, quam in Hiſtoria „vniuerſali *Polybius* ſpectat, copiam „præbere putantur. *Diſſ. T. I. p. 1169.*

„*Suetonio* & *Tacito* hic ſine cauſſa ido„nea dicam ſcripſit vir & amicus noſter „honoratiſſimus, dum fata ſinebant, „CHRISTOPH. ADAMVS RV„PERTVS in *Obſeruationibus ad Beſol*„*di Synopſin*, ab *Arnoldo* quondam editis, „quas ipſe auctor nunquam, puto, niſi „mutatis compluribus, editurus erat. „(Grauiter tum *Bœclerus* refutauit erro„res *Ruperti*, *Tacitum* que contra crimina„tiones vindicauit.) *Sæcula IV. p. 9. ſq. Conf.* *p. 11. 14. 98. 104. 322.*

„Hinc egregio & clariſſimæ eruditionis „Viro *Chr. Ad. Ruperto* nata occaſio ali„um ordinem (*triginta tyrannorum*) con„ſtituendi; delectabatur enim ſtudio „Chronologico. *Ib. p. 215. ſq. Conf. p. 213. 223.*

§. 16.

Addenda BOXHORNII *Hiſtoria Vniuerſalis* in 4.

ELI-

ELIAE REVSNERI *Iſagoge hiſtorica.*

MATTHAEI DRESSERI *Iſagoge hiſtorica* per millenarios mundi.

VICTORINI STRIGELII Scholæ hiſtoricæ.

HORATII TVRSELLINI *Epitome hiſtoriarum* in 8.

Chronica aliquot Virorum doctorum opera concinnata. Baſileæ.

Chronicon Chronicorum IO. GVALTERI (*Ianus Gruterus* ſub hoc nomine latet) IV. Tomis in 8. quod diuerſa ſcripta complectitur maioris minorisque pretii, plurimos tamen auctores ſatis egregios.

PHILIPPI BERGOMENSIS *Chronicon.*

LEONH. KRENTZHEIMII *Chronologia & Obſeruationes Chronologicæ.*

NAVCLERI *Chronicon* ſeu Generationes ab Orbe condito.

„*Ioannis Naucleri* opus Hiſtoriæ vni„uerſalis multum debet limæ *Philippi Me*„*lanchthonis:* annotante *Ioach. Camerario* „in *Vita Melanchthonis. Diſſ. T. I. p. 1168.*

M. ANTONII SABELLICI *Enneades*, nobile opus, & eleganti ſtilo conſcriptum, multaque præclara in rebus Italicis continens. Acceſſit auctarii loco *Caſp. Hedionis Synopſis hiſtoriæ.*

„*M. Antonii Sabellici Enneades XI.* vs„que ad an. Chriſti 1504. pertingunt. *Diſſ. T. I. p. 1168.*

N 2 PETRI

Cap. VI. Hiſt. Vniu. recent.

PETRI OPMEERI *Opus Chronographicum.*

PAVLI CONSTANTINI PHRYGIONIS *Chronicon.*

LAVRENTII SVRII *Hiſtoria Vniuerſalis Compendium*, continuatum a *Mich. ab Iſſelt.*

§. 27.

Præterea ſuorum temporum hiſtoriam vniuerſalem reliquerunt:

THVANVS. THVANVS hiſtoricorum recentiorum Princeps.

„Recentiorum quoque numerum tum „alii, tum præcipue auguſti calami ſcri„ptor *Thuanus* & accuratæ circumſpectio„nis vir *Sleidanus* augere poſſunt ac de„bent. *Diſſ. T. I. p. 1153.*

„Et quando tempora, quæ *Natalis* „componit, in *Iacobi Auguſti Thuani* opus „congruunt, qui ab anno Chriſti 1543. vs„que ad 1607. ſexaginta annorum hiſtori„am vniuerſalem condidit; non poterit „vtilior & exactior κρίσις inſtitui, quam ſi „quis illius ſcripturam cum huius expoſi„tione conferat, conſilia conſiliis, artes ar„tibus ſcribendi comparet; & quid inge„nio prudentiaque valeat vterque, inte„riore cura dignoſcat. Fallor, aut ma„gno exemplo conſtabit, duo cum faciunt „idem, non eſſe idem: & vno eodemque „argumento ingenia decora cœlo tenus „aſſurgere; imparia inter conandum he-

„beſcere

„beſcere & obhæreſcere. *Thuanus* enim „eſt, cui nemo hiſtoriarum ſcriptor, ex eo „quo vixit tempore, per omnia poteſt comparari: præſertim illis artibus, quas, „*Polybii* exemplo, vniuerſali hiſtoriæ „coaptandæ vnice validas & idoneas exi„ſtimamus. Atque *Thuanus* quidem pa„lam profeſſus eſt, ſe res orbe toto geſtas „annis deſignatis & expreſſis poſteris tra„diturum. *Ibid. p. 1172.* Cap. VI. 4 Hiſt. Vniu. recent.

„*Thuani* eximia prorſus virtus vbique „præclariſſimo operi genium infudit & vi„gorem. Quippe obfirmato contra ca„lumnias & obtrectationes animo, con„ſcientia tutus, iter tenuit, ambitione & „periculis vacuum. *Ib. p. 1174.*

„Sed, vt virtus & ingenium *Thuani* ſin„gularis eſt exempli; ita delectus & iu„dicium in ſequendis aut non ſequendis, „quæ alii conſignauerant, ad ſummum „laudis profecit. *Ibid. p. 1176.*

„*Thuanus* nihil horum ignorauit. Igi„tur opus eius plenum eſt digreſſionibus „deſcriptionem variarum totius orbis Re„rumpublicarum, Regnorum, Imperio„rum, Statuum, continentibus. Qua in „re, vt ſemper, magno iudicio delectuque „verſatur. Exemplo eſſe poteſt deſcri„ptio S. Rom. Imperii, qua ad Germanos „pertinet. Licet enim aliqua ſint, quæ „aliter deſcribi poſſunt & debent; iudicio „tamen vſus eſt tam candido rectoque, vt

Cap. VI.
4.Hiſt.Vniu.
recent.

„pudorem incutere poſſit multis Germa-„norum, qui oculis longe minus illumi-„natis iſthæc talia aſpexerunt. *Ibid. p. 1181.*

„Non poſſunt in Hiſtoria Vniuerſali o-„mitti, quæ ad ſtatum religionis pertinent. „Quare *Thuanus* ex *Sleidano*, quæ in an-„nos certos congruunt, diligenter mutua-„tur. Huius enim viri candorem, pru-„dentiam, fidem, ex merito æſtimauit. A-„cta quoque colloquiorum de religione „inſtitutorum & alia eodem pertinentia „ſcripta ſedulo euoluit, vt poſſet, quam-„quam breuem, ſummam exhibere. Et „quia vtrinque ſcripta & dicta cognoſcere „& narrare potius, quam præter officium „hiſtorici alteram partem inſectari voluit; „tum etiam quia acerbius in alteram par-„tem facta non laudanda ſuſcepit; odium „grauiſſimum incurrit hominum malefe-„riatorum, teſtatum famoſo libello, cuius „titulus erat: *Io. Baptiſtæ Galli Notæ in Hi-„ſtoriam Thuani;* qui liber ſententia Cu-„riæ Pariſienſis manu carnificis crematus „eſt. *Ibid, p. 1184.*

„Inter recentiores laudandus etiam o-„mnino eſt *Thuanus*. *Io Bapt. Gallus*, „perſonatus Ieſuita, cuius liber flammis „datus, quidem næuos eius multos co-„natus eſt demonſtrare, ſed immerito „reprehendit *Thuanum. Diſſ. ad Lipſii Po-litica p. 92.*

„Recentiorum tibi præcipuus *Thuanus*

„eſto,

„eſto, quem non modo argumenti digni- Cap. IV.
„tas, ſed ſcriptionis inſuper & iudicii gra- 4 Hiſt. Vniu.
„uitas Politicis hominibus commendat. recent.
„*Diſſ. T. III. p. 348. ſq.*

„Inter recentiores hiſtoricos *Thuanus*, „inſignis fidei candoriſque nomine, tanto „cordatorum virorum conſenſu com„mendatur, vt nec futiles aduerſus hiſtori„am eius *Notæ*, nec malignorum quorun„dam atroces ſermones vel in Gallia, vel in „vlla Europæ parte potuerint laudem eius „obſcurare. Quo nomine aliquis mirari „queat, inueniri hodie, qui probris aduer„ſus virum grauiſſimum non abſtineant. „Nolo eos nominare qui exempli aduer„ſus ſemetipſos peſſimi auctores facti ſatis „ad poſteritatem inſignes erunt. Excu„ſatius fuit examen & moderatius, quod „publicato primum opere quosdam de ra„tionibus politicis potius, quam de hiſto„rici officio ſolicitos in ſeueras traxit ſen„tentias. Puto me rem ſtudioſis gratam „facturum, ſi duorum magnorum viro„rum, *Scipionis Gentilis* & *Marci Velſeri*, „ſuper ea re diſputationem in vulgus non „editam hic apponam. Ita autem ſcri„bit *Scipio Gentilis* ad *Bongarſium: Augu„ſtæ nuper & Monaci fui. Cum multa alia „me in iis vrbibus delectauerunt, tum in „primis* Marci Velſeri *ſingularis erga me „humanitas doctiſſimique ſermones. Illud „diſplicebat tamen vel maxime, quod ini-*

Cap. VI.
4. Hiſt. Vniu. recent.

„*quior mihi viſus & pæne ſubacerbus in hi-*
„*ſtoriam* Thuani *veſtri, vel potius noſtri.*
„*Neque tamen ſatis dicere poterat, quid ab*
„*illo peccatum. Duntaxat dicebat, nimis*
„*eum ſuis Gallis contra Germanos fauere*
„*& Caroli V. ſigillatim res ac virtutes preſ-*
„*ſiſſe: in quo ego exclamaui. Nihil enim*
„*vnquam ab vllo hiſtorico in vllius homi-*
„*nis aut imperatoris laudes tam magnifice*
„*& tanto ſtudio ſcriptum memini legere,*
„*quam a* Thuano *de Carolo Cæſare omni-*
„*bus pæne lineis hiſtoriæ ſuæ, vbi res illas at-*
„*tingit. Legi enim ſæpiſſime. Tum ad re-*
„*ligionem conuerſus, plus* Thuani *hiſtori-*
„*am catholicæ religioni nocere dicebat,*
„*quam* Sleidani, *quod huic minus creditur,*
„*ob eius in catholicam religionem odium.*
„Thuanum *vero illo loco, illa dignitate, illa*
„*profeſſione, ita paſſim & tanto affectu Pro-*
„*teſtantes laudare, defendere, ac prope in*
„*ipſo iudicio cauſſam eorum ſuſcipere. Ad*
„*quæ cum reſpondiſſem, quæ videbantur, de*
„*officio hiſtorici ac libertate, tum ille, in*
„*ſupplicio, inquit, Annæ Burgæi quam ſeſe*
„*prodit! vt non abſtinuerit a tragicis fere*
„*exclamationibus & lamentis. Eiusdem ge-*
„*neris multa alia & de ipſo & de* Scaligero
„*adferebat, quæ nihil neceſſe commemorare;*
„*ac ne libet quidem: audiui enim perinui-*
„*tus.* Hæc *Scipio* de *Velſero*: vt facile ap-
„pareat, vnde illæ lacrymæ. Certe mihi
„*Thuanus* non videtur grauius laudari
„po-

„potuiſſe, quam tali reprehenſione, quæ & Cap. VI.
„affectum reprehendentis vltro prodit, & 4. Hiſt Vniu.
„præter fidem ingenuam & ſimplicem in recent.
„hiſtorico nihil accuſat. Idem interim
„*Velſerus* in ſua quadam ad Virum Cl. e-
„piſtola Auguſtæ anno huius ſæculi IV.
„data in hanc ſententiam de *Thuano* indi-
„cat. *De cenſura, quod petis, magna eſt fu-*
„*tura ſcriptionis ad omnem poſteritatem ſi-*
„*ne controuerſia commendatio : de rebus*
„*Palæmon ego non ſedeo : nimis quam diffi-*
„*cile homini nato affectus exuere & ſemper*
„*recta ad virtutis ſcopum collineare. Caro-*
„*li & Franciſci, exempli cauſſa, hiſtoriam,*
„*qui non aliter Gallus, aliter Germanus*
„*narret? nec vnquam alter alteri, quod ve-*
„*riſſimum eſſe ipſe credat, & quouis pignore*
„*contendat, tamen perſuadeat. Iam in ce-*
„*teris eadem eſt ratio, vbi præſertim ad*
„*conſilia, ad iura prouinciarum, ad bello-*
„*rum cauſſas, ad priuatam Principum vi-*
„*tam, & multo maxime, ad cauſſam reli-*
„*gionis ventum. Veritas fere imo puteo*
„*latet, nos ſummam ſæpe pro ea aquam li-*
„*bamus, aliena præſertim fide, tanquam*
„*hauſtris uſi.* Rurſum ſe prodit iudican-
„tis propoſitum, ad laudem *Thuani*, quam
„ad vituperium, accommodatius. Et ge-
„rebatur a tantis viris res illa moderatius
„& in quodam genere probabilis diſputa-
„tionis. At qui poſtea *Thuani* hiſtoriam in-

 „fama-

Cap. VI. 4. Hiſt. Vniu. recent

„famare adorti ſunt, inter atheos & in re-„ligionis negotio inconſtantes, profanos-„que virum grauiſſimum retulerunt, ma-„gno innocentiæ argumento, quod hiſto-„rici officium expleri non potuiſſe credi-„derunt, niſi quis ſuæ religionis homini-„bus, ipſique præſertim Pontifici (cuius „dominationem nemo virorum pruden-„tium inter ipſos, qui catholici amant vo-„cari, vel neſcire, vel probare poteſt) „adulari didicerit. *Annotata in L. 1. Hiſtor. Taciti Commentationi in primordia Annalium ſubiuncta p. 650. ſqq.*

Thuanum equidem, hominem in „ſumma ingenii magnitudine, tempera-„tum modeſtia, humanitate, diſciplina, „fortuna reipublicæ ad artes & conſilia „condendis annalibus digna excitauit. „Multis erat opus amicitiis, ſubſidiis, in-„ſtrumentis ad hiſtoriam non vnius ge-„neris, ſed totius orbis: quæ illi omnia „promta & expoſita reddebat egregia „& peregrinationibus aucta fama, quæ „de ſingulari & demerendis hominibus „facta virtute eius longe lateque per-„crebuerat. Quem poterimus reperi-„re, ſi quæramus, tanto nomini ha-„ctenus conferendum? niſi ex propin-„quis, *Puteanos*, aut eiuſdem cum „*Thuano* ſanguinis nominisque par-„ticipem, qui Thuanæ gentis decus

„hodie

Cap. VI. 4. Hiſt. Vniu. recent.

„hodie ſuſtentat , non diſpari ſuc-
„ceſſu vſuros fuiſſe ſtatuamus , ſi ad
„hoc conſilium componendi ſua tempo-
„ra, animum voluiſſent applicare. Sed
„illos quidem non magis inſtituta vitæ ra-
„tio ad alias curas reuocauit, quam auer-
„ſus a poſteritatis reuerentia ſæculi mos
„deterruit. Quamquam qui pluribus in-
„ſtruere ſcriptorem rerum quiuerit, no-
„minare liceat neminem. Defenden-
„dam ſibi potius alter *Puteanorum Thuani*
„memoriam & hiſtoriam ſumſit: profu-
„turo ſæculis opere, ſi in manus homi-
„num peruenerit. *Muſeum p. 11.*

„Tot iam elapſis annis, prodito tam
„illuſtri ad præcipuam ingenii laudem
„conſequendam ſpecimine, nemo reper-
„tus eſt, qui vel in Gallia *Thuanum*, vel in
„Germania *Sleidanum* æquare contende-
„ret. *Ibid. p. 13.*

(*Stili admirabile temperamentum inter ſermonis Latini elegantiam & quæ nunc obtinet loquendi conſuetudinem, laudat ibidem p. 15. ſq. Quomodo continuandi Thuani impetum ceperit quidam, noſtro* vir ſane elegans *dictus, vid. ibid. p. 10. ſqq.*)

IVLIVS CAESAR BVLENGERVS. BVLENGERVS.

Iulius Cæſar Bulengerus Hiſtoriam vni-
„uerſalem non niſi ſui temporis deſcri-
„bendam ſuſcepit. *Diſſ. T. I. p. 1171.*

NO-

Cap. VI. 4. Hiſt. Vniu. recent.

NAT. COMES.

NATALIS COMES, in quem notas ſcripſit *Caſpar. Bitſchius.*

„Nec vlterius patet *Natalis Comitis*, Veneti inſtitutum, qui ab anno 1545. vsque „ad 1581. hiſtoriam vniuerſalem edidit: „non valde illam quidem exactam, aut ar- „tibus, quæ hic ſpectantur, copioſam; „non omittendam tamen in hoc tranſcur- „ſu. *Diſſ. T. I. p. 1171.*

„*Natalis Comes*, in cuius libros *Caſparis* „*Bitſchii* notæ extant. Laudatur non „tam auctor ipſe, quam notæ in illum. *Diſs. ad Lipſii Politica. p. 93.*

„*De Natali Comite* multi melius, quam „eſt meritus iudicarunt. *Ibid. p. 94.*

„*Natalis Comes* in principio ſui operis „promittit quidem: *ſeruabimus tanquam* „*iurtsiurandum, ne quid ſcientes mentia-* „*mur;* ſed parum ſollicitus fuit de teſtium „teſtimoniorumque delectu: ſicut, ne a- „lia nunc attingamus, vel ex iis locis patet, „vbi *Surium* citra examen deſcribit. *Diſſ. T. I. p. 1176.*

„Quanto ſit inferior (Thuano) *Natalis Comes*, ingenio, iudicio, diligentia, peri- „tia, licet intelligere ex conatu illo, cum „Comitia Imperii deſcribere aggreditur. „Sed id iam oſtendit erudita cenſura ma- „gnum quondam huius Academiæ orna- „mentum *Caſpar Bitſchius* ICtus; cuius „*Animaduerſiones in Natalem*; qui pluris

L. 6. p. 341.

„faciunt

„faciunt, quam ipſum *Natalem*, non ha- Cap. VI.
„beo qui refutem. *Ibid. p. 182.* 4. Hiſt. Vniu. recent.

Pii II. Commentarii a IO. GOBELINO ſcripti, cum continuatione *Iacobi Piccolominei.* IO. GOBELINVS.

PIASECIVS ſummopere fuit initio „expetitus, ſed tanti non eſt, quanti prin„cipio fuit æſtimatus, nam de rebus exte„rorum male ſæpe iudicat. *Diſſ. ad Lipſii Politica p. 94.*

PETRI LINDENBERGII Commentarii rerum memorabilium in Europa ab an. 1586. ad 1591. LINDENBERGIVS

Mercurii Gallo-Belgici continuata Volumina etiam quodammodo huc referri poterunt. Mercurius Gallo-Belg.

„Ab erudito illo conſilio contexendi „hiſtoriam vniuerſalem plurimum abſunt „tumultuarii illorum labores, qui *Mercu„rios* orbe toto diſcurſuros emittunt & „*Relationes*, vt quidque audiunt accipi„untque curioſitati paſcendæ ad horas & „nundinas conficiunt. Aliud nimirum „eſt ſcribere, quæ ætatem ferre queant, & „componere quaſi ad vſum ſpectaculi ali„cuius temporarium opus: quod *Thucy„dides* præclare monet. Hinc eſt, quod „*Mercurios* Vltramontanos ſatis contem„tim ridet *Victorius Sirius*, longeque alio „inſtructu ſuum *Mercurium* adornat. Hic „enim vir eſt, qui veras artes hiſtoricas „edoctus, ab anno 1635. orſus, Italico ſer-

„mone

Cap. VI. 4. Hiſt. Vniu. recent.

„mone operis æternam famam habituri „illuſtre ſpecimen dedit. *Diſſ. T. I. p. 1173.*

Theatrum Europæum,

MERIANI *Theatrum Europæum* hic quoque nominandum. Tomus I. & II. ſatis boni propter acta publica; reliqui deteriores. Quintus omnium deterrimus, eque ſolis nouellarum ſchedus compilatus.

CAPVT VII.

DE SCRIPTORIBVS HISTORIAE ECCLESIASTICAE.

I. VETERES.

§. 1.

PARTICVLARIS HISTORIA eſt vel ECCLESIASTICA, vel CIVILIS, vel LITERARIA.

§. 2.

EVSEBIVS. SOCRATES THEODORETVS. SOZOMENVS. EVAGRIVS.

Quod veteres HISTORICOS ECCLESIASTICOS GRAECOS attinet, *Corpus Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ* Græce & Latine editum eſt Geneuæ; in quo ſunt EVSEBIVS, SOCRATES, THEODORETVS, SOZOMENVS, EVAGRIVS, præcipui auctores, qui vnam epocham ſcripſerunt.

„In Scriptoribus Eccleſiaſticis occurrit „*Euſebius*, cuius *Hiſtoria Eccleſiaſtica* nuper ab *Henr. Valeſio* memorabilibus No„tis fuit illuſtrata, Pariſiis Gr. Lat. *Comm. de Scr. p. 68.*

„*Euſebii* Hiſtoriam Eccleſiaſticam ſub „prælo

„prælo eſſe cura Cl. *Henr. Valeſii* audimus, Cap. VII.
„qui poſt *Chriſtophorſonum* & *Henr. Ste-* 1. Hiſt. Eccl.
„*phanum* non pauca egregia præſtabit, Vet.
„quibus carere certe non debemus in hac
„parte hiſtoriæ. *Secula IV. p. 25.*

„*Socrates* & *Sozomenus* Hiſtorici Ec-
„cleſiaſtici a *Rob. Stephano* cum reliquis
„editi Græce: Gr. Lat. a *Chriſtophorſono*
„& nuper ab *Henr. Valeſio. Comment. de Scr. p. 75.*

„*Socrates* de morte Iuliani modeſte &
„egregie, vt interdum ſolet, iudicat ita:
„A quocunque vulnus illud fuerit, certum
„eſſe, quod manus a Deo fuerit directa.
Secula IV. p. 325.

„*Euagrius* inter Hiſtoricos Eccleſiaſti-
„cos a *Rob. Stephano* Pariſ. & Gr. Lat. a
„*Chriſtophorſono* editus Geneuæ. *Comment. de Script. p. 69.*

§. 3.

Eandem epocham continuauit PHILOSTORGIVS Cappadox, Arianus, cuius epitomen edidit *Iac. Gothofredus* in 4. Omnia vero eius ex Bibliotheca quadam Hiſpanica magnis ſumtibus Regina Sueciæ ſibi comparauit. PHILOSTORGIVS.

„*Philoſtorgii* Epitomen Hiſtoriæ Ec-
„cleſiaſticæ Gr. Lat. edidit *Iac. Gothofre-*
„*dus*, Geneuæ in 4. *Comment. de Scr. p. 71.*

Addendus NICEPHORVS CALLISTVS Græce & Lat. fol. II. Tomis Pa- NICEPHORVS CALLISTVS.

riſiis

Cap. VII. 1. Hiſt. Eccl. Vet. riſiis. Stilus Græcus elegans eſt, iudicium vero eius ſatis exiguum.

„*Nicephori Calliſti* fides, niſi aliunde fulciatur, ſibi non ſufficit; adeo in illo ſcriptore cuius, qui vel vnum librum legerit, licet palpare ἀκρισίαν, temeritatem & impudentiaam. *Sacula IV. p. 39.*

„Non ſoleo hic facere mentionem *Nicephori Calliſti*; eius enim leuitas & ἀκρισία paſſim apparet. Hinc ſi aliquid habet, quod apud alios non legitur, non eſt credendum. Pontificii quidem eidem aliquid deferunt, quoties fabellas profert quas hypotheſibus ſuis accommodare poſſunt: tanta tamen eius eſt interdum leuitas, vt ipſi ab illo recedere cogantur. *Ibid. p. 134.*

„*Nicephori Calliſti* nullam eſſe auctoritatem ſatis conſtat, niſi vbi aliorum auctoritatibus fulcitur. *Ibid. p. 307.*

Nicephori Calliſti Hiſtoriam Eccleſiaſticam *Fronto Ducaeus* duobus Tomis Gr. Lat. edidit; ante enim latine tantum extabat. *Ibid. p. 26.*

THEODORVS ANAGN. Item THEODORI ANAGNOSTAE ſ. Lectoris Collectanea ex Hiſtoria Eccleſiaſtica Gr. & Lat. edita Auguſtæ Vindelicorum, & apud *Henr. Stephanum.*

Theodori Anagnoſtæ ſ. *Lectoris Collectanea* Gr. Lat. inter Scriptores Byzantinos, Pariſ. in fol. *Comment. de Scr. p. 83.*

Et

Et PALLADII *Hiſtoria Lauſiaca* edita *Meurſio*. Cap. VII. I. Hiſt. Eccl. Vet. PALLADIVS.

„*Palladii Hiſtoria Lauſiaca Sancto-*
„*rum*, a *Meurſio* Græce edita in 4. Gr. Lat.
„Pariſ. *Comment. de Scr. p. 70.*

„*Palladii Lauſiaca Meurſius* edidit, quæ
„magni æſtimata olim hiſtoria & in Eccle-
„ſiis legi ſolebat ob vitas ſanctorum. *Secu-*
la IV. p. 389.

§. 4.

Inter LATINOS reperire licet primo loco RVFINIVM *Hiſtoriam tripartitam*; RVFINVS. item SVLPICIVM SEVERVM SVLPICIVS SEVERVS. cum Comment. *Sigonii*. Scriptum hoc compendium Salluſtiano ſtilo non infeliciter.

„*Salluſtium* exprimere *Sulpicius Seue-*
„*rus* non infeliciter tentauit. *Diſſ. T. I.*
p. 127.

„*Sulpicius Seuerus Hiſtoriam Sacram*
„ſcripſit, Salluſtiani ſtili imitator. Edidit
„*Druſius* 1607. in 8; cum commentario *Si-*
„*gonius* in fol. *Comment. de Scr. p. 75.*

Hiſtoricos Chriſtianos veteres minores, in quibus & HEGESIPPVS, edidit HEGESIPPVS. *Laurentius de la Barre.*

Cetera ſubſidia Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, cuius ſtudium longe difficillimum, e *Patrum Monumentis* & ex *Conciliorum Tomis* XXXVII. Pariſiis editis petenda videntur.

Cap. VII.
2. Hiſt. Eccl.
recent.

II. RECENTIORES.

§. 5.

IAC. SALIANVS.

IACOBI SALIANI *Annales Eccleſiaſtici V. T.* ab orbe condito vsque ad natum Chriſtum. Eximium opus & magna diligentia conſcriptum.

„*Iacobus Salianus Ioſephum* potiſſimum ſi„bi examinandum & rigidioribus cenſuris „vexandum ſumſit, ſæpe non ſine mani„feſta in *Ioſephum* iniuria, vt alibi oſtendi„mus. *Sæcula IV. p. 72.*

(*Factum id in Exercitatione in* Fl. Ioſephum, *quæ Diſſ. T. I. p. 309. ſq. habetur, paſſim; vbi p. 358. noſter*, „Non video, *inquit*, quid „ad vſum & auctoritatem bonarum litera„rum faciat, omnia ſtatim in atroces cen„ſuras & interpretationes inclementiores „corripere, contra & præter mentem ſcri„ptoris, aut ſententiam contextus; quod „non dubitat facere in aliquibus *Salianus*, „ſicut deinceps intelligi poterit.)

IAC. VSSERIVS.

Apud Reformatos IACOBVS VSSERIVS, Archi-Epiſcopus Armachanus, *Annales Eccleſiaſticos. V. T.* ſcripſit.

„*Iacobus Vſſerius*, Armachanus in ſe„ptem ætates digeſſit *Annales* ſuos; & ſi„cut ille modus ei ad propoſitum Hiſto„riæ vniuerſalis viſus eſt congruere, ſi Hi„ſtoriæ ſacræ externa ſubtexerentur; ita „in *Annalibus Veteris & Noui Teſtamenti* „diligenter pleraque conſeruit ex reliqua „orbis hiſtoria. *Diſſ. T. I. p. 1169.*

§. 6

§. 6.

Cap. VII. 2. Hiſt. Eccl. recent.

BARONIVS

BARONIVS Cardinalis XII. Tomis ſcripſit Hiſtoriam N. T. inſigne etiam opus & quamplurima rara monumenta in ſe continens; quod tamen, cum auctor omnia ad curiæ Romanæ palatum conceperit, vbique fere reprehenditur.

„Pleraque ex *Baronio* religionem & „res ſacras concernentia mutuati ſumus, „quantum equidem fidei diuerſæ partis „ſcriptori præſtare licuit, qui occaſioni „inſidiatur, maxima minima in opinio-„num ſuarum adminicula trahere cona-„tur. *Præfat. in Hiſtoriam Caroli M. Diſſ. T. II. p. 140.*

„In ritibus Eccleſiaſticis *Baronius* non „curioſe modo, ſed interdum temere ſo-„let verſari, vt auctoritas antiquiſſima re-„bus nouis accommodetur. *Sacula IV. p. 41. Add. p. 25. 129. ſqq. 137. ſqq. 259. 291. 307. 350.*

IS. CASAVBONVS

ISAACVS CASAVBONVS *Exercitationes* in modo laudatum *Baronium* ſcripſit, ſed morte præuentus.

„*Baronius* absque dubitatione ab anti-„quioribus receptam (*Epiſtolam Chriſti ad* „*Abgarum*) vult oſtendere. *Caſaubonus* „Exerc. XIII. ad an 31. merito miratur hoc „factum: cuius cenſuram non attigit, qui „alias, vbi poteſt, in eum incurrere ſolet, „*Spondanus*, nec quicquam mutire audet. „Sagaciter! Præſtat enim ſilentium frigi-

Cap. VII. 2. Hiſt. Eccl. recent.

„da & inepta reſpouſione, qualem moli-
„tus eſt *Iac. Gretſerus* de imaginibus non
„manu factis c. 3. *Sæcula IV. p. 37.*

„Nemo Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ peritior
„hodie vixit DAVIDE BLONDEL-
„LO. Spes quoque eſt, eius animaduer-
„ſiones in *Baronium* editum iri, quod pro-
„miſit *Alexander Morus* in Præfat. ad *Eu-*
„*ſebium Scaligeri*; neque deerunt, qui a
„magiſtratu Amſtelodamenſi, qui exem-
„plar *Baronii Blondello* vſurpatum in quo
„plurima annotauit, in Bibliothecam pu-
„blicam tranſtulit, petent euulgationem
„illarum notarum. Nemo certe par poſ-
„ſet ei nominari in hoc ſæculo, adeo in
„ſtudio Eccleſiaſtico excelluit; quod ci-
„tra iniuriam vllius dici poteſt. *Ibid. p. 35.*

ABR. BZOVIVS.

E ſocietate Ieſu ABRAHAMVS BZOVIVS eum continuauit; ſed infelici ſucceſſu.

„Bene & egregio candore hunc metum
„(*Baronii de Arianiſmo Conſtantini M.*)
„diſſoluit SPONDANVS ad *Baronium*
„ad A. C 324. nota ad §. 18. vbi & *Caſaubo-*
„*ni* aliorumque contra hanc ſententiam
„rationes ſtrictim eodem candore recen-
„ſentur. *Sæcula IV p. 308.*

„Neque iuuat *Spondani* annotatio ſub-
„dola A. C. 326. §. 7. (*de Cruce Chriſti ab*
„*Helena inuenta*) Vbi candor quidem eius
„laudandus, cum inquit: *De inuentione*
„*Crucis etiam agitur ad finem Chronici Eu-*

ſebiani

„*ſebiani*, *quamquam ea verba non reperi-* Cap. VII.
„*untur in plerisque Codicibus MStis.* A- 2. Hiſt. Eccl.
„gnoſco candorem, dum fatetur in ple- receut.
„risque MSS. non reperiri, quod a *Scalige-*
„*ro* quoque in vtraque editione eſt omiſ-
„ſum: cum vero addit, *Euſebium* huius rei
„meminiſſe L. III. c.29. *de Vita Conſtantini*,
„ad Macarium in epiſtola, maxima eſt de-
„ceptio; & tali viro indigna; Nam de illo
„miraculo per crucem Chriſti patrato non
„adeſt verbum. Loquitur autem Con-
„ſtantinus de ſepulchro tantum ita: mi-
„rum eſſe quomodo per tot tempora
„conſeruatum ſit. Adeo vel hoc vno ex-
„emplo patet, quam non ſit tutum apud
„Pontificios hiſtoriam legere, fontibus i-
„pſis non conſultis. Viderat *Spondanus*,
„vt vir eruditus, quod vrgeatur hoc ſilen-
„tio *Euſebii*, ideo aliud quid comminiſci
„voluit. *Ibid. p. 351.*

§. 7.

Nos habemus a Chriſto nato *Centurias* Centuriæ *Magdeburgenſes* a *Matthia Flacio* & aliis con- Magdeburg. cinnatas; opus plane aureum; & quod Papicolæ quoque laudare neceſſe habent: quamuis methodus quidem ipſa adeo accurata non ſit, & multa quoque alia in eo reprehendi poſſint. Interim hæc omnia tam vaſto operi merito condonanda videntur. Vetus Baſileenſis editio optima.

„Eſt autem opus illud *Centuriarum*
„*Magdeburgenſium* plane Heroicum, non

 „ſine

Cap. VII. 2. Hiſt. Eccl. recent.

„ſine ſingulari diuina prouidentia animos „adgubernante conſcriptum, quale nunquam antea ſperare licuit: quod agnouit etiam *Caſaubonus*; licet iudicio au„ctores quoque lapſi fuerint interdum. *Sæcula IV. p. 37.*

Contra hos ſcripſere GVILIELMVS EISENGREIN in *Centenariis* & CORNELIVS SCHVLTINGIVS in *Theſauro antiquitatis Eccleſiaſticæ.*

OSIANDRI *Epitome Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ex Centuriis Magdeburg.* in 4.

§. 8.

TORNIELLI *Annales Eccleſiaſtici* tanti pretii non ſunt, vt ſupra nominati.

HOTTINGERVS in *Annalibus Eccleſiaſticis* vsque ad annum 1600. ex rebus Mahumedanis multa adfert.

„De Iudaiſmo Clariſs. *Hottingerus* „multa ſatis diligenter conquiſiuit, nemi„ni antea tanta diligentia collecta. *Sæc. IV. p. 368.*

„Ex *Iuſtini* Apologia II. fruſtra præſidi„um Caluiniano dogmati (*de Euchariſtia*) „Cl. *Hottingerus* captat *Hiſt. Eccl. L. I. p.* „*83. ſqq.* Mirari poſſit aliquis, cur vir tam „doctus ex *Iuſtino* patrocinium quærere „velit, quod ſane ſine maxima patris illi„us iniuria fieri nequit. - - - - - Mirari „licet, quam craſſe argumentetur. *Ibid. p. 124.*

„Communem cum aliis errorem erra„uit

„uit *Hottingerus* (*Pii nomen Antonino ob fauorem erga Chriſtianos datum aſſerens*) „Ii qui ſuperiori ſæculo ita ſenſerunt, faci- „le excuſantur: mirum autem, quomodo „id in tanta luce literarum imponere po- „tuerit Cl. *Hottingero*, ſunt enim hæ me- „ræ nugæ Græculorum. - - - - - - Hæ „igitur nugæ non debent inſeri Hiſtoriæ, „nimis enim ſunt abſurdæ. *Ibid. p. 135.* Cap. VII. 2. Hiſt. Eccl. recent.

IO. PAPPI *Epitome Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ* breuiſſima eſt.

IOACH: CAMERARII *Chronologia tripartita* Pariſiis prodiit.

CASP. HEDIONIS *Chronologia Eccleſiaſtica.*

ONVPHRII PANVINII *Chronologia Eccleſiaſtica.*

„*Onuphrius* in toto illo opere Chronico „Pontificum maximorum non reſpondit „auctoritati, famæ, & exſpectationi con- „ceptæ. Hinc etiam ea, quæ diſſoluere „nequit, diſſecat. *Sæcula IV. p. 44.*

„*Onuphrius Panuinius* omne huc ſtu- „dium & ingenium attulit. *Ibid. p. 129.*

„Ex omnibus autem aggreſſus eſt rem „incredibilem temerario & inaudito auſu „*Onuphrius Panuinius*, qui dies etiam, non „annos tantum & menſes Pontificum pro- „miſit, quod cum ad exitum deducere „non poſſet, re vera multis ludibrium de- „buit. *Ibid. p. 130.*

Cap. VII. 2. Hiſt. Eccl. recent.

HENR. PANTALEONIS *Chronographia Eccleſiaſtica.*

HENR. SAMERII *Chronologia Sacra.*

LVD. LVCII *Hiſtoria Eccleſiaſtica.*

LAVR. RHODOMANNI *Hiſtoria Sacra.*

BOETII EPONIS *Antiquitates Eccleſiaſticæ.* Duaci.

„Miratus ſum GESSELIVM in „*Hiſtoria Eccleſiaſtica* nouiſſima non du„bitaſſe magno cum periculo & damno e„xiſtimationis ſuæ illam fabulam (*de Do„natione Conſtantini M.*) reponere, quam „nemo non obſeruat nimis crude ad ſtabi„liendam illam hypotheſin Caluinianam „de eliminandis ornatibus templorum ac„commodari. Mirum proinde eſt, ſcri„ptorem qui in tam magno argumento a„liquid præclari promittit, tales nugas in „media luce literarum adferre. *Sæcula IV. p. 392.*

§. 9.

VOSSIVS *Hiſtoriam Pelagianam* ſcripſit, & in eo opere inſigne ſpecimen dedit ſcribendæ Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ: quod ipſum etiam in nonnullis fidei articulis præſtitit GEORGIVS CALIXTVS.

(Addam hic, quæ de Hæreſium ſcriptoribus Noſter monet.)

„PHILASTRIVS, Brixienſis fuit Epi„ſcopus, & vixit anno 400. & Hiſtoriam „Hære-

„Hæreticorum ad ſua vsque tempora pro- Cap. VII.
„duxit; ſed ad opus tam laborioſum & ac- 2. Hiſt. Eccl.
„curatum multum quidem diligentiæ at- recent.
„tulit, ſed non ſatis eruditionis: vnde ſæ-
„pe aliquam doctrinam hæreſin vocat, quæ
„non vera hæreſis eſt. THEODORE-
„TI quidem labor etiam eſt valde lauda-
„bilis, cum iudicio & diligentia præcellat,
„vincitur tamen ab EPIPHANIO, qui
„inexhauſtus eſt huius antiquitatis eccle-
„ſiaſticæ theſaurus, cui multitudine rerum
„nemo poteſt comparari, meritoque le-
„gendus. Quæ tamen nolim ita accipi,
„quaſi ἀβασανίςως omnia credi debeant;
„non enim ſine examine omnia debent
„arripi. *Sæc. IV. p. 50.*

Huc quoque referendæ ſunt eiusdem VOSSII Diſſertatio *de Natali Chriſti*; item *de Paſſione*; *de tribus Symbolis*.

„IO. RICHARDSONI *Harmonia*
„*Euangelica* opus certe videtur eſſe dili-
„gentiſſimum, adeo, vt nemo tanta di-
„ligentia congeſſerit hiſtoriam ſ. ſeriem
„quatuor Paſchatum. De tempore Paſ-
„ſionis nota eſt diſſertatio *G. I. Voſſii*, eo
„nomine merito commendanda, quod
„tradita & inquiſita recentiorum diligen-
„ter collegerit. *Sæcula IV. p. 22.*

„De tribus Symbolis, Niceno, Athana-
„ſiano, Conſtantinopolitano abunde, &
„plane vt optabatur, pertexuit *G. I. Voſſius*
„in diſſ. *de tribus Symbolis*; vbi ipſi qui-

Cap. VII. 2. Hiſt. Eccl. recent.

„dem primum eſt Apoſtolicum, diſſerta„tione 1; alterum Athanaſianum, diſſert. „2; de Niceno & Conſtantinopolitano „diſſert. 3. agitur. Multa diſputat, quæ „ſitim eorum explere poſſunt, quibus hæc „curæ ſunt. *Ibid. p. 367.*

„Voſſianæ diſſert. addatur VSSERII „Diſſert. *de Symbolo Apoſtolico*, quo nemo „diligentior eſt. *Ib. p. 31.*

(*De Epiſtolis Decretalibus Pontificum hæc Noſter habet.*)

„Defendit eos contra centuriatores „Magdeburgenſes ex profeſſo & integro „opere FRANCISCVS TVRRIA„NVS Ieſuita, in quo vehementiſſime „gloriatur, ſe omnia argumenta hæretico„rum refutaſſe. Repertus tamen eſt anno „huius ſæculi 28. vir doctisſimus DAVID „BLONDELLVS edito doctiſſimo „libro, cui titulus *Pſeudo-Iſidorus*: cu„ius libri notitia paulo nos remorari de„bet. Non tantum enim refutauit nugas „*Turriani*, verum etiam ingens theſau„rus hiſtoriæ eccleſiaſticæ ibi reperitur: „nemo enim hiſtoriæ eccleſiaſticæ peri„tior hodie vixit. - - - - - - - - - - -

„Scio vnum & alterum ex viris eruditis „eius *Blondelli* plumis ſe exornaſſe, quos „nominare nolo, quia exemplaria valde „ſunt diſperſa; & cum typographi quo„tidie nouas nugas recudant, dolendum „eſt, iſtiusmodi opera non recudi; ſicut

„nec

„nec Epiſtolæ *Clementis* ad Corinthios Cap. VII.
„amplius comparari poſſunt. Vanita- 2. Hiſt Eccl.
„tem autem Ieſuiticam de his epiſtolis vel recent.
„titulus Epiſtolæ Clementinæ ad Iaco-
„bum fratrem Domini, *Epiſcopum Epiſco-*
„*porum, Dei Eccleſiam regentem*, refutare
„poſſet, qui tum iam obierat. Quem
„ictum a Magdeburgenſibus intentatum
„cum non poſſet declinare *Turrianus*, mi-
„rum quantas nugas agat. Poſteriora
„quoque epiſtolæ deſumta ſunt ex *Epito-*
„*me Geſtorum Petri* ab ipſis Pontificiis da-
„mnata. Collegit autem primo *Blondel-*
„*lus* iudicia Pontificiorum, *Baronii*, *Bel-*
„*larmini, de Turrecremata* &c. poſtea ar-
„gumenta *Turriani* ſingillatim accuratiſ-
„ſime & ſolidiſſime refutat. Liber eſt
„auro contra non habendus, cui nihil in
„hoc genere ſimile extat. *Sæcula IV. p.*
34. ſqq.

„*Dauid Blondellus* in hoc argumento
„omnium diligentiam vicit, quod facile
„deprehendet is, qui ſtudioſe inquiſiue-
„rit: cuius poſtea arauit vitulo *Iſaacus*
„*Voſſius* & *Cl. Salmaſius*, quod ſæpe qui-
„dem diſſimulat in libro *de Primatu Pa-*
„*pæ*, & ſibi vnam atque alteram obſerua-
„tionem tribuit, quam ex *Blondello* ſumſit.
Ibid. p. 43.

„Epiſtolas Pontificum τῆς νοθείας e-
„ruditiſſime & ad oculum conuincit *Blon-*
„*dellus* in *Pſeudo-Iſidoro. Ibid. p. 369.*

§. 10.

Cap. VII.
2. Hiſt. Eccl.
recent.

§. 10.

SLEIDANI de ſtatu Religionis Comment. Libri XXVI. elegantiſſimum opus eſt. Contra eum ſcripſit IO. FRIDERICVS MATENESIVS.

„Accuratæ circumſpectionis vir *Sleida-* „*nus. Diſſ. T. I. p. 1153.*

„Ipſum, qui ex iunioribus tantopere „commendatur, *Sleidanum*, quamuis in„duſtriam adhibuerit, quanta humanæ o„pis eſſe poteſt, alicubi tamen, coniunctis, „quæ diſtingui oportebat, actorum men„tem non aſſecutum eſſe arguunt. *Ibid. p. 656.*

„*Sleidanus* licet floreret notitia Electo„rum, tamen magna ſollicitudine ipſi ſub„ſidia conquirenda fuerunt; & niſi *Stur-* „*mius* ipſius amicus ipſi archiuum Argen„toratenſe aperuiſſet, nunquam potuiſſet „ſcribere talem hiſtoriam. *Diſſ. ad Lipſii Polit. p. 128.*

Partem Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ executi ſunt, GEORGIVS ARTHVRVS in Commentar. *de rebus in regno Antichriſti maxime memorabilibus*. Francofurti.

CONR. GRASERVS in *Hiſtoria Anti-Chriſti*. Lugd.

ARNOLDVS MERMANNVS in *Theatro Conuerſionis Gentium.*

IACOBVS VSSERIVS Archi-Epiſcopus Armachanus in *Antiquitatibus Britannicarum Eccleſiarum.*

Melior

„Meliori fide & eruditione in Eccleſiæ Cap. VII.
„Britannicæ originem inquiſiuit *Iac. Vſſe-* 2. Hiſt. Eccl.
„*rius* in memorabili & nunquam ſatis lau- recent.
„dato opere de *Antiquitatibus Britan.*
„*Eccl. Sæc. IV. p. 127.*

Sed eius generis opera nominabuntur ſub titulis Hiſtoriæ Ciuilis ſecundum nationes diſpoſitis.

Ita Pontificum Hiſtoriæ etiam inter ſcriptores vitarum reponentur.

CAPVT VIII.

DE SCRIPTORIBVS HISTORIAE IVDAICAE.

§. I.

IN HISTORIA CIVILI & pragmatica præcedit HISTORIA IVDAICA. IOSEPHVS nobiliſſimus & plane egregius ſcriptor eſt & rerum Hebraicarum præcipuus, antiquitate maxime reliquis præferendus, in quo multum eruditionis latet. IOSEPHVS.

„Magna & diuerſa ſunt magnorum vi-
„rorum de *Ioſepho* iudicia. Quantopere
„*Ioſephus Scaliger* eius ἀξιοπιςίαν extule-
„rit, notum eſt. De fide eius hiſtorica in
„pluribus certe non eſt dubitandum: quo
„minus tamen hiſtorici munia omnia im-
„pleuerit, impedimento fuit, quod ſu-
„perſtitioſis ſuis cogitationibus ſemper a-

uoca-

Cap. VIII. Hiſt. Iudaica.

„uocaretur, quoties res ſacras tractaret: „præſertim cum in frontiſpicio promiſe„rit, ſe ad verbum fere ſacras res expreſſu„rum; quod quomodo ſeruarit, notum „eſt. Vnde *Iacobus Salianus* hunc potiſſi„mum ſibi examinandum & rigidioribus „cenſuris vexandum ſumſit; ſæpe non ſi„ne manifeſta in *Ioſephum* iniuria, vt alibi „oſtendimus. *Gelenius* ſatis quidem lau„dabilem in edendo *Ioſepho* nauauit ope„ram, ſed non profecit, quo deſtinauerat; „ſingulari enim eruditione opus eſt, ſi „quis in eiusmodi ſcriptores penetrare ve„lit. Eſt hodie Pariſiis doctiſſimus Vir, „& a quo res literaria multum ſibi pro„mittere poteſt, ſi ſuperuixerit, qui, vt co„ram ex ipſo audiui, multa in *Ioſephum* „præſtabit, & loca corrupta adhuc reſti„tuet; in primis ex *Suida*, qui multa ex „*Ioſepho* citare ſolet, ſuppreſſo quidem no„mine. Eruditum in primis interpre„tem requirunt libri aduerſus Appionem „Grammaticum, prout libri illi eruditio„ne etiam præcellunt. *Sacula IV. p. 71. ſq.*

„*Ioſephus* cenſorem habet doctum & „perpetuum *Iacobum Salianum* in *Annali„bus Eccleſiaſticis*. Editio Geneuenſis *Si„giſmundi Gelenii* hactenus in vſu fuit. Ex„pectatur iam pluribus annis Boſiana. In „Anglia nouam editionem aiunt ſub præ„lo eſſe. *Comment. de Scr. p. 53.*

„Non conſtituimus vllum ex *Ioſephi* er„rori-

„roribus defendere, aut minuere; quinimo idipſum agimus hoc exercitatione, vt oſtendamus, quantum non penetrauerit in S. textum *Ioſephus:* ſed - - - a ſceleris quidem conſilio facile liberabit *Ioſephum*, qui cogitabit, *Ioſepho* non fuiſſe propoſitum aliquid contra ſcripturam ſcribere: quod, ſi accidit ipſi poſtea, ignoranti accidit; credebat enim ſecundum ſcripturam eſſe, quod contra eam erat. Dum enim profunditatem ſacri ſtili non aſſequitur, dum multoties eius oculis *κάλυμμα Ἰȣδαϊκὸν* obuerſatur, delapſus eſt in erroneas opiniones; ſed ſub ea tamen opinione, quaſi vel maxime eſſent ad mentem ſcripturæ, quæ tradit. - - - Nunquam ſane *Ioſepho* in mentem venit *κατὰ πόδα* & *κατὰ ζῆλον* ſequi literam ſcripturæ, quaſi per modum verſionis, ſicut præter rationem opinatur *Salianus:* ſed argumentum hiſtoriæ ſecuturum ſe pollicitus eſt ſine adiectione talium, quæ eo non pertinerent, & ſine detractione eorum, quæ ad integritatem hiſtoriæ proprie pertinerent. Non dicam nunc, quam bene hoc ipſum præſtiterit; ſed de *ὑποθέσει* ſcriptoris & *διαθέσει*, ni fallor, vtique conſtare debet, iis, qui *κρίσιν* exercere volunt in ſcripta. Apparet autem ex tractatione *Ioſephi*, ea, quæ omiſſa ſunt, ea opinione eſſe omiſſa, quaſi ad rem ipſam non admodum pertinerent,

„aut

Cap. VIII. Hiſt.Iudaica.

„aut in dictis iam continerentur,vel vt cir-„cumſtantiæ ſubintelligi aut libere etiam „omitti poſſent. Quæ vero addita ſunt, „ea per modum interpretis, aut ex tradi-„tione interpretum, aut quaſi declarantia „hiſtoriam ſcripturæ & cum ea connexa, „adeoque ſine vitio alienæ adiectionis vi-„ſus eſt ſibi adiicere. In quo haud dubie „ſæpiſſime falſus eſt: ſicut ſuis locis nota-„bitur. *Diſſ. T. I. p. 318.* (*vbi integra diſſertatione Ioſephum examinat & ſubinde contra Salianum defendit.*)

„Cur *Ioſephi* Iudæi nullam fecerimus „mentionem,in hac annotatione, vltro in-„telligi par eſt. Licet enim is a primæua „mundi ætate orſus, hiſtoriam vsque ad „ſua tempora pertexuerit, & in poſteriori „parte ſuæ *ἀρχαιολογίας* Aſiaticas & AE-„gyptiacas & Romanas res miſcuerit; „quia tamen ad Iudæos pleraque retulit, „inter eos potius referendus eſt, qui hiſto-„riam vniuerſalem ſcripturo plurimum „poſſunt adiumenti adferre & non modi-„cam materiæ partem ſubminiſtrare. *Diſſ. T. I. p. 1156.*

„IOSIPPO GORIONIDI tan-„tum non tribuendum, quantum nonnul-„li faciunt. *Sæcula IV. p. 72.*

PHILO. Item PHILO Iudæus, qui plurima habet hiſtorica.

„*Philo* rectius fortaſſis in Philoſophis „nomi-

,,nominandus; ſcripſit tamen quædam
,,hiſtorica. Vid. *Voſſius* Hiſt. Gr. L. II. c. 7.
,,Scripta eius pleraque ſunt φιλολογούμενα
,,& θεολογούμενα; eloquentia eſt plane ſin-
,,gulari & æmula *Platonis*. Quantum ad
,,tractationem rerum, plerumque allego-
,,riis indulget, ſicut & *Ioſephus*. Videmus
,,in vtroque κάλυμμα illud Ιουδαϊκὸν, quo
,,fit, vt omnia in ſimilitudines & allegori-
,,as deflectant. In Philoſophia plurimum
,,vidit: cui multum etiam debet *Grotius*,
,,qui horum ſcriptorum ſtudioſiſſimus ſe-
,,ctator fuit. Olim præclare de eo com-
,,plures meriti ſunt, ſingulis opuſculis ſin-
,,gillatim procuratis, donec *Adrianus*
,,*Turnebus* totum eius opus ederet. Nu-
,,pera autem editio Pariſienſis Græco-La-
,,tina omnium eſt ſplendidiſſima. *Sæcula*
IV. p. 70. ſq.

,,*Philonis* enim, vt hoc in transcurſu
,,adiiciam, Philoſophia adeo diligenter v-
,,titur *Grotius*, vt etiam gloriari videatur
,,cognitione ſcriptoris reconditi & ſingu-
,,laris. *Præf. ad Grot. de I. B. & P. p. 12.*

,,Huius ſæculi (*primi poſt C. N.*) ſunt
,,celebres illi duo Iudæi Helleniſtæ, vt vul-
,,go vocantur, *Philo Alexandrinus* & *Ioſe-*
,,*phus*. *Philo* eloquentia *Platonis* æmu-
,,lus, Philoſophus practicus exquiſitæ do-
,,ctrinæ, recti iudicii, quoties allegoriis
,,non immergitur: ea enim Philoſophia
,,intemperantius & audacius vtitur. In-

„ter editiones præſtat Pariſienſis Græco-„Latina 1640, in fol. *Comment. de Script. p.52. ſq.*

„*Philo* nullam vllius figuræ aut ampli-„ficationis occaſionem prætermittit. Igi-„tur inter præcipuos auctores copioſæ ad-„ornatæque orationis commendari mere-„tur. *Diſſ. T. I. p.387.* (*vbi Philonis Legationem ad Caium ſingulari ſchediaſmate perſequitur.*)

§. 2.

Inter recentiores habetur PAVLI EBERI *Hiſtoria Iudaicæ contextus.*

TILEMANNI MYLII *Annales Hebræi.*

SIGONIVS, BONAVENTVRA CORNELIVS BERTRAM, & PETRVS CVNAEVS ICtus *de Republica Hebræorum.* Hi tres inuicem coniungendi ſunt. Vnum nimirum argumentum, ſed diuerſo modo tractarunt: inter quos *Cunæus* ea tantum ſibi explicanda ſumſit, quæ a reliquis fuerunt omiſſa. Eſt autem magnæ & exquiſitæ eruditionis libellus, editus Lugd. Bat. in 12.

§. 3.

BENEDICTVS ARIAS MONTANVS in *Antiquitatibus Hebraicis* de Hebræa Lingua præclare meritus eſt.

SCHICKARDI *Ius Regium Hebræorum* nobile argumentum eſt in rebus Hebraicis.

SEL-

SELDENI opera quædam huc perti- nent, vt *Vxor Hebraica* (de matrimoniis ſcil.) item *de Succeſſionibus*; item *de Iure naturali & gentium iuxta diſciplinam Hebræorum.* Cap. VIII. Hiſt. Iudaica.

(*Vide de hoc poſtremo opere infra caput de Iuriſprudentia.*)

CAPVT IX.

DE SCRIPTORIBVS HISTORIAE GRAECAE.

§. 1.

IN Hiſtoria GRAECORVM primo loco nominandi ſunt Hiſtorici Græci; de quibus videndum inſigne *Voſſii* opus *de Hiſtoricis Græcis* in 4.

§. 2.

HERODOTVS antiquiſſimus & pater quaſi hiſtoriæ, quem *Cicero* nunquam ſine elogio nominat. Cum vero ſcripſerit dialecto Ionica, quæ a reliquis plurimum abit, ideo plerumque negligitur. In primis autem inſigni iniuria optimum hiſtoricum afficiunt, qui patrem fabularum vocant. Quod ipſum conuitium facundiſſimo dialogo Gallico refutauit *Henricus Stephanus*; cuius editio Græco-Latina optima cenſetur, Pariſienſis & Francofurtenſis. HERODOTVS.

Notetur, fabulam non eſſe, quod *Herodo-*

Cap. IX. Hiſt. Græca.

tus ſcribit, formicas Indicas ouis magnitudinem æquare. Idem enim *Busbequius* teſtatur, ſeque inter dona Regis Perſarum Imperatori Turcico deſtinata formicam Indicam, animal ſæuum & mordax vidiſſe affirmat.

„In idem ſæculum congruunt *Herodo*-„*tus* & *Thucydides*. Hos enim coniun-„gere ſolent plerumque, tanquam parem „celebritatem & in diuerſo ſcribendi ge-„nere parem famam adeptos: ita, vt in e-„loquentia quidem *Herodotus* Ionicæ dia-„lecti norma in placido & ſuaui ſtilo, *Thu*-„*cydides* Atticæ facundiæ, in ſeuera & „graui dictione, exemplum exiſtimetur.

Phot. Bibl. Cod. 60.

„*Herodoti* libros commune Græciæ totius „ſuffragium *Muſarum* nominibus hono-„rauit, opusque & argumento & tractatu „incomparabile cenſuit. *Thucydidis* ado-„leſcentiæ gloria *Herodoti* ſtimulos tam a-„cres admouit, vt nobile & ipſe argumen-„tum, licet anguſtius patens, de rebus qui-„bus interfuit, aut præfuit, ſui denique „temporis, elaboratiſſima ſcriptura com-„poneret, proximusque *Herodoto* hiſtoriæ „condendæ auctor haberi mereretur. Qui „*Herodotum* fabulas hiſtoriæ inſeruiſſe „tradunt, vt more poetico gratiam operi „ſuo conciliaret, nec æquitatem, nec pru-„dentiam in iudicando ſequuntur. In re-„bus antiquiſſimis aliqua, vt acceperat ab „iis, quorum teſtimonio auctoritas inerat, „non omittenda iudicauit: Neque tamen

„vana

„vana ſunt omnia„ quæ vulgo pro fabulis Cap. IX.
„traducuntur. Ita, eſſe apud Indos for- Hiſt. Græca.
„micas vulpibus maiores, canum magni- L. 3. c. 102.
„tudine, cum ait, falſum dici exiſtimant
„aliqui; ſed *Busbequius* inter munera ſu-
„periore ſæculo Turcarum tyranno a Per- *Epiſt. 4.*
„ſarum rege transmiſſa memorat formi-
„cam Indicam, mediocri canis magnitu-
„dine, mordacem admodum & ſæuam. Et
„hoc *Thuanus* quoque repetit lib. 24. Cu- *p. 724.*
„ius generis multa falſo vanitatis ſuſpe-
„cta inſunt. Quam in rem extat *Apolo-
„gia* feſtiua *Henrici Stephani.* Legen-
„dus eſt omnino *Herodotus*, niſi quis ma-
„lit antiquiora pleraque ignorare, aut vn-
„decunque emendicare. *Vita Homeri* vul-
„go operibus eius adiungitur, inuitis eru-
„ditis, qui alium auctorem facile depre-
„hendunt. Poſt Stephanicas editiones
„Aubrii Græce & Latine anno 1608. Fran-
„cofurti publicarunt. *Comment. de Scr. p.
12. ſq.*

„Idem iudicium experiri cogitur *Hero-
„dotus*, in quo ſæpe vt mendacia exagitant,
„quæ ſunt certiſſimæ veritatis. E. g. ſcri-
„bit ille, formicam Indicam magnitudine
„æquare ouem: quod veriſſimum eſſe te-
„ſtatur nobiliſſimus Vir *Busbequius*, qui
„talem vidit in aula Ottomannica, dono
„ab Rege Perſarum miſſam: quod in hiſto-
„riam ſuam quoque intulit *Thuanus.* Vn-
„de *Henricus Stephanus* non tam ſerio,

Cap. IX. Hiſt. Græca.

„quam feſtiuo & eleganti libello, ſermone „Gallico, Apologiam ſcripſit pro *Herodoto.* *Sæcula IV. p. 82.*

„*Herodotus* ſcilicet eſt, cuius hiſtoriam „vt mendacem *Harpocration* toto libello „infamauit: *Herodotus* eſt, cuius κακοή„θειαν, ſiue maligni vitium animi *Plutar„chus* itidem toto Commentario repre„hendit: *Herodotus* eſt, cui non obſcura „*Photii* Patriarchæ κρίσις fabularum & di„greſſionum ſtudium a propoſito ac vir„tute hiſtoriæ valde alienum obiectat.

Strabo 17. Geogr.

„Nec deeſt vir magnus, qui in *Herodoto* „poetæ inſtitutum, fabularum dulcedine „oblectantis, quam hiſtorici incorruptam „fidem profitentis officium mauult agno„ſcere. Ita nimirum conſulto conſilio e „fabulis accitum Muſarum nomen impo„ſitum operi fuerit, vt ipſa inſcriptione & „prodantur mendacia & excuſentur; id „quod non dubitauit affingere ſeueriori„bus antiquorum cenſuris *Ludouicus Vi„ues.* - - - - - - Speciofis illis aduerſa„riorum nominibus poterat opponere o„mnis ingenii ac doctrinæ principes, quo„rum teſtimonio priſcis & iunioribus ſæ„culis *Herodotus* habetur PATER HI„STORIAE: id eſt, qui primus ad con„dendam hiſtoriam attuliſſet idoneas ar„tes, eloquentiam, diſpoſitionem, pruden„tiam, fidem. Non ignorat Hercules, „neminem hiſtoricorum non alicubi de-

„ceptum

„ceptum eſſe, ſiue cum auditis, ſiue cum
„lectis acquieſceret. De cetero probe in-
„telligit, *Herodotum* ſingularis artificii
„contextu id egiſſe, vt præcipui occaſione
„argumenti nihil pateretur deſiderari
„de tota antiquitatis memoria, ſine qua
„materies ſuſcepti operis ad accuratam &
„politicam, vt ſic loquar, notitiam ſui ac
„vſum proficere non poterat. Tali con-
„ſilio *Polybium* poſtea aliosque ex alto
„conduxiſſe, quæcunque longinqua etiam
„conſecutione, ſuis quodque vinculis, ad
„notabilem aliquam necesſitudinem per-
„tinerent. Meminit etiam, candidisſimum
„quemque multa hiſtoricis concedenda
„putaſſe, ad euitandum narrandi tædium:
„cum totum eiusmodi opus *non ad actum*
„*rei, pugnamque præſentem, ſed ad memo-*
„*riam poſteritatis & ingenii famam* (ſicut
„*Thucydidis* ſententiam *Fabius* interpre-
„tatur) componi conſueuerit. Hæc at-
„que talia Hercules expromere paratus e-
„rat, niſi in oculis eſſent, quæ doctiſſimi vi-
„ri, *Ioachimus Camerarius*, *Henricus Ste-*
„*phanus*, *Gerardus Ioannes Voſſius* aliique
„pro *Herodoto* & Muſis reſponderunt. Di-
„ctum ſapienti ſat eſt. Nam reciprocare
„ſerram cum indoctis, aut ad bonam men-
„tem reuocare eos, qui, cum nunquam
„*Herodotum* legerint, præter ceteros ta-
„men conuitiantur, nec Hercule, nec Mu-
„ſis dignum eſt. *Diſſ. T. II. p. 376.*

P 4 „Con-

Cap. IX. Hiſt. Græca.

„Conſtat *Herodoti Muſas* nequaquam „*τῆς κατὰ μέρος ἱςορίας* Ἰρόπῳ, particula-„ris hiſtoriæ menſura taxari debere : quip-„pe quæ non barbarorum minus, vt voca-„bant, quam Græcorum res memoratu „dignas per ducentos viginti annos com-„plectuntur, Europæque & Aſiæ plera-„que, (nam Africæ non æque magna illis „temporibus in publicis magnisque ac ce-„lebribus negotiis ſors & connexio erat) „varietate ſcripturæ contextuque mirifico „denarrant. - - - Quo nomine credo „*Caſaubonum* liberalius & infra dignita-„tem *Herodoti* pronuntiaſſe in dedicatio-„ne *Polybii: Magnus ſane ſcriptor* Hero-„dotus, *& ſine controuerſia hiſtoriæ pater:* „*ſed qui ad πολυμάθειαν & rerum anti-„quiſſimarum cognitionem plurimum, ad* „*eam vero quam quærimus prudentiam non* „*multum ſit collaturus. Diſſ. T. I. p.* 158. *ſq.*

Addita ei ſub finem ſunt Fragmenta

CTESIAS CTESIAE *de rebus Perſicis.*

„*Xenophontis* temporibus vixit *Cteſias* „*Cnidius*, cuius de Perſicis & Indicis ex-„cerpta nobis conſeruauit *Photius* Cod. 62. „quæ etiam *Herodoti* editionibus ſolent „adiungi. Diſſonat *Herodoto* & *Xeno-„phonti*, eoque ſuſpectus eſt viris eruditis. „Si opera eius extarent integra, accuratius „poſſet iudicari. Magni ſcriptores, *Dio-„dorus Siculus* & *Trogus Pompeius* haud „parum ei tribuerunt *Comm. de Scr. p.* 22.

§. 3.

§. 3.

Cap. IX. Hiſt Græca. THVCYDIDES.

THVCYDIDES nobiliſſimus ſcriptor poſt *Herodotum* iure ſuo nominatus, quem cum Scholiaſte Græco & erudito,(*Gebhardus* in Notis in Pauſan. Corn. Nepotis *Marcellinum* vocat) ac verſione *Laurentii Vallæ* edidit *Henricus Stephanus*. Verum *Laur. Vallæ* verſio parui ſane pretii eſt. At elegantiſſima *Enenckelii* ſeorſum edita conſpicitur.

„*Thucydidem* cenſura moroſiore taxa„uit *Dionyſ. Halicarnaſſenſis*, oſtentatione „artis Rhetoricæ, vt puto. Quis enim non „videat fruſtra & ſine cauſſa dici, quæ de „argumenti delectu afferuntur? Frequen„tia orationum eo minus accuſari poteſt, „quo magis illæ ad explicationem hiſtoriæ „ipſius accommodatæ ſunt. Laudandus „eſt ergo *Georgius Acacius Enenckel* L. Ba„ro *Hoheneccius*, qui non tantum verſio„ne Latina eleganti & ad formam Liuiani „ſtili efficta hunc ſcriptorem adornauit, „ſed in notis quoque eruditis a grauiore „cenſura plerumque defendit. Græce cum „ſcholiis antiquis non indoctis editus eſt „*Thucydides* Baſileæ 1540. præfante *Io„ach. Camerario*. Cum Latina *Vallæ* ver„ſione a ſe emendata, ſed Græco textui „poſtpoſita *Henr. Stephanus* anno 1564. „vulgauit. Sed hanc editionem multum „ſuperauit poſterior editio Stephanica, in „qua fiſſa paginæ facie Latina Græcis e re„gione reſpondent, ſcholiis Græcis in ex-

In Opp. Rhet.

Tubing. 1596.

„trema pagina comparentibus. *Thucydidis* hiſtoria refert Imperii noſtri Romano-Germanici ſtatum, ſi partes potiores, in quas diuidimur, partium ſtudia „& conſilia, & hinc emergentia penitius „ad inuicem contendamus: quare lectio „eius noſtris hominibus in primis commendanda erat. Reperiet verum me „dixiſſe, qui in patria non peregrinatur. *Comment. de Scr. p. 14. ſq.*

§. 4.

XENOPHON. XENOPHON dulciſſima eloquentia & elaboratiſſimæ venuſtatis ſtilo *Cyropædiam* ſcripſit: politicam vere regiam, & in qua imaginem potius boni principis, quam ipſam Cyri vitam adumbrare nobis conſtituit. Edita eſt Pariſiis Græco-Latine cum *Leunclauii* verſione: *Henrici* tamen *Stephani* melior videtur. In *Hiſtoria* ſua *Græca* idem *Xenophon* non tam vacaſſe eloquentiæ notatur, quam in laudato modo opere *Cyropædias*.

„*Xenophontis* hiſtoria, quod & *Lipſius* „notat, ſcripta eſt non tam ad fidem hi„ſtoriæ, quam ad imaginem boni princi„pis; vnde non deſcripſit Cyrum, qualis „fuerit, ſed qualis eſſe debuerit. *Diſſ. ad Lipſii Politica p. 90.*

„*Platonis* æqualis & æmulis fuit *Xeno„phon*, magnus Philoſophus, nec minor „hiſtoricus, tum Imperator præclarus, vt „μύριοι illi, ſiue decem millia militum bo-

„norum

„norum, quibus præfuit, adhuc hodie etiam prouerbialibus elogiis teſtimonium „ei perhibeant perfectæ ϛρατηγίας. Eloquentia ſuauiſſima vel Apem Atticam, vel „Muſam Atticam indicat. Non recte, vt opinor, humilem, ſiue tenuem ſtilum ei tribuunt. Humilis enim dicendi character „quotidiana loquendi conſuetudine, vltra „quam non aſcendit, æſtimari debet. Talis „vt eſſet oratio eius, nec argumenti dignitas patiebatur. At qui venuſtatem humilitate & tenuitate ſtili ſuperiorem non „animaduertunt, illi profecto ex cauſſa neſcio qua cœcutiunt. Accidit hic fere, quod „circa *Iulium Cæſarem* in Latinis; cui qui „tenuitatem ſtili attribuunt, illi plus volunt ſapere, quam *Cicero*, omnium optimus iudex, qui longe aliter ſtatuit. Melius ſentiunt, qui Thucydidem grauitatis „& ſublimitatis ſpecimen laudant; facilitatis & dulcedinis palmam *Xenophonti* „aſſignant; *Herodotum* vt mediocri loco „inter vtrumque collocant, ſequeſtrata omni humilitatis conditione, alio quodam „diuerſa comparandi genere. Singula *Xenophontis* opera iudicium peculiare poſtulant. Sed inſtituti modum ea res egreditur. Diuinum opus eſt *de Inſtitutione* „*Cyri*. At a veritate abludit, inquiunt Veteres. Non tantopere forſitan, quantopere aliqui exiſtimant. Ecce duo ſunt, quæ „ad perfectius exemplum tendere viden-

„tur,

Cap. IX. Hiſt. Græca.

„tur, quam res humanæ putantur capere: „Diſciplina aulæ Perſicæ, & militiæ Perſi-„cæ. At illam confirmant ceteri quoque „ſcriptores: quibus credidit, & ab iis tra-„dita nobili opere *de Regio Perſarum* „*Principatu* excoluit *Briſſonius*: quæ „Commentatio ante *Xenophontem* lecta „huius quoque lectionem iucundiorem „faciet atque vtiliorem. Militiæ artificem „fuiſſe Cyrum, id quoque certum, magnis-„que ſucceſſibus affirmatum eſt. Neque ea „referuntur, quæ fieri nequeunt: fuitque „illud tempus, quo fortuna Perſarum, pau-„pertate magiſtra, & boni moris ſtudio, ab „inferiore conditione ad maiora profecit. „Sed hæc ab inſtituto longius recedunt. „De Operibus *Xenophontis* multa ſunt ſe-„orſum edita. Omnia coniunctim edidit „*Henr. Stephanus* 1561. & emendatius 1581. „Latina interpretatione in finem reiecta. „Sed Græcis Latina reſpondent in editione „Francofurtenſi & altera Pariſienſi ſplen-„didiſſima. Luculente oſtendit vtilitatem „ex lectione *Xenophontis* petendam *Dio* „*Pruſæus Chryſoſtomus* Oratione XVIII. *Comment. de Scr. p. 19. ſq.*

HERACLIDES PONTICUS. HERACLIDIS PONTICI *περὶ τῶν πολιτειῶν de Politiis Veterum* fragmenta tantum ſuperſunt. Apparet tamen ex ungue leo.

§. 5.

BEROSVS. Sequuntur iam ſuppoſititii ſcriptores *Annii Viterbienſis*, ut ſunt BEROSVS, MA-NE-

NETHO & MEGASTHENES; qui Latine editi habentur & veteres eſſe deberent, ſicut etiam reuera fuerunt; ſed deperditi & in eorum locum poſtea ineptiſſimi illius monachi Itali foetus mundo obtruſi ſunt. Quod apparet ex *Euſebio* & *Ioſepho*, qui plurimos pereruditos locos ex iisdem verbotenus citant. Cap IX. Hiſt. Græca. MANETHO. MEGASTHENES.

„Quæ *Megaſthenis*, (qui male *Metaſthenes* vulgo vocatur) *Beroſi*, *Manethonis*, nominibus Latine circumferuntur, „putida *Annii Viterbienſis* commenta eſſe, „eruditis notum & demonſtratum eſt; & „facile colligitur ex fragmentis horum „ſcriptorum valde nobilibus apud *Euſebium* in *Præparatione Euangelica*, *Ioſephum*, *Strabonem* & alios. *Comment. de Scr. p. 32.*

§. 6.

ARRIANI *Hiſtoria Alexandri M.* nobiliſſima & hiſtoriæ Curtianæ parallela eſt. Edidit cum Verſione *Bonauenturæ Vulcanii Henr. Stephanus.* ARRIANVS.

PHLEGON TRALLIANVS *Meurſii.* PHLEGON TRALLIANVS.

„*Phlegon Trallianus* Hadriani libertus, „ex cuius opere *Olympiadum* ſ. Chronico „habemus fragmenta, vt & *de Mirabilibus*, itemque *de Longæuis Ioanni Meurſio* edita. Ex quibus fragmentis ingenium eius æſtimare poſſumus. *Secula IV. p. 165.*

§. 7.

Cap. IX.
Hiſt. Græca.

PAVSANI-
AS.

§. 7.

PAVSANIAE opus admodum inſigne eſt & eruditionis pleniſſimum. Hiſtoriam vere reconditam complectitur; ſed propter materiarum varietatem nonnihil difficile eſt. Edidit *Hen.Stephanus*,*Aldus Manutius* Venetiis, Wechelii Græco - Lat. Francofurti.

„Supra in ſcriptoribus ſæculi II. poſt „Chriſtum natum debuit etiam memorari „*Pauſanias*, cuius poſt Aldinam editio„nem Græcam, Græco-Latina Wechelia„na præcellit, Hanouiæ 1613. Verum reli„quit poſteris omnis antiquitatis Græcæ „theſaurum, multa eruditione & diligen„tia conſignatum. Non poſſunt eo vti, „niſi ſerio docti. *Comment. de Scr. p. 67.*

„*Pauſanias* X. libris *Græciam* comple„xus eſt. Iudicium *Scaligeri* de eo ſeue„rius. Auctor eſt eruditiſſimus πολυμα„θέςατος, absque quo ſi eſſemus, mera ca„ligo nobis obuerſaretur in rebus Græcis, „adeoque eo plane carere non poſſumus „propter breuitatem, qua ingentem mul„titudinem rerum complecti voluit. O„ptimam editionem Græcam procurauit „*Aldus*, vnde poſtea facile fuit *Henr. Ste„phano* & Wecheliis adornare editionem „Græco-Latinam. Eruditio eius eſt pro„fecto ſine labe; quemque eruditi meri„to inter reconditos habent. *Sæcula IV. p. 168.*

GEOR-

Cap. IX. Hiſt. Græca.

GEORGIVS GEMISTVS.

GEORGIVS GEMISTVS Baſileæ editus; item Pariſiis cum infra nominatis aliis Byzantinis Scriptoribus.

„*Georgius Gemiſtus Pletho* de Geſtis „Græcorum poſt pugnam ad Mantineam; „non ſpernendus ſcriptor, longe tamen „ſupra meritum laudatus ab *Antonio Antimacho* interprete. *Comment. de Scr. p.* 106.

§. 8.

CVRTIVS.

CVRTIVS tenſisſimæ & exquiſitisſimæ venuſtatis auctor, cuius diligentiam in ſtilo nemo adæquat. Editio *Freinshemii* optima, & poſt hanc *Raderi* in fol. cuius tamen iudicium adeo magnum non eſt.

„*Curtium* Veſpaſiani æuo vindicat *Rutgerſius* in aureo & illuſtri *Variarum lectionum* opere (multo plura & admirabi„liora præſtiturus, niſi iuuenis & curis „reipubl. immixtus decesſiſſet) & ex eo „*Voſſius* de Hiſt. Lat. L. I. c. 28. Auctor „politisſimus, qui ſane aurium iudicio ſa„tisfacere vult, & in eo *Liuio* ſuperior, „qui generoſior & ſecurior eſt hac in par„te, neque numerorum rationem tam ac„curate, quam *Curtius* obſeruat, qui lati„nisſimus auctor eſt & perfectisſimæ elo„quentiæ. Concidit hic quoque iudici„um *Lipſii*, qui putat eum militaris tan„tum prudentiæ laude eximium eſſe, „quem tamen certum eſt omnia aulæ my„ſteria tradere. Refutauit iudicium *Li-*

„*pſii*

Cap. IX. Hiſt. Græca.

„*pſii Erycius Puteanus* duabus Orationi-
„bus. In editione *Curtii* non omittenda
„diligentia *Raderi* Ieſuitæ; ſine dubio
„tamen omnes ſuperauit editiones Freins-
„hemiana, quæ breui notis auctior &
„indice locupletiori, qui tum feſtinanter
„ſcribebatur, prodibit. *Sæcula IV. p. 80.*

„De *Q. Curtio Raderus* & *Freinshemius*
„bene meriti, repetita nuper editione in 4.
„Argentorati. *Comment. de Scr. p. 55.*

„Inter Hiſtoricos ſane a nemine ſibi
„plus adiumenti poteſt promittere elo-
„quentia politica, quam a *Liuio, & Curtio,*
„quem ſtatim adiungam. Sicut enim
„poſterior *Liuio Curtius*, Veſpaſiani de-
„mum æuo, vt videtur, vixit: ita optimi
„æui ſcriptoribus æquari & fortaſſe omni-
„bus Hiſtoricis quodammodo anteferri
„poteſt. Magnificentior *Liuii*, *Salluſtii*
„grauior, *Taciti* profundior oratio; *Cur-*
„*tii* his omnibus ſuauior, terſior, accura-
„tior eſt. Quod in moribus *Liuio* tri-
„buit *Fabius*, multo magis *Curtio* conue-
„nit. Electiſſima eius verba; ciuiles &
„aptæ ſententiæ; expoſitio mirifica, con-
„ciones expedita facundia inſtructæ: ma-
„teriam ſuam non magis prompte implet
„oratio, vbi opus eſt; quam e pleno, pro-
„ut decet, diſpenſat. Atque in his omni-
„bus cum nihil ad laudem perfecti Rheto-
„ris deſit, magis tamen extare videntur,
„quæ libentius ad πολιτικὸν, vt appellant,
„retule-

„retuleris. *Liuius* eloquentiam ſuam „prolixius & liberalius vel amare, vel imi- „tari volentibus offert: *Curtius* haud pau- „lo accuratior æquabile politisſimi ſtili „temperamentum non ſimul & ſemel, ſed „poſt iteratam ſæpius lectionem attentis „demum intentisque commendat. *Liui-* „*us* magnanimo quodam plenus candore, „exporrecta ſuauitate inuitat ſimul & ad- „mittit lectorem: *Curtius*, per quædam „admiſſionis myſteria & gradus in fami- „liaritatem adhibet erudita & decora in- „genia; obuia tamen ſic quoque & expo- „ſita humanitate ſtatim idoneus amari. „Non enim abſtrudit gratiarum ſuarum „irritamenta, ſed diſponit: & cum primo „aſpectu placeat, hoc pretio vult placere, „vt æſtimetur. Seorſum laudari meretur, „quod non minus vtilem, quam ſubtilem „obſeruationem habet. Rerum aulica- „rum elegantiam, ipſius aulæ genium, fi- „guras, vultum, nemo vel appoſite magis, „vel magis ex decoro expreſſit. Vnus eſt „*Curtius* qui delicatiſſimo aulicorum iudi- „cio votoque poteſt ſatisfacere in eloquen- „disconuenientiſſime rebus, quibus actio & „vſus aularum gratiam formamque ex in- „genio ſuo, non tam vt intelligatur publi- „ce, quam vt vigeat intime, ac ſemper de- „ceat, indidit. Quantum ſit in hac arca- „na parte diſciplinæ Curtianæ, non fugiet „lectores, qui ingenii profectusque dex-

Cap. IX. Hiſt. Græca.

„teritate, qua par eſt, notitiam auctoris „tam accurati ambiuerint ſibique conciliauerint. Ad plurimos interim, qui ſibi multum ſapere videntur, ne ſuſpicio „quidem eius rei peruenit, quam commendauimus. *Diſſ. T. I. p. 108. ſq.*

„*Curtius* præſertim temperamentum „ſtili Politici cum quodam felici ornatu „explicat. *Diſſ. T. III. p. 501.*

„Succedit *Q. Curtius*, candidiſſimæ elegantiæ Hiſtoricus, qui an plus eloquentiæ artisque, aut perſpicuitatis & facilitatis habeat, vix diſcerni poteſt. De cuius laudibus cum alii ſatis multa dixerint, „nos illud tantum monemus, eloquentiæ „Latinæ ſtudioſis vix alium magis terendum verſandumue eſſe. *Ibid. p. 539.*

„*Curtius* tibi omnem aulæ ſolertiam & „elegantiam, omnia Regiæ fortunæ decocora & præſidia demonſtrabit. *Ibid. p. 348.*

„*Q. Curtii Rufi*, vt in cetero genere electiſſimæ diſciplinæ, ita in hac ſubtili elegantia (*moris aulici*) animaduertenda „& explicanda ſingulare non ſtudium „modo, ſed ingenium obſeruatur. *Diſſ. T. I. p. 489.*

„Aulæ ambages, elegantias, artes, arcana, mores, flagitia, pericula, ſub tam „accuratum ſtili acumen veniſſe mirabamur: ſed non ſemper nihil nobis permiſimus vltra grauiſſimi ſcriptoris iudi-

„cium

„cium; qui ſicut profundam ſubtilitatem „politici actus nobis interpretari potuit: „ita aliquid eſſe, quod ab ipſo fruſtra ex„pectaretur ſatis memineramus. Narra„uit ille nobis fata aulicorum: nos fato„rum cauſſas, non ex Stoica illa ſerie, quam „*Curtius* texit, ſed ex diuina ordinatione, „quam ſacer Codex deſcribit, indagaui„mus. *Orationes & Programmata p. 290. ſeqq.*

Cap. IX. Hiſt. Græca.

„Occaſionem & materiam ſuppedita„uit, quem publica prælectione interpre„tandum ſuſcepi, Hiſtoricorum venuſtiſ„ſimus *Q. Curtius*. E quo cauſſam Phi„lotæ diſtributis inter eos, qui exerceri „cupiunt, perſonis, meditationi literariæ „aptare placuit. Quamquam autem in „cauſſis maieſtatis non tam memorandis „quam explicandis plane ſingularis ſit & „prudentia *Curtii* & facundia; in Philotæ „tamen negotio ſe quodammodo ipſe ſu„perauit: adeo nihil deſideratur eorum, „quæ in hoc argumentum vel auctoritas „iuris vel vtilitas regni ex voto Principum „& inuento aulicorum inuexit; præſertim „in ſilentii culpa, quam non alibi ad hoc „exemplum tractatam reperies. *Ibid. p. 459.*

§. 9.

De veteri Græcia extat elegans opuſculum NIC. GERBELII, & eruditiſſimum SOPHIANI opus, cum Tabula Geo-

NIC. GERBELIVS. SOPHIANVS.

Q 2

Cap. IX. Hiſt. Græc.

Geographica accuratiſſima, quam ſeorſum & in minori forma edi curauit *Sanſon d'Abbeuille*, Geographus Regius in Gallia; maior pars typis ligneis excuſa, egregium huius artis monumentum nominari poteſt. Ad hunc modum *Heidmannus Palæſtinam* ſuam ſcripſit.

LAZIVS. WOLFG. LAZII *Commentarii rerum Græcarum*, liber elegantiſſimus.

§. 10.

IO. MEVRSIVS. IO. MEVRSII de veterum Græcorum rebus præclariſſime meriti aliquot opuſcula ſeorſum edita, quæ vix hodie omnia haberi poſſunt, vt *de Attica*, *de Populo Atticæ*, *de Areopago*, *de Solone*, *de Luxu Græcorum* & *Græcia Ludibunda*.

NIC. CRAGIVS. NICOLAVS CRAGIVS *de Republica Lacedæmoniorum* non ineleganter ſcripſit & diligentius quam *Keckermannus*.

Fragmenta veterum Rerumpublicarum, videlicet Hippodami, Laconum, Creticæ, Carthaginenſis, contra quas diſputat *Ariſtoteles* II. Politicorum, edita ſunt Ferrariæ.

Plura ad res Græcas pertinentia ſub aliis titulis in Philologia erunt obuia.

CAP.

CAPVT X.

DE

DE SCRIPTORIBVS HISTORIAE ROMANAE.

I. GRAECI.

Cap. X. I. Hiſt. Rom. Græc.

§. I.

POLYBIVS.

POLYBIVS Hiſtoricus grauiſſimus & ſummi iudicii, quique omnia ad prouidentiam diuinam & altiores cauſſas referre conſueuit: id quod inter recentiores *Cominæus* imitatus eſt. Splendidiſſima extat editio *Caſauboni* in fol. cum verſione eiusdem eruditiſſima.

„*Polybius* complexus erat ſuo opere, „cuius hodie exiguam partem tenemus, „inſignia illa incrementa Romanæ poten„tiæ ab initio belli ſecundi Punici vsque ad „finem belli & regni Macedonici, per „quinquaginta & tres circiter annos: qui„bus deinde alia nonnulla addidit. Et „quamquam primario populi Romani fa„cta componere voluit; quia tamen alia„rum quoque, toto fere orbe tum nota„rum nationum res inſeruit temporibus, „copulauit argumentis, non præter rem „videbatur, amplitudini operis magnifi„cum hiſtoriæ vniuerſalis elogium adhi„beri; in primis propter conferendi, & „vinculis vnius contextus illigandi, quæ „ſegregata & ſibi inuicem aliena haberi

 „ſolent,

Cap. X. 1. Hiſt. Rom. Græc.

„ſolent, artificium. Quod ſibi glorioſi-
„us vni, certe primo, vindicat. - - - - -
„ - - - *Polybius* aliquid ſingularis & ad
„ἐπίςασιν πολιτικὴν ſeu obſeruationem
„& animaduerſionem rerum ciuilium re-
„ferendæ laudis ſibi deberi putat. - - -
„ - - - - - - - - - - Merebatur, quod
„ſuſcepit *Polybius*, argumentum, vt, ſicu-
„ti fortuna Romanorum longe lateque
„per gentes ſe explicabat illis temporibus,
„ita eo demonſtraretur ſcribendi genere,
„quod non hæreret in diuerticulis & par-
„ticulis, ſed ſummam rerum totamque
„imperii increſcentis imaginem exhiberet.
„Hæc ἐπίςασις καθολικὴ ſiue obſeruatio
„ciuilis in vniuerſa tendens quin *Polybio* ſit
„& adhuc maneat certo quodam modo
„propria, non negauerit, qui *Polybii* lectio-
„ni aſſueuerit. Quare non præter rem *Ger-*
„*hardus Ioannes Voſſius* iudicat: *Polybius*
„*non contentus prodere ſui temporis hiſto-*
„*riam, ſimul πρᾶξιν tradere inſtituit ciui-*
„*lis doctrinæ, tum eius, quæ in admini-*
„*ſtranda republica verſatur, tum quæ ad*
„*militarem diſciplinam pertinet; quibus*
„*duabus partibus Politice abſoluitur.* Fuit
„ſane & aliis Hiſtoricis pragmaticis hoc
propoſitum; ſed *Polybio* placuit peculia-
„ris quidam & amplior modus: tum quod
„in vniuerſa ſemper porrigeret ſuam ob-
„ſeruationem; tum quod apparatu ſub-
„ſidiorum vberiore vteretur, qualem ſibi
cetero-

de arte hiſt. c. 22.

„ceterorum nemo permiſit. *Diſſ. T. I. p. 1158. ſeqq.*

„Proponam ei vetus *Polybii* exem-„plum, quo nemo ſtudioſius illam curam „& cogitationem ſuſcepit de partibus hi-„ſtoriæ in rerum ſummam & vnius cor-„poris ſpeciem colligendis. *Muſeum p. 24.*

„Generoſus autem ſine exemplo *Poly-„bius*, in ferenda tam de actionum euen-„tibus, quam de actionibus ſententia, re-„ctiſſimo incedit tramite, vt aliquando „Chriſtianorum multos, quibus tamen ſo-„lidam iudicii magnanimitatem & ſoler-„tiam ipſa religio commendat ſuppeditat-„que, pudefacere queat. *Diſſ. T. I. p. 1131.*

„Ob digreſſiones alias vehementer re-„prehenſus eſt *Polybius* a *Seb. Maccio*; de-„fenſus autem ſtrenue a *Gerardo Ioanne „Voſſio*: qui tamen pro prudentia, qua va-„lebat, hanc tanquam ἰδιοπρέπειαν in *Po-„lybio* non excuſari modo, ſed laudari „poſſe, eo, quod non aliter aut alibi digre-„diatur, niſi vbi rei intelligentia & com-„moditas poſtulat, cum dixiſſet, notabili-„ter addit: *Nec propterea neceſſe puto, hac „ſemper parte Polybium potius imitemur, „quam ceteros, qui in digrediendo & par-„ciores ſunt, & breuiores.* Valere poteſt „& debet hoc iudicium, quando vix nega-„ri poteſt, *Polybium* ſingulari prorſus in-„ſtituto vſum, omnes ſcribendi rationes

Cap. X. 1. Hiſt Rom. Græc.

„non minus quam decebat illuc accom-„modeſſe. *Ibid. p. 1181.*

„*Polybium* abunde laudauit *Caſaubonus* „in præfatione ſplendidæ editionis Græc. „Lat. 1609, quæ cum diu deſiderata eſſet, „nuper in Belgio, ſed forma minore vna „cum *Excerptis Peireſianis* ad *Polybium* „ſpectantibus & notis variorum prodiit „cura *Iacobi Gronouii*. Priores V. libri „cum interpretatione *Perotti* prodierant „Hagenoæ an. 1530. Iterum hi quinque „cum eiusdem *Perotti* verſione & cetero-„rum ſuperſtitum interpretatione *Wolfg.* „*Muſculi*, Baſileæ 1549. *Xylander* Germa-„nice vertit Baſil. 1574. Caſtra Polybia-„na erudito commentario illuſtrauit *Her-„mannus Schelius* 1660. *Comment. de Scr. p. 36. ſq.*

„Anni ſunt fere quadraginta, ex quo „ſplendida *Caſauboni* editio maiori forma „in officinis librariis & bibliopoliis non „potuit reperiri: cum tamen is eſſet *Polybi-„us*, quo bibliothecis inſtruendis librisque „emendis vendendisque dediti ne ad bre-„ue quidem tempus carere deberent. Sed „Græcorum quidem ſcriptorum fatum „hoc ſæculo quale fuerit, notum eſt: niſi „quod omnis doctrinæ & literaturæ mu-„nifica altrix Gallia plurimos optimos-„que libros Græcos & illuſtria prorſus o-„pera, etiam cum interpretatione Latina, „orbi perliberaliter exhibuit & redona-„uit.

„uit. In Germania cum Wecheliis & Au„briis ſepultum quodammodo eſt ſtudi„um Græca edendi; ad quorum nomen „pæne cohorreſcunt bibliopolæ. Quare „cum ante annos XVII. de noua editione „*Polybii* Caſauboniani, cui accederent „ſupplementa Peireſiana, & fragmenta di„ligentius exquiſita, vna cum *Caſauboni* „Commentario inchoato, & notis quibus„dam ad rem præcipue militarem perti„nentibus, bibliopolarum nonnullos in„terpellaſſem, neque elegantia typorum „aut quicquam aliud deeſſe poſſet, quo mi„nus exemplum editionis prioris æqua„rent: impenſarum tamen magnitudine, „& quod negotiatio libraria non paruis „hoc tempore eſt expoſita periculis, de„territi, animum huc inducere nequiue„runt. Dimiſimus etiam Argentorato „ſpecimen aliquot foliorum prorſus ad „exemplum modo laudatum expreſſo„rum, quod ſane diſplicere nemini po„tuit, inſtitutum tamen noſtrum parum „promouit. Circummiſſa ſunt & ex Bel„gio ante plures annos ſpecimina eden„dorum ſcriptorum Græcorum, maiore „forma, quæ inde a typographia inuen„ta bibliothecas potiſſimum decere cre„dita eſt; ſed cunctantibus omnibus, „gratia magna debetur iis, qui minore „forma Græcos Hiſtoricos, *Arrianum*, „*Appianum*, *Polybium* edere cœperunt.

Cap. X. 1. Hiſt. Rom. Græc.

„Ad *Polybium* autem vt reuertar, non errauit *Lipſius*, quod militiæ Romanæ hunc in primis grauem auctorem & interpretem iudicauit; facileque agnoſcas ex omnibus libris, quod hanc partem prudentiæ ipſo vſu tractatuque armorum comparatæ conſpici eminenter voluerit in ſuo opere *Polybius*. Sed in explicatione *Lipſii* quid deſideretur ab eruditis, nunc quidem a nemine ignorari poteſt; licet *Ioſephi Scaligeri* iudicium, quod ille non diu ante obitum tulerat, diſſimulari, partem prudentiæ non ſine ratione crediderint eximii viri. Incidit poſtea in hoc argumentum Vir maximus: ſed in opere poſthumo inter primordia deficiente tot noua ſunt, quæ Mathematici vocant, poſtulata, vt continere ſe non potuerit doctiſſimus & longiore vita digniſſimus *Hermannus de Schele*, quin oſtenderet, quantum ab antiquitate & veritate paſſim diſcederetur. In hoc genere cum nec verſionum ex Græco in variis linguis auctores multum ſibi diligentiæ adhibendum putaſſent, nec ea diſquiſitio fuiſſet facta a ſcriptoribus τῶν πολεμικῶν & τῶν τακτικῶν, qua hic opus eſt, in plerisque adhuc palmam in medio poſitam eſſe vix quicquam dubitationis datur. In ipſis verſionibus multa eſſe, de quibus non eſt nulla dubitandi occaſio, itidem mani-

„feſtum

„feſtum eſt. Illa ars, qua *Polybius* ex „longinquo per ſeriem non interruptam „omnia connectit, atque in integra & iu-„ſta magnitudine conſpici cupit, nullis „hodie commentariis opus habet: quan-„do ingenia ciuilium rerum capacia vltro „& in primis hoc ſibi ad intelligendum & „philoſophandum negotii datum cre-„dunt. Atque hæc vel maxime ratio pel-„lexerit homines reipublicæ natos factos-„ue ad legendum *Polybium:* cum de ce-„tero antiquitatis haud multum curioſa „ætas noſtra facilius odiſſe, quam intel-„ligere hoc genus ſcriptorum ſoleat; tan-„ti tamen Viri maximisque in rebus mul-„ta cum laude verſati prudentiam aſper-„nari nequeant, quibus cor ſapit, re-„ctumque & cordatum eius iudicium „etiam admirari non recuſent, qui præ-„cipuum honeſtatis decus inter ſæculi „nequitias nequaquam omnino extingui „ſentiunt. *Lectiones Polybianæ MSC. Codicis Auguſtani, ad Io. Capellanum, Argentorati 1670, 4. edita, ſub finem. p. 177. ſqq.*

Cap. X. I. Hiſt. Rom. Græc.

§. 2.

DIONYSIVS HALICARNASSEVS ſummæ eruditionis vir *Antiquitates Romanas* ſcripſit, vt & alia opuſcula de Rhetorica, de quibus ſupra mentio iniecta eſt. Edita omnia iunctim ſunt ab *Henr. Stephano.*

DIONYSIVS HALICARN.

„De

Cap. X. 1. Hiſt. Rom. Græc.

„De *Dionyſii Halicarnaſſenſis* Hiſtoria „Romana ſuperſunt libri tantum XI. vsque „ad ſublatum Romæ Decemuiratum. Al„tera pars operum eius continet Rhetori„& Critica. Optima editio Græco-Lati„na eſt Wecheliorum Francof. 1586. in fol. *Comment. de Scr. p. 45.*

APPIANVS. APPIANVS *de bellis ciuilibus* inter præcipuos Græcos nominandus eſt, maximumque nobis lumen in hac materia afferre poteſt. Editio *Henrici Stephani* Græco-Latina.

„Sub Antino Pio celebrantur *Appia„ni Alexandrini* ſcripta. Iudicium de eo „fertur duplex, vnum ſeuerius, eorum, „qui *Appianum* vocant fucum alienorum „laborum; alterum modeſtius. Non „diffitemur quidem, eum pleraque ex a„liis deſcripſiſſe, multum tamen ei tribu„endum eſt, quia plurimis rebus carere„mus, ſi absque hoc eſſemus; in qua re „oſtendit inſignem induſtriam. Plures „interdum & integros verſus ſeu lineas ex „*Plutarcho* excerpſit; ſed hoc non tanti „eſt, vt propterea reprehendatur acer„bius. Plures prodierunt editiones, ab „*Aldo, Stephano*, ſed ſine Ibericis & Anni„balicis. Poſtrema *Henr. Stephani* eſt „præſtantiſſima, Græco-Latina. Recu„derunt eandem Wechelii, ſed non ea„dem diligentia & ſplendore. *Sæcula IV. p. 166.*

§. 3.

§. 3.

Cap. X. I. Hiſt. Rom. Græc.

DIO CASSIVS. XIPHILINVS.

DIO CASSIVS a nemine, cui cordi Hiſtoria Romana eſt, præteriri debet: & dolendum ſane, quod tam pauca viri huius ad nos peruenerint. Abbreuiator eius XIPHILINVS integer eſt & ipſa *Dionis* verba retinet; ſicut ex *Trogo Iuſtinus*. Edidit *Henricus Stephanus*, & Wechelii Francofurti.

„Addideris illis (*qui principi commen*„*dari debent*) cum venia & ratione *Dio*„*nem Caſſium*, hiſtoricum profecto pru„dentiſſimum, & immerito a *Lipſio* in ca„talogo prudentiæ doctorum præteri„tum, vt rectiſſime autumat magnificus „vir omnique ciuili cognitione actuque „præluſtris *Chriſtoph. Forſtnerus* in Notis „ad I. An. Taciti. *Diſſ. T.I. p.1152.*

„*Dio Caſſius* vtiliſſimus & diligentiſſi„mus hiſtoricus. Græce *Henr. Stephanus* „edidit, Græco-Lat. Wechel. officina in „fol. *Comment. de Scr. p. 66.*

„*Dio Casſius* auctor digniſſimus eſt, „qui diligenter tractetur. *Diſſ. ad Lipſii Polit. p. 90.*

„*Dio Caſſius* Cocceius ſ. Cocceianus, „ad Alexandrum Mammææ produxit Hi„ſtoriam ab U. C. Iniquior nonnullis viris „grauibus, Ciceroni, Senecæ, Pompeio „putatur. Pleraque eius operis perierunt: „quæ ſuperſunt, Eclogæ ſunt *Xiphilini*, tum „fragmenta Peireſii ab *Henr. Valeſio* edita.

„Præ-

Cap. X. 1. Hiſt. Rom. Græc.

„Præſtantiſſima editio eſt *Henr. Stephani*; „proximam laudem meretur Wechelia„na, quæ & plenior eſt propter epitomas. „Scriptor eſt alias ſatis floridus, copioſus, „eruditus. Iudicium *Tilemanni* in Di„ſcurſu admodum eſt memorabile & ve„rum, quando dicit, nullum auctorem „ſtudioſis Politicæ magis vtilem eſſe, „quam hunc *Dionem*, quia prudentiſſima „ratione ad omnium actionum cauſſas di„gitum quaſi intendit; quod quidem an„te ipſum fecit *Polybius*. Præclarum quo„que eſt teſtimonium *Photii*; nil enim „hoc viro in talibus κριτικώτερον. Oſtendi „alibi magnum vſum eſſe *Dionis* in inter„pretando *Tacito*, qui in multis absque „*Dione* non poteſt intelligi. Hic autem „honor in interpretando *Tacito*, *Dioni* „nunquam antea fuit habitus. *Sæcula IV. p. 279.*

„De editionibus *Dionis* obiter mone„mus, nobiliores quidem eſſe Stephanicas; „*Henricum* tamen *Stephanum Dionem* „Græce ſolum edidiſſe; nec non *Xiphili„num* poſtea cum verſione *Xylandri*. „Qui vero non tantum *Xiphilinus* ſua ex „*Dione* exſcripſit, (quæ etiam cauſſa eſt, „cur *Dionis* nomine veniat hiſtoria *Xiphi„lini*) ſed etiam quidam *Theodoſius*, ideo „poſtremam editionem Wechelianam „Francof. *Dioni Xiphilinum* & *Theodoſium* „ſubiunxiſſe, memorabili & notabili in„duſtria. *Ib. p. 117.*

Xiphi-

„*Xiphilinum* Gr. Lat. *Henricus Stepha-* Cap. X.
„*nus* edidit. Epitomator *Dionis Caſſii*, cu- 1. Hiſt. Rom.
„ius plerumque verba retinet. *Comm. de* Græc.
Scr. p. 91.

„Supra diximus *Xiphilinum Dionem* ſo-
„lere exſcribere, eiusque epitomatorem
„eſſe. Nam non tantum ea habet *Xiphi-*
„*linus*, vbi *Dio* deficit; ſed hiſtoriam *Dio-*
„*nis*, quæ hodie adhuc ſuperſtes eſt, ver-
„bis *Dionis* propriis in epitomen redegit;
„vnde coniicimus, eum eodem inſtituto
„poſtea vſum. *Sæcula IV. p. 20.*

§. 4.

HERODIANVM ſcriptorem ve- HERODIANVS.
nuſtiſſimum cum incomparabili verſione *An-*
geli Politiani Argentorati *Bæclerus*, item
Henr. Stephanus ediderunt.

„*Herodianus* haud dubie inter præcipu-
„os prudentiæ conſultos & incomparabi-
„les rerum conditores, niſi me omnia fal-
„lunt, ponendus eſt. *Diſſ. T. I. p. 1153.*

„*Herodiano* nullus eſt ſcriptor magis
„terſus; & eſt ille in Græcis omnino, quod
„in Latinis *Curtius*. *Diſſ. ad Lipſ. Polit.*
p. 90.

„*Herodianus* ſcriptor elegantiſſimus, nec
„inter βιογράφους numerandus. Ele-
„gantiſſimum interpretem nactus eſt *An-*
„*gelum Politianum*, cui merito in verſio-
„num nitore palma danda eſt: nam & *Ar-*
„*rianum* pari elegantia vertit. *Caſaubonus*
„quidem

Cap. X. 1.Hiſt.Rom. Græc.

„quidem *Polybium*, Baro *Enenckelius Thu-* „*cydidem* ſatis eleganter verterunt, ſed ad „*Politiani* elegantiam nullo modo acce- „dunt, vt huic ſine exceptione laus debea- „tur *Henr. Stephanus* in præſtantiſſima ſua „editione ſubinde voluit corrigere „verſionem *Politiani*, ſed ridendum ſe „præbuit, cum eruditas rationes, quas *Po-* „*litianus* ſecutus eſt, non intellexerit: ſicut „vir fuit Græce quam Latine doctior. Præ- „ter elegantiam etiam commendanda eſt „ſingularis *Herodiani* caſtimonia, dum „non tam multas digreſſiones inſtituit, „quam *Dio Caſſius*. Vide noſtras Notas. *Sæcula IV. p. 279.*

„Inter *Herodianum* & *Lampridium* ſi „quis comparationem facere vellet, a- „nimaduerteret, quid interſit inter inſti- „tutum τȣ̃ βιογράφȣ & ſcriptoris pra- „gmatici, qualis eſt *Herodianus*. Vnde „vehementer nonnulli errarunt, qui *Hero-* „*dianum* βιογράφοις accenſere voluerunt, „cum ſcriptor ſit omnibus boni hiſtorici „virtutibus adornatus. *Ibid. p. 106.*

„Anni ſunt decem & octo cum *Hero-* „*dianum*, ſcriptorem elegantiſſimum, no- „ſtris quibusdam notis & animaduerſio- „nibus neſcio an commendatum in grati- „am eorum edidimus, qui Græca cum „Latinis coniungere partem negotii, quod „veræ eruditionis ſtudioſis adoleſcentibus „publice datum intelligitur, ſerio ſtatue- „runt.

„runt. Quantus vir ſit, non diſſimulaſ-„ſent æquales eius temporis & ſuppares, „ſi pares ad ſcribendam hiſtoriam artes at-„tuliſſent. - - - - Igitur ipſe ſibi teſtis „& auctor ad famam, nihil ornamento-„rum proximis ſuo ſæculis debet, donec „*Photii* iudicio illuſtratus eſt: qui paucis „multa, nec niſi eruditis arbitranda de „*Herodiano* dixit. Reperiet, quod dixi, „qui cum *Dione Caſſio* eiusdem æui Hiſto-„rico velit comparare. Eloquentiæ qui-„dem laudem *Herodiano* vltra conceſſu-„rus ille, an aliquid ſibi aſſumere poſſit, „cuius ſpecimen,anguſtiores intra limites „ingenii doctrinæque ſubtilitate non æ-„quauerit hic aut vicerit, non iniuria du-„bitaueris. Accuratioris quidem curæ „exquiſitæque artis nomine *Curtio* eum in „Latinis comparaſſe nondum nos pœni-„tet. Multum quoque auctoritatis & fi-„dei in delectu argumenti poſitum eſt. „Comperta enim ſibi pleraque & de pro-„ximo ſumta liquido grauique iudicio „executus, in ſeptuaginta pæne annorum „hiſtoriam miras fatorum vices, omnem-„que fortunæ Romanæ varietatem & am-„plitudinem compegit: tanta diſciplinæ „indole, vt vix idem iudicaturus videaris, „ſi legas idem apud *Lampridios*, *Capitoli-„nos*, eiusque generis ſcriptores; a quibus „fidem eius ſuſpectari citra cauſſam, ſatis „animaduertas. Contigit tanto ſcriptori

Cap. X.
I. Hiſt. Rom.
Græc.

„dignus interpres *Angelus Politianus*; cu-
„ius primam editionem Bononienſem an-
„ni 1493. hic ſecuti ſumus, reiectis, quæ
„*Stephanus* interpolandi cauſſa addide-
„rat: cuius cenſura in *Politianum* quam
„non ſit æqua & erudita, non vno ſpeci-
„mine oſtendimus ſuo loco. Βιογράφοις
„*Herodianum* accenſeri nulla ratio doctri-
„næ conſentanea patitur. Itaque nolumus
„in ea ſententia ſubmouenda verboſi eſſe.
„Adiunxit autem huic ſecundæ editioni
„noſtræ luculentum & vberrimum indi-
„cem *Balth. Scheidius*, Doct. Th. Græcæ-
„que & Orr. LL. Prof. quæ res non parum
„adiumenti afferet Græce erudiri volenti-
„bus & *Herodianum* magiſtrum optanti-
„bus. ***Præfat. Herodiano cum notis Noſtri Argent.*** **1644. 1662. 1694.** ***edito præmiſſa.***

„Prorſus egregie factum eſt, quod ele-
„gantiſſimus ſcriptor *Herodianus* elegan-
„tiſſima interpretatione a ***Politiano*** in La-
„tinum conuerſus eſt: nec minus præcla-
„re ceſſit, quod *Henr. Stephanus* multa in-
„duſtria, typisque mundiſſimis vtriusque
„curas publicauit: at quod idem ille do-
„ctiſſimus vir *Politiani* verſionem, cui ſi-
„milem hactenus in nullo ſcriptore habe-
„mus, tot caſtigationibus non neceſſariis
„in ordinem redigere conatus eſt, id ego
„nec ex Græci ſcriptoris, nec ex Latini in-
„terpretis merito arbitror accidiſſe. Ef-
„fecit equidem tam critica manus, vt di-
„cendum

„cendum mihi nunc ſit, quod, niſi inſtituti Cap. X.
„ratio efflagitaret, nollem dictum: *Hen-* 1. Hiſt. Rom. Græc.
„*ricum Stephanum* tum alibi, tum hic præ-
„ſertim prodidiſſe, ſe minus Latine, quam
„Græce eruditum. Vt taceam, quod de *Po-*
„*litiani* propoſito ne vllam quidem vide-
„tur cogitationem ſuſcepiſſe. - - - Ge-
„nus hoc interpretandi *Politiano* ſingula-
„re & proprium liceat dicere. Quamuis
„enim generoſiſſ. Baro *Enenckelius* mira e-
„legantia Liuiani ſtili *Thucydidem* inter-
„pretatus ſit; *Caſaubonus* autem *Polybi-*
„*um* luculenta itidem verſione, vterque
„ſane admodum Latine, illuſtrauerit: ma-
„lim tamen ad ſecundum genus (*Para-*
„*phraſes*) *Caſaubonum* referre; *Enenckeli-*
„*um* autem *Politiano* ita comparare, vt ad-
„huc differat vtriusque ſtudium. Vide-
„tur enim vna *Politiano* cura fuiſſe, ſi La-
„tina elegantia poſſet, etiam in verſione
„cum Græca *Herodiani* venuſtate certare,
„adeoque plus quam translationis nomine
„æſtimari. Quod quidem ita illi ſucceſ-
„ſit, vt rectiſſime de *Herodiano* translato
„iudicauerit *Ludouicus Viues; non ab ho-*
„*mine Græco videri genitum, ſed a Latino.*
„ - - - *Politianus* talem nobis interpre-
„tationem *Herodiani* dedit, quæ diſſocia-
„biles interpretis & eloquentis viri virtu-
„tes ita coniungeret, ſicuti alias in hiſto-
„ria αὐτοπροσώπῳ oratoris laudes cum hi-
„ſtorici officio conſpirant. *Anima diuer*

Cap. X. I. Hiſt. Rom. Græc.

ſiones in Henr. Stephani Examen verſionis Politiani, initio; quæ ſubiunguntur Annotatis Bœcleri in Herodianum; vbi eundo per ſingula cenſuras Stephani diſcutit.

§. 5.

ZOSIMVS. ZOSIMVS cætera elegans auctor, niſi quod Chriſtiano nomini infenſiſſimus. Nunquam integer editus; ſed pars a *Frid. Sylburgio* in Scriptoribus Græcis minoribus, pars ab *Henr. Stephano* cum *Herodiano* emiſſa.

„Hic *Zoſimus* egregium eſt ſcriptor & diligentia & eloquentia valens; quamquam „male audiat apud Chriſtianos auctores, „præſertim Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ & *Baronium*, qui mendacia eius ſuſpectant. „Hinc & iniquius interdum de eo iudicant; ſed faciunt ei iniuriam. Ceterorum autem auctoritas docet, vera eſſe „quæ ſcribit, quamuis fuerit Chriſtianorum hoſtis & idololatra. Superat certe „*Vopiſcum*, qui alias diligentiam ſuam iactat, & ſe ceteris hiſtoricis præfert; quod „quidem iactantius facit. *Zoſimus* enim eo „longe grauior eſt. *Sæcula IV. p. 217.*

Zoſimo non eſt credendum, qui ex odio „Chriſtiani nominis haud pauca talia deprauat. *Ib. p. 289. Add. p. 310.*

„*Zoſimus* nimis hypotheſin ſuam tuetur, quaſi religioni Chriſtianæ debeatur, quicquid malorum imperium Romanum inuaſit ac diſſipauit. Non tamen omnia mentitur, aut vbique reiici meretur,

„meretur. - - - *Zoſimus* a quibusdam a- Cap. X.
„cerbius reprehenditur, a quibusdam ve- 1. Hiſt. Rom.
„hementius laudatur. In quo obſeruan- Græc.
„da eſt διάθεσις animi ac ſcopus, iuxta mo-
„nitum *Diodori Siculi*, qui fuit, omnium
„malorum cauſſam in religionem Chri-
„ſtianam conferre. Dolendum eſt ta-
„men, *Zoſimi* opera nunquam integre eſ-
„ſe edita; nam duos priores libros edidit
„*Henr. Stephanus*, qui plerumque *Hero-*
„*dian.* ſubiunguntur; tres poſteriores
„comparent in opere Hiſtoricorum Græc.
„Sylburgiano. *Ib. p. 303.*

„*Zoſimi* libri 2. ab *Henr. Stephano* Gr.
„& Lat. & V. libri a *Sylburgio* editi, in Hi-
„ſtoricis Gr. minoribus. Scriptor nec in-
„facundus, nec imprudens, Chriſtianis
„iniquior, qui & ipſi iniqui in ipſum eſſe
„ſolent. *Comment. de Script. p. 78.*

„*Leonclauius* quidem nimis honorifice
„ſentit de Iuliano, in *Apologetico pro Zoſi-*
„*mo*; ſed vt appareat, nihil ſinceri fuiſſe,
„adducam teſtimonia ipſorum ethnico-
„rum, inprimis *Marcellini*, qui alias ma-
„gnus ipſius fautor eſt. *Sæculo IV. p. 325.*

„Vt omnino cœcus ſit *Leuenclauius*,
„qui ipſo *Zoſimo* durior & inclementior eſt
„in ea re, qua ad defenſionem *Zoſimi* non
„indiguiſſet. *Ibid., p. 330.*

THEODORI METOCHI- THEODORUS METOCHITA.
TAE fragmenta edidit *Meurſius*, a quo
ſcriptore originis hiſtoria prolixe exponitur.

Cap. X.
2.Hiſt. Rom.
Lat.

II. LATINI.

§. 6.

Inter Latinos, de quibus omnino videndum *G. I. Voſſii* Opus *de Hiſtoricis Latinis*, eſt

IVL. CAESAR.

IVLIVS CAESAR. *Iungermannus* cum Verſione Græca non ineruditа VII. Libros *de Bello Gallico* edidit; quæ verſio *Maximi Planudis* creditur. De ipſo auctore alibi dictum. Vid. & *Voſſius* d.l.

„Huius ſæculi (primi) ſunt etiam illu-„ſtres Hiſtorici. *C. Iulius Cæſar;* cuius „optima editio *Iungermanni* in 4.cum no-„tis variorum. De quo ſatis alibi dictum. *Comment. de Scr. p.* 44.

„Apud me plus admirationis habet nuda „illa & recta venuſtas, quæ absque omni „cura aliquid accuratum, absque omni or-„natu aliquid ſpecioſum refert. Quo no-„mine *Commentarii Cæſaris de Bello Gal-„lico & ciuili* ſine exemplo præcellunt. *Diſſ. T. I. p.* 91.

„Operæ faciet pretium, qui ab ætate „ſua mature impetrauerit, vt expertis cre-„dat, quantum præſtantiæ non ſtatim ap-„parentis inſit in ſtilo *Cæſaris:* longeque „maioris operis eſſe tale dicendi genus, „quam apparatiſſimas orationes, imitan-„do conſequi. Veriſſime enim de *Cæſa-„re* dixeris, quod *Plutarchus* de Lyſia: „*Facilis ſermone videtur, ſed imitatu diffi-„cilis eſt.* Quapropter rectiſſimo conſi-

„lio

„lio Magnus ille *Iacobus* Britanniæ Rex in- Cap. X.
„ter ethnicos Hiſtoricos neminem magis 2. Hiſt. Rom.
„commendauit filio, quam *Iulium Cæſa-* Lat.
„*rem:* cum ob dictionis ſuauitatem, tum Δωρ. βασ.
„ob materiæ dignitatem. *Ibid. p.92.* L. 2.

„*Cæſar* ſcripſit & vixit æuo optimo, pri-„mus certe poſt *Ciceronem. Diſſ. ad Lipſii Polit. p.91.*

„*Iulius Cæſar* contextu hiſtoriæ, quam „eiuſmodi locis morum nobilior, mon-„ſtrare poteſt, qualis in exponendo eſſe „poſſit vel debeat viri ciuilis oratio, ad „eum modum, quem ſupra laudauimus. „Vnum illud repeto, qui maturius & in iu-„uenilibus annis delectari poteſt lectione „*Cæſaris*, illius ingenium rectum, ſtabile, „& in practico genere, ſicut loqui ſolemus, „non vulgaris notæ exiſtimauerim. Qui „ſero, ſed tamen ſerio tantum auctorem „amabit, argumentum profectus & iudi-„cii ad liquidum emerſi ſic quoque id ha-„bebit. Cui ſemper vilis videbitur *Cæſar*, „etiam in comparatione maximorum „ſcriptorum, is ſciat, ſe vel aliud agere, „vel a vera ratione iudicandi negotia vitæ „multum abeſſe. *Diſſ. T. I. p.105.*

Inter Hiſtoricos neminem habet ſimi-„liorem *Nepos*, quam *Iul. Cæſarem*, de quo „propterea ſtatim ſubiiciemus. Prorſus ea-„dem dici poſſunt de *Iulii* dictione, quæ „de *Nepote* dicta ſunt. Admirabilis vtrique „candor, & facilitas, & proprietas; non

Cap. X. 2.Hiſt. Rom. Lat.

„quæſitæ, ſed innatæ, vt ſic dicam, virtu-„tes. Nihil ibi calamiſtris inuſtum, nihil co-„natu artis moleſtum: omnia nuda, venu-„ſta, recta, ornatu orationis tanquam veſte „detracta, vt loquitur *Suetonius* in Iulio c. „56. pertinetque huc, quod de Auguſti o-„ratione idem Hiſtoricus tradit in Augu-„ſto c. 86. *Præcipuam curam duxit, ſen-„ſum animi quam apertiſſime exprimere, „quod quo facilius efficeret, aut nec vbi le-„ctorem vel auditorem obturbaret ac mora-„retur, neque præpoſitiones verbis addere, „neque coniunctiones ſæpius iterare dubi-„tauit; quæ detracta afferunt aliquid ob-„ſcuritatis, et ſi gratiam augent.* Hæc *Sue-„tonius*. Neque caret interim eloquentia il-„le ſtilus, ſed dum non videtur quærere, „aut ab arte mutuari, inuenit tamen ex ſe „& præfert decorem, quem facilius fuerit „amare, quam imitari. *Diſſ. T. III. p. 537.*

„Eximiis laudibus opera *Cæſaris*, tum „ab aliis, tum a principe orationis Latinæ „*Tullio*, ornata: præſertim hiſtoria, & o-„mni paratu artis iuſtique operis venu-„ſtiores commentarii. Quos egregiæ tan-„tum mentes ſuo metiuntur pretio: quos-„que iudicio vere regio præcipue ex omni „gentilium hiſtoria ſuo filio *Iacobus* Ma-„gnæ Britanniæ Rex commendauit. Ne de „Ludouici XII. Galliæ Regis, aliorumque „ſummorum Principum ſtudio, qui ea le-„ctione tantopere delectati ſunt, nunc di-

Arn. Ferron. L. 3.

„cam.

„cam. *Diſſert. Polit. in Suetonii Caſares edit. Argentoratenſi 1688, 4. ſubiuncta. p. 19.* Cap. X. 2. Hiſt. Rom. Lat.

„Propiore imitandi genere, maioreque „ſimilitudine HIRTIVS & *Oppius Iulii* „*Cæſaris* opera ſuppleuerunt: vt appareat „quidem diuerſos, eiusdem tamen ſtili ge-„nio valde congruentes auctores fuiſſe, „qui imitantur & quem imitantur. *Diſſ. T. I. p. 127.*

§. 7.

SALLVSTIVS generoſiſſimus hiſtoricus & paulo ſublimior; vt de eo dubitari poſſit, an propter ſtilum iuuentuti commendari debeat. Editio *Gruteri* cum notis variorum optima. SALLVSTIVS.

„*C. Salluſtius Criſpus*, quem cum notis „variorum *Gruterus* edidit, Baſileæ antea „maiore forma editus erat. In ſtilo archa-„iſmorum nimis ſtudioſus eſt: in argu-„mento nimis Philoſophus, vt nonnulli „exiſtimant. Recta tamen eſt & grauis „eius Philoſophia. *Comment. de Scr. p.* 45.

„*Salluſtii* proxima ætas eſt. De quo in v-„tramque partem apud veteres, magnifice „& acerbe, exiſtimatum conſtat: euenitque „vt quodam quaſi fato ne iuniorum qui-„dem iudicia vel inter ſe, vel cum veteri-„bus in definienda dictionis Salluſtianæ „forma congruerent. Eſſe quiddam in ſti-„lo huius auctoris profunda cura recondi-„tum, quodque non eandem ſui æſtima-„tionem ſic vel aliter intuentibus ſugge-„rat, id vero apertum eſt. Magno conſenſu

Cap. X. § 2. Hiſt.Rom. Lat.

„veterum doctiſſimi *breuitatem Salluſtii* „commendant: quam tamen adimunt ei „celeberrima propioris æui nomina, *Scaligeri*, *Gruteri*, aliique. Sed, vt opinor, „alia ſunt ac diuerſa ad quæ reſpiciunt illi „& iſti, poſſisque eodem genere dubitandi *Thucydidi* quoque breuitatem abiudicare. Magis ad rem facit, quod *Antiquarius* audit *Salluſtius*: cuius exemplum „non parum ſæculo vult nocuiſſe *Seneca*, „qui *Salluſtio vigente*, inquit, *amputatæ* „*ſententiæ*, *& verba ante expectatum cadentia*, *& obſcura breuitas fuere pro cultu.* Et præceſſerat: *vitia vnus aliquis* „*inducit: ceteri imitantur*, *& alter alteri* „*tradunt.* Poſtea *obſoletas locutiones* „Salluſtianas nominatim reprehendit. „Neque diſſimulat tamen, imitatores exempli, quod ſibi propoſuerunt, modum „exceſſiſſe, eaque, in quæ *Salluſtius* rarius inciderit, pro virtutibus arripuiſſe, „magnoque ſtudio frequentaſſe. - - - -

Epiſt. 114.

„ - - - Auguſtus Antonium eo nomine „reprehendit, quaſi *vtentem verbis*, *quæ* „*Salluſtius ex Originibus Catonis excerpſit.*

Sueton. Aug. c. 86.

„ - - - - *Suetonius*: *Quo magis miror*, „*Aſinium Pollionem crediſſe*, *Philologum* „*antiqua verba & figuras ſolitum eſſe colligere Salluſtio*, *cum ſibi ſciat nil aliud* „*ſuadere*, *quam ut noto ciuilique & proprio ſermone vtatur*, *vitetque maxime* „*obſcuritatem Salluſtii & audaciam in* *transla-*

in Grammat. illuſtr.

„*tranſlationibus*. Sunt equidem nonnul„li, qui noſtro ſæculo ſufficere credunt „debere auctoritatem ſolam veterum ſcri„ptorum; vt ſatis politicum ſit videlicet, „quicquid eorum nomine exemploque „præſcribitur. Neque nobis ſane fas fue„rit diffiteri, e *Salluſtio* multum poſſe mu„tuari orationem politicam; ſi modo me„minerimus, alia exempli cauſſa imitan„tibus, alia eruditis adulto iam profectu „in varios vſus ſuppeditari. Salluſtiana „dictio vult *iudicari*, quod non eſt tyro„cinii, & *eligi*, quod non eſt cuiusuis in„genii. Cum iudicium & electio acceſ„ſerit „*grauitatem* orationis ciuilis, quo„ties illi ſeruiendum eſt, figuris & ſenten„tiis propriis, vt ſic dicam, inſtruet *Salluſtius. Diſſ. T. I. p. 106. ſq.*

„Animoſius eſt *Salluſtii* iudicium de „calamitatibus ex calamitatum cauſſis. *Ibid. p. 131.*

„In *Salluſtio* maior eſt grauitas, ſed nec „imitationi tam opportuna, & cum iudi„cio diſcernenda, ne quis in ea incidat, „quæ in Aruntio carpit *Seneca* Ep. 114. *Diſſ. T. III. p. 541.*

„Diſputant viri eruditi de Orationibus „*Salluſtii*, quas quidam epiſtolas de or„dinanda Rep. ad Cæſarem ſcriptas eſſe, a„lii orationes eſſe aſſerunt. *Diſſ. ad Lipſii Polit. p. 119.*

„*Orationes Salluſtii ad Cæſarem* vere

ſunt

„ſunt compendium politicum, quas ora-„tiones *Lipſius* fere totas transſcripſit, vt „commendaret. *Ibid. p. 109.*

§. 8.

LIVIVS. LIVIVS ſcriptor eloquentiſſimus & maieſtate magnitudineque operis ante omnes. Editio *Gronouii* optima. *Grutori* in fol. multis mendis ſcatet: neque etiam notæ eius magni momenti videntur, ſed potius adiectæ in bibliopolarum gratiam vna cum variis diſcurſibus in *Tacitum.*

„*Liuii* quæ ſuperſunt, emaculatiſſima „dedit altera iam editione *Io. Frid. Gro-„nouius*: ſuppleuit *Freinshemius* libros „amiſſos egregio opere. Etiam hic in o-„ptimis Latinitatis auctoribus illuſtre no-„men tuetur. Polyarchici mixtique re-„giminis bona malaque non aliunde cer-„tius petas. *Comment. de Scr. p. 49.*

„*Liuius* obiit quarto Tiberii anno. Vid. „*Voſſius* de Hiſt. Lat. L. 1. c. 19. Opus ſcri-„pſit ingens, ex quo quantilla hodie ſu-„pereſt portio. Hiſtoricus eſt omnibus „eloquentiæ & prudentiæ virtutibus ador-„natus.

„ - - - - - *Liuius*, quod de eo dicitur,
„*ingens*,
„*Quem mea vix totum bibliotheca*
capit;

„quia omnes omnino hiſtorici numeros „accuratiſſime impleuit. Vnde *Lipſius* „turpiter lapſus eſt in Polit. dum ipſi inter

„alia

„alia falſa etiam Patauinitatem, id eſt, ſer- Cap. X.
„monis quandam peregrinitatem obiicit 2. Hiſt. Rom.
„& *Hiſtoricum ſupinum & negligentem, non* Lat.
„*ſatis terſum & Romanum* vocat *ſ. Lati-*
„*num.* Deſiderarem ego vnicum exem-
„plum. Hauſit hoc ex Aſinio Pollione,
„magnorum ingeniorum æmulo & mor-
„daci cenſore. Verum, vt ſæpius alibi
„quoque diximus, fuit *Lipſius* vt de litera-
„tura egregie meritus, ſic non item de e-
„loquentia; cum ſtili myſteria non ſatis
„accurate viderit. Illud autem longe eſt
„turpius, quod dum ipſi ταυτολογίαν,
„quam tamen vbertatem & ſynonymo-
„rum vſum nec *Cicero* refugit, obiicit,
„tandem dicit: *Quamquam mallem in de-*
„*ſcriptores deriuare.* Quis enim credat,
„quæſo, deſcriptores copioſas iſtiusmodi
„formulas addidiſſe? Quæ certe ſunt ab-
„ſurdiſſima. Sed, vt iam dixi, *Lipſius* ſtili
„myſteria non adeo perviderat, neque in
„lectione auctorum de idea aliqua ſtili to-
„ta admodum ſollicitus erat. Cui acce-
„dit illud etiam, quod quicquid videbat
„di erſum ab *Seneca* & *Tacito*, illud nihil
„exiſtimaret, nec ipſi præter duos iſtos a-
„liquid ſaperet; quod palati eſt & ſtomachi
„nauſeabundi & infirmi. - - - - - - -
„ - - - Eſt autem *Liuius* iuuentuti præ-
„ſertim ad imitandum proponendus cum
„*Cicerone*, propter vbertatem & copiam,
„cum reliqui ſcriptores ſtilum plerumque

Cap. X. 2.Hiſt. Rom. Lat.

„circumcidant. Bene meritus de eo *Gru-* „*terus & Sigonius*; optime *Gronouius*, cu- „ius editio recudetur. *Sacula IV.p. 75.*

„Patauinitatem *Liuio* multi obiiciunt, „ſed nemo recte explicare poteſt, in quo „conſiſtat *Liuii* Patauinitas. *Diſſ. ad Lipſii Politica p.91.*

Inſt. Or.X,1.

„*Liuius* eloquentisſimus ſcriptor, vel *Ta-* „*cito* noſtro teſte; quem ſi omnis politicæ „eloquentiæ promtuarium credideris, a „vero nil alienum putabis. Hunc *Hero-* „*doto* æquauit *Fabius*, quamquam in non- „nullis forte præferri mereatur; *cum in* „*narrando miræ iucunditatis, clariſſimique candoris, tum in concionibus ſupra quam* „*enarrari poteſt eloquens: ita dicuntur o-* „*mnia cum rebus, tum perſonis accommo-* „*data: ſed affectus quidem, præcipue eos,* „*qui ſunt dulciores, vt parcisſime dicatur,* „*nemo hiſtoricorum comendauit magis;* vt „abſoluamus verbis *Fabii*, quod cœpimus. „Hic eruditi habent, quod inſatiabili affe- „ctu mirentur: hic tam præſentis gratiæ „vis ineſt, vt animos interiore diſciplina „non imbutos tamen rapiat teneatque. „Hic omnis ætas inuenit, quod amet. Ita- „que a pueris magis hunc legi vult *Fabius*, „quam *Salluſtium*: ſcilicet, vt puerilis æ- „tas ſplendorem *Liuii* affectu naturali ap- „petat; maturitas virilis ſenſu erudito „æſtimet; prouectior ætas vtriusque ge- „neris diſciplinam doctisſimo iudicio pen- „ſitet

Inſt. Or.II,5.

„ſitet atque commentetur. Notatur quidem μακρολογίας, id eſt longioris, quam oporteat, ſermonis, cum libro VIII. ſcribit: *Legati non impetrata pace, retro domum, vnde venerant, abierunt.* Sed longe differt interdum ſenſus ſcribentis a legente: atque ſicut magiſtris dicendi ſolenne eſt, omnia ad regulas artis vsque ad minutias reuocare: ita ſcriptores de induſtria a præceptis cum ratione ad fiduciam & ſecuritatem quandam ſua ſtudia referunt. Nec deeſſet forte ratio, quæ in oſtenſo exemplo ſatis defenſum daret auctorem, ſi quis id vellet agere. Ne dicam (quod ſupra dictum eſt) ad venuſtatem totius orationis vix pertinere, ſi capillus non prorſus ad leges geometricas ſit repoſitus. Si quis porro velit hodie *Patauinitatem Liuii* cum Aſinio Pollione quaſi ex abdito refodere, is nodum in ſcirpo quærat arbitror. Fortaſſis interim delicati oris limatique iudicii Politicus, etiamſi totum probet ametque *Liuium*, non omnes periodorum ſtructuras menſurasque interdum ſuo propoſito exiſtimabit conducere. *Diſſert. T. I. p. 107.*

Cap. X. 2. Hiſt. Rom. Lat.

Quintil. VIII. 2.

„Quid *Liuio* copioſius? lætius? validius? ſplendidius? quid fortius ad ſenſum, accommodatius ad vitam dici poteſt? Legant, qui diſcere cupiunt, quid ſit maieſtas ſtili ad imperii & reipubli-

„cæ

Cap. X. 2.Hiſt. Rom. Lat.

„cæ maieſtatem quodammodo exacta. *Diſſ. T. III. p. 540.*

„Ex *Liuio* liberæ Reipublicæ genium & „fortunam, populi mores & ſtudia, opti„matum conſilia & artes vbertim cogno„ſces. *Ib. p. 348.*

„*Liuium* ſæpiſſime imitari *Polybium*, „nemo eruditorum dubitat. In iis enim „rebus, quas *Polybius* ſcripſit, *Liuius* non „habuit maioris ingenii & iudicii alium, „quem imitaretur. Cumque animaduer„teret, *Polybium* id agere, vt hiſtoria ſcri„benda ipſam vna ciuilem prudentiam „tradere, negotiorumque naturam, habi„tum, tractationem præ aliis omnibus ſin„gulariter complecti videretur: ipſe in „eodem genere diſciplinæ ne minor habe„retur, diuerſa quidem, ſed exquiſita arte „meruit. Vitauit ergo ea, quæ in *Polybio* vel „nimium reprehendendi alios ſtudium, „vel manifeſtiorem ſui laboris prædicatio„nem, vel ambagioſam circumductionem, „aut operoſius molimen præ ſe ferebant, „deditque ſpecimen politi decorique ope„ris, in quo rerum geſtarum ſeries & ex„poſitio perpetuis ac opportune ſubnatis „rationum ciuilium momentis apte ſimul „& ſpecioſe tanquam venuſti ſine ruga & „næuo corporis ſpectaculum cohæret. Et „vix ſane reperias in *Liuio*, quod delicatiſ„ſimo etiam lectori tædium creare queat; „niſi quod prodigiis memorandis ſolici-

„tiori

„tiori diligentia ſtudet: quam ille tamen „partem religionis facit. - - - - - - - - „ - - - - Quibus aliquis rebus adductus „facile credat, *Polybium* exquiſitis pru„dentiæ & eloquentiæ artibus a *Liuio* ſu„perari. Qua tamen in re non eſt diſſi„mulandum, imitatores ſæpe ingenio eo„rum, quos imitantur, ad accuratiora „quædam inuenienda excitari & ſubmo„neri. *De Polybii Liuiique diuerſa ſcribendi ratione, & huius imitatione; quod Lectionibus Polybianis ſubiunctum legitur. p. 169.*

Cap. X. 2. Hiſt. Rom. Lat.

„Ancipitis plenum negotii certamen, „comparari antiquis velle. Niſi quod „vnus omnium forte ſui exempli partes „ſingulas optime expreſſiſſe videtur, qui „*Curtii & Liuii* damna magna vi inge„nii & eloquentiæ ſarcire contendit. Id „loco & tempore & ratione factum, cum „aliorum ſcriptura & hiſtoria hactenus „nil commune habet. Hic eſt, ſi quis„quam, qui & *Tacito* ſupplendo integran„doque par exiſtimari potuit: cuius imi„tatores, quicunque erunt, valde veren„dum eſt, ne multa auctori ſuo relinquant, „quæ aſſequi fas non ſit. *Muſeum p. 18.*

§. 9.

VELLEIVS politiſſimæ eloquentiæ & eruditæ breuitatis Hiſtoricus, a *Gerardi* filio *G. I. Voſſii* iam defuncto cum notis ſa-

VELLEIVS.

Cap. X. 2. Hiſt. Rom. Lat.

tis elegantibus editus eſt. Quin & Argentinæ a *Io. Henr. Bœclero.*

„*Velleius Paterculus* ſcriptor eſt elegans „terſique oris, qui non tam quidem ad le„ges artis hiſtoricæ reſpexit, ſed ab elo„quentia aliquid mutuatus eſt. Primum „præclare de eo meritus eſt *Beatus Rhe„nanus*, Vir ingenio & induſtria magnus, „de quo ſibi Alſatia noſtra merito gratula„ri poteſt: cuius vitula niſi plurimi araſ„ſent, nunquam eo perueniſſent, quo „deſtinauerant. Mirum autem non eſt, „ſomnum eidem tum interdum obrepſiſ„ſe, cum glaciem in bonis auctoribus „frangeret; vnde nec valde eſt taxandus. „Bene deinceps de *Velleio* meritus *Gerar„dus Voſſius*, *Gerardi Ioannis* filius, cuius „eruditæ in eum extant notæ, niſi quod in „Germanos plerumque, in primis in illu„ſtrem & venerandæ ætatis atque eruditi„onis ſenem *Caſp. Barthium* iuuenis eſt ini„quior: de quo plura in noſtra editione. *Sæcula IV. p. 77.*

„*Velleium Paterculum* cum notis edidit „*Lipſius* in fol. Antw. *Gebhardus* in 12. „*Gerh. Voſſius* in 12. *Comment. de Scr. p. 54.*

„Eloquentia venuſtiſſima & prudentia „ſingulari vir *Velleius Paterculus* & multis „aliis nominibus, tum his potiſſimum fa„uorem ſibi tum promittere auſus, quod „Germanicarum rerum peritus, quod au„licus, quod generoſis familiis conſignan„dis,

„dis, quod moribus notabilibus in vtram- „que partem exprimendis diligens & eru- „ditus auctor ſemper eſt habitus. - - Cap. X. 2. Hiſt. Rom. Lat.

„ - - Militauit *Velleius* in Germania, „quo tempore Romana vis maxime inua- „luerat & contra eam Germanica virtus „ac libertas acerrime feliciſſimeque in- „ſurrexerat. Quis Maroboduum, quis „Arminium, prodigia eius æui & miracula „fidelius curatiusque memorauit? Etiam „cum Romanis aſſentari videtur, Germa- „norum laudes diſſimulare neque voluit, „neque potuit. Imitatum huius conſilii „morem poſtea dixeris *Cornelium Taci-* „*tum:* ſicut exemplum antea *Cæſar* Di- „ctator dederat. Adeo non ſunt alii, „quibus militaris & triumphalis noſtra „patria plus ſpecioſi teſtimonii debeat, „quam militaribus his triumuiris qui non „auditu, ſed viſu tractatuque, vel auſpicio „vel miniſterio decora gentis bellicoſæ „vſurpauerant. - - - - - - - - - - -

„ - Conſuetudo aulæ *Velleium* vt cete- „ris elegantiarum ornamentis, ita facun- „diæ nouo quodam gratiarum genio de- „coræ dulcedine honeſtati publicæ attem- „perauit. *Dedicatio edit. Argentorat. 1663. 8. præmiſſa.*

„Non aſſenſerim *Lipſio* de argumento „operis. A *Troiano* excidio orſus, am- „bitu quodam, neſcio an ſatis excuſato, „ſed quæſito, ad primordia Romanarum

Cap. X. 2. Hiſt.Rom. Lat.

„rerum ingreſſus, ab externis interendis „poſtea abſtinuit. Quod facere non po„tuiſſet, ſi πραγματείαν καθολικὴν in „animo habuiſſet. Nam quæ de illuſtri„bus ingeniis libro priore intexuit, per ex„ceſſum dicta ſunt. Neque magnitudi„nem operis tantam animo conceperit, „quantam *Lipſius*, qui de ſcripturæ modo „& breuitatis, quodam quaſi tranſcurſu „omnia dicendi ſerio cogitauerit. *Annotata in Velleium p. 10. edit. allegatæ.*

„Singularis eſt plane, quod iam alibi „monuimus, *Velleii Paterculi* in deſcriben„dis & veluti nota publica ſignandis ho„minum naturis diligentia. Hinc videre „eſt deſcriptiones perſonarum & elogia „ingeniorum, quæ ſubinde decenter, vti„literque hiſtoriæ ſuæ inſeruit, philoſo„phiæ politicæ plurimum, nec minus fa„cundiæ continere, denique prorſus eo „dirigi, vt per quoſdam quaſi characteres „politicos, ab auctoribus rerum atque a„gentibus ad recondita & præcipua omnis „actus in republ. principia proficiamus. *Characteres Velleiani initio.*

„*Velleius* quoque æui Tiberiani ſcri„ptor ex iis eſt, qui ſtilo politico ſingu„laris cuiusdam gratiæ & iucunditatis ge„nium ſtuduerunt conciliare. Sed plus „habet ex quæſito: cum *Curtius* absque „ſuſpicione & ſpecie talis propoſiti exqui„ſitus ſit. Eſt tamen *Velleius* in eo feliciſſi„me diligens, quod ſtudium ſuum absque „omni

„omni faſtidio & ineptiis lectoris iudicio „& fauori ſumma cum voluptate appro- „bat. Verum de hoc ſatis dictum eſt in „Oratione, quam de Hiſtoria *Velleii* publicauimus. *Diſſ. T. 1. p. 109.* Cap. X. 2. Hiſt. Rom. Lat.

„*Velleius* quoque *Paterculus* in hac claſ- „ſe ponendus eſt, qui vbique eleganter & „ſupra vulgi conſuetudinem loquitur. „Terſa eius oratio eſt & decore polita, „de qua prolixe diximus in oratione de „Hiſtoria Velleiana. Diſſ. T. III. 539. (*Eſt illa oratio longior quam vt hic repeti poſſit: legi tamen meretur in Orationibus Baclerianis p. 269.*)

§. 10.

TACITVS prudentia & iudicio ſupra omnes excellens, difficilis tamen & qui a paucis recte intelligitur, adeo, vt ſtultiſſimi dicendi ſint, qui ex verſione *Tacitum* ſe poſſe intelligere præſumunt. Inter verſiones Hiſpana optima. *Tacitus illuſtratus* a peregrinantibus magni æſtimatur: ſed reuera Notæ nullius momenti, nec meliores ſunt, quam ineptiſſimæ nouæ cogitationes in auctorem hunc *Ludouici Aurelianenſis* & *Hannibalis Scoti* Placentini commentaria ſ. Notæ aulicæ & politicæ, quas appoſite plumbeas *Lipſius* vocauit: cuius Notæ alias in in hunc ſcriptorem optimæ ſunt. Sed cum de coniecturis ſuis nimis ſibi gratularetur, inuentus eſt *Freherus*, ſub *Lampugnani* perſona latens, qui eas ex ficto Codice Mi- TACITVS.

Cap. X. 2. Hiſt. Rom. Lat.

randulano refellit: quamuis poſtea Lipſius eidem; *Diſpunctiones Codicis Mirandulani* oppoſuerit. Editio Pariſienſis in fol. optima, cum notis variorum; vt & Berneggeriana Argentorati in 8.

„*Taciti* ætas vltra hoc ſæculum (pri„mum) excurrit. Alibi nos plura de *Tacito* „diximus, hic non repetenda. Adeo au„tem iudicia iniqua ſuſtinuit hic Hiſtori„cus, ut *Muretus* etiam, magnus eius „amator, æſtimator, & interpres, cum „Romæ interpretandum ſuſcepiſſet, ma„ximo doctiſſimorum virorum confluxu, „in eo agnouerit aliquam horriditatem, „ſalebroſa quædam & tesquas: quod fal„ſum eſſe iam notum eſt; ſi excipias lo„ca corrupta; in ceteris enim egregia „conſpicitur *συμμετρία*. Omnium autem „minime audiendus eſt *Caſp. Scioppius* „omnium magnorum ingeniorum obtre„ctator; de quo illud verum fuit in re li„teraria, quod de Iſmaele dicitur, quod „omnium manus contra ipſum, ipſiusque „manus contra omnes fuerit. Hic *Taci*„*to* omnem laudem adimere conatus eſt, „quem tamen ipſe ne capiebat quidem. „Nihil autem eſt ineruditius, quam *Taci*„*tum* propterea cauillari, quod in eo vo„cabula quædam reperiantur, quæ apud „*Ciceronem* & alios non leguntur. Quan„tum enim ille habuit ex omnibus aucto„ribus, quorum ſtudioſiſſimus eſt imitator,

„tor, quos nos hodie deſideramus! Illud „autem plane nihil eſt, quod cenſent, *Ta-„citum* a iuuentute non legendum, eo „quod nil niſi de flagitiis & ſceleribus ſcri-„bat. Quæ accuſatio aliquem locum ha-„bere poſſet, ſi flagitia dominationis com-„mendaret, ſicut hodie *Machiauellus* & „Machiauelliſtæ ſeu Pſeudo-Politici vitia „tanquam virtutes commendant, quæ „contra *Tacitus* nominibus ſuis appellat „ac infamat, officiumque boni hiſtorici fa-„cit. Qui ergo ita diſputant, ſuum po-„tius ſæculum accuſant. Quantopere „optandum eſſet, vt hodierni Politici ad „exemplum *Taciti* & *Ariſtotelis* ſcapham „appellarent ſcapham. Primam editio-„nem debemus *Beato Rhenano*; alteram palmam meretur *Lipſius*, qui ingenium „huius ſcriptoris plane peruidit, quam-„uis fere in correctionibus audacior in-„terdum ſit, pro more Criticorum, qui „ſæpe depoſito pignore iurare audent, „auctorem ita ſcripſiſſe, vt ab ipſis fuit cor-„rectum. Qua de cauſſa etiam *Hippoly-„tus a Collibus*, Conſiliarius Palatinus, „*Lipſio* alias amiciſſimus, eum exagitauit „edito libello & confictо nomine *Pom-„peii Lampugnani*, in quo finxit, in Codi-„ce Mirandulano omnia aliter legi, quam „*Lipſius* correxiſſet. Cum igitur *Lipſius* „neſciret, quomodo res illa ſe haberet, pro „certo autem haberet, in Italia nullum

Cap. X. 2. Hiſt. Rom. Lat.

Cap. X. 2. Hiſt Rom. Lat.

„alium Codicem MS. eſſe, quam Florentinum, quo ipſe vſus eſt, edidit librum, cui titulus: *Diſpunctio Codicis Mirandulani*. Sed *Hippolytus* fabulam deinde ipſemet detexit, quæ omnia ingenti illi editioni Pariſienſi inſerta ſunt. Abſurdiſſimus, ineptiſſimus & indoctiſſimus eſt Commentator *Taciti Ludou. Aurelianenſis*, cuius *Cogitationes* (ita enim librum inſcripſit) & *Monumenta* ne plumbea quidem ſunt, & putidiſſimis ineptiis pleniſſima. Mirum autem, imperitos noſtros Galliæ peregrinatores hæc nihilominus admirari interdum. Ex Italis egregie commentario ſuo in *Tacitum* inſaniuit *Hannibal Scotus*; cuius opus iudicio *Lipſii* in epiſtolis poſthumis, recte vocatur plumbeum, in quo homo indoctisſimus difficilia & πολιτικώτατα tranſilit; ea autem, quæ in ſuperficie poſita ſunt, etiam omnibus obuia, fuſe annotat. *Sæcula IV. p. 85.*

„*Lipſii* emendatio An. XII, 53. cum confidentius facta videretur *Hippolyto a Collibus*, ſub aſſumto ſchemate *Pompeii Lampugnani* inter alia impugnauit, lectionemque haud dubie audaciorem ſubſtituit. Reſpondit *Lipſius* (diſpunct. Cod. Mirandul.) & potiſſimum auctoritatem *Cuiacii*, qui *Lipſii* emendationem (Obſeru. L. 21. c. 16.) probauerat, in eximia diſſertatione de SCto Claudiano ob-

„ten-

„tendit. *Lud. Aureliani* (infelicis plerum- „que Critici) iſta eſt correctio &c. *Comment. in Grotium. p.533.* Cap. X. 2. Hiſt. Rom. Lat.

„*Gruteri in Tacitum notæ* hoc habent, „vt copiam quaſi dogmatum politicorum „exhibeant. *Diſſ. ad Lipſii Politica. p. 129.*

„*Cornelii Taciti* prudentia ſicut con-„ſenſu hominum temporumque prædi-„cata eſt: ita facundiam non potuerunt „capere aut iudicare, qui in penetralia „huius ſtudii vere ſubtilis & reconditi non „rite ſunt ac ordine admiſſi. Quo nomi-„ne merito reprehenduntur inſignes qui-„dam viri in vtilisſimo *Voſſii* illius de *La-„tinis Hiſtoricis* opere. Sed mirari ſatis „non poſſis, reperiri hodieque, qui *Ta-„citum* corrumpendæ Latinæ dictioni na-„tum aſſeuerare non vereantur. Neſcio „an hic dicam, quod ſæpius mihi videor „animaduertere; viros etiam eruditos & „harum literarum ſcientiam profeſſos non „pari ſtudio in ſcriptoribus tractandis ver-„ſari; ſed nonnullis quidem mentem ac „operam ſerio impendere, in aliis haud pa-„ri diligentia neque iudicio tam liquido, „ſæpe ne absque faſtidio quidem, vt præ-„concepta alibi mouet adfectio, verſari. „Hinc eſt, quod contemni nonnunquam „videmus, quæcunque non quidem a re-„cto, ſed a formula exempli, quod ſibi „quisque amandum delegit, abeunt. E-„quidem ſi Latinum non eſt, quicquid a

Cap. X.
2. Giſt. Rom.
Lat.

„genere dicendi Ciceroniano eſt diuer-
„ſum, fingant ſibi quidquid volunt, &
„quærant ſæculum aut orbem, in quo vna
„tantum orationis forma obtineat placeat-
„que. Certe ex *Cicerone* hoc nemo didi-
„cerit, qui ſcripta eius legit. Poſſet ali-
„quis, ſi inſtitutum pateretur, ex ſolo *Ci-*
„*cerone* ad omnia, quæ Taciti ſtilus habet,
„inſignia exempla annotare: adeo non
„odit *Cicero* Atticam illam ſubtilitatem,
„aut natas ex abdito ſententias & nouata
„decore vetera vocabula & verba ſenſu
„tincta, quæque ſunt id genus alia. - - -
„- - Non iniuria quoque forte dubitaue-
„ris, an immunes illi cenſores vnquam ſa-
„tis obſeruauerint quam diligens imitator
„fuerit *Tacitus* optimorum & ſcriptorum
„& operum. Vix enim dici poteſt, quan-
„tum ex optimi æui eloquentia reconditæ
„eruditionis & terſiſſimæ Latinitatis ex-
„preſſerit hic ſcriptor. Certe de nouitate &
„inſolentia ſtili hactenus non videtur ei
„lis mota eſſe, vt arbitrer facilius æuo, quo
„vixit, ei obiici potuiſſe, quod *Plinio* ob-
„iectum eſt, non eſſe eum contentum elo-
„quentia ſæculi ſui, ſed ad antiquorum
„exempla ſtudioſius recurrere. At enim
„non ſeruauit totam illam formam ætatis
„aureæ. Poſſis reſpondere, ne illo qui-
„dem æuo vnicam fuiſſe notam dictio-
„nis; neque omnibus diffuſum aut ex-
„pla-

„planatum, ſed iam tum non paucis ad- Cap. X.
„ſtrictum preſſumque orationis genus 2. Hiſt.Rom.
„probatum eſſe. Sed quoniam inſecutis Lat.
„temporibus, ſub imperio ſingulari Cæſa-
„rum magis magisque placere cœpit At-
„tica illa breuitas & preſſa grauitas,
„pars eruditionis & prudentiæ fuit,
„genium ſæculi quodammodo pro-
„pitiare: quod *Tacitus* ita præſtitit, vt &
„*Senecæ* conatum, & *Pliniorum* dexterita-
„tem veluti naturali quodam bono vice-
„rit. Habet ſane aliquid proprium & ſu-
„um, ſed quod naturam potius & habitum
„animi & altioris prudentiæ genium,
„quam curam & artem referre videatur:
„adeo congruunt omnia æqualiter & re-
„ſpondent inuicem apte, & pulcre decent.
„Quæ ſola res ſupra inuidiam cenſuræ a-
„trocis *Tacitum* collocare debuit. De
„cetero, fruatur ſuo ſenſu auſpicioque,
„quantum lubet, qui in carmine tantum
„habere locum, neque ad *Taciti* ſtilum
„notandum adhiberi poſſe contendat,
„quod *Horatius* iudicauit: *Dixeris egregie*
„&c. Quantum etiam & quam decore
„Græcis acceptum dictio eius referat, non
„niſi eruditæ æſtimationis eſt. Præcipu-
„um, quod caliginem & inſolentiam af-
„fundit pleriſque, ſunt figuræ ſubticentiæ,
„detractionis & *ἐμφάσεως*, vt nunc Rhe-
„torum vocabulis vtamur. Hæc in *Taci-*
„*to* crebriores & ad peculiarem quendam
graui-

Cap. X. 2.Hiſt. Rom. Lat.

„grauitatis modum accommodatæ; quæ „minus exercitatis obſcuritas videtur. De „hoc conqueruntur, & abrupta omnia & „inacceſſa clamant; cum plerumque vni-„us voculæ adiectione & ſupplemento o-„mnia plana & expedita dari poſſint: id „quod in elegantiſſima ſua Paraphraſi „ſubinde demonſtrauit ampliſſimus no-„ſter *Freinshemius*. Sed relinquatur, o-„pinor, *Tacito*, quod alios non æque de-„cuerit, neque diſcedat a lege ſui operis „ſtudioſus eloquentiæ ciuilis, quantum ad „perſpicuam & plenam facilitatem atti-„net; dummodo non ignoret, quicquid „habet *Tacitus* vel electum verbis, vel „graue ſententiis, poſſe ſine vllo negotio „ad rationem dicendi apertiſſimam pla-„niſſimamque transferri ab eo, qui probe „intellexerit tantum ſcriptorem (intelli-„gunt autem oppido pauci) & in aliqua di-„ctionis forma ſemel ſibi conſtiterit. Cui „hæc præſidia abfuerint, is potius alios vi-„detur debere auctores ſequi. *Diſſ. T. I. p. 110. ſqq.*

„Quandoquidem ab initio ne doctiſſi-„mis quidem Viris *Tacitus* is viſus eſt, qui „videri debuit, & poſtea malignis *Scioppii* „cenſuris e numero Latine ſcribentium „quodammodo exterminari cœpit: inui-„ctis oſtendere nitebar argumentis, quam „eſſet vbique Latinus, quam Latinorum „optimorum imitator; quam nihil hor-„ridum

„dum, ſed omnia perpolita & a ſalebris Cap. X.
„longiſſime remota haberet: niſi qua 2. Hiſt. Rom. Lat.
„corruptæ ſcripturæ aut mutilæ manife-
„ſta præfert indicia. Quicquid arduum
„& inacceſſum videretur, aliis deberi cauſ-
„ſis demonſtrabam. Prudentiæ autem
„in profundo receſſu latentis opes, quibus
„inſtrumentis, artibus, laboribus, erue-
„rentur, non perfunctoriis puto ſpecimi-
„nibus, nec infrequentibus ad aures ani-
„mosque eorum, qui mihi operam da-
„dabant, inſinuatum eſt. *Epiſt. Dedic. Commentationi in Taciti primordia Annalium & Hiſtorias præmiſſa.*

„Tota *Taciti* dictio, totus dictionis „contextus; omnesque adeo verſus copi„am diſciplinæ ciuilis perpetuam ſpirant. *Præfatio Commentationis in priora Annalium Taciti.*

„Deſcripſit *Tacitus* ſeditiones militum *L. 1. Annal. c. 16.--50.* „tanta diligentia & facundia, vt ſemel & „eximie huius argumenti Philoſophiam „complecti voluiſſe videatur. Certe „apud veteres non habemus accuratio„rem ſeditionis militaris expoſitionem: „vt merito in exemplum talis cognitio„nis ſtudioſis Prudentiæ commendari „debeat. *Comment. in priora Annal. p. 465.*

„In libris *Hiſtoriarum* ſcripturæ mo„dus vberior, florentior & in omnem „pragmaticæ hiſtoriæ amplitudinem por„rectior: in *Annalibus* omnia reciſa & „ſubti-

Cap. X.
2. Hiſt. Rom.
Lat.

„ſubtiliter preſſa, contextu quoque mul„tum diuerſo & temporibus potius, quam „rerum vinculis ordinato, præſcribun„tur. *Annotata in libros Hiſtoriarum init. p. m. 495. & alibi paſſim.*

„Vel ſæculi cauſſa addendus eſt *Taci„tus*, qui ambages aularum, arcana do„minationis, commenta & flagitia Ty„rannidis, quibus nil frequentius, multa „diligentia reducit & ex latebris ſuis in „lucem, non ſine graui tamen iudicio, „proſtituit. *Diſſ. T. III. p. 348.*

„Dedi operam in Commentario ad „primordia *Taciti*, vt exemplum inde „capere poſſint, qui de intelligendo tan„to auctore ſunt ſolliciti. Quamquam „ſane, ſi tempus tuliſſet, longe penitio„ri diſciplina fueram tibi oſtenſurus, „quanta tum ſtili, tum prudentiæ *Taciti* „eſſet profunditas. Nam qui dicta quæ„dam & loca excerpunt, de quibus diſ„ſerunt illi auditoribus ſuis, non expli„cant *Tacitum*, ſed generatim ſub hoc „prætextu materias & locos communes „pertractant. *Ibidem.*

„*Tacitum* reprehendit quidem *Caſp.* „*Scioppius*, quod malas artes doceat, ſed „immerito. Nam non docet illa *Taci„tus*, ſed fugienda proponit. *Diſſ. ad Lipſii Polit. p. 90. ſeq.*

„Nonne *Tacitus* ſcriptor eſt, inqui„unt nonnulli, qui potiſſimam ſuæ hiſto-

„riæ

„riæ partem tyrannicis artibus actibus- Cap. X.
„que commemorandis implet, quibus 2. Hiſt. Rom.
„ſcilicet facilius mali Principes in horri- Laſ.
„bili illo κακοπραγμοσύνης myſterio,
„quam boni in εὐπραγίας publicæ nego-
„tio informari queant? - - - - Sane,
„qui *Tacitum* legerunt, ſciunt apprime,
„hæc talia ipſum non ſcripſiſſe vt doce-
„ret, vt approbaret; ſed potius vt e la-
„tebris ſuis eruta infamia publica nota-
„ret, quicquid eſt arcanorum flagitioſo-
„rum & inanium; item arcanorum do-
„mus & dominationis: quibus ille vel ſo-
„lis nominibus ſatis cauiſſet, ne quis pro
„imperandi artibus arriperet; etiamſi
„non eſſent additæ (ſunt autem magno
„ſtudio paſſim & cum emphaſi additæ)
„grauiores cenſuræ. Sicut itaque Elen-
„chi Sophiſtici ab *Ariſtotele* ſunt traditi,
„non vt iis vteremur, ſed vt conſtaret
„nobis de deceptione & ſimulacris τῆς
„φαινομένης σοφίας, ἀλλ' ἐκ ἔσης, quæ
„ſummo ſtudio vitanda eſt; ita vt rectio-
„rem gerendæ reipubl. viam Principes
„inſiſterent, deteriorem non oſtendit
„modo, ſed vituperauit *Tacitus*, ratus
„nullo validius argumento ad fugienda
„talia homines impelli poſſe, quam ſi
„metu infamiæ apud poſteros deterre-
„antur; id eſt, ſi videant, hiſtorica liber-
„tate omnia denique clam patrata in pu-
„blica luce collocari ac deteſtationi po-
„ſteritatis

„tio Prouidentiæ, ſiniſtrum de Chriſtia-
„nis iudicium, de Iudæorum rebus fabu-
„las) nemo opinor tam abſurdus erit,
„quin ſponte intelligat, *Tacitum*, quoti-
„escunque commendatur, cum exceptio-
„ne paganiſmi (intelligo autem & quos
„impreſſit paganiſmus ſcriptis proprios
„quaſi characteres) commendari. Quam-
„quam in tertio, ſiue de rebus Iudæorum
„nil mirum eſt, *Tacitum* aberraſſe; ſicut o-
„ſtendit III. de republ. Hebr. 4. doctiſſi-
„mus *Cunæus*.*Diſſ.* *T. III. p.* 384. *ſq.*

„*Tacitus* ſeueriſſimæ & profundiſſimæ
„orationis auctor ſine exemplo haberi de-
„bet. Sed cum duplex ſit grauitas, hor-
„renda ſeu inſolens, & accurate compo-
„ſita ſiue congruens, valde errant, qui il-
„lam potius, quam hanc, *Tacito* tribu-
„unt. *Ibid. p.* 541.

„Caligat circa aduerſa & clades Roma-
„norum perſpicaciſſimus alias ſcriptor
„*Tacitus*, non citra prouidentiæ iniuriam,
„quam tum quoque vix agnoſcit, cum a-
„gnoſcit. *Diſſ. T. I. p.* 1131.

„Laudandus eſt hoc loco euidentiæ
„nomine, quo minime vulgo cenſeri ſo-
„let, *Cornelius Tacitus*. Ille, cum in an-
„nalibus ſuis non bella & externos caſus,
„ſed domeſtica veluti ac interna tractet, ea
„dexteritate vtitur, vt Senatui e. g. non in-
„tereſſe modo videatur, qui legit, ſed ob-
„ſeruare poſſit plura, quam ſi intereſſet:

Cap. X.
2 Hiſt. Rom. Lat.

„quid verbis velatum, fictum, ornatum, „implicatum, ſuſpenſum; conſilio reconditum; geſtu adiutum; vultu ſimulatum; interpretatione deflexum; ſimulacris mitigatum; vi arcana intenſum: „quis ex omni curiæ parte affectus, quæ „diuerſitas mentium, quæ voluntatum inuitamenta, qui fines ſtudiorum: quo decreta tendant, quam facta reſpiciant metam: quis nexus cohærentium, quæ ſpes „aut minæ conſequentium: quæ fraus aut „veritas exemplorum, quæ calliditas repertorum. Hæc & talia ea arte ſunt a „*Tacito* prodita, cui neminis ſcriptionem „comparare poſſe facile dixerim. Singula verba aliquid momenti pragmatici „inferunt: ipſa connexio non rerum modo, ſed dictionis, habet aliquid quo inſtruat lectorem negotiorum naturis intentum. *Dio* cum ambitu id agit & in „potioribus: ſed ad reconditiora neque „is, neque ad hunc modum alius quisquam ſtilum porrigit. *Plutarchus* ſententiis & philoſophando in Vitis ſuis inſtitutionem lectoris profitetur: *Salluſtius* & „*Marcellinus* digreſſionibus & dictis ſententioſis: *Liuius* & *Polybius* grandi illo „prudentiæ apparatu, quem interpoſitis paſſim iudiciis, obſeruationibus, „monitis, expreſſionibus inſtruxerunt. „At vero, qui ad exemplum *Taciti* toto dicendi charactere, tota compoſitionis arte, tanta ſenſuum copia, intenſio-

„tenſione, geminatione, inſinuatione, re„rum geſtarum notitiam adiuuerit, nomi„nari ex antiquitate nemo poteſt. Hinc „eſt, quod dixi, euidentiæ laude illum præ„ſtare, neque aliunde rectius peti in„telligentiam rerum, vt ſunt, non „vt videntur, aut dicuntur, aut ad„ornantur. Sed opus eſt viro, & inge„nio, & eruditione, vt in ceteris par„tibus, ita vel in ſola dictione, quam ra„riſſimi doctorum, minime autem omni„um ſcioli & vani, quorum mores auer„ſatur natura huius ſcriptionis, ſatis capi„unt. *Ibid. p.* 1126. *ſq. Add p.* 1136. 1137.

„Cum hiſtoriam, potiſſimum noſcendæ „reipublicæ inſtrumentum, commendat „*Tacitus*, & ſuam exempli ergo nomi„nat, palam eſt, nobilia illa decoris tantum „ingeniis pari prudentiæ & ſermonis fa„cultate condita monumenta deſignari. „- - - - - Omni laudatione ſuperior eſt „*Taciti* in hoc genere calamus, qui nihil „omiſit in Annalibus, quod ad ingenium „Principatus & Principum, ad conſilia & „artes dominationis, ad habitum denique „rei Romanæ, qualis per ea tempora erat, „pertineret. Atque in hoc inſtituto non „voluptati, ſed profectui lectoris inſerui„endum ſibi duxit, diſerte teſtatus, profu„tura ſane illa primo aſpectu leuia quæ „ſcriberet, quamuis minimum oblectatio„nis afferant. *Diſſ. T. I. p.* 54. *ſq. Add. p.* 78.

Cap. X. 2. Hiſt. Rom. Lat.

„Exemplum grande nobis præbet hi„ſtoricorum ſolertiſſimus *Cornelius Taci„tus.* Huius ingenio & eloquentiæ cum „dignam fortuna materiam denegaſſet, „obtuliſſet autem tempora, quibus nun„quam fœdiora res Romana habuit; ſcri„pſit non Principum vitas, ſed facinora la„tronum, ſed immanitates belluarum, non „ſenatus ſententias & conſulta, ſed probro„ſas adulationes, ſceleſtas delationes, mi„ſeras neces: populi autem non obſequia, „ſed miſerias ſine exemplo acerbiſſimas. „Denique quicquid tyrannidis ingenium „in orbe vnquam tulit impium, crudele, „dedecoroſum, triſte; hoc in compendi„um eorum temporum, quæ *Tacitus* me„morauit, Romam confluxit. De quo „tum ſæpe conqueritur; tum, cui bono „res tam malas narrauerit, diſerte fatetur: „nimirum, vt execrari hæc poſteri, & pro„pter eam poſterorum execrationem futu„ri Principes cauere diſcerent: *vtque prauis „dictis factisque* (ſic loquitur III. An. 65, 1.) „*ex poſteritate & infamia metus eſſet.* At„qui ille propter eiusmodi arcana, flagitio„ſa, inania dominationis denique (quibus „vel ſolis nominibus tam cauit, ne quis „pro imperandi artibus arriperet) mirifice „placet hodiernis politicis, qui felices ſe „ſuosque Principes autumant, ſi ea ſequan„tur, ob quorum ſolam narrationem in„felix *Tacitus* ſibi aliisque viſus eſt. *Ta-*

„citum

„*citum igitur* (ſunt hæc magni *Caſauboni* „in aurea ad *Polybium* præfat. verba) *fa-* „*cile nos quidem excuſamus: illos excuſari* „*non poſſe iudicamus* &c. Hactenus *Caſau-* „*bonus*: cuius auctoritate ex abuſu infeli- „ciſſimo vindicandum cenſuimus ſcripto- „rem maximi ingenii, nec minoris pru- „dentiæ, parique eloquentia præditum: „quem alio fine, rationeque multum di- „uerſa tam ſerio admiramur, vt in genti- „litate tota neminem audeamus illi vs- „quequaque anteferre. *Diſſ. T. I. p.* 737. (*Conſ. tota Oratio de C. Corn. Taciti Hiſto- ria, ac multa ſcribendi arte iudicioque, an.* 1636. *priuatæ Annalium interpretationi præmiſſa, inter Orationes p.* 258. *ſqq. item- que altera poſt abſolutum in Annalium Ta- citi interpretatione Principatum Tiberii; ibidem p.* 301. *ſqq.*)

„Illos nulla tueri videtur ratio, qui le- „nioribus apti aut ſueti, ſublimiora cum „obſcuritate quadam, &, ſi diis placet, *Ta-* „*citi* ſingularem illam maieſtatem, vltro „affectare inſtituunt. Quod ne *Lipſio* qui- „dem ſucceſſurum fuiſſe, ſi vel maturus „æui inceptaſſet *Taciti* ſupplementum, „quod in adoleſcentia ſe perfeciſſe glorio- „ſius iactitat, viri ſummi crediderunt. *Mu- ſeum p.* 17. *ſq.*

„*Berneggerus* ad totam literariam anti- „quitatem repurgandam animo conuer- „ſus, eiusmodi inſtitutum tenuit, quo

Cap. X.
2. Hiſt. Rom.
Lat.

„(præfiſcine dicam) neque ad emendanda hæc ſtudia quicquam limatius, neque ad amplificanda copioſius, neque ad tractanda inſtructius a quoquam hactenus excogitatum eſt. Prodierunt antea præclari auctores, magna cum editorum celebritate illi quidem (quam intactam ad poſteros perennare iubemus) prout cuiusque ingenium, occaſio, ſuppellex tulit. Aliquis ſcriptorem MSC. ope aut per ſolertiam emaculauit & correxit: alius varias lectiones collectas diligenter, examinauit & contendit: nonnemo rituum & priſci moris aliqua expoſuit: quidam vſum & vitam ſpectantes, ciuilis viri inſtitutionem quibusdam notis profeſſi ſunt aut diſſertationibus. Vt minus diſperſa hæc noſcerentur, quærebatur conſilium; cuius ſpecimen meditari Lutetia Pariſiorum cœpit: inde enim procuſa ſunt ingentia *Taciti*, *Suetonii*, *Senecæ*, volumina. Quas erat reperire doctorum in ſcriptorem eum curas, in vnum corpus conduxerunt. Eius generis etiam alibi exempla vſurpata: extantque ad hanc formam Gruterianæ nonnullæ editiones. Verum hoc pacto nondum erat vel tempori, vel eruditioni conſultum. Quid quisque, & an, quod deſiderares, annotaſſet, ſatis arduus inquirendi labor natus, ſine tædio hactenus, niſi toties fruſtra, tolerandus. Multi

„diffi-

„difficiles loci & ſuſpecti ne verbulo quidem memorati, digna illuſtratu plurima „plane præterita, alia bis terue a diuerſis „poſita. Plerique enim non ad editionem auctoris iſta, ſed in ſuis aduerſariis „forte conſignauerant. Iam quantum ſuperat eorum, quæ aliis magnis viris „huic auctori quidem profutura, ſed in aliis operibus & miſcellaneis ſæpe commentariis prodita inueniebantur. *Bernegerus* ergo iniuit rationem, qua ſemel „perfectioni ſtudiorum & tempori, tum „& inſtituto cuiusque prolixo, vt ita dicam, compendio ſubueniretur. Quicquid vbique terrarum inde poſt renatas „literas, ad vnumquemque ſcriptorem felicia publico elaborauere ingenia, quicquid emendationi, illuſtrationi, dictioni, „argumento, ex omni penu doctrinarum „ſeruit, coacta ſub vnum conſpectum, diſpoſita in promtos vſus, locupletata ingenio editoris omnia exhibentur. Ita „moles libro demitur, copia augetur, ordo additur: cuius inſtituti pars ſunt ſane „non ignobilis Indices, non tumultuario „aut ſemipleno congeſtu, non frigida & „triuiali philologia, ſed plane nouo exemplo in maiores, quam facile dixero, opportunitates ac ſubſidia adornati, quæ experimentis potius, quam elogiis innoteſcere poſſunt. Huius operis formam animo complexus Noſter, ingenti apparatu,

Cap. X. 2. Hiſt. Rom. Lat.

Cap. X. 2. Hiſt. Rom. Lat.

„tu, tempore, inſtrumentoque grauiſſi-„mo indigere ſe intellexit. Comparatæ „igitur iam olim bibliothecæ nobiliſſimæ, „in quam patrimonium ſatis lautum im-„penderat, acceſſere tum quotidiana ex „librorum emtione augmenta, tum effe-„cti in omne genus ſcriptorum indices, „ſyluæ, notæ, commentarii: quibus ipſe „partim manus admouit, partim ſtudio-„ſorum ære ſatis largo conductorum ope-„ra perpetua, quæ minus ingenio vide-„bantur opus habere, expediuit. Fidem „pæne excedit, quantos homo priuatus in „hunc vſum ſumtus tolerauerit. Effe-„ctum ergo vt ſinguli propemodum libri, „neque minus recentiores, quam priſci, „ſuis quibusdam præſidiis ſint ornati, & „vniuerſi communi quodam mutui vſus „vinculo ſibi inter ſe reſpondeant: quali „paratu fortaſſe ſola cenſeri Argentina „poteſt. Enimuero quid expectare in „poſterum ex hoc elegantioris literaturæ „domicilio orbis debeat, *Iuſtinus & Ta-„citus*, quorum editione præluſit tantum „deſtinatis *Berneggerus*, facilem conie-„cturam præbent. Sed & *Suetonio*, *Vel-„leio*, *Liuio*, *Arriano*, *Ciceroni*, *Senecæ*, ac „in primis *Salluſtio*, *Thucydidi*, *Pachyme-„rio*, propinquus nouæ lucis ſplendor o-„riebatur: niſi intercepto morte *Berneg-„gero*, omnem hanc induſtriam & vota „ſæculi in Freinshemianos humeros ſu-„premum

„premum numen aptauiſſet: quibus quam „bene ſedeat hoc onus, Floriano pridem, „& nuperrime Curtiano opere cognitum „abunde ac oſtenſum eſt. Illud non omi- „ſerim affirmare, dignum eſſe inſtitutum „tam ſtrenuum, quod publica omnium eo- „rum munificentia foueretur, qui perenn- „tium in Germania ſtudiorum dignitatem „refloreſcere optant. *Orationes p.171.ſqq.*

Cap. X. 2. Hiſt. Rom. Lat.

„Quo factum eſt, vt præter morem & „fas ſæculi & ſentire de præcipuis rebus, „quæ vellet, & quæ ſentiebat, exprimere „poſſet *Forſtnerus*. Nouum & decorum „ingenuæ libertatis genus: quod & illi ar- „guere verentur, qui quædam indicta „mallent. De iis, quæ ad *Tacitum* retu- „lit, loquor. Obſeruaſtine, Modeſte, quam „feliciter in iis etiam, quæ adoleſcentior „ſcripſit, noua cum antiquis contulerit, „quantum ille ab obſcura vetuſtate petitæ „lucis in abſtruſam nouitatem intulerit? „Ceteros, quid *Tacitus* ſuo fuiſſet ſæculo; „hunc, quid omnibus eſſet ſæculis, ſtatim „peruidiſſe credideris. Nam quæ ab vn- „decimo Annalium libro perſecutus eſt, „prouectioris iam multoque rerum vſu „eruditæ ætatis exquiſita ſpecimina ſunt. „De quibus nemo, niſi peritia interiore „rerum hominumque Europæ imbutus, „idoneum tulerit iudicium. Ingenio- „rum ad lucem & res gerendas natorum „hæc palæſtra eſt: in quam parum felici-

Cap. X. 2. Hiſt. Rom. Lat.

„ter deſcendit vir eruditus ille quidem „multis literis & *Forſtnero* amicus, ſed bi„bliothecarum vmbraculis aptior, quan„do *Forſtnerum* & *Gruterum* plus ad *Ta„citum* eruditionis, quam decet, attuliſſe „in cenſura librorum ciuilium arbitratus „eſt. Quid omnino *Gruteri* diffuſæ & ad „locos communes implendos factæ diſſer„tationes cum politulis *Forſtneri* & lima„tulis animaduerſionibus commune ha„bent? Alteræ, quid in eruditionis apparatu „copioſum; alteræ, quid in vſu eruditio„nis electum ſit ac ciuile, oſtendunt. Id „debebat vir candidus, ſi ſatis indolem vel „*Taciti*, vel *Forſtneri* cepiſſet, dicere, v„num eſſe *Forſtnerum* qui ſuper ſapientiam „experientiamque etiam id genus erudi„tionis ad grauiſſimum ſcriptorem attule„rit, quod & decere, & valere ſolum hic „debeat poſſitque. Id quod amplius ap„parebit iis, qui magni æſtimatas & ine„ditas *Boccalini* in *Tacitum* curas conten„dere inſtituerint cum Forſtnerianis. Illæ „ſane proficiſci videbuntur ab homine a„cuto & immenſum curioſo, ſed per er„rorem aut abuſum iudicii nonnunquam „ad declinanda elabente: harum auctor „recto tramite, gradu indeflexo, per ve„ſtigia magni cordatique conſilii ad rei„publicæ intima quæque graſſatur. *Muſeum p. 78. ſqq.*

„*Agri-*

„*Agricola Taciti* poteſt eſſe exemplum „ſtudii Politici feliciter & ſapienter tracta-„ti. *Diſſ. ad Lipſ. Polit. p.* 97. Cap. X. 2. Hiſt. Rom. Lat.

§. II.

FLORI Epitome elegantiſſima eſt, & Panegyricus verius, quam hiſtoria: neque etiam poſt *Plinium Floro* in hoc ſcribendi genere quisquam præferendus. Editio *Freinshemii* optima. FLORVS.

„Ad *Taciti* æuum etiam *Florus* perti-„net; is qui quatuor *Rerum Romanarum* „libros ſcripſit. Hic inter eos reponen-„dus eſt, qui, iudice *Auguſtino*, non tam „narrare bella Romana, quam Romanum „imperium laudare inſtituerunt. Cui „propoſito ſtilus quoque reſpondet, in hi-„ſtoria declamatorius, ac poetico propior, „ſicut amplius de eo pronuntiat *Voſſius* in „opere *de Hiſtoricis Latinis.* Recte et-„iam *Barthius*, *Flori*, inquit, *Epitoma Re*-„*rum Romanarum quidam Panegyricus eſt.* „Omnia ſane Panegyriſtarum inuenta, ar-„tiſicia, acumina, plerumque non infeli-„citer captat. Itaque, quis eius in elo-„quentia ciuili vſus eſſe poſſit, cognoſce-„tur ex iis, quæ de oratoribus & Panegyri-„ſtis poſtea dicentur. *Diſſ. T. I. p.* 113. *de C.D.* 13. 19 *l.* 1. *c.* 30.

„Præter vulgi captum, ſed minime præ-„ter rem & veritatem ſtatim his (*Panegy*-„*riſtis*) *Florum* addo, Panegyriſtam, ve-„rius, quam Hiſtoricum; quod præter a-„lios etiam *Auguſtinus* aduertit. Fallun-

„tur

Cap. X. 2. Hiſt. Rom. Lat.

„tur haud dubie, qui Hiſtoriæ conuenire „illum ſtilum opinantur. *Diſſ. T. III. p.* 540.

„*Lucius Annæus Florus* ex *Senecarum* „familia; non ille Epitomator *Liuii.* Eſt „eius opuſculum αὐϑοπρόσωπον, non Epi„tome. Stilus eſt doctisſimus & accura„tisſimus; interdum & ſupra *Plinii* Pa„negyricum ita aſſurgit, vt nihil ſublimi„us in ſtilo Panegyrico cogitari posſit. „*Dan. Heinſius*, qui in ſtilo Panegyrico ex„cellere voluit, erudite & exquiſite imita„tus eſt eum. Scio paucisſimos eſſe, qui „eum intelligant; nec ſuaſerim iuuentu„ti prælegendum, quia etiam ipſos docto„res fatigare poteſt. Editio poſt plures „alios eſt optima, quam ex cura magni „*Berneggeri* dedit amplisſimus *Freinshe„mius.* Vide eius notas, & quæ nos alibi. *Sacula IV. p.* 169. *ſq.*

„*L. Annæus Florus Freinshemio* mul„tum debet. *Commentat. de Scr. p.* 56.

§. 12.

EVTROPIVS.

In EVTROPIVM *Pæanius* metaphraſin Græcam ſcripſit: ſed verius paraphraſis eſt. Auctor ſane facillimus, magnoque iis vſui futurus, qui linguam Græcam addiſcere cupiunt, ſi cum *Eutropio* conferatur.

„*Eutropius* a *Paulo Diacono* interpo„latus, malo exemplo: vnde viris do„ctis nata cura eum ſeorſum edendi. Quod „fecit

„fecit *Frid. Sylburgius* in ſcriptoribus Hiſt. Cap. X.
„Auguſtæ minoribus. *Secula IV. p.* 389. 2. Hiſt. Rom. Lat.

„*Pæanius* eſt metaphraſtes ſatis erudi-„tus. Multas quidem habet additiones „& omiſſiones, quæ tamen multa erudita „continent. Meretur ſæpe edi, editus o-„lim a *Sylburgio* in opere Hiſtoricorum „Græcorum Hiſtoriæ Auguſtæ minorum. *Ibid. p.* 306.

§. 13.

AMMIANVS MARCELLINVS a *Friderico Lindenbrogio*, itemque *Henrico Valeſio* ſeorſum cum notis editus eſt, in quibus multa pererudita habet de Officiis domus Auguſtæ. AMMIANVS MARCELLINVS.

„De *Ammiano Marcellino* aliquis dubi-„tauerit. Sicut enim dictio eius a pura „Latinitate non parum receſſit; ita ſuo „quodam genere loquendi rerum abdi-„ta & negotiorum naturas diligenter con-„ſequitur. Non poteſt quidem, quod pru-„denter intelligit, ciuiliter & venuſte elo-„qui; ſed oſtendit tamen eximie, ſibi in-„eſſe talis doctrinæ elementa, ſi vel ſæcu-„li facundioris exemplo, vel maturiore „diſciplina licuiſſet vti viro plerumque in „militia & negotiorum actu verſanti. Cer-„te compoſitioris eloquentiæ ſtudioſo ſæ-„pe poteſt ſuggerere cogitationes & ſen-„tentias orationi ciuili profuturas, & ſi-„mul admonere de iis, quæ magis ad „ἐπίδειξιν & ſcenam recitatorum, quam „ad

Cap. X.
2. Hiſt. Rom.
Lat.

„ad ciuilem habitum pertinent. Placu-„iſſe eum valde ſuo æuo, vel *Libanii* epi-„ſtola de eo & ad eum docere poteſt. *Diſſ. T. I. p.* 115. *ſq.*

„Nominatim commendamus *Ammiani* „*Marcellini* hiſtoriam, quæ multis ma-„gniſque exemplis vitia forenſia, tum „quoad iudices, tum quoad accuſatores & „patronos, demonſtrat. *Diſſ. T. III. p.* 508.

„*Ammianus Marcellinus* fide in primis „dignus ſcriptor. Dici non poteſt, quam „ſit grauis; niſi quando perſuaſione eth-„nica abripitur. *Sæcula IV. p.* 318.

„Hoc vnum eſt præcipuum in *Ammia-„no*, quod adeo curioſe vitas principum de-„ſcribit, eorumque elogia; ſumendo vo-„cabulum ex vſu antiquo, non hodierno, „quod non eſt laudatio ſolum, ſed totius „vitæ, virtutum & vitiorum deſcriptio; „quam prolixe adeo offert, vt nullus hiſto-„ricorum id prolixius & ſæpius faciat. *Ib. p.* 324.

„Digreſſio *Ammiani* de Gallia L. XV. „c. 23. -- 30. non æſtimanda eſt ſicut alio-„rum ſcriptorum digreſſiones, quippe „qua non eſt alia illuſtrior deſcriptio Gal-„liarum; vnde hodie eandem cum *Plinii*, „*Taciti*, *Strabonis*, *Cæſaris* deſcriptione „conferre ſolent. Cum enim in Geogra-„phia id quamplurimum interſit, vt mu-„tationes regionum & nationum intelli-

„gantur

„gantur; id ex *Ammiano* abunde diſcere „licet; nec quiſquam eſt Græcorum & La- „tinorum, qui id tam plene, accurate, & „curioſe fecerit, dum hiſtoriam Gallicam „ad ſua tempora fere ſimul concepit. Sic „*Curtius* in toto ſuo opere de regionibus & „nationibus Orientalibus non tantum, „quantum *Ammianus* in vnica digreſſione, „habet. *Ibid. p.* 345.

„*Ammianus Marcellinus*, ſcriptor au- „licus & eximius; ſed defuit ipſi eloquen- „tia, nec ſemper omnia ita eloquitur, vt „alii ſcriptores. *Diſſ. ad Lipſii Polit. p.* 91. *ſq.*

„In *Ammiano Marcellino* laudatur can- „dor, iudicii grauitas, & experientia re- „rum. Quod autem præclare intelligit, „vix ſatis eloqui poteſt. Præclariſſime „de *Ammiano* emaculando meritus eſt „*Lindenbrogius*, ſicut & alia præclara o- „pera edidit. Poſtea magnam laudem „meruit *Henr. Valeſius*, qui adhuc inter „doctos Galliæ viros viuit. Hic præſer- „tim de officiis domus Auguſtæ, quoniam „illa materia a nemine vno ex veteribus „Hiſtoricis, præter *Ammianum*, plene eſt „tractata, poſt curas doctorum virorum „*Gutherii*, *Bulengeri* de Imperatore & „Imperio, *Gretſeri* in *Codinum*, eximia, „& aliis prorſus nondum notata adiecit. *Ibid. p.* 389.

„*Henr. Valeſius* poſt *Lindenbrogium* & „alios

Cap. X. 2. Hiſt. Rom. Lat.

„alios Viros doctos abunde adhuc inue-„nit, quod in *Ammiano* ageret; ſicut et-„iam de aliis antiquis ſcriptoribus præcla-„riſſime meritus eſt. *Ibid. p.* 221.

„*Ammianus Marcellinus* cum Com-„mentariis *Lindenbrogii*. Alia editio „*Henr. Valeſii* Pariſ. 1636. *Comment. de Scr. p.* 72.

„*Marcellini* de *Thucydidis* vita & in „*Hermogenem* Commentarii præmitti ſo-„lent hiſtoriæ *Thucydidis*. Libellum περὶ „ϛάσεων eruditum valde in *Hermogenem* „*Aldus* edidit. An auctor ſit *Ammianus* „ille *Marcellinus*, qui patria Græcus fuit, „non conſtat. *Secula IV. p.* 388.

§. 14.

Collectio Script. Hiſt. Rom.

Scriptores Hiſtoriæ Romanæ in folio edidit *Gruterus*: nam Boxhorniana editio parui eſt pretii. Continentur vero eo volumine præter iam nominatos FLORVM ſcilicet, VELLEIVM, SVETONIVM, & AMMIANVM MARCELLINVM, SPARTIANVS, CAPITOLINVS, VVLCATIVS GALLICANVS, LAMPRIDIVS, TREBELLIVS POLLIO, VOPISCVS, AVRELIVS VICTOR, PAVLVS DIACONVS Warnefridi fil. LANDVLPHVS SAGAX, SEXTVS RVFVS, IVLIVS EXVPERANTIVS, IORNANDES, MESSALA CORVINVS

de

de Progenie Auguſti & Anonymus *de Origine Gentis Romanæ.* Cap. X. 2. Hiſt. Rom. Lat.

(*De ſex illis ſcriptoribus Hiſtoriæ Auguſtæ videatur infra caput de Vitarum Scriptoribus.*)

„*Aurelii Victores*, diuerſorum illi quidem temporum ſcriptores: tum *Eutropius*, itemque *Sextus Rufus*, in honorem argumenti potius, quam ſtudio eloquentiæ cognoſcendi ſunt. Ex *Victoribus* alter *Taciti* locutiones quasdam & ſententias ſtudioſe affectauit: „forte tamen infra ſucceſſum eruditæ imitationis. Noſtro certe inſtituto non „conuenerit, illis operibus conſiderandis „operam nauare. Nam quod *Victoris* „*Viri illuſtres* pueritiæ inter prima rudimenta Latini ſermonis, propter miram „ſimplicitatem & facilitatem, interdum „commendantur, ad argumentum noſtrum parum pertinet. *Diſſ. T. I. p.* 115.

„Sunt deinde breuioris inſtituti ſtilique „elogia duplicis rurſum generis: alia enim ſimplicitate quadam ſtili, aut facilitate item ſententiarum, ad hiſtoriæ quendam typum accedentia, minora maioribus, iudicia narrationi ita miſcent, vt „narrandi inſtituto interueniſſe aut ſeruire iudicia videantur. Simplicisſime „verſatus eſt in hoc genere *Aurelius Victor de Viris illuſtribus. Ibid. p.* 404.

„*Aurelius Victor* in *Viris illuſtribus*

 (nam

Cap. X.
2. Hiſt Rom.
Lat.

„nam *Caſares* eius & *Epitoma* diuerſiſſimo „ſtili genere vtuntur) non quidem *Nepotis* & ſimilium politæ venuſtati compara„ri poteſt; ſed eſt tamen candidus & præ „ceteris ſimplex, quippe qui primas oratio„nis formandæ lineas ſtudioſo Latinitatis „ſignare poſſit. *Diſſ. T. III. p. 537.*

„*Victor* ſtilo quidem non tam valet, „quam prudentia; cuius verba etiam in„fra citamus, quia vulgo vitioſiſſime le„guntur. *Sæcula IV. p. 208.*

„Ex quibus verbis deprehendere mihi „videor illud, quod ſemper ſuſpicatus fui, „*Victorem* hiſtoriam ſuam ex aliis conſar„cinaſſe; aperte enim ſibi contradicit, „dum ait Diocletianum ob imminentes „turbas imperium depoſuiſſe; mox au„tem, id factum fuiſſe animi altitudine & „excellentia naturæ, quæ idem non ſunt. *Ibid. p. 224.*

„Duo autem ſunt libri, qui hoc (nomen „*Aurelii Victoris*) præferunt, vnus *de Ca„ſaribus*, alter *Epitome*, idem argumen„tum tractans, ſtilo quidem non valde „valens, multa tamen ex antiquioribus „habens, præſertim ex *Tacito*, ex quo „multa ſublegit. An autem idem vtrius„que libri ſit auctor, poſtea videbimus. *Ibid. p. 9.*

„*Aurelius Victor de Caſaribus* Creten„ſem vocat Neruam; vnde apparet non „eundem eſſe ſcriptorem *Epitomes*, qui oppido

„oppido Narnienſi in Vmbria genitum „ſcribit. *Ibid. p. 14.* Cap. XI. Hiſt. Byzant.

„De *Victoribus* omnium præclariſſime „meritus eſt eximio opere & eruditiſſimis „notis *Andr. Schottus. Ibid. p. 389.*

CAPVT XI.

DE SCRIPTORIBVS HISTORIAE BYZANTINAE.

§. I.

PROCOPII Opera *Hæſchelius*, *Wolfius*, *Rittershuſius*, item *Camerarius*, ediderunt. PROCOPIVS. *Arcana* eius *Hiſtoria* Græco-Latina Lugduni a *Nicolao Alemanno* edita in folio & nuper Helmſtadii ab *Eichelio*, cum prolixa diſſertatione, in qua oſtendere vult (id quod alii etiam multi opinantur) Hiſtoriam eam ſuppoſititiam eſſe. Sed reuera errat. Non enim ſuppoſititia eſt, ſed genuina *Procopii* proles & inuectiua in Iuſtinianum, vt eleganti diſſertatione ſeu Apologia pro Iuſtiniano oſtendit eruditus ICtus *Thomas Riuius*. Gothica eius felicitate ſumma, vt ſolebat, vertit magnus ille *Grotius*.

„*Procopii* pleraque Græce edidit *Hæ*„*ſchelius* Auguſtæ Vindel. in fol. *Arcanam* „*Hiſtoriam* Gr. Lat. cum Notis *Nicolaus* „*Alemannus* & *Eichelius*. Gothica, Vandalica,

Cap. XL. Hiſt. Byzant.

„dalica, Perſica Latine vertit *Hugo Grotius* „edita Amſterd. in 8. *Comment. de Scr. p.* 83.

„*Grotius* Græca ſuis fere verbis Latina „reddit, conſcius ſibi egregiæ artis, ma„gnique in hoc genere ſucceſſus. - - - „ - - - In ſoluta oratione *Procopii Van*„*dalica & Gothica* illuſtriſſimum huius „laudis monumentum haberi par eſt. *Præf. ad Grot. de I. B. & P. p.* 30. *ſq.*

„*Procopii* hiſtorica monumenta quam „ſint neceſſaria integrando eius æui argu„mento & ponendo in conſpectu reipu„blicæ, non ignoras. Hœſchelianis cu„ris Græcam editionem debemus. La„tine qua fide ac ingenio interpretati ſint „complures eruditi viri, vetus & iuſta „querela eſt. Niſi quod *Hugo Grotius* „Vandalicorum & Perſicorum elegantem „(vt erat ſingulari dexteritate in hoc mu„nere obeundo verſari ſolitus) verſionem „dedit, & Arcanam hiſtoriam egregie „Latinam fecit *Nicolaus Alemannus*. Eſt „autem Romæ in Vaticano codex Hœ„ſchelianis longe plenior meliorque: ex „quo ſi ſupplerentur, quæ habemus, & „ceteris quoque improſpere conuerſis li„bris contingerent interpretes, non mino„re, quam modo laudati, diligentia aſſueti, „prodiret opus totum Procopianum Græ„co-Latinum ea integritate ac dignitate, „qua nunquam publicatum eſt. An By„zantinorum ſcriptorum in Gallia edito-

ribus

„ribus hoc totum, quod dixi, *Procopii* ſpe-„cimen debiturus ſit in poſterum orbis, „in expedito tibi erit cognouiſſe. Quodſi „autem hic accideret, quod in *Codino* ac-„cidit, cui nondum acceſſere, quæ ex Va-„ticana Bibliotheca inſignia & copioſa po-„tuerant adiungi ſupplementa; in medio „palmam adhuc repoſitam vt ambiant „Mæcenates & Apollini ac Muſis amica „capita, conſilii & fati eſt. - - - - - - „ - - Cumque in Bibliothecis etiam *Ar-*„*cana Hiſtoria* a Vaticanis Codicibus di-„uerſa ſuperſit, hinc quoque bene de Mu-„ſis merendi occaſio eminet. Neque dee-„runt, qui interpretationi omnium eo-„rum quæ nondum cum cura & fide con-„uerſa ſunt, auſpicio ſceptri Apollinei ad-„iuti manum admoueant. *Diſſ. T. III. extremo.* Cap. XI. Hiſt. Byzant.

§. 2.

AGATHIAS rarus auctor a *Bona-ventura Vulcanio* editus eſt. AGATHIAS.

„*Agathiæ* optima editio eſt *Bonaventu-*„*ræ Vulcanii*; quamquam & ſeorſum nu-„per Pariſiis prodierit. *Sacula IV. p. 242.*

„*Agathias* Gr. & Lat. a *Bonav. Vulcanio* „in 4. & inter Scriptores Byzantinos Pari-„ſiis editus in fol. *Comm. de Scr. p. 83.*

THEOPHYLACTVS SIMO-CATTA Scriptor Byzantinus grauis ad-modum eſt. THEOPHILACTVS SIMOCATTA.

„*Theophylactus Simocatta* aut *Simo-*

„*cattus* Gr. & Lat. Ingolſtad. in 4. Satis „prudentiæ ſiue intelligentiæ rerum : ſed „ſtilus ad veterem eloquentiam non a„ſcendit, & alicubi laciniofus eſt. *Comm. de Scr. p. 85.*

§. 3.

CODINVS.

CODINVS de Officiis Palatinis & Eccleſiaſticis a *Gretſero* editus eſt. Scripſit etiam *Origines Conſtantinopolitanas*, quæ Pariſiis inter ſcriptores Byzantinos cum iam laudato opere editæ ſunt. Edidit etiam *Douza*. Reginæ Sueciæ Bibliotheca multa de eo inedita habuit.

„*Georgius Codinus* Curo palata a *Iacobo* „*Gretſero* Gr. Lat. editus, & nuper Pariſiis „Gr. Lat. fol. inter Scriptores Byzantinos. „*Origines* eius *Conſtantinopolitanæ* multis „modis auctiores in Vaticano habentur. „Mirum, quod nouiſſima editio Pariſienſis „non accepit Roma. Vidi in Biblioth. Sere„niſs. Reginæ Chriſtinæ. *Comm. de Scr. p. 107*

„Omnium diligentisſime hanc rem (de „origine Conſtantinopoleos) ſcripſit *Ge„orgius Codinus*; cuius παρεκβολὰς ἐκ „τῆς βίβλου τοῦ χρονικοῦ περὶ τῶν πατρίων „τῆς Κωνςαντινοπόλεως primus edidit *Ge„orgius Douſa* Iani F. an. 1596. Nupera e„ditione Pariſienſi inter Scriptores Byzan„tinos eſt publicatus. Contuli cum duo„bus MSS. & ingens ſupplementum repe„ri in Bibliotheca Serenisſ. Reginæ Sue„ciæ, quod ex Vaticana ab Luca Holſtenio

trans-

„tranſmiſſum deſcripſi. Nam in Pariſienſi „deſiderantur illa omnia. *Sæc. IV. p. 309.* Cap. XI. Hiſt. Byzant.

ANNA COMNENA *Alexiadem* ſeu Alexii Imp. Hiſtoriam non ineleganter ſcripſit. Edidit *Hæſchelius.* ANNA COMNENA.

„*Anna Comnena Alexiadem* ſcripſit: in„ter ſcriptores Byzantinos Pariſiis in fol. vt „& Auguſtæ Vindel. in 4. Græce. *Comm. de Scr. p. 98.*

§. 4.

NICEPHORVS GREGORAS, LAONICVS CHALCOCONDYLAS; item GEORGIVS LOGOTHETES Geneuæ iunctim editi ſunt in fol. Item Pariſiis inter Scriptores Byzantinos.

NICEPHORVS GREGORAS elegans ac magni iudicii Hiſtoricus, & velut ſequioris æui *Polybius*, vt qui omnia itidem ad prouidentiam diuinam refert. Vixit ſub Andronico Imperatore. NICEPHORVS GREGORAS.

„*Nicephorus Gregoras* Gr. & Lat. Gene„uæ 1615. Pariſiis inter Scriptores Byzanti„nos. Scriptor eſt cordatus, iudicio præ„ditus, probus, pius, ſupra ſæculum ſu„um grauis. *Comment. de Scr. p. 105.*

In LAONICO de rebus Turcicis plurima habentur. LAONICVS CHALCOCONDYLAS.

„*Laonicus Chalcocondylas* vna cum *Ni„cephoro Gregora*, & *Georgio Logotheta* „editus Geneuæ Gr. Lat. in fol. *Comment. de Scr. p. 106.*

GEORGII LOGOTHETAE fragmenta edidit *Douza.* GEORG. LOGOTH.

§. 5.

Cap. XI. Hiſt. Byzant.

§. 5.

IO. CANTACVZENVS.

CANTACVZENI Imperatoris nobiliſſimum opus inter Byzantinos Scriptores edidere Pariſienſes ſplendidiſſimo typo, candidius verſati, quam *Gretſerus* Ieſuita in ſua editione: qui cum videret, eum de conſenſu Eccleſiæ Orientalis & Occidentalis alicubi agentem multa habere religioni Catholicæ hodiernæ contraria, partim ea ipſa deleuit, partim Gloſſis onerauit, cauſſatus, ſe ea tantum omiſiſſe, quæ ſuperflua forent.

„*Ioannis Cantacuzeni* opera Latine Ingolſtadii edita in fol. Gr. & Lat. Pariſiis II. „Tomis. Hiſtoria neceſſaria eſt, & mul„ta obſeruatione præſtat. *Comm. de Script. p. 105.*

NICETAS CHONIATES.

NICETAS CHONIATES itidem eximius ſcriptor eſt, qui multa de inuidia Græcorum Imperatorum aduerſus Occidentales Principes ſcripſit, quantumque eorum aduerſus Turcas paſſagiis obſtiterint, clare teſtatur.

„*Nicetas Choniates* Gr. Lat. Baſil. Vbi „deſinit *Zonaras*, incipit. Stilus non mul„tum ſolidæ laudis habere poteſt. Hiſtoria „neceſſaria eſt. *Comment. de Scr. p. 96.*

§. 6.

GEORGIVS PHRANZES.

GEORGIVS PHRANZES, Proto-Veſtiarius, a *Gretſero* eſt editus; verum non magis bona fide, quam prius circa *Cantacuzenum* acciderat.

„*Georgius Phranzes*, Proto-Veſtiarius, La„tine

„tine Ingolſt. in 4; in fol. Gr. Lat. Pariſiis. Cap. XI. Hiſt. Byzant.
„Scriptor verboſus & lacinioſus, veræ e-
„loquentiæ charactere iam tum deperdi-
„to. *Comm. de Scr. p. 106.*

SCYLITZIS Hiſtoria cum *Codino* edita eſt. SCYLITZES

Huc quoque pertinent *Leonis Allatii* *συμμικτα* ſeu *Miſcellanea*, quibus Baſilii Macedonis vitæ ſcriptor & CONSTANTINUS PORPHYROGENNETUS continentur. CONSTANT. PORPHYROGEN.

„Imperatoris *Conſtantini Porphyrogen-*
„*neta* opera partim ab *Allatio* in *Symmi-*
„*ctis* edita; partim a *Meurſio* Gr. Lat. *Comment. de Scr. p. 90.*

CINNAMI *Hiſtoriam* edidit *Tollius.* CINNAMUS.

§. 7.

Plures Hiſtoricos Græcos Byzantina de Hiſtoria polliciti ſunt Typographi Pariſienſes.

In Græco-Latino opere *Cruſii*, quod Turco-Græciam inſcripſit, aliquot ſcriptores habentur de excidio Conſtantinopolitano.

CAPUT XII.
DE SCRIPTORIBUS HISTORIAE GERMANICAE.

§. 1.

PLurimos ſcriptores rerum Germanicarum ediderunt iunctim

SCHARDIUS Tomis IV. Id nobiliſſimum opus eſt in rebus Germanicis, quod tamen hodie haberi vix poteſt. SCHARDIUS.

Cap. XII. Hiſt. German.

„Seriem temporum egregie ſeruat & „oſtendit in Tomis IV. *Rerum Germanicarum Schardius*: cui addendi ſunt tres „Tomi Piſtoriani, vnus *Vrſtiſii*, vnus *Reuberi*, tres *Freheri*. Atque hoc coniunctim „nobile illud corpus eſt Hiſtoriæ Germa„nicæ: adiunctis, ex inſtituto editorum, „*Witichindo & Ditmaro*. *Notitia S. R. Imperii p. 17. ſq.*

PISTORIVS. MVTIVS. ABB. VRSPERG.

PISTORIVS Tomis III. fol. in quibus GOTOFREDVS VITERBIENSIS MVTIVS, ABBAS VRSPERGENSIS CONRADVS a LICHTENAV, grauis ſcriptor illorum temporum, & alii etiam continentur.

„Plerique *Auentino, Mutio, Vrſpergenſi* „*Abbate*, *Ottone Friſingenſi* & eiusmodi „ſcriptoribus, magna quidem laude di„gnis, ita contenti ſunt, vt auctoritatem „aliam non requirant. Sicut autem non „prorſus repudiandi ſunt, qui a *Mutio* re„rum Germanicarum principium autu„mant hodie repetendum feſtinanter hæc „talia tractantibus: ita in plurimis a dele„ctus, & contextus accuratioris regula „eum excidere, palam eſt. - - - - - - - „ - - - In remotioribus quin *Ottoni Fri*„*ſingenſi* & *Abbati Vrſpergenſi Conrado a* „*Lichtenau*, quos ante laudaui, plurimum „tribuendum ſit, quotiens res ſui tempo„ris, aut iis proximas exequuntur, nemo „negauerit: quæ ab aliis accepere, non ea-

„dem

„dem æſtimatione metienda ſunt. *Comment. de rebus Sæculi IX. & X. in præfatione.* Cap. XII. Hiſt. German.

FREHERVS III. Tomis in fol. FREHERVS.

§. 2.

His addatur IVSTI REVBERI Tomus Scriptorum Germanicorum, in quo GVNTHERI *Ligurinus* atque alia egregia monumenta. REVBERVS. GVNTHERVS.

„*Güntherus Ligurinum* ſcripſit de Ex-„peditione Ital. cum Commentariis *Rit-„tershuſii* in 8. & *Iacobi Spigelii* in fol. in „Tomo Reuberiano Scriptorum German. „Prudens ſcriptor & facundus. *Comment. de Script. p. 99.*

Güntheri celeberrimum opus extat, *Li-„gurini* titulo; eo quod res aduerſus Li-„gures geſtas potiſſimum complectatur. „Quam appellationem de patria viri com-„plures acceperunt: at oſtendunt & ar-„guunt hunc errorem primores pagellæ „editionis Rittershuſianæ. Sunt illi ſcri-„ptores (*Otto Friſingenſis, Radeuicus & „Guntherus*) omnium iudicio graues, can-„didi, veri apprime ſtudioſi. *Nota in Æ-„neam Syluium p. 137. ſq.*

CHRISTIANI VRSTISII Tomi II. Scriptorum Germanicorum; inter quos OTTO FRISINGENSIS, egregius æui ſui ſcriptor, & alii. VRSTISIVS. OTTO FRISING.

„*Ottonis Friſingenſis* Chronicon cum „continuatore extat etiam in Tomo Vr-„ſtiſiano

Cap. XII. Hiſt. German.

„ſtiſiano Scriptorum German. *Comment. de Scr. p.94.*

„*Ottonis, Friſingenſis* Epiſcopi, in To„mo Vrſtiſiano Scriptorum Germanico„rum, candidi & grauis ſcriptoris, conti„nuator. *Ibid. p.99.*

„*Radeuicus* in eodem Tomo Vrſtiſia„no, neceſſarius & probus ſcriptor. *Ibid.*

GOLDASTVS.

GOLDASTVS adhuc alios rerum Germanicarum ſcriptores in vnum Tomum collegit, qui licet recentiores paulo ſint, magni tamen merito habentur.

LINDENBROGIVS.

ERPOLDVS LINDENBROGIVS Scriptores rerum ſeptentrionalium Germanicarum edidit.

„*Lindenbrogius* præclare meritus eſt „de ſcriptoribus quibusdam, vt ipſe ap„pellat, ſeptentrionalibus. *Sacula IV. p. 344. ſq.*

§. 3.

DITMARVS MERSEBVRG.

DITMARI Epiſcopi Merſeburgenſis *Chronicon* nobiliſſimum opus eſt in rebus ſuorum temporum & authenticum monumentum; ſed raro haberi poteſt: edidit vero *Reineccius.*

VVITTEKINDVS.

WITTEKINDI *Annales Saxonici* ab *Henrico Meibomio* editi inter præcipua rerum Germanicarum monumenta habendi ſunt.

„Pertinet huc *Wittichindi* (*Windichi„num* etiam, & *Winduchindum* vocant) „monachi Corbeienſis hiſtoria, *tribus An„nalium libris* comprehenſa Edidit hunc

„pri-

„primum & antiquiſſimum hiſtoriæ Saxonicæ ſcriptorem, vt appellat, *Henricus Meibomius*, vita eius præfixa & notis pereruditis ſubiectis. *De rebus Sac. IX. & X. p. 362.*

Cap. XII. Hiſt. German.

HELMOLDI *Chronicon Slauorum* magna fide & diligentia eſt conſcriptum: ſicut ſolenne erat hiſtoricis illorum temporum, rudi quidem ſtilo, eximia tamen fide omnia conſignare. Cum Appendice *Arnoldi* Abbatis Lubecenſis ediderunt *Sigism. Schorckelius* & *Henr. Bangertus.*

HELMOLDVS.

Add. VINC. PRIBEVIVS *de Origine ac ſucceſſibus Slauorum.*

„ALDELMVS Benedictinus, cuius „*Annales* a Pipino ad Carolum M. conti„nuati in Ludouico Pio (ſub hoc enim flo„ruiſſe dicitur) exeunt, non omittendus; „præcipue hoc nomine, quod ſuperſtes „ex æqualibus illius ſæculi fuſius narrat, „quamuis interea rude ſermonis genus fa„cile temporis infelicitati condones: adeo „barbaries omnia corruperat. *Diſſ. T. II. p. 139.*

„Ceterum & iſtis, quæ IOANN. TVR„PINVS fabulis equidem, quam incor„ruptæ rerum geſtarum veritati ſimilio„ra prodidit, locum aliquem dedimus, non „tam amœnitate quadam paſcere ſtuden„tes legentium animos, quam vt teſtare„mur, magis magisque fortiſſimi Principis „(Caroli M.) facta eſſe ſuſpicienda; quippe „quæ

Cap. XII. Hiſt. German.

„quæ molitione ardua, numero infinita, „ſucceſſu egregia, vel indagari plenius „nequiuere, vel ſua (vt fieri amat) ma„gnitudine ſupra certitudinem creue„runt. *Ibid. p. 140.*

„MStum codicem, quem in tabulario „ſuo Respubl. Argentoratenſis ſeruat, vi„dere mihi contigit. Auctor eius CON„RADVS quidam, non longe ab ætate „Caroli, ſi membranam ac cetera anti„quitatis indicia ſpectes, remotus, carmi„ne Germanico expeditionem Hiſpani„cam deſcripſit, ſane, quod formam o„peris attinet, ſucceſſu præter ſæculi ge„nium felici; & eo magis induſtrium fu„iſſe credo, quo ſublimius Rex noſter „poſtea Auguſtus Romanorum Impera„tor ſe extulit: tantam enim imperii ma„ieſtatem Germanici etiam ſermonis flore „& ornatu augere publici ſplendoris in„tererat. *Diſſ. T. II. p. 170.*

„THEGANI Hiſtorica ſeorſum in „8. & inter Scriptores Francicos *Andr. du „Chesne. Comment. de Script. p. 88.*

„ROSWID, ſiue HROSVITHA, „virgo illuſtris, monialis primo, poſt ab„batiſſa Gandersheimenſis, cuius opera „*Conradus Celtes* initio ſuperioris ſæculi „Noribergæ edidit. *Panegyrin* autem *O„thonum* notis illuſtrauit & *Wittichindo* „coniunxit *Meibomius*, qui & vitam hu„ius poetriæ adiecit. *De rebus Sac IX. & X. p. 362.*

§. 4.

§. 4.

Cap. XII. Hiſt. German.

In recentioribus videndum eſt, an hæc authentica monumenta ſemper citent: ad ea enim errantes ſunt examinandi. Certe *Grasvvinckelius* exiguam laudem meruit opere *de Libertate Veneta*, dum omnia e *Mutio* deſumſit; cum tamen earum rerum auctores extent *Mutio* longe vetuſtiores.

„*Huldricus Mutius*, homo Germanus, „cuius fidem clariſſimi nominis vir *Theo*„*dorus Grasvvinckelius* magni æſtimat „in opere *de libertate Veneta* conſcripto, „paulum variat in iis, quæ circa hoc bel„lum (Pipini cum Venetis) acciderunt. *Diſſ. T. II. p. 201.*

IACOBI WIMPHELINGII *Res Germanorum*; cuius habentur *Epiſcopi Argentinenſes*, vbi plurima affert eximia.

BEATI RHENANI *Res Germanicæ* introductionis loco eſſe poſſunt in Hiſtoriam Germanorum.

„*Beatus Rhenanus*, vir vere magnus & „admirabilis, qui maximas & difficillimas „res aggreſſus eſt, glaciemque fregit, et„iamſi non omnia peruidere potuerit. *Sæ*„*cula IV. p. 268.*

„*Beatus Rhenanus*, vir ingenio & indu„ſtria magnus, de quo ſibi Alſatia noſtra „merito gratulari poteſt; cuius vitulo niſi „plurimi araſſent, nunquam eo perueniſ„ſent, quo deſtinauerant. *Ibid. p. 77.*

ALTHAM-

Cap. XII. Hiſt. German.

ALTHAMMERI *Germania* extat in *Schardii* Operibus.

CLVVERI *Germania antiqua*, opus magno labore & induſtria conſcriptum: verum in eo auctor in corrigendis auctoribus audaciſſimus reperitur.

AVDEBERTI, BARLANDI & NIC. REVSNERI *Germania*.

FRANC. IRENICI *Exegeſis Germaniæ;* egregium admodum opus.

PETRI BERTII *Commentarii Rerum Germanicarum* editi in 4. Opus ſtudioſo rerum Germanicarum valde profuturum. Nam & antiquitates pulchras eruit, & vtiliter conſiderat. Additæ ſunt etiam Tabulæ.

§. 5.

LOTICHII *Hiſtoria Germanica* ineptiſſima & nullius plane pretii eſt.

RICCIVS, Italus, *de Bellis Germanicis* plurimis nugis abundat.

„Italum, qui Latine bella Germanica „nouiſſima prodere memoriæ ſibi viſus „eſt, nec ſtudiis artibusque, nec facultate „hiſtorici præditum cenſebant, nomenque eius in hac diſputatione leui auditu „transmittebant. *Muſeum p. 25.*

„WASSENBERGIVS *Florum* „*Germanicum* edidit, ſummo applauſu „primo acceptum. Sed is neque bonus „hiſtoricus eſt, neque bonus Latinus. „Non bonus Latinus, quia ſæpe vitioſe „ſcribit, vt *cauſauit*, pro *cauſſatus* eſt: bonus

„bonus hiſtoricus non eſt, quia non ha- Cap. XII. Hiſt. German.
„buit ſubſidia ad hiſtoriam ſcribendam
„neceſſaria. Et fuit ille potius nouella-
„rum ſcriptor, quam verus hiſtoricus.
Diſſ. ad Lipſii Politica p. 94.

LVDOVICVS ab AVILA & ZVNIGA, item LAMBERTI HORTENSII *Bellum Germanicum* habetur in Schardianis monumentis.

Scriptor *des Oeſterreichiſchen Lorber-Krantzes* Auſtriacis partibus nimis eſt addictus.

HORTLEDERI *Acta publica* ſunt in rebus ſuperioris ſæculi conſulenda; Tomis II. fol.

In rebus huius ſæculi *Acta* LVNDORPII IV. Tomis. Recens editio iam eſt caſtrata.

E GOLDASTI Voluminibus pleraque huc pertinent, quæ infra etiam in ſcriptoribus Iuris Publici nominantur.

MICH. MAIERVS *de veris inuentis Germaniæ*, de bombardis & typographia.

HIERONYMI GEBWILLERI, viri candidi, *Libertas Germanica* & eiuſdem *Chronicon Zeringiacum*. (De Originibus Zaringenſibus vide Chronicon Conſtantienſe a *Io. Piſtorio* editum.) Nam in rebus Germanicis Chronica diligenter conquirenda ſunt, plurima ſiquidem in iis ſunt recondita, quæ aliunde peti nequeunt.

„Chronicorum ad varias nationes & lo-

Cap. XII. Hiſt. German.

„ca ſua ſcripta accommodantium quanta „ſit credulitas & negligentia in rebus vetu„ſtioribus corripiendis deſcribendisque, „notius eſt, quam vt dici debeat. *Diſſ. T. II. p. 98.*

HILPERICI tractatus de Carolo M. & Leone Papa, cum animaduerſionibus *Goldaſti*, in quibus variæ antiquitates Franciсæ & Alemannicæ.

§. 6.

Saxonica.

ALBERTI KRANTZII *Saxonia, Metropolis, Vandalia*, egregia opera.

„Ex *Gobelinio Perſona Krantzius* & alii „multa deſcribunt, quibus non ſemper ac„quieueris. *Diſſ. T. II. p. 98.*

ADAMVS BREMENSIS inter præcipuos rerum Germanicarum ſcriptores numerandus.

„*Adamus Bremenſis* Helmſtadii nuper „editus. *Comm. de Scr. p. 92.*

Monumenta Paderbornenſia.

„Auctor *Monumentorum Paderbornen„ſium*, cuius aureolæ Notæ theſaurum an„tiquitatum Saxonicarum continent. *Diſſ. T. II. p. 90.*

AENEAE VITI *Saxonia & Metropolis.* Francof. ap. Wechelos.

HEINR. MEIBOMII *de veteris Saxoniæ finitimarumque regionum pagis*; erudiſſimum opus, vt omnia eius viri, editum Helmſtadii.

DA-

DAVIDIS CHYTRAEI *Saxonia.* Cap. XII. Hiſt.Germ.

„*Davidis* quoque *Chytrai* præfatio ad „lectorem, præmiſſa *Saxoniæ*, ea diſſerit, „quæ huius meditamenti (de prudentia „politica ad ſcribendam hiſtoriam neceſ-„ſaria) genuinum ſpecimen præ ſe fe-„runt. Sicut & in eo ipſo opere longe „plus præſtat, quam titulus promittit, „nec Arctoi orbis modo, ſed Europææ „hiſtoriæ inſtruendæ idonea conducen-„do, proxime ad hiſtoriæ vniuerſalis ſu-„perioris ſæculi conſilium accedit. *Diſſ. T. I. p.* 1170.

„Saxoniam bene deſcribit, & poſt Ge-„nealogicos, familiam diligenter ſignat „*Chytræus* in *Chronico. Notitia S. R. Imp. p.* 220. *ſq.*

GEORGII FABRICII *Saxonia illuſtrata*, eiusdemque *Origines ſtirpis Saxonicæ.*

PETRI ALBINI Saxonica.

MICH. HEMPELII *Deſcriptio Saxoniæ.*

CYRIACI SPANGENBERGII *Chronicon Saxonicum* non ineruditum, & ejusdem *ChroniconHennebergicum.*

„*Spangenbergius* ſine dubio multum „diligentiæ adhibuit: plus etiam *Fabrici-„us*: optem tamen ſæpe fontes, vnde „hauſerint, noſſe. *Diſſ. T. II. p.* 98.

IO. GARZO *de rebus Saxoniæ, Thuringiæ, Miſniæ.*

Cap. XII. Hiſt. German.

BRVNO *de bello Saxonico* tempore Henrici IV. Imperatoris.

NIC. MAMMERANI *de bello Saxonico inter Carolum V. & Iohannem Fridericum Electorem Saxoniæ*, opus egregium, quod in *Schardio* extat.

Chronica und kurtze Beſchreibung, was ſich bey den XII. Chur-Furſten aus dem Hochlœblichen Hauſe Sachſen von Anno 1414. bis auf 1656. zugetragen.

§. 7.

Thuringiaca.

ZACHARIAE RIVANDRI Chronicon Thuringiæ.

GREGORII GROITSCHII *Salæ fluuii & adiacentium regionum deſcriptio.*

Anhaltina.

HENR. BASSEI & ERNESTI BROTVFFII Chronicon Anhaltinum.

Miſnica.

REINERI REINECCII, Viri eruditiſſimi, *Hiſtoria Miſniæ.*

PAVLI IENNISII *Hiſtoria Annæbergæ.*

§. 8.

Mecklenburgica.

IO. BOCERI *Duces Mecklenburgenſes.*

Holſatica.

IONAE ab ELVERFELD Holſatia.

IO. PETERSEN *de Holſatia, Stormaria, Dithmarſia.*

CHRIST. CILICIVS *de Bello Dithmarſico.*

ANDR.

ANDR. ANGELI *Holſteiniſche Adel-Chronick.* Cap. XII. Hiſt. German.

CYPRAEVS *de Epiſcopatu Sleſuvicenſi.*

ADAMI OLEARII *Holſteiniſche Chronick.*

HERMANNI BONNI *Chronicon Lubecenſe.*

LAMBECII *Origines & Res Hamburgenſes.* De recentioribus nullum habemus, qui accuratius quicquid ſcripſerit.

Bremenſia.

WILHELMI DILLICHII *Typus & Chronicon Vrbis Bremæ.*

Luneburgenſia.

LVCAE LOSSII *Chronicon Luneburgenſe* non inelegans.

HENR. MEIBOMII *Barderuici vrbis Hiſtoria*, opus breue, ſed elegans. Eiusdem *Chronicon Riddageshuſenſe*, perexiniium eſt.

Magdeburgenſia.

ANDR. WERNERI *Chronicon Magdeburgenſe.*

§. 9.

Weſtphalica.

WERNERVS ROLEVINCK *de Weſtphalorum ſ. antiquorum Saxonum ſitu & moribus.*

BOCERI *Antiquitates Mindanæ.*

HERMANNI a LERBEKE *Chronicon Comitum a Schauenburg.*

Cap. XII. Hiſt. German.

LEWOLDI a NORTHOLFF *Chronicon Comitum de Marca & Altena*, cum *Henr. Meibomii* eruditisſimis notis, in quo multa pereximia de rebus Germanicis habentur.

Cliuenſia.

WERNERI TESCHENMACHERI *Annales Iuliæ, Cliuiæ & Montium*, quod earum rerum præcipuum eſt monumentum.

§. 10.

Bohemica.

Antiqui aliquot Scriptores rerum Bohemiæ ex Bibliotheca *Marq. Freheri* cum DVBRAVII *Hiſtoria Bohemica* prodierunt.

COSMAE PRAGENSIS *Chronicon Bohemorum*.

MARTINI BOREGK *Bohemia*.

CROPACII *Duces & Reges Bohemiæ*, cum figuris æneis.

MARTINI CVTHENI *Catalogus Ducum Regumque Bohemiæ*.

IVLII SOLIMANNI *Duces Bohemiæ*.

PROCOPII LVPACII *Rerum Bohemicarum Ephemeris*.

GEORGII BERTHOLDI PONTANI *Bohemia pia*. Poſſet etiam ad Hiſtoriam Eccleſiaſticam referri.

ZACHARIAE THEOBALDI *Chronologia Eccleſiaſtica Bohemiæ*.

HAGECII *Chronicon Bohemiæ* Germani-

manicum, præcipuum in his rebus monumentum eſt. Cap. XII. Hiſt. German.

Sileſiaca.

IOACHIMI CVRAEI *Annales Sileſiæ;* opus in rebus Sileſiacis præcipuum, editi & aucti per *Schickfuſium.*

SIMONIS GRYNAEI *Monumenta Sileſia.*

NICOLAI HENELII *Sileſiographia.*

Marchica.

CHRISTIANI ENZELII *Chronicon Marchiæ veteris.*

WOLFGANGI IVSTI *Chronicon Francofurtenſe.*

§. II.

Auſtriaca.

IO. CVSPINIANI *Auſtria*, valde eruditum opus, ſicut etiam omnia reliqua eius viri ſcripta in magno pretio habentur.

HIERON. GEBVVILLERI *Auſtriaca.*

WOLFG. LAZII Hiſtoria Auſtriaca.

„*De rebus Viennenſibus*, totum opus *La-*„*zii* quatuor libris concinnatum, vel cu-„rioſis queat ſatisfacere. *Nota ad AEn. Syluium p. 124.*

GERHARDI de ROO & CONRADI DECII Annales Auſtriæ, quorum prior grauis & prudens ſcriptor eſt; ſed rariſſime etiam in bibliothecis illuſtriſſimis reperitur. *Forſtnerus* ad *Tacitum* ſæpe eum citat.

Cap. XII. Hiſt. German.

FRANC. GVILLIMANNI *Habſpurgiaca.* Inſignis hic ſcriptor eſt, verum ab affectibus non plane immunis.

HIERON. MEGISERI, Viri eruditi, *Diarium Auſtriacum & Heroum Auſtriacorum Theatridion.*

„De Auſtria cautius & accuratius incedit Comes FVGGERVS in *Speculo* „*Honoris Auſtriaco. Notæ ad AEn. Syluium. l. c.*

IO. FRID. MATENESII *Sceptrum regale domus Auſtriacæ*; Reges enim olim fuiſſe in Auſtria, extra dubium eſt.

IO. STABII *Genealogia Domus Auſtriacæ & epitome ortus Archi-Ducum Auſtriacorum.*

NIC. CLEMENS *de Regibus & Ducibus Auſtriæ.*

Carinthiaca.

IO. SALIVANVS *de ſitu Carinthiæ.*

THEOPHRASTI PARACELSI *Chronicon Carinthiæ.*

HIER. MEGISERI *Annales Carinthiæ* in fol.

Tirolenſia.

Comitum Tirolenſium effigies, cum deſcriptione.

WARAMVNDI *Deſcriptio Comitatus Tirolenſis.*

§. 12.

Cap. XII. Hiſt. German.

§. 12.

Bauarica.

WIGVLEI HVND a SVLZENMOS tractatus de Principibus & Nobilibus Bauariæ, qui inſcribitur *Beyeriſch Stamm-Buch.* Eiusdem *Metropolis Salisburgenſis.*

MATTH. RADERI *Bauaria ſancta.* Poteſt hoc ſcriptum etiam ad Hiſtoriam Eccleſiaſticam referri; agit enim de Sanctis in Bauaria.

ANDR. BRVNNERI *de Principibus Bauariæ* opus, non ſpernendum, cum figuris æneis artificioſiſſimis & emblematibus.

MARQ. FREHERI *de Principibus terræ Bauaricæ.*

IO. POLITVS *de Boiorum origine & rebus geſtis.*

PHILIPPI APIANI *Deſcriptio Bauariæ*, quæ tamen magis Geographica eſt, quam Hiſtorica.

MARCI WELSERI *Res Boiica* infra in rebus Suenicis laudatæ.

AVENTINI, ſcriptoris nobiliſſimi & in rebus Germanicis optimi, *Annales Boiici*, inſigne opus. Fuit hic *Auentinus* vir non ſpernendæ eruditionis; optimos enim quosque auctores diligenter eum enoluiſſe plurimis e veſtigiis apparet; magni præterea iudicii, incomparabilisque diligentiæ, qui authentica vbique monumenta citat, ac eorum no-

Cap. XII. Hiſt. German.

mina ſingulis hiſtoriæ ſuæ libris præmittit. Neque tantum res Bauariæ hic contineri credendum eſt, verum totius plane Germaniæ, vt omnino negligi non debeat rerum Germanicarum ſtudioſis. Editio Ingolſtadienſis Latina optima in fol. Inter Germanicas excellit Francofurtana, reliquæ enim Germanicæ nimis caſtratæ ſunt. Quin hic ſcriptor, alias egregius, non nimis tamen accurata quandoque interſerat, etiam dubitandum non eſt.

„*Auentinus* diligens indagator veri. *Notæ ad AEn. Syluium p. 142.*

„*Auentino* haud dubie plurimum pa„tria debet. Multæ in eo viro literæ: „ſubſidia quoque plura, quam quisquam „alius habuit. Quibus ille fretus non ra„ro vulgarium, vt appellat, Chronica„riorum tumultuarium genus hiſtoriæ „conſignandæ deſpicit. Sed quid deſide„rari merito in illis Annalibus poſſit, ne„mini licebit clarius cognoſcere, quam „qui aliquam ſibi hiſtoriæ partem; aut „Imperatoris cuiusdam vitam ex antiquiſ„ſimis quibusque monumentis repeten„dam & ad contextum illud opus conten„dendum deſumſerit. Solus interim eſt, „quo gloriari præcipue hiſtoria Germani„ca poteſt. *Præfat. Comment. de rebus Sæculi IX & X.*

ANDREAE Presbyterii Ratisbonenſis *Chronicon de Ducibus Bauariæ.*

§. 15.

§. 13.

Franconica.

IOACHIMI CAMERARII *Norica.*

ERASMVS MICHAEL LAETVS *de Republica Norimbergenſi* carmine ſcripſit.

Sueuica.

MARCI WELSERI, eruditiſſimi viri, duo præclara opera extant in rebus Germanicis; *Res* ſcilicet *Auguſtana* & *Res Boiica.* Nimis tamen acerbe in noſtræ religionis homines inuehitur.

STENGELII *Res Auguſtana.*

GEORGII CAELESTINI *Auguſtana Comitia* in fol. vbi omnia horum Comitiorum acta habentur.

ACHILLIS GASSARI *Annales Auguſtani.*

Vrbium Auguſtæ & Argentinæ deſcriptio, anonymi cuiusdam; Amſtel.

CRVSII *Annales Sueuiæ* II. Tomis in fol. qui quidem, melioribus non extantibus, magni habendi ſunt. Alias vero multæ inibi nugæ, & iudicio pleraque parum accurato conſcripta ſunt. Adde, quod affert multa, quæ in nullis hiſtoricis hactenus reperiri potuerunt.

GOLDASTI *Scriptores rerum Sueuicarum*, inter quos aliquot antiqui, editi in 4.

Cap. XII. Hiſt. German.

§. 14.

Auſtraſiaca.

NIC. CLEMENTIS TRELAEI *Auſtraſiæ Regum & Ducum deſcriptio.*

Alſatica.

SEBASTIANI BRAND *Chronicon Alſatiæ breue.*

HERTZOGII *Chronicon Alſatiæ*, non magna arte, ſed tamen diligenter conſcriptum.

FRIDERICI CLOSNERI *Res Argentoratenſes.*

PETRVS ARGENTORATENSIS *de Bello Argentoratenſi.*

In GERWILLERI etiam *Panegyrico ad Carolum V. Imperat.* multa de rebus Argentoratenſibus habentur.

Chronicon Argentoratenſe MS. IAC. von KONGELSHOFEN.

„Vidi Codicem Germanico ſermone „conſcriptum *Iacobi Kønigshouii*, quem „ſacerdotis munere apud Argentinenſes „functum ſub Wenceslao Caroli IV. filio „Imperatore vixiſſe non leuis eſt coniectu„ra: ad hunc enim & Vrbanum VI. Ponti„ficem hiſtoriam pertexuit. *Diſſ. T. II. p. 156.*

„*Kœnigshoferum* nondum editum nuga„torem facile prodit huius ſæculi indoles; „nam primo illo ſæculo nulla templa ad„huc Apoſtolis in primis viuis, fuerunt de„dicata. *Sæcula IV. p. 126.*

„Quidam

„Quidam *Kœnigshofius* in *Chronico Ar-* Cap. XII.
„*gentoratenſi* nondum edito; (*Addit in-* Hiſt. Ger-
„*terpolator poſterioris editionis*: Quod ſu- man.
„periori anno 1698. ex MSS primum edi-
„dit, & præter præfationem doctiſſimam
„obſeruationibus hiſtoricis egregie illu-
„ſtrauit *Io. Schilterus* ICtus conſummatiſ-
„ſimus.) *Ibid. p. 38.*

BERNHARDI MOLLERI *Deſcriptio Rheni.*

PHILIPPVS CLVVERIVS *de tribus Rheni alueis & oſtiis, item de quinque Populis accolis.*

ISAACI PONTANI *Diſceptatio Chronographica de Rheni diuortiis atque oſtiis & eorum accolis.* Diſceptarunt inter ſe hi duo viri, licet nihil certi ſtatui poſſit.

§. 15.

Palatina.

MARQVARDI FREHERI, Viri inſignis, *Origines Palatinæ.*

Eiusdem viri doctiſſimi *Commentariolus de Lupoduno, antiquiſſimo Alemanniæ oppido.* Viri huius opera raro reperiuntur.

LEHMANNI *Chronicon Spirenſe*, opus nobilisſimum, quod plus in receſſu habet, quam titulo promittit, quodque etiam introductionis vice eſſe poteſt in Ius Publicum Germanicum.

„Notum eſt *Lehmanni Chronicon Spi-*
„*renſe*; ſed reſpublica Spirenſis ſemper
„queſta eſt, multum ſibi incommodi da-
„tum

Cap. XII. Hiſt. German.

„tum per hunc librum. *Diſſ. ad Lipſii Politica p. 127.*

Moguntina.

CONRADI Epiſcopi *Chronicon rerum Moguntinenſium.*

NIC. SERARII (*Schlæſſers*) *Res Moguntiacæ*, eximium ſatis opus, ſed commentis Ieſuiticis quoque minime vacuum.

„Rerum Moguntiacarum præcipuus „ſcriptor habetur *Nicolaus Serarius 1604. Not. S. R. Imp. p. 187.*

GEORG. HELWICHII *Apographum monumentorum Moguntinenſium.*

Treuirenſia.

GVIL. KYRIANDRI *Annales Auguſtæ Treuirorum* magno in pretio habentur. Grauis enim & cordatus rerum æui ſui ſcriptor, neque nugarum aliis Chronicariis vſitatarum ſectator eſt.

Luckius, ciuis Argentinenſis, *Chronicon Treuirenſe MS.* habuit, quod 600. imperialibus vendere voluit, deinde vero deſcribi, ſed admodum corrupte, fecit.

§. 16.

Colonienſia.

MICH. ab ISSELT *Colonienſis belli Libri IV. Chronicon eius* eſt lingua Belgica conſcriptum, ſed tam rarum, quam elegans.

„*Chronicon Colonienſe* videtur quidem „ſcriptum eſſe a viro non malo, ſed non „ſatis cauto, & labe illorum temporum in-„fecto.

„fecto. *Sae. IV. p. 126. (vbi fabulæ eius reiiciuntur.)* Cap. XII. Hiſt. German.

Fuldenſia.

VALENTIS MVNTZERI *Chronicon Fuldenſe.*

CHRISTOPHORI BROWERI *Fuldenſes Antiquitates* ſatis eleganter ſcriptæ; verum more Ieſuitarum multis commentis refertæ.

CAPVT XIII.

DE

SCRIPTORIBVS HISTORIAE BELGICAE.

§. I.

HVBERTI THOMAE LEODII tractatus *de Populis Germaniæ inferioris*, elegans in res Belgicas introductio eſt.

PETRI KAERII *Germania inferior.*

IO. BAPT. GRAMMAYE *Peregrinatio Belgica.*

GVICCIARDINI *Belgium* quoad deſcriptionem Geographicam præcipuum opus eſt.

ANDR. SCHRIECKII *Origines rerum Celticarum & Belgicarum* cum Continuatione. Vir hic magnæ eruditionis eſt; niſi quod ſingulares quasdam opiniones fouet. Opera eius permagni habenda ſunt.

PETRI

Cap. XIII. Hiſt. Belg.

PETRI DIVAET *Antiquitates Gallo-Belgicæ*. Egregium admodum opus.

MALBRANVS *de Morinis & Morinorum rebus* nimis in ſuis coniecturis audax eſt.

HVBERTVS THOMAS LEODIVS ſcripſit *de Tungris & Eburonibus.*

§. 2.

Belgicarum Rerum Annales diuerſorum Auctorum Francofurti apud Wechelios.

Chronicon Belgicum magnum extat in Tomis Piſtorianis. Scriptor nec magnæ eruditionis, nec magni iudicii eſt: habet tamen particularia quædam, nec alibi reperienda.

AEGIDII de ROYA *Annales Belgici* ab *Andr. Schotto* editi.

AVBERTI MIRAEI opera cum grano ſalis legenda ſunt; quia ſcilicet nimis indulget affectibus. Scripſit autem *Annales rerum Belgicarum*; *Elogia Belgica*; *Faſtos Belgicos & Burgundicos*; *Chronicon*; *Stemata Principum Belgii.*

PONTI HEVTERI, inſignis viri *Veteris & Noui Belgii Hiſtoria.*

FRANC. SWERTII *Annales rerum Belgicarum* eximii ſunt.

„Prudentioribus placuit Hiſtoriam v-
„niuerſalem certi nec longi temporis ag-
„gredi. Fecit id ſingulari breuitatis genio
„LVDOVICVS GVICCIARDI-
„NVS etiam in anguſtiore ambitu: qui
„ſuum conſilium (interprete *Kerkhouio*)
„ita explicat: - - - - - Non ignorauit
„con-

„contextum rerum erudite tractandum: Cap. XIII.
„ſed cauit ſibi, veniæque conſequendæ ra- Hiſt. Belg.
„tiones ex eo diſpoſuit, ſi Belgii ſpatio
„præcipue ſuam narrationem clauſiſſe,
„cetera non eodem ſtudio, ſed ſecurius, &
„vt ſub manum ſuccederent, ſubtexuiſſe
„videretur. *Diſſ. T. I. p. 1171.*

§. 3.

EVERHARDI REIDANI *Annales Belgarum* ex patria lingua in Latinum a *Dionyſio Voſſio*, Gerh. Io. filio, translati.

Leo Belgicus MICHAELIS AITZINGERI etiam laudari ſolet.

METERANI *Hiſtoria Belgica* ſatis eleganter diligenterque conſcripta, in præcipuis merito habetur.

„Interdum editores operum indicem
„libri eo vsque extendunt, quo auctor
„ipſe nec cogitauit. Accidit hoc *Ema-*
„*nueli Meterano;* qui, cum vniuerſalem
„hiſtoriam nec aggreſſus nec profeſſus
„eſſet, illi tamen, qui anno huius ſæcu-
„li 40. iterarunt editionem, tali elogio
„volumina præſcripſerunt. *Diſſ. T. I.*
p. 1172.

ERNESTI EREMVNDI *Hiſtoria Belgicorum tumultuum* hac in materia optimum eſt opuſculum.

VIGLII ZWICHEMII Hiſtoria Belgicorum tumultuum.

FLORENS *von der* HAER *de initiis Belgicorum tumultuum.*

Y *BONA-*

Cap. XIII. Hiſt. Belg.

BONAVENTVRAE VVLCANII Hiſtoria Tumultuum Belgicorum elegantiſſimus libellus eſt, ſed, quod dolendum, rariſſime reperiendus.

„*Hieronymo Bignonio* HVGO GRO„TIVS Annalium & Hiſtoriarum libros, „ante exilium, in patria ſcriptos, cum le„gendos obtuliſſet, laudata viri ad præ„clara omnia geniti induſtria, planius & „perſpicuum magis dicendi genus optare „non dubitauerat. Valuit eo tanti au„ctoris ratio, vt reſcribere is ſuum opus „inſtitueret, amiciſque ſpecimen mon„ſtraret. In quo tamen propoſito, ſiue „ſuperioris temporis conſuetudine, & in„genii quadam ad grauitatem propenſio„ne aduerſante, ſiue aliis cauſſis dehortan„tibus, non perſtitit. *Muſeum p. 17.*

„Amauit *Grotius* vbique orationem „preſſam & quadam dignitate grauem; a „qua nec in hiſtoria ſibi temperauit. Sa„tis conſtat, virum noſtri ſæculi ſummum, „omniſque doctrinæ & auctorem & cen„ſorem grauiſſimum, *Hieronymum Bigno„nium*, cum ineditas adhuc *Grotii Hiſto„rias* & *Annales* legiſſet, non probaſſe „breuitatem orationis, obſcuritati obnoxi„am, in illo genere ſcripturæ, quod a per„ſpicua venuſtate potiſſimam commen„dationem caperet; pæneque *Grotio* per„ſuaſiſſe, vt reſcriberet. Sed inuito ge„nio, qui format fere orationem, vix ſu„ſcipi

„ſcipi feliciter aliquid videmus: & in hi„ſtoria facilitas erudita optari, grauitas „non inepta ferri debet. *Praf. ad Grotium de I. B. & P. p.30.*

IAC. ADAMAEI Belgica Δειπνολογία.

Polemographia Auriaco-Belgica.

MEVRSII Res Belgica elegantes quidem ſunt, ſed diligentius pertractari debuiſſent; ſicut etiam res eius *Danica.* Defuit ſcilicet plerumque eruditiſſimo alias viro, in plene tractanda materia aliqua, conſtantia.

IO. BALINVS de Bello Belgico.

RICHARDVS DINOTHVS de bello ciuili Belgico.

IO. GAMVRINI Bellum Belgicum.

NICOLAI BVRGVNDI Hiſtoria Belgica.

FAMIANI STRADAE Hiſtoria Belgica Decades. Sunt ambo hi inſignes admodum ſcriptores; verum odium ſuum nimis detegunt in diuerſæ religioni addictos.

„*Famiani* quoque *Stradæ Hiſtoria* tibi multum proderit. Si obſeruaueris „tamen, & diſtinxeris, quæ artificioſe & „ſub diuerſiſſima ſpecie miſcuit ſubinde „ſtudia partium & ſchemata Hiſpanicis „artibus velandis ingenioſe reperta. *Diſſ. T. III. p. 340.*

Cap. XIII. Hiſt. Belg.

„*Famianus Strada* ambigue apud vari-„os audit. Auctor ſat egregius. *Caſp.* „*Scioppius Infamiam Famiani* ſcripſit; ſed „ibi tantum ſtilum eius notat. *Diſſ. ad Li-pſii Polit. p. 92.*

BAVDII de induciis belli Belgici Libri III. Aureum eſt & vere pragmaticum ſcriptum, quod a ſtudioſis Politices omnino negligi non debet, atque inſuper in Hiſtoria Belgica magnum lumen afferre poteſt.

„*Induciarum* quoque *Belgicarum* ſcri-„ptor Romanæ eloquentiæ amantiſſimus „decore rationibus ſuæ ætatis morem geſ-ſit. (*dum ſcil. res nouas notis vocabulis, non quaſita antiquitatis imagine, deſcripſit.*) *Muſeum p. 16. Conf. Diſſ. T. I. p. 103.*

ROLANDI MIRTEI Hiſtoria Belgica.

§. 4.

Huc quoque pertinent celeberrimarum obſidionum in Belgio deſcriptiones, vt ſunt:

HVGONIS GROTII Obſidio Grollana.

HEINSII Sylua Ducis.

HERM. HVGONIS Obſidio Bredana.

BOXHORNII Bredæ Obſidio.

„Vnus eſt, qui in *Syluæ Ducis Obſidio-*„*ne* & eius anni hiſtoria *Taciti* profun-„dum os multa doctrina curaque ſine in-„eptiis

„eptiis non infeliciter æmulatus eſt. Non „defuerunt tamen, qui maluiſſent eum „ſuo, quam alieno ſtilo vti. Male au-„tem & hiſtoriæ & ſuo nomini conſulu-„it, qui poſtremam *Bredæ obſidionem* tali „imitatione quid aliud, quam fœdauit? „Ancipitis plenum negotii certamen, „comparari antiquis velle. *Muſeum p. 18.* Cap. XIII. Hiſt. Belg.

§. 5.

HVGONIS GROTII Pietas Hollandiæ & *Apologeticus.*

ARNOLDI HAVENSII Commentarii de Creatione nouorum in Belgio Epiſcopatuum.

FRIDERICVS SONNIVS de eodem argumento.

FRID. de *VIVES Hiſtoria Eccleſiaſtica tumultuum in Belgio.*

IO. VTENHOVII Tractatus *de Diſſipatione Eccleſiarum in Belgio & Anglia.*

§. 6.

IO. BAPT. GRAMMAYE Antiquitates Brabantiæ & eiusdem *Hasbaniæ illuſtratæ Libri X.* Omnia eius opera bona & commendatione digna ſunt.

HADR. BARLANDI Ducum Brabantiæ Chronicon.

Cap. XIII. Hiſt. Belg.

PETRI DIVAEI Rerum Brabanticarum Libri XIX. Egregium admodum opus.

IOANNIS MOLANI Militia Sacra Ducum ac Principum Brabantiæ.

FRANC. HARAEI Annales Ducum Brabantiæ & vtriusque Belgii. Auctor hic nimis partibus Hiſpanorum addictus eſt.

AEMVNDVS de Ducibus Burgundiæ, Flandriæ, Brabantiæ, Hollandiæ a bello Troiano vsque ad Carolum V. Imp.

SANDERI Flandria illuſtrata nobiliſſimum opus eſt, verum in plurimis locis minus accuratum, cuiusque auctor affectibus ſuis nimis indulget.

IACOBVS MEYERVS eo candore, dexteritate, ac fide *Chronicon Flandriæ* ſcripſit, vt ex recentioribus Hiſtoricis anteferri huic nemo, pauci comparari poſſint.

IAC. MARCHANTII de Comitatu Flandriæ Commentarii.

ANTONII MEYERI Epitome rerum Flandricarum.

ANTONII SANDERI Gandauum ſeu Res Gandauenſes.

CAROLI SCRIBANII Antvverpia.

§. 7.

Cap. XIII. Hiſt. Belg.

§. 7.

PETRI SCRIVERII, Belgarum doctiſſimi, *Batauia illuſtrata*, ſeu Antiquitates Batauiæ, nobile admodum & pereruditum opus.

IO. de BEKA Chronicon Vltraiectinum cum Notis *Furmerii* non inelegans eſt.

GERHARDI GELDENHAVRII Noviomagi *Hiſtoria Batauica* haud inelegans.

CORNELII AVRELII Batauia.

REINERVS SNOVS de rebus Batauorum.

HADRIANI BARLANDI Hollandiæ Comitum Hiſtoria & Icones.

IO. GERBRANDI de LEIDIS Chronicon de Comitibus Hollandiæ & Zeelandiæ.

IAC. MEYERI Deliciæ Batauicæ.

HVG. GROTII Batauia antiqua. Hoc aliisque eiusdem ſupra nominatis opuſculis multa ad hiſtoriam Belgicam pertinentia reperire licet.

DOVZAE Annales Batauiæ magna iudicii ac ſtili grauitate ſunt conſcriptæ: eſtque hoc admodum inſigne opus.

ISAACII PONTANI Amſterodamum, elegans ſane opuſculum.

Cap. XIII. Hiſt. Belg.

§. 8.

HENR. AQVILII Chronici Geldriæ Compendium.

ISAACII PONTANI Hiſtoria Gelricæ inſigne opus, ac his quidem in rebus præcipuum.

OCCONIS SCARLENSIS Origines Friſiæ.

SIBRANDI SICCAMAE Lex Friſiorum.

CORN. KEMPIS de origine, ſitu, qualitate & quantitate Friſiæ.

MART. HAMCONII Friſia ſeu de rebus viris que illuſtribus Friſiæ.

PIERII WINSEMII Hiſtoria prod. Leouardiæ.

SVFFRIDVS PETRI, non magni iudicii auctor, *de Friſiorum Origine & Antiquitatibus*; cum *Apologia* per eundem ſcripta.

VBBONIS EMMII Opera in Friſiorum rebus præcipua ſunt, v. gr. eius *Friſia & Friſiorum Reſpublica*, item *de agro Friſiæ & Vrbe Græninga.*

CAPVT

Cap. XIV. Hiſt. Britann.

CAPVT XIV.

DE SCRIPTORIBVS HISTORIAE BRITANNICAE.

§. I.

CAMDENVS in eruditiſſimo opere, quod *Britanniam* inſcripſit, eximium ſpecimen operis Geographici dedit.

PARADINI *Compendium deſcriptionis Angliæ.*

IO. SPEEDAEI *Theatrum Magnæ Britanniæ.*

„Nuper libellus *de ratione conſtitutæ* „*Reipublicæ Angliæ*, *Scotiæ*, *&* *Hiberniæ* „credulis & imperitis, puto, perſuaſum „iuit, Democratia hodierna Britannicum „contineri. *Diſſ. T. I. p. 69.*

§. 2.

Britannicarum rerum Scriptores varii. Heidelb. apud Commelinum & Renatum Potelerium.

Rerum Anglicarum Scriptores poſt Bedam præcipui, editi Francofurti apud Wechel.

Anglica, *Hybernica*, *Normannica*, *Cambrica* ex Bibliotheca CAMDENI, apud Wechelios 1602.

IO. SELDENI *Scriptores X. rerum Anglicarum.*

Cap. XIV.
Hiſt.Britann.

§. 3.

MATTHAEVS PARISIENSIS egregius admodum & cordatus ſcriptor, quem in *Exercitationibus* ſuis ſæpe laudat *Caſaubonus*. Plurima de Paparum ſceleribus, quamuis ipſe papicola, diuulgauit, nuperque cum auctario & gloſſario editus eſt.

„*Matthaus Pariſienſis* ſimplex ſtilo, „probitate eximius, prudentiæ & iudicii „non inops ſcriptor, candidus, liber, verax. *Comment. de Scr. p. 97.*

„*Matthaus Pariſienſis.* Nouiſſima e„ditio Londinenſis, cum Gloſſario *Wat*„*ſii*. Scriptor miri candoris, libertatis & „veritatis ſtudioſiſſimus, & quo hiſtoria „carere nequit. *Ibid. p. 102.*

MATTHAEVS WESTMONASTERIENSIS itidem grauis ſcriptor eſt.

„WILHELMVS MALMESBV„RIENSIS & HENRICVS HVN„TINDONIENSIS, Hiſtorici Anglici „a Wechelio editi inter Anglicos Scripto„res, non arte, ſed fide æſtimandi. *Comment. de Scr. p. 94.*

IO. SELDENI *Analecta Anglo-Britannica.*

§. 4.

POLYDORI VERGILII *Hiſtoria Anglica.*

GEORGII LILII *Chronicon Regum & Principum Britannicorum.*

NIC

NIC. TRIVETI *Annales Anglici.* **Cap. XIV. Hiſt. Britann.**

IO. MAIORIS *Hiſtoria Britannica, Anglica & Scotica.*

FRANC. BACONIS de VERULAMIO *Hiſtoria Henrici VII.* elegantiſſima eſt, atque ab aulicis hodiernis ob ciuiles loquendi formulas multum legi ſolita.

„Non poſſumus, quin nominatim commendemus diligentiam *Franciſci Baconis de Verulamio*, qui, in Hiſtoria Henrici „VII. Angliæ Regis, non tantum leges ab „illo rege latas narrat, ſed rationes earum „rerum politicas ex intimis regni arcanis „narrat. Quæ obſeruatio plurimum profuerit ad legis & legislationis naturam „intelligendam. *Diſſ. T. III. p. 505.*

„Diligentisſime autem verſatus in hac „parte ſubtilis elegantiæ (*de legibus ferendis*) obſeruanda & explicanda *Franc. Baco de Verulamio* in *Hiſtoria Henrici VII. Angliæ R.* Nam toto paſſim opere leges „illius regis non modo refert, ſed rationes, propoſita, conſiliaque earum politica, ſingulari, neque multum vſurpato „Hiſtoricis inſtituto declarat. *Diſſ. T. I. p. 477.*

„Vellem & *Franciſci Baconis Verulamii* Heinricum VII. tibi familiarem „fieri. Scriptio enim talis, quæ excitare „poſſet acutas mentes ad veſtiganda rerum Politicarum cubilia & myſteria; „de quibus absque eiusmodi indiciis plerique

Cap. XIV. Hiſt. Britann

„rique raro aut ſero cogitant. *Ibid. p. 349.*

„Quid ſuauius aut magis politicum „*Franciſci Baconis de Verulamio* hiſtoria; „quam potiſſima gratia, perpetuæ & feli„citer congruenterque translatæ compa„rationes condiunt. Hoc enim de indu„ſtria exemplum nominare libet, rei, quam „deſcriptione, etiam curioſa, vix ſatis „commendaueris. *Diſſ. T. I. p. 103.*

„*Franciſcus Baco de Verulamio* Henrici „VII. inſigne admodum habet elogium. „Liber omnibus valde commendandus. *Diſſ. ad Lipſii Politica p. 111.*

CAMDENI *Hiſtoria Eliſabethæ Reginæ Angliæ* egregia eſt, cordata, grauis, ac lectu digniſſima.

ROB. IONSTONI *Hiſtoria Britannica*, in fol.

IACOBI Regis Opera Lugduni iunctim prodierunt, in quibus multa inſunt hiſtorica.

RODOLPHVS BAPTISTA a SALIS *de coniuraione Anglica pyreopuluraria*, cum *Barclaii Euphormione* editus eſt.

§. 5.

HORNII *Hiſtoria motuum Britannicorum.*

GEORG. BVTEI *Elenchus motuum nuperorum in Anglia.*

[*Inno-*

Innocentia Caroli Regis ſ. Acta cauſſa regia. Cap. XIV. Hiſt.Britann.

Εἰκὼν βασιλικὸν *Caroli Regis*, libellus eſt non inelegans.

CLAVDII SALMASII Defenſio Regia.

MILTONI *Defenſio pro Populo Anglicano* contra *Salmaſium*: & eiusdem reliqua ſcripta circa hanc materiam.

„*Miltonus* nugas agit tantum, cum vult „probare, regem fuiſſe tyrannum. Et „ſane male accuſatus eſt tyrannidis; nec „ſatis etiam defenſus a *Salmaſio. Diſſ. ad* „*Lipſii Polit. p. 183*

„*Miltoni* cuiusdam Britanni libellus pro „ſcelere omnis memoriæ immaniſſimo „ſcriptus & pridie ex Belgis allatus ani„mos omnium nouitate rei & atrocitate „conuertit, excuſare enim parricidium, „cui nulla ætas vidit ſimile, quid excuſare? „vltro vt pulcerrimum facinus, Deique „immortalis nutu & optimo iure patra„tum prædicare, alterum & plus quam „parricidium videbatur. Igitur non te„nuit ſe de amicis *Salmaſii* quidam, quin „commoto ſimilis, mirari ſe plurimum, „diceret, quid viro erudito in mentem „veniſſet, vt ſcriberet (proferebat enim „literas) *Miltonum* ſic peſſimam cauſſam „egiſſe bene, vt *Salmaſius* optimam male „egerit. An fucati nec ſatis Latini ſtili

„profluen-

Cap. XIV. Hiſt. Britann.

„profluentia tantum cuiquam imponere „potuit, vt bene agere negotium ſuſce„ptum videretur, qui de importuniſſimo „ſophiſtarum genere mores impuri ſyco„phantæ mutuatus, iuris diuini humani„que diſcrimen peruertere & ſine vlla phi„loſophia aut antiquitatis cognitione in o„mne honeſtarum literarum genus furioſe „graſſari non dubitauit? Vt agnoſcas par„ricidam ſacrilegum, infames parricidas „ſuæ diſciplinæ auctores facit, eorumque „verbis vtitur. Aodis illi exemplum ad „defenſionem parricidii placet: prorſus „vt Iacobus Clemens monachus, cum „Henricum Valeſium nefario ſcelere tru„cidare conſtituiſſet, perſuaſit ſibi, ſe eſ„ſe * Aodem ſiue Ehudem, Regem „vero Henricum Eglonem Moabitum. „Tum ſanctiſſimi Numinis voluntate & „inſtinctu conſpiratos deteſtabile facinus „aggreſſos eſſe eo ore mentitur, quo ** „Balthaſar Girardus Guilielmo Naſſouio „percuſſor immiſſus nil niſi iubente Deo „& impellente ſe feciſſe gloriatus eſt. „Quid mirum ergo, ſi verba Dei immor„talis venerandis prodita voluminibus „ſubinde cauillari nunquam deſinit, „qui numen eius in atrociſſimi maleficii „crimen & inuidiam vocare haud eſt ve„ritus? Nam quæ in *Ariſtotelem* & o„mnem ciuilem diſciplinam peccat, reuo„catis ab orco tribunitiis furoribus & „per-

* *Franc. Haraus T. III. a. 1589. p. 428.*

** *Idem an. 1584. p. 363.*

„perturbata omni vt adminiſtrandæ rei-„publicæ,ita diſputationis ſuſcipiendæ ra-„tione, nolo verboſius perſequi. Ma-„gnum certe deſperatæ cauſſæ argumen-„tum apud me eſt *Miltonus* defenſor. - - „- - - - - - - Dediſſe ſpecimen „*Miltonum*, quam proterue illudere re-„rum ciuilium auctoribus conſueuiſſet, „cum *Ariſtotelis* nomen fœdis in permi-„ſcenda omnis reipublicæ ratione errori-„bus prætexuit, tyrannidis deſcriptionem „præter mentem & diſciplinam eius ad „fraudem ſecuritatis publicæ & res nouas „conuertit; regnum Spartanum, in quo „nil niſi nomen magni ineſſe diſertis ver-„bis teſtatus erat Philoſophus, vt ſolum & „verum regnum, quaſi eo auctore, ven-„ditauit; regendæ denique ciuitatis po-„teſtatem non niſi ſapientiſſimo ciuium „concedendam, vt decretum eius ſcholæ „promulgauit. Neque melius in hiſto-„ria rem geri, vel ex iis perſpici poſſe, „quæ de lege regia, de Principatu Cæſa-„rum Romanorum antiquo, de ſcripto-„ribus annalium, incertum imperitia ma-„iore, an confidentia afferantur. Sed „*Miltono* quidem, inquit, etiamſi in tanta „veri bonique ignoratione non verſare-„tur, malitia ſuo alienoque ingenio inci-„tata pro ſapientia fuerit. *Muſeum p.* *31. ſq.*

„De *Salmaſii* libro pro Rege aduerſus „par-

Cap. XIV. Hiſt. Britann.

„parricidas ſcripto, erant, qui curioſius „ſibi quærendum putarent. Nemo quidem de *Miltono* aliter, ac ante demonſtrauimus ſentiendum, aut cum aliis inimicis *Salmaſii* id incuſandum iudicabat, „quod in argumento ſublimi vocem non „ſuſtuliſſet altius, & maiore ſpiritu ac contentione cauſſam egiſſet. Alia erant, „quæ deſiderabantur, maior præſertim „rerum ciuilium peritia, perſpicua & di„lucida cum grauitate expoſitio, omiſſa „verboſa ſimulatione doctrinæ, denique „ordo quidam, & in ordine modus, & in „vtroque conſtantia. Tale enim vide„batur hoc opus, vt nec antiquitatis exem„plum referret, nec limatis noſtræ ætatis „iudiciis ſatisfaceret. Ipſi ſibi documen„to eſſe poteſt *Salmaſius*, inquiebat non„nemo, non idem eſſe, vetuſtatis memo„riam illuſtrare literis & reipublicæ ac „ſæculi ſui cauſſam tueri ſapientia. Sole„bat ille *Grotii* inſigne *de iure belli ac* „*pacis* opus ſatis arroganter aſpernari, & „ad omnem ciuilis diſciplinæ mentionem „tantum non nauſeare. Quis hoc ferat „in eo, qui in vniuerſa de iure regum „diſputatione pleraque rationum mo„menta tam diligenter a *Grotio* mutua„tur, vt fruſtra nomen diſſimulaue„rit? niſi quod diuerſus a ſuo au„ctore ſæpius eſt, dum transferendo „quæ accepit, deteriora facit, & inuitis

„Muſis

„Muſis ac Apolline immutat. Quam enim „importuna & craſſa, nulloque erudito „homine, nedum *Grotio*, digna ſunt, quæ „de iure licentiæ, vt appellitat, philoſopha„tur? Tantum abeſt, vt intellexerit, quæ „viri ciuiles de poteſtate regum nulli hu„mano iudicio obnoxia grauiter, caſte, & „exquiſita cautione adhibita tradiderunt, „vt iſta omnia vltro impudentia ſermo„num & verborum inſolentia corrumpe„ret, & ſacroſancta imperii pignora pro„fanaret. Nihil intereſt ſcilicet extem„poralibus his philoſophis inter iſta, ſi di„cas: Qui iure & nomine regio eſt, non „habet, niſi Deum iudicem; &, eodem „iure continetur poteſtas flagitiorum o„mnium ac ſcelerum. At vero aliter ca„tuli olent, aliter ſues; diceret ipſe *Sal„maſius*, cui valde ſcilicet id verbi ad irri„dendos homines probatur. Iam de iu„reiurando regum, quos ille ludos facit? „quam religionis nihil, nihil pudoris in il„la diſputatione? Quis de re omnium gra„uiſſima tam diſſolute vnquam ſermoci„natus eſt? Atque dum nihil aliis debere, „omnia ſuis auſpiciis eruere vult videri, fe„ſtiue ſcilicet, ac pene ridicule furti ſe al„ligat. Dixerat *Grotius*, ſed lapſus per „errorem, conſentire Hebræos: regi pec„canti inflicta verbera, ſed citra infami„am, & quibus ille ſua ſponte ſe ſubmit„teret, eligeretque a quo cæderetur, mo-

Cap. XIV.
Hiſt. Britann.

„dumque verberibus ſuo arbitrio ſtatueret. „Argo plus videat oportet, cui hæc ſe a„pud Hebræos requirenti offerant. *Sal*„*maſio* tamen in lucem res occultas pro„ferre ſolito hæc vltro obuia veluti de me„dio arripiuntur: quo auctore? quem pa„lam aſpernatur ſilentio præteritum, clan„culum veneratur, vt dignum, cuius fide „rem alio ore indictam, eademque opera „irrefragabile ſuæ auctoritatis pondus „fundari vellet. Quanto mihi vt mode„ſtiores ſic prudentiores videntur, qui „*Salmaſio* iudice volitant vt vmbræ, cum „res non ingenii, non eruditionis ſuæ, vn„de acceperint, fatentur, alienaque pro „ſuis afferre, aut per ſe definire, quæ de„bentur aliis, religioni habent. Ita enim „nec gloriæ aliorum obtrectare, nec erro„ris alieni inuidiam ſibi ſuo iumento acci„re contendunt. De iure regio Hebræo„rum quid affert *Salmaſius*, niſi ex doctiſ„ſimo *Schikardo*, etiam cum non nomi„nat? tam fideliter ſcilicet, vt errorem no„minum, & ſi quid in verbis aut interpre„tatione diſcrepat, retineat aut transſcri„bat. Ad hiſtoriam rerum Britannica„rum vbi peruentum eſt, qua in iure re„gum & ſcelere parricidarum demon„ſtrando vnice opus erat, quam eſt ieiu„nus & ignarus actorum temporumque „heros ille noſter! Niſi crediſſet, in vno „nomine ſuo & doctrinæ & auctoritatis

„eſſe

„eſſe ſatis, veniſſet profecto ad rem tan- Cap. XIV.
„tam paratior & inſtructior. *Muſeum p. 41.* Hiſt.Britann.
ſeq. (*Defenſionem huius loci vide in Præf. ad* L. *II.* Hug. Grotii de *Iure B. & P. p. m.* 327. *ſqq.*)

§. 6.

BEDAE Anglica & inter hæc *Hiſtoria Eccleſiaſtica Gentis Anglicanæ* Saxonico-Latine cum aliis ſcriptoribus Cantabrigiæ prodiit 1643.

„Ipſe etiam Rex Angliæ ELFRE-
„DVS ſ. ALVREDVS ante laudatus
„præclare de literis meruit, relictis *Chro-*
„*nicorum Collectaneis* Latinis, multisque
„in linguam patriam conuerſis: de quibus
„*Bedam de geſtis Anglorum* Saxonica lin-
„gua translatum nuper edidit ex Canta-
„brig. Bibliotheca *Abrah. Whelocus.* E-
„iusdem Regis opera inſtauratæ ſunt per
„Angliam, quales tunc eſſe poterant, Bi-
„liothecæ; quas incenſis paſſim templis
„Normannica bella perdiderant. *De rebus Sæc. IX. & X. p.* 193. *ſq.*

SANDERI opus *de origine & progreſſu ſchismatis Anglicani* cum Appendice *Petri Ribadeneira*, lectu digniſſimum eſt, propter varia, quæ circa hoc diſſidium inibi continentur particularia: interim tamen cum aliis conferendum.

Anglicani Romani Collegii Commentariolus de Perſecutione Anglicana.

Cap. XIV. Hiſt. Britann. FRANC. GODWINVS *de Præſulibus Angliæ.*

NICOL. HARPSFELD *Hiſtoria Eccleſiaſtica Anglicana & Comment. de Epiſc. & Card. Angliæ.*

IACOBVS VSSERIVS Armachanus, *de Statu Eccleſiæ Britannicæ.*

HONORIVS REGGIVS, ſ. *Georgius Hornius de Statu Eccleſiarum Britannicarum* edit. Lugd.

„Quantum autem ad ſtatum religionis „in vnaquaque gente penitius cogno„ſcendum attinet, non video, quemad„modum illa cura, niſi erudito eximie & „pie prudenti peregrinatori, delegari poſ„ſit. Sumat, qui iudicium in eo argumenti „genere cupit exercere, *Honorii Reggii* (*Ge*„*orgii Hornii*) *de ſtatu Religionis in Anglia* „Commentarium, & meditetur, quomo„do optaſſet ipſe in ſingulis partibus de„ſcriptionem inſtitui; quid putaſſet hic „illic amplius requirendum; vnde cogni„tionis exactioris momenta erui, quo con„textu in ſuos necti articulos potuerint. *Diſſ. T. I. p. 28.*

§. 7.

IO. PITSEI, Angli, *Relationum Hiſtoricarum de rebus Anglicis Tomus I.* Pariſiis. Opus plane eximium & in rebus Anglicis maximum lumen afferre idoneum.

THOMAS IAMES de Bibliothecis Anglicanis.

§. 8.

§. 8. Cap. XIV. Hiſt. Britann.

HECTORIS BOETHII *Hiſtoria Scotica* cum continuatione *Io. Ferrerii.*

GEORGII BVCHANANI *Hiſtoria Scotica* ſtilo elegantiſſimo conſcripta: verum in Reginam Mariam nimis, & præter meritum haud raro acerba eſt.

De Hibernia IACOBVS WARAEVS ſcripſit.

RICHARDVS STANIHVRSTIVS *de rebus in Hibernia geſtis.*

CAPVT. XV.

DE SCRIPTORIBVS HISTORIAE DANICAE ET SVECICAE.

§. I.

ANDREAE BVREI extat Orbis Arctoi deſcriptio.

HIERON. TVRLERI de migrationibus Populorum Septentrionalium, elegans admodum opuſculum.

SAXO GRAMMATICVS editus cum Annotationibus *Stephani Ioannis Stephanii.* Non tantum Daniæ *Saxo*, ſed etiam omnium populorum Septentrionalium res complectitur. Scripſit an. 1177. vsque ad 1186.

ALBERTI KRANTZII Suecia, Dania,

Cap. XV. Hiſt. Dan. & Suec.

nia, Norwegia, cui in fine ſubiungitur *Chriſtiani Cilicii* Bellum Dithmarſicum & *Iacobi Ziegleri* Scandia.

AENEAE VITI Regnorum Aquilonarium, Daniæ, Sueciæ, Norwegiæ Chron. cum *Iac. Ziegleri* Scandia.

OLAVS MAGNVS, ſcriptor non adeo fabuloſus, vt vulgo creditur.

IO. MAGNI Hiſtoria Gothica, item de Epiſcopis Vpſalienſibus.

§. 2.

SVENO AGONIS, primus Danicæ gentis Hiſtoricus.

Præterea Danica ſcripſerunt IO. LYSCANDER, IO. ISAACIVS PONTANVS, OLAVS WORMIVS, IAC. ZIEGLERVS.

ISAACII PONTANI *Hiſtoria Danica* nobiliſſimum opus eſt.

Grotius habuit ſcriptorem Danicum, Danica lingua, vnde ferme contexuit ſua prolegomena Gothica.

MEVRSII Res Danicæ. Iudicium vide ſupra, vbi de Belgicis.

HVITFELDII Hiſtoria Danica, vernacula lingua.

§. 3.

IOANNIS BOCERI Reges Daniæ.

ERPOLDI LINDENBROGII Regum Danicorum Hiſtoria.

IONAE KOLDINGENSIS Genealogia Regum Daniæ.

CASP.

CASP. ENS Res Danicæ Friderici I. Cap. XV. Hiſt. Dan. & Suec.

ERASMVS MICHAEL LAETVS *Margaretica*, ſeu res Margarethæ verſu Heroico ſcripſit.

§. 4.

Norwegica ſcripſit SNORRO STVRLESONIVS.

DITMARI BLESKENII *Islandia*; contra quam ARNGRIMVS IONAS Islandus *Anatomen Bleskenianam* ſcripſit.

§. 5.

Gothica ſcripſerunt PROCOPII Continuator AGATHIAS, ABLAVIVS, IORNANDES, GVIDO RAVENNAS, & qui ſcriptores extant in *Hiſpania illuſtrata* &c.

STIERNHIELMIVS de Gothis.

Cetera Gothica, quæ ad emigrationes e Septentrione factas potisſimum attinent, Italicis, Francicis, Hiſpanicis, Britannicis, Germanicis rebus inſerta reperiuntur.

§. 6.

MICH. WEXIONII noua deſcriptio Sueciæ.

IO. LOCCENII *Hiſtoria Sueo-Gothica*, in qua res Guſtaui I. in primis diligenter collectæ ſunt. Eiusdem *Antiquitates Sueo-Gothicæ*.

CHEMNITII de bello Germanico Tomi II. huc quoque merito referuntur. Huic archiua ſuppeditauit illuſtriſs. Comes

Cap. XV. Hiſt. Dan. & Suec.

Ochſenſtiernius, Sueciæ Cancellarius ſplendiſſimus.

BOECLERVS *de ſua hiſtoria belli Danici ſcribit:* „Iacturam olim feci ingentem „& nunquam ſine aliquo morſu deſiderii „refricandam: dum in Suecia Archiui præ„fecti ex mole lentius apparatum ad ſcri„bendum Danicum bellum expediunt, in„termoritur Torſtenſohnius, magna pars „totius belli. Is hoc ſolatium valetudi„nis optabat, ſi mihi lecto aſſidenti plera„que, quæ ex Actis repeterem, poſſet ex„planatius diſſerere, dictare, interpretari. „Cum denique iam accepiſſem, quicquid „erat inſtrumenti, ex Archiuo, Torſten„ſohnii mors omnia interrupit. *Epiſtola ad Boineburgium in Struuii Actis ex MSS. Faſc. VI. p. 24.*

ANDR. HILDEBRANDI Genealogia Regum Sueciæ.

IO. MESSENII (qui regnante Chriſtina coniurationis vna cum filio reus factus & publico ſupplicio affectus eſt) *Theatrum Nobilitatis* Suecicæ; correctum tamen a Domina *Catharina Boot*, Genealogiæ Suecicæ peritiſſima. Eiusdem extat *Exegeſis.*

„Editum eſt *Theatrum Nobilitatis Sue„canæ*, quo exteri ſecurius vtuntur. At in „Suecia multi auctoris errores annotati „comperiuntur, multa deliquia. Cuius

„rei

„rei abunde mihi fidem fecerunt inſpecti „non ſine admiratione Commentarii illu„ſtriſs. Matronæ *Catharinæ Boot*; quos „grande illud ſui ſexus ornamentum & no„bilitatis Suecicæ gemma tanto ſtudio, di„ligentia, diſpoſitione, ſua manu exarauit, „& quantum ad inſignia attinet, depinxit, „vt comparatum his laboribus *Theatrum*, „quod dixi, vel defectu notitiæ plenioris, „vel tractationis ſecuritate plane vileſcat. „Itaque ſpero futurum, vt a popularibus „& propinquis exoretur Generoſisſima „Domina, ne ſuam, ne patriæ nobilitatis „gloriam publicæ orbis notitiæ diu ſubtra„ctam velit. *Diſſ. T. I. p. 14.*

§. 7.

BAAZII *Hiſtoria Eccleſiaſtica Suecica.*

VASTOVII *Vitis Aquilonia ſeu Suedia Sancta* in Hiſtoria Eccleſiaſtica ſæpe citatur.

IO. MESSENII *Chronicon de Epiſcopis Suedicis.*

PAVLINI Archiepiſcopi Vpſalienſis Hiſtoria Eccleſiarum Sueciæ.

Cap. XVI. Hiſt. Moſcou. Tart. & Polon.

CAPVT XVI.

DE

SCRIPTORIBVS HISTORIAE MOSCOVITICAE, RVSSICAE, TARTARICAE

ITEMQVE

POLONICAE & LITHVANICAE.

§. I.

MICH. LITHVANI *de moribus Tartarorum, Lithuanorum & Moſchorum Fragmenta X.* Item IO. LASITII *de Diis Samogitarum & religione Armeniorum* Tractatus editus a *Io. Iacobo Graſſero* Baſil. Tomo vno.

Mores Ruſſorum, Moſcovvitarum & Tartarorum, a diuerſis auctoribus deſcripti, apud Commelinum.

MATTHAEI MIECHOVII *Sarmatia Aſiatica & Europaea* præcipuum fere opus eſt in his rebus.

§. 2.

ALEX. GAGVINI elegantiſſimus Tractatus *de Sarmatia Europaea.*

SIGISMVNDI ab HERBERSTEIN *Moſcouia.*

ANTONII POSSEVINI *Moſcouia*, cui absque vlteriori examine non ſtatim confidendum.

Rerum

Rerum Moſcouiticarum Scriptores varii in vnum corpus redacti, Francofurti.

Cap. XVI. Hiſt.Moſcou. Tart. & Polon.

REINHOLDVS HEIDENSTEIN *de bello Moſcouitico* laudatur a *Thuano* Hiſtor. Lib. XXXVII. ad an. 1581. m.

IACOBI VLFELDII, Nobilis Dani, *Hodæporicon Rhutenicum* ex Bibliotheca *Goldaſti*.

§ 3.

Polonicæ Hiſtoriæ Corpus editum Baſil. a IO. PISTORIO; ſed raro haberi poteſt.

Rerum Polonicarum Tomi III. Francof. apud Wechel.

SIMON STAROVOLSCIVS quoque in rebus Polonicis laudatur. Scripſit *Poloniam*, item *Scriptorum Polonicorum elogia & vitas*, vt & *Sarmatiæ bellatores*.

Chronicon Polonicum, Cracouiæ.

MARTINVS CROMERVS *de Origine & rebus Polonicis* præcipuus fere auctor habetur in hac materia.

SALOMONIS NEVGEBAVERI *Hiſtoria Rerum Polonicarum* apud Aubrium.

IO. HERBVRTI de FVLSTIN *Chronicon Polonicum*.

§. 4.

ORICHOVII *Annales de rebus Sigiſmundi Auguſti* plane inſignes & magna prudentia conſcripti ſunt, ſed rariſſime reperiuntur; quod dolendum. Ipſe Senator regni fuit, & rebus ipſis interfuit.

AN-

Cap. XVII. Hiſt Moſcou Tart. & Polon.

ANDREAS MAXIMILIANVS FREDRO *de rebus geſtis Polon. ſub Henrico Valeſio.*

PIASECII Annales ſatis magni æſtimantur: notandum tamen, cum in rebus Polonicis bonus ſit, in aliis eum errores plurimos committere.

LVBIENSKII Hiſtoria eleganti ſtilo ſcripta.

CAPVT XVII.

DE SCRIPTORIBVS HISTORIAE HVNGARICAE ET TRANSSYLVANICAE.

§. 1

R*Erum Hungaricarum Scriptores varii Hiſtorici & Geographici*, Francofurti apud Wechelios.

Rerum in Pannonia memorabilium narrationes variorum Scriptorum, editæ a REVSNERO.

SCHEDELII *Hungarica* per modum diſputationis, Argentinæ, præſide BERNEGGERO propoſita; ſatis quidem diligenter, absque tamen iudicio ſcripta ſunt magno.

§. 2.

ANTONII BONFINII *Decades*, qui grauitate & elegantia præcipuus in his rebus ſcriptor eſt.

„*Bonfi-*

„*Bonfinius* haud indiligens Hungari- Cap. XVII.
„carum rerum ſcriptor: *Diſſ. T. II. p. 184.* Hiſt. Hung. & Transſylu.
NICOLAVS ISTHVANFIVS Pannonius, *de rebus Hungaricis.*

CASP. ENS *Rerum Hungaricarum Hiſtoria.*

GOTHARDI ARTHVSII *Hiſtoria Chronologica Pannoniæ.*

§. 3.

BETLENII *Res Transſyluanicæ* in 12. cum Appendice,

LEVINI HVLSII *Transſyluaniæ, Moldauiæ, Wallachiæ deſcriptio.*

Plura huc pertinentia in ſcriptoribus rerum Turcicarum habentur.

CAPVT XVIII.
DE
SCRIPTORIBVS HISTORIAE TVRCICAE & SARACENICAE.

§. 1.

GVILIELMVS POSTELLVS *de moribus, religione & republ. Turcarum.*

MONTALBANVS *de moribus Turcarum*: cui coniungendus eſt CVSPINIANVS.

NICOLAI HONIGERI *deſcriptio Aulæ Turcicæ Ottomannici Imperii.*

CASPAR DORNAVIVS *de incrementis Dominatus Turcici.*

VBER-

Cap. XVIII. Hiſt. Turc. & Saracen.

VBERTVS FOLIETA *de cauſis magnitudinis Imperii Turcici.*

BVSBEQVII *Epiſtola* elegantisſimæ.

§. 2.

LVDOVICI CAMERARII, IO. BAPT. EGNATII & THEODORI GAZAE de Origine Turcarum.

CHRISTOPHORVS RICHERIVS & NICOLAVS EVBOICVS de rebus Turcicis.

CAELII AVGVSTINI CVRIONIS Saracenica Hiſtoria, cum *Chronico* DRECHSLERI & aliis.

Hiſtoria Saracenica ERPENII.

§. 3.

Turcicarum rerum Scriptores LONICERI.

SANSOVINI Hiſtoria Turcica, Italice, in 4.

IOACH. CAMERARII *Commentarii de rebus Turcicis.*

GILBERTI COGNATI *Chronicon Sultanorum Principum.*

LEVNCLAVII *Annales Sultanorum Ottomannicorum.*

MARINI BARLETII *Chronica Turcica.*

TVBERONIS Hiſtoria Saracenica.

§. 4.

LEVINVS TORRENTIVS de bello Turcico.

IO. ARNOLDI Bellum Saracenicum.

Scander-

Scanderbegus GEORGII PONTANI a BREITENBERG & eiusdem *Dialogus de ſtatu Hungariæ.* Cap. XIX. Hiſt.Turc. & Saraeen.

PHIL. BESCHLERI Orator Terræ ſanctæ & Hungariæ.

Huc quoque pertinent *Conſilia de bello Turcico* duobus Tomis edita a *Reuſnero.*

CAPVT XIX.
DE
SCRIPTORIBVS HISTORICAE HISPANICAE.

§. 1.

R*Erum Hiſpanicarum, Luſitanicarum, AEthiopicarum Scriptores* plurimi & vltra LX. quidem congeſti ſunt in vnum corpus, Francofurti a PISTORIO.

Hiſpania Illuſtrata; Francofurti apud Marnii & Aubrii hæredes.

PANTALEONIS CANDIDI opus eſt de *Goth-Iberis*, ſeu de Gothicis per Hiſpaniam Regibus ex Teutonum Gente originem trahentibus.

§. 2.

Chronica Hiſpaniæ ſcripſerunt PETRVS ANTONIVS, ALPHONSVS a VILLADIEGO.

FLORIANVS a CAMPO Tomos rerum Hiſpanarum Hiſpanica lingua publicauit.

MA-

Cap. XX. Hiſt. Hiſpan. MARIVS ARETIVS Hiſpaniæ Chronographiam concinnauit.

HIERON. CONNESTAGGIVS Italus & IO. MARIANA arte ſcribendi reliquos ſuperant.

§. 3.

Antiquitates Hiſpanicas eulgauit ANTONIVS AVGVSTINVS: quem librum commendo in primis ICtis, & rerum, quas inſigniores exiſtimo, cognoſcendarum cupidis.

Illuſtris hic eſt Genealogia Regum Hiſpanicorum RODERICI de YEPES.

LVD. de MOLINA *de Hiſpanorum primigenitorum origine & natura*, cùm Additionibus.

CAP. XX.
DE SCRIPTORIBVS HISTORIAE FRANCICAE ET GALLICAE.

§. 1.

BONAVENTVRAE CASTILIONEI *de Gallorum Inſubrum antiquis ſedibus.*

GAVDENTIVS MERVLA *de Antiquitatibus Galliæ Ciſ-Alpinæ.*

CAROLVS MOLINAEVS *de Origine ac progreſſu Regni & Monarchiæ Francorum.*

FRANC.

Cap. XX. Hiſt. Gall.

FRANC. HOTOMANNI *Franco-Gallia & Græco-Gallia;* contra quem ſcripſit PETRVS TVRELLVS Pariſiis. Hic *Hotomannus* cum reformatis addictus eſſet, bono religionis, quam profitebatur, & ex certa hypotheſi aſſeruit, regnum Galliæ mixtum eſſe, licet ipſe contrarium ſciret; quo ſcilicet regem a ſenſu potentiæ ſuæ auerteret paululum: ſicut ante eum etiam tentauerat CLAVDIVS SESELLIVS in elegantiſſimo libello *de Regno Galliæ & regum officiis.* *Hotomannus* magni nominis ICtus *Thuano* eſt; ob religionem Hugonotticam profugus, in Galliam iniquus fuit. ANTONIVS MATHARELLVS ſe ei oppoſuit.

„Egregia autem doctrina famaque „præditos viros, *Francogalliæ* ſcriptorem, „& qui ſe *Bruti* nomine diſſimulauit (ſi„ue *Mornæus* is eſt, ſiue *Hubertus Lan„guetus*) quis non miretur, cum ea in „publico dudum proponere in animum „induxerunt, de iure regio ſemper in or„dinem redacto & redigendo, de pote„ſtate populi ſemper & vbique ſumma, „regumque & optimatum iudice ac mo„deratrice, quibus, nemo eſt parricida„rum & ſeditioſorum latronum, quin „tanquam coloribus prauas molitiones „pingere & vltimi turpitudinem maleſi„cii veluti honeſta præſcriptione tegere „nullo negotio poſt illa potuit? Egit il-

Cap. XX. Hiſt. Gall.

„los credo in transuerſum metus & ſo-„licitudo temporum, cærimoniis & ſa-„cris, quæ amabant, nihil fauſti porten-„dentium; vt regum conſtringendæ li-„centiæ etiam iuſtam omnique iure de-„bitam poteſtatem in dubium vocare „inſtituerent : quo fere conſilio eximii „quidam viri, vt prurientes in pugnam „Chriſtianorum animos obice quodam „morarentur, fas eſſe Chriſtianis bella-„re negauerunt. Sed hoc eſt ſcilicet, „malum malo ſanare ; & priuato peri-„culo reipublicæ vulneribus mederi. „Quam vero auctoritatem, quam poſ-„ſunt habere fidem in aliis, qui in re o-„mnium maxima ſtare a mendacio con-„tra verum non verentur ? Fructum „quidem huius conſilii, quem ſibi pro-„ponebant, nemo illorum quisquam con-„ſecutus eſt: irritatis, quorum iuri illu-„debatur, Principibus ; & vulgo ad „præſidium ab audacia & turbis mutu-„andum tam inſolentis philoſophiæ no-„uitatibus illecto. *Muſeum p. 35. ſq. Conf. infra c. 44. in fine.*

ISAACII PONTANI *Origines Francicæ.*

IO. MAINI *Illuſtrationes Gallicæ & Troianæ.*

SIMONIS SCHAMBERGII *Deliciæ Gallicæ, ſeu Mercurius Gallicanus.*

§. 2.

§. 2. Cap. XX. Hiſt. Gall.

STEPHANVS FORCATVLVS *de Gallorum imperio & Philoſophia.*
MATTHIAE ZAMPINI *de Statibus Franciæ illorumque poteſtate epitome.*
VINCENTIVS LVPANVS *de magiſtratibus & præfecturis Gallorum.*

§. 3.

Franco-Gallica a Francicis diſtinguenda eſſe monemus; vulgo tamen auctores hæc coniungunt: quod ferri poteſt, ſi non confundant.

Editio Francicorum Hiſtoricorum triplex, 1.) Pithœana anno 1588. 2) Freheriana, anno 1613. ſiue Hanouienſis, 3) Pariſienſis anno 1627. *Corpus Hiſtoriæ Francicæ* vulgo appellatur.

Corpus Scriptorum Francicorum plurimorum editum ab ANDREA du CHESNE patre II. Tomis, & FRANC. du CHESNE filio, III. Tomis in fol. Pariſiis, ſunt admodum egregia & memorabilia opera.

„Horbius vidit Pariſiis apud Claud. „du Chesne, parentis eius fratriſque opera XXV. Tomis abſoluta; quibus Hiſtoria Francica ad an. 1620. perducitur. Prodierunt V. tantum Tomi, ceteri impenſas & editores expectant, quos miror in „regno florentiſſimo deeſſe poſſe. *Ex Epiſtola Bœcleri in Felleri Monumentis ineditis, Trimeſtr. I. p. 25.*

Cap. XX.
Hiſt. Gall.

§. 4.

ROBERTI GAGVINI *Annales rerum Gallicarum*, vt omnia eius viri, valde egregii ſunt, cum ſupplemento *Huberti Velleii*.

PAVLO AEMILIO ſtilo nemo ſuperior eſt; quem continuauit ARNOLDVS FERRONVS longe impari, ſpecimini tamen dando ſufficiens, quomodo etiam in re ſeria Terentianis verbis vti liceat.

„Scio vix toleraturas multorum aures, „ſi quis dicat: *Paulum AEmilium*, cui de „ſcriptoribus Gallicis plurimum creditur, „ſæpe hiſtoriam confundere, ſæpe non ex „rerum fide, ſed ex impetu calami inter„polare, fingere multa, vt animo con„cepit, non commemorare, vt memo„riis publicis ea debere potuit. Sed nec „illud neſcio, ſenſuros mecum, qui hi„ſtoriæ non legendæ tantum diligentes, „ſed iudicandæ etiam, ſeu, quod eodem „recidit, ſcribendæ periti ſunt. *Comment. de rebus ſaeculi IX. & X. in præfat.*

„*Pauli AEmilii*, viri, vt ad priſcam „ſcribendi formam proxime accedentis, „ſic ceteris merito præferendi auctoritate „præcipue vſi ſumus. Tanta nimirum „& cura & grauitate, nec minus erudito „orationis filo Francorum memoriam „regum perſequitur. *Diſſ. T.* II. *p.* 139.

„*Arnol-*

„*Arnoldus Ferronus* eſt rectiſſimi iudi- Cap. XX.
„cii ſcriptor. *Diſſ. ad Lipſii Politica.* Hiſt. Gall.
p. 92.

PAPIRII MASSONI *Annales* itidem inſignes ſunt.

IOANNIS SERREI *Inuentarium generale Hiſtoriæ Franco-Gallicæ* præcipuum fere opus eſt in rebus Gallicis. Nemo enim eas ita vniuerſaliter pertractauit. Sed editiones quædam valde ſunt caſtratæ.

SCIPIONIS du PLEIX *Hiſtoria rerum Gallicarum* lingua vernacula eleganter conſcripta eſt.

§. 5.

HADRIANI VALESII *Annales* Francorum eximii.

„*Hadr. Valeſius* in opere de rebus Fran-
„cicis in multis plus ſibi ſumit, quam par
„eſt, neque documenta ſemper ſatis ido-
„nea affert. *Sæcula IV. p. 239.*

„Valeſius ſæpe nomen Oratoris &
„Hiſtorici miſcet. - - - - diligentia ſua,
„qua omnia ſcrutatus eſt & collegit, cu-
„rioſo lectori ſatisfecit. *ibid. p. 343.*

FROSSARDVS item nobiliſſimus ſcriptor eſt, quem in compendium contraxit *Sleidanus.*

ENGVERRANDVS MONSTRELETVS.

Cap. XX. Hiſt. Gall.

PHILIPPVS COMINAEVS *de rebus Ludouici XI. Galliæ Regis Hiſtoriam* ſcripſit tanta prudentia, vt cum antiquis fere comparari mereatur. *Io. Sleidanus* Latine eum vertit & diffuſius ab eodem expoſita contraxit; *Caſpar Barthius* vero de verbo ad verbum transtulit. *Sleidani* tamen verſio elegantior eſt.

„Renaſcentibus literis & cultiore ſæculo non infeliciter reſumta ea commentatio (Hiſtoriæ ſcriptio) aliquorum famam vsque ad priſcorum præſtantiam celebrauit. Inter hos eſt *Philippus Cominaus*, quem *Polybio* comparauit *Lipſius*: non ſine magna ratione. Vterque enim obſeruatione acutus, judicio ſolers, prudentia copioſus; &, quod omnibus ceteris laudibus ſublimius raro apud alios deprehenditur, probitatis, conſcientiæ, reverentiæ erga fatum & fatales euentus, perpetuis notis mixtiſſimus. Illud quoque commune habent, quod vbi rei dignitas, cognitionis vtilitas, vſus & applicationis dexteritas poſtulare notam videtur, ſubſiſtunt, lectoremque ſuum tanquam in re præſenti cum cura & fide inſtruunt. Eiusmodi digreſſiones apud *Cominaeum* plurimos ſumma cum voluptate & emolumento paſſim videre eſt. *Diſſ. Tom. I. pag.* 1105. *ſq.*

„*Polybius* in omnibus paginis monſtrat,

„ſtrat, quomodo omnia fato & arbitrio Cap. XX.
„diuino regantur. In Chriſtianis *Comina-* Hiſt Gall.
„*us*, verus *Polybius* Gallicus, eum eſt
„optime imitatus. *Diſſ. ad Lipſii Politica p. 76. ſq.*

§. 6.

PETRI MATTHAEI & RVDOLPHI BOTEREI Commentarii in primis a Gallis æſtimantur.

„*Petri Matthæi* Gallicum opus (de Se-„iano) ſatis celebratum, ſicut omnia eius „opera prudentia & eruditione excellunt; „quamuis ſcribendi artibus ingenium non „æquet. *Sæcula IV. p. 55.*

MARTINI BELLAII Commentarii *de rebus Gallicis* admodum eximii ſunt.

STEPHANVS DOLETVS *de rebus geſtis Franciſci Valeſii Regis Francorum.*

THVANVS Hiſtoricorum noſtri ſæculi princeps iam ſupra nominatus eſt, quia ſcilicet non tam res Galliæ, quam vniuerſi orbis deſcribit.

THOMAS CORMERIVS *de rebus geſtis Henrici II. Galliæ Regis.*

LAVRENTII RISEBERG *Epitome de rebus Gallicis.*

CASP. ENS *Annales de bello Gallo-Belgico* ſcripſit.

BARTHOLOMAEVS GRAMMONDVS de rebus Ludouici XIII. incipit fere, vbi *Thuanus* deſiit; ve-

Cap. XX. Hiſt. Gall.

rum *Thuano* valde impar eſt. *Bignonius* certe, decus Galliæ, nullius momenti librum duxit: & ſane ſtilus admodum fucatus eſt, prudentiamque paſſim oſtentat: quod ipſum tamen eruditis valde moleſtum accidit. Vide *Baclerum* de Subtilit. Aulicis. theſ. 41.

„Quid Tholoſano illi præſidi in angu-„ſtiore ſcripturæ modo euenerit, *Bigno*-„*nius* aliquis, cuius iudicium qui non re-„uereatur, nihil cum Muſis commune & „Gratiis habere putetur, pronuntiauerit. „Et ſunt tamen in illis voluminibus, quæ „imperitis, vt imagines virtutum ſimiles, „ſtili quadam opinione; exteris autem „nonnulla rerum cognitione, vltro blan-„diantur. *Muſeum p.* 12.

„Et quidem *Bartholomæum Grammon*-„*dum* Gallicarum rerum ſcriptorem, tibi „commendem. Ex illuſtri argumento ma-„xima quæque delegit, hiſtoriamque ſuam „Gallico quodam lepore tinxit: cui niſi „obſtaret nouitas & inuidia, forte inter „inter magnos ſcriptores numeraretur. *Diſſ. T. III. p.* 340.

§. 4.

Eccleſiæ Gallicanæ Hiſtoria, Pariſ. 1626.

Franc. Archiepiſcopi Rothomagenſis de rebus Eccleſiaſticis Hiſtoria. Pariſ. 1645.

FLODOARDI ſeu FRODOARDI *Hiſtoria Eccleſiaſtica Rhemenſis*, quam edidit *Sirmondus*.

FLO-

IO. IAC. CHIFLETIVS, vir doctiſſimus, Veſontinus, Commentariam edidit *de Veſcatione & Archiepiſcopatu Veſontino* an. 1618. & librum *de Ampulla Rhemenſi* an. 1651. Cap. XX. Hiſt. Gall.

§. 8.

Iu Burgundicis PONTI HEVTERI duo extant opera, quæ maximi ſiunt, & ſunt *Res Borgundiæ* & *Carolus Audax*.

NIC. VIGNERII *Burgunditarum Rerum Chronicon*.

GVIL. PARADINI tractatus nobilis *de antiquo ſtatu Burgundiæ*.

GILBERTI COGNATI Burgundica & Gallica.

LAMBERTI van der BVRCH Hiſtoria Sabaudica.

CAPVT. XXI.

DE SCRIPTORIBVS HISTORIAE HELVETICAE.

§. I.

HOTTINGERVS, vir clariſſimus, diſſertationem ſcripſit, *quomodo legenda ſit Hiſtoria Helvetica*.

HENR. GLAREANI *Deſcriptio Helvetiæ*, ſummæ diligentiæ opus.

Cap. XXI. IOSIAS SIMLERVS *de Heluetiorum Republica*, quod introductionis loco eſſe ſolet in Hiſtoriam Heluetiorum.
Hiſt. Heluet.

§. 2.

FRANC. GVILLIMANNVS (cuius opera omnia valde eximia) *de rebus Helueticis* ſ. *Antiquitatibus*.

STVMPFII Chronicon Heluetiorum, inſigne opus, quod tamen raro reperitur.

MICHAELIS STETLERI Chronicon Helueticum propter elegantiam ſtili Germanici magni faciendum; licet alterum illud *Stumpfii* magis ſit eruditum.

IO. HENR. SVICERI *Chronologia Heluetica*.

BILIBALDVS PIRCKHEIMERVS, Patricius Noribergenſis & Conſiliarius Cæſareus, deſcripſit *Bellum Suitzenſe ſeu Helueticum*, quod reperire licet apud *Marq. Freherum* Tomo III. Scriptorum Germanicorum.

§. 3.

IOS. SIMLERI Heluetiæ & Valleſiæ deſcriptio, cum Appendice.

VRSTISII *Basler Chronick* etiam inſigne opus eſt & ſtilo Germanico perelegantí conſcriptum.

AEGIDII TSCHVDII Gentium Alpinarum deſcriptio eximia.

FRANC. NIGRI *Rhætia*.

FOR-

FORTVNATI SPRECHERI a BERNECK *Chronicon Rhatiæ.* Cap. XXI. Hiſt. Heluet.

CAROLI PASCHALII *Legatio Rhatica*, opuſculum Hiſtorico-Politicum exquiſitisſimæ eruditionis, & inter omnia viri huius eminens, tanquam in quo ille omnem ingenii ac eruditionis ſuæ vim oſtenderit. Edit. Pariſiis in 8.

BENEDICTI ARETII opera Hiſtorica, vt de montibus in agro Bernenſi.

CAPVT XXII.

DE SCRIPTORIBVS HISTORIAE ITALICAE.

§. 1.

LEANDRI ALBERTI Deſcriptio Italiæ in fol. præcipuum in Geographicis opus eſt.

ANT. MAGINI *Italia.*

NIC. REVSNERI *Italia.*

IO. HENRICVS a PFLAVMERN, cuius extat *Mercurius Italicus.*

BLONDI *Italia illuſtrata* egregium opus eſt, niſi quod fabulas immixtas habet quamplurimas & multa perobſcure proponit.

THOMAE BOZII Eugubini opuſculum elegans, quod *de ſtatu Italiæ nouo & antiquo* agit.

BAR-

Cap. XXII. Hiſt. Ital. BARTHOL. BRIXIANI *Chronicon de Vrbibus Italiæ.*

§. 2.

Italicarum rerum Scriptores iunctim editi ſunt Francofurti apud Wechelios.

PETRI LEONIS CASELLAE de primis Italiæ Colonis, & Tuſcorum origine, ac republ. Florentinorum.

ERYCII PVTEANI *Hiſtoria Inſubrica.*

CAROLVS SIGONIVS de rebus Italicis præclare meritus eſt; nam aliquot eius opera extant. Opus eius *de regno Italiæ* inſigne eſt; nec non eiusdem opus *de Vita Andreæ Doriæ*; item *de rebus Bononienſibus &c.*

FRANC. GVICCIARDINVS *de rebus in Italia geſtis*, inſignis ſcriptor, prudenque ac peritus eſt; cum tamen *Bocualinus* vt loquacem ridet.

„*Franc. Guicciardinus* nobilis Floren-„tinus & Hiſtoricus præſtantiſſimus. *De rebus Sæc. XVI. p. 465.*

„De *Guicciardino* temere iudicauit „*Boccalinus. Diſſ. ad Lipſii Polit. p. 94.*

CAMPANI de BRACHIIS, Peruſini, Hiſtoria Italiæ.

ALBERTINVS MVSSATVS *de geſtis Imp. Henrici VII; item de Italorum geſtis poſt Henricum & de Ludouico Bauaro.* Edidit *Felix Oſius.*

GA-

GALEATIVS CAPELLA de rebus Italicis ſub Carolo V.

Cap. XXII. Hiſt. Ital.

MICH. COCCINIVS *de bellis Italicis*. Hic extat in Schardianis operibus, quæ de Caroli V. rebus geſtis agunt.

Plurima etiam habentur de rebus Italicis in *Sabellici Eneade*.

§. 3.

GEORGII FABRICII *Roma*: eruditum, ſed breue opuſculum.

FRANC. ALBERTINVS *de mirabilibus veteris & nouæ Romæ*.

IAC. LAVRI Roma illuſtrata antiqua & moderna, elegans opus eſt, cum figuris æneis. Editio optima in 4.

BARTH. MARLIANVS de *Topographia antiquæ Romæ* cum Additionibus.

OCTAVIANI FERRARII *de Origine Romanorum*.

STEPHANI VINANDI PIGHII *Annales Romanorum*, ſeu *de Faſtis*, opus magnæ eruditionis.

WOLFG. LAZIVS *de Republica Romana*.

§. 4.

PAVLI MANVTII *Antiquitates Romanæ*, cum Notis *Dempſteri a Muresk.*

ANDR. FVLVII *Antiquitates Vrbis Romæ* ſatis ſunt eximiæ.

THEODORI de BRY *Antiquitates Romæ* propter figuras æneas antificioſiſſimas in ſummo pretio habentur.

Cap. XXII. Hiſt. Ital.

P. VICTOR *de Vrbis Romæ Regionibus & locis.*

IO. ANDR. DOSII *Vrbis Romæ ædificia illuſtria.*

M. ATTILII SERRANI *de ſeptem collibus Vrbis Romæ.*

ONVPHRIVS PANVINIVS *de Baſilicis Vrbis.* Eiusdem *de Ludis Circenſibus & Triumpho; de Nominibus Romanorum; de Comitiis*; item *de Faſtis* eorundem, & alia aliquot opera egregia.

„Faſtos Romanos duo doctisſimi viri, „*Carolus Sigonius & Onuphrius Panuinius* „exponere ſunt aggresſi. *Sæcula IV. p. 237.*

IO. BAPT. de CAVALLERIIS *antiquæ ſtatuæ Romanorum.*

BOSII *Roma ſubterranea* cum figuris æneis in fol.

§. 5.

IVLIVS CAESAR BVLENGERVS *de Imperio & Imperatore Romano*, vaſtum opus, ſed non vbique accuratum.

ZAMOSCII ſeu potius SIGONII (is enim verus auctor eſt, teſte *Thuano* in vitâ ſua) elegans libellus eſt *de Senatu Romano.*

„FENESTELLAE nihil ſupereſt; „nam libellus *de Magiſtratibus Romanis* „ANDREAM DOMINICVM „FLOCCVM, Florentinum, hominem, vt „tum

„tum patiebantur tempora, eruditum, „auctorem habet. *Sæc. IV. p. 77.*

CAROLVS SIGONIVS *de antiquo Iure Italiæ & Ciuium Romanorum.*

ANTONIVS AVGVSTINVS *de LL. & SCtis Romanorum.*

VINC. CONTARENVS *de frumentaria Romanorum largitione & ſtipendio militari* eorundem eximium ſcripſit opuſculum, quod tamen multis in locis egregius elaborari potuiſſet.

NIC. GRVCHIVS *de Coniugio Romanorum.*

FVLVII VRSINI *Romanæ familiæ.* Editus eſt hic libellus cum alio eiusdem argumenti ANTONII AVGVSTINI.

RICHARDVS etiam STREINIVS *de Gentibus & familiis Romanis* ſcripſit.

IO. KIRCHMANNVS *de funeribus Romanorum.*

Cetera de rebus Romanorum reperiuntur in Philologiæ & Antiquitatum ſcriptoribus, quorum poſtea mentio fiet.

§. 6.

CASP. CONTARENI, viri doctisſimi, reipubl patriæ amantisſimi, elegans extat opuſculum *de Magiſtratibus & Republ. Venetorum.*

„Con-

Cap. XXII. Hiſt. Ital.

„*Contarenus*, ſenator Venetus, ſcripſit „*Rempublicam Venetorum*, vbi monſtrat, „rempubl. Venetam mixtam eſſe ex o„mnibus tribus formis rerumpubl. nempe „Monarchia, Ariſtocratia, & Democra„tia. *Diſſ. ad Lipſii Politica p. 98.*

„Non poteſt dari exemplum notabile „reipublicæ vere ex tribus formis conſti„tutæ. Nam, quod *Contarenus* Vene„tam; *Bertius* confœderati Belgii rem„publicam ita deſcribunt, comparationis „potius qualiscunque philoſophandi gra„tia inſtitutæ, quam veræ ſententiæ ad„ſtruendæ gratia factum intelligi debet. *Diſſert. Politica p. 393. ſq.*

PETRI IVSTINIANI *Res Veneta*.

ANDR. MAVROCENI *Hiſtoria Veneta* minime ſpernenda eſt, ſed merito præcipuis in rebus Venetorum monumentis accenſetur.

PETRI BEMBI *Hiſtoria Veneta*, corrupta aliquo modo ſuperſtitioſa *Ciceronis* imitatione.

HENR. DANDALI *Chronicon Venetum*.

PETRVS MARCELLVS, VENETVS, SYLVESTER GYRELLVS & HENRICVS KELNERVS *de Vita moribus & rebus geſtis omnium Ducum Reipubl. Venetorum*.

IAC.

IAC. SIMANCAE *Collectanea de Rep. Venetorum.* Cap. XXII. Hiſt. Ital.

IO. BAPTISTAE VERI *Epitome Rerum Venetarum*, non inelegans, putaturque eſſe *Rhodii*, Dani, Viri Cl. qui Pataui vixit.

Huc quoque pertinent BARONII contra Venetos ſcripta & reſponſa.

Item THEODORI GRASWINCKELII *Libertas Veneta*: qui liber tamen viris doctis non adeo probatur. Eiusdem *de Iure Præcedentiæ inter Rempublicam Venetam & Ducem Sabaudiæ.*

„De vtroque titulo prædicto (Celſitu-
„dinis & Sereniſſimi) vt & aliis Principalis
„fortunæ elogiis multa erudite & præcla-
„re, vt ſolet, diſputat, nec minus ſubtili-
„ter obſeruat ampliſſimus *Theodorus*
„*Grasvvinckelius* ICtus, in Diſſertatione,
„*de Iure præcedentiæ inter ſereniſſimam*
„*Venetam Remp. & ſereniſſ. Sabaudiæ Du-*
„*cem. Diſſ. T. I. p. 501.*

BERNARDINI SCARDEONII *Hiſtoria Patauina.*

ONVPHRII PANVINII *Antiquitates Veronenſes.*

TORELLIVS SARAYNA *de Verona origine & viris illuſtribus Veronenſibus.*

§. 7.

CAROLVS a BASILICA PETRI *de Vita & rebus geſtis Ducum Mediolanenſium.*

Cap. XXII. Hiſt. Ital.

DONATVS BOSSIVS de Epiſcopis & Archi-Epiſcopis Mediolanenſibus.

IO. SIMONETTA de rebus geſtis Franciſci Sfortiæ.

BERNHARDI SACCI Hiſtoria de rebus Ticinenſibus.

IO. CHRYSOSTOMVS ZANCHIVS de Orobiorum ſeu Cenomanorum origine.

ERYCII PVTEANI, doctiſſimi Viri *Hiſtoria Ciſ-Alpina, de rebus a Io. Medicæo circa lacum Larium geſtis.*

LVD. CAVITELLI *Annales de rebus Cremonenſibus.*

§. 8.

PETRI BIZARI Hiſtoria rerum Genuenſium & *VBERTI FOLIETAE Hiſtoria Genuenſis* magni fiunt.

AVGVSTINI IVSTINIANI Annales Genuenſes.

IAC. BRACELLVS de claris Genuenſibus.

CASP. SCIOPPII Genealogia Doriarum Genuenſium.

IO. BAPT. PIGNA de Principibus Ateſtinis.

HVMBERTVS MONTIS-MOZELANVS de bello Rauennæ.

HIERONYMI RVBEI Italica & Rauennæ hiſtoria.

Hiſtoria

Hiſtoria Arimini ab *OCTAVIANO FANENSE* compoſita. Cap. XXII. Hiſt. Ital.

§. 9.

POGGII Hiſtoria Florentina non inelegans.

LEON. ARETINI Hiſtoria Florentina inſignis eſt, & propter plurima memorabilia cum illa *Poggii* coniungenda, vt & cum *NIC. MACHIAVELLI Hiſtoria Florentina.* Vterque autem, *Aretinus* & *Machiauellus* acris magnique ingenii fuere, hincque iudicia liberrima hiſtoriæ ſuæ inſerunt & res notatu digniſſimas, vixque alibi reperiendas.

„*Leonardus Aretinus* diligens ſcriptor. *Notæ in AEn. Syluii Hiſt. Friderici III.* p. 142.

VGOLINVS VERINVS de illuſtratione Florentiæ.

BARTHOLOMAEI SCALAE Hiſtoria Florentina.

AVGVSTINVS DATHVS de rebus Senenſium.

FRANC. CONTARENVS de rebus in Hetruria a Senenſibus geſtis.

CAESAR ORLANDVS de antiquitate Vrbis Senæ eiusque Epiſcopis.

GABR. NAVDAEVS de Cæſena.

§. 10.

PANDVLPHI COLLENVTII Hiſtoria Neapolitana, inſignis; ars vero quam

Cap. XXII. Hiſt. Ital. auctor in ea ſcribenda adhibuit, non adeo magna eſt.

„Iniquis Italorum iudiciis repellendis „idoneus etiam auctor eſſe poteſt *Pandul-„phus Collenutius*, hiſtorici officio & in-„duſtria candidius vti ſolitus. *Notæ ad AEn. Syluii Hiſt. Friderici III. p. 141.*

„*Pandulphi Collenutii Hiſtoria Neapo-„litana* rara libertate & grauitate iudicii „ad exemplum magnorum & veterum hi-„ſtoricorum eſt conſcripta. *Ibid. p. 142.*

De Bello Neapolitano IO. IOVIANVS PONTANVS.

BARTH. FACIVS *de rebus geſtis Alphonſi.*

GVILIELMI APVLIENSIS *Hiſtoria rerum in Italia & regno Neapolitano geſtarum.*

ANT. SANFELICIVS *de Campania.*

AMBROSIVS LEO, Nolanus, *de agro Nolano, deque monte Veſuuio.*

IO. BAPT. MASCVLI *de incendio Veſuuii Lib. X. 1632.*

SALVATORIS VARONIS S. I. *Veſuuiani incendii Hiſt. Lib. III.*

IVLII CAESARIS RECVPITI *Nuncius de Veſuuiano incendio*, Neapol. 1632.

SCIPIO MAZZELLA *de Puteolis & Cumis.*

IO. FRANC. LOMBARDVS, Neapolit. *de aquis Puteolanis.*

IO.

IO. IVVENIS *de antiquitate & varia Tarentinorum fortuna.* Cap. XXII. Hiſt. Ital.

GABR. BARRIVS *de antiquitate & ſitu Calabriæ.*

IO. ELYSIVS *de Balneis AEnariæ.*

§. II.

Sicularum rerum ſcriptores præcipui in vnum corpus congeſti, Francofurti.

Primo loco in his nominandus eſt THOMAS FAZELLVS, cuius eximium de rebus ſiculis opus extat.

„*Fazellus* diligens in primis ſcriptor. *Notæ ad AEn. Syluii Hiſt. Frid.* III. *p. 143.*

FELINVS SANDEVS *de Regibus Siciliæ & Apuliæ*, editus a *Marquardo Frehero.*

HVGO FALCANDVS *de rebus geſtis in regno Siciliæ* ſæc. XII. grauitate inſignis & *Boxhornio* laudatus.

CONRADVS VECERIVS *de ſeditionibus Siciliæ & rebus geſtis Henrici VIII.*

ANT. PHILOTHEI de HOMODEIS Topographia AEtnæ montis.

Cap. XXIII. Hiſt. Aſiat.

CAPVT XXIII.

DE

SCRIPTORIBVS HISTORIAE ASIATICAE.

§. 1.

IO. BAPT. GRAMMAYE *Aſia* inſigne opus, & eiusdem Hypomnemata, ſeu illuſtria facta gentium Aſiaticarum.

FRANCISCI MODII rerum in Oriente geſtarum Hiſtoria.

REINERI REINECCII, eruditiſſimi viri, & cuius opera edita omnia ſunt eximia, *Hiſtoria Orientalis*; item *Chronicon Hieroſolymitanum*.

„*Chronicon Hieroſolymitanum* Anony-„mi a *Reineccio* editum in 4. Vix poteſt eo „careri, quamquam grauioribus hiſtoricis „iudicio ſcribendi non poteſt comparari. *Comment. de Scr. p. 98.*

§. 2.

PETRI MARTYRIS Hiſtoria Palæſtinorum, Tyriorum, Sidoniorum.

HEIDMANNI Palæſtina, valde eruditum opus, in quod omnium auctorum loca de ſingulis Palæſtinæ vrbibus ſunt collata. Editum Helmſtadii.

ADRICHOMII Theatrum Terræ Sanctæ, opus nobiliſſimum.

FRAN-

FRANCISCI QVARESMII Hiſtorica Terræ Sanctæ elucidatio. Cap.XXIII. Hiſt. Aſiat.

IACOBVS BONGARSIVS, haud obſcurum in literis nomen, edidit opus, cui titulus: *Geſta Dei per Francos*, quo plurimi rerum Orientalium ſcriptores continentur, vt *WILHELMVS TYRIVS* & alii.

IO. TVCHERI & *IO. a DVSELDORFF* Itineraria Terræ Sanctæ.

Plurima Itineraria paſſim ſunt obuia.

§. 3.

Scriptores rerum Perſicarum in vnum corpus collecti, apud Wechelios. Opus rariſſimum.

BARNABAE BRISSONII de regno Perſarum opus; in cuius ſupplementum *Eclogas Arnobianas* ſcripſit *Iul. Cæſar Bulengerus*.

„Neque ſilentio præteriri debent *Briſ-* „*ſonii* elegantiſſima volumina *de regio* „*Perſarum principatu. Diſſ. T. II. p. 384*.

PETRI BIZARI rerum Perſicarum Hiſtoria.

„Res Perſicas *Bizarus* ex ſequitur ſatis „diligenter & eleganter; quo nomine in- „ter recentiores in primis etiam eſt com- „mendandus. *Secula IV. p. 346*.

HENR. PENIA de geſtis Sophi Perſarum regis contra Turcas.

Cap XXIII. Hiſt. Aſiat.

HENR. PORSII *Perſici belli Hiſtoria.*

OLEARII. *Perſianiſche Reiſebeſchreibung.*

§. 4.

IO. GONSALVI de MENDOZA *Hiſtoria Regni Chinæ.*

KIRCHERI *China illuſtrata*; fol.

MARCVS HENNINGVS *de regno China.*

TRIGAVLTII Sinenſia & Iaponica.

HAITHO ARMENVS (interdum *Aitonus* vocatur) *de rebus geſtis Orientis & Tartarorum*, illuſtre opus, editum a *Reinero Reineccio.*

MARTINI BRONIOVII *Hiſtoria Tartarorum.*

PETRI PERONDINI *Hiſtoria Tamerlanis.*

„Primus (inter ſcriptores de Tamer„lane) nominari debet *Ahmedus Arab„ſchæ* filius, qui ſtatim ab extincto Timu„ro floruit, multaque ad eius hiſtoriam „pertinentia vſurpauit oculis, cetera e „virorum eximiorum narratione aut „commentariis hauſit, luculentoque o„pere Arabico complexus eſt: quod *Gro„tius* edidit, & nuper *Hottingerus* Latine „fere per omnia deſcripſit. Poſt *Arabſchia„dem* potiſſimum credendum videatur *Io.*

„*Schilt-*

„*bergero*, Monacenſi, qui infelici Regis Cap. XXIII.
„Sigismundi expeditione aduerſus Baia- Hiſt. Aſiat.
„zethem captus, occaſionem nactus eſt
„Perſiam Arabiamque peragrandi, & de
„his ipſis Timuri temporibus memoratu
„digna vernaculo ſermone conſignandi.
„Proximo ponendi loco ſunt *Annales Sul-*
„*tanorum Turcicorum*, quos ab ipſis Tur-
„cis compoſitos Latine ac Germanice con-
„uerſos *Leunclauius* typis commiſit & ex-
„plicauit. Non eadem æſtimatione me-
„tienda eſt interdum *Laonici Chalcocondy-*
„*læ* hiſtoria, cum ab iſtis diſcrepat. Non
„exigui tamen momenti ſunt, quæ hinc ar-
„ceſſere fas eſt. Hos auctores ſequi, &
„ad eos, quæ *Perondinus*, *Richerius*, *Cu-*
„*ſpinianus*, aliique tradiderunt, exigere
„conſtituimus. *Diſſ. T. I. p. 284. ſq.*

§. 5.

EMANVELIS ACOSTAE *Commentarii rerum ab Ieſuitis in Oriente geſtarum.*

IOSEPHI ACOSTAE *Hiſtoria.*

„*Acoſta*, homo quidem diligens & eru-
„ditus, ſed tamen Ieſuita, qui ad lubitum
„omnia reformare ſolent. *Sæcula IV.*
p. 39.

IO. PETRI MAFFAEI *rerum Indicarum Hiſtoria.*

Cap. XXIII. Hiſt. Aſiat. *Indiæ Orientalis Hiſtoriæ*, cum figuris æneis, apud Theodorum de Bry, eiusque Hæredes.

Huc pertinent Nauigationes in Indiam Orientalem omnes, ad 40. vel 50. quæ hodie rariſsime omnes ſimul haberi poſſunt.

CAPVT XXIV.

DE SCRIPTORIBVS HISTORIAE AFRICANAE ET AMERICANAE.

§. 1.

LEONIS AFRICANI *Deſcriptio Africæ* (ab hac enim nomen hoc ſortitus eſt) præcipuum opus eſt, & in quo ſimul & vetera & noua exponuntur.

IO. BAPT. GRAMAYE *Africæ illuſtratæ Libri X.*, inſigne opus; Coloniæ.

NIC. VILLAGAGNON de Caroli V. expeditione in Africam.

§. 2.

FRANC. ALVAREZII AEthiopica.

NIC. GODIGNVS *de Abyſſinorum rebus & AEthiopicis Patriarchis.* Lugd.

MARCI FRID. WENDELINI *Admiranda Nili.*

TRI-

TRIGAVLTII & PHILIPPI PIGAVETTAE *Regnum Congo.* Cap. XXIV. Hiſt. Afric. & Americ.

Plura, quæ huc pertinent, extant in *Hiſpania illuſtrata.*

§. 3.

Introductio in res Americanas eſt HIERONYMI BENZONI *Nouus orbis*, opus bene & diligenter conſcriptum.

IO. de LAET *Nouus orbis* inſigne opus eſt, & in his rebus præcipuum, quod plurimos inſuper auctores in ſe continet.

AMERICVS VESPVTIVS, ALOYSIVS CADAMVSTVS, CHRIST. COLVMBVS, PETRVS ALONSVS, LVD. BARTHEMANNVS, VINC. PINZONVS vno omnes volumine impreſſi ſunt Baſil.

ANTONII de HERRERA & PETRI ORDONNEZ de CEVALLOS *Nouus orbis.*

HVGONIS LINSCHOTANI Itinerarium, & Nauigatio.

PETRI MARTYRIS ab ANGLERIA opus de rebus Oceani & Nouo Orbe.

§. 4.

LAEVINVS APOLLINIVS *de Inuentione Regionis Peruanæ & rebus in ea geſtis.* Eiusdem *de Regno Peruano.*

DIEGO de TOSTO *de rebus Peruanis Commentarius.*

IO.

Cap. XXIV. Hiſt. Afric. & Americ.

IO. LERII *Hiſtoria Nauigationis in Indiam Occidentalem, ſeu Braſiliam.*

CASP. BARLAEI *Hiſtoria Braſiliana.*

Nauigationes Americanæ plurimæ cum figuris æneis ſeorſium editæ; ſed raro haberi poſſunt.

CAPVT. XXV.

DE SCRIPTORIBVS HISTORIAE LITERARIAE.

§. I.

POLYDORVS VERGILIVS *de rerum inuentoribus*, ſatis elegans auctor; cui addendus GVILIELMVS PASTREGICVS *de Originibus rerum.*

IO. MATTHAEVS, Lunenſis, *de rerum Inuentoribus.*

GVIDONIS PANCIROLLI *de rebus deperditis & inuentis* egregius libellus & lepidisſimus eſt, dignus, qui horis ſubciſiuis legatur.

MAIERVS *de veris Germaniæ Inuentis.*

HERMANNI HVGONIS *de prima ſcribendi origine.*

BESOLDVS *de Typographia & Sclopetarum inuentione.*

ADA-

ADAMVS SCHRAGIVS eſt auctor libri *Bericht von Erfindung der Buchdruckerey*. Cap. XXV. Hiſt. Liter.

§. 2.

PHOTII *Bibliotheca*, illuſtriſſimum opus, ab *Andrea Schotto* editum, myſteriis, eruditione, & inſigni criſi plenisſimum, quoque nemo facile deſtitui debebat. PHOTIVS.

„*Photius* duplici nomine commendan-
„dus eſt: primo propter criſin; ſecundo
„propter ipſa excerpta. *Sæcula IV. p. 280.*

„*Photii Bibliotheca*: incomparabilis
„hoc ſæculo eruditionis opus; in quo
„multa eloquentiæ & variæ doctrinæ my-
„ſteria, tum fragmenta plurima ſcripto-
„rum amiſſorum. Rothom. Græc. Lat. in
„fol. *Comment. de Script. p. 88. ſq.*

Eiusdem generis (deperditus nempe) eſt ARISTAEAS *de Verſione LXX. Interpretum*, Græco-Latine, quem aliquoties *Iuſtinus Martyr* citat: verum quæ ſub eius nomine circumferuntur hodie, ſuppoſititia haud dubie ſunt. ARISTAEAS.

„Vid. VSSERII *Syntagma de Ver-*
„*ſione LXX. Interpretum*; quo opere nihil
„eſt exactius: neque quicquam extat, quod
„eius diligentiam & eruditionem exæ-
„quet. *Sæcula IV. p. 245.*

LAMPRIAS editus Græce & Latine Lugduni. LAMPRIAS.

§. 3.

Cap. XXV. Hiſt. Liter.

§. 3.

GEORGII DRAVDII *Bibliotheca Claſſica*, quæ in omnibus officinis proſtat; ſed nec aucta ſatis, neque accurata eſt.

Inter præcipuos eſt ANTONII POSSEVINI *Apparatus* Bibliothecæ ſelectæ tribus voluminibus; qui auctor etiam interdum adiungit iudicia, ſed affectibus non bene vacua. Præcipua in illo opere ſunt rerum Theologicarum.

ROBERTI CONSTANTINI *Nomenclator ſcriptorum.*

HIEREMIAS PADVANVS *de Auctoribus ſcientiarum & libris eorum.*

Præcipua eſt CONRADI GESNERI *Bibliotheca*, cum ſupplemento & indicibus, vaſtum opus.

§. 4.

LABBEI Index Bibliothecarum MSCtorum egregius, non tamen perfectus.

Huc quoque pertinent Indices varii MSStorum in Bibliothecis ſeorſum editi, vt Venetæ, Pariſienſis &c.

FABIANI IVSTINIANI *Bibliotheca Genuenſis Index Vniuerſalis.*

Catalogus Bibliotheca Bodleianæ.

Bibliotheca Auguſtana probe inſtructa; Oxonienſis non adeo locuples, vt vulgo creditur.

§. 5.

§. 5.

ANDREAE SCHOTTI *Bibliotheca Hiſpanica.*

FRANCISCI CRVCIMANII *Bibliotheca Gallica.*

Catalogi Pariſienſes annuatim imprimi ſoliti rariſſime omnes ſimul haberi poſſunt; ſunt autem lectu non indigni.

Bibliotheca Cluniacenſis.

IO. BALAEI *Catalogus Anglicorum Scriptorum.*

VALERII ANDREAE *Bibliotheca Belgica,* ſeu librorum in Belgio impreſſorum catalogus, inſigne in hac materia opus eſt, nuper recuſum II. Tomis in 4.

ANGELI ROCCHAE *Bibliotheca Vaticana.*

§. 6.

SIXTI SENENSIS *Bibliotheca Sancta.*

PAVLI BOLDVANI *Bibliotheca Theologica.* Eiusdem *Bibliotheca Hiſtorica & Philoſophica.*

PETRI BESODNERI *Bibliotheca Theologica.*

ANDR. SCHOTTI *Catalogus Catholicorum Interpretum.*

ROBERTVS BELLARMINVS *de Scriptoribus Eccleſiaſticis.*

GVI-

Cap. XXV. Hiſt. Liter.

GVILIELMI EISENGREINII *Catalogus Orthodoxorum Patrum.*

PETRI RIBADENEIRA *Scriptorum Societatis Ieſu Catalogus.*

§. 7.

OTTONIS BRVNSFELSII *Catalogus illuſtrium Medicorum.*

CAMPEGII Catalogus illuſtrium Medicorum.

ANTON. van der LINDEN *de Scriptis Medicis*, 8.

PASCHALII, Galli Pictoris, *Bibliotheca Medica.*

SCHENCKII *Bibliotheca Medica.*

§. 8.

ISRAELIS SPACHII *Nomenclator.*

IO. IAC. FRISII *Bibliotheca Philoſophorum Chronologica.*

PETRI LOTICHII *Bibliotheca Poetica.*

CAPVT XXVI. DE SCRIPTORIBVS VITARVM.

Cap. XXVI. Script. Vitarum.

§. I.

PLVTARCHVS *Vitas comparatas* ſeu *parallelas* nouo tum temporis ſcribendi genere reliquit: in quibus diſſertationibus philoſophicis ſæpe vacat, eamque ob cauſſam Gallis hodie in primis acceptus eſt. Scripſit etiam alia *Opuſcula Philoſophica* admodum erudita. Editio Wechelii optima eſt. *Boxhornius* iuuenis adhuc ſcriptoris huius *Quæſtiones Romanas*, difficillimum ſane opus, cum animaduerſionibus edidit, ſed nomine eius indignis. Ideoque, cum in controuerſia de fœnore Trapezitico multas ei *Salmaſius* ineptias obieciſſet, pro ſuo amplius hunc fœtum agnoſcere noluit. PLVTARCHVS.

„*Plutarchi* Chæronenſis opera partim „ſunt Hiſtorica; vitæ ſcil. eius comparatæ: „partim moralia & politica. Floridus eſt „ſcriptor, cuius imitatio in omnibus lin„guis decere poteſt: Gallis tamen præcipue „adamata. Philoſophus quoque eximi„us eſt, ita vt non parum Philoſophiæ ve„teris inde peti poſſit ac debeat. Editio „præſtantiſſima Wechelii Gr. Lat. II. Vo„luminibus Francof. 1599. *Comment. de Script. p. 59.*

„*Plutarchus* quoque Chæronenſis huic „ſæculo (*primo*) congruit, & ſequentis

 „glori-

Cap. XXVI. Script. Vitarum.

„gloriam ornat; Philoſophis quoque accenſendus. *Voſſius* de Hiſt. Græc. L. 2. „c. 10. De ſtilo *Plutarchi* nonnulli eruditi cenſent, eum eſſe ſubduriorem: quod „neſcio an recte dicant. Non potuit autem is non eſſe diuerſus, cum *Plutarchus* „optimos & varios fere deſcribere ſoleat auctores. In Philoſophia non tantum „laudandus eſt, ſed plane admirabilis: „quantum ille nobis ex antiqua Philoſophia conſeruarit, notum eſt; de qua, ſi „abſque eo fuiſſet, nihil ſciremus. Valde „quoque commendandus ab eloquentia; „vnde Galli eius ſunt ſtudioſiſſimi. Nulla „enim hodie eſt natio, quæ æque eloquentiæ profluenti, ad quam natura etiam facti ſunt, ſtudeat, quam Galli; adeoque non ſemel *Plutarchum* in ſermonem „ſuum transfuderunt, vt non viri tantum, „ſed & fœminæ nobiliores eum legant. Editiones, vt tantus meretur ſcriptor, ſæpe „fuerunt iteratæ, Aldi, Stephani. Nulla „autem eſt commodior Wecheliana & „Pariſina, eadem mole, ſed non eadem diligentia, II. Tomis in fol. *Sacula IV. p. 73. ſq.*

§. 2.

CORNELIVS NEPOS.

CORNELIVS NEPOS elegantiſſimus Latinitatis ſcriptor ſi quis alius.

„Solum *Corn. Nepotis* nomen, quem exſcriptoris vocabulo *AEmilium Probum* „dici cœpiſſe autumant, admonere potuit „multæ

„multæ fructuoſæque inueſtigationis: ſi- Cap. XXVI.
„ue dictionem liberet ſpectare, quæ ele- Script. Vita-
„gantiſſima cum ſit, a pauciſſimis iudicari rum.
„poteſt; ſiue in tot excellentiſſimorum
„virorum vitas inquirendum eſſet, vide-
„bam non anguſtius eam commentatio-
„nem, quam res humanas rerumque pro-
„ſpera vel aduerſa, laudes & vituperia,
„determinari poſſe. Quamquam ne his
„quidem contentus finibus erit, qui præ-
„ter ea, quæ cognitionis aut obſeruatio-
„nis titulo ad peritiam quandam referi-
„mus, plurima ſubeſſe intelligit, quæ nec
„oſtenſa crediderint vſu exerciti, a do-
„ctrina remoti; nec tam doctrina repe-
„rerit, quam quædam, vt ita dicam, cum
„ſolertia coniuncta iudicioque haud vul-
„gari, doctrinæ generoſitas. *Paulo poſt de dictione Nepotis*: Iubebat nos in re
„præſenti diſcere - - - quæ veris gratia,
„quam temperatus nitor, quam iucunda
„fertilitas, quam natiua ſpecies, *& quæ ſe-
„quuntur* - - - dictionis quidem iudi-
„candæ copiam habetis: cuius indolem
„nihil æque, ac veris facies aſſimilaue-
„rit. *Et poſt nonnulla*: Lubet attendere
„quanto conſilio plenæ ſint *Nepotis* Vitæ.
„In quo genere ſcripturæ, ſicut neminem
„præpoſuerim *Suetonio*: ita *Nepotis*, ex-
„tra hanc comparationem, plane ſingula-
„ris eſt, & ex diuerſo ſcribendi genere id,
„quod optimum eſt, ſortita dexteritas -

Cao. XXVI. Script. Vitarum.

„ - - - *Cornelius Nepos*, veluti in medi„um genus digreſſus, vitas quidem,ſed eo „compoſuit opere, vt pleraque ad ciuilem „ſcientiam accommodaret: nihilque fer„me ſibi omittendum duceret, quod ad „exprimendam pragmaticam grauitatem „pertineret. Quamquam autem tempe„ratiſſimæ moderationis auctor abſtinere „illa orationum ſplendidiore cura, deſcri„ptorumque productiore ambitu conſti„tuiſſet: quæcunque tamen ad ingenium, „diſciplinam, priuatam conſuetudinem „pertinent, breuiter ac vna congeſtione „abſoluit; cetera actionibus publicis ea„rumque rationibus bona fide accommo„dat, *& reliqua; digna quidem ea, quæ legantur, prolixiora tamen, quam vt hic transſcribi queant. Tandem*: Non „fortuiti res eſt colloquii, ſed elaboratæ „opus commentationis: qua ſola fieri „poſſet manifeſtum, quam ſerius in argu„mento, diligens in memoria rerum, cir„cumſpectus in delectu, cautus in fide, „grauis in exponendo, ordinatus in com„ponendo, temperatus in adornando, æ„qualis in poliendo, tempeſtiuus in infor„mando, rotundus in ambitu,felix in com„prehenſione, vtilis in connexione, diſer„tus in contentione,occultus in copia,per„ſpicuus in ſenſu,profundus in prudentia, „perfectus in opere eſſet; qui ſoli compa„rari *Iulio Cæſari* meretur, quod ad lo-

„quen-

„quendi genus attinet;ſi prudentiæ inſtru- Cap. XXVI. Script. Vitarum.
„menta inſcripturæ inſtituto quærimus,et-
„iam fortaſſe præferri: niſi quod ad ſum-
„mam rei reſpicientes,comparatione omni
„ſuperiorem credimus *Cæſarem:* quem vt
„armis, ita ingenio viciſſe orbem, idoneis
„opinor rationibus dari oſtenſum poteſt.
&c. *Liber Commentarius ad Nepotem p. 4. ad 15.*

„De *Cæſare* antea dictum eſt; & *Nepotem* iam ſæpius a nobis editum alibi com-
„mendauimus: niſi quod neuter horum
„ſatis vnquam laudari poteſt; præſertim
„ob ſæculi noſtri conſuetudinem, quo
„plerisque alia omnia facilius placent,
„quam id, quod in *Cæſare* & *Nepote* præ-
„cipuum iudicant eruditi. Sed *Nepotis*
„quidem magis expoſita dulcedo & gra-
„tia eſt: omnis enim eius ſcriptio in mo-
„ribus explicandis; quæque laudi aut vitio
„dari merentur, enarrandis, ſententiarum
„ciuilitate & ſimilitudine, exemplorum
„quoque iucunda varietate & celebritate
„lectorem allicit: ipſaque dictio, quamuis
„ſimplicitati ſtudere videatur, delectu ver-
„borum, compoſitione, ſenſu, ſtatim ali-
„quid ſuæ ſuauitatis, etiam non æſtiman-
„tibus aut intelligentibus, inſinuat. Da-
„bimus hunc auctorem Locorum com-
„munium, quos vulgo vocant: ad quos
„reſpiciat ciuilis eloquentiæ ſtudioſus,
„quotiens mores hominum publicaque &

Cap. XXVI. Script. Vitarum.

„priuata conſuetudo vitæ quadam ſubtili „elegantia, non citra grauitatem & auctoritatem vtentis, notari deſiderant. *Diſſ. T. I. p. 105.*

„*Cornelius Nepos*, qui vulgo *AEmilius* „*Probus* fertur, terſiſſimæ caſtigatiſſimæque orationis auctor, ita ſimplicitatem „refert, vt grauiſſimis tantum & argumentis & viris conuenire poſſit. Vtitur enim „illaborato contextu & verbis, quæ videantur e vulgi potius conſuetudine, quam „e doctorum ſcholis petita: ſed ſubeſt exprimendi dexteritas & congruentia & electio; qua de re plenius diſpeximus in „Commentario in Nepotem. *Diſſ. T. III. p. 536. ſq.*

„In lectione *Corn. Nepotis* & *Iulii Caeſaris* obſeruandum eſt, quam ſimpliciter „& illaborate, conuenienter tamen & iucunde, omnia ſint collocata, vt vere poſſimus dicere, quod *Halicarnaſſeus* de ſtilo Lyſiæ Oratoris Græci, eſſe in eo σύνθεσιν τὸν ἰδιώτην μιμεμένην i. e. talem „compoſitionem, quæ videatur proficiſci „ab aliquo, qui artis ignarus eſt. *Ibidem p. 546.*

„*Cornelii Nepotis* paulo ante *Trogum* „clari nullum Hiſtoriæ Vniuerſalis ſpecimen ad nos peruenit. Saliuam tamen „mouit *Catullus*, qui notitiam ſibi cum „*Nepote* contractam hendecaſyllabis prædicat, ipſum alloquens:

Iam

„*Iam tum, cum auſus es, vnus Italorum* Cap. XXVI. Script. Vitarum.
„*Omne æuum tribus explicare chartis,*
„*Doctis, Iuppiter, & laborioſis.*
„Conciſo ſcribendi genere & breui vſum
„eſſe, vix dubites. *Diſſ. T. I. p. 1162. ſq.*
„*Nepos* vt in Germania eo haberetur in
„docenda & diſcenda Latinitate numero,
„quo haberi debet; ſi dicam me aliquid
„contuliſſe, non metuam, ne huic laudi
„publice notæ teſtatæque officere poſſint,
„qui nec conſilii mei rationes intelligunt,
„neque illius ſucceſſum, in quo vnice ac-
„quieſco, vllo modo queunt interuertere.
*Præfat. iteratæ editionis Bœclerianæ Vel-
leii.*

Sextæ Nepotis ſui editioni Argentorati 1681. 8. curatæ ita præfatur noſter: „Primam
„& ſecundam editionem adornaui, *Lam-
„binum* præcipue & alios, qui antiquis co-
„dicibus adiuti erant, duces ſequutus. Ad
„tertiam domeſticis opibus inſtructus ac-
„ceſſi: Manuſcriptum ſcil. codicem longe
„optimum nactus; quo præſtantiorem ſe
„non vidiſſe, viri in his doctrinis ſummi, &
„Bibliothecarum myſteria longo vſu edo-
„cti confirmarunt. Profectus ſubinde in
„Sueciam vocatu incomparabilis Reginæ
„Chriſtinæ, cum exacto ibi triennio huc
„reuertiſſem, deprehendi, typographum
„Argentoratenſem interea bis iteraſſe edi-
„tionem, diſſimulata tamen in fronte libri
„repetitionis nota. Quo factum eſt, vt

Cap. XXVI. Script. Vitarum.

„lectori tertiæ editionis nomen, in quar-„ta etiam & quinta offerretur, non ſine in-„commodo mei laboris, a quo quin plu-„ſculum aliena manus aberraret, abeſſe „haud equidem poterat. Huius generis „errata retinuit & auxit Lipſienſis editio, „quæ eximiis *Iani Gebhardi* notis me in-„conſcio inconſultoque meas cum indice „adiunxit. Iam pridem ergo ab alieno „arbitrio vindicari & liberali cauſſa manu „aſſeri *Nepos* meus poſtulabat: cui quem-„admodum nunc obſecundatum iueri-„mus, amplius tu iudicabis, Lector Bene-„uole, & ſaluam mihi in poſterum quo-„que, addendi, detrahendique meo labo-„ri, quæ videbuntur, libertatem, iure o-„ptimo omnisque æui auctoritate com-„probato, decernes.

§. 3.

SVETONIVS.

De SVETONIO elegantiſſimo auctore optime meritus eſt *Caſaubonus*, cuius Notæ in edit. *Boecleri* habentur. Extant etiam *Berneggeri* in Iulium & Auguſtum Notæ.

„Dictio ipſa *Suetonii* emendatiſſima „venuſtate, ac elegantiſſima illa puritate „præcellit, quam ſecuti ſunt ex Hiſtoricis „*Iulius Cæſar*, *Cornelius Nepos*, quorum „ætas in ipſum florem latinæ eruditionis „incidit; & poſtea incertum quo tempo-„re, *Dyctis Cretenſis*, ſeu Latinus ille Tro-„iani belli ſcriptor, qui eo nomine præſcri-„bitur, quem niſi mala manus ſubinde

corru-

„corrupiſſet (nam huc potius referendum
„videtur, quicquid id eſt labis, quam ad
„genium ſæculi, quo ſcripſit) proximum
„a *Caſare, Nepote, Suetonio,* locum in eius-
„dem dictionis inſtituto profectuque vin-
„dicauerat. Scio non omnibus ſtatim ap-
„parere poſſe rationem comparandi *Sue-*
„*tonii*, quam ſequor: cum ceteri quidem
„facile, *Suetonius* a paucioribus intelliga-
„tur: ſed nimirum in maxima ſtili ſimili-
„tudine copia rerum in anguſtum contra-
„cta, aliæque cauſſæ, de quibus paulo poſt
„dicemus, ſuſpicionem aliquam diſſimi-
„litudinis ſimplicioribus queunt iniicere.
„- - - Sed redimus ad *Tranquillum* no-
„ſtrum: qui cum vitas ſibi Principum
„Romanorum ſtilo ſignandas ſumſiſſet,
„magnopere cum amplitudine propoſiti
„conuenire exiſtimauit accuratam bene-
„que compoſitam ordinis ſeriem, & o-
„mnia, non tam diſpoſita locis, quam di-
„ſtincta generibus. Igitur non tantum
„diligenter vitam Principum publicam, &
„priuatam diſtribuit: ſed vtramque par-
„tem per ſpeciem actus morisque, tam lu-
„cide, tam partite decurrit, vt nemo ex
„ceteris nominari poſſit, cuius in ea re ſtu-
„dium cum noſtro mereatur comparari
„Nec iniuria queſtus eſt doctiſſimus *Caſau-*
„*bonus, Spartianum, Lampridium*, alios-
„que, qui vitas Principum componere de-
„inceps aggreſſi ſunt, congeſte potius, vt

Cap. XXVI. Script. Vitarum.

Cap. XXVI. Script. Vitarum.

„nonnemo ipſorum loquitur, ſcripſiſſe, „quam res hiſtorico more digeſſiſſe. In „*Suetonio* ſicut accurata, ita ſubtilis ali-„quando eſt ea induſtria, & quæ facile poſ-„ſit minus attentos fallere; præſertim, vbi „in ipſis partibus ſingillatim proponendis „& exponendis intimas diſtinguendi ra-„tiones ſecutus, apposite ſibi inuicem „ſubtexit, & ad ſe inuicem refert, quæ „philoſophiam loci, vt ſic loquar, & mate-„riam capitum ordine implent ac demon-„ſtrant. Cuius curæ non poſtrema pars „in ipſa verborum proprietate ſe explicat, „quam dexteritate mira, operis genio au-„ctor attemperat. Fuit ſedulus in hac „dote animaduertenda, quem paulo ante „laudauimus, *Iſaacus Caſaubonus*: cuius „Commentarii abunde illuſtrant, quod „nobis attigiſſe ſatis eſt. Coniungitur au-„tem cum hac exquiſitæ narrationis poli-„tie multa grauitas & prudentia indican-„di ac interpretandi momenta reipublicæ „& ciuilium curarum. Quamquam e-„nim iuſtæ hiſtoriæ & annalium apparatu „abſtineant ſcriptores vitarum, adeoque „occaſione plenioris ac politiæ expoſi-„tionis videantur deſtitui: neſcio tamen, „an deſideraturus ſit regulam iudicandi „ſtatus, temporis, negotiorum, qui *Sue-„tonii* ſtilum & artem potuit capere. Ver-„bo indicantur ſæpe, fateor, quæ copioſæ „declarationis ſunt: ideoque non obui-

„am

„ani cuiuſuis, ſed eruditam prudentis ob- „ſeruationem merentur. Atque ſicut in „*Liuio*, *Tacito*, *Salluſtio*, aliis id genus „ſcriptoribus aperto plenoque ſe vultu ci- „uilis prudentia promulgat: ita *Suetonius* „in primis idoneus auctor eſt, quoties de „ciuilibus negotiis preſſius, & circumſcri- „ptius, nec minori tamen luce, quam bre- „uitate loquendum eſt. Id quod ſine mo- „leſtia orationis & obſcuritate, peregrini- „tate quadam ſenſuum (nam id vitium „pauci effugiunt) difficulter alii præſtite- „rint. Itaque ergo, dum nunquam fru- „ſtra aut inepte gradum molitur *Suetoni-* „*us*, ſed per omnia facili planta & expedi- „to veſtigio decurrit, breuiſſimo ambitu „ingentem materiam emetitur. Quod „nemo melius æſtimabit, quam qui Cæ- „ſarum, quos ille narrat, hiſtoriam pleno „contextu ab aliis tractatam cognouerit. „Ea enim comparatio, præterquam quod „commentarii vicem fungetur, etiam re- „cludet penetralia eius copiæ, quam in „tam reciſo opere pauci ſuſpicantur; ne- „dum animaduertunt. Accedit incredi- „bilis antiquitatum Romanarum, rituum, „monumentorum vbertas; de qua vere „hoc pronunciari poteſt, ex amplisſimis „multorum hiſtoricorum operibus vix ea „congregari poſſe, quæ in *Suetonii* Cæſa- „ribus, tanquam in promptuario Romanæ „antiquitatis & armario collecta & in v-

Cap. XXVI. Script. Vitarum.

„num

Cap. XXVI. Script. Vitarum.

„num conducta viſuntur. Id nonnullos „hodie deterret a lectione *Suetonii*, opi„nione obtentuque difficultatis (plurima „enim tanguntur in talibus; eſt vbi & „alluduntur potius, quam explican„tur) quod interim magno incita„mento ad capeſſendam vtilem co„gnitionem eſſe debebat. Poſſemus in par„te commendationis ponere, quod com„plures diuerſis temporibus ſcripturam „*Suetonii* imitandam ſibi propoſuere: ſed „longe alio, quam fortaſſis ab initio cre„diderunt, aut poſtea opinati ſunt, euen„tu. - - - - - - *Capitolinos*, *Vopi*„*ſcos*, *Eginhardos*, merito ſuo nec vno „nomine æſtimamus, ſed neſcio an erra„uerit, qui eorum neminem Suetoniani „operis propoſitum ac pretium, etiam „tum, cum inde exemplum peterent, pro„pius introſpexiſſe iudicauerit. Quæ non „eo dicuntur, quaſi ab iis exigendum ſit, „quod vel ſæculo ipſorum vel aliis cauſſis „facile condonari poteſt; ſed quoniam „maiorem, ni fallor, ſuarum virium & in „imitando ſucceſſus fiduciam alicubi o„ſtendunt, quam opus erat. *Diſſert. Politica in Suetonii Caſares ad calcem Suetonii edit. Bæcler.* (*quæ cum Caſauboni Comment. prod. Argentor.* 1688. 4.) *p.* 5. *ſqq.*

„*Suetonii* par in puritate & proprietate „ſtudium & maior etiam in emendate lo„quendo cura: ſed quo minus facilitati „priorum comparari poſſit, argumenti „copia

„copia in breuitatis gyrum redacta, & tot „antiqui ritus, & quædam indicata potius, „quam explanata, efficiunt. Vehementer „enim cognitio huius characteris, vt ſic di„cam, iuuabitur, ſi quis facilitatem & „promtitudinem *Nepotis, Caſariſque* cum „diligentia *Suetonii* comparet dicam, an „contemperet; ſuntque, ni fallor, in ma„gna ſimilitudine ſtili & eodem characte„re ſubtiles quidam gradus, vt maxima fa„cilitas in *Caſare*, proxima in *Nepote* repe„riatur, quem *Suetonius* excipit; cuius o„ratio iam amplius oſtendit, poſſe & cu„ram venire in partem ſimplicitatis nati„uæque venuſtatis. *Diſſ. T. III. p. 537.*

Cap. XXVI. Script. Vitarum.

„Inter Latinos ſcriptores non debuit „etiam (a *Lipſio* Polit. L. I. c. 9.) omitti *Sue„tonius*, auctor nunquam ſatis laudandus. *Diſſ. ad Lipſii Polit. p. 91.*

„*Suetonium* non ita pridem laudaui„mus, cum a nobis inſtituto, quo tum dixi„mus, ederetur. Illa huc repetere nihil „attinet. In tranſitu tantum monemus, „cauſſas non leues, nec vnas eſſe, cur a po„liticæ & prudentiæ & eloquentiæ ſtudio„ſis valde amari debeat ille ſcriptor: non „quidem ad tractandi grauitatem, ſed ad „exprimendi ſubtilitatem mirifice accom„modatus. In delectu ſane verborum ad „ciuilem communemque ſenſum, ciuili„ter, non vulgariter propitiandum, ſem„per aliquid ex armario *Suetonii* licuerit „depromere, quod abſque omni oſtenta-

„tione

Cap. XXVI. Script. Vitarum.

„tione efficaciæ & decorum & efficax ſit. *Diſſ. T. I. p. 113.*

„*Suetonius* inuſitata, & quam nemo ad„huc imitando expreſſit, felicitate, breui „ambitu plurimam materiam, dictione „perſpicuus neque minus accuratus, iu„dicio copioſus & propterea rebus, mori„bus, hiſtoria, expoſitione inexhauſtus, ita „contexuit, vt videatur poſteris diuinan„dum reliquiſſe, quid potiſſimum, & vn„de, & quomodo debeant in eo æſtimare. „Congruere tamen inſtituto ceterorum, „qui claros viros memorauere, in eo vide„tur, quod plura ad mores vitæ, quam ad „inſtitutionem reipubl. retulerit. Τὸ „ἠθικὸν prætuliſſe τῷ πολιτικῷ dice„rent magiſtri; quam & inter βιογράφους „ac ἱστορίας πραγματικῆς conditores diffe„rentiam ſtatuunt. *Liber Commentarius ad Nepotem p. 10.*

„*Suetonius* eſt inter difficillimos, quique „a pauciſſimis intelligitur; multas enim „res congerit & abſtinet fere a iudiciis, & „vnica vocula ſæpe plurima comprehen„dit, quæ nemo capere poteſt, niſi qui o„mnium verborum accuratiſſimum inda„gat ſenſum: quod ipſum egregia diſſer„tatione demonſtrauit *Dan. Heinſius* in „Orat. *Sæcula IV. p. 7.*

„*Suetonius Tranquillus* vulgo parum „notus & intellectus, difficilis, arduus, in„acceſſus ob frequentiam rituum anti-

quo-

„quorum, quos tangit duntaxat, quorum- Cap. XXVI.
„que cognitio aliunde iam afferenda eſt. Script. Vitarum.
„*Angelus Politianus* primus oſtendit eius
„præſtantiam. Stili eſt accuratisſimi, quip-
„pe qui nullum verbum ſine auctoritate
„ponit. Nobilisſimi in eum ſunt Com-
„mentarii *Caſauboni* & *Heinſii* Orat. *Ibid.* *p.* 170.

„Inter ea, quæ vir ſummus *Iſaacus Ca-*
„*ſaubonus* antiquis auctoribus illuſtrandis
„ſcripſit, cumprimis doctrina & vtilitate
„videntur præcellere animaduerſiones in
„*Suetonium*, quæ tanto ſunt applauſu vbi-
„que ab eruditis exceptæ, quanto non te-
„mere aliud in hoc genere monumentum.
„Earum ergo, diſtractis pridem exempla-
„ribus, quæ Geneuæ, & auctius Pariſiis
„prodierant, cum nulla complures iam
„per annos ſtudioſis facultas eſſet, natum
„bibliopolæ noſtro conſilium nouæ editio-
„nis, quam hic damus. Addidi a me diſ-
„ſertationes politicas & per commilitones
„quosdam vberrimum indicem, nec mi-
„nus argumento rerum, quam verbis ac-
„commodatum, confici curaui. Amplio-
„res & plenos commentarios, in quibus
„cum doctisſimis *Caſauboni* curis, aliorum
„quoque ingeniorum labores & notæ, non
„eæ modo, quæ in Pariſienſi volumine
„comparent, ſed quæ alibi queunt reperi-
„ri, aut induſtria editoris addi, exhiberen-
„tur, magnus noſter *Berneggerus*, dum vi-

„ta

Cap. XXVI. Script. Vitarum.

„ta manebat, inchoauerat, abſolutaque „Cæſaris vita partem Auguſti quoque ad „eam formam publicauerat: cuius inſtitu„ti, operiſque continuationem a Clariſſi„mo amiciſſimoque *Freinshemio* expecta„mus. Si enim vllus auctor, certe *Sue„tonius* eſt, qui tale ſtudium requirit. In„terim *Caſaubonus* per ſe repræſentari di„gniſſimus, deſideria ſtudioſorum ſolabi„tur. Proxima laus *Torrentio* debetur: „cuius notæ non quidem diffuſæ, ſed ple„rumque graues ac eruditæ ſunt. *Bero„aldus* in magna copia & vbertate com„mentandi ſæpius dormitat, aut in minu„tiis moratur: ſicut & *Sabellici* Paraphra„ſis non pauca habet, quæ merito talibus „viris ignoſcimus, vehementerque inte„rim eorum in re literaria inſtauranda „ſtudium commendamus. Quæ *Pulman„nus*, *Eraſmus*, *Glareanus*, *Vrſinus*, *Lipſius*, „*Vinetus*, *Egnatius*, *Gruterus*, annotaue„runt, pauciora ſunt. Cetera in aliis Philo„logorum ſcriptis Criticis paſſim conti„nentur: qualia in vnum conducta, etiam„ ſi contractius proponantur, ingens volu„men poſſunt conficere. *Præfatio in Editionem Suetonii Bœclerianam.*

§. 4.

Hiſt. Aug. Scriptores.

Ex ſcriptoribus Hiſtoriæ Auguſtæ ſex ſeorſum editi ſunt, cum Commentariis *Caſauboni & Salmaſii*, fol. Habent autem ſtilum

Cod.

Cod. Iuſtinianei ſtilo parum diſſimilem, adeoque cum fructu a ICtis legi poſſunt.

Cap. XXVI. Script. Vitarum.

„*Spartianus, Vulcatius Gallicanus, Trebellius Pollio* & ceteri ad ſequens ſæculum referendi. Vid. *Voſſius* de Hiſt. Lat. L. II. c. 5. & 6. Valde dubia eſt inquiſitio, quas potiſſimum vitas ſcripſerit *Spartianus*: omnia enim ſunt confuſa; diligenter tamen excuſſa, qua fas eſt, a doctiſſimis & grauiſſimis viris *Iſ. Caſaubono* & *Cl. Salmaſio* in luculentiſſimis Commentariis, qui ampliſſimo opere a *Salmaſio* aucti Pariſiis fuerunt editi. In ſtilo fere ſunt ſimiles. In *Trebellio Pollione* aliquid varietatis videtur occurrere. Sæpe hi ſcriptores ſunt editi, ſed optimæ editiones ſunt Gruteriana & Caſauboniana. Hoc ſæculo prodierunt Lugd. Bat. præferentes nomen Cl. *Boxhornii*; ſed opus eſt vitioſiſſimum, indignumque in quod nummi impendantur, grauiſſima enim ſunt vitia, quæ non poſſunt corrigi, quibus omnes paginæ ſcatent. Comparent in iis quædam adhuc veſtigia Latinitatis veteris, conatus autem fuit impar. Præferunt & ſubinde grauitatem; ſed non aſſequuntur, quod conantur. *Sect. IV. p. 280. ſq.*

„Hinc a Diocletiani temporibus noua petenda ſunt initia: vbi inueniemus ſane ſcriptores ad prudentiam potius & notitiam rerum, quam ad eloquentiæ ſtudia

Cap. XXVI. Script. Vitarum.

„vtiles, ſiquidem eloquentiam vere Latinam puramque quærimus. Sed quia „noſtro ſæculo, ipſique rerum ciuilium „tractationi aliquid indulgendum eſt, ſi„cut & ante diximus, & poſtea monebi„mus iterum, nolim ab eloquentiæ ciuilis „ſtudioſo negligi *Spartianum*, *Vulcatium* „*Gallicanum*, *Trebellium*, *Capitolinum*, „*Lampridium*, *Vopiſcum*, qui Auguſto„rum vitas in literas retulere: diſſimili „quidem diligentia, ſtilo quoque non eo„dem (ſicut *Trebellium & Vopiſcum* cum „ceteris conferre volentibus vltro patebit) „non multum tamen diſpares in eo, quod „dictionis genus ſæpius commune cum an„tiquis Iureconſultis habent, quod tot „Principum pulcherrimas epiſtolas, tot „grauiſſima Senatus conſulta, tot alia „publica monumenta e ſcriniis Auguſto„rum, actis Senatus & Populi, & neſcio „vnde ex abdito eruta complectuntur. „Merito enim, quo nomine vniuerſe eos „commendat *Iſ. Caſaubonus*, noſtro inſti„tuto applicamus. *Diſſ. T. I. p. 114.*

Præf. ad illos Script.

„Valde delicatis auribus ſit neceſſe eſt, „qui ICtum, aut alium Politicum pragma„ticumque virum vbique faſtidiat, loquen„tem cum *Caſſiodoro*, aut Scriptoribus „Hiſtoriæ Auguſtæ, *Spartiano*, *Lampri„dio*, *Capitolino*, ceteriſque: qui licet o„ratione non ſint diſerti admodum, ar„gumenti tamen dignitate, & quodam pu-

„blice

„publico charactere ſæpenumero plenam „auctoritatem aſſequuntur. Fit enim, vt „materia aliquid tale ſuadeat: vt repeti a„liquid ex illis tanquam fontibus opus ſit: „vt alluſio, huc potiſſimum referenda, „locum & gratiam mereatur. *Ibid. pag. 411. ſq.*

Cap. XXVI. Script. Vitarum.

„Sed nec *Spartianus*, *Lampridius*, ce„terique ſequioris æui ſtilique ſcriptores „eam laudem eloquentiæ adſecuti ſunt, „quam hic ſpectamus & ad imitationem „vnice idoneam iudicamus. Quem au„tem vſum in hoc illi quoque habeant, in„fra commodius dicetur. *Diſſ. T. III. p. 542.*

„*Capitolinus*, *Spartianus*, *Vulcatius* „*Gallicanus*, *Trebellius Pollio*, inter ſcri„ptores Hiſtoriæ Auguſtæ editos a *Grutero* „reperiuntur: etiam a *Caſaubono* & *Sal*„*maſio* editi ſunt cum ampliſſimis com„mentariis Pariſiis. *Comment. de Script. p. 67.*

„Cum hoc monſtrum (Heliogabalus) „omnem quaſi naturam & artem fatiga„rit in luxu promouendo, ideo diligentia „*Lampridii* hac in parte eſt incomparabi„lis, qui de vario genere ſupellectilis, ci„borum, modorum coquendi &c. plu„rima annotauit, vt in eo theſaurum ha„beamus plurimarum antiquitatum, quæ „nullibi alias in literas fuerant miſſæ. Quæ „etiam cauſſa fuit, vt duo doctiſſimi ma„ximique viri, *Iſ. Caſaubonus* & *Cl. Salma-*

 „*ſius*

Cap. XXVI. Script. Vitarum.

„ſius Auctores Hiſtoriæ Auguſtæ, *Victorem*, *Spartianum*, *Lampridium*, *Vulcatium Gallicanum* &c. illuſtrandos ſumerent, & ſcientiam oſtentarent in ea antiquitate, cuius veſtigia apud alios ſcriptores pauca comparent; vt de variis generibus veſtium, vaſorum, &c. Vt de veſtibus tantum dicamus, nemo ad hunc vsque diem materiam illam ad liquidum potuit deducere. Multa quidem egregia annotauit *Caſaubonus*, nec minus *Salmaſius*, qui contra *Caſaubonum*, ſæpe diſputat, non tamen totum negotium abſoluerunt; quin pauca tantum veſtium genera illuſtrarunt. - - - - - - - - - - - - Omnia autem, quæ huc pertinent, magna rerum copia conſcripſit *Lampridius*. *Secula IV. p. 200.*

„Extant in *Lampridio* integræ formulæ Orationum ἀνθολέξει, & hoc eſt eximium in illis ſcriptoribus Hiſtoriæ Auguſtæ, quod tam multa habent de actionibus publicis, quæ plane inſignem & venerandam antiquitatem habent. Nullibi autem tam graues & multas acclamationes habet *Lampridius*, quam in Heliogabalo. *Ibid. p. 206.*

„Illi ſcriptores, *Spartianus*, *Capitolinus* &c. ſunt Dii fere minorum Gentium, nec eam vel eruditionem, vel prudentiam attulerunt, qualem ab hiſtorico requirimus. *Ibid. p. 151.*

„In

„In *Spartianum* exquiſitiſſima & eru- Cap. XXVI. Script. Vitarum.
„ditiſſima quædam conſcripſit vir magnus
„& de hac republ. optime meritus. Vti-
„nam ea recuderentur. *Ibid. p. 92.*

5.

MARTINVS POLONVS *de ſummis Pontificibus & Imperatoribus.* MARTINVS POLONVS.

BENEVENVTVS de RAMBALDIS de Vitis Cæſarum inter ſcriptores *Freheri* Germanicos eſt editus.

CVSPINIANVS magna in primis, vt in ea ætate eſſe poterat, diligentia opus de Cæſaribus conſcripſit, quod in hac materia pro præcipuo habetur.

„Cum de ſerie & catalogo Imperato-
„rum agitur, primo nominandi ſunt ſcri-
„ptores hiſtoriæ Auguſtæ vniuerſæ, præ-
„ter eos, qui in opere Gruteriano collecti
„ſunt. Atque in illis reliquis excellit *Cu-*
„*ſpinianus*. Nam *Beneuenuti Imolenſis*
„& *Io. Bapt. Egnatii* leuioris notæ opera
„ſunt. Adde *Pauli Pratorii & Georgii*
„*Lilii* Principes Romanos. 2. Qui Chro-
„nologiam Impp. exhibent: præſertim
„*Onuphr. Panuinius* in Faſtis vsque ad Ca-
„rol. V. cum Iconibus, Venet. 1557. & *Chri-*
„*ſtoph. Ad. Rupertus* in Hiſtoria vniuerſ.
„3. Qui Icones Imperatorum ediderunt,
„minore forma *Io. Huttichius: Iac. Mi-*
„*cyllus, Iac. Strada*, & præſertim *Hub. Gol-*
„*tzii* nouiſſima editio vsque ad Ferdin. III.
„*cum Caſp. Geuartii* elogiis. 4. Certæ

 „perio-

Cap XXVI. Script. Vitarum.

„periodi ſcriptores, e. gr. Auſtriacæ gentis Principes ac Impp. cum imaginibus deſcripſit *Franc. Bergomas*, *Gerhardus de Roo* a Rudolpho I. ad Carolo V. vt & „*Franc. Tertius* cum iconibus. Add. „*Franc. Guillimani* Habſpurgica. Comitis *Fuggeri* Oeſterreichiſcher Ehrenſpiegel, *Ditmari* Merſeburgenſis quinque „Impp. hiſtoria, Henrici I. Ottonum trium, & Henr. II. 5. Certorum Imperatorum ſcriptores vetuſtiores, recentiores: „e. gr. *Eginhardi* Carolus M. *Otho Friſingenſis*, *Radeuicus* de rebus Friderici I. „vt & *Guntherus* in Ligurino, *Henr. a Riſenberg* hiſtoria Caroli IV. *Lezneri* Carolus M. & Ludouicus Pius; *Guil. Zenocari* Carolus V. *Nic. Burgundi* Ludou. IV. „*Ditterici* Imperatores quidam. (Dictum „de varia ratione ſcribendi vitas Impp. „præſertim ad hunc ſcopum, vt publica „præcipue ſcribantur, eorumque connexio. 2. *AEneæ Silvii* Fridericus III. exemplo eſt. 3. Alii ap. *Franc. du Cheſne*. 4. Monachorum conſuetudo nocuit Hiſtoriæ „Auguſtæ.) *Notitia. S. R. Imperii p. 88. ſq.*

Romanorum Imperatorum Hiſtoria a Conſtantino M. vsque ad Conſtantinum Palæologum & Conſtantinopolim a Turcis captam, ex aliquot auctoribus concinnata, edita eſt Francofurti, comprehendens quatuor ſcriptores.

BAL-

BALTHASARIS MENCII *Enchiridion Cæſarum Germanorum.* Cap. XXVI. Script. Vitarum.

HIERON. OSII *Res geſtæ Imperatorum ex familia Auſtriaca.*

REINERVS REINECCIVS. *de geſtis Caroli M.*

„Ceterum inter Scriptores, quibus ve„lut inſtrumentis in hoc labore (Hiſtoria „Caroli M.) vſus ſum, primi *Eginhardus*, „*Gaguinus Acciaiolus*, *Cuſpinianus*, ſeſe of„ferunt, breuiter vniuerſam Caroli vi„tam complexi, fidemque conſenſu me„rentes, tanto maiorem ille, quanto tum „vetuſtate nobilior, tum dignitate apud „ipſum Imperatorem eminentior olim „fuerat. *Diſſ. T. II. p. 139.*

„In ERPOLDI LINDENBROGII *Carolo* mirari licet, ſæpe in margine „adſcribi *Hermannum Contractum*, *Sige„bertum*, & alios, in quibus ne apex qui„dem eius rei, quæ tractatur, extat. Quam „multa non aliud, quam ex fama, nun„quam ſatis liquida, ſubſidium habent! „Longe magis ergo interdum ad nouiſſi„ma tempora quadrat, quod iam olim „*Curtius* queſtus eſt: quod ſumma *com„ponentium vetuſta rerum monumenta vel „ſecuritas, vel par huic vitium, creduli„tas ſit. Ibid. p. 98.*

„Tam boni Principis (M. Antonini)

Cap. XXVI. Script. Vitarum.

„nomen placuit in exemplum laudati re-
„giminis ANTONIO GVEVAR-
„RAE, Epiſcopo Mendonenſi & Cæſ.
„Caroli V. Conſiliario, qui Caſtiliana ſ. Hi-
„ſpanica lingua *Horologium Principum* e-
„didit, in plures linguas transfuſum. De
„quo *Gerh. Io. Voſſius*, Vir doctiſſimus:
„*Vita illa nihil Antonini habet, ſed tota ſup-*
„*poſititia eſt, ac genuinus ipſius Gueuarræ*
„*fœtus, qui turpiter os obleuit lectori, pla-*
„*ne contra officium hominis candidi, ma-*
„*xime Epiſcopi*. Paulo inclementius. No-
„luit enim *Gueuarra* librum ſuum pro
„monumento Hiſtorico, ſed morali tan-
„tum venditare, iisque, quæ ex hiſtoria
„Antonini vera deſumſit, monita politica
„addere; ad eum modum, ſicut *Cicero* de
„*Xenophontis Cyropædia* iudicat; librum
„illum non tam ad modum hiſtoriæ, quam
„ad effigiem boni principatus & probi re-
„giminis ſcriptum eſſe; quod genus ſcri-
„bendi Gallis hodienum arridet. Editus
„eſt ab illis *Alexander*; in quo præter ea,
„quæ in hiſtoricis habentur multa ei tri-
„buuntur, quæ nunquam acciderunt, quia
„ideam Principis repræſentare voluerunt
„ſub titulo Alexandri. Illo autem tem-
„pore, quo vixit *Gueuarra*, genus ſcriben-
„di, quod ipſe ſectabatur, elegans, flo-
„ridum, ſententioſum, valde probabatur,
„*Petrarcha* etiam vſitatum. Moderatius

„de

Cap. XXVI. Script. Vitarum.

„de *Gueuarra* ſcripſit, ipſiusque ſcriptum „vindicauit doctiſſ. & grauiſſ. ICtus „CONR. RITTERSHVSIVS in „præf. *ſpeculi Principis ciuiliter boni*; „quod ex hiſtoria huius M. Antonini dili„gentiſſime concinnauit, & in eo officio „& politici, & hiſtorici functus eſt. *Secula IV. p. 102. ſq.*

„Hic laudandum *Conradi Rittershuſii* „*Speculum Principis ciuiliter boni*, maiori „opere, *ſpeculum Principis Bellaiæ* & *Ant.* „*Gueuarræ Horologium Principum*; qui „liber ita in omnium fere fuit manibus, vt „putarent, nihil poſſe præſtantius reperi„ri hoc opere; ſed eſt hoc opus noui „exempli. Nam voluit auctor deſcribe„re Antoninum, de quo multa habet vera, „ſed plura etiam falſa. *Diſſ. ad Polit. Lipſii p. 112.*

„Inter recentiores egregium libellum de „vita Marci ſcripſit ſummus Vir *Conr. Rit*„*tershuſ.* cui titulum fecit: *Speculum Prin*„*cipis ciuiliter boni*, & ante hunc *Antoni*„*us Gueuarra* Hiſpanus in *Horologio Prin*„*cipum*, quod vocauit, Marcum non qui„dem ad fidem hiſtoriæ, ſed licentiæ no„uo genere ficta narratione ad ideam per„fecti imperii adornatum exhibuit. Cum „enim *Marcus omnibus omnino virtutibus* „*ſtuduiſſe, optimeque omnium, qui vnquam* „*Principatum tenuerunt, creditus ſit im*„*peraſſe*, notante *Xiphilino*, adeo *vt nec*

Cap. XXVI. Script. Vitarum.

„*adulatio talem videatur potuiſſe confingere*, iudicio *Capitolini* in Vero II. in primis „idoneus viſus eſt, qui in exemplum virtutis imperatoriæ commendaretur, cuique etiam ea tribuerentur, quæ Hiſtoria „diſerte & ſeorſum non tribuerat. *Annotata in Herodian. p. 364.*

„EVSEBIVS, æqualis eorum temporum, Panegyriſtam potius & laudatorem Conſtantini (in Vita eius) agit, quam „hiſtoricum: quo exemplo & alii vſque „in hunc diem maluerunt vti, quam inquirendo defatigari. Vnde & pro oraculo habuerunt, quæcunque apud *Euſebium* leguntur; quæ etiam nulla temporis habita ratione congeſta ſunt. *Sæcula IV. p. 302.*

„Adeo *Euſebius* in Vita *Conſtantini* nihil ſolet omittere, vt potius omnia amplificet & inſuper ipſe omnia templa ab „Helena exſtructa diligenter recenſeat; „quapropter & *Baronius* nihil inuenit, „quod reſpondeat (*de ſilentio eius circa crucem Chriſti ab Helena inuentam*) *Ibid. p. 350.*

„Ex quo ſtatu in quem deduxerit Eccleſiam Conſtantinus, ornando eam legibus, moribus, templis, ethnicorum & „Iudæorum furores coercendo, propagando doctrinam, diligenter ex monumentis hiſtoriarum repetit FRANC. „BALDVINVS, egregius & doctiſſi-

„mus

„mus ICtus in *Conſtantini* ſui L. I. Poſſet „omnino aliquis affirmare, ſtatum eccle„ſiæ ex ipſis ſcriptoribus eccleſiaſticis nu„ſpiam tam accurate & *ὡς ἐν τύπῳ* fuiſſe „propoſitum, quam in hoc ſcripto *Bal„duini;* cuius alias omnia ſunt doctiſſi„ma. Nominandi enim nobis ſunt ii in „primis, apud quos alias iſtiusmodi res „non requirerentur. *Sæcula IV. p. 346. ſq.*

Cap. XXVI. Script. Vitarum.

„De legibus Conſtantini M. eccleſiaſti„cis & ciuilibus Commentariorum libros „II. edidit *Franc. Balduinus* ICtus; (liber „eſt memorabilis, & proprie huc pertinet) „quos recudi curauit magnus quondam „ICtus *Io. Clutenius* an. 1612. *Ibid. p. 339.*

IODOCI COCCII Argentoratenſis *Dagobertus Rex.*

De Regum alias hiſtoria, exceptis iis, qui inter ſcriptores ſingularum gentium nominati ſunt, apprime meritus eſt MICHAEL RITIVS *in Chronico ſuo, de Regibus Franciæ, Hiſpaniæ, Hieroſolymarum, Neapoleos, Siciliæ, Hungariæ.*

§. 6.

Sequuntur nunc Scriptores Vitarum Pontificum. Inter hos præcipuus eſt ANASTASIVS Bibliothecarius, *de vitis Pontificum*, candidus ſcriptor ac fidus. De vita Iohannis VIII. quem mulierem fuiſſe *Platina* & alii aſſerunt, magna controuerſia eſt, num ſcilicet & illa inter ceteros hic contineatur, cum in editis exemplaribus non extet. *Claudius*

ANASTASIVS BIBL.

Cap. XXVI. Script. Vitarum.

dius tamen *Salmaſius* affirmauit, reperiſſe ſe eam in duobus Codd. MSS. huius *Anaſtaſii*, cum adhuc Heidelbergæ commoraretur; eademque fuiſſe verba, quæ habentur apud *Marianum* ad an. Chriſti 815. Idem quoque aſſerebat, extare adhuc in Bibliothecis aliquot epiſtolam *Marq. Freheri*, quo Moguntinenſium fraudem expoſuiſſet, quod impetratis duobus Codd. MSS. ad nouam edit. *Anaſtaſii* adornandam ex Bibliotheca Palatina, eandem hiſtoriam de Iohanna VIII. aliquot exemplaribus, quæ Conſiliariis Palatinis obtulere, inſertam, ceteris omnibus mala fide eiecerint. Prodiit dein ANASTASII BIBLIOTHECARII *Hiſtoria Eccleſiaſtica ſeu Chronographia tripartita ex MS. Cod. Bibliothecæ Vaticanæ, collata ad MS. Exemplar Lombardicum vetuſtiſſimum Caſinenſis Bibliothecæ; vnde Romanum exemplum manauit, nunc denuo ad fidem librorum veterum emendata. Accedunt Notæ* Caroli Annibalis Fabrotti, *ICti; quibus obſcura quæque Anaſtaſii illuſtrantur. Item Gloſſaria duo, quibus vocabula mixo-barbara collata cum Græco Nicephori, Georgii Syncelli, Theophanis, exponuntur. Pariſ. in regali folio ex typographia Regia 1649.*

„*Anaſtaſius* Bibliothecarius Moguntiæ „1602. *Comment. de Script. p. 89.*

„Pontifici Leoni IV. *Onuphrius* quidem „aliique ſubſtituunt Benedictum III; ſed „*Platina*, plurimique præterea, Iohan-

„nem

„nem, an Iohannam VIII. fœminam e- Cap. XXVI. Script. Vitarum.
„nim fuiſſe, ſeque noluiſſe omittere ait
„*Platina, ne obſtinate nimium & pertina-*
„*citer omiſiſſe videretur, quod fere omnes*
„*affirmant.* Fuit iſte veluti Rhetorum
„campus hactenus in adſtruenda & de-
„ſtruenda ſiue hiſtoria, ſiue fabula. Eos,
„qui negarunt, recenſet, numeroque ac-
„cedit *Baronius*: adduntur *Leo Allatius* &
„*Dauid Blondellus*, doctiſſimus ſane vir
„libro Gallice conſcripto. Inter eos, qui
„affirmant, operoſior eſt commentatio *Ge-*
„*orgii Calixti*, quam digreſſionis cauſſa
„inſeruit libro *de Coniugio Clericorum*. Me-
„ditabatur & *Salmaſius* aliquod ſcriptum
„de hoc argumento: cuius viri narratio-
„nem, quam aſſeuerabat mihi, liceat hic
„obiter apponere. Aiebat, ſe Heidelber-
„gæ agente, & incomparabili iſti Biblio-
„thecæ aperam dante, factum eſſe, vt Mo-
„guntini *Anaſtaſium* Bibliothecarium edi-
„turi duos codices MSStos a sereniſſimo
„Electore peterent acciperentque. Qui-
„bus remiſſis adiuncta fuiſſe aliquot
„exempla nouæ editionis, in quibus hiſto-
„ria Iohannis fœminæ, ex mſc. bona fide
„expreſſa erat. Id cum aliqui miraren-
„tur, apud ceteros ortam ſuſpicionem de-
„diſſe occaſionem, vt in cetera exempla
„per officinas bibliopolarum inquireretur.
„Tum fraudem manifeſtam fuiſſe; dum
„omiſſa deprehendebantur in omnibus,
„quæ

Cap. XXVI. Script. Vitarum.

„quæ paucis inſerta diximus. Ea de re „clariſſimæ memoriæ virum *Marquardum Freherum*, epiſtolam ad amicum „exaraſſe, quam in aliquot bibliothecis reperiri dicebat *Salmaſius*. Addebat: verba *Mariani Scoti* (nam is eſt nunc, poſt „deperditam aut vitiatam illam *Anaſtaſii* „ſcripturam, antiquiſſimus rei auctor) religioſe ex *Anaſtaſio* deſcripta, id eſt, ipſiſſima *Anaſtaſii* verba fuiſſe. Confirmabat mihi denique in Suecia; ſe, vt primum „per valetudinem poſſet, literis mandatu„rum, quæ ad adſtruendam rei fidem pertinerent. Hoc equidem inter ea, quæ „circa hoc negotium comperi, palmari„um eſt: quod ob cauſſas non vnas reti„cendum hoc loco minime videbatur. *Comment. de rebus Sæc. IX. & X. p. 117. ſq.*

§. 7.

PLATINA. PLATINA *de Vitis Pontificum* propter candorem minus illis probatur. Hinc editiones pleræque, præter Lugdunenſem & Gallicam, caſtratæ ſunt. In noua editione Colonienſi Amſtelodami nomen fraudulenter præfixum eſt. Editus eſt autem cum ſupplemento *Onuphrii Panuinii* & *Antonii Cicarelli*. Colonienſes peſſimi librorum mutilatores, exemplo *Martini Poloni*, in Iohanna VIII. caſtrati.

IO. ANT. PETRAMELLARII Continuatio ad Librum *Onuphrii de Pontificibus* extat in *Chronico Chronicorum*.

ALFON-

ALFONSI CIACCONII *Vitæ Pontificum & Cardinalium.*

ROBERTVS BARNS & IO. BALAEVS, item IO. MART. LYDIVS *de Vitis Pontificum.*

GONSALVI ILLESCAS *Hiſtoria Pontificia.*

DOMINICI TEMPESTAE *Vitæ Pontificum.*

HENR. SCHORI *Breuiarium Vitarum Pontificum.*

GEORGII LILII *Pontificum Romanorum Series.*

CHRIST. BERTHOLDI *Pontifices.*

MICH. BVCHINGERI *Pontifices.*

ABRAH. BZOVII *Pontifex Romanus.* Liber hic tamen Theologicus potius, quam hiſtoricus eſt, de affectata Pontificum omnipotentia, quam hic auctor impudentiſſime omnium, qui hanc materiam vnquam tractarunt, aſſertum iuit.

LEONH. COQVAEI *Apologia pro Pontificibus.*

Huc quoque pertinent *Conclauia Pontificum,* quorum pleraque MSS. in Italia a curioſis peregrinatoribus coemi ſolent. Tria Francofurti impreſſa ſunt, quibus artes Pontificatum ambiendi interdum exprimuntur.

§. 4.

Cap. XXVI. Script. Vitarum.

§. 8.

GEORGII FABRICII *Viri illuſtres in S. Hiſtoria Libri X.* inſigne opus.

IOACH. PERIONIVS *de vita & rebus geſtis Apoſtolorum.*

MICH. VRANII *LXX. diſcipulorum Chriſti Hiſtoriolæ.*

PETRI de NATALIBVS *Hiſtoria Sanctorum* fabulis refertiſſima, vt & *Viridarium Sanctorum* MATTHAEI RADERI *S. I.*

BOLLANDVS Ieſuita ingens opus aggreſſus eſt *de Vitis Sanctorum*, quod ſecundum Calendarium ſeu per menſes anni diſpoſuit: opus vaſtiſſimum, cui vnius viri humeri non ſufficiunt. Multa inedita monumenta ex cœnobiis veteribus inſeruit; ſed haud dubie ad finem perducere non potuiſſet, cum hoc ipſum vnius viri laborem longe excedat.

„Hodie aliquis Antwerpienſis, *Bollandus*, *Vitas Sanctorum* ingenti opere ſecundum menſes anni diſpoſuit, & iam aliquot Tomos edidit in primum adhuc menſem, quem nondum abſoluit. Ita illi multa congerunt, quando autem nos quærimus, qua auctoritate, tum vix habent, quod reſpondeant. *Sacula IV.p.149.*

„In Legendis ſ. Vitis Sanctorum mira fabularum libido; quam deprehendet, quisquis perlegerit modo *Vitas* SVRII, quæ quamuis in monaſteriis inter cœ-

„nandum

„nandum vel prandendum legantur, ſa- „tentur tamen ipſimet Pontificii, ſe non „omnia credere. *Ibid. p. 38.*

Cap. XXVI. Script. Vitarum.

Catalogus Teſtium Veritatis, inſigne opus, opera FLACII concinnatum.

Martyrologia varia, Vitæ Patrum & Sanctorum, vbi reperiantur, modo notatum eſt.

„Extant varia Acta talium paſſionum „in vnum opus collecta a SIMEONE „METAPHRASTA: verum acta illa „tum ab ipſo *Simeone* ſunt interpolata, „cui propterea hoc nomen indiderunt. „Nam Metaphraſtes non tantum dicitur „is, qui liberiori ſtilo aliquid ex vna lin- „gua in aliam transfundit; ſed &, qui de „ſuo interdum aliquid addit, vel detrahit. „Sic *Pæanius* eſt Metaphraſtes *Eutropii*, „*Planudes Cæſaris.* Fuit quidem alias *Si-* „*meon* vir non ineruditus & egregiis digni- „tatibus politicis exornatus; ſed more illo- „rum temporum ſuperſtitionibus addicti- „or. Varia equidem citat monumenta & „fragmenta ex antiquis ſcriptoribus: nam „conſeruauit nobis & quædam *Euſebius*: „ſed illi ſoli vix auſcultauerim. *Sæcula IV. p. 148.*

Hiſtoriæ Epiſcoporum, Archi-Epiſcoporum, Abbatum, paſſim in indicibus librariis obuiæ.

Hiſtoria Ieſuitica NICOLAI ORLANDINI, IACOBI GRETSERI, DA-

Cap. XXVI. Script. Vitarum.

MIANI, RODOLPHI HOSPINIANI, LVDOVICI LVCII, ELIAE HASENMVLLERI.

LEANDRI ALBERTI *Illuſtres viri Ord. Prædicatorum.*

Ita plerique fere religioſorum ordines Annales ſuos atque vitas habent, quas enumerare non eſt huius inſtituti.

§. 9.

MATTHIAE CASTRITII elegans opuſculum *de Heroicis Virtutibus, dictis, factisque Principum Germaniæ.*

Illuſtrium virorum vitæ, Francofurti apud Egenolphum.

HENRICI PANTALEONIS *Proſopographia Heroum atque illuſtrium Virorum totius Germaniæ*, opus nobile & eleganti ſtilo conſcriptum.

„*Pantaleonis* deſcriptio Heroum, opus „excellentiſſimum. *Diſſ. ad Lipſ. Polit. p. 111.*

PAVLI IOVII Opera (ſcripſit enim *Viros illuſtres*, item *Hiſtoriam*) contexta ſtilo ſat egregio, modo fides ſtili elegantiæ conſentiret; eſtque Italorum omnium inter recentiores eloquentiſſimus. Interdum tamen vitia quædam Grammatica habet, quod ei exprobrat *Caſp. Scioppius* in *Paradoxis*; quæ tamen typographo potius imputanda. Editio Baſilcenſis in fol. II. Tomis optima.

AVBERTI MIRAEI Politica, Eccleſiaſtica, & elogia illuſtrium perſonarum, aliaque, quæ ad vitas pertinent.

De Claris Mulieribus aliquot auctorum ſcripta edita ſunt Pariſ. apud Rob. Stephanum. Cap. XXVI. Script. Vitarum.

Theatrum Muliebre, Francofurti.

§. 10.

THOMASINI *Illuſtrium virorum elogia;* & eiusdem *Liuius ſ. Vita Liuii* & *Petrarcha rediuiuus*.

IANI NICII ERYTHRAEI *Pinacotheca* multa memorabilia continet, ſed fabulis Papicolarum plurimum indulget.

„*Ianus Nicius Erythræus* in *Pinacotheca* „plus amœnitatis admiſit, (quam *Sammar*„*thanus*) ſed vt videatur non excedere vo„luiſſe mediam gratiam inter panegyri„cam magnificentiam & hiſtoriæ ſimpli„citatem. Nullo interim modo compa„randus fuerit ingenio *Sammarthani*. *Diſſ.* *T. I. p. 404.*

VBERTI FOLIETAE *Clarorum Ligurum elogia*.

SCAEVOLAE SAMMARTHANI *illuſtrium Gallorum elogia*: opuſculum ſelectiſſimum, cui in hoc genere ſcribendi comparari nil poteſt.

„E recentioribus eximia mediocritate & „temperatiſſima dictionis elegantia *Gallo*„*rum illuſtrium elogia* IV. libris complexus „eſt *Scæuola* ille *Sammarthanus*, doctiſſi„mi vir ingenii. *Diſſ. T. I. p. 404.*

MELCHIORIS ADAMI *Vita clarorum Germanorum, Theologorum, ICtorum,*

 Philo-

Cap. XXVI. Script. Vitarum. *Philoſophorum*: quo opere Germanicæ Hiſtoriæ ſtudioſi vix carere poſſunt.

BOISSARDI Icones pereximiæ.

§. 11.

BERNHARDINI RVTILII Vitæ veterum ICtorum.

MARCI MANTVAE Vitæ ICtorum.

PETRI CASTELLANI Vitæ illuſtrium Medicorum.

CASP. PEVCERI Vitæ illuſtrium Medicorum.

§. 12.

LAERTIVS. *DIOGENES LAERTIVS de Vitis Philoſophorum*, auctor plane eximius eſt, ſed paucis acceſſus, qui omnia fere illa, quæ de Philoſophorum ſectis habemus, nobis conſeruauit. Edidit eum *Caſaubonus* cum Notis & *Aegidius Menagius.*

„Sequitur *Diogenis Laertii Hiſtoria* „*Philoſophica*. Iudicium de eo duplex: „vnum eſt ſemidoctorum, alterum eru„ditorum. Inter illos referre cogimur „*Barth. Keckermannum*, qui admodum „contemtim de *Diogene* iudicauit fidem„que eius in dubium vocare conatus eſt: „qua in re prodidit, ſe & in hoc ſcriptore, „& in omni antiquitate hoſpitem eſſe. Ne„ceſſe eſt autem id accidere illis homini„bus, qui auctores tantum obiter inſpici„unt, ſicut fecit *Keckermannus*, antiquita„tis oppido ignarus; quod non toleran„dum eſt in doctore iuuentutis. Scripſit „qui-

„quidem non contemnenda in iuuentute „de aliis rebus; ſed in his nihil vidit. Eruditi autem multum huic ſcriptori tribu„unt. Dolendum, quod a iuuentute non „legatur; hinc enim ſtudia philoſophica „erant ordienda, cum ipſe per omnes ſe„ctas eat, & ſtilo vtatur facili ac perſpi„cuo. Sed quia Græca tanquam barbara „hodie faſtidiuntur, non valde hic quoque „curatur. Altera cauſſa eſt, quod non ex„tent Commentarii in eundem. Putant „enim hodie, nullum ſcriptorem legen„dum eſſe, niſi in quem moles Commen„tariorum ſcripta ſit. Verum ſufficere „poſſet cura & verſio *Iſ. Caſauboni*. *Sæcula IV. p. 166. ſq.*

Cap. XXVI. Script. Vitarum.

§. 13.

PHILOSTRATVS.

PHILOSTRATVM, rariſſimum auctorem, qui *Apollonii Tyanæi*, celeberrimi illius magi, *vitam* inſigni eloquentia & eruditione ſcripſit, edidit Pariſiis *Fed. Morellus* Gr. Lat. Item *Vitas Sophiſtarum;* quem tamen alium eſſe, eiusdemque nominis, auctores plurimi putant: Item *Icones* eiusdem; (licet & hic alius a ſuperiore credatur) quod declamatorium plane opus eſt. Nam vnum alterumue ex veteribus illuſtribus viris aut fœminis deſcribendum ſibi ſumſit, & integram diſſertationem poſtea de hac materia ſubnectit.

„*Philoſtratus de vita Apollonii* iuſſu Iu„lii Seueri vxoris ſcripſit. Quantum ad

 ſtilum,

Cap. XXVI. Script. Vitarum.

„ſtilum, eſt accuratiſſimus & eruditiſſi-„mus; quantum ad res, vaniſſimus, quas „ipſe in ſpem rei auguſtæ adornat & ſu-„perſtitionibus fidem conciliare nititur. „Editio vna eſt incomparabilis *Morelli* „Prof. Pariſienſis, qui multos alios etiam „addidit, omnesque *Philoſtratos* coniun-„ctim prodire iuſſit. *Sæcula IV. p.169.*

„Ex Hiſtoricis Græcis aliqui ſcripto-„rem *vitæ Apollonii Philoſtratum* in hoc „ſæculum tertium conferunt; de quo nos „ſæculo ſuperiori. Minus dubitatur de „auctore *Vitarum Sophiſtarum*, qui ſub „Macrino & Heliogabalo vixit. Coniun-„gitur alteri in editione. De numero „*Philoſtratorum* vix ſatis conſtat. *Icones* „putantur eius eſſe, qui *vitam Apollonii* „ſcripſit: alii alium dicunt. *Heroica* vi-„dentur eius eſſe, qui *Apollonii vitam* ſi-„gnauit; ſunt enim ſtilo exquiſitiori ſcri-„pta. In vnum opus omnia collegit *Mo-„rellus*; qua editione nihil extat accurati-„us. *Ibid. p. 278.*

„*Philoſtratus* ille, cuius extant duo *Ico-„num* libri, venuſte & Attice ſcripſit: cu-„ius memorabile MSC. habebam, cum ſa-„tis eruditis ſcholiis. Reliqui illud in Bi-„bliotheca Ser. Reginæ Sueciæ. *Sæcula IV. p. 62.*

„*Philoſtrati Opera* Gr. Lat. Pariſ. edita „a *Fed. Morello*, fol. 1608. Non eſt vnus au-„ctor. Vid. *Voſſium* de Hiſt. Gr. Sed omnia

„ſcripta

„ſcripta ſunt erudita, nec infacunda. *Comment. de Script. p. 61.* Cap. XXVI. Script. Vitarum.

§. 14.

EVNAPIVS SARDIANVS de Vitis Sophiſtarum, neceſſarius, ſed difficilis auctor. Sunt, qui aſſerunt, Venetiis adhuc extare *Hiſtoriam Byzantinam* huius auctoris: ſed vix id credibile videtur. EVNAPIVS.

„*Eunapius*, ſcriptor *Vitæ Sophiſtarum.*
„Scripſit & aliud opus contextæ hiſtoriæ,
„incipiens, vbi *Herodianus* defecerat. A-
„iebant, illud opus Venetiis adſeruari, ſed
„nihil potuit reperiri, cum ab eruditiſſi-
„mis viris id perquirerem. Fragmentum
„ex illo opere edidit *Andr. Schottus* de Le-
„gatis. Optima editio eſt Commeliniana.
„Contraxit inuidiam aliquam, quod in
„Chriſtianos iniquior eſſet. *Sæc. IV. p. 388.*

„*Eunapii Sardiani Vitæ.* Commelinus
„edid. Gr. Lat. in 8. Neceſſarius liber ad hi-
„ſtoriam philoſophicam, vna cum *Laer-*
„*tio* & *Philoſtrato. Comm. de Script. p. 71.*

HESYCHIVS illuſtris in myſteriis Græcæ linguæ; ſed difficillimus ſcriptor eſt. Edidit eum *Meurſius.* HESYCHIVS.

„*Heſychii Illuſtrii* hiſtorica *Caſaubo-*
„*nus* cum *Diogene Laertio* edidit. *Comment.*
de Script. p. 83.

MORELLII, Tiliani, *Tabula* non inelegans *de Origine, ſucceſſione, ætate & doctrina veterum Philoſophorum.* MORELLIVS.

Cap. XXVI.
Script. Vitarum.

MALCHVS PORPHYRIVS.

§. 15.

MALCHI, ſiue PORPHYRII eximium ſcriptum *de Vita Pythagoræ* edidit *Conr. Rittershuſius*, recuſum nuper in Anglia.

„IAMBLICHVS *de Vita Pythagoræ* „Gr. Lat. in 4. *Arcerii.* 1598. *Comment. de Scr. p.* 71.

„*Iamblichi* opus *de vita Pythagoræ* phi„loſophicum, & *Orationes protreptica.* „Poterat is Hiſtoricis annumerari propter „vitam Pythagoræ, niſi totum inſtitutum „Philoſophiam ſpectaret. Præmiſit enim „vitam Pythagoræ, tanquam exemplum „ad philoſophandum; poſtea Orationes „admonitorias ſubiungit. De eo præcla„riſſime meritus eſt *Arcerius* in editione, „quæ ſuperiori ſæculo ex typographia „Commeliniana prodiit. *Sacula IV. p.* 387.

„Fuit & alius *Iamblichus*, qui Babylo„nice ſcripſit. Seruata ſunt illius opera „in Palatio Eſcuriali Regis Hiſpaniarum, „quæ Regina Sueciæ maximis ſumtibus „redemit, quod vnicum illud exemplar „extaret in tota rerum natura. Quorſum „nunc delatum fuerit, neſcio. Perti„net hic *Iamblichus* ad ſæculum II. *Sacula IV. p.* 388.

„MARINI Neapolitani *Proclus.* Gr. „Lat. Baſileæ. *Comment. de Script. p.* 82.

PETRI GASSENDI *Epicurus*: eiusdem *vita Peireſcii*; eiusdem *Tychonis Brahei vita*; eiusdem *Kepleri vita.*

IO.

IO. HENRICI MEIBOMII *Mæcenas* ſeu Vita Mæcenatis. Cap. XXVI. Script. Vitarum.

„*Mæcenatis* vitam erudite deſcripſit vir „doctiſſimus *Io. Henr. Meibomius*, Archia„ter Lubecenſis. *Sæcula IV. p. 55.*

IOACH. CAMERARII *Vita Philippi Melanchthonis*, exquiſitiſſimum opuſculum, interque opera eius fere præcipuum, vt in quo multa habentur ad ſuperioris ſæculi hiſtoriam pertinentia.

Ceterum infinitum fuerit, omnes omninium vitas ſcriptas enumerare.

CAPVT XXVII.

DE SCRIPTORIBVS HISTORIAE VARIAE.

§. I.

NVnc aliquid dicendum de iis ſcriptoribus, qui VARIAS RES, & multarum geſta gentium complexi ſunt. AELIANVS AELIANVS. *Variam hiſtoriam* ſingulari iudicio & ſtilo conſcripſit. Edidit *Io. Schefferus*. Extat eiusdem *Hiſtoria Animalium.*

„*Cl. AElianus*, qui *Tactica* ſua Hadria„no inſcripſit, & *libros XVII. de Animali*„*bus*, ac *Variæ Hiſtoriæ Libros XIV.* com„poſuit. Eruditiſſimum opus *Tactico*„*rum Sixtus Sarcerius*, eruditiſſimis notis

 „illu-

Cap. XXVII. Hiſt. Varia.

„illuſtrauit. Nunquam omnia *AEliani* „opera coniunctim in hunc vsque diem „prodierunt. Opus *de Animalibus* eſt „ſuauisſimum; præſertim quia omnia ad „moralia accommodat: quo veſtigio v„ſus ſuperiori ſæculo *Hieronymus Rorari*„*us*, eruditum libellum & feſtiuum ſcri„pſit, *quod bruta animalia ratione melius* „*vtantur, quam homines*. Culpant in *AE*„*liano* quidam rationem ſcribendi, ideo „quod ſemper noua capita incipiant: ὅτι; „ſed hic eſt mos eorum, qui Locos com„munes ſcribunt & ex aliis tantum excer„punt, vt, quando auctoris alicuius verba „poſuerunt, ſubiungant: Hoc ita demon„ſtratur, vel oſtenditur, quia &c. Et opti„me & incomparabiliter de hoc auctore „meritus eſt *Conr. Geſnerus* in ſplendidis„ſima editione Tigurina. Ego olim au„ctor fui Clariſs. & doctisſimo *Scheffero*, „cum adhuc hic viueret, edendi hunc au„ctorem; hoc conſilio, vt allici iuuentus „poſſet ad lectionem Græci auctoris ſua„uisſimi, quæ alias magnitudine aliorum „operum Græcorum fere deterreri ſolet. „Speramus ſecundas curas *Schefferi* ac„curatiores fore. *Sæcula IV. p.* 164. *ſq*.

APOLLONIUS DYSCOLUS.

APOLLONII DYSCOLI *Hiſtoriam Comentitiam*, ſeu fabuloſam edidit *Meurſius*.

„*Apollonii* Alexandrini, *Dyſcoli*, *Hiſto*„*ria Commentitia* & *quatuor* συντάξεως *li*„*bri*:

,*bri*: quem poſt *Xylandrum* edidit *Meur-* Cap. XXVII.
ſius. *Sæcula IV. p. 169*. Hiſt. Varia.

„*Apollonii Dyſcoli* Grammat. *de Syntaxi* „*Græca*, edita ex officina Wechel. Fran- „cof. 1590. *Comment. de Script. p. 62*.

Excerpta CONSTANTINI POR- CONSTAN-
HYROGENNETI, quæ *Peireſcius* ma- TIN. POR-
nis ſumtibus Conſtantinopoli adferri cura- PHTROG.
t, edita ſunt ab *Henrico Valeſio*: *Excerpta* *egationum* Græce edidit *Hæſchelius*. Nota unc Imperatorem cupidinem inuaſiſſe, haendi locos communes ex omnibus Hiſtoricis ræcis. Itaque ſub certis titulis ex auctorius loca collecta ſunt, vt ex iis apparet, quæ *le Virtutibus* tantum & *vitiis* nobis reſtant: aque res fortasſis in cauſſa fuit, vt plurimi oſtea auctores præ hoc opere neglecti plane interirent.

„*Conſtantinus* Imperator *Porphyroge-* „*nitus* ex variis ſcriptoribus iusſit quædam „congeri, quorum hodie duo tantum ſu- „perſunt tituli, vnus *de virtutibus* & *viti-* „*is*, alter *de Legationibus*: qui liber au- „ſpiciis *Nic. Peireſcii* inuentus & editus eſt. „Poſterior quidem primo Auguſtæ ſeor- „ſum auſpiciis *Dau. Hæſchelii* prodiit. Niſi „hæc compendia fuiſſent, forſan ipſi au- „ctores ad nos perueniſſent integri, quo- „rum minor habebatur poſtmodum cura, „cum iſta breuiaria vſurparentur. *Sæcula IV. p. 20*.

„Mos *Eclogarum Conſtantino* placuit.

„Ex-

Cap.XXVII. Hiſt. Varia.

„Extat duplex fragmentum; *de Legationibus* & *de virtute ac vitio.* Illius editione partim *Vrſinus*, partim *Hœſchelius*; huius *Henricus Valeſius* rem literariam ornarunt. *Præf. ad Grotium de I. B. & P. p. 14.*

§. 2.

VALERIVS MAXIMVS.

VALERIVS MAXIMVS vna cum *Velleio* ſub Tiberio vixit, eruditus & Latinitatis ſtudioſiſſimus vir; ſed ſtili nimium affectati cultus in cauſſa erat, cur non ſemper feliciter ei acumina excogitata cederent.

„*Valerius Maximus* Hiſtoriam ſuam „proponit adornamentis Oratoriis. Diffiteri non poſſumus, eum moleſtius interdum loqui & ſubobſcurius, dum, quæ „præclare animo concepit, non tam commode effari poteſt; vt *Hieronymus* de „*Hilario* quoque iudicabat. Alias oratio eius eſt latiniſſima. Obiiciunt quidam, quod ab initio ſtatim dicat: *mea* „*paruitas;* ſed debebant meminiſſe, factam iam quidem eſſe aliquam inclinationem tum a puritate Latini ſermonis, „ſed exiguam, cum etiam *Velleius*, de quo „tamen conſentiunt, eſſe elegantiſſimum „ſcriptorem, dicat, *mea mediocritas.* Voluit autem ſe *Valerius* ita ad aulam accommodare eique placere. Hinc non „difficulter intelligimus, iam tum in aula „iſtiusmodi formulas loquendi viguiſſe; „ſicut

„ſicut nec hodie cuiquam licet vocabula „aulica ſubterfugere. Optimorum profecto auctorum imitator lectorque fuit „*Valerius*; ſed prout cuiusque eſt ingenium, ita etiam ſtilus. Editio Colonienſis *Coleri* eximia fuit, in cuius notis „magna eſt eruditio, inſertis editioni etiam Wechelianæ cum notis Variorum; „repetitis in editione Leidenſium, quæ „cum Wechelianis editionibus auctorum „nullo modo comparari poſſunt: in illis „enim Commentatorum notæ integræ exhibentur; in his mutilatim: quæ ratio „plane probari non poteſt, diſplicuitque, „quod certo ſcio, etiam *Salmaſio*. Placent autem editiones Leidenſes tantum „propter nitorem ſcripturæ; æſtimatione „autem eruditionis parui pendendæ, „quamuis pleroſque iam ſcriptores ita ediderint. E. g. *Schildius*, homo non ineruditus *Suetonium* edidit cum parte Notarum *Caſauboni*, cum parte *Torrentii* &c. „quaſi vero quiſpiam vlla ex annotationibus *Caſauboni* carere poſſit; & plerumque eas notas omittit, quæ quam maxime „requirebantur. Improbauit hoc inſtitutum, vt dixi, *Salmaſius*, ex quo ipſe audiui, nec non doctiſſimus *Gronouius*. „Videntur quidem illi obtendere auctoritatem magni *Berneggeri*; ſed ipſius inſtituti longe alia fuit ratio. Nam ſingulari & admirabili iudicio ipſe omnia non „tan-

Cap. XXVII. Hiſt. Varia.

„tantum ex commentariis, ſed aliis quo-„que theſauris linguarum & libris criticis „collegit & digeſſit: quod ipſi nunquam „penetrare poſſunt. *Sæcula IV. p. 78. ſq.*

„Scripſit eadem (Tiberii) ætate *Valeri-„us Maximus*, a cuius lectione multorum „animos alienauit, quod in limine ſtatim „obiicitur, *mea paruitas*: ſed nimirum ita „iam incipiebant ſtudio humilis reueren-„tiæ erga Principes loqui. *Vellcius* de ſe, „*mea mediocritas*, inquit. Cetera inge-„nio eius, non æuo, tribuenda ſunt: in-„genio enim vſus eſt ad res colorandas „proniore, cuique nihil ſine figura & in-„uento placeret. Hinc ſententioſum ſcri-„bendi genus, & quæſitum acumen & ca-„ptata ex quauis occaſione nouitas. In „quibus rebus conſectandis nolim ſane o-„rationem Politici liberalius ſibi indul-„gere: reperiet tamen in hoc exemplo v-„bique, quod leui flexu ad ſimplicioris ve-„nuſtatis habitum decore transduci poſſit. „In verbis interim plus Latini ſermonis „latet, quam plerique animaduertunt. „Quare ne ab emendatæ quidem orationis „ſtudioſo, ſi profectu aliquo & iudicio „fuerit inſtructus, eum plane remouen-„dum cenſuerim: ne dicam, hanc quaſi „materiam iudicandi cenſendique ὕλην „κριτικὴν, vberi & commoda diſciplina „poſſe demonſtrare, quid feliciter aut ſe-„cus a grauiore venuſtatis genio & purio-

„re

„re eloquentiæ forma deflexum paulatim „ſit atque immutatum. Ita enim abit a- „liquando a melioribus exemplis, vt eo- „rum peritiam oſtentet, & amorem pro- „fiteatur. *Diſſ. T. I. p.109. ſq.*

Cap. XXVII. Hiſt. Varia.

„Nec *Valerio Maximo* deeſt eloquen- „tia, qui ſtudioſus & expreſſionis grauio- „ris & ſententiarum crebritatem ſolida „philoſophia munit; licet filum totius o- „rationis non vbique ſatis expeditum vi- „deatur: cui rei tamen paratum eſt a iu- „dicio attenti lectoris remedium. *Diſſ. T. III. p. 539.*

Huc quoque refertur IVLIVS OBSEQVENS *de Prodigiis.* IVL. OBSEQVENS.

„Prodigia & oſtenta diligentius, quam „opus erat, LYCOSTHENES colle- „git. *Sæcula IV. p. 89.*

„Prodigia, quæ putabat, conſignauit „*Conr. Lycoſthenes*, in eo tamen non pro- „bandus, quod ſua non ex fontibus repe- „tit; ſed ex nouitiis fere ſcriptoribus. *Ibid. p. 284.*

§. 3.

ALEXANDRI Neapolitani, ſ. *ab* ALEXANDRO *Dies Geniales* ad hiſtoriam literariam pertinent. Opus alias ſatis eruditum, & a varietate rerum, quas continet, commendandum. Interim tamen non vbique accuratum eſt, aut ita expolitum, vt ei per omnia fides tuto adhiberi poſſit. *Tiraquellus*, ICtus celebris, prolixum ei *Commentarium* addidit

ALEX. ab ALEXANDRO.

Cap. XXVII. Hiſt. Varia.

addidit, aut potius ſupplementum, in fol. *Raphaelis Volaterrani* opus hoc inferius eſt.

RHODIGINVS.

CAELIVS RHODIGINVS *Varias Lectiones* ſcripſit & doctiſſimus vir fuit: ſed is quoque infra memorabitur.

P. CRINITVS.

PETRVS CRINITVS Italus, qui *de honeſtis diſciplinis* & *Poetis* differens nimium nugatus eſt, ac non niſi cum grano ſalis legendus. Homines quidem non ſatis eruditi multum olim hoc auctore vſi ſunt, & in primis etiam qui concionibus ad populum habendis vacant; cum ille tamen vel maxime in rebus ſacris ineptiat.

§. 4.

Huc quoque pertinet vaſtum illud THEOD. ZWINGERI opus, *Theatrum vitæ humanæ*, V. Tomis conſtans; in quo tamen *Beyerlingum* Ieſuitam, hanc ei gloriam edito (*Theatrum vitæ humanæ* quoque inſcripſit) ſimili opere eripere percupientem methodo diligentiaque ſuperat. *Thuanus* elegantiſſimum in *Vita ſua* de hoc viro iudicium habet, dum ſcilicet ſe in *Zvvingero* promptiſſimum reperiſſe dicit ingenium, digniusque, quam vt eiusmodi operibus conſumeretur, quibus minus poſſet ſufficere, ſi non maiorem nominis ſoceri & popularium ſuorum, qui ſpiſſæ molis librorum congerie fere gaudent, quam propriæ laudis rationem habuiſſet

„De *Polyanthea Langii* non magnifice „ſentiendum. *Theatrum Vitæ humanæ* „*Zvvingeri* commendatur. *Laurentius* „*Beyer-*

„*Beyerlinck*, Ieſuita, *Theatrum* ſcripſit ad „obſcurandum *Zvvingerum*; ſed ἀκρίβειαν „*Zvvingeri* non attingit. *Diſſ. ad Lipſii Polit. p. 88.*

Cap. XXVII. Hiſt. Varia.

RAPHAELIS VOLATERRA- I *Commentariis Vrbicis* fidendum non eſt, urimis enim nugis ſcatent. Interim tamen rebus Italicis multa memoratu digna, vt uæ in priuatis familiis contigerunt, fruſtraue alibi quæruntur, habent.

VOLATERRANVS.

Nota multa in eiusmodi libris occurrere ıemorabilia, quæ aliis hiſtoriis, etſi ab eoem, aut eodem tempore ſcriptis, inſerta non unt. Ita *Thuanus* elegantiſſimis Commenariis *de Vita ſua*, & *Gaſſendus* in *Vita Peireſcii*; *Cicero*, & alii docti viri in Epiſtolis ſuis plurimas delicatiſſimas hiſtorias afferunt earum rerum, quæ cum iis temporibus accideerunt, hiſtoriæ tamen inſeri, aut ab ipſis, aut ab aliis non potuerunt; quod ipſum tamen hodie pauci obſeruant. In *Budæi* certe *de Aſſe* opere elegantiſſimo, ſi quis tantum ad titulum reſpiciat, alia forte omnia ibi quæſiuerit, quam quæ de rerum Gallicarum notitia, variaque ſapientia ibi habentur.

„Inde nata haud dubie fabularum archite„ctis occaſio omnia permiſcendi: id quod „*Petro Crinito* & *Raphaeli Volaterrano* per„eſt familiare. Sed libros tot iam cenſu„ris confoſſos, totque mendaciorum con„uictos, mirum ſit, ſi quis hodie ſecuro ani„mo velit ſequi. *Diſſ. III. ad Grotium p. 812.*

Ff §. 5.

Cap. XXVII. Hiſt. Varia.

§. 5.

BAPTISTA FVLGOSVS *de dictis factisque memorabilibus*, recens ſcriptor, & fruſtra falſoque ab aliis Veteribus annumeratus. *Valerium Maximum* ſibi imitandum duxit, ac exempla ex vetuſtioribus, in primis recentioribus, eximia attulit. Opuſculi huius magna olim dignitas celebritasque fuit.

ANTONII MIZALDI *Centuriæ rerum memorabilium* multorum hodie in manibus ſunt.

PETRI BELLONI *Obſeruationes memorabiles*.

SIMONIS MAIOLI *Dies Caniculares*, elegans liber, cui *G. Draudius* appendicem aſtruxit.

PHILIPPI CAMERARII *Horæ ſubciſiuæ*.

LAELII BISCIOLAE e S. I. *Horæ ſubciſiuæ*.

HIERONYMI WOLFFII, maximæ diligentiæ, ſed non accurati vbique viri, *Lectiones memorabiles*, II. Tomis fol. hodie, quod raro reperiuntur, magni æſtimantur: ſunt tamen mala ibi bonis mixta.

§. 6.

WOLFGANGVS LAZIVS, doctiſſimus vir, & de literis præclare meritus, inſigne opus *de migrationibus Gentium* ſcripſit, quo eruditi pæne carere non poſſunt. Veruntamen omnia ibi accurata non ſunt, aut ſine vlteriori disquiſitione accipienda. Eſt enim

hæc

:c materia difficillima omnium, & cui recte Cap. XXVII.
:rtractandæ vnius humeri vix ſuffecerint; Hiſt. Varia.
æſertim cum tam pauca hac de re idonea
onumenta habeamus. Interim *Cl. Salmaſ*-
us in inſigni opere *de lingua Helleniſtica* ſpe-
men dedit, quomodo in hac materia quis
um dignitate fructuque verſari poſſit, cum
:ilicet de migrationibus Græcarum gentium
ıtis egregia diſſerit. *Reinerus Reineccius*
alde perſtrinxit *Lazium* ob tot fabulas operi
nſperſas. Scripſit *Lazius* & alia, vt libros
erum Viennenſium, *Michaeli Neandro* alle-
gatos.

CONRADVS PEVTINGERVS etiam edidit duo egregia, vt omnia eiusdem opuſcula: *Epitomen de migrationibus Gentium* & *Sermones Conuiuales*. In *Sermonibus Conuiualibus* multa exponit, quæ pertinent ad Germaniæ Antiquitates.

AENEAE SYLVII, viri ſane doctiſſimi, ſed ſtilo, vt ea ætate, adhuc aliquantulum rudioris, *Opera*, in quibus, præſertim in epiſtolis eius, multa ad hiſtoriam eorum temporum pertinentia habentur. Editio vetus in 4.

IO. ANNII, Viterbienſis, *Libri Antiquitatum* extant.

MATTHAEI HOSTI *Hiſtorica Antiquitates* extant.

POSTELLVS de Originibus rerum.

Cap. XXVII. Hiſt. Varia.

§. 7.

ALEXANDRI SARDI opuſculum *de moribus & ritibus gentium* in cunctorum manibus verſatur.

IO. BOEMI *Mores, leges, ritus omnium Gentium.*

BESOLDI ſcriptum de *Natura populorum* introductionis loco eſſe poteſt ad variam hiſtoriam.

„*Beſoldi* liber *de Natura populorum* „commendatur. Alias *Beſoldi* ſcripta po-„litica non nimis magni facienda ſunt. *Diſſ. ad Lipſii Polit. p. 141. ſq.*

BOTERI *Politica Regia*, ſeu deſcriptio imperiorum mundi.

„*Boterus* in ſua *Politica* de arcibus & „coloniis etiam videndus, cuius auctoris „ſcripta compluribus placent. *Diſſ. ad Lipſii Polit. p. 146.*

„Præcellunt in hoc peritiæ genere „(contexendi Hiſt. vniuerſalem) *Boteri* & „*Forſtneri* ſcripta. *Diſſ. T. I. p. 1170.*

CASP. ENS *Theſaurus*, ſeu Relationes de Imperiis & Statibus Orbis.

PHILIPPI HONORII *Theſaurus* eiusdem argumenti. Ambo opera ſunt eximia, de quibus vide *I. H. Boeclerum* in diſſert. de Peregrinatione Germanici. (*Diſſ. T. I. p. 13.*)

Item *Archontologia Coſmica* GOTHOFREDI.

„*Lydius Lapis* TRAIANI BOC-„CALINI, vt & alia eius ſcripta ſpeci-„minibus

minibus talis cognitionis voluerunt celebrari. Quamquam is nimium ſæpe coniecturis ſuis permiſit & confidentius aliquando ambulat. *Diſſ. T. I. p. 1170.* Cap. XXVII. Hiſt. Varia.

„Doctiſſimus IO. STRAVCHIVS, ICtus, in *Exercitationum exotericarum* prima ſtatum totius Europæ currente ſæculo XVI. ita exhibuit, vt conſiliorum rerumque geſtarum contextus eo ſubſidio melius ordinari comprehendique poſſet. *Ibid.*

§. 8.

Reſpublicæ apud *Elzeuirios* impreſſæ; notandum, quaſdam inter eas deſcrines egregias eſſe, alias rurſus haud magni nenti.

„Reſpublicas varias expoſitas Elzeuirii ,compluſculos ante annos edidere; in ,quibus tamen hoc eſt incommodi, quod ,nonnullæ diligenter & a doctis viris, aliæ ,ſecus deſcriptæ ſunt. *Diſſ. T. III. p. 347.*

„Ex quo ſapientia literis coli cœpit, peritiſſimus quisque eruditorum deſcri- ,ptiones Rerumpublicarum ediderunt. ,Laudant hoc nomine *Diogenes Laertius* ,& *Photius* ſummos viros; in his *Ariſto- ,telem*, *Theophraſtum*, *Xenophontem*, *He- ,raclidem Ponticum*, *Nicolaum Damaſce- ,num*, aliosque. Nec omiſerunt hoc in- ,duſtriæ genus propiores ætates, ſatisque ,noti ſunt eorum conatus, qui deſcriptio- ,nes omnium imperiorum & rerumpu-

 blica-

„blicarum totius orbis a variis ſcriptoribus „compoſitas magnis voluminibus colle„gerunt. De quibus deſcriptoribus ne „quis plura ſibi polliceatur, quam par eſt, „non ignorandum eſt, pauciſſimas illa„rum ſatis erudite diligenterque conſtru„ctas eſſe: reliquæ fortuitis auctoribus „laboribusque æſtimantur. In multis o„pes tantum imperii deſcribuntur; earum „rerum, quæ ad ſtatum habitumque regi„minis pertinent, parua aut nulla men„tione facta. - - - - - Illi certe vehe„menter errant, qui deſcriptiones ſtatu„um & imperiorum ex deſignata ſemel „formula, & libris, quales ſupra nomina„uimus, ſemper repeti debere ſtatuerunt. *Diſſ. T. I. p. 56.*

Cur BRISSONII *de Regno Perſico* exquiſitiſſimum libellum omiſerint, mirari quis merito poſſet. Item CLAVDII SESELLII elegantem de *Regno Gallico* libellum; in quo tamen vir doctiſſimus ob certas cauſſas omnem poteſtatem regibus ſuis adimere & Ariſtocratia mixtum ſtatum Gallicum aſſerere conatus eſt; licet contrarium ignotum ei eſſe non poſſet.

ANGELI WERDENHAGII opus *de Rebuspublicis Hanſeaticis* hic prætereundum non eſt, quamuis abſque iudicio, & ſtilo moleſtiſſimo ſit conſcriptum. Figuræ interim æneæ ſatis elegantes ſunt.

„Recentiora Hanſeatici fœderis Acta me-

„mora-

morabili & vaſto opere collegit *Io. Angelus a Werdenhagen*, partibus præſertim poſterioribus, quarta, quinta, & ſexta: vt „mirum ſit, neminem eius mentionem facere; niſi quod *Limnaeus* T. IV. ad L. 7. „c.1. meminit auditum ſibi, non viſum, ſcri„ptorem. *Notitia S. R. Imperii p. 271.* Cap. XXVII. Hiſt. Varia.

CAPVT XXVIII.

DE

ARIIS OPERIBVS PHILOLOGORVM.

§. 1.

Deducimur nunc ad monumenta Hiſtoriæ Literariæ, antiquitates, ritus, & id genus alia; quamuis horum non pauca ſane in ſuperius citatis contineantur. Interim addi poſſunt ſequentia tanquam παραλειπόμενα, aut etiam auctaria: imo extet hic, tanquam appendicis loco ad Philologiam, catalogus literatorum, vt appellantur, ſcilicet Oratorum, Grammaticorum, variæ eruditionis conſultorum, quos omnes PHILOLOGI ac LITERATORIS vocabulo ſolent complecti.

§. 2.

ATHENAEVS nobiliſſimus auctor, ſed difficilis a *Caſaubono* in fol. editus. ATHENAEVS.

„De Grammaticis Græcis occurrit *A-*

Cap. XXIIX. Philol. Opera.

„*thenaus*, quem hoc cognomento laudat „*Suidas*. Floruit ſub M. Antonino & „Commodo, & fortaſſe vsque ad Seueri „tempora. Merito referimus eum inter „Grammaticos, quamuis multa hiſtorica „habeat; hoc enim olim potiſſimum fuit „opus Grammatici, hiſtoriam ποιεῖν „ſcribere. Huius vero ſcriptoris quanta „ſit vtilitas, verbis exprimi non poteſt: „pauciſſimi etiam ex eruditis ſciunt, quan„tum in eo lateat, & hoc propter ſummam „rerum reconditarum & nullibi alias me„moratarum difficultatem. Quantum „enim conſeruauit nobis ex omni genere „Poetarum, quorum alias nec nomina ſci„remus! Quantum habet obſeruationum „variarum, quæ ad mores & ritus antiqui„tatis pertinent, quæ omnia fruſtra ex a„liis peterentur! Verum, vt dixi, paucis „eſt familiaris, & illis ſolum, qui altius in „variam eruditionem ſe immergunt. Præ„clariſſime de eo meritus eſt *Iſ. Caſaubo„nus*, qui ex multis MSS. loca, vt ita dicam, „ſemiplena ſuppleuit, & nobilibus anim„aduerſionibus illuſtrauit, Tomis II. *Sac. IV. p. 156. ſq.*

„*Athenaum* Gr. Lat. & cum Commen„tario edidit *Caſaubonus* in fol. Plurimæ „eruditionis & curioſæ annotationis au„ctor. *Comment. de Scr. p. 62.*

LVCIANVS.

LVCIANVS optimus quidem & fa-

cundiſſi-

diſſimus, verum ſimul & maledicentiſſus, ſcripſit, vt notum eſt, *Dialogos.* Cap. XXVIII. Philol. Opera.

„Huic ſæculo II. etiam conuenit *Lucia-„nus*, Samoſatenſis, quem inter Philoſo-„phos merito referimus. *Gerb. Io. Voſſius* „de Hiſt. Gr. L. 2. c. 15. eum inter Hiſtori-„cos refert, propter doctiſſimum eius o-„pus *de Hiſtoria ſcribenda*, cuius ſimile in „tota antiquitate non habemus. Secutus „eſt *Lucianus*, Vir doctiſſimus & eloquen-„tiſſimus, genus ſcribendi dialogiſticum, „ſicut *Plato* & *Cicero*; vt nimirum ſale-„broſa illa, quæ Philoſophiam aſperio-„rem reddunt, hiſce condimentis edul-„centur. Primus eum edidit *Aldus*; po-„ſtea ſecutæ ſunt editiones. Hagenoenſis „& Baſileenſis; acceſſit tandem Pariſien-„ſis *Fed. Morelli*, viri de compluribus Græ-„cis auctoribus præclariſſime meriti. „Hunc ſcriptorem mature iuuentuti ver-„ſandum ſuaſerunt viri docti: & quam-„uis Chriſtianis fuerit iniquior, in eo ta-„men reperitur, quicquid in viro erudito „laudari meretur. Genus ſcribendi eſt „ſatyricum, quia videbat plurimum pec-„cari, non tantum in moribus, ſed & in „Philoſophia: vixque nobilius opus eſt „in ſatyricis. *Sæcula IV. p. 175. ſq.*

„*Luciani Opera* Gr. Lat. Baſileæ IV. „Tomis 1568. Lugduni 1549. Multa elo-„quentia & varia eruditio ineſt. *Comment. de Script. p. 62.*

Cap. XXIIX. Philol. Opera.

„E Latinis Grammaticis ſupereſt AV-„LVS GELLIVS, de cuius prænomi-„ne, argumento, eruditione, vſu, aliquid „dicendum, vt & de *Lipſii* cenſura, item-„que de editionibus. Scribendum eſt „*Aulus Gellius*, alterum enim nomen, *Agel-„lius*, plane eſt corruptum; ſicut erudite „oſtendit doctiſſimus *Lambecius* in præ-„guſtu ad *Noctes Atticas*, qui adeo egregie „diſputat de nominibus huius ſcriptoris, vt „nihil amplius ſuperſit dubitationis. Liber „editus eſt Pariſiis. Ipſius autem *Auli* „*Gellii* liber eſt aureus, ornatus erudito & „ingenioſe excogitato titulo *Noctium At-„ticarum*, quia in eo de varia eruditione „tractat. Neque quiſquam negauerit, „aureum eſſe ſcriptum, cuius auctoritate „perpetuo nituntur reſtauratores antiqui-„tatis, *Onuphrius Panuinius*, *Sigonius* &c. „Stilus eius eſt optimus, neque ob anti-„quorum vſum vocabulorum deſinit eſſe „Latiniſſimus. Exiſtimationem tamen e-„ius minuit etiam cenſura *Lipſii*, qua eum „vehementer reprehendit. Verum ſu-„pra iam monuimus, *Lipſium*, quia ex „omnibus antiquis ſcriptoribus *Senecam* „ſibi & *Tacitum* delegit, reliquos omnes „qui contra hos aliquid dicunt, vehemen-„ter caſtigare. Quia igitur *Gellius* etiam „quaſdam in *Seneca* phraſes culpauit, ini-„quius de eo iudicauit: quod & fecit „*Quintiliano*, at quanto viro! vt ſuperio-

ri

,ri ſæculo vidimus, de quo non ſine contemtu ſæpe loquitur. Nihilominus tamen cogitur agnoſcere, multum bonæ ,frugis in *Gellio* eſſe; reliqua autem,quæ ,de eo dicit,locum habere nequeunt. Pauciſſimi interim ſunt, qui hunc auctorem ,ita triuerunt, vt eum penitus cognoſcant. ,Editio Stephanica ceteras ſuperauit in-,duſtria. *Sacula IV. p. 159.*

„*Auli Gellii*, non *Agellii*, *Noctes Atticæ* ab *Henrico Stephano* & aliis ſæpius editæ; etiam Lugd. Bat. cum notis Variorum in 8. Singularis theſaurus antiquæ eloquentiæ & philoſophiæ, ſed paucis perſpectus, latet in hoc ſcriptore: ne ,quem præiudicio decipiat *Lipſii* iniquior ,cenſura in præloquio *Senecæ*. *Comment. de Script. p. 61. ſq.*

„*A. Gellium* quod attinet, verſatur & ,is circa particulas antiquitatum & obſer-,uationum, adeoque tam commode iis ,iungi non poterat, qui ſcriptione magis ,continua & perpetua ſtilum plenius in-,formant. Eſt autem in medio genere, ſiue potius in primo & ſimpliciſſimo; hoc potiſſimum nomine legendus, vt nos de facie antiquioris ſtili admoneat. Neque ſine cautione interim: non pauca enim ſunt, quæ nolim in quouis argumento admittere. *Diſſ. T. III. p. 542. (Vide etiam Commentationem in locum quendam Gellianum T. I. Diſſ. p. 238. ſqq.)*

„APV-

Cap. XXIIX. Philol. Opera.

„APVLEIVS, Madaurenſis, Platonicus, Latinus Philoſophus: dignus titulo Philoſophi. In eo ſingulari induſtria verſatus eſt *Beroaldus*; omnium autem præclariſſime meritus eſt de *Apuleio Elmenhorſtius*, qui eum edidit cum notis variorum, & *Petri Coluii*, qui & ipſe præclare de eo meritus eſt; ſicut omnes eius viri notæ in auctores ſunt doctiſſimæ. De eruditione *Apuleii* nemo dubitabit, niſi qui fuerit indoctus; quæ ſane eſt exquiſitiſſima. Stilus quidem aliquid peculiare ſapit & a cetera conſuetudine abit, more Afrorum.Et quamuis fuit ſtudioſiſſimus lector antiquorum, ſtilum tamen ſibi proprium commentus eſt ſatis audacter; qui nimirum ad tumorem Africanum accederet. Omnes enim Afri ſtilum habent turgidum & ſalebroſum; niſi quod ſolus *Terentius*, qui quidem ante illa tempora diu vixit, nihil tale oſtendit in ſuis ſcriptis. Plurimæ autem eſt vtilitatis hic Philoſophus. *Metamorphoſes*, ſeu fabulas Mileſias ſeorſum edidit *Io.Pricæus*,eruditus quidam Gallus; cuius etiam erudita ſunt, quæ annotauit. Nondum tamen videtur quisquam oſtendiſſe, quam eruditus fuerit *Apuleius*, quantumque ex Græcis traheret. Nec Philoſophus tantum fuit inſignis, ſed & Orator: quod oſtendit in *Apologia* ſua; quantum ſcilicet ad artem & modum, ad ſo-

„ſophiſmata & ſtratagemata oratoria atti-„net. Abundat autem myſteriis Platoni-„cis; ideo in ſuſpicionem magiæ fuit tra-„ctus. *Sæcula IV. p. 186.*

Cap. XXIIX. Philol. Opera.

„*Apuleius*, Platonicus, à *Geuerhardo* „*Elmenhorſtio* cum notis & indice editus. „In *Apologiam Scipio Gentilis* ampliſſimum „Commentarium ſcripſit: *Metamorpho-*„*ſin Io. Pricæus* 1650. notis illuſtrauit. In „hoc ſcriptore plus antiquæ Latinitatis & „reconditæ Philoſophiæ reperitur, quam „vulgo cognitum eſt: quia enim ſtilus e-„ius tumorem aliquem præfert, & affecta-„tionem, negligitur plerumque. Sed, vt „dixi, profunda eruditio ſubeſt. *Comment. de Script. p. 59.*

„De ſtilo *Apuleii* nihil eſt cauſſæ, cur „nimis præclare ſentiamus, aut ad imi-„tationem iuuentuti proponamus. *Diſſ. T. III. p. 542.*

„MACROBIVS valde contemni-„tur a *Ioviano Pontano* in *Antonio* ſuo & „*Scaligero* in *Poeticis*; luculentiſſimi ta-„men ſunt eius *Commentarii in Somnium* „*Scipionis*. Nec minus difficillimum o-„pus eſt aggreſſus in *Saturnalibus*, quæ etſi „non vbique exacte tractauit, magnis ta-„men excidit auſis, & viam monſtrauit a-„liis vlterius de eo meditandi. *Lipſius* „certe fuit inter eos, qui eum valde æſti-„mant. Editio *Iſaaci Pontani* ſine con-„trouerſia eſt optima, qui præclariſſime

„de

Cap. XXIIX. Philol. Opera.

„de *Macrobio* eſt meritus. *Sæcula IV. p. 380.*

„Nec *Macrobium* hic omiſero, decore „& perſpicue loquentem. *Diſſ. T. III. p. 540.*

„MARTIANVS CAPELLA *Hugonis Grotii* in 8. *Comment. de Scr. p. 84.*

„IOHANNES SARISBERIENSIS *de Nugis Curialium* libros VIII. & „*Metalogici* IV. ſcripſit, Lugd. Bat. 1639. im„preſſos. Multa bona fragmenta vete„rum ſcriptorum, quibus caremus, habet. *Comment. de Script. p. 99.*

§. 3.

LVDOVICI VIVIS *Opera* iunctim impreſſa Baſileæ.

GVILIELMI BVDAEI *Commentarii in Pandectas*; item *de Aſſe & partibus Aſſis*: eiusdem *de Tranſitu Helleniſmi ad Chriſtianiſmum*: eiusdem *Epiſtolæ*, & alia opuſcula.

„*Guilielmus Budæus*, Pariſienſis, cum *E*„*raſmo* de principatu eruditionis conten„dens, natus 1467. moritur 1540. 17. Kal. „Sept. ætatis ſuæ 73. *De rebus Sæc. XVI. p. 465.*

„Quodſi grauiore tibi opus eſt magi„ſtro, qui te doceat, quantum omnis vrba„næ vitæ, aulicique moris conſuetudo „prætendat ſimulacri, admittat lenocinii, „comminiſcatur artificii; ſiue potius, quan„tum illa ſcena compoſite ſtructa, ſpecio„ſe adornata, diſtet a veris & ſolidis vitæ

„agendæ

„agendæ artibus, illuſtrem virum multa- „que experientia ſenem laudabo *Guiliel-* „*mum Budæum*, cuius memorabili com- „mentario *de tranſitu Helleniſmi ad Chri-* „*ſtianiſmum*, ſignanter hæc philoſophia „inſeritur. *Diſſ. T. I. p. 39. ſq.* Cap. XXIX. Philol. Opera.

ANGELI BASSI POLITIANI *Opera.*

GEORGII TRAPEZVNTII *Opera.*

LAVRENTII VALLAE *Opera.*

Opera THOMAE LINACRI, LILII GYRALDI, CAELII CALCAGNINI, IVSTI LIPSII.

„Epiſtola 30. *Lipſii* ad Leubium oſten- „dit, quam fluctuet animo *Lipſius.* Liber „contra *Lipſium* ſcriptus eſt de *Idolo Hal-* „*lenſi*, cuius auctor creditur *Denaiſius*; qui „oſtendit, *Lipſium* non magis in religione „nouiſſe, quam gentiles. *Diſſ. ad Lipſii Polit.* *p. 141.*

„*Lipſius*, lectione *Senecæ* præſertim, „Stoicæ philoſophiæ ſententias plus, „quam Chriſtiana religio patitur, amauit, „extulit, imitatus eſt. Qua de re agit eru- „ditus libellus *de Idolo Hallenſi.* Auctor, „qui nomen ſuum celauit, eſt *Petrus De-* „*naiſius*, Aſſeſſor olim Cameræ Spirenſis. *Diſſertat. Politicæ p. 319. ſq.*

„*Lipſius* vbique ſibi ſimilis eſt, id eſt, in re „Theologica, aut quocunque modo ad re- „ligio-

Cap. XXIIX. Philol. Opera.

„ligionem pertinente lubricus, anceps, vagus, in omnes formas mutabilis; id quod „neceſſe eſt accidere homini vera religio„ne ſerio nunquam imbuto, ſacrarumque „literarum penitus experti. *Diſſ. T. III. p. 378.* (*Adde quæ ibidem antecedunt & ſequuntur quamplurima.*)

„Non omnes ſcriptores eadem dili„gentia tractauit *Lipſius*. *Tacitum & „Senecam* quidem accuratisſime ſciuit; „ſed alios non æque. Vnde quoties de „*Tacito* & *Seneca* iudicat *Lipſius*, rectis„ſime ſane iudicat; ſed quando de aliis „iudicat, ſæpius errat: quod inde ortum „eſt, quia non omnes pari diligentia tra„ctauit. *Diſſ. ad Lipſii Politica p. 91.*

„*Lipſius* ſtili myſteria non adeo perui„derat, neque in lectione auctorum de i„dea aliqua ſtili tota admodum ſollicitus „erat. Cui accedit illud etiam, quod „quicquid videbat diuerſum ab *Seneca* & „*Tacito*, illud nihil exiſtimaret, nec ipſi „præter duos iſtos aliquid ſaperet, quod „palati eſt & ſtomachi nauſeabundi & in„firmi. Quæ res occaſionem præbuit „*Henr. Stephano* libellum ſcribendi *de ſtilo „Lipſii*, in quo recte plerumque de eo iu„dicat; in aliquibus tamen ei iniuriam fa„cit; ſicut ipſe *Stephanus* malus fuit La„tinitatis cenſor: qua de re aliquid ad „*Herodianum* diximus; in quo auctore „*Stephanus* multa corrigere, hoc eſt, deprauare

„uare voluit. *Taubmannus* in Diſſ. *de* „*Latina Lingua* quamuis ſtilum Lipſianum „laudet, non obſcure tamen innuit & mo- „net, fugiendum eſſe. Nemo autem ma- „gis demonſtrauit, quantopere ſtilus *Lipſii* „laboret, quam *Dan. Heinſius* in Orat. „*ſuper obitum Scaligeri*, oſtendendo, quam „turpis atque deprauatus ſit; niſi forſan „eum acerbius traduxit. Quid etiam in- „eptius eſſe poteſt iudicio *Lipſii*, quo per- „ſequitur *Caſarem*, & *Velleium*; vt erat „magis rei Romanæ, quam ſtili peritus. *Sæcula IV. p. 75. ſq.*

Cap. XXIIX. Philol. Opera.

(*Adde quæ ſupra in Gellio dicta ſunt.*)

CODRI VRCEI *Opera.*

IO. BOCCACII *Opera quædam.*

HVB. GOLTZII *Opera.* Editio noa Antwerp.

CAELII SECVNDI CVRIONIS *Opera Philologica.*

Opera HERMOLAI BARBARI, DANIELIS BARBARI, DOMITII CALDERINI, FRANCISCI PETRARCHAE, FRANC. PHILELPHI, THEODORI GAZAE, PHILIPPI BEROALDI, LEONH. ARETINI.

„Hoc ſæculum (XV.) *Franc. Petrarcha* „ingenio multa debet, qui bonus fuit mo- „raliſta, & facundia non quidem exquiſi- „ta, ſed tamen vbere & profluente. Vi-

 „dea-

Cap. XXIIX. Philol. Opera.

„deatur *Tomaſini Petrarcha rediuiuus.* *Comment. de Script. p. 107.*

„Anno 1504. obiit *Philippus Beroaldus*, „Bononiæ ſepultus, vbi natus erat 1453. „Idibus Novembr. Qui etſi inter eruditiſſimos ſui æui fuit habitus, tamen in rebus iudicio, in ſtilo κακοζηλία interdum „labitur. Literas humaniores Lutetiæ, „Parmæ, Bononiæ profeſſus erat. - - - „ - - - *Philippus* filius Poeta patre melior fuit. *De rebus Sæculi XVI. p. 279.*

IAC. CORN. a MARCA *Opera.*

TVRNEBI *Opera.*

NIC. PEROTTI *Opera.*

„PETRVS BEMBVS, Venetus, „Cardinalis, vir doctiſſimus & eloquentiæ Ciceronianæ ſummus imitator, natus „1470. obiit 1547. Opera extant Italica & „Latina. *De rebus Sæc. XVI. p. 469.*

§. 4.

Theſaurus Criticus GRVTERI; item eiusdem *Suſpiciones.*

ANTONII AVGVSTINI *Emendationum & Quæſtionum liber;* eiusdem *Antiquitates*, item *de LL. & SCtis.*

CAELII RHODIGINI *Antiquæ Lectiones.*

RVTGERSII *Variæ Lectiones.*

„*Rutgerſius* in aureo & illuſtri *Variarum Lectionum* opere; multo plura & „admirabiliora præſtiturus, niſi iuuenis & „curis Reipubl. immixtus deceſſiſſet. *Sæculo IV. p. 80.*

REI-

REINESII *Variæ Lectiones.* Cap. XXIIX. Philol. Opera.

THEODORI BIBLIANDRI Opera.

PETRVS PITHOEVS.

PASSERATIVS.

BARNABAE BRISSONII *ſelecta Antiquitates* ſimul editæ ſunt cum Iuridicis quibusdam. Eiusdem *Formulæ ſolennes*; Item eiusdem *Lexicon* ſ. *de Verborum ſignificatione.*

„Inter recentiores egregiam nauauit o-„peram *Barnabas Briſſonius* in *formulis* „*ſolennibus* colligendis, quæ quaſi con-„cepta verba, certa ſcil. in certis rebus, ex „ſolenni priſcorum more, adeoque gra-„uiter & cum pondere vſurpantur. *Diſſ. T. III. p. 543.*

„Commendabimus autem hic *formulas* „*ſolennes Briſſonii*: cuius operis non tan-„tum inſignis in tota Romana antiquitate „vſus; ſed peculiariter illuc collimat, vt „ad obſeruandam Linguæ Latinæ proprie-„tatem, auctoritatem, puritatem, ſtudioſi „eloquentiæ rite imbuantur. *Ibid. p. 564.*

CAROLI SIGONII *Emendationes.*

LVD. CARRIONIS *Antiquæ Lectiones.*

PETRI VICTORII *Antiquæ Lectiones.*

„CANISIVS nobili illo opere *An-*

Cap. XXIIX. Philol. Opera.

„*tiquarum Lectionum* multa inedita publicauit. *Sæc. IV. p. 371.*

Variæ Lectiones LVCAE PAETI, ANT. MVRETI, THEOD. CANTERI, VINC. CONTARENI, IAC. DVRANTII, HIERON. MERCVRIALIS, & eiusdem *de re Gymnaſtica.*

„*Hieron. Mercurialis*, Medicus Italus „doctiſſimus, *de re Gymnaſtica. Sæcula IV. p. 88*

GVIL. CANTERI *Nouæ Lectiones.*

GASP. GEVARTII *Electa.*

ANDR. SCHOTTI *Obſeruationes Humanæ*; item *Nodi Ciceroniani.*

IOSEPHI CASTALIONIS *Obſeruationes.*

ROBBIGII *Codex Criticus.*

IOACH. VADIANVS.

IODOCVS BADIVS.

IODOCVS WILLICHIVS.

IODOCVS BEYSSELIVS.

DOMINICI NANI MIRABELLI *Polyanthea.*

CASP. BARTHII *Aduerſaria.*

ADRIANI SCRIECKII *Aduerſaria.*

IANI GEBHARDI *Crepundia.*

RVBENII *Electa.*

PETRI FABRI *Semeſtria*; eiusdem *Agoniſtica.*

„*Pe-*

„*Petri Fabri* opus aureum *ἀγονιστικῶν*. *Sæcula IV. p. 88.* Cap.XXVIII Philol. Opera.

L ANGLAEI *Semeſtria.*

CASP. SCIOPPII *Suſpectæ Lectiones*, *Veriſimilia*, *Paradoxa Literaria*, *Exercitationes Rhetoricæ*, *Grammatica Philoſophica.*

HEINR. STEPHANI *in Ciceronem Caſtigationes*, *Schediaſmata*, *de Criticis Veteribus*, *de Lipſii Latinitate*, *de Abuſu Græcæ Linguæ*, *Apologia pro Herodoto.*

EVSTATHII SWARTII *Analecta.*

CLAVDII VERDERII *in Auctores veteres Cenſuræ & Correctiones.*

M. ANT. DELRIO *Miſcellanea.*

IO. GOROPII BECANI *Hermathena* & cetera opera.

IO. PINCIERI *Variæ Meditationes.*

PAVLI de SCALA *Miſcellanea.*

CYPRIANI VOMELII *Miſcellanea.*

CHRIST. BECMANNVS *de Originibus L. L.*

§. 5.

PETRI CASTELLANI Εορτολογία, *ſeu de Feſtis Græcorum.*

LINDENBROGIVS *de Ludis Veterum.*

IVL. CAESAR BVLENGERVS *de Theatro ludisque ſcenicis.*

IO. MEVRSII *Græcia feriata*, *Eleuſini*

Cap. XXIIX. Philol. Opera.

ſinia, *Panathenæa*, *de ludis Græcorum*, *Theophraſtus* eiusdem, & varia opuſcula ad res Græcas ſpectantia.

Cl. SALMASII *de Lingua Helleniſtica*; *Funus Linguæ Helleniſticæ*; *de Climactericis*, *de Coma & Caſarie*, *de Vſura*, *de modo vſurarum*, *de fœnore Trapezitico*, *in Alas Simmiæ Rhodii Commentarius*.

„*Salmaſius*, vir in tantum doctus, in „quantum doctrinam intelligunt homi„nes, - - - - - Eſt in *Salmaſio* magna „vis ingenii, eſt longe lateque diffuſa laus „ſcientiæ, ſunt exquiſitæ etiam, ac recon„ditæ literæ. Addam huc, vix vnum & „alterum hoc æuo variæ eruditionis copia „ipſi comparari poſſe. Non tamen puta„re debes, Modeſte, vnum aliquem, quan„tumuis licet excellentem hominem, cun„cta poſſe ſua ſcientia complecti. Non „dicam, quam infeliciter cum Iurecon„ſultis de legibus diſputauerit. Diatribæ „eius *de annis climactericis* & aſtrologia „antiqua meram rerum mathematicarum „inſcitiam produnt, atque adeo temerita„tem arrogantis animi arguunt, qui non „dubitauerit in alienam meſſem falcem „immittere. Quamquam non minus im„portunitatis & audaciæ oſtendit, cum in „ſuo campo decurrit. Quotiens in anti„quis ſcriptoribus recta deprauat, ſana „exſecat, vera immutat, denique

„*diruit*,

„*diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis!*

„Neque crebrior eum huc impellit cauſſa, „quam diſſentiendi libido & contendendi „peruicacia. At enim redimit iſta vitia „magnis laudibus? Ita futurum erat, niſi „mira non minus ſuperbia, quam malignitate & liuore in omne genus eruditorum graſſari adortus, amicis admonentibus inimicitias denuntiaret, alienis laudibus, vt ad diminutionem ſuæ gloriæ „pertinentibus impotenter obtrectaret, & „maledictis innoxios figens, etiam mitisſimorum ingenia irritaret. Nolim ſane „apud eorum aures iſta iactari, qui ad veram eruditionem nunquam peruenturi „ſunt: alias illi res agant, ſuadeo. Tibi „autem ex hoc meo ſermone nec reuerentia decedet aduerſus merita *Salmaſii*, & „multum ad cautionem & diligentiam in „tractandis literis accedet. *Muſeum pag.* 16. *ſqq.*

Cap. XXIIX. Philol. Opera.

„Et quibus ſane rebus *Salmaſius* magnam aliis libertatem iudicandi fecerit, notum eſt: niſi quis ipſi imperium in alios, reliquis neceſſitatem ſilendi tribuere ſe poſſe exiſtimet. Ergo iniuria eſt, ſi quis cum plerisque omnibus dicat, *Salmaſium* minorem Iureconſultum, quam Philologum fuiſſe: quia nonnulli ſua intereſſe putant, vt, reperiri homines quosdam in omnibus doctrinis peræque ex-

Cap. XXIIX. Philol. Opera.

„excellentes, πανεπιστήμονας, nullaq; omni-
„no in re cuiquam concedentes, reueren-
„tius credatur, quam peritius ſciatur! Ri-
„ſit ipſe *Salmaſius* & multo ſale perfudit
„gigantea conſilia; neque vel mathema-
„ticis, vel Rabbinicis in rebus multum ſibi
„arrogauit; ne de aliis dicam. Satis ho-
„norum, ſatis gloriarum eſt, ſi homo quan-
„tuscunque, homo tamen, plurima ſci-
„uiſſe, neque parem reliquiſſe, non pauca
„vero etiam ignoraſſe, dicatur. Quos
„*Salmaſii* errores collegerint, aliis notan-
„dos ſuggeſſerint, ipſi notauerint, non
„ſemper moderationis memores, quam-
„quam a probris & acerbitate interuentu
„optimorum virorum retinerentur, homi-
„nes *Salmaſio* magnarum rerum debito-
„res; partim in propatulo eſt, partim in
„apricum produci poſſet, ſi hoc agendum
„nobis duceremus. Qui ergo ſibi & o-
„mnibus conceſſum arbitratur, in multis
„*Salmaſio* non credere aut accedere, ali-
„qua eius reiicere, de ſententiis eius libere
„ſentire ac dicere, mihi autem dictatorio
„quodam more dicam impingere parat, ſi
„vel aliorum, *Salmaſio* nequaquam inimi-
„corum, ſputa tamen eius non lingentium,
„ſententias referam, is profecto animum
„iniquum & truculentum vltro & plus
„quam denuntiare intelligitur. Sed faxo,
„me libertatis memorem ſentiat, quicunq;
„ad

„ad hunc modum volet laceſſere. *Praf. ad Grotii L. II. de I. B. & P. p. 329. ſq.* Cap. XXIIX. Philol. Opera.

„*Salmaſius* tribus operibus executus eſt „hanc materiam (de fœnore) Primum „eſt *de vſuris*, 2. *de modo vſurarum*. 3. *de* „*fœnore Trapezitico*. Sed hæc opera non „multum laudis *Salmaſio* pepererunt: ab „*Hieronymo Pignoria* propterea culpatus „eſt. *Diſſ. ad Lipſii Polit. p. 161.*

FRANC. POLLETI *Hiſtoria Fori Romani.*

§. 6.

IO. SERVILIVS *de admirandis antiquorum operibus.*

IO. FABRI *Commentarius in Imagines* [il]*uſtrium Virorum Fulvii Vrſini.*

FVLVII VRSINI opera.

HIERON. ALEANDRI *Antiquæ* [ta]*bulæ explicatio.*

PETRI CIACCONII *in Columnæ ro*[str]*atæ Duilii inſcriptionem Comment.* Pariſ.

[A]LPHONSI CIACCONII *ad Co*[lum]*nam Traiani.*

[L]AVR. PIGNORII *Menſa Iſiaca ex*[plica]*tio, AEgyptii Characteres, Attis, Symbo*[læ E]*piſtolicæ, de Servis.*

„Specimen aliquod talium literarum [(]AEgyptiacarum) habemus in vetuſtiſſi[m]a tabula ænea ſeu *Menſa Iſiaca*, quam [a]nno ſuperioris ſæculi 59. ex *Torquati* [B]*embi* muſeo *AEneas Vicus*, Parmenſis, [pe]riculo feliciter aſſecutus omnia, expreſ-

 „ſit

Cap. XXIIX. Philol. Opera.

„ſit ediditque; *Laurentius* autem *Pignorius* tandem erudite peculiari libello explicauit. *Diſſ. T. I. p. 30.*

§. 7.

LAZARI BAYFII, OCTAVII FERRARII, ALBERTI RVBENII *de re Veſtiaria.*

„Magnifice de opere *Octauii Ferrarii* „Prof. Patauini ſentire non poſſum, qui „20. in eo laborauit annis, ſed poſt tot annorum labores, quam pauxillum eſt, „quod attigit, & difficilliora prætermiſit. „Verum quomodo hæc audere poſſet vir „in Græcis, ex quibus tamen maxime repetenda erant, ne modice quidem do„ctus. *Secula IV. p. 201.*

„Promiſerat *Caſaubonus* peculiarem „tractatum *de re veſtiaria*, quod illuſtre „eſt & rarum argumentum; ſed morte „præuentus præſtare non potuit. *Ibidem p. 283.*

GEORGII STRVBII *Icones habitus omnium Gentium.*

CAESARIS VECELII *Habitus antiquorum & modernorum.*

IOD. AMANNI *Gynæceum ſeu Theatrum mulierum in quo fœminei habitus.*

IO. KIRCHMANNVS, HEINR. KITSCHIVS, FORTVNIVS LICETVS *de Annulis.*

BARTHOLINVS *de Armillis Veterum.*

ABRAH.

ABRAH. GORLAEI *Dactyliotheca*. Cap. XXIIX. Philol. Opera.

§. 8

CONR. PEVTINGERI *Sermones Conuiuales*.

GVIL. STVCKII *Antiquitates Conuiuales*; item *de Sacrificiis*.

IVL. CAES. BVLENGERVS *de Conuiuiis veterum*.

PETRVS CIACCONIVS *de Triclinio*, cum Appendice *Vrſini*.

IANI CORNARII *de Conuiuandi veterum Graecorum & Germanorum ritibus*. ...ſil.

AEMILII PORTI *de priſca Graecorum compotatione*.

...DAN. SOVTERII *Palamedes*.

PASCASII IVSTI *Alea*.

GVSTAVI SELENI *de Ludo Scac*...

§. 9.

...AC. CAPELLVS *de Ponderibus*, ...*mis*, *menſuris*, & *monetis*.

...O. MARIANA *de Ponderibus & men*...

...DVARDVS BREREWODVS ...*nderibus & pretiis veterum nummorum*.

...AN. ANGELOCRATOR *de Pon*...*us*, *menſuris*, & *monetis*.

...TANISLAVS GRSEPSIVS *de* ...*uris Hebraeorum*, *aridorum & liquido*...

MAS-

Cap. XXIIX. Philol. Opera.

MASSARIVS *de Ponderibus & Menſuris.*

LVCAS PAETVS *de Ponderibus.*

§. 10.

BVDAEVS *de Aſſe* ſupra nominatus eſt.

GEORG. HENISCHIVS *de Aſſe & partibus eius.*

L. VOLVSIVS MAECIANVS *de Aſſe & partibus eius.*

FRID. GRONOVIVS *de Seſtertiis.* Habet iam ſub manibus opus de tota re nummaria.

„Materiam de re fœnebri nemo ſtudio-
„ſius & diligentius explicauit *Cl. Salmaſio,*
„vbi loca antiquorum adduxit. Exſecu-
„tus eſt etiam quædam doctiſſ. *Gronouius*
„in eruditiſſimo opere *de Seſtertiis. Se-
cula IV. p.* 219.

IOS. SCALIGERI diſſertatio poſthuma *de re nummaria.*

MARQ. FREHERI *de re monetaria veterum Romanorum & hodierni apud Germanos Imperii.* Eiusdem *de numiſmate Cenſus diſſertatio.*

WILLEBRORDI SNELLII *de re nummaria.*

IO. CHOKIER *de re nummaria priſci aui.*

IOACH. CAMERARII *de numiſmate Græcorum & Latinorum.*

PON-

PONTI HEVTERI *de veterum numiſmatibus.* Cap. XXIIX. Philol. Opera.

ERYCII PVTEANI *Pecuniæ Romanæ ratio.*

MATTH. HOSTI *Hiſtoria rei nummariæ veteris.*

IO. AQVILA *de Poteſtate atque vtilitate monetarum.*

ANDR. SCHOTTI Tabulæ rei nummariæ.

GASP. SCIOPPII *Tabula rei nummariæ veteris.*

CASP. WASERI *de antiquis nummis Hebræorum, Chaldæorum & Syrorum*, cum figuris.

Numiſmata Caroli Ducis Croyaci, IACOBI BIAEI, ADOLPHI OCCONIS, ABRAH. GORLAEI, HVB. GOLTZII, IO. IAC. LVCKII.

§. II.

PALAEPHATI aureum opuſculum *περὶ τῶν ἀπίςων*, ſeu *de incredibilibus* ad intelligendos Poëtas in primis vtiliſſimum. In Hollandia edidit *Tollius*. Græcus eius libri ſermo elegantiſſimus eſt. PALAEPHATVS.

„In hæc tempora (Sæc. ante Chr. IV.) „etiam referunt *Palæphatum*, Parium, cuius „de opere *περὶ τῶν ἀπίςων ἱςοριῶν de incredibilibus hiſtoriis* exiguum ſupereſt fragmentum, diſſentiente & incertæ ætatis putante *Ger. Iò. Voſſio.* Elegantisſimus eſt libellus & ab omnibus legendus, vt vide- *de H. Gr. lib. 3.*

„ant,

Cap. XXIIX. Philol. Opera.

„ant, quomodo Hiſtoriæ ingenio Poeta-„rum in fabulas migrauerint, & ex fabu-„lis ad veritatem reuocari debeant. Pro-„diit Baſileæ interprete *Philippo Phaſia-„nino* 1570. Cum *Hygino* aliisque 1578. „Pariſiis. An. 1650. a *Corn. Tollio*. An. 1663. „a *Mart. Brunnero* Græc. Lit. Profeſſore „Vpſalienſi. *Comment. de Script. p.* 22.

NATALIS COMITIS *Mythologia.*

GER. IO. VOSSII *Theologia Gentilis.*

SELDENVS *de Diis Syris.*

IVLIANI AVRELII, Lesſignienſis *de Cognominibus Deorum gentilium.*

IO. BERTELII *Deſcriptio Deorum ſacrificiorumque gentilium.*

FRANC. SWERTII *Deorum Dearumque capita.*

Imagines Deorum ABRAH. ORTELII, Antwerp.

Item VINC. CHARTARII, Venet.

Antiquitates Romanæ BOISSARDI, æneis cum figuris.

Galeria Iuſtiniani cum figuris æneis.

Galeria Cardinalis Richelieu, cum figuris æneis.

„Quanto feliciori cognitione oculis „præſentia ſubiiciet illa antiquitatis & ar-„tis miracula, qui in *Galeria Iuſtiniana*, „in *Galeria Richeliana* præcognouerit ty-„pis æneis ita repræſentata, vt & ante ſpe-

„cta

„ſtaculum diſciplinam præbeant, & poſt „ea memoriæ inſerviant. *Diſſ. T. I. p. 15.* Cap. XXIIX. Philol. Opera.

ARTEMIDORI & ACHMETIS (dicitur etiam *Achmas*) *Oneirocritica Nic. Rigaltius* Pariſiis edidit. ARTEMID. ACHMET.

ASTRAMPSYCHI *Onirocritica* ſeorſum edidit *Io. Meurſius.* ASTRAMPSYCHUS.

§. 12.

ALBERICVS GENTILIS *de Armis Romanorum.*

„*Polybio* non minima vbique cura fuit, „etiam rei militaris rationes per omne ge„nus tractandorum armorum accuratius „perſequi. Quare LIPSIVS *de Militia Romana* ſcripturus hunc ſibi fundum „fecit, & quaſi commentarium in *Polybii* „militaria adornauit. In quo tamen opere „multa deſideraſſe *Ioſephum Scaligerum*, „teſtatus eſt, qui poſtremæ eius valetudini „diligenter aſſedit, *Daniel Heinſius. epiſt. ad Lingelsh. mſc.* „Optandum erat, vt CASAVBONVS „abſolueret, quos deſtinauerat animo „Commentarios; de quibus *Bongarſius* in „anteceſſum ſpem fecerat: *Politica & „rem militarem diligenter excutit: recentio„ribus aptat illa vetera, magno labore, ma„iori iudicio.* *epiſt. ad Lingelsh an. 1605.* Sed illa quidem ſpes decol„lauit: ſicuti & altera de doctiſſimo „SCHELIO; cuius *Notæ in caſtra Po„lybiana* & *Diſſertationes* aliæ in capita di„geſtæ ſatis oſtendunt, quantum in arduo „hoc labore ab eo ſperandum fuerit. SAL-

MA-

Cap. XXIIX. Philol. Opera.

Salmaſ. epiſt. 83. ad Peireſc.

„MASIVM quoque Princeps Arauſio-
„nenſis ad ſcribendum de *Militia Romana*
„extimulauerat: ſed *fragmentum* tantum
„*poſthumum* ad quædam, quæ tempus in
„militia Romana mutauit, pertinens, in
„in dias luminis auras exiuit. Multa au-
„tem ſupereſſe, quæ in militaribus *Polybii*
„nondum ſunt ad liquidum perducta, id
„vero inter eruditos conſtat.
„MACHIAVELLVS in libris *de arte*
„*militari* inuenta militiæ paruis ſæpe tem-
„porum interuallis immutata, vſumque
„variis momentis diſtinctum demon-
„ſtrat. Quo accedere poteſt HER-
„MANNI HVGONIS *Militia eque-*
„*ſtris. Diſſ. T. I. p. 1183.*
„*Lipſius* in libris V. *de militia Romana*
„non ſatisfacit omnibus. *Salmaſii* opus
„poſthumum *de Militia Romana*; ſed
„qui pariter non omnibus ſatisfacit. *Sche-*
„*lii Diſſertationes in Caſtra Polybiana*;
„qui præſtantisſimus. IO. SCHEF-
„FERVS *de Militia Romana.* VE-
„GETII opus præſtantisſimum; de quo
„bene meriti in recenſendo *Petrus Scriue-*
„*rius*, in explicando *Godeſchalcus Stevve-*
„*chius*, cuius editio eſt optima. *Vegetius*
„ſæpe *Lipſio* laudatur, quia proprius hu-
„ius rei ſcriptor eſt, & incomparabilis.
„*Io. Meurſii* LEO, Tacticus. LVDO-
„VICVS MELTZIVS Italus. GABR.
„NAVDAEVS in *Syntagmate de re mi-*
litari,

„*litari*, & *Hermannus Hugo* in Commen-„tario *de Militia equeſtri. Differt. ad Lipſii Politica p.* 168 *ſq.* Cap. XXIIX. Philol. Opera.

PVTEANVS *de ſtipendio apud Romanos.*

IVL. CAESAR BVLENGERVS *de Spoliis bellicis, trophæis, arcubus, & pompa triumphali.*

§. 13.

MELCH. GVILANDINI *Papyrus*, & SCALIGERI ſcripta contraria.

MALLINCROT *de Natura & vſu literarum.*

IODOCI HONDII *Theatrum artis ſcribendi.*

IO. BAPT. PORTAE *de occultis Literarum notis.*

GVSTAVI SELENI *Cryptographia.*

BALTH. BONIFACIVS, Taruiſinus, *de Archiuis.*

§. 14.

HORI APOLLINIS *Hieroglyphica*, & BERNARDINI VINCENTII *de Hori notis Hieroglyphicis Libri II.* HORVS APOLLO.

PIERII *Hieroglyphica.*

CAVSSINI *Hieroglyphica.*

IO. DEE *Monas Hieroglyphica.*

Theſaurus Hieroglyphicorum ex muſeo IO. GEORGII HERWARTI.

HENR. ORAEI *Viridarium Hieroglyphico-morale.*

Cap. XXIIX. Philol. Opera.

IAC. TYPOTII *de Hierarchia Hieroglyphica & Symbolica.*

§. 15.

HELIODORVS.

HELIODORI *AEthiopica*, edita Lugduni.

„*Heliodori AEthiopica* Græc. Lat. in 8. „ex officina Commeliniana 1596. Scriptor, „quales *Romanci* vocantur. Potiſſima „ars in conſtituendo fabulæ argumento. *Comment. de Script. p. 71.*

ACHILLES TATIVS.

ACHILLES TATIVS magna facundia *Amores* ſcripſit. (Hodie eiusmodi ſcripta vocantur *Romana.*) *Salmaſius* Lugduni Bat. edidit.

EVSTATHIVS.

EVSTATHIVS, *de Iſmenes & Iſmenia amoribus*, cum notis *Gilberti Gaulmini*, Romæ.

LONGVS.

LONGVS, Sophiſta, facundia & venuſtate ſumma ſcripſit *Paſtoralia*, quæ argumentum amatorium continent, editaque ſunt a *Iungermanno*. Eſt autem hic *Longus* ſcriptoribus reliquis omnibus huius generis merito præferendus.

„Liceat in tranſitu notare aliquid de „ſcriptoribus argumentorum, ſiue fabula„rum ad ſimilitudinem hiſtoriæ adorna„tarum, quibus Gallorum præſertim ſtu„dia valde dedita ſunt. Multa illis cura „plerumque ponitur in ſubtilitate moris „politici & aulici velutiad perfectæ ima„ginem elegantiæ exprimenda; quam„quam forte pauci, oppido pauci, genuum

„artis

„artis eius ſatis habent propitium. BAR- Cap. XXIIX. Philol. Opera.
„CLAII *Argenis* haud dubie præcellit,
„quicquid placeat illis, quibus lubido eſt
„pulcherrimos vultus accuſare quod non
„ſint pulchriores. Præſidium illi viro in-
„gens, ex arcana ingeniorum animorum-
„que diſciplina, cuius eximium ſpecimen
„dedit in *Icone Animorum*, libello exquiſi-
„tæ ſubtiliſque elegantiæ. In ceteris multi
„ſunt lectu valde indigni, iuuenibus peri-
„culoſi, vel argumento, vel propoſito, vel
„tractatu. *Amadæum* hoc nomine in-
„crepat merito *Lipſius*: quamquam non *Not. ad 1. Pol. ia.*
„defuerit vir doctiſſimus, qui in *Comment.*
„*ad Claudianum* excuſet laudetque. Sed
„multum diſtant æra lupinis. In *Barclaio*
„regii amores caſtiſſime, negotia regni
„grauiſſime, elegantiæ vitæ accuratiſſime
„tractantur. Pro his tam vtilibus curis
„alibi ſæpe inuenias meras nugas, ineptias,
„denique omnis licentiæ ſchemata, &
„quando de ſubtilitatis affectione loquen-
„dum eſt, aranearum telas. Hoc enim
„præcipue volebam dicere, illos ſcripto-
„res multa adornare & venditare ſub ele-
„gantiæ elogio, quæ ab indole venuſtatis,
„a natura moris & conſuetudinis vitæ, a
„nota eius, quod decorum & congruens
„dicimus, valde deuertunt. Et quid opus
„eſt aurum in luto quærere, cum non de-
„ſint liquidiſſimæ aquæ, in quibus harum
„opum copiam liceat reperire? Ad *Bar-*

Cap. XXIIX. Philol. Opera.

„*clait* exemplum comparari ſolet *l'Eromena del* Signor BIONDI, puta, vt prope accedat, non vt æquari poſſit. *Diſſert. T. I. p. 491. ſq.*

§. 16.

IO. WOWERVS *de Polymathia* & *Vmbra.*

Conſultationes de ſtudiis in vnum Volumen collectæ, Amſtelod.

DORNAVII *Vlyſſes Scholaſticus.*

FRANC. BONNAEVS *de ratione diſcendi.*

FRANC. FERNANDI de CORDOVA *Didaſcalia multiplex.*

EDONIS NEVHVSII *Theatrum ingeniorum.*

HVARTI *Scrutinium ingeniorum.*

„Admonuit me BARCLAIVS, vt „eius *Iconem Animorum* vel præcipue tibi „commendarem. Cui ſi addideris *Edonis* „*Neuhuſii Theatrum ingeniorum*, non „magnopere deſiderabis, quæ ceteri in „hoc genere diſquiſiuerunt. *Diſſert. T. III. p. 345.*

„Quo referemus, inquiet aliquis, *Barclaii Iconem animorum?* Nonne & in „eo opuſculo terſiſſimo ſane ſubtiliſſimoque, εἰκονισμοὺς tales ſectatus eſt? Fecit „id, quidem tanta elegantia, inuentione, „contextu, vt mutuatus videri poſſit quædam ex ſingulis illis generibus: vt non „errauerit, qui nouam illis ſtationem aſſignauerit. *Diſſ. T. I. p. 409.* „Ante

„Ante omnes *Huartus* in *Scrutinio inge-*
„*niorum* nominandus eſt; qui liber in o-
„mnes fere linguas verſus eſt. Ex Gallis
„CHARRON *de la Sageſſe* hanc viam
„inſtitit. Ex nuperis annis eſt *Edo Neu-*
„*huſius* in *Theatro ingeniorum.* Multa
„quoque habet *Bodinus* in *Methodo hiſto-*
„*rica* huc pertinentia. *Barclaii Icon Animo-*
„*rum* eſt ſingulare ſcriptum. *Diſſ. ad L. ipſii Polit. p. 131. ſq.*

CAPVT XXIX.

DE SCRIPTORIBVS ARITHMETICIS.

§. 1.

A Philologia nunc tranſeundum nobis ad MATHESIN. Eruditum opuſculum reliquit GER. IO. VOSSIVS *de Scientiis Mathematicis*, per omnes diſciplinas, quod hic vicem præſtat locorum communium. Matheſis quidem potius παιδείας ſiue Philoſophiæ ipſius pars eſt, quam προπαιδείας. Verum propter docendi methodum, & quia iuuenum animi ſtatim artibus mathematicis apud veteres imbuebantur, eis potius annumerantur, quibus ad Philoſophiam præparamur. Principes enim Philoſophorum in ſcholas ſuas neminem niſi Geometriæ & Arithmetices peritum admittere ſolebant. Atque inde eſt, quod *Plato* & *Ariſtoteles* vbi-

Cap. XXIX. Arithmet. que mathematicis exemplis ac demonſtrationibus vtuntur, cum adoleſcentibus familiaria & facilia ea eſſe ſcirent.

§. 2.

Eſt autem *Matheſis* aut *pura*, aut *mixta*. PVRAE duæ ſunt ſpecies; ARITHMETICA & GEOMETRIA.

§. 3.

De ARITHMETICA, præter EVCLIDEM, notiſſimum Matheſeos doctorem, inter veteres accurate egit NICOMACHVS GERASENVS ſcriptis *libris duobus de Arithmetica*, in quorum priorem *Ioach. Camerarius* explicationem ſcripſit, cumque *Logiſtica* ſuæ ſubtexuit; & præterea ἀριθμητικοῖς θεολογουμένοις, vnde excerpta illa ſunt anonymo ſcriptori in *Theologia Arithmetices*. Vtrumque hoc opus, & *Arithmeticen Nicomachi* ſcilicet, & eiusdem *Theologiam Arithmeticam* Lutetiæ excudit Chriſtianus Wechelus, illam quidem an. 1538. hanc an. 1543. *Arithmeticen* Commentario explicuit ASCLEPIVS, Philoſophus Trallianus, *Ammonii* diſcipulus, vt & JO. PHILOPPONVS, Grammaticus Alexandrinus, & AESCVLAPIVS, Philoſophus Trallianus, Græcis Scholiis ſcriptis: quod opus vtrumque in Italiæ Bibliothecis, & poſterius quidem Romæ ſupereſſe dicitur; item IAMBLICHVS, qui MS. ſupereſt in Bibliotheca Regis Galliæ.

EVCLIDES. NICOMACHVS GERASENVS. ASCLEPIVS. IO. PHILOPONVS. AESCVLAPIVS. IAMBLICHVS.

§. 4.

§. 4. Cap. XXIX. Arithmet.

DIOPHANTVS ALEXANDRINVS, Arithmeticus & Philoſophus Græcus ab *Iſmaele Bullialdo* editus; prius tamen a *Guil. Xylandro*, qui ſex eius libros Latine vertit & Commentario illuſtrauit. *Caſpar* quoque *Bachetus* anno 1623. profundis ſuis ſpeculationibus eum illuſtrauit. DIOPHANTVS.

MAXIMI PLANVDIS in *Diophantum* Commentarii in Bibliotheca Vaticana adſeruantur. Vixit hic circa annum Chriſti, 1370. PLANVDES.

De THEONE SMYRNAEO eiusque Commentariis in mathematica *Platonis* dicendum erit infra vbi de Scriptoribus Aſtronomicis. THEONE SMYRNAEVS.

§. 5.

MICHAEL PSELLVS etiam *Synopſin*, non tantum *Arithmetica*, ſed etiam *Geometriæ*, *Muſicæ*, & *Aſtronomiæ* reliquit; verſus ex Græco & notis illuſtratus a *Guilielmo Xylandro*. PSELLVS

Poſt *Pſellum* extat GEORGIVS PACHYMERES, qui & ipſe quatuor iſtarum ſcientiarum ſyſtema reliquit, cuiusque MS. Bibliotheca Regis Galliæ aſſeruat. Scripſit idem *Pachymeres Compendium Philoſophiæ*, quod Latine redditum edidit *Philippus Bachius*. PACHYMERES.

Cap. XXIX. §. 6.

Arithmet. Apud Latinos præter VARRONEM

BOETHIVS (de quo vide *Voſſium de Scientiis Mathem.*) & APVLEIVM, BOETHIVS de *Arithmetica duos Libros* ſane eruditos reliquit, in quos extat Commentarius *Gerhardi Ruffi*, Pariſ.

Anno ıɔcc eluxit VENERABILIS

BEDA. BEDA, cuius librum *de Propoſitionibus Arithmeticis* in primo operum eius tomo habemus.

Adde ALEXANDRVM de VILLA DEI, Dolenſem, qui etiam aliquid hic præſtitit.

Circa idem tempus vixit etiam IORDANVS NEMORARIVS, qui *Arithmeticam X libris* conſignauit. Eos Commentario illuſtrauit *Iac. Faber* Stapulenſis, & vterque excuſus eſt Pariſiis.

§. 7.

PAVLI GERHARDI, Florentini, & SIMONIS BREDONI Opera: hoc Oxonii, illud in Bibliotheca Gaddia aſſeruatur.

R. ELIAE *Arithmeticen* Ebraicam Latine tranſtulit *Eraſmus Oſvvaldus Schreckenfuchſius*; ſicut & alterius R. ABRAHAMI CAI, cuius *Arithmeticam* idem vertit.

Inter Arabes in hac ſcientia excellit MVHAM-

HAMMEDES ALFRAGANVS, *Logiſta* propterea ſalutatus. Cap. XXIX. Arithmet.

§. 8.

Inter iuniores eſt CVTHBERTVS TONSTALLVS, qui a *Roberto Stephano* an. 1519. editus eſt, & *de arte ſupputandi* ſcripſit.

HIERONYMVS CARDANVS, qui aliquot in hac ſcientia opera ſcripſit, & anno 1576. vita exceſſit, cum prius *de vita librisque ſuis Commentarium* ipſe conſignaſſet, quem Pariſiis edidit *Gabriel Naudæus*.

Catalogum aliorum HVGO SEMPELIVS Scotus texuit in indice, quem 12. libris ſuis *de Mathematicis Diſciplinis* ſubiunxit.

Chronologiam Mathematicorum ſcripſit IOSEPHVS BLANCANVS.

§. 9.

Notiores ſunt; IODOCVS CLICHTHOVEVS, qui Commentariis illuſtrauit IAC. FABRVM, Stapulenſem, & cum eo editus eſt Pariſ. 1503.

CAROLVS BOVILLVS, Veromanduus, *de XII. numeris*.

IO. MART. SILICEVS edidit Pariſiis *Arithmeticam Theoreticam & Practicam*.

ORONTII FINEI, Delphinatis, *Libri IV. Arithmeticæ Practicæ*.

„*Orontius Fineus*, Gallus, Mathematum „in Gallia inſtaurator. *De rebus Sec. XVI. p. 475.*

Cap. XXIX. Arithmet.

IOACHIMI FORTII *Arithmetica.* Edita ſunt eius viri opuſcula a *Sebaſt. Gryphio.*

CHRISTIERNI MORSSIANI *Arithmetica Practica*, edita Baſileæ.

MICH. STIFELII *Arithmetica.*

IO. BERNARDVS FELICIANVS, Venetus, inter alia etiam *Arithmeticam* edidit; idem ſcilicet, qui *Ariſtotelis Ethicam* cum *Euſtratio*, *Aſpaſio* & *Michaele Epheſio* interpretibus edidit.

FRANC. MAVROLYCVS, Abbas Siculus, *III. Libris Arithmetices.*

IO. MORISOTTVS *IV. Arithmetices libris.*

NICOLAVS TARTALEA librum *de Arithmetica* edidit Venetiis.

ROBERTVS RECORDVS, Anglus, *Principia Arithmetica* edidit.

PETRVS BEAVSARDVS, Lovan. *Praxin Arithmetices* ſcripſit.

VICTORINVS STRIGELIVS *libello Arithmetico* Lipſiæ edito.

BENEDICTVS HERBESTVS *Arithmeticam linearum* ſcripſit.

CHRISTOPHORVS CLAVIVS *Epitomen Arithmetices Practicæ* edidit.

GEORGIVS HENISCHIVS in *Arithmetica perfecta & demonſtrata*, edita Aug. Vindel.

LAVRENBERGIVS in *Inſtitutionibus Arithmeticis*, quæ valde probantur.

CA-

CAROLVS MALAPERTIVS in *Arithmetica practica*. Cap. XXIX. Arithmet.

IO. LANTZ in *Inſtitutionibus Arithmeticis*.

§. 10.

BARLAAMI *Logiſtica*, quæ tamen adhuc in Bibliothecis aſſeruatur.

IO. SVITZER, Calculator dictus, de *Logiſtica*.

IACOBVS MICYLLVS *Arithmeticam Logiſticam* ſcripſit.

IOACH. CAMERARII *Logiſtica* ſupra laudata eſt.

IO. BVTEONIS, Delphin. *Logiſtica*.

Inter recentiores primus LEONARDVS PISANVS *de Algebra* eſt commentatus, quamuis opus eius nondum in lucem prodierit. Algebræ autem inuentorem credunt Arabem quendam, *Mahomet*, Moſis filium, quem inter XII. ſubtilia orbis ingenia nono loco laudat *Cardanus de Subtilitate* lib. 16. Ab hoc magna ex parte accepit Fr. LVCAS de BVRGO, quæ tradidit in *Arithmeticis* ſuis lingua Italica ſcriptis.

IO. SCHEVBELII, Prof. Tubing. *Regula Algebræ*, item *Arithmetica*.

GVIL. XYLANDRI *Algebra*.

RAPHAEL. BOMBELLVS de *Algebra*.

BERNARDI SALIGNACI *Arithmetica Libri II.* & *Algebra* totidem.

SI-

Cap. XXIX. Arithmet.

SIMONIS STEVINI *Arithmetica* cum *Regulis Algebræ*.

PETRI ANTONII CATALDI *Algebra proportionalis*, & alia.

Item FOLLINI *Algebra*.

IO. STAMPIOENI, Roterodami, *Algebra*, lingua Belgica edita 1639.

IO. NEPERI, Baronis Scoti, *Rabdologia* & *Logarithmorum Canonica deſcriptio*.

BENIAMINIS VRSINI, Sileſii, *Logarithmorum magnus Canon*, excuſus cum *Trigonometria* eius, Coloniæ 1625.

IO. KEPLERI *Chilias Logarithmorum*.

HENR. BRIGGII *Logarithmorum Chiliades viginti & vna*.

PETRI CRVGERI, Dantiſcani Mathematici, *Praxis Trigonometriæ Logarithmicæ*.

§. II.

Adde his CLAVDIVM BVXERIVM, qui *Rhythmomachiam* Gallice prius, poſtea Latine edidit Lutet.

BAROCIVM *de Numeris Platonicis*.

Nomina numerorum Pythagorica paucis exponit *Camerarius* in dicta explicatione Lib. I. *Nicomachi*. Accuratiſſime vero *Io. Meurſius* in *Denario* ſuo.

NIC. de CVSA, ſeu CVSANVS, Cardinalis, Legatus Pontificis in Germaniam circa tempus Concilii Baſileenſis, quoque li-

librum de *Arithmeticis Complementis*, atque etiam alia plura in Matheſi ſcripſit. Cap. XXX. Geomet.

CAPVT XXX.
DE SCRIPTORIBVS GEOMETRICIS.

§. I.

IN GEOMETRIA iterum vt antiquiſſimus nobis primo loco occurrit EVCLIDES eiusque Commentatores. Horum autem præcipuos arbitror: EVCLIDES.

PETRVM CIRVELLVM, qui etiam *Compendium Diſciplinarum Mathematicarum* ſcripſit;

BARTHOL. ZAMBERTVM, Venetum, qui primus *Euclidem* in Græco fonte expreſſit & editus eſt Pariſiis ab *Henr. Stephano* ſeniore, & rurſus An. 1537. vna cum *Io. Campani* (de quo infra) translatione ab Hernagio;

ORONTIVM FINEVM, qui in VI. priores libros *Euclidis* ſcripſit & ſupra etiam a nobis notatus eſt;

PETRVM MONTAVREVM, qui in decimum *Euclidis* librum ſcripſit;

CONRADVM DASYPODIVM, Profeſſorem Argentor. a quo *Euclides* editus & explicatus eſt;

GVIL. XYLANDRVM, qui ſex libros *Euclidis* tranſtulit Germanice, & Commentarium adiecit. Succeſſit hic *Xylander*

Ia-

Cap. XXX. Geometr.

Iacobo Micyllo in Græcarum literarum Profeſſione Heidelbergæ.

ARNOLDVM de LENS, Medicum & Mathematicum Ducis Moſcouiæ, qui *Iſagogen in Geometrica Euclidis Elementa* edidit;

FRANC. FOXIVM CANDALLAM, verſione *Euclidis* notum;

FEDERICVM COMMANDINVM, qui ibidem *Euclidem* vertit; ſed modeſtius nonnihil *Candalla* egit;

CHRISTOPHORVM CLAVIVM, qui Romæ Profeſſor Matheſeos fuit, homo Germanus, & Commentarium in *Euclidis Elementa* edidit; ad hæc *Geometriam practicam*, & librum *de figuris Iſoperimetricis* ſcripſit;

AMBROSIVM RHODIVM, qui *Demonſtrationibus Elementorum libros Euclidis* comprehendit;

HENRICVM SAVILIVM, equitem Anglum, qui *Prælecturas* ſuas *in Euclidem* edidit an. 1610. Nota eundem prælo Etonenſi imprimi curaſſe longe pulcherrimam editionem *Chryſoſtomi*;

CAVDIVM HARDY, qui primus *Data Euclidis* cum Græco *Marini* Philoſophi Commentario publici iuris fecit & vtrumque Latine redditum ſcholiis illuſtrauit;

CLAVDIVM RICHARDVM, Profeſſorem Madritenſem, qui Anno 1645. *Commentarium* reliquit *in Euclidem*, *Iſidorum*

Hy-

Hypſiclem Alexandrinum de Corporibus regularibus, Procli Propoſitiones Geometricas & proportionales inter duas datas rectas; alterum item volumen *in Zenodorum de Figuris Iſoperimetris, in opera Archimedis, Apollonium Pergæum & Serenum Antinſenſem;* adhæc tertium *in Theodoſium Tripolitem, Menelaum de Triangulis ſphæricis & Pappi Alexandrini Propoſitiones Geometricas.* Cap. XXX. Geometr.

„*Euclides*, non Megarenſis, vt vul„go appellatur, ſed AEgyptius, Geometra „& Mathematicus perfectiſſimus in hunc „diem celebratur. Seorſum & per par„tes, quæ ſuperſunt, ſæpius Latine ſunt „edita. Græce, cum Scholiis *Procli Dia„dochi*, Baſileæ 1553. Etiam ante 1533. cum „Commentariis *Theonis* & *Procli*. Tum „1537. *Elementa* cum Commentariis „*Campani* Venetiis 1482. ſplendide prodi„erunt. Sequitur *Daſypodii* Græco-latina „editio 1564. - - - - Notitiam viri tradidit „*Ger. Io. Voſſius* de Scientiis Mathemati„cis c. 15. *Comment. de Script. p. 30.*

§. 2.

Poſt *Euclidem* ex veteribus nobis nominandus eſt APOLLONIVS PERGAEVS, inſignis Mathematicus, editus a *Fed. Commandino* cum Verſione, & Commentario *Eutocii Aſcalonitæ*. Quæ de Sectionibus Conicis Arabice ſcripſit, in Latinam linguam traduxit Clariſſ. *Chriſtianus Rauius*. APOLLON. PERGAEVS.

AR-

Cap. XXX. Geometr. ARCHIMEDES. ARCHIMEDES cum Commentario *Eutocii* ab Heruagio editus; item a *Dau. Riualto* Pariſiis 1615. *Io. Mullerus* Commentarium reliquit in illa *Archimedis*, vbi *Eutocius* nos deſtituit.

„*Archimedis* quæ ſuperſunt *de Sphæra & Cylindro, de dimenſione circuli, de conoidibus & ſphæroidibus, de lineis ſpiralibus, de planorum æquependerantium inuentis, vel centris grauitatis planorum, de arena numero, de quadratura parabola*, Græce & Latine primus in Germania „Heruagius excudi fecit, Baſil. 1544. vna „cum *Eutocii Aſcalonitæ* Commentariis „Græcis Latinitate donatis in I. & II. *Archimedis de ſphara & cylindro*, in I. & II. *æqueponderantium*. Cum Commentariis „*Federici Commandini* prodierunt Venetiis *Opera Archimedis* 1558. Scriptoris præſtantiam conſignat etiam *Voſſius* de Scient. Mathemat. c. 16. §. 2. *Comment. de Script. p. 34.*

HYPSICLES. HYPSICLES, Alexandrinus, cuius duos libros *de inclinatione corporum regularium* Latine tranſtulit *Barth. Zambertus*, Venetus, de quo ſupra.

ERATOSTHENES. ERATOSTHENES, Cyrenæus, qui *de duplicatione* cubi quædam reliquit.

§. 3.

HERO Senior. HERO, Senior, quem infra in Mechanicis laudabimus.

GE-

GEMINVS, de quo infra dicetur in Aſtronomis. Cap. XXX. Geomet. GEMINVS.

THEODOSIVS TRIPOLITES, mathematicus, a *Io. Pena* Pariſiis editus. THEODOSIVS TRIPOL.

„Sæculo ante Chriſtum natum primo „*Theodoſius Tripolites*, inſignis Mathema-„ticus, floruit, eius quæ ſuperſunt *Sphærica* „cum Commentariis *Clauii* Romæ 1585. & „1586. Hæc & cetera Gr. & Lat. per *Daſy-„podium* Argentinæ prodierunt 1572. *Comment. de Script. p. 40.*

THEON ALEXANDRINVS, qui in *Ptolemæi magnam Syntaxin* ſcripſit, a *Ioach. Camerario* editus. THEON ALEXANDRINVS.

PROCLI etiam doctiſſimus extat in *Euclidis* primum Commentarius, quem circa an. Chriſti 500. vixiſſe volunt, cuius & in Aſtronomis mentio fiet. Edidit hunc cum Latina Verſione, ſcholiis & figuris *Franc. Barocius*, de quo mox infra. PROCLVS.

BARLAAMVS etiam, Monachus, qui & *Geometriam* ſcripſit. BARLAAMVS.

Et IO. PEDIASIMVS, qui *Geometriæ Compendium*, & libros *de dimenſione terræ* reliquit. Prior aſſeruatur in Bibliotheca Regis Chriſtianiſſimi, alter in illa Auguſtæ Vindel. IO PEDIASIMVS.

ISAACI, cognomine ARGYRI, ſupereſt *methodus inueniendi latera quantitatum irrationalium;* item liber *de triangulis rectangulis:* ad hæc *Geodæſia, ſeu terræ diuiſio.* Priores duo ſunt in Bibliotheca Regis Galliæ. IS. ARGYRVS.

Cap. XXX. Geometr.

SERENVS ANTINS. SERENVS ANTINSENSIS, qui duos ad Cyrum libros ſcripſit, editus vna cum *Apollonio Pergæo* Bononiæ a *Frid. Commandino*.

§. 4.

BOETHIVS. Inter Latinos SEVERINVS BOETHIVS, quem ſupra duos *Atithmetices* libros reliquiſſe diximus, duos quoque libros *de Geometria* ſcripſit.

CASSIODORVS. Extat etiam opuſculum CASSIODORI, qui Theodorico Italiæ Regi ab epiſtolis fuit, *de IV. diſciplinis Mathematicis*; &

MARTIANVS CAPELLA. MARTIANI CAPELLAE liber VI. *de Geometria* inſcribitur: ſed neuter Geometriæ ſtudioſum multum iuuare poteſt.

HERMANNVS CONTRACT. Recentior eſt HERMANNVS CONTRACTVS, Comes Heringenſis, qui inter cetera *de quadratura Circuli* ſcripſit, & an. Chriſti 1050. vixit.

MAHOMEDES BAGDED. Arabum etiam in hac ſcientia ſtudium eluxit. In his MAHOMEDIS BAGDEDINI, qui *de Superficierum diuiſionibus* ſcripſit.

ALCHINDVS. ALCHINDI, Arabis, *de VI. Quantitatibus*.

ELIAS ORIENT. ELIAS ORIENTALIS *de Geometria* Hebraice ſcripſit, verum necdum typis commiſſus eſt.

BEN MVSA. Arabs adhuc vnus eſt BEN MVSA, qui *de figuris planis & ſphæricis* commentatus eſt.

Quin

Quin & *Euclidem* prius ex Arabico tranſlatum habuimus, quam ex Græco fonte: quemadmodum ſcilicet etiam ante 200. annos, & infra, non alia *Ariſtotelis*, *Galeni*, *Ptolemæi* aliorumque in manibus erat interpretatio, quam ex Arabica verſione Latine, vel ſemibarbare potius, expreſſa. Vertit autem ex Arabico primus *Euclidem* IO. CAMPANVS. Eius *Geometriam* Latine tranſtulit itidem ex Arabico an. 1130. ATHELARDVS, Anglus, Monachus Bathonienſis. Cap. XXX. Geometr.

§. 5.

Anno CIↃCLX. magna exiſtimatio fuit ALBERTI MAGNI Epiſcopi Ratisbonenſis, qui inter alia *libros IV. de Arithmetica, Geometria, Muſica, & Aſtrologia* ſcripſit. ALBERTVS M.

Aliquanto poſt eius tempora IORDANVS NEMORARIVS fuit, qui ſupra inter Arithmeticos a nobis laudatus eſt, & III. libros *de Geometria*, olim in Palatina, nunc Vaticana Bibliotheca reperiendos edidit.

Item GVILIELMVS GRISAVNTVS, Anglus, qui *de Quadratura Circuli* ſcripſit.

Poſt eos floruit, quem in Arithmeticis quoque laudauimus, NIC. CVSANVS, cuius librum *de Quadratura Circuli* IO. MVLLERVS, Regiomontanus, refutauit, & de cetero Venetiis librum *de Triangulis* edidit.

Item GEORGIVS PVRBACHIVS,

Cap. XXX. Geometr.

qui ſuper Propoſitionibus *Ptolemai de fidibus & chordis* diſſeruit.

Floruit item IO. WERNERVS, cuius in hac & aliis ſcientiis Mathematicis multa ſuperſunt.

Item HERMOLAVS BARBARVS, qui anno cIɔcccccxc, vixit & inter alia *Quaeſtiones Geometricas* ſcripſit.

ALBERTVS DVRERVS, qui anno cIɔIɔ. claruit, & *Geometricarum Inſtitutionum libros* reliquit, adeoque beneficio eius ſcientiæ picturam, in qua excellebat, ad ſeueriorem legem reſtrinxit, ac prope abſoluit.

§. 6.

CAROLVS BOVILLVS, Veromanduus, qui multa admodum in his ſcientiis edidit, ſupra in Arithmeticis nobis memoratus eſt.

IO. COCHLAEVS itidem, Noribergenſis, qui *Elementa Geometrica* reliquit, durior in iis, quæ aduerſus *Lutherum* & *Melanchthonem* publicauit.

SIMON GRYNAEVS inter alia de Græca *Euclidis* editione bene meruit.

LVCAS GAVRICVS *de doctrina ſinuum & arcuum* ſcripto edito inclaruit.

FRANCISCVS MAVROLYCVS, Abbas Siculus, ſupra quoque laudatus eſt, vt & IO. BERNARDVS FELICIANVS. Ille, primus *de lineis ſecantibus* aggreſſus eſt ſcribere, hic *Geometriam ſpeculatiuam & practicam* edidit.

Item

Item meminimus IO. BVTEONIS, qui *de quadraturis Circulorum tam antiquis, quam nouis* ſcripſit; Cap. XXX. Geometr.

Et RECORDI, Angli, qui, præter *Arithmetices Principia, Geometriæ ſemitam*, & alia, ſed pleraque ſermone Anglico, reliquit.

PETRVS quoque RAMVS hic non omitti debet, qui, præter *Arithmeticæ* duos, etiam *libros 27. Geometriæ* reliquit; quos vt emendatiores habeamus *Lazari Schoneri* opera effecit.

Item IO. BAPT. PORTA, Neapolitanus, qui *Elementa Curuilineorum* libris III. orbi dedit, in primis vero libris IV. *de furtiuis literarum notis*, libris 20 *de Magia naturali;* item *Phyſiognomicis* inclaruit.

FRANC. BAROCIVS, Patricius Venetus, qui edidit opus, quo demonſtrauit problema illud mirandum, quod docet duas lineas in eodem plano deſignare, quæ nunquam concurrant, licet producantur in infinitum, & quanto pertrahantur longius, tanto ſibi euadant propiores.

SIMON STEVINVS, (idem, de quo ſupra in Arithmeticis diximus, quique apud Batauos currus illos veliuolos reperit) *V. libros Problematum Geometricorum* diuulgauit.

FRANC. VIETA Gallus, qui aduerſus *Cyclometrica Scaligeri* ſcripſit.

IACOBVS CHRISTMANNVS, Profeſſor Heidelbergenſis, qui Tractatum

Cap. XXX. Geometr.

Geometricum *de quadratura Circuli* aduerſus eadem edidit.

ADRIANVS ROMANVS, qui plurima in his ſcientiis publicauit; de quo ſupra quoque egimus.

BERNARDINVS SALINVS, S. I. *de Menſuris Geometricis* librum reliquit.

BARTHOLOM. PITISCVS, Sileſius, qui *Trigonometriam* & *Canonem triangulorum* concinnauit.

§. 7.

MARINVS GHETALDVS, *omnium in Geometria problematum collectionem* inſtituit, & *Apollonium rediuiuum* in lucem edidit.

ALEXANDER ANDERSON, Aberdonenſis, qui *Apollonii Rediuiui ſupplementum* Pariſ. emiſit.

PETRVS ANTONIVS CATALDVS Bononienſis etiam multa in Geometricis ſcripſit; vide ſupra quoque de eo in Arithmeticis.

ADRIANVS METIVS Alcmarianus, Matheſeos in Academia Franeckerana Profeſſor, *de Geometria & Trigonometria planorum*.

WILLEBRORDVS SNELLIVS, Rodolphi F. & Lugd. Batau. in Matheſeos Profeſſione ſucceſſor, *Cyclometricum* ſcripſit, & *Apollonii Pergæi* librum *de Sectione determinata* latine vertit.

IOANNES KEPLERVS, Cæſaris Matthiæ Mathematicus, (de quo ſupra etiam mentio facta eſt) *Stereometriam* explicauit, ſcripto libro *de Vaſe Auſtriaco.* Cap. XXX. Geom r.

IO. ALPHONSVS MOLINENSIS CANVS Hiſpanice edidit *noua reperta Geometrica*, quæ Lat. poſtea verſa ſunt, & excuſa Arnhemii a Nic. Ianſſonio, 1620.

GERARDVS MEIERVS HYMMELINGIVS Erfurti publicauit opus, quod *Curſum Ingeniarium* vocat.

IO. HARTMANNVS BEYERVS, *Stereometrica* ſcripſit.

PHILIPPVS LANSBERGIVS, Zeelandus, *Triangulorum Geometricorum lib. IV.*

IVLIVS CAESAR SCALIGER *de Conicis dimenſionibus* ſcripſit.

BONAVENTVRA CAVALERIVS *Geometriam per indiuiſibilia.*

LVCAS VALERIVS *Lib. III. de Centro Grauitatis ſolidorum.*

GREGORIVS a S. VINCENTIO Soc. Ieſ. 1647. *de quadratura Circuli* nobile volumen edidit.

IACOBVS DE BILLY *nouam Geometriæ Clauem Algebram* 1643. promulgauit.

FRANC. a SCHOTEN, Mathem. Prof. Lugd. Batau. *de Conicis Sectionibus* librum egregium edidit A. 1645.

CAPVT XXXI.

DE SCRIPTORIBVS MVSICIS.

§. 1.

MATHEMATICAE MIXTAE itidem duæ ſunt ſpecies, MUSICA & ASTROLOGIA, vel ſi perfectius partiri volueris, ſex potius, LOGISTICA, MVSICA, OPTICA, GEODAESIA, COSMOGRAPHIA, & MECHANICA.

§. 2.

De LOGISTICA, quique eam excoluerunt, ideo nihil hic dicetur, quia, cum hæc ſcientia pæne comprehendatur ſub Arithmetica, adeoque vera ſit Arithmetica practica, iam ſupra in Arithmeticis auctores, qui hic inclaruerunt, nominati ſunt.

§. 3.

De MVSICA inter veterum ſcripta ad nos peruenerunt: EVCLIDIS *Iſagoge Harmonica;* quam *Io. Pena* primus edidit Pariſ. 1557. (EVCLIDES.)

„*Iſagoge Harmonica*, nomine *Cleonidæ* „pridem nota, *Euclidi* reſtituta, tum ab „aliis ante, tum 1652. a *Marco Meibomio* „inter Scriptores Muſicos. *Comment. de Script. p. 30.*

ARISTOXENI *Libros III. Elementorum Muſicorum*, cum NICOMACHI GERASENI de eodem argumento libris II. & ALYPII *Iſagoge Muſica* edidit *Meurſius*, & poſt eum *Meibomius* cum *Ariſtide Quintiliano* (ARISTOXENVS. NICOMACHVS. ALYPIVS.)

liano de Muſicis. In Præfatione ſua *Meibomius Kircherum* ob imperitiam Græcæ Linguæ in *Muſurgia* ſua proditam perſtringit. Nota alias, nihil certi ex his auctoribus colligi poſſe, cum ſigna, quibus vtuntur, nobis plane incognita ſint.

Cap. XXXI. Muſic

„*Muſicos Scriptores Plutarcho* facit æ-
„quales *Marcus Meibomius*, editor, vir e-
„ruditiſſimus, qui vnam partem Muſico-
„rum iam edidit; alteram ab eodem ſpe-
„ramus. Fuit autem Muſicæ antiquæ ra-
„tio multum abſimilis a noſtra. Qua
„in re imperitum ſe oſtendit vir alias in
„mathematicis maximus, quo nomine
„merito ipſum cohoneſtamus, *Athanaſius*
„*Kircherus*, in *Muſurgia Vniuerſali*; vbi
„ſimul prodidit, ſe Græcæ Linguæ minus
„gnarum fuiſſe; quod in nullo opere ita
„deprehendere licuit, quam in hoc. Hinc
„etiam *Meibomius* coactus fuit, vt in præ-
„fatione errores *Kircheri* notaret. *Sæcula IV. p. 87.*

GAVDENTII *Iſagoge Harmonica* Græca ſupereſt in Bibliotheca Regis Galliæ, & olim in Palatina quoque aſſeruabatur. GAVDENTIVS.

PTOLEMAEI *Harmonicorum Libros III.* Græcos Oxonienſi Bibliothecæ dedit *Henr. Sauilius*. PTOLEMAEVS.

ARISTIDIS QVINTILIANI liber *de Muſica* aſſeruatur in Biblioth. Lugd. Batauа: ſed corrupte exaratus eſt. ARISTIDES QVINTIL.

„*Ariſtidis Quintiliani* opus eſt perfe-

„ctiſſimum & in Bibliotheca noſtræ Academiæ MS. extat: ſed & in aliis Bibliothecis quamplurimis: vnde etiam minus „corruptus eſt. *Sacula IV. p. 87.*

BACCHIVS

In eadem Bibliotheca eſt BACCHII *Iſagoge Muſica.*

CLEOMEDES.

CLEOMEDIS, vt *Arithmetica*, ſic *Harmonica* ſuperſunt in Bibl. Vaticana.

ADRASTVS.

Vt & ADRASTI, Peripatetici, *Harmonicorum libri III.*

DIOCLES.

DIOCLIS *ἁρμονικὰ* in Bibliothecis Italicis.

PORPHYRIVS.

PORPHYRII in illa Regis Galliæ ſuperſunt.

IO. PEDIASIMVS. MANVEL BRYENNIVS.

Item IO. PEDIASIMVS lib. *de Muſicis Harmonicis*, & MANVEL BRYENNIVS.

PLVTARCHVS.

PLVTARCHI etiam *de Muſica* liber ſupereſt.

PSELLVS.

MICHAELIS PSELLI ſupra in Arithmeticis mentionem feci.

THEOGERVS.

THEOGERI, Epiſcopi, Muſica MSta ſupereſſe, *Simlerus* in Bibliotheca affirmauit.

§. 4.

AVGVSTINVS.

E Latinis AVGVSTINVS ſex libros *de Muſica* ſcripſit, quos habemus.

MARTIANVS CAPELLA.

Etiam MARTIANVS CAPELLA, & AVRELIVS CASSIODORVS, ac in primis SEVERINVS BOETHIVS hic aliquid præſtiterunt.

ISIDORVS.

ISIDORVS *Libro III. Originum* ſicut de

de Arithmetica & Geometria, ita etiam de Muſica & Aſtrologia quædam habet. Cap. XXXI. Muſic.

Poſt hos duobus fere ſæculis iunior VENERABILIS BEDA. BEDA.

Anno 845. inclaruit NOTGERVS, Abbas, libro *de Muſica & Symphonia* ſcripto. NOTGERVS.

HVGBALDVS, monachus, librum *de Muſica* reliquit.

Item AVRELIANVS, Clericus Rhemenſis, de tonorum regulis.

BERNO, abbas Augienſis, *de Muſica & Inſtrumentis Muſicis*.

Mox poſtea circa an. 1050. HERMANNVS CONTRACTVS, cuius & ſupra in Geometricis meminimus, *de Muſica & Monochordo* ſcripſit.

GVIDO ARETINVS, Cardinalis poſtea, prius monachus, Lib. I. *de Muſica*.

OSBERNVS etiam, Monachus Cantuarienſis, Librum *de Muſica* ſcripſit.

GVILIELMVS, Abbas Hirſaugienſis, *de Muſica & tonis*.

ALBERTI M. ſupra mentio facta eſt.

ROGERVS BACONVS, Anglus, *de Vi Muſices* egit.

ANTONIVS SQVARCIALVPVS, Florentinus, quædam etiam in hac parte publicauit. Eum tanti fecit Senatus Florentinus, vt ex marmore imaginem eius curauerit ponendam prope valuas Eccleſiæ cathedralis.

§. 5.

Cap. XXXI. Muſic.

§. 5.

IAC. FABER, Stapulenſis, *Lib. IV. de Muſica.*

ALANVS VARENIVS, Montalbanus Toloſas, *Dialogos de Harmonia eiusque elementis* edidit, apud Rob. Stephanum.

BALTH. PRASPERGIVS, *de Muſica Chorali.*

IO. WENDENSTEINII *Muſica actiua* Coloniæ prodiit.

FRANCHINVS GAFVRIVS, Laudenſis, *de Harmonia Inſtrumentorum muſicorum* opus edidit Mediolani.

LVD. FLORIANVS, Mediolanenſis, Muſicæ *θεωρίαν* ſcripſit, & Venetiis edidit: ſicut etiam poſtea SIMON STEVINVS.

COCHLAEI modo inter Geometras meminimus.

HENR. LORITVS GLAREANVS, Heluetius, *de Muſicis.*

OTTOMARVS LVSCINIVS, Argentoratenſis *Muſurgiam* euulgauit.

PETRVS ARON, Florentinus, varios libros de Muſica ſcripſit; ſed lingua Hetruſca; ſicut etiam ciuis eius ANTONIVS FRANCISCVS DONIVS Dialogum, qui inſcribitur *Muſica.*

PETRVS GREGORIVS, Toloſanus, qui Profeſſor Iuris fuit in noua Academia Lotharingica Pontis-Amuſſonii, libro XII. *συντάξεος artis mirabilis* de Muſica quoque tractat.

ANDR.

ANDR. PAPIVS, Gandenſis de *Conſonantiis ſeu Harmoniis Muſicis* librum edidit Antwerpiæ ap. Plantinum. Cap. XXXI. Muſic.

§. 6

Noſtro ſæculo magna in muſicis laus fuit CAROLI GESVALDI, Venuſini Principis; ſicut ſuperiori, ſola tamen praxi, inclaruit ORLANDVS LASSVS, Alberti Bauariæ Ducis primarius Muſicus 1557.

VINCENTIVS GALILAEVS librum *de noua & antiqua Muſica* Italice ſcripſit; opus, *Ioſephi Blancani* iudicio, neceſſarium ad Muſicam noſtri temporis corrigendam.

PRAETORIVS etiam de Inſtrumentis Muſicis ſcripſit.

IO. BAPT. DONII liber de *Præſtantia Muſicæ veteris* præ ceteris, hic eſt commendandus.

ATHANASIVS KIRCHERVS, *Muſurgiam vniuerſalem* edidit.

MARINI MERSENNI *Harmoniæ Libri IV.* Pariſ. 1644. vbi laudantur FRANC. SALINAS, IOSEPHVS ZARLINVS, qui Italice ſcripſit *Inſtitutioni harmoniche*, *Demonſtrationi harmoniche*, *Supplimenti Muſicali*; PETRVS CERONVS, ERASMVS HORICIVS, Germanus, ALBERTVS BANNIVS, qui Delicias Muſices veteris edidit. Pulchro hunc virum elogio proſecutus eſt in opere *de Mathematicis Scientiis Ger. Io. Voſſius*: verum *Iſaacus Voſſius* hae quo-

Cap. XXXII. Optic.

quoque in re, ſicut in aliis omnibus degener a patre optimo filius, nunquam eum ſine conuitio fatui appellare ſolitus fuit. Sed qui æſtimaret alios, qui parentis quoque contemtu inclareſcere ſtuduit? Homo reuera ſtultiſſimus & indoctiſſimus, nec alia in re, quam paterni nominis fauore aliquid famæ adeptus.

CAPVT XXXII.

DE

SCRIPTORIBVS OPTICIS.

§. I.

EVCLIDES. IN OPTICA nobis iterum primo loco nominanda ſunt EVCLIDIS *Optica* & *Catoptrica* cum interpretatione *Io. Penæ*, quæ ceteris præfertur.

ARCHIMEDES. Supereſt quoque ARCHIMEDIS libellus *de ſpeculis vſtoriis parabolicis*, ſed necdum lucem vidit.

HELIODORVS. Item habemus *Fragmentum* ex HELIODORI LARISSAEI opticis, quod ab *Ignatio Dante*, cum *Opticis Euclidis* Italice ab ipſo redditis, editum eſt.

PTOLEMAEVS PTOLEMAEVS, Alexandrinus, *Planiſphærium* reliquit, licet illud ipſum non Græce, ſed Latine tantum tranſlatum habeamus. Subiunxit autem id, vna cum *Iordani Nemorarii Planiſphario*, *Ioannes Valderus Sphæra Procli* & *Phænomenis Arati* a ſe editis an. 1536.

Duos

Duos *Optices* libros a DAMIANO, Philoſopho, *Heliodori Lariſſæi* Filio, ſcriptos ex Codice Franciſci Cardinalis Barberini *Iſaacus Voſſius* deſcribi curauit, & aliquando iuris publici faciet. Cap. XXXII. Optic. DAMIANVS.

§. 2.

Optica ALHAZONIS, ſiue ALHAZENI, Arabis, in *Theſauro Opticæ* habemus; ſicut etiam VITELLIONIS ſiue VITELLONIS *Opticorum lib. X.* ALHAZEN. VITELLIO.

IORDANVS NEMORARIVS modo, & ſuperius etiam nobis laudatus, *de Natura ſpeculorum* commentatus eſt. NEMORARIVS.

IOANNES PECCAMVS, Archiepiſcopus tandem Cantuarienſis factus, *Perſpectiuam communem & particularem* duobus libris conſignauit. IO. PECCAMVS.

ROGERVS BACONVS, de quo in Muſicis, etiam multa Optica edidit. ROG. BACONVS.

Scripſit præterea *Opticam* PAVLLVS PAVLLI filius, Florentinus, circa annum 1410.

Ex Arabibus alias etiam Optica ſcripſit ALCHABIZIVS. ALCHABIZIVS.

§. 3.

Commendatur quoque *Optica* IO. BETSAN & BLASIVS PELACANVS, qui ſubtiliſſimas in Aſtrologicis & Opticis *Quæſtiones* reliquit.

ORONTIVS *de Speculo Vſtorio.*

MARINVS GHETALDVS *de Parabola & Speculo Vſtorio.*

MAV-

Cap. XXXII. Optic.

MAVROLYCI *Photiſmi* & *Diaphana de Specillis & Iride.*

GVIDONIS VBALDI, Marchionis, *Perſpectiua Scenographica.*

Perſpectiua variorum Italice ſcribentium, vt VIGNOLAE, SEBASTIANI SERLII, DANIELIS BARBARI.

Germanice etiam *Nouam Perſpectiuam* diuulgauit IO. LVNCKERVS, Noribergenſis.

IO. PISANVS, Cameracenſis, editus ab *Georgio Hartmanno.*

CONRADVS DASYPODIVS, Petri F. Matheſeos Profeſſor apud Argentoratenſes, qui etiam *Catoptrica Euclidis* Gr. & Lat. edidit. Diſcipulus hic fuit *Chriſtiani Herlini*, Argentinenſis, Mathematici non incelebris, de quo *Phil. Melanchthon*, vir de Matheſeos ſtudiis præclare etiam in Germania meritus, dicere ſolebat, ſe grandi illa, qua tum eſſet ætate, *Herlini* fore auditorem, ſi Argentinæ viueret. Eius *Herlini* & *Iac. Bedroti* curæ omne id debetur, quo Baſilienſis *Athenai* editio Aldinæ præſtat. Edidit autem idem *Daſypodius Heronem de vocabulis Geometricis*, ac, præter *Propoſitiones Opticas & Catoptricas*, in Logiſticis etiam, ac Harmonicis, & Aſtrologicis quædam conſignauit.

FRIDERICVS RISNERVS etiam laudari meretur, qui, præterquam quod *Albazenum* & *Vitellionem* emendauit, etiam *Petrum Ramum* in inchoanda *Optice* adhuc ado-

adoleſcens adiuuit, & poſt eius mortem, qualem nunc habemus, libris IV. abſoluit. Hanc operam ab eius hæredibus emtam Mauritius Haſſiæ Landgrauius per *Nic. Cragium* edidit. Cap. XXXII. Optic.

§. 4.

FRANCISCVS AQVILONIVS, Bruxellenſis, *VI. Opticorum libros* reliquit.

SIMON STEVINVS ſæpe nobis iam dictus, qui *Optica III. libris* comprehendit.

M. ANTONIVS de DOMINIS, Archiepiſcopus, qui *Paralipomena ad Vitellionem* cum *Optica Aſtronomica* edidit, & *Dioptrica* quoque reliquit.

IO. BAPT. PORTA, qui libros IX. in hac diſciplina elaborauit. Vide ſupra de eo in Geometricis.

MARINVS item MERSENNVS, ſupra quoque nobis iam laudatus, qui Pariſiis 1644. *Optices libros VII.* edidit, quorum duo poſtremi clariſſimorum in his ſtudiis Anglorum ſunt, *Gualteri Werneri* & *Th. Hobbeſii.*

Item RENATVS des CARTES, qui *Dioptricen* Gallice ſcripſit, ſed quæ ab amico Latine verſa eſt. Excudit eam Amſtelodami Elzeuirius an. 1644.

Adde IO. BAPT. MORINVM, Profeſſ. Regium, Gallum, qui multa egregia tradidit *de Refractionibus.*

ATHANASIVM KIRCHERVM,

C. XXXIII. Geodæt. qui *Artem magnam Lucis & Vmbræ* ſcripſit, quod opus admirabile eſt in hoc argumento.

PETRVM GASSENDVM, qui *de apparente magnitudine Solis humilis & ſublimis* quatuor epiſtolas emiſit. Editæ illæ ſunt Pariſiis 1642.

CAPVT XXXIII.

DE SCRIPTORIBVS GEODAETICIS.

§. 1.

QVæ ſupra de Logiſtica diximus, quod ſcilicet ſub Arithmetica contineatur, id quoque de GEODAESIA, quæ nunc ſequitur, dicendum, comprehendi ſcilicet eam ſub Geometria, meritoque eo referri: quamuis etiam ſeparatim conſiderari poſſit, & proprie ad eam pertineat *Architectura militaris*, & quicquid ſpectat ad πολιορκητικήν, quod barbari hodie *Fortificationem* vocant.

§. 2.

CTESIBIVS Ex Græcis huius diſciplinæ monumentum reliquit CTESIBIVS, quod in Vaticaná Bibliotheca extare aſſerit *Poſſeuinus in Bibliotheca Selecta.*

HERO Iun. HERO *Iunior* Latine editus a *Franc. Barocio.*

IS. ARGYRVS. Græce etiam *Methodum Geodæſiæ* ſcriptis mandauit ISAACVS ARGYRVS, monachus;

nachus; quæ Venetiis fuit in Bibliotheca Diegi Hurtadi. Vid. ſupra etiam in Geometricis. C. XXXIII. Geodæt.

§. 3.

E Latinis Veteribus de agrorum dimenſione & conſtitutione limitum egere SICVLVS FLACCVS, IVLIVS FRONTINVS, AGGENVS VRBICVS, HYGINVS GROMATICVS: quos primus typis diuulgauit *Adrianus Turnebus*; notis vero poſtea illuſtrauit *Nic. Rigaltius*.

§. 4.

Proximo etiam Sæculo IO. BVTEO, Delphinas, cuius ſupra quoque mentio facta fuit, librum edidit *de fluuiaticis inſulis ſecundum ius ciuile diuidendis.* ICtus & Mathematicus inſignis dicitur a *Voſſio*, eiusque opera edita Lugduni Gallorum 1554.

Recentiores ſunt, BARTHOL. PITISCVS, qui ſupra nobis memoratus eſt, & *Problemata Geodætica* ſcripſit.

Item ADRIANVS METIVS, Alcmarianus, itidem nobis, iam ante laudatus. Tradidit autem Geodæſiam *Geometriæ Practicæ* parte II. quæ denuo excuſa eſt Lugd. Batau. 1640.

C. XXXIV.
Aſtronom.

CAPVT XXXIV.

DE SCRIPTORIBVS ASTRONOMICIS.

§. 1.

DEducit iam nos ordo ad COSMOGRAPHIAM, quæ ſub ſe iterum complectitur cum ASTRONOMIAM, tum GEOGRAPHIAM.

§. 2.

ASTRONOMIA, licet olim cum *Aſtrologia* pro una eademque diſciplina habita fuerit, tamen a recentioribus poſtea diſtingui cœpit; ſicut *Ger. Io. Voſſius* docet. Nos ergo quoque eam ſingillatim conſiderabimus.

§. 3.

Quod ad veteres attinet, Aſtronomica veterum ſcripta Iſagogica Gr. & Lat. coniunctim Venetiis & Pariſiis edita ſunt.

EMPEDOCLES. Sub EMPEDOCLIS Agrigentini nomine hodie *Sphæra* legitur, quam tamen *Voſſius* potius DEMETRII TRICLINII eſſe cenſet.

AVTOLYCVS. Circa Olymp. CX. quo tempore *Ariſtoteles* quoque floruit, in pretio fuit AVTOLYCVS, cuius extant libri duo; vnus *de Sphæra, quæ mouetur*; alter *de ortu & occaſu ſiderum inerrantium*. Eius quædam edidit *Daſypodius*; quædam *Ioſephus Auria*.

ARA-

ARATI Phænomena Græco-Latina Pariſiis & alibi ſæpius edita. Quam multi ex antiquis dignati ſint ea illuſtrare Commentariis ſuis, enumerat *Voſſius de Scientiis Mathematicis*. C. XXXIV. Aſtronom. ARATVS.

„*Aratus*, Solenſis, inter Poetas Græcos „in ſplendida Stephanica editione ſupra „laudata comparet Græce. Eius *Φαινό-* „*μενα καὶ διοσημεῖα* cum Scholiis *Theonis* „& *Leontii*, Mechanici, *de Sphæra Aratea*, „Pariſ. 1559. Græce & Latine cum ſcripto-„ribus affinis argumenti, Baſileæ 1535. Cum „notis *Grotii*, Lugd. Bat. 1600. Ex officina „Sanctandreana 1589. Apud Aſtrono-„mos maximæ auctoritatis & olim & ho-„die fuit. Vid. *G. I. Voſſius* de Scientiis „Mathematicis c. 32. *Comment. de ſcript.* *p. 33. ſq.*

Ante *Aratum Phænomena* etiam ſcripſerat EVCLIDES, quæ cum *Opticis*, *Catoptricis*, & *Datis* eius olim vertit *Barthol. Zambertus*, de quo ſupra inter Commentaria *Euclidis*, in Geometricis videatur. EVCLIDES.

§. 4.

ARISTARCHVM, Samium, Mathematicum, vna cum *Pappo*, Alexandrino, edidit *Federicus Commandinus*, de Mathematicis literis optime meritus. ARISTARCHVS.

HIPPARCHVS, Nicænus, ſcriptor Aſtronomiæ, a *Dionyſ. Petauio* in *Vranologio* editus. HIPPARCHVS.

„Sæculo ante natum Chriſtum ſecundo

C. XXXIV. Aſtronom.

„occurrit *Hipparchus*, celebris Aſtrono-
„mus, cuius in *Arati*, *Eudoxique Phæno-*
„*mena libros XIII.* & *librum Aſteriſmorum*
„edidit Gr. & Lat. Florentiæ 1561. *Petrus*
„*Victorius.* Denique *Dion. Petauius*
„Tomo III. Doctrinæ Temporum. *Comment. de Ser. p. 36.*

GEMINVS.

GEMINVS, Rhodius, Mathematicus, a *Dionyſio Petauio* editus in *Vranologio*, ſeu Tomo III. *Doctrinæ Temporum.*

THEODOSIVS.

THEODOSIVS, Tripolites, qui præter *Sphærica*, quæ *Io. Pena* Pariſ. edidit, etiam libros II. περὶ νυκτῶν καὶ ἡμερῶν, & XII. propoſitiones *de habitationibus* ſcripſit: quarum has quidem *Merſennus* in *Synopſi Mathematica* nobis dedit; illas vero olim *Ioſephus Auria*, Neapolitanus, in Præfat. *Autolyco* præmiſſa editurum ſe promiſit.

§. 5

ANDROMACHVS.

ANDROMACHVS, Cretenſis, qui ſub Veſpaſiano vixit, primus ediđiſſe dicitur *Theoricas Planetarum.*

MENELAVS.

Traiani temporibus claruit MENELAVS, cuius tres ſuperſunt *Sphæricorum* libri, editi a *Merſenno* in *Synopſi mathematica.*

THEON SMYRN.

THEON SMYRNAEVS, in Mathematica *Platonis*, eruditus & inſignis auctor, ab *Iſmaele Bullialdo* editus: quamuis alii hunc multis ſæculis iuniorem velint. Nota autem periiſſe huius viri Geometrica & Aſtronomica (niſi forte in Bibliotheca Vatica-

na

na extent) adeoque edidiſſe *Bullialdum* tantum ea, quæ ad Arithmetica & Muſica pertinent. C. XXXIV. Aſtronom.

„*Theonem Smyrnæum* æqualem faciunt *Plutarcho*, cuius Arithmetica & alia „ſuperſunt, *Iſmaeli Bullialdo*, viro doctiſ„ſimo & Amico magno edita cum doctiſ„ſimis notis: Vid. *Ger Io. Voſſius* in e„rudito Tract. *de Scientiis Mathemat. c. X.* „*§. 3.* Sed fortaſſe rectius in ſequens ſæ„culum refertur. *Sæcula IV. p. 86.*

CLAVDIVS PTOLEMAEVS, in hac ſiderum doctrina primas tenet, & σύνταξιν μαθηματικὴν ſcripſit, quæ vulgo, μεγάλη, & ab Arabibus *Almageſtus* vocatur, atque Commentario illuſtrata eſt a *Theone Alexandrino*, quem, præter *Camerarium*, edidit latine verſum *Ioannes Baptiſta Neapolitanus* 1605. Neapoli. Ipſa alias μεγάλη σύνταξις primum Græce edita eſt a *Simone Grynæo* an. 1530. nuper etiam beneficio *Dionyſii Petauii* huius *Ptolemæi* liber, quo complexus eſt φάσεις ἀπλανῶν ἐπισημασιῶν. In hunc *Ptolemæum* Commentarium quoque ſcripſit *Pappus Alexandrinus*, cuius Mathematica collectio edita a *Federico Commandino*, de quo ſupra in Geometricis. CL. PTOLEMAEVS.

„*Pappi Alexandrini* ſex *libros* ſuper„ſtites lat. reddidit *Federicus Commandi*„*nus*, Vrbinas, editos Piſauri 1588. Vi„deantur etiam *MerſenniCogitata Phyſico-*

C. XXXIV. Aſtronom. „*Mathematica*, vbi multa Excerpta. *Comment. de Script. p. 73.*

CLEOMEDES. CLEOMEDEM, qui κυκλικὴν θεωρίαν μετεώρων ſcripſit, edidit *Pareus.* Eum in Muſicis adduximus.

THIVS. THII *Cæleſtium Motuum obſeruationes Iſmael Bullialdus* edidit.

PROCLVS. PROCLI *Sphæram* ex *Gemino*, vt *Voſſius* cenſet, deſcriptam edidit etiam *Io. Bainbridge*, Prof. Aſtronomiæ Oxonienſis. Excuſa eſt Londini 1620. it. prius Venetiis 1500. cura *Thomæ Linacri*, & poſt recuſa Baſileæ 1523. a *Bebelio.* It. Paraphraſis in τετράβιβλον *Ptolemæi* cum verſione *Leonis Allatii* Lugd. Batau. edita.

MARINVS. MARINVS, Procli huius diſcipulus, *Præuia ad Phænomena* reliquit, & *Phænomenorum* librum ſingularem.

ACHILLES TATIVS. ACHILLES TATIVS, (qui idem eſt cum eo, quem *Amores Leucippes & Clitophontis* ſcripſiſſe diximus) *de Sphæra* reliquit librum, cuius pars videtur *Commentarius in Aratum* a *Dionyſio Petauio* Lat. redditus.

IS. ARGYRVS. ISAACVS ARGYRVS, ille, cuius ſupra in Geodætis modo meminimus, Aſtronomica reliquit, quæ Auguſtæ Vindelicorum aſſeruantur. Vixit vero ſæc. Chriſti XI.

NIC. SOPHIANVS. Ex recentiſſimis temporibus nuper 1530. *de Aſtrolabio* libellum græce ſcripſit NICOLAVS SOPHIANVS Corcyræus, & anno 1545. edidit.

§. 6.

§. 6. C. XXXIV.

E Latinis veteribus fragmenta nobis ſu- Aſtronom.
perſunt, quibus *Arati Φαινόμενα* Latino car- CICERO.
mine reddere conatus eſt CICERO.

Item *Aratea* CAESARIS GERMA- CAESAR
NICI, quorum auctorem tamen non tam GERMAN.
Caſarem Dictatorem, quam *Domitianum*
eſſe *Voſſius* in opere *de Poetis* aſſerit, quo
de ſupra a nobis etiam actum.

„Aratea translatio *Cæſaris Germanici*,
„non illius herois, ſed *Domitiani*, qui illud
„nomen ſibi quoque ſumſit. Eruditæ in
„illam extant curæ *Hug. Grotii. Sæcula*
IV. p. 69.

NIGIDII FIGVLI *Commentarium de* NIGIDIVS
Sphæra Græcanica & Barbarica citat *Ser-* FIGVLVS.
uius in I. Georgic. *Virgilii;* nec dubitat *Voſ-*
ſius, quin inde ſint deſumta, quæ tam mul-
ta de ſideribus paſſim adducit e *Figulo* is, qui
commentatus eſt in *Aratea Cæſaris Germa-*
nici, quorum modo meminimus.

De MANILIO, qui ſub Auguſto *Sphæ-* MANILIVS.
ram Barbaricam carmine complexus eſt, iti-
dem ſupra inter Poetas Latinos nobis di-
ctum eſt.

IVLII HYGINI *Aſtronomicon Poeti-* HYGINVS.
cum habemus, ſiue hiſtoriam ſiderum; item
de ſideribus fabulas.

„*C. Iulius Hyginus* a nonnullis pro li-
„berto Auguſti habetur, quamquam alii
„ad ſerius tempus referunt. Inter *Au-*
„*ctores finium regundorum* editus *a Ri-*

C. XXXIV. Aſtronom.

„*galtio* Lutetiæ 1614. *Caſtra* eius edidit „*Hermannus Schelius* cum Caſtris Polybianis. *Comment. de Script. p. 48.*

„*C. Iulius Hyginus; Suetonius* Grammat. c. 20. Superſunt *liber fabularum* & „*Poetici Aſtronomici libri IV. Iacobus* „*Micyllus* primus ex MS. edidit Baſileæ „cum aliis Aſtronomis 1549. *Sæcula IV. p. 57.*

CENSORINVS.

CENSORINI, qui in libello *de Die Natali* multa Aſtronomica admiſcet, & ſupra inter Chronologos mentio facta eſt.

FESTVS AVIENVS.

RVFVS FESTVS AVIENVS quoque *Arati Phænomena* Latino carmine expreſſit.

Circa an. 460. BACHARIVS MACCAEVS, Britannus, S. Patricii diſcipulus, librum de Prognoſticis Natiuitatibus diuulgauit; quamuis forte melius ad Aſtrologos a nobis referretur.

CASSIODORVS.

CASSIODORI, MARCIANI CAPELLAE & ISIDORI ſuperius etiam mentionem iniecimus.

Poſtea ALDELMVS, Abbas Malmesburienſis in Anglia, ſicut opere *de Arithmetica*, ita quoque *de Aſtrologia* nominis decus quæſiuit.

Clarum etiam eiusdem temporibus in hac ſcientia fuit nomen HEMOALDI, cognomento *Prouidi*, natione Angli, vt cuius liber extat de rebus Mathematicis ad VENE-

RABI-

RABILEM BEDAM, qui itidem multa in Aſtronomicis elaborauit. C. XXXIV. Aſtronom.

Bedæ diſcipulus fuit FLACCVS ALBINVS ſ. ALCVINVS, Diaconus itidem Anglus, a quo præter alios etiam CAROLVS M. Aſtrologiæ peritiam hauſit. ALCVINVS.

§. 7.

Anno Chriſti DCCCCXXVII. Maimon Rex Saracenorum Babylone *Mathematicam Syntaxin Ptolemæi*, de qua paulo ante, Arabice reddi curauit, *Almageſtum* que vocauit: quod *Almageſtum* poſtea ALBVMASAR, ſiue ABOASSAR Arabs Aſtrologus adauxit. ALBVMASAR.

MVHAMMEDES quoque ALFRAGANVS, ſiue vt *Voſſius* vocari debere putat, ALFERGANVS, *Aſtrologica Elementa* Arabice ſcripta, ſed a *Iacobo Golio* Latine verſa, concinnauit. Eandem operam ſumſit *Iacobus Chriſtmannus*, de quo infra. Idem eſt, quem ſupra ob inſignem Arithmeticæ cognitionem *κατ' ἐξοχὴν Logiſtam* appellatum diximus. ALFRAGANVS.

Poſtea apud Arabes grande ſibi in hac ſcientia nomen peperit ALBATEGNIVS, Syrus, ſuntque eius *Obſeruationes* excuſæ Noribergæ. Dicitur alias *Muhammedes Aractenſis*. ALBATEGNIVS.

GEBER ſeu GEBRVS, Arabs, IX libris *Ptolemæi Syntaxin* expoſuit. Editus a *Petreio* Noribergæ 1533. GEBER.

§. 8. Vt

C. XXXIV. Aſtronom.

§. 8.

ABBO. Vt ab Arabibus ad Latinos redeamus, A. C. 980. floruit ABBO, Floriacenſis abbas, qui præter alia librum fecit *in Calculum Victorii*; alium item *de motibus ſtellarum.*

HERMAN. CONTR. HERMANNVS CONTRACTVS quoque, ſupra nobis iam laudatus, hic egregia præſtitit.

GVIL. HIRSAVG. Et GVILIELMVS, Cœnobii Hirſaugienſis abbas, de quo ſupra in Muſicis, etiam ſcriptis *tribus rerum Philoſophicarum & Aſtronomicarum libris* innotuit.

ARZAHEL. ARZAHEL, Hiſpanus, *de Obliquitate Zodiaci* ſcripſit.

ALHAZEN. ALHAZENI, Arabis, cuius *de Crepuſculis* opus eſt, ſupra inter opticos memini.

SIGEBERTVS GEMBL. SIGEBERTVS GEMBLACENSIS quoque huc ſpectat.

Librum *de Aſtrolabio*, ad hæc *de VII. artibus liberalibus* ſcripſit, atque librum Arabicum *Erichiaſarim*, ſeu *de Planetis*, Latine ex

ATHELARDVS. Arabico vertit ATHELARDVS, Monachus Bathonenſis Anglus. Vide ſupra nomen eius relatum inter Geometras.

Alfraganum Latine vertit IOANNES HISPALENSIS.

Planiſphærium Claudii Ptolemæi Toloſæ Latine reddidit RVDOLPHVS BRVGENSIS; eſtque id cum *Arato* & ſcholiaſte eius excuſum Baſil. 1530.

HVMENVS, AEgyptius, Arabice conſigna-

ſignauit *Fabulas Aſtronomicas*, olim in Bibliotheca Palatina aſſeruatas. C. XXXIV. Aſtronom.

AVERROES ſiue ABEN-ROES, qui ob ſcriptos in *Ariſtotelis* opera Commentarios *Magni*, & ſimpliciter *Commentatoris* nomen tulit, *Epitomen magnæ Syntaxeos Ptolemæi* edidit. AVERROES.

CLEMENS LANGTHONIENSIS, Presbyter, librum elaborauit de orbibus cœleſtibus.

R. ABRAHAM CAI, qui *Sphæram* Hebraice ſcripſit, verſus eſt ab *Oſvvaldo Schreckenfuchſio* & ſcholiis illuſtratus a *Seb. Munſtero*. Vid. ſupra in Arithmeticis. R. ABR. CAI.

§. 9.

CAMPANVS NOVARIENSIS, Italus, multa quoque ſcripſit, quem alii eundem cum illo, qui *Euclidem* ex Arabico vertit, alii, non eſſe, volunt, & iſtum non Italum, ſed Gallum Tranſalpinum fuiſſe perhibent.

IORDANVM NEMORARIVM, de quo ſupra etiam in Arithmeticis, excudit Baſileæ, cum *Theonis* Commentariis in *Aratum*, *Valderus*.

Floruit etiam iisdem temporibns HALY, Filius Aben-Ragelis, quem ex Arabico primum Hiſpanice verſum, mox Latine reddidit *Aegidius de Tebaldis*, Parmenſis, editum Venetiis 1485.

Item IO. de SACRO-BOSCO vel BVS- IO. de SACRO-BOSCO.

C. XXXIV. Aſtronom. BVSTO, qui *de ſphæra mundi*, *de Aſtrolabio*, & aliis ſcripſit. Extant in eius *ſphæram* obſeruationes *Petri de Alliaco*, Archiepiſcopi Cameracenſis, & poſt Eccleſiæ Romanæ Cardinalis, eiusdem ſcilicet, qui librum *de Concordia Theologiæ cum Aſtrologia* ſcripſit: quamuis in eo valde peccauerit, quod natiuitatem Chriſti Genethliacis obſeruationibus præſciri potuiſſe, & propterea Magos ad conſpiciendum eum veniſſe aſſeruit. Illuſtrauit alias nominatum *Io. de Sacroboſco* librum notis ſuis etiam *Elias Vinetus*, qui tamen hunc ſcriptorem non bene Brabantum fuiſſe iudicauit, cum ille Anglus potius extiterit, vt *Voſſius* monet.

ALKINDVS. IACOBVS ALKINDVS *de Radiis ſtellarum* ſcripſit.

VILLADEI. ALEXANDRI de VILLADEI, qui itidem *de ſphæra* commentatus eſt, in Arithmeticis nos meminiſſe arbitror.

ALBERTVS. ALBERTVS MAGNVS etiam, cuius ſupra in Mathematicis induſtria memorata eſt, hac quoque in parte aliqua edidit: vt tamen hæc, quæ habet, hodie a præclaris ingeniis longe accuratius ſint tractata.

ROG. BACONVS. ROGERIVS BACONVS, Anglus, multa, ſicut in reliqua Matheſi, ita etiam in Aſtrologia elucubrauit. Videatur ſupra de eo etiam in Muſicis & Opticis. Dicitur autem etiam alias *Io. Cantuarienſis*.

ALPHONSVS R. ALPHONSVS item, Rex Caſtiliæ & Legionis, *Tabulas Aſtronomicas* edidit, quæ

Alphon-

Alphonſinæ hodie dicuntur, & inter alios opera quoque R. ISAAC HAZAN, ſeu Cantoris, concinnatæ ſunt. Dicitur Rex modo laudatus 40000 ducatos, quamquam non indigno ſumtu, huc impendiſſe. C. XXXIV. Aſtronom.

ODINGTON, Anglus, monachus, in hac ſcientia quoque excelluit, & ſcriptis quibusdam editis ab obliuione nomen ſuum vindicauit.

GVIDO BONATVS, Foro-Julienſis, *Theoricas Planetarum* ſcripſit, editas Venetiis 1506. item *de Aſtrologia iudiciaria*.

Circa an. 1290. clarus fuit GVILIELMVS de S. GODIALDO.

§. 10.

Paulo poſt THEBITIVS, Arabs, primus in Aſtrologiam induxit motum trepidationis, ſiue acceſſus & receſſus, quem tamen multi non admiſerunt. Inter alios impugnat eum *Auguſtinus Riccius*, de quo inferius.

PROPHATIVS, Iudæus in Hiſpania, etiam obſeruandis Motibus cœleſtibus nomen ac famam ſibi peperit.

IO. BACONDORPIVS aliàs etiam *de Bacone* ſeu *Baco* dictus, Anglus, de *Aſtrorum ſcientia* librum ſcripſit.

ROBERTVS ſeu RVPERTVS HOLKOTH, Anglus, qui præter illa ſacri argumenti, librum etiam *de motibus ſtellarum*,

C. XXXIV. *rum*, item *de earundem affectibus* reliquit.
Aſtronom. Fuit autem Profeſſor Theologiæ Oxonii.

BRENLANLIVS, cognomento *Britannus*, *de Prænotionibus Aſtrologorum* plures libros edidit,& iis Aſtrologiam *ἀποτελεσματικὴν*, ſeu iudiciariam impugnauit.

IO.ESTWODVS de ASHENTON, ſeu, vt aliis dicitur, IO. ESTWIDVS de ASHENDEM, apud Anglos quoque maxima huius ſcientiæ gloria floruit, & non pauca ſcripſit.

CLIMITONVS LANGLEIVS apud Anglos itidem libros *de Orbibus Aſtrologicis* emiſit.

GVIL. GRISAVNTVS pater Vrbani V. Pont. Rom. qui ſummus etiam Mathematicus fuit, ſupra nobis in Geometricis memoratus eſt,& de *Qualitatibus Aſtrorum*, atque alia quædam ſcripſit.

NIC. LINNENSIS, Anglus, quoque varia in Aſtrologicis conſignauit; vti etiam IO.KILLINGWORT, RICHARDVS LAWINGHAMVS, SIMON BREDON, ſeu BRIDONVS, aut BIRIDANVS, IO. SOMERIVS, IO. WALTERVS, GVILIELMVS BATECVMBVS, ſeu, vt alii vocant, BEDECONVS, omnes Angli.

§. II.

Iisdem cum his temporibus, id eſt circa A. C. CIↃCCCC. Viennæ in hac arte floruit IO. de GMVNDEN, & aliqua etiam, quæ aſſer-

aſſeruantur Viennæ in Bibliotheca Facultatis artium, ſcripſit. C.XXXIV. Aſtronom.

Item IO. GERSON Lugduni in Gallia ſcripſit *Trilogium Aſtrologiæ Theologizatæ.* Habetur operum eius Tomo I.

GEORGIVS TRAPEZVNTIVS, *Ptolemæi magnam* σύνταξιν quoque Latine vertit & Commentario ac Iſagoge illuſtrauit. Scripſit etiam librum *de Antiſciis.* Prius opus *Lucas Gauricus* a ſe recognitum edidit Venetiis 1528.

NIC. CVSANI, Cardinalis, magna in mathematicis eruditio ſupra quoque in Geometricis & Arithmeticis a nobis celebrata eſt. Edidit ille *Correctionem Tabularum Alphonſinarum.*

In Italia claruit DOMINICVS MARIA, Bononienſis, *Copernici* præceptor:

In Germania GEORGIVS PVRBACHIVS, ex quo *Mullerus*, Regiomontanus, ſcientiam ſuam hauſit.

Celebratur inter cetera REGIOMANTANI opus illud, quod inſcripſit *Theoricas Planetarum.*

IO. etiam IOVIANVS PONTANVS *Centum Ptolemæi ſententias* Latine vertit; ſcripſit *libros XIV rerum cæleſtium*; adhæc opus *de Luna*, ſed imperfectum; Carmine etiam epico *Vraniam, ſeu de Stellis libros V.*

GVILIELMVS BOTONER, ſeu

C. XXXIV. Aſtronom. BVTTONERVS *de Aſtrologiæ vi* librum ſcripſit.

IO. BLANCHINVS, Ferrarienſis, pulchrum ſibi nomen parauit Tabulis motuum cœleſtium, editis Venet. 1526.

MARSILIVS FICINVS, Florentinus, *contra Iudicia Aſtrologorum*, item *Apologiam de Aſtrologia Medicinæ iungenda*, & librum *de Sole & lumine* ſcripſit.

IO. PICVS, Mirandulanus, cum alia, tum *Diſputationum aduerſus Aſtrologos Libros XII.* edidit. De hoc *Voſſius* inquit: *Cum* Picus *diceretur, verus Sæculi ſui* Phœnix *fuit*.

BERNHARDVS GVALTERVS, *Regiomontani* diſcipulus, doctrinam refractionum in ſideribus horizonti vicinis illuſtrauit.

HERMOLAVS BARBARVS, Vir ſummus, librum exarauit *de Conuenientia Aſtronomiæ & Medicinæ*.

IO. ANGELVS, Bauarus ex Aichen, edidit *Correctionem Calendarii*, & alia etiam in Aſtrologicis proprie, ſeu ſtricte ita dictis. Excuſus eſt Venetiis 1494. a Io. Emerico.

R. ABRAHAM ZACVTI, Emanuelis Luſitaniæ Regis Aſtrologus, reliquit *Faſtos* ſeu *Almanach perpetuum omnium cæli motuum*, Venetiis editum 1502.

Eius diſcipulus fuit AVGVSTINVS RICCIVS, qui librum ſcripſit *de motu octauæ Sphæra*, ed. Paril. 1521.

§. 12. Vt

§. 12. C. XXXIV. Aſtronom.

Vt de Arabibus etiam aliqiud dicamus, qui aliquanto ante A. C. CIƆ IƆ vixerunt & in Aſtronomicis quid præſtiterunt: HALI RODOHAM, AEgyptius, *Commentarium* edidit *in Ptolemæi Centiloquium & Quadripartitum*. Edidit Venetiis *Octauianus Scotus* cum aliis Aſtrologis Arabum.

HERMETIS, AEgyptii, *Centiloquium*, ſeu *centum ſententiæ*, editæ ſunt Venetiis 1493. cum *Tripartito Ptolemæi*, & Baſil. 1533. cum *Iul. Firmico*. Aiunt fuiſſe *Platonis* diſcipulum; ſed hoc plane commentitium aſſerit *G. I. Voſſius*.

MESSEHALAH Arabs, ſiue MESSAHVLACH, multa ſcripſit, eiusque opera partim Venetiis, partim Norimbergæ, partim Baſileæ excuſa ſunt. Diſpiciendum alias eſt, an diuerſus ſit ab *Arzahele*, quem ſupra laudauimus, qui etiam dicitur *Arzahel Meſſallah*.

§. 13.

Sæculo XVI. inter Latinos floruit THOMAS LINACER, Britannus, multum laudatus *Eraſmo*, *Budæo*, ac cuique doctiſſimo: præceptoribus vſus *Demetrio Chalcocondyla* & *Angelo Politiano*; item familiariter verſatus cum *Hermolao Barbaro*. Curauit hic edi Venetiis *Procli Sphæram* Latine a ſe verſam & eximiam etiam de cetero laudem ſibi parauit libris VI. *de Structura Latini ſermonis*.

Ll 2 BAR-

C. XXXIV. Aſtronom.

BARTHOLOMAEVS VESPVTIVS, Florentinus, publice Patauii docuit, & *Annotationes in Sphæram Io. de Sacroboſco* edidit.

IO. EZLER, Moguntinus, *Speculum Aſtronomicum* ſcripſit.

IO. WERNERVS, *de motu octauæ Sphæræ.*

IO. STOEFLERVS, in Schola Tubingenſi Matheſin docuit, atque *Ephemerides* aliaque multa in hac diſciplina Latine & Germanice ſcripſit.

ALBERTVS PIGHIVS, Campenſis Tranſiſalanus, etiam multa edidit. Elogium huius viri *Paulus* quoque *Iouius* habet. Scripſit autem inter alia ad *Auguſtinum Niphum defenſionem Aſtrologiæ aduerſus Prognoſticorum vulgus.*

IO. RASTALLVS, Mathematicus egregius, cui *Tomas Morus* non dedignatus eſt filiam ſuam collocare, *Canones Aſtrologicos* edidit.

PETRVS CIRVELLVS, cuius ſupra inter Commentatores *Euclidis* meminimus, Commentarium ſcripſit in *Sphæram Io. de Sacroboſco*, eſtque cum *Petri de Alliaco* (de quo ſupra) *Quæſtionibus* excuſus Parſ. 1498.

GEORGIVS COLLIMITIVS, Tanneſtetterus, egit, præter alia, *de Aſtrologia iungenda cum Medicina.*

PETRVS APIANVS quoque ſæculo hoc

hoc egregius fuit Aſtrologus, & Carolo V. Rom. Imperatori gratiſſimus. Docuit Ingolſtadii, & Quadrante multam ſibi laudem parauit. C.XXXIV. Aſtronom.

„*Petrus Apianus* (Binewitz) Leiſni-„cenſis Miſnicus, mortuus 1552. d. 21. April. „Mathematicus illuſtris. *De rebus Sac. XVI. p. 454.*

LVCAS GAVRICVS (de quo ſupra etiam in Geometricis) caſtigauit *Tabulas Alphonſinas*, item illas *Io. Regiomontani*, & *Io. Blanchini*, quas paulo ante eum edidiſſe diximus. Scripſit idem *Annotationes in Syntaxin Ptolemæi.*

OTTO BRVNSFELSIVS, Moguntinus, Medicus, & præterea Aſtrologiæ peritiſſimus fuit.

HENRICVS BAERSIVS, aliter VEKENSTYL, Mathematicus & typographus Louanienſis, primum ſuppreſſo nomine *Tabulas perpetuas longitudinum ac latitudinum Planetarum, ad meridianum Louanienſem;* deinde vero, præmiſſo nomine, libellum *de compoſitione & vſu Decretorii Planetarum*, item alterum *de Compoſitione & vſu Quadrantis* edidit.

IO. CARIO *Practicas Aſtrologicas*, nec non *Ephemerides* reliquit. Eſt autem idem, cuius ſub nomine *Phil. Melanchthonis Chronicon* circumfertur, de quo ſupra dictum, cum de Hiſtoria Vniuerſali ageretur.

ORONTIVS FINEVS, Delphinas,

C. XXXIV. Aſtronom. ſupra iam nobis aliquoties laudatus eſt. Scripſit autem plurima in hac ſcientia; viderique præterea elogium eius apud *Scæuolam Sammarthanum* poteſt.

SIMON GRONAEVS primus edidit Græce *Magnam Conſtructionem ſ. Syntaxin Ptolemæi*, vt ſupra etiam dictum eſt.

HIERONYMVS FRACASTORIVS, Veronenſis, Poeta idem, & Philoſophus, ac Medicus eximius, opus quoque Aſtrologicum reliquit *de Orbibus eccentricis & homocentricis.*

SIMON ab HEMMINGA, Medicus quoque idem, ac Mathematicus, opuſculo, quod aduerſus Aſtrologiam iudiciariam edidit, oſtendit genituris XXX. virorum Principum, vel doctrina illuſtrium, falſas eſſe prædictiones mathematicas.

§. 14.

Anno Chr. 1532. IOACHIMVS CAMERARIVS Papebergenſis, quem ſupra *Theonis Alexandrini Commentarium in Ptolemæum* edidiſſe diximus, (quod Baſileæ factum Gr. 1541.) quædam veterum ſcripta Aſtrologica Græce cum ſua verſione Latina edidit, vt κύκλον ἡλιακὸν; adhæc excerpta ex *Hephæſtione* Thebano & aliis: Latine vero ſolum nobis dedit fragmenta ex *libro I. Floridorum Veſtii*, ſeu potius *Vettii Valentis* Antiocheni; Græce tantum *Mercurii Triſmegiſti ἰατρομαθηματικά*, id eſt *Medicationes*

nes ad Aſtrologicam rationem, ad Ammonem C. XXXIV.
Ægyptium. Idem A. C. 1535. Noribergæ in Aſtronom.
lucem dabat carmine, tum *Phænomena, ſeu ſiderum hiſtoriolam*, tum *Prognoſticon*, vbi ſupra 330. tempeſtatum iudicia refert. Adhæc Baſileæ edidit duos priores *Ptolemæi* libros *de iudiciis Aſtrologicis* Latine redditos & annotationibus illuſtratos. Elogium viri huius legas apud *Voſſium de Scientiis Mathematicis.*

IO. STIGELIVS Wittebergæ & Ienæ docuit. Matheſeos etiam peritus fuiſſe arguitur ex *Prognoſticis*, quæ compoſuit.

Magnam in primis ſui admirationem conciuit NICOLAVS COPERNICVS, Torunienſis Boruſſus, qui hypotheſin Ariſtotelicis dogmatibus aduerſam conſtituit, & ſolem quieſcere, terram moueri docuit. Habemus eius *Libros VI. Reuolutionum Orbium cœleſtium.* Vixit circa A. C. 1536. ac deinceps.

IOACH. FORTIVS RINGELBERGIVS, Antwerpianus. De hoc ſupra in Arithmeticis quoque diximus. Nunc notandum, eum pura & eleganti dictione conſcripſiſſe complura opuſcula: in his *de Horoſcopo, Tempore, & Coſmographia*; item tres *Aſtrologicarum Inſtitutionum* libros, qui, vt incipientibus valde ſunt vtiles, ita ad penitiora iam admiſſis nihil promunt, niſi vulgatum. Nemo hunc virum maioris fecit *Thoma Erpenio*, Profeſſore Leidenſi, qui

C. XXXIV. Aſtronom. opuſculo prædicti *Fortii, de ratione ſtudii* ad amorem Philoſophiæ ac literarum accenſus, omnia ſe ei debere profeſſus eſt, quæ nunc ipſe præſtare videretur.

SEBASTIANVS MVNSTERVS præter literas Hebræas multum quoque in Matheſi excelluit. Ad Aſtronomiam pertinent *Horologiographia* eius, item *Organum Vranicum*, & *Canones ſuper nouo luminarium inſtrumento.*

IO. DRYANDER in Marpurgenſi Academia docuit, & *de annulo Aſtronomico*, *de Cylindro Aſtronomico*, *de Globo cæleſti* ſcripſit.

IO. SCHONERVS *Tabulas* reliquit *Aſtrologicas*, quas ob perſpicuitatem *reſolutas* vocauit; item *Regiomontani Genethliacum* adauxit.

„*Io. Schonerum*, Carolſtadienſem Fran-
„cum, Mathematicum excellentem, 1477.
„natum d. 16. Ian. denatum 1547. d. 16. Ian.
„Noribergæ docuit. Correxit & auxit
„*Tabulas Aſtronomicas*: edidit *Regio-*
„*montani Genethliacum. De rebus Sæc. XVI.*
p. 453.

IAC. KAEBELIVS *de Aſtrolabio* Germanice commentatus eſt; ſed poſtea etiam Latine Pariſiis edidit.

IAC. ZIEGLERVS, Landauus Bauarus, edidit *Conſtructionem ſolidæ ſphæræ*, item *Scholia in Procli* quoque *ſphæram*, quæ excudit Baſileæ Valderus, vna cum *Arato* & Scho-

Scholiaſte eius 1536. Præterea ſcripſit *de Hemicyclo Beroſi*, memorato a *Vitruuio* L. 9. c. 9. item *Commentarium in Plinii Hiſt. Nat. L. 2.* quo obſcuriora eius libri præſertim Aſtronomica explicat, eſtque hoc in eum librum commentandi exemplum poſtea ſecutus *Iacobus Milichius*, qui diſſertationes ſimiles ſcripſit. C. XXXIV. Aſtronom.

MAVRVS, Florentinus, Monachus, varia ſcripſit lingua Hetruſca, quæ aſſeruantur Florentiæ in Bibliotheca Seruorum Mariæ Virginis.

GEORGIVS IOACHIMVS RHETICVS, Profeſſor Wittebergenſis, qui, cum fama nouas *Copernici* hypotheſes accepiſſet, profeſſione deſerta, ad eum profectus, & vt in *Reuolutionum* opere perſiſteret, eundem hortatus eſt. Ipſe *Ephemerides nouas ſecundum Copernici doctrinam* elaborauit. Vide alias etiam eius epiſtolam ad *Petrum Ramum*.

PETRVS NONIVS, Luſitanus, *de Crepuſculis*, item *Annotationes in Theoricas Planetarum Purbachii* ſcripſit quæ tum Conimbricæ, vbi docebat, tum Baſileæ prodierunt, vna cum eiusdem libello *de Arte nauigandi*.

IO. de ROIAS Carolo V. Cæſari dedicauit opus ſuum *de Sphæra in plano deſcribenda*, (vulgo *Planiſphærium* vocant) editum Pariſiis a Vaſcoſano.

C. XXXIV. Aſtronom.

IAC. PELETARIVS, cuius cum in Arithmeticis, tum Geometricis mentio illata eſt, in Aſtronomicis quoque multa ſcripſit.

§. 15.

ERASMVS OSWALDVS SCHRECKENFVCHSIVS, cuius ſupra obiter, arbitror, non ſemel meminimus, Friburgi Briſgoiæ docuit, & in mathematum ac Hebræarum literarum ſtudio complura monumenta reliquit. Fuit enim diſcipulus *Sebaſt. Munſteri*, & inter alia *Commentarium in Sphæram Io. de Sacroboſco*, item *Notas* in *σύνταξιν Ptolemæi* edidit. Adhæc *Sphæram R. Abraham Cai* in Latinum ex Hebræo vertit: de quo poſteriori etiam paulo ante.

REINERVS GEMMA, Friſius, Medicus & Mathematicus Louanii, præter *Arithmeticam practicam*, in quam *Iacobum Peletarium* ſcholia ſcripſiſſe ſupra dictum eſt, *de vſu annuli Aſtronomici*, aliaque etiam diuulgauit, hæredemque cathedræ ſuæ *Cornelium Gemmam*, filium germanum, reliquit.

IO. STADIVS, Belga, qui primum apud Pariſienſes, deinde etiam Louanii docuit, Ephemerides inter alia edidit, quas *Tabulas Bergenſes* inſcripſit.

VICTORINVS STRIGELIVS, *Melanchthonis* diſcipulus, Wittebergæ publicauit *Epitomen doctrinæ de primo motu*.

IO. MERCVRIVS MORSHEIMERVS, Heidelbergæ edidit diſſertatio-

nem

nem *de vocabulo Aſtronomiæ*, minutum opus, nec niſi tyronibus inſeruiens. C. XXXIV. Aſtronom.

TOBIAS MARMORARIVS, Florentinus Monachus, Prognoſticis quotannis elaboratis inclaruit.

HVGO ſeu HVO HELTILIVS, Gröningenſis, Hiſpanice *Planiſphærium* ſcripſit; præterea vero *Gregorii Nyſſeni* quædam atque alia Latine vertit.

IO. MARIA, Toloſas, *de maxima Solis declinatione* ſcripſit.

§. 16.

IO. BAVARVS, qui alius eſt ab *Io. Angelo Bauaro*, de quo paulo ante, *Ephemerides* condidit.

IO. SCHROETERVS, Vinarienſis, *Tabulas Aſtrologicas* ſcripſit.

HIEREMIAS BROTHEIEL, varia quoque *Prognoſtica*, vt vocant, *practica* emiſit.

CASPAR PEVCERVS, gener *Philippi Melanchthonis*, nomen ſibi comparauit *Elementis doctrinæ de circulis cœleſtibus & primo motu*. Idem publicauit volumen *de præcipuis diuinationum generibus*, inque his de prædictionibus Aſtrologicis. Fuit Philoſophiæ, Medicinæ, & Theologiæ Doctor, in Hiſtoricis ac omni re literaria verſatiſſimus, ac *hiſtoriam carceris ſui, & ex eodem liberationem* fuſe perſcripſit, quæ edita eſt Tiguri 1615.

Innotuere etiam FRANC. RAPALDVS,

C. XXXIV. Aſtronom. DVS, Medicus Brugenſis, & PETRVS HASCHARDVS, Inſulanus, Chirurgus: quorum ille aduerſus Aſtrologiam ſcripſit & Medico inutilem affirmauit; hic vero ei reſpondit, & opus ſuum *Clypeum Aſtrologicum* appellauit, excuſum Louanii 1552.

HIERONYMVS CARDANVS, de quo ſupra quoque aliquid dictum eſt, plures in Aſtronomicis tractatus ſcripſit. Vide quæ infra etiam dicemus, cum ad Aſtrologos peruentum erit ſtricte ita dictos.

CYPRIANVS LEOVITIVS, Bohemus, Eclipſes aliquot accurate deſcripſit, & *Ephemerides* idem prodidit.

NIC. SIMVS, Bononienſis, edidit *Theoricas Planetarum*, & alia.

IO. GARCAEVS, iunior, Commentarium emiſit *de erigendis cœli figuris, verificationibus, reuolutionibus & directionibus.*

MICHAEL MAESTLINVS in Italia degit, vbi, cum pro Copernicana ſententia publice orationem habuiſſet, *Galilæus Galilæi*, perpenſis eius argumentis, etſi ante *Ariſtoteli* & *Ptolemæo* penitus addictus eſſet, in eius ſententiam conceſſit. Fuit hic *Maſtlinus* tandem Matheſeos Profeſſor in Academia Heidelbergenſi.

CONRADI DASYPODII ſuperius in Opticis meminimus, extantque *eius Aſtronomica præcepta*, & alia.

CORNELIVS VALERIVS, Veteraquinas, Batauus, Louanii in trilingui collegio

gio *Petro Nannio* Alcmariano ſucceſſit, & vt reliquam Εγκυκλοπαίδειαν, ſic & *Sphæram*, ſeu prima Aſtronomiæ ac Geographiæ præcepta ſuccincte & pura dictione conſignauit. Videatur de eo *Aubertus Miraus* in Elogiis Belgicis. C. XXXIV. Aſtronom.

RVDOLPHVS BATTINGIVS, Friſius, edidit *Methodum Aſtrolabii* excuſam Pariſ. 1588.

ANDR. SCHONERVS, Ioannis F. vulgauit *Io. Regiomontani Fundamenta, ſeu demonſtrationes operationum earum, quæ pertinent ad tabulas primi mobilis.*

PHILIPPVS PHANTONIVS, Florentinus, Piſanæ Academiæ Prof. Matheſ. monachus primo, & poſtea abbas, librum Italice publicauit, *de ratione reducendi annum ad legitimam formam & numerum.*

MICHAEL BEVTHERVS, vir undecunque etiam de cetero doctus, & Medicinæ & Iuris Doctor, Ottoni Henrico Electori Palatino a Conſiliis & Bibliotheca fuit, ac in Aſtronomicis plura conſignauit; vt *de Globo Aſtronomico, de Circulis, de Correctione noui Calendarii Gregoriani*, item Diſſertationes, ſcilicet *de LXX. hebdomadibus Danielis; Quo anni tempore mundus ſit creatus? Quo die Chriſtus mortuus?*

GERARDVS MERCATOR, vir de Aſtrologia ac reliqua Matheſi præclare meritus, Imperatori Carolo V. varia confecit inſtrumenta mathematica; poſtea &

Globo

C. XXXIV. Aſtronom. Globo complexus fuit planetarum ac ſignorum cœleſtium conſtitutionem, Imperatorique duos fecit globos, vnum cryſtallinum, alterum ligneum, illum cœleſtem, hunc terreſtrem.

§. 17.

DANIEL SANTBECH, Nouiomagus, Baſileæ emiſit *Problematum Aſtronomicorum & Geometricorum ſectiones VII.*

BARTHOLOMAEVS SCVLTETVS *Prognoſticon* ſcripſit *nouilunii ecliptici*, quo varios ſequentium annorum euentus prædixit; alia item, quæ ab Aſtrologiæ ſtudiis dependent, vt *Calendarium Eccleſiaſticum perpetuum Germaniæ*; etiam *Gnomoniten de ſolariis Germaniæ.* Prodiere hæc Gorlicii partim A. C. 1569. partim 1571.

PAVLVS CRVSIVS *Doctrinam reuolutionum Solis* conſignauit, editam Ienæ 1567.

CHRISTIANVS VRSTISIVS, Profeſſor Matheſ. Baſileæ, emiſit ibidem *Quæſtiones nouas in Theoricas Planetarum Purbachii.* Vide ſupra de eo in Arithmeticis.

HENRICVS BRVCAEVS, Aloſtanus Flander, Medicus & Matheſeos Romæ Profeſſor, vt & Roſtochii, vbi A. C. 1570. diuulgauit tres libros *de motu primo Aſtronomico*, quos a ſe repurgatos ibidem poſtea an. 1604. edidit *Eraſmus Stockmannus*, Phil. Natura-

turalis Roſtochii Profeſſor. Scripſit etiam hic *Brucæus Inſtitutiones Sphæræ.* C. XXXIV. Aſtronom.

FEDERICVS COMMANDINVS, cuius ſupra inter *Commentatores Euclidis* nomen poſuimus, *Ariſtarchum Samium de Magnitudinibus & diſtantiis Solis ac Lunæ* Latine reddidit (vid. ſupra) vti & *Pappi Alexandrini Explicationes:* iſtum vero prælterea Commentario illuſtrauit, edito Piſauri 1572.

Venimus nunc ad memoriam incomparabilis illius Mathematici TYCHONIS BRAHEI, cuius aurei extant libri *Aſtronomiæ inſtauratæ*, quibus, vt in *Ptolemæo Copernicus*, ita ipſe in *Copernico* multa correxit; fueruntque ab eo tempore tres præcipue Aſtrologorum ſectæ, quarum Tychonianam mediam dicas inter Pythagoricam, ſeu Copernicanam, & Ariſtotelicam, ſeu Ptolemaicam. Fuit eques Danus, conditor arcis Vranienburg in Huena Danici Helleſponti inſula, inuentor etiam, ſtructorque Inſtrumentorum Mathematicorum, quæ in eadem arce repoſita olim aſſeruabantur. Ad inſtaurandam Aſtrologiam quaſi palatium condidit, inſtrumentis ingens pretium impendit, operas plurimas aluit, & huic rei 200000. aureorum inſumſit. Obiit anno 1601.

FRANCISCVS BORDINVS, Corrigienſis, Bononiæ publicauit *Chiliada Quæſitorum & reſponſorum mathematicorum*, vbi plurima de Aſtronomia habentur.

PE-

C. XXXIV. Aſtronom.

PETRVS BEAVSARTVS, de quo ſupra in Arithmeticis, *de Annulo Aſtronomico* ſcripſit.

Anno Chr. 1574. prodiit *Dialexis* THADDAEI HAGECII ab HAIC, Medici Imp. Maximiliani II. qua oſtendit, ſtellam, quæ eo anno effulſerat, veterem, non nouam fuiſſe. Illi ſe oppoſuit *Hannibal Raimundus*, Veronenſis: poſtea rurſus *Hagecius* reſpondit. De eodem argumento & alii egerunt: Louanii *Cornelius Gemma*; in Dania *Tycho Brahe*; in Anglia *Thomas Diggeſſeus*; in Hiſpania lingua patria *Hieronymus Munnos*. Linguæ Hebr. & Matheſeos in Valentiana Academia Profeſſor.

HERMANNVS WITEKINDVS, eodem tempore Heidelbergæ librum edidit *de Sphara mundi*. Idem poſtea *modum* tradidit *formandi horologia*.

FRANCISCVS IVNCTINVS, Florentinus, accuratos edidit *Commentarios in Spharam Io. de Sacroboſco*; excudit Lugduni Seguſianorum Io. Tornæſius 1577.

NICODEMVS FRISCHLINVS, alias Grammaticis magis ac Poeſi intentus, in Academia tamen Tubingenſi vicaria opera pro abſente *Philippo Apiano* Matheſin docuit, atque ita etiam de Aſtrologia quædam in literas retulit. Obiit 1590 æt. 44.

CHRISTOPHORI ROTHMANNI, & IVSTI BYRGII, quos alebat Guilielmus Haſſiæ Landgrauius, *Obſeruationes*

nes vulgauit Leidæ 1618. *Willebrordus Snellius*. Idem prioris diſſertationem *de Cometa anni* 1585. edidit. C. XXXIV. Aſtronom.

§. 18.

An. Chriſti M. D. LXXXII. Pont. Rom. annum Iulianum opera CHRISTOPH. CLAVII correxit, qui tamen ingenue agnoſcit, in ſuo Calendario male eſſe æquatas Epactas, ſic vt Paſcha aliquando poſſit incidere in Nouilunium: modum tamen & rationem idem demonſtrauit, quo Calendarium aliquando iterum corrigi poſſit.

ALOYSIVS LILIVS, ei adiutor in corrigendo anno Iuliano fuit. Cauſſa vero emendationis illa, quod annus Iulianus cœleſtem annum excederet vndecim ſcrupulis horariis, nempe prope quinta horæ parte, & ſic a temporibus Iulii Cæſaris vsque ad illa Gregorii XIII. pæne 14. diebus celerius celebraretur Paſcha, quam celebrari oportebat, ratione habita anni cœleſtis.

ALBERTVS LEONINVS, ſeu LEWICVS a Grœnewude I. V. D. edidit *Theoriam motuum Cœleſtium ſecundum doctrinam Copernici*, Colon. 1583. editam apud God. Kempenſem. Quæ contra Genethliacos diſputauit, excudit Plantinus.

IOH. BAPTISTA a PORTA, Neapolitanus (de quo vide ſupra in Geometricis & Opticis) emiſit *Interpretationem primi libri μεγάλης συντάξεος, cum Comm. Theonis*: de qua re ſupra in Commentatoribus *Claudii*

C. XXXIV. Aſtronom. *Ptolemai.* *Bodinus* in *Dæmonologia* ſua ob illa naturæ miracula, quæ *Baptiſta* ille in XX. illis *de Magia* libris habet, eum vt veneficum inceſſit, ſed inique prorſus, ſicut conſtat omnibus Matheſeos & naturæ intelligentibus.

IOSEPHVS AVRIA, Neapolitanus, *Autolycum de Sphæra* edidit, *quæ mouetur; Euclidis phænomena; Theodoſium Tripolitam de habitationibus & de diebus & noctibus*, item *Data Euclidis* nondum edita.

IOANNES PRVSAEVS *Diſputationem Apologeticam* ſcripſit *pro Calendario Gregoriano, Iacobo Hildebrando*, Theologo Tubingenſi, oppoſitam.

ADRIANVS ROMANVS, ſuperius nobis in Arithm. & Geometricis nominatus, Louanii 1591. librum vulgauit, *de Cælorum numero & ordine.*

FRANCISCI VIETAE, (de quo itidem ſupra in Geometricis) *Harmonicon Cæleſte* non amplius ſupereſt. Videatur de eo opere *Iſmael Bullialdus* in Prolegomenis *Aſtronomiæ* ſuæ *Philolaicæ*,

IACOBVM CHRISTMANNVM, nobilitant *Mahumedis Alfragani*, Arabis, *Chronologica & Aſtronomica Elementa*, ex Biblioth. Palatina Heidelbergæ Latine verſa, expleta, & ſcholiis illuſtrata. Idem annis poſt vndecim nempe 1601. Baſileæ *Obſeruationes ſolares* emiſit, & alia etiam ſequentibus

bus temporibus, quæ hic recenſere longum foret. Vide ſupra in Geometricis. C. XXXIV. Aſtronom.

SIMON STEVINVS, ſupra nobis in Geometricis & Arithmeticis recenſitus, *de Cœli motu* tribus libris egit.

BERNARDINVS SALINVS, Soc. Ieſu, qui itidem ſupra in Geometricis laudatus eſt, libro ſingulari varia problemata Aſtronomica complexus eſt. Aſſeruatur id opus, & alia eiusdem inedita, Genuæ in collegio Soc. Ieſu.

HENRICVS RANZOVIVS, Pro-Rex Danicus, A. C. 1593. in lucem dedit *Tractatum Aſtronomicum de Genethliacorum Iudiciis, ex vetuſtis & optimis quibusque auctoribus collectum*, Francofurti apud Wechel. Eius *Collectanea prædictionum Aſtrologicarum* edidit Plantinus 1580.

IOH. PAVLVS GALLVCIVS, Saloenſis, Academicus Venetus, diuulgauit Venetiis librum *de Fabrica & vſu Hæmiſphærii Vranici.*

§. 19.

Sæculo XVII. & aliquanto ante, magna in æſtimatione vixit CHRISTOPHORVS CLAVIVS, Bambergenſis, cuius extant vberes *Commentarii in Sphæram Io. de Sacroboſco, Computus Eccleſiaſticus, Aſtrolabii forma atque vſus, Apologia Calendarii aduerſus Michaelem Maſtlinum, Caſtigatio Scaligeri caſtigare volentis Calendarium Gregorianum.*

C. XXXIV. Aſtronom. IO. BAIERVS, Rhainanus IC. exhibuit *omnium ſiderum, quotquot extare compertum foret, ſchemata & ſitus, ex deſcriptione veterum per Tychonem Brahe examinata.* Addidit nomina omnia Latina, Græca, Arabica, Babylonica, Perſica. Excudit Auguſtæ Vindel. Chriſtoph. Mangus.

Venio nunc ad GALILAEVM de GALILAEIS, Magni Hetruriæ Ducis Mathematicum. Hic obſeruauit motus comitum Iouis, Saturni phaſin, nunc rotundi, nunc oblongi, Veneris ad motum Lunæ incrementa & decrementa, inæqualem Lunæ ſuperficiem, maculas ſolares, ac reuolutionem ſolis circa axem proprium. Obiit an. Chr. 1640. Eius *Syſtema Copernicanum* Latine vertit *Berneggerus.* Contra *Nuntium Siderum* eiusdem ſcripſit *Franciſcus Sitius Dianæam Aſtronomicam, Opticam, Phyſicam.*

IO. BASSANTINI Scoti, *Aſtronomia* Geneuæ Latine excuſa an. 1609. *Io. Tornaſio* interprete & editore.

NIC. MVLLERIVS, *Tabulas* procudit *Friſicas quadruplices*, quibus ſyzygiarum Solis & Lunæ, eclipſiumque calculum enarrauit: opus omninò eruditum atque accuratum. Fuit autem hic Profeſſor Grœningenſis. Scripſit de cetero etiam *Inſtitutiones Aſtronomicas*, & opus, quod *Copernici Aſtronomiam inſtauratam* vocat, emiſit.

BARTHOLOMAEVM PITISCVM, Sileſium, ſupra inter Geometras

&

& Opticos laudauimus. Edidit vero *VI. libros Problematum Aſtronomicorum*, qui recuſi ſunt an. 1619. ſubiectique operi eius *de Triangulorum dimenſione.* C. XXXIV. Aſtronom.

IOSEPHVS LANGIVS, Cæſaremontanus, Friburgi Briſgoiæ Mathematum Profeſſor, elaborauit *Elementale Mathematicum*, quod an. 1625. *Iſaacus Habrechtus*, Philoſophus & Medicus, auxit, notis explicuit, exemplis & figuris illuſtrauit, editum Argentorati.

IO. ANT. MANGINVS, Matheſin publice Bononiæ docuit, alias vero *Theoricas Planetarum nouas ſecundum obſeruationem Copernici; Ephemerides ad annos 50.* & alia edidit.

CHRISTOPHORVS SCHEINER, Germanus, Soc. Ieſ. libellum edidit, *de Maculis ſolaribus*, item alterum *de Sole elliptico.* Certe labores eius non minori cum fructu, quam voluptate legiſſe ſe teſtatur *Voſſius.*

PETRVS LAVREMBERGIVS, Hamburgi an. 1615. prælo ſubiecit *Amphilycum*, ſeu diſſertationem *de natura crepuſculorum.*

REDEMTVS BARANZANVS, Vercellenſis, cuius extat Ουρανογνωσία, *ſeu vniuerſa cælorum doctrina:* opus tamen phyſicum magis, quam mathematicum.

IO. KEPLERVS magni nominis fuit, & ex Schola *Mæſtlini*, quem Tubingæ audiuit, prodiit. Inter cetera eius, vt ſunt,

C. XXXIV. Aſtronom. quæ *de ſtella Martis motibus*, item *de ſtellis Iouialibus* ſcripſit, laudatur *Epitome Aſtronomiæ Copernicanæ*, & *Aſtronomia noua Aſtrologorum*. Vide ſupra in Geometricis & Arithmeticis.

LIBERTVS FROMONDVS, ſeu FROIDMONT, Profeſſor Theologiæ Louanienſis, & *Cornelii Ianſenii*, qui ad epiſcopatum Iprenſem vocatus eſt, ſucceſſor, literis humanioribus & Matheſeos ſtudiis maxime excultus fuit. Scripſit diſſertationem *de Cometa anni 1618.* & *Anti-Ariſtarchum, ſeu de orbe terræ immobili*; item *Veſtam, ſeu Anti-Ariſtarchi vindicem contra* PHILIPPVM LANSBERGIVM, qui *Commentarium de motu diurno & annuo, veroque adſpectabilis cœli typo* emiſit, verſum Latine a *Martino Hortenſio*.

CHRISTOPHORVS LONGOMONTANVS, Danus, qui octennio integro cum *Tychone Brahe* vixit, & Matheſin in Academia patria docuit, *Aſtrologiam Danicam* ſcripſit, quam excudere Amſtelodami fratres Blaewii 1640.

§. 20.

WILLEBRORDVS SNELLIVS, ſupra inter Geometras locum ſuum tenuit. Idem vero Aſtronomiæ quoque operam dedit: & memorat de eo *Voſſius*, magnum omnino virum extitiſſe, ſed non ſuo pretio a ſuis æſtimatum.

MARTINVS HORTENSIVS,

extra

extra ordinem nobis paulo ſuperius laudatus eſt. Eius extat *reſponſio ad ea, quæ Keplerus præfixerat ephemeridi 1624.* vt & diſſertatio *de Mercurio ſub ſole viſo & Venere inuiſa*, ſcripta ad *Petrum Gaſſendum*, de quo ſupra. C XXXIV. Aſtronom.

L. PHILIPPVS MVLLERVS, Matheſeos in Lipſienſi Academia Profeſſor, *Arithmetices & Geometriæ Eclogas* ex operibus *Ariſtotelis* excerpſit atque expoſuit. Editæ ſunt cum *Iani Auguſti Vogelii*, & diſcipuli eius *Valentini Hartungi*, Med. Profeſſoris, *κυκλοπαιδεία* ex eodem *Ariſtotele* ſelecta.

GVIL. IANSSONIVS CAESIVS, ſeu BLAEV, Amſtelodamenſis, ſphæris globisque cœleſtibus conſtruendis priorum omnium vicit induſtriam, primusque duplicem ſphæram Copernicanam fecit; ingenti quoque gloria potitus ob ingentem illum & pulcherrimum Quadrantem, qui Lugduni Batauorum conſpicitur in turri, vnde Obſeruationes fiunt Aſtronomicæ. Scripſit etiam patrio ſermone *Inſtitutionem Aſtronomicam*, quam Latine vertit *Martinus Hortenſius*, Matheſeos in Gymnaſio Amſtelodamenſi Profeſſor. Agitauerat laudatus *Blaeuuius* deſcriptionem Cœli in plano, quæ LX. ingentibus laminis comprehenderetur; ſed morte præventus, quod conceperat, præſtare non potuit. Interim id ſe præſtiturum putat *Io. Blaeuuius* filius, ICtus idem atque Matheſeos ſtudiis egregie excultus.

PETRVS GASSENDVS, etiam

 hic

C. XXXIV. Aſtronom. hic nominandus erit, cuius inter alia extant *Epiſtolæ duæ ad Petrum Schickardum de Mercurio in ſole viſo & Venere inuiſa*, emiſſæ Pariſ. 1631. *Epiſtolicæ* ſuæ *exercitationi aduerſus Fluddum*, quæ prodiit Pariſiis 1602. attexuit *Appendicem obſeruationum cæleſtium*, multaque alia ſcripſit.

WILH. SCHICKARDVS etiam huc ſpectat, vir non Orientalibus modo literis, quas Tubingæ docebat, ſed & mathematicis ſcientiis excellens. Extat eius diſſertatio *de Mercurio ſub ſole viſo & aliis nouitatibus Vranicis* ad modo laudatum *Petrum Gaſſendum.* Tubingæ 1632.

ADRIANVS METIVS, Alcmarianus, ſuperius quoque nobis non ſemel memoratus, an. 1631. in lucem edidit *Primum mobile*, & in *Geometriæ* ſuæ parte quinta complexus eſt *Problemata Aſtronomica Geometrice delineata & Arithmetice reſoluta. Adriani* huius frater *Iacobus Metius* Tubum Opticum, ſiue Teleſcopium inuenit & propterea inter Aſtronomos etiam locum merito haberet, niſi eo inſtrumento magis in terris, ac ad terras longe diſſitas dimetiendas vſus eſſet. *Galilæus de Galilæis* primus hunc Tubum Batauum cœlo admouit.

LAVRENTIVS EICHSTADIVS, Medicus, Stetini 1636. edidit *Pædiam Aſtrologicam;* poſtea etiam *Ephemerides*, & *Tabulas Harmonicas motuum cœleſtium.*

ABDIAS TREW, Matheſin Altdorffii docuit, & *Aſtronomiæ partem Sphæricam* accurate conſignatam edidit. C. XXXIV. Aſtronom.

Magnum etiam hodie decus huius ſcientiæ eſt ISMAEL BVLLIALDVS, qui an. 1640. *Aſtronomiam Philolaicam*, a *Philolao* Pythagorico, qui iam cum aliis olim ad diurnum terræ motum *Copernico* præiuit, dictam emiſit. In Prolegomenis libri huius hiſtoriam originis ac progreſſus Aſtronomiæ exponit.

IO. HEVELIVS Gedani 1647. *Selenographiam* edidit.

IAC. VSSERIVS, Archiepiſcopus Armachanus & totius Hiberniæ Primas, diſſertationes edidit, *de Macedonum & Aſianorum anno ſolari, cum Græcorum Aſtronomorum parapegmate ad Macedonici & Iuliani anni rationes.* Laudat hunc virum præ ceteris *Voſſius* in opere de Scientiis Mathematicis.

LEO ALLATIVS Latine vertit *Procli Diadochi Paraphraſin in Ptolemæi libros IV. de ſiderum affectionibus.* Auctor Romæ degit. Opus edidit Elzeuirius Lugduni Batauorum. Hoc *Procli* opus ſupra quoque laudauimus inter opera Græcorum Aſtronomorum.

GODOFREDVS WENDELINVS quoque maxime *Voſſio* laudatur.

Cap. XXXV.
Aſtrolog.

CAPVT XXXV.

DE SCRIPTORIBVS ASTROLOGIAE APOTELESMATICAE.

§. I.

De astrologia iudiciaria celebris eſt controuerſia. Impugnant eam Theologi plerique ad textus Scripturæ vtriusque Teſtamenti. Ex veteribus *Paulus Merula* in *Coſmographicis* & *Barclaius* in *Argenide*. Sed Aſtrologi ſemper exceperunt, Theologos & Philoſophos ex alienis principiis agere, neque artem ipſam intelligere. Huic ergo obiectioni abunde occurſum eſt a *Petro Gaſſendo*, qui *Philoſophiæ Epicureæ* inſeruit totum tractatum, *de præſignificationibus ſiderum*, atque Aſtrologos ex ſuis principiis, ſummus ipſe Mathematicus, ita conuicit, vt, quod ſolide reſpondere poſſint, non ſint inuenturi.

„Potuiſſemus ab Aſtrologia initium fa-„cere: quam donec Theologi ſcripturis, „philoſophi rationibus impugnarunt, „ſemper occaſionem ſuſpicandi ſibi reli-„ctam cauſſati ſunt aliqui, quaſi non ſatis „illi myſteria mathematicarum ſcientia-„rum intelligerent. At poſtquam inter „Principes doctiſſimorum Mathematico-„rum ſuſpiciendus *Petrus Gaſſendus* o-„mnes Aſtrologiæ apoteleſmaticæ hypo-„theſes,

„theſes, ſingulasque artificii curioſe ſtru-
„cti partes in propria domo, vt ſic dicam,
„domeſticisque viribus vanitatis conuicit
„ac funditus deleuit, non video, cur re-
„pertis frugibus glande paſci velint qui-
„cunque probatum dare nequeunt, glan-
„des frugibus meliores eſſe. Niſi enim
„id propediem fiat, exequias ire tempus
„eſt *ſtultæ illi filiæ, quæ ſuo apud magna-
„tes quæſtu ſapientem matrem* (ex *Kepleri*
„dicto) *alere conſueuerat*. Huic ergo
„curioſarum artium principi extinctæ
„haud grauatim ceteræ matæotechnicæ, ſi
„inſtituti ratio ferret funus apparare, con-
„ſepelirentur. *Diſſ. T. I. p. 29.*

„Aſtronomiæ coloribus nimis auda-
„cter ſe ſubinde ornat illa meretricula,
„quam nonnemo ex ſummis Mathema-
„ticis vocat, Aſtrologia. Quam adeo non
„commendamus homini politico, vt po-
„tius infinitis exemplis oſtendere parati
„ſimus, quantum ſit homini politico in o-
„mni ciuili actu conſilioque impedimen-
„tum, ſi eiusmodi aſſertionibus animum
„accommodauerint. Notum eſt veriſſi-
„mum *Taciti* elogium, quo Aſtrologos
„inſignit, dum vocat eos *genus hominum
„potentibus infidum, ſperantibus fallax.*
„Poſſuntque loco conſilii haberi, quæ con-
„tra vanitatem Aſtrologiæ diſputat a-
„pud *Gellium Phauorinus* XIV, 1. & *Bar-
„claius* in Argenide. *Diſſ. T. III. p. 496. ſq.*

§. 2.

Cap. XXXV. Aſtrolog.

§. 2.

Scriptores Aſtrologiæ ſtricte ſic dictæ, ſeu iudiciariæ quod attinet, licet aliqui auctorum modo in Aſtronomicis nominatorum, in ea quoque ſe exercuerint; tamen inter alia vetera huc ex profeſſo ſpectat CL. PTOLEMAEI, quam quidem etiam ſupra laudauimus, *σύνταξις τετράβιβλος*, quæ ſcripta eſt ad Syrum fratrem, & Latine expreſſa a *Leone Allatio*, edita Lugduni Bat. ab Elzeuiris 1635. *Porphyrii* εἰσαγωγὴ εἰς τὴν ἀποτελεσματικὴν τοῦ πτολεμαίου; nec non Ἐξήγησις illa anonymi, ſiue *Procli* (de qua ſupra etiam aliquid eſt dictum) εἰς τετράβιβλον τοῦ πτολεμαίου. Vtrumque opus Græco-Latine editum Baſileæ ab Henr. Petri 1559.

PTOLEMAEVS.

Extat eiusdem *Ptolemæi Centiloquium ſiue centum enunciata* ſeu ſententiæ, quod opus Græce καρπὸς inſcribitur (nimirum quia *Ptolemæus* in eo indicat, quis fructus ex Apoteleſmaticis percipi poſſit) & vulgo HERMETI (de quo paulo ante inter Arabes, & cuius liber, ſed Latine tantum, *de Reuolutionibus Natiuitatum* ab *Hieronymo Wolffio* editus Baſil. 1559. vna cum *Porphyrii Iſagoge* excuſus extat) tribuitur, Latine reddidit *Ioulanus Pontanus* & Commentario illuſtrauit, ſicut & ante factum a *Trapezuntio*.

§. 3.

HEPHAESTIO.

Huc amplius pertinent Excerpta ex HEPHAESTIONE, Thebano, & aliis veteribus, *de XII. Zodiaci ſignis & eorum effectis*, item

item alter libellus ὅσα οἱ πλανώμενοι ἀςέρες ἐν ἑκάςῳ τῶν ζωδίων σημαίνεσιν, hoc eſt, *quid Planetæ in vnoquoque Zodiaci ſigno ſignificent*; & HERMETIS TRISMEGISTI, Ἰατρομαθηματικὰ, hoc eſt, *medicationes rationibus Aſtrologicis conuenientes, ad Ammonem Ægyptium.* Quæ tria opuſcula Græce cum verſione ſua, vt & libellum, *de circulo ſolari*, primus edidit *Ioach. Camerarius.* Cap. XXXV. Aſtrolog. HERMES.

Adde *Florida* VETTII VALENTIS, itidem a *Camerario* edita. Huius *Valentis* Ἀνθολογία Græca Romæ aſſeruari dicitur. VETTIVS VALENS.

§. 4.

Ex Latinis potiſſimi ſunt MANILIVS, de quo iam ante, & IVLIVS FIRMICVS MATERNVS Aſtronomικῶν libris VII. Vixit is temporibus Conſtantini M. MANILIVS FIRMICVS MATERN.

„*Iulius Firmicus Maternus*, in fol. Baſileæ; eruditus ſcriptor. *Comment. de Script. p. 70.*

„*Iulii Firmici Materni* opus Aſtronomicum libris VII. laudatur, ex editione „Herwagiana, Baſil. in qua & alii huius „πραγματείας auctores exhibentur. Au„ctor etiam valde eruditus ſubinde facit „excurſationes & digreſſiones politicas. *Secula IV. p. 387.*

§. 5.

Latinis addi poſſunt Arabum nonnulli; vtpote

Cap. XXXV. Aſtrolog.

ALBOHAZEN HALY

vtpote ALBOHAZEN HALY, filius Abenragelis, qui reliquit librum *de Aſtrorum iudiciis ſiue fatis ſtellarum.* Eum ex Arabico Hiſpanice reddi iuſſit Alphonſus X. Caſtellæ Rex; ex Hiſpanico Latine reddidit *Ægidius de Tebaldis*, Parmenſis. Editus eſt Venetiis primum, & poſt Baſileæ 1550.

ALCHABITIVS.

ALCHABITIVS etiam (de quo ſupra quoque in Opticis) qui *Iſagogen* compoſuit *ad ſcrutanda aſtrorum iudicia, deque planetarum coniunctionibus*, verſus eſt per *Ioannem Hiſpalenſem*, excuſus autem Venetiis 1491. atque iterum 1521. cum expoſitione *Io. de Saxonia.*

ARCANDA

ARCANDA, vel ARCANDVS, qui etiam ALCANDRINVS, librum compoſuit *de veritatibus & prædictionibus Aſtronomiæ & præcipue Natiuitatum*, editum Pariſ. 1542.

§. 6.

BETHEM.

BETHEM & ipſe *Centiloquium* ſeu centum Aphoriſmos de Aſtrologia iudiciaria reliquit; item libellum *de horis Planetarum* Venetiis excuſum 1493. & Heruagius Baſileæ cum *Iulio Firmico* & aliis 1530. edidit.

OMAR.

OMAR, ſeu AOMAR, vel HOMAR *de Natiuitatibus* tres libros condidit, quos itidem edidit Heruagius Baſileæ.

ZAHEL BEBITZ.

ZAHEL, ſeu ZEEL BEBITZ, qui neſcio an idem ſit fortaſſe cum *Arzahele Meſſallah*, de quo ſupra. Opus *de temporum ſignificationibus in iudiciis*, item alterum *de*

Ele-

Electionibus ſcripſit. In poſteriori id exſe- quitur, qua cœli conſtitutione agere conue- niat id, quod in animo habemus. *Nic.Pruckmerus* vna cum *Firmico* & aliis Baſileæ edendum curauit, A. C. 1533. Cap. XXXV. Aſtrolog.

ZEAZAR, Babylonius, *de Aſtrologia* Arabice opus quoddam condidit, teſte *Geſnero*. ZEAZAR.

§. 7.

Arabibus bene adiungitur, qui circa A. C. 1510. effulſit, inclytus ille R. MOYSES ben MAIMON ſeu MAIMONIDES, qui ab initialibus nominis ſui literis R. AMBAM ſolet nuncupari. Hic cum alia multa compoſuit, tum librum etiam *de Aſtrologia ſeu ſiderum viribus & effectibus*. Primus eum Hebraice edidit, ac Phyſicæ ſuæ ſubiunxit *R. Aben Tybbon*, Latineque vertit *Io. Iſaac*, Levita Germanus, Hebraicarum literarum in Academia Colonienſi Profeſſor. Coloniæ vero excudit Maternus Cholinus 1555. Plura qui de hoc viro voluerit, adeat *Io. Buxtorffii* præfationem præfixam operi *Maimonidæ*, quod inſcribitur *Doctor perplexorum*, ſeu *dubitantium*. MAIMONIDES.

§. 8.

Sequuntur nunc alii, & quidem IO. FRANC. OFFVSIVS, *de diuina aſtrorum facultate*, Pariſiis.

IO. GARCAEVS, qui ſupra quoque nominatus eſt, ſcripſit *Methodum Aſtrologicam*.

NIC.

Cap. XXXV. Aſtrolog.

NIC. WINCKLERVS *de Aſtrologia* ſcripſit.

HENR. a LINDHOVT, Bruxellenſis Medicus, *Speculum Aſtrologicum* diuulgauit. Prodiit hoc opus Francofurti cum præfat. *Goth. Arturi*, Dantiſcani.

IO. TEISNIERIVS, Hannonius, A. C. 1662. Coloniæ edidit *libros VIII. de Phyſiognomia, Chiromantia, effectis ſolis in quaque domo.*

WOLFGANGVS STALERVS *Dianæam Aſtrologicam;* item *Mercurium.*

ALEXANDER de ANGELIS *in Aſtrologos coniectores* ſcripſit.

IO. BAIERVS, Rheinanus, IC. *Schemata omnium ſiderum.*

HENR. RANZOVIVS, de quo etiam ſupra, *Themata cœleſtia.*

BONAVENTVRA CAVALLERIVS, de quo itidem antea iam inter Geometras, *Directorium generale vranometricum,* opus perutile in omnibus fere mathematicis ſcientiis.

GVIL. STVCKIVS *Prognoſtica ab anno 1588. vsque ad finem mundi,* Tiguri.

§. 9.

Spectant huc quoque ANTIOCHI TIBERTI, Cæſenatis, *de Chiromantia Libri III.*

IO. ROTHMANNI *Chiromantia theorica & practica.*

SAM. FVCHSII *Metopoſcopia.*

RVD.

RVD. GOCLENII, iunioris, *Phyſiognomia & Chiromantia.*

Adde iunioribus his ex antiquioribus paulo GVIDONEM BONATVM, Foroiulienſem, qui præter id opus, quod ſupra in Aſtronomicis laudauimus, etiam aliud *de Aſtrologia iudiciaria* ſcripſit.

Item PETRVM APONENSEM, qui *Aſtrolabium planum* reliquit, cuius opera multa prognoſtica continent. Eſt autem idem hic, qui *Conciliator* dictus eſt, ob librum, quo veterum Medicorum ſcripta conciliauit.

§. 10.

Contra Aſtrologiæ partem *ἀποτελεσματικὴν*, ſeu, vt vulgo vocant, *iudiciariam* multi ſcripſerunt, ſuntque eorum etiam aliqui iam ſupra nominati. Nunc nominaſſe ſufficiat IOANNEM SARISBERIENSEM Lib. II. *Policratici* c. 19. HIERON. SAVONAROLAM, in opere egregio, quod aduerſus hanc Aſtrologiam diuinatricem ſcripſit; ANTONIVM BERNARDVM, Mirandulanum, *Monomachiæ* Lib. 22. ſqq. IO. PICVM, Mirandulanum, libris *de Prænotione*, quem ſupra quoque nominauimus, vt & ALBERTVM PIGHIVM, cuius opus ad Auguſtinum Niphum Stephanus ſenior edidit an. 1518. MICH. MEDINAM Lib. II. *de recta in Deum fide*; IVLIVM CYRENIVM, in libris *de Fato*; IO. LENSAEVM, Belliolanum, in *Oratione*

Cap, XXXV. Aſtrolog.

tione contra Genethliacorum ſuperſtitionem; THOMAM GARZAEVM *in Vniuerſali platea;* FRANCISCVM VALESIVM *de ſacra Philoſophia* c. 31. PETR. GREGORIVM, Toloſanum, in *Arte mirabili;* PERERIVM Lib. II. *in Geneſin*, qui etiam tres edidit libros *aduerſus fallaces & ſuperſtitioſas artes, videlicet Magiæ, Oneirocritices, & Aſtrologiæ iudiciariæ.* Adde his IO. BARCLAII elegantiſſimam tractationem in *Argenide*, & conſule præterea POSSEVINVM in *Bibliotheca ſelecta;* GEORGIVM RAGVSEIVM, Venetum, libro *de diuinatione;* IANVM NICIVM ERYTHRAEVM L. XII. epiſt. 12. ad Caſparem Cælium equitem.

CAPVT XXXVI.

DE SCRIPTORIBVS CHRONOLOGICIS.

§. 1.

EGimus hactenus de vtraque Aſtronomiæ parte, cum μετεωρολογικῇ, tum ἀποτελεσματικῇ. Nunc cum CHRONOLOGIA etiam ad Aſtronomiam reducatur; quatenus ſcilicet dependet a doctrina motuum cœleſtium; merito quoque enumerabimus ſcriptores illos, qui ſupra, cum de Chronologia, quatenus ad hiſtoriam pertinet, ageremus, enumerati non fuerunt.

§. 2.

§. 2. C. XXXVI.

Chronologi veteres aut ſupra iam a nobis laudati ſunt, aut, ſicut etiam *Voſſio* placuiſſe videmus, inter Hiſtoricos veteres Græcos Latinosue referuntur. Chriſtiani, qui antiquiſſima mundi tempora melius nouerunt, paucis nunc a nobis attingentur. Chronolog.

§. 3.

Antiquiſſimus horum cenſendus eſt IVLIVS AFRICANVS, quem in Chronico ſuo exſcribere ſolet *Euſebius Cæſarienſis*, de quo ſupra. IVL. AFRICANVS.

„*Iulii Africani Chronicon* a condito orbe ad Macrinum Imp. periit. *Sæcula IV. p. 272.*

THEOPHILI, Epiſcopi Alexandrini, tres ſuperſunt *Epiſtolæ Paſchales*, interprete B. *Hieronymo*. THEOPHILVS ALEX.

ANIANVS, monachus Ægyptius, exemplo *Euſebii*, *Chronologiam* condidit. ANIANVS.

MAXIMVS, martyr, plurima ſcripſit, partim edita, partim inedita. In his *de Paſchate Dominico*, vbi totius Calendarii ratio corrigitur, cum breui ſub finem Chronologia. Extat id opus in Bibliotheca Vaticana. MAXIMVS.

§. 4.

ISAACVS ARGYRVS non ſemel ſupra quoque a nobis memoratus eſt. Commentatus vero Græce eſt *de Paſchatis correctione*. IS. ARGYRVS.

ANATOLIVS, Alexandrinus, vir vndecunque doctus præter *Inſtitutiones Arith-* ANATOLIVS.

C. XXXVI. Chronolog. *meticas*, Græce etiam volumen compoſuit *de tempore celebrandi Paſcha.*

BARLAAMVS. BARLAAMVS, monachus, de quo in Arithmeticis, poſt tot Græcorum alios lauream quæſiuit commentatione, *de ratione inueniendi tempus celebrandi Paſcha.*

GE. GEM. PLETHO. GEORGIVS GEMISTVS PLETHO, Conſtantinopolitanus, *de menſium ac annorum ordine dierumque dimenſione* Græce ſcripſit.

§. 5.

AMBROSIVS. Sub Theodoſio M. AMBROSIVS, Epiſcopus Mediolanenſis, luculentam epiſtolam ſcripſit *de tempore celebrandi Paſchatis*, eſtque ea epiſtola 83. libri decimi. Notas in eam ſcripſit *Nic. Mullerus*, quas *Tabulis* ſuis *Friſicis* addidit.

DIONYSIVS EXIGVVS. Sub Iuſtino & Iuſtiniano Impp. DIONYSIVS, abbas Romanus, cognomento *Exiguus*, fuit, qui anno 526. exarauit *Cyclum* ſuum *Paſchalem*, & a quo cœpit conſuetudo numerandi annos a Chriſto nato; ſicut ante ordiebantur Romani ab Vrbe condita. AEra vulgaris *Dionyſiana* multis hodie dicitur; quæ tamen biennio minimum præuertit Chriſti natalem; ſicut hunc errorem ſuum etiam ipſe agnouit *Dionyſius*, vt prodit *Sigebertus* & ex eo *Paulus Foroſempronienſis* Lib. XIII. c. 6.

ELBODVS. ELBODVS, Britannus, *de Celebratione Paſchatis* volumen condidit.

FINNANVS, Anglus, Epiſcopus, ore

& calamo tuebatur opinionem de celebratione Paſchatis luna XIV. quæ in Britannia ab eius eccleſiæ incunabulis fuit recepta. Nam primitus Britanni non ſequebantur conſtitutionem Concilii Niceni, & cum Quartadecimanis paſcha celebrabant, qui ſe Ioannis Euangeliſtæ, Polycarpi, aliorumque exemplo tuebantur. Vt ita veriſimile ſit, Britannos non ab Romana Eccleſia, ſed Aſiaticis, aut Græcis primum fuiſſe conuerſos.

C. XXXVI. Chronolog. FINNANVS

§. 6.

VENERABILIS BEDAE ſupra iam inter Aſtronomos mentionem fecimus. Scripſit ille multa etiam in Chronologicis.

BEDA.

HERMANNVS CONTRACTVS, de quo ſemel iterumque dictum eſt, & ipſe *Computum* reliquit.

HERMANNVS CONTRACTVS.

MARIANVS SCOTVS quoque illuſtrem poſuit operam in annis Domini colligendis. Emiſit librum *de Computo*, item *Emendationes Dionyſii*; adhæc *de Cyclo Paſchali*. Reliquit etiam *Chronicon*, quod perduxit ad annum 1083.

MARIANVS SCOTVS.

SIMON BREDONVS, Anglus, qui, vt arbitror, etiam inter Aſtronomos ſupra a nobis collocatus eſt, librum contexuit *in Roberti Lincolnienſis Computum Eccleſiaſticum*.

C. XXXVII. Geograph.

CAPVT XXXVII.

DE

SCRIPTORIBVS GEOGRAPHICIS.

§. I.

PRiori parte Coſmographiæ abſoluta, ſequitur nunc altera, GEOGRAPHIA, *quatenus ad Matheſin pertinet, & globum hunc terraqueum dimetiri docet, cum relatione ad ſphæram cœleſtem, Nam de Geographiæ parte hiſtorica ſupra dictum eſt.*

§. 2.

Placet tamen hic addere etiam ſcriptores quosdam ſupra, cum de hiſtoria locorum ageretur, prætermiſſos: id quod paulo ante in Chronologis etiam factum eſt.

§. 3.

Geographi Græ. minores.

Geographos Græcos minores poſt Heſchelium ſupra laudatum edidit non ita pridem V. Cl. Io. Hudſonus, *cum Interpretatione & Notis, adiectis* Henr. Dodwelli, *eruditiſſimi viri, Diſſertationibus. Priori volumine complexus eſt* περίπλων *ſcriptores,* HANNONEM, SCYLACEM, AGATARCHIDEM, ARRIANVM, NEARCHVM, MARCIANVM *& anonymum* Peripli Ponti Euxini *ſcriptorem: altero* DICAEARCHVM, ISIDORVM CHARACENVM, SCYMNVM CHIVM, PLVTARCHVM de fluuiis, AGATHEMERVM, *& anonymi* Epi-

Epitomen Strabonis: *tertio* DIONYSII *Byzantii* Anaplum Boſphori Thracii *ex Latina verſione* Petri Gyllii, ARIANI, *ſeu potius anonymi* Deſcriptionem Ponti Euxini, Excerpta *ex* GEORGII MEDICI CHRYSOCOCCAE Syntaxi Perſarum, CL. PTOLEMAEI Tabulam vrbium inſignium, *anonymi* expoſitionem totius mundi & gentium, PTOLEMAEI Arabiam, ABVLFEDAE deſcriptionem Choraſmiæ & Mawaralnahræ, *eiusdemque* deſcriptionem Arabiæ, Maris Perſici & rubri *hactenus ineditam*; & CL. PTOLEMAEI Catalogum ſtellarum fixarum: *quarto vero volumine exhibet* DIONYSIVM PERIEGETEM *cum* Euſtathii *Commentariis & Latina verſione*, PRISCIANI *item* Periegeſin, *&* RVFI FESTI AVIENI oram maritimam *& alia quædam minutiora*. C. XXXVII. Geograph.

§. 4.

Ex his iam antea prodierant, præter ſupra in tractatione de Geographia Hiſtorica recenſitos, HANNO, *opera* Sigiſm. Gelenii HANNO. *primum, deinde* Conradi Geſneri, *& denique* Abr. Berkelii; AGATARCHIDES *cura* AGATARCHIDES. Henr. Stephani, *& denuo* Rob. Bretti; NEARCHVS *in* Arriani Indicis; NEARCHVS *Anonymi* Periplus Ponti Euxini *ab* Iſ. Voſſio *&* Gronouio *etiam* Scylaci *ſubiunctus*; SCYMNVS CHIVS SCYMNVS. *in Hæſcheliana Geographorum collectione ſub nomine* Marciani Hera-

C. XXXVII. Geograph. racleotæ, & *ſeorſim cura* Eraſmi Vindingii; PLVTARCHVS *per* Sigiſm. Gelenium, & *emendatior per* Phil. Iac. Mauſſacum. AGATHEMERVM Sam. Tennulius, & *deinde* Iac. Gronouius *cum* Scylace *ediderat;* Strabonis Epitomen Hier. Gemuſæus. DIONYSIVS *Byzantinus, reperitur in* Petri Gyllii Comment. de Boſphoro Thracio; GEORGIVM MEDICVM Iſmaeli Bullialdo *debemus;* Expoſitio mundi a *Iac.* Gothofredo *primum eſt euulgata;* ABVLFEDA *vero ab* Io. Grauio.

PLVTARCHVS. AGATHEMERVS. DIONYSIVS. GEORG. MEDIC.

§. 5.

ABVLFEDA. *Scripſit autem* ABVLFEDA, *non Hamatæ modo in Syria, ſed Geographorum etiam Arabum Princeps, cuius modo meminimus,* Directorium Regionum, *quod MS. fuit in Bibl. Palatina:* Guil. Poſtellus *Compendium eius operis Latino ſermone concinnauit;* Guil. *vero* Schickardus *Latinam totius libri interpretationem; id quod & Grauio in deſtinatis fuiſſe intelligo. Nihil tamen eius præter Specimen Grauianum geminum huc vsque prodiit, tum ipſius, tum V. Cl.* Io. Hudſoni *opera. Neque dicere habeo, quid de Sebiſianis promiſſis deinceps ſperandum ſit.*

Anonymus Arabs Hortum Geographicum *ſcripſit, quem Latine conuertit* Bernardinus Baldus, *Guaſtallæ Abbas: quæ forte dudum ex* Marci Velſeri *beneficio legeremus, niſi & ipſius conſilia mors interuertiſſet.*

Geographiæ Nubienſis, *quam Latina ciuitate*

tate donarunt Gabriel Sionita & Io. Heſronita, *Maronita vterque, ſupra iam mentio iniecta eſt.* C. XXXVII. Geograph.

§. 6.

Notitia epiſcopatuum orbis Chriſtiani *ſeu* Codex Prouincialis Romanus *circa an. 1100. conſcriptus, a* Petro Rebuffo & Auberto Miræo *editus.*

ROGERVS BACONVS, *Anglus eruditiſſimus, varia ſcripſit Geographica.*

CHRISTOPHORVS DE BVONDELMONTIBVS *fecit librum* de Geographia *nondum editum.*

AENEAS SYLVIVS, *qui poſtea* Pius II. *præter* Coſmographiam, *reliquit etiam* deſcriptionem Europæ.

IO. REGIOMONTANVS *Annotationibus in* Ptolemæi Geographiam *editis errores Latini interpretis,* Iac. Angeli, *caſtigauit.*

In eundem Ptolemæum *opus mirandum emiſit* NIC. DONIS, *cum nouis tabulis.*

MARSILIVS BERLINGERVS, de Geographia libros VI. *carmine conſcripſit.*

DOMINICVS MARIVS NIGER, *Venetus*, Commentariorum Geographiæ libros, *non XI. modo, quod titulus promittit, ſed XXVI. laudabili induſtria edidit.*

LAVRENTIVS CORVINVS, *Nouoforenſis,* Geographiam Orbis inhabitati *condidit.*

C. XXXVII. Geograph.

§. 7.

ANT. NEBRISSENSIS Coſmographiam *reliquit & Iſagogen in eandem.*

IO. STOEFLERVS, *Prof. Tubingenſis, ſupra in Aſtrologis laudatus, Coſmographicas deſcriptiones aliquot; librum item* de artificioſa globi terreſtris compoſitione, *nec non* de duplici proiectione in planum *elaborauit.*

IO. STOBNIZA, *Polonus*, Introductionem in Ptolemæum *edidit Cracouiæ 1519. additis longitudinibus & latitudinibus regionum & oppidorum celebriorum.*

IO. BALANTYNE, ſeu BELLENDANVS, *Scotus*, Coſmographiam *ſermone Scotico ſcripſit, vt &* Albaniæ deſcriptionem.

IO. VERNERVS, *præter* Ptolemæi *librum I. Latine a ſe redditum, libellum* de quatuor aliis planis terrarum orbis deſcriptionibus *& alia edidit.*

HENR. GLAREANVS *librum* de Geographia *reliquit.*

IO. DRYANDER, Introductionem Coſmographiæ, *cum* principiis Geometriæ & Aſtronomiæ ad hoc ſtudium neceſſariis *emiſit.*

ORONTIVS FINEVS, *plus ſimplici vice iam laudatus, euulgauit* Orbis deſcriptionem ad effigiem ordis humani; Galliæ *item* tabulam *& alias; nec non* Planiſphærium Geographicum.

IAC.

IAC. ZIGLERVS *ſeu* CIGLERVS *ſua* deſcriptione Terræ ſanctæ *priorum induſtriam vicit;* Scandinauiam *item* Indiamque *deſcripſit*. C. XXXVII. Geograph.

GEORGIVS RITHAYMERVS Compendium de ſitu orbis terrarum *emiſit*.

AEGIDIVS TSCHVDVS, *librum edidit eruditum* de priſca & vera Alpina Rhetia ceteroque Alpinarum gentium tractu.

CASP. VOPEL, *Medelbachius*, *opere Coſmographico*, *binisque globis editis inclaruit. Deſcripſit etiam Europæ Aſiæ & Africæ partes maritimas; item Rhenum a fontibus vsque ad bina oſtia.*

FEDERICVS PINTIANVS Caſtigationes in Plinium, *item* Emendationes in Melam *ſcripſit*.

§. 8.

GVIL. POSTELLVS *edidit librum* de Etruria, Coſmographiam ſeu librum de vniuerſitate, *itemque* Syriæ deſcriptionem ſeu Chorographam terræ ſanctæ.

ROB. RECORDVS Iſagogen Coſmographiæ, *& librum* de vſu Globorum *reliquit*.

GVIL. BARLOVVE *præter* Dialogos, *etiam* Coſmographiam *publicauit*.

WOLFG. LAZIVS, *cuius ſupra inter ſcriptores hiſtoriæ variæ facta eſt mentio, edidit etiam* deſcriptionem terræ Græciæ, rerumque Græcarum Commentarios.

GVIL. XYLANDER, Strabone Stepha-

C. XXXVII. Geograph. phanoque Byzantino *editis*, *bene de ſtudio Geographico meruit.*

IO. HONTERVS, *Coronenſis*, *carmine* de rudimentis Coſmographiæ, *& proſa* Principia Aſtronomiæ & Geographiæ *tradidit.*

PHIL. APIANVS, *Petri F.* deſcriptionem Bauariæ *iuſſu Alberti Ducis Bauariæ elaborauit, a quo ingens operæ tulit pretium.*

BENEDICTVS ARIAS, *Montanus*, Antiquitates Iudaicas *edidit*, *in quibus pleraque Geographici ſunt argumenti.*

ADR. IVNII Batauia, opus *poſthumum a* Iano Douza *editum.*

BERNARDINVS BALDVS, *præter anonymi Arabis* Hortum Geographicum *ſupra laudatum, edidit quoque* Vniuerſi Orbis Geographiam & Hiſtoriam ex plus quam 700. ſcriptoribus contextam.

SIMON STEVINVS, *de quo pariter ſupra plus ſimplici vice dictum eſt*, Geographiæ libros VI. *conſcripſit.*

PAPIRIVS MASSONVS Deſcriptionem fluminum Galliæ *reliquit.*

CORNELIVS de IODE, *Antverpianus diuulgauit* Introductionem Geographicam in Europæ, Aſiæ, Africæ & Americæ tabulas a ſe editas.

§. 9.

ANTONIVS de HERRERA Americam ſiue Indiam Occidentalem *deſcripſit admodum accurate*; *quod opus ex Hiſpa-*

Hiſpanico Latine reddidit Caſp. Barlæus. C. XXXVII. Geograph.

PETRVS BERTIVS, *non tabulas modo Geographicas*, Ptolemæique Geographiam *emiſit*, *ſed &* rerum Germanicarum libros III. Orbisque terrarum Breuiarium, *&* de aggeribus & pontibus ad mare ſtructis digeſtum nouum.

ADRIANVS ROMANVS *edidit* Theatrum Mundi ſ. Orbis præcipuarum vrbium deſcriptionem.

BARTH. KECKERMANNI *inter poſthuma ſunt libri II.* Syſtematis Geographici.

IO. MICRAELIVS *an. 1616. edidit Stetini* Arithmeticen & manuductionem ad globi cœleſtis & terreſtis, tabularumque Geographicarum vſum.

WILLEBRORDVS SNELLIVS Eratoſthenem Batauum, ſeu de vera terræ ambitus quantitate *librum emiſit*.

ANDREAS CORSALIVS, *Florentinus*, de nauigatione maris rubri, *itemque* de ſinu Perſico *ſcripſit*.

§. 10.

Partem Geographiæ Mathematicam tractant BRIETIVS in Parallelis Geographicis; quod egregium opus exactiſſimis curis accenſeri debet, ſed nondum perfectum eſt.

„Neſcio an mores ſæculi pati queant, „ſi de veteri & noua Geographia vtiliſſi-„me coniungenda mentionem inferam.

In

C. XXXVII. Geograph.

„In quo genere, poſt *Ortelii Conatus Geographicos* in *Veteri Orbe* nuper iterum „editos & cum ceteris hodiernum ſchema „referentibus conferendos, *Brietii Parallela Geographica*, rem alias non ita facilem, quantum fas eſt, in expedito ponent. *Diſſ. T.I. p.11.*

PETRVS APIANVS, inſignis Mathematicus, cuius *Inſtructio Geographica* hic non præteriri debet.

Inprimis autem nuper admodum edidit *Geographiam reformatam* IO. BAPT. RICCIOLVS, opus perfectum præ hactenus editis & laudatiſſimum.

„*Io. Bapt. Ricciolus* in *Geographia reformata* accurate tractat omnia. *Diſſ. ad Lipſii Politica p.97.*

GEMMA, Friſius, de Principiis Geographiæ & vſu Globi Coſmographici.

GVIL. BLAEV, *de vſu globorum cœleſtium & terreſtrium*, in 8.

Compendium Geographicum Vltraiectinum, nuper editum.

§. II.

Atlantis Maioris voluminibus V. non ſecure confidere poſſumus. Nam quæ editæ ſunt deſcriptiones, ex *Munſteri Coſmographia*, *Boteri & Honorii deſcriptione imperiorum* mundi & ſimilibus peti poſſunt. Ita Tomus Atlantis continens inſulas Britannicas deſcribitur ex *Gull. Camdeni Britannia*; Tabulæ plurimæ parum accuratæ ſunt. Longe ſatius

tius fuerit, eas ſingillatim & cum certo delectu colligere: vbi valde præ ceteris æſtimari ſolent, quas in Gallia SANSON d'ABBEVILLE edi curauit. Inter Ianſonianas & Blauianas iam hæ, iam illæ ceteris præferuntur. Ceterum in iis, qui tabulas Geographicas ediderunt, excellunt ABRAH. ORTELIVS & GER. MERCATOR. C. XXXVII. Geograph.

„Non ſuffecerit *Atlantis* illius humeris, „cui hodie terrarum orbis onus impoſuerunt, ſecure confidere, cum pluri„mæ tabulæ aliunde requirendæ ſint, in „quibus Geographia illa publicis volumi„nibus celebrata emendatur ac ſuppletur. *Diſſ. T. I. p. 10.*

CAPVT XXXVIII.

DE SCRIPTORIBVS MECHANICIS.

§. 1

EXpediuimus, *quæ de ſcriptoribus Coſmographiæ vniuerſæ, tum Aſtronomicæ, tum Geographicæ monenda videbantur: reſtat nunc, vt ad partem Matheſeos mixtæ poſtremam,* MECHANICEN *pedem promoueamus.* De qua vide *Voſſium* de ſcientiis Mathematicis a c. 45. ad finem partis primæ.

§. 2.

Antiquiſſimus omnium, quorum Mechanica habemus, eſt ARISTOTELES, *ſi modo eius ſit opus illud doctum & elegans, quod* ARISTOTELES.

ho-

C.XXXVIII. *hodie ſub eius nomine ambulat; eius enim nemo*
Mechan. *veterum, præter* Laertium, *meminit.*

AENEAS. AENEAE *Tactica* cum verſione edidit *Caſaubonus.*

„Ante *Polybium* vixiſſe *AEneam*, Ta„cticum, vel ex eo conſtat, quod a *Po„lybio* laudatur. *If. Caſaubonus* cum „verſione & notis ſuis edidit & *Polybio* „ſubiunxit. *Comment de Script. p. 36.*

ARCHIMEDES. ARCHIMEDES, *Scriptorum Mechanicorum Princeps, libros* ἰσοῤῥοπικῶν *ſeu æquiponderantium reliquit, quos ipſi vindicat* Ger. Io. Voſſius *de ſcient. Mathem. c. 49.*

ATHENAEVS. ATHENAEI *de* Machinis bellicis liber *hodieque ſupereſt; de cuius ætate diſputantem vide* Voſſium *loco citato.*

HERO. HERONIS πνευματικά; eiuſdem αὐτοματικά, item πολιορκητικά Venetiis ab Aldo edita ſunt; quædam vero adhuc inedita in Bibliothecis habentur.

PHILO BYZANT. PHILONIS BYZANTII *liber hodieque extat, quo de fabrica turrium, murorum aliarumque munitionum agit, & quo pacto defendantur & capiantur vrbes.*

§. 3.

VITRVVIVS. VITRVVII de Architectura libri X. *non de ædificatione modo operum publicorum & priuatorum, ſed & de Gnomonica & Machinatione agunt.*

„*Virtuuium* doctiſſimum ſcriptorem „præclare doctiſſimis notis ornauit *Ca„ſtilionius;* recudit *Io. Laet* in fol. & præ„cla-

„clare ipſe etiam de eo meritus, qui & alia „adiecit. *Sacula IV. p. 88.* C.XXXVIII. Mechan.

„*M. Vitruuius Pollio de Architectura* „libros X. ad Auguſtum ſcripſit, qui adhuc „hodie præſtantiſſimus in arte ſua habe„tur, omniumque gentium linguis cele„bratur. Editus eſt cum notis *Guilielmi* „*Philandri*, Caſtilionii, Argentorati 1550, „in 4. Plura addidit *Io. de Laet.* ſuæ edi„tioni Chriſtinæ Reginæ dedicatæ Lug„duni Batau. in fol. *Comment. de Script. p. 46.*

Scripſit etiam Tactica SEXTVS IVLIVS FRONTINVS, *cuius alias habemus opus* de Aquæductibus Vrbem influentibus; Stratagematικῶν libros IV. *& librum* de re agraria. FRONTINVS.

„*Sextus Iulius Frontinus* ſub Veſpaſiano, „Tito, Nerua, Traiano, floruit; de quo „meritus eſt præclariſſime *Petrus Scriueri*„*us. Sacula IV. p. 88.*

„*S. Iulius Frontinus* cum Vegetio „editus a *Stewechio* & *Scriuerio*, partim „etiam in auctoribus finium regundorum „a *Rigaltio. Comment. de Script. p. 55.*

AELIANI *Tactica* Græce & Latine *Meurſius* edidit. AELIANVS.

„*Cl. Aelianus*, qui *Tactica* ſua Ha„driano inſcripſit, & *libros XVII. de ani*„*malibus*, & *Variæ Hiſtoriæ libros XIV.* „compoſuit. Eruditiſſimum opus *Ta-*

C.XXXVIII. Mechan. „*ſticorum Sixtus ſarcerius* eruditiſſimis „notis illuſtrauit. *Sacula IV. p. 164.*

ARRIANVS. ARRIANVS, Nicomedienſis, *Tactica* quoque ſcripſit; cuius operis non niſi tria ſuperſunt capita, eaque nondum in lucem edita.

POLYAENVS. POLYAENI *Strategemata Caſaubonus* edidit.

„*Polyænum* Græce & Latine edidit *Caſau-* „*bonus* in 12. *Comment. de Scr. p. 62.*

„*Polyænus*, Macedo, edidit *Stra-* „*tagemata* ad Diuos fratres. De hoc „præclare omnium primus meritus eſt „*Iſ. Caſaubonus*. Scriptor eſt per ſe, ſeu „ſua dote non adeo magni æſtimandus; „multa tamen ex optimis auctoribus de- „ſcripſit. Alias ἐκλογαι non oſtendunt „eruditionem ſcriptoris alicuius. *Sæcula IV. p. 168.*

PTOLEMAEVS. CLAVDII PTOLEMAEI *huc pertinet ſubtilis liber* de Analemmate, *in quem erudite commentatus eſt* Fed. Comunandinus.

IVL. AFRICANVS. IVLII AFRICANI, *celeberrimi illius Chronologi*, Tactica *nondum edita habuit* Voſſius.

„VEGETIVS *de re militari Libr.* „*V.* Auctor eſt optimus & methodo ele- „gantiſſima vtitur, accurateque omnia com- „plexus eſt, vnde etiam ſequentibus æta- „tibus admirationi fuit. Plurima exhibet „ex veteribus; ſtudioſus *Salluſtii*, cuius „ad

„ad lectionem præcellit editio *Petri Scri-* CXXXVIII.
„*uerii;* ſicut omnia exacta ſunt, ad quæ Mechan.
„ſummus ille Criticus manus admouit.
„Quod ad argumentum, multa induſtrie
„in eruditis ſuis notis explicauit, adiectis
„figuris, *God. Stewechius.* Germanice
„verſus *in der Krieges-Kunſt Herrn Wald-*
„*hauſen* reperitur. *Sacula IV. p. 387. ſq.*
„*Vegetius* cum Commentario *Stewe-*
„*chii*, Antwerp. 1505. *Comment. de Script.*
p. 72.
„Parum quidem præclare *Salmaſius* de
„*Vegetio* ſentit, eumque confuſorum paſ-
„ſim temporum & negotiorum, ſum-
„mæque negligentiæ accuſat. Sed nec
„deſunt, qui aliter ſentiant; nec vniuerſe
„talia & in omnibus locis poſſunt admit-
„ti. Notandum præterea, quod *Vegeti-*
„*us* pauciora ex commentariis *Catonis*,
„plura ex principum, Auguſti, Traiani,
„& Hadriani, tum *Frontini* libris deſcri-
„pſerit. *Diſs. T. II. p. 548.*

§. 4.

VRBICIVS Tactica *reliquit, quæ ex-* VRBICIVS.
tant MSta in Bibliothecis Florentiæ & Medi-
olani. Eius Inuentum, quo pedites Romani
equeſtres barbarorum copias ſecure debellare
poſſunt, edidit Nic. Rigaltius *cum* Onoſan-
dro.

ANTHEMII de Machinis *liber ſuper-* ANTHEMI-
eſt in Bibliothecis, Romana, Mediolanenſi VS.
& aliis.

C.XXXVIII. Mechan. MAVRITII *Imp.* de re militari libros XII. *extare teſtatur* Simlerus.

MAVRITIVS. Imp. HERONIS *iunioris ſupra in Geodæticis mentio eſt facta.*

HERO iun. LEO Imp. LEONIS Imp. *de Tacticis* opus, quod idem eſt in Græca Lingua, atque in Latina *Vegetii*, adeoque ei plane παράλληλον, edidit *Meurſius.*

„*Leonis* Imp. opus plane reſpondet ope-„ri *Vegetii*: nam quod ille Latine, hoc „*Leo* Græce explicauit. *Diſs. ad Lipſ. Polit. p. 157.*

„*Leo* Imp. Philoſophus, præter *No-„uellas* ab *Agyllæo* Latine conuerſas, *Epi-„tomas Iuris*, itemque opus βασιλικῶν, „ſeu ἑξηκοντάβιβλον edidit. Τακτικὰ „eius, quæ reſpondent Vegetiano operi „*de re militari*, Græco-Latine *Meurſius* „publicauit: *Vitam Chryſoſtomi* ex *Georgio* „*Alexandrino* a *Leone* veluti excerptam „*Sauilius.* Feruntur & alia eius: Liber „*de aucupio; varia oracula & vaticinia*; „quæque præterea *Poſſeuinus* memorat; „cui addes *G. I. Voſſium* Hiſt. Gr. L. II. c. 25. *De rebus Sac. IX. & X. p. 194.*

ONOSANDER. ONOSANDRI *Strategicum* primus edidit *Nic. Rigaltius.*

CONSTANTINVS PORPHYR. CONSTANTINVS PORPHYROGENNETVS, Imperator, ſcripſit *Tactica; de Thematibus ſ. diſtributione Prouinciarum*, item *de Imperio adminiſtrando ad filium.*

„An-

„Ante omnes nominandus eſt *Conſtan-* C.XXXVIII.
„*tinus* Imp. CPtanus, qui eruditione ſua Mechan.
„multa crimina redimiſſe putatur. ----
„*Cedrenus* verbis ex *Curopalate* deſumtis
„ſignificat, inſtauraſſe eum, quæ a multo
„iam tempore interierunt incuria & in-
„ſcitia imperantium, ſcientias, arithme-
„ticam, muſicam, aſtronomiam, geome-
„triam, & diſciplinas Philoſophiæ prin-
„cipes requiſitis repertisque optimis in
„quouis genere & præſtantiſſimis, quos
„magiſtros conſtituit & ſtudioſos litera-
„rum ſuſcepit congregauitque. Eapro-
„pter breui, profligata inſcitia, vt Res-
„publica concinnius tractaretur effecit.
„Opera eius commemorantur permulta,
„de quibus & ſupra aliquid attigimus. Li-
„brum *de Thematibus*, itemque *de admi-*
„*niſtrando Imperio ad Romanum filium* a
„*Meurſio* editos habemus. Iuſſerat etiam
„excerpta ex Hiſtoricis, veluti in locos
„communes colligi, conſulturus ignauiæ
„ſuorum. Qua re tamen factum vide-
„tur, vt auctores ipſi facilius perirent.
„Fragmentum illius operis a magno illo
„*Peireskio* comparatum *Henr. Valeſius*
„edidit, ac eruditis notis illuſtrauit. Ti-
„tulus eſt: *Excerpta Conſtantini Porphy-*
„*rogeniti.* LIII. fuere capita totius ope-
„ris, in quibus etiam locum habuerunt
„*Excerpta Legationum*, a *Carolo Contocla-*
„*ro* Latine reddita & cum notis publicata

 anno

C.XXXVIII. Mechan.

„anno huius ſæculi nono. *Zonaras* au„ctor eſt, *ſcripta ipſius Conſtantini non* „*quidem ad artem oratoriam perpolita*, „*ornamentis tamen & figuris abundare*. „Nominatim e ceteris *Epiſtolas*, *ryth-* „*mos*, omnisque generis *verſus* laudat. *De rebus Sec. IX.& X. p. 238. ſeq.*

„Operæ pretium fecero, vt arbitror, „ſi huc quasdam culpas militares ex *Con-* „*ſtantini* τȣ̃ πορφυρογεννήτȣ Imp. Aug. „Commentario de apparatu bellico, vn„de αποσπασμάτιον quoddam ſub nomine „βιβλίȣ τακτικȣ̃ ex Cod. Biblioth. Palat. „vitioſe admodum edidit præclariſſime „de literis Græcis meritus *Io. Meurſius* an. „1617. Adferam autem ex codice mſc. „meliori & integro Bibliothecæ Augu„ſtanæ, quo vti per beneficium genero„ſorum Procerum licuit. &c. *Diſs. IV. ad Grotium p. 857.*

Superſunt præterea in Bibliothecis quibus-dam Tactica BITONIS, DAIMACHI, ASCLEPIODOTI, POSIDONII RHODII, & BASILII PATRICII.

LASCARES. ANDR. IANI LASCARIS, *Rhyn-daceni*, περὶ τῆς τῶν ὁπλιτῶν κατασάσεως *ſeu* de armatura militum *liber editus Ba-ſileæ*.

§. 5.

GEORGIVS *de* GEMMINGEN *librum* de Machinis bellicis, *vt &* de cura equorum ac militibus *conſcripſit*.

ALB.

ALB. DVRERVS *Commentarium* de Machinis bellicis, *vt &* de Vrbibus, arcibus, caſtelliſque condendis *reliquit*. C.XXXVIII. Mechan.

BARTHOL. CAVALCANTIVS de ratione caſtra metandi, apud Polybium.

LEONARDI FORTII, *Romani, libellus* de re militari, variiſque bellicis inſtrumentis, *vna cum imaginibus*.

LILIVS GREGORIVS GYRALDVS *reliquit volumen* de nauigiis & nauigandi ratione.

GEORG. HARTMANNVS *primus reperit baculum bombardicum, quo adhibito ſcire poſſumus pondus globi ferrei & orificium tormenti metiri, vt conſtet quot librarum globus ex eo poſſit iaculari*.

ANT. MANETTVS Architecturam inferorum ex poetæ Dantis ſententia *deſcripſit*.

VANNOCIVS BIRINGVCIVS *Italice vulgauit* Pyrotechniam libris X.

LEO BAPT. ALBERTVS, *Florentinus, multum laudis meruit opere* de Architectura.

PETRVS NONIVS de nauigandi arte, eiusque regulis & inſtrumentis.

IO. BVTEO *inquiſiuit*, cuius formæ & capacitatis fuerit Arca Noæ, *aliaque reliquit*.

IO. BLVM deſcriptionem & delineationem quinque columnarum cum ſymmetrica earundem diuiſione *edidit*.

CXXXVIII. Mechan. NIC. TARTALEA *multa exarauit ad Mechanicen pertinentia, etiam ad nauticam & artem militarem.*

PETRVS MEDINA de nauigatione.

LEONARDVS DIGGS Tectonicum *ſcripſit.*

IAC. ANDROVETII Architectura.

FEDERICVS COMMANDINVS *librum reliquit* de Centrobaricis ſ. de grauitatis centro in ſolidis.

IAC. RAMMINGVS de ædificiis & architectis.

GVIDVS VBALDVS *pereruditum* Mechanicorum librum diuulgauit.

Etiam BERNARDINVS BALDVS *varia huc ſpectantia ſcripſit.*

M. EGNATIVS DANTES Anemographiam *edidit, qua tum de ventorum egit diſcrimine, tum de fabrica inſtrumenti, quo cognoſcimus quis ventus ſpiret.*

LVD. DEMONTIOSVS *opus de architectura veteri emiſit, quod inſcribitur* Gallus Romæ hoſpes.

SIM. STEVINVS Staticæ libros VI. *edidit.*

§. 6.

BARTH. KECKERMANNI *liber* de re nautica.

ADRIANI ROMANI Matheſis Polemica.

LEVI-

LEVINVS HVLSIVS *edidit tractatus tres de inſtrumentis Mechanicis.* C.XXXVIII. Mechan.

LVCAS VALERIVS *librum* de centro grauitatis *reliquit.*

WILLEBRORDVS SNELLIVS, Typhin Batauum, ſeu de nauium curſibus & re nauali Librum.

PAVLVS GVLDINVS de Centro Grauitatis trium ſpecierum quantitatis continuæ libros IV. *diuulgauit.*

ERYCIVS PVTEANVS *ſcripſit* Munitionem ſymmetricam facillimis lineis conſtitutam; *item libellum* de tormento bellico triſphærio.

ATHANASIVS KIRCHERVS Magnetem, ſiue de arte magnetica opus tripartitum *edidit.*

NIC. GOLDMANNVS Architecturam militarem *tribus partibus edidit.*

MARINVS MERSENNVS *multa Mechanica ſcripſit, vt* Tractatum Mechanicum theoreticum & practicum; *librum* de phænomenis mechanicis; *item* de balliſtica & acontiſmologia; *nec non* de arte nauigandi.

Limeneuritica, ſiue portuum inueſtigandorum ratio prodiit Lugd. Batau.

„Maritimas & nauales ſæculi III. artes „conatusque & molitiones exſequitur „THOMAS RIVIVS in *Hiſtoria na-„uali* L. 2. capitibus prioribus octo; in „quo vicit induſtriam MORISOTTI,

CXXXVIII. Mechan. „qui a ſexto demum poſt C. N. ſæculo in-„cepit. *Secula IV. p. 284.*

„In re & militia nauali, multis mutatio-„nibus in hunc diem innouata, nondum „extat ſimilis induſtriæ (*ubi ſingula ſtilo* „*peritis vſitato exprimerentur*) exem-„plum in Hiſtoria. *Thomas* enim *Riuius* „in *Hiſtoria Nauali* antiqui & medii æui „ad ſummam rei geſtæ reſpicit; neque ſin-„gulis motibus, congreſſibusque nauium „& pugnæ, artisque nauticæ molitionibus „intentus eſt. *Diſſ. T. I. p. 184.*

§. 7.

GVIL. HIRSAVGIENSIS *præter alia librum compoſuit* de Horologio, *teſte* Trithemio.

ANDR. STIBORIVS, *Boius, compoſuit* opus vmbrarum *quinque libris, in quibus tradidit diuerſas proiectionum ſpeculationes & horologia noua cum variis ſphæræ circulis ad diuerſas eleuationes & ſuperficies. Idem fecit librum* de variis horologiis viatoriis, ſiue *vt vocant*, Compaſſis; *libellum* de variis horologiis ſphæricis, concauis, columnaribus, pyramidalibus, annularibus, *& alia multa.*

IO. STABIVS *ſcripſit* Horoſcopium vniuerſale lineis helicis, atque aliud lineis columnaribus; *item* modum faciendi horologium lunare, ad quamcunque eleuationem & ſuperficiem in lineis helicis, *& alia plura.*

ORON-

ORONTIVS FINEVS *librum* de ſolaribus horologiis & quadrantibus *publicauit, ſed non per omnia probandum.* C. XXXVIII. Mechan.

PETRVS APIANVS *inſtrumentum inuenit, quod a figura* Folium populi *appellauit, quo per radios ſolis toto orbe horas cognoſcimus communes.*

SEBAST. MVNSTERVS Horologium *edidit, altera editione auctiorem & emendatiorem.*

IO. DRYANDER de varia Horologiorum ſolarium compoſitione *ſcripſit.*

ROBERTVS RECORDVS *opus* de arte faciendi horologium *concinnauit.*

ANDR. SCHONERVS, *Ioannis F.* Gnomonica *edidit an.* 1557.

IO. PADVANVS, *Veronenſis, ſcripſit opus* de compoſitione & vſu multiformium horologiorum ſolarium, pro diuerſis mundi regionibus.

CHRISTOPHORVS CLAVIVS Gnomonices *libros VIII. item* fabricam & vſum inſtrumenti ad horologiorum deſcriptionem *reliquit.*

ALEXANDER FLORAVANTIVS *excogitauit* rete horarium, *vt ipſe vocat, ingenioſum plane & commodiſſimum inſtrumentum ad horologia in muris deſcribenda.*

IO. VOELLVS de Horologiis ſciathericis libros tres *in lucem emiſit.*

GEORGIVS SCHONBERGERVS.

CXXXVIII. Mechan. RVS S. I. *Demonſtrationem* edidit, *ac conſtructionem horologiorum nouorum, radio recto, refracto in aqua, reflexo in ſpeculo, ſolo magnete horas Aſtronomicas, Italicas, Babylonicas, indicante.*

§. 8.

Auctores de ponderibus & menſuris ſupra iam ſunt recenſiti inter varia philologorum opera, quatenus ſcil. ad antiquitates ſpectant. Addi tamen iis hoc loco poſſunt ſequentes:

QVINCTVS RHEMNIVS FANNIVS PALAEMON, *Vicentinus, qui Tiberii & Claudii tempore facile principem inter Grammaticos tenuit locum. Huius creditur* carmen de ponderibus & menſuris, *quod tamen alii codices aſſignant* Remo Fauino: *quidam etiam* Priſciani *Caeſarienſis eſſe volunt. Edidit illud* Elias Vinetus, *poſteaque in Epigrammatibus antiquis* Petr. Pithœus, *item cum* Corn. Celſo Rob. Conſtantinus.

PRISCIANI CAESARIENSIS *extat* de menſuris & ponderibus *liber, quem vna cum* Rhemnio *emiſit* Elias Vinetus.

ROGERVS BACONVS *inter alia librum ſcripſit* de ponderibus; de centris grauium; de practicis magiae.

DINVS de GARBO, *Medicus*, librum de ponderibus & menſuris *edidit Venetiis.*

IORDANVS NEMORARIVS *concinnauit* de ponderibus propoſitiones XIII.

XIII. & harum demonſtrationes, rerumque multarum rationes. CXXXVIII. Mechan.

IO. MVLLERVS, *Regiomontanus*, de ponderibus & aquæductibus *Commentarium reliquit*.

HENR. GLAREANVS de menſuris & ponderibus *opus elaborauit*.

GEORG. AGRICOLA de menſuris ac ponderibus L. V. *emiſit*.

ANDR. ALCIATVS *edidit*, *præter alia*, *libellum* de ponderibus & menſuris.

CAPVT XXXIX.

DE SCRIPTORIBVS LOGICIS.

§. 1.

De logica legi debet παιδείας ergo GERH. IO. VOSSII libellus *de Natura & Conſtitutione Logices*.

§. 2.

Inter veteres ARISTOTELES reliquit plenum opus Logicum, cui nomen *Organi* inditum eſt, conſtans categoriis, de interpretatione, prioribus analyticis, poſterioribus analyticis, topicis & elenchis ſophiſticis. Huic operi præfixerunt *Porphyrii Iſagogen de quinque vocibus*. ARISTOTELES.

Extant in hoc opus etiam veterum Græcorum Commentaria, de quibus videndus *Voſſius*.

Præclare de hoc opere meritus eſt *Matthias*

C. XXXIX. Logic. *thias Flacius*, Illyricus, & *Mich. Piccartus*, cuius *Iſagoge* valde probatur. Extat & Commentarius eruditus & paraphraſticus *Ludouici Hauenreuteri*, qui nondum eſt editus.

§. 3.

Ceterum immenſa extant volumina recentiorum, quibus enarrandis nihil attinet occupari. In tranſitu tantum facienda eſt mentio *Logicæ* IOACH. IVNGII, quæ vulgo *Logica Hamburgenſis* dicitur; erudita ſane, vt omnia ſunt illius viri.

§. 4.

P. RAMVS. Turbas in hanc diſciplinam inuexit PETRVS RAMVS; vnde in ſcholis Germanicis longa certamina inter *Rameos* & *Ariſtotelicos*. Sed *Ramus* inſignis quidem Mathematicus fuit: de cetero autem videtur peruerſam ingenii gloriam nimis adamaſſe.

CAPVT XL.

DE SCRIPTORIBVS PHILOSOPHICIS

I. VETERES.

§. 1.

ARISTOTELES. PHILOSOPHORVM princeps eſt ARISTOTELES, editus a *Caſaubono*, & *Aldo* Græce cum Operibus *Theophraſti*.

„Ex viris illuſtribus præſertim circa „hæc tempora (ante Chr. 324.) floruit „*Ariſtoteles*, portentum ingenii & Philo- „ſophiæ

„ſophiæ accurationis conditor nunc quo„que habendus. *Hiſtoria Vniuerſalis ab O. C. ætate V. p. 151.*

„Venimus ad *Ariſtotelem*, Stagiritam, „ſectæ Peripateticæ principem, cuius inge„nium & in tradenda philoſophia diſci„plinam merito totus orbis admiratur. „Singillatim ſæpiſſime editi ſunt eius libri; „coniunctim Græce ex Aldi officina Ve„netiis 1495. Græce cum præfatione *Eraſ„mi*, Baſileæ 1550. Cum Commentariis *A„uerrois* Græce & Latine Tomis XI. Vene„tiis 1560. Omnia opera Græce & Latine „cum præfatione & caſtigatione *Iſ. Caſau„boni* Lugduni 1590. iterata hoc ſæculo „editione. Græcos *Ariſtotelis* interpretes „veteres recenſet peculiari catalogo, vt & „*Platonis* interpretes *Labbeus*. Extat in „editione Lugdunenſi Index auctorum, „qui ſuis laboribus & lucubrationibus *Ari„ſtotelis* libros ac philoſophiam conati „ſunt illuſtrare, opera *Paſchalis Galli*, Pi„ctonis. *De varia Ariſtotelis fortuna in „Academia Pariſienſi* elegantem libellum „ſcripſit *Io. Launoius*. *Paradoxicæ exer„citationes Gaſſendi aduerſus Ariſtoteleos*, „licet non per omnia ſerio agant, legi ad „iudicium informandum, ne plus vltra, „aut citra eatur, merentur. Ad παιδείαν „de *Ariſtotelis* operibus capeſſendam „profuerit legere *Diſſertationem Dan. „Heinſii in librum de Mundo*, qui vulgo „tri-

Cap. XL. 1. Philoſoph. Vet.

„tribuitur *Ariſtoteli*. *Comment. de Script.* p. 27. ſq.

PLATO.

Cui ſtatim adiungendus eſt PLATO; plerique enim Interpretes in vtrumque aliquid ſcripſerunt.

„Saeculo ante natum Chriſtum IV. occurrit *Plato*, Philoſophorum princeps: „cuius quae extant opera, prodierunt ex „Aldina editione Graeca Venetiis 1513. Eadem Graece, cum Commentariis Graecis „*Procli* in *Timaeum* & *Politica*, Baſileae „1534. Graece & Latine ex interpretatione *Serrani*, cum eiusdem & *Henr. Stephani* notis, Pariſ. 1578. III. Tomis; &, „quae emendatiſſima putatur editio Graeco Latina, ex interpretatione *Marſilii* „*Ficini*, cum eiusdem Commentario Lugduni 1590. Dicendi copia & grauitate „nemo illi ex Philoſophis omnibus comparari poteſt. Sed huius laudis guſtum „non capiunt, qui verſiones tantum Latinas conſectari coguntur. In moribus „& doctrina ciuili nihil non vidit & tractando illuſtrauit. Etiam in naturae obſcuritate explicanda accuratus eſt: Dialectices, Rhetorices, aliarumque diſciplinarum non expers. Quaedam & falſo eius „operibus annumerantur. - - - - - Inter „Theologos magnum nactus eſt laudatorem *Auguſtinum*. Iuris naturalis fontes, regulas, explicationes, nemo vberius „tradidit. Sed qui in rem praeſentem de-

„du-

„duceret & ad vſum transferret hanc ſa-„pientiæ partem ex omnibus *Platonis* o-„peribus, nondum repertus eſt. Nec eſt „de nihilo querela de Platonicis Philoſo-„phis & interpretibus illum locum ita „tractantibus, vt *Platonem* non patiantur „in luce ciuilium rerum ſpectari; ſed per „tranſennam & obducta vmbra ſere o-„ſtendant. Placuit illi ſcribere Dialogos: „quem morem etiam *Cicero* imitatus eſt in „plerisque operibus philoſophicis & val-„de probauit. *Comment. de Script. p.16.ſqq.*

§. 2.

Interpretes eorum veteres in nulla Bibliotheca omnes, aut eorum omnia reperiuntur, quia plurimi adhuc typis vulgati non ſunt. In Bibliotheca tamen Reginæ Sueciæ omnes olim reperire licuit. Sunt autem illi veteres ſecundum ordinem alphabeticum diſpoſiti:

AENEAE, Platonici Chriſtiani, *Theophraſtus.*

ALEXANDER APHRODISIENSIS.

„*Alexandri Aphrodiſienſis* pleraque e-„dita ſunt Florentiæ, Venetiis, Pariſiis & „alibi Græce, & ſeorſum Latine. Vid. „*Labbeus* de interpretibus Ariſtotelis. *Comment. de Script. p.66.*

AMMONIVS HERMEAS.

Ariſtotelis librorum VIII. Topicorum egregius eſt interpres Anonymus.

Cap. XL. I. Philoſoph. Vet.

BLEMMIDAE extat *Compendium Logices Ariſtotelis* Græce & Latine Aug. Vindel. item *Compendium Phyſicæ Ariſtotelis* Græce & Latine Aug. Vindel.

CHALCIDIVS editus a *Meurſio.*

„*Chalcidii* Traductio & explanatio in „*Timæum Platonis* extat ex editione *Io.* „*Meurſii. Secula IV. p. 387.*

DAMASCIVS.

DEXIPPVS.

EVSTRATIVS.

GEMINVS.

GEORGIVS GEMISTVS PLETHO.

MICH. EPHESIVS.

NEMESIVS.

NVMENIVS.

OLYMPIODORVS.

GEORGIVS PACHYMERIVS. *Paraphraſtes Ethicorum Ariſtotelis*, quem aliqui *Andronicum* putant.

PHILOPONVS, ſ. *Io. Grammaticus.*

PROCLVS inter Commentatores *Platonis* præcipuus.

MICH. PSELLVS.

SIMPLICIVS.

SYRIANVS.

THEOD. METOCHITES.

THEODORVS PRODROMVS.

THEMISTIVS.

„*The-*

„*Themiſtii* opera in *Ariſtotelem* edita „ſunt ab *Aldo*; Orationes a *Dionyſio Pe-* „*tauio*; ſed earum *Auguſtales* cum Com- „mentario a *Georg. Remo. Comment. de Script. p. 71.*

Cap. XI. 1. Philoſoph. Vet.

Recentiores Interpretes ſuo loco nominabuntur.

§. 3.

ADAMANTIVS, Sophiſta, editus Pariſiis. ADAMANTIVS.

ALCINOVS ab *Heinſio* editus. ALCINOVS.

GREGORII ANEPONYMI *Syntagma Philoſophiæ* elegans, Græco-Lat. Auguſtæ Vindel. editum. GREG. ANEPON.

„HERODES ATTICVS, cuius „eximia quædam *Gellius* nobis præ„ſertim conſignata reliquit. Nactus et„iam eſt nomen inter Oratores, cum aliis „ab *Aldo*, poſtea a *Grutero* editus. Fuit „homo grauiſſimus & doctiſſimus. *Sæcula IV. p. 172.*

MAXIMVS TYRIVS, Philoſophus Platonicus eloquentiſſimus ab *Heinſio* editus. MAXIMVS TYRIVS.

„*Maximum Tyrium*, Platonicum, *Coſ*„*mus Pactius*, Florentinus, primum La„tine reddidit; ſuis poſtea curis expoliuit „*Dan. Heinſius.* Floruit ſub Commodo, „teſte *Suida*, & ſæculo ſecundo Romam „venit. Suauiſſima eſt eius eloquentia „& copioſiſſima, vt agnoſcas eſſe Platoni„cum. Hinc illis legendus eſt, qui *Pla-*

Cap. XL. 1. Philoſoph. Vet.

„*tonem* intelligere volunt. Quæ enim „apud hunc μυςικώτερα traduntur, ipſe „planius explicauit. *Sæcula IV. p. 172.*

„*Maximus Tyrius*, Philoſophus Platonicus, reliquit Diſſertationes morales, „quas Gr. & Lat. edidit *Dan. Heinſius* „Lugd. Bat. 1614. *Comment. de Script. p. 58.*

„Ad annum 1513. refertur in *Chronico* „*Chronicorum* mors *Coſmi Pactii* 9. April. „Florentiæ in Patria; qui *Maximum Ty-* „*rium*, Philoſophum Platonicum, Latine „interpretatus eſt, non admodum feliciter. „Vide *Henr. Stephani* Cenſuram in præ- „fatione editionis ſuæ an. 1557. factæ. *De rebus Sæc. XVI. p. 284. ſq.*

MERCVR. TRISMEG. MERCVRII TRISMEGISTI fragmenta Baſileæ edita ſunt.

PARMENIDES. PARMENIDIS Eleatæ Fragmenta Phyſiologica edita ab *Henr. Stephano.*

„PHAVORINI notitiam debemus „*A. Gellio*, qui ſæpe tota ex illo ἀποσπασ- „μάτια citat; ſed & *Stobæus* huius gra- „uiſſimi Philoſophi meminit. Præſtan- „tiam eius indicant diſſertationes de ge- „nethliacis iudiciis & de nutritione infan- „tum. *Sæcula IV. p. 172.*

PLANVDES PLANVDIS Opuſcula Philoſophica.

PLOTINVS. PLOTINVS, Philoſophus Platonicus, *Enneades* elegantiſſimas ſcripſit, Baſileæ Græco-Latine editas.

„Philoſophorum primus hic (*Sæculo III.*)

„*III.*) occurrit *Plotinus*, cuius LIV. libri „in Enneades diuiſi ſuperſunt. Vitam „ſcripſit *Porphyrius*, quæ operi præfigi-„tur. Doctiſſimus fuit inſtaurator Phi-„loſophiæ Platonicæ. Aliquoties editus „eſt. Præſtantiſſima editio eſt Baſileenſis „cum verſione *Ficini*. Opus luculen-„tum, ſtudioſis Platonicæ Philoſophiæ ca-„rum. *Sacula IV. p. 281. ſq.* Cap. XL. I. Philoſoph. Vet.

„*Plotinus*, Platonicus, Gr. & Lat. Baſileæ „in fol. 1580. *Comment. de Script. p. 66.*

PORPHYRIVS, Philoſophus Pythagoreus, *Iſagogen in Ptolemaum* ſcripſit, editam Baſileæ; item de abſtinentia ab eſu animalium, quod opus in Anglia nuper editum eſt. Nota autem, *Pythagoram* non prohibuiſſe eſum animalium propter transmigrationem animæ, aut quod reuera ita ſentiret; ſed quod ſperaret, eo modo homines a luxuria facilius ſibi temperaturos eſſe. PORPHYRIVS.

„*Porphyrius Malchus*, Philoſophus, ſe-„quitur, de quo abunde *L. Holſtenius* in „Diſſ. *de vita & ſcriptis Porphyrii*, quæ „ſubiicitur editioni Cantabrigienſi quo-„rundam opuſculorum *Porphyrii*, anno „1655. Hic præceptorem *Plotinum* ſu-„perauit. Opera eius nunquam iunctim, „ſed ſparſim ſunt edita; quorum erudi-„tiſſimam recenſionem inſtituit *Lucas* „*Holſtenius*. Scripſit aliquid ad *Ptolemaum* „Mathematicum, cuius ipſe duo MSS. „vidi, nondum autem publicatum eſt. De

Cap. XL. 1. Philoſoph. Vet.

„*Malcho* primus præclare meritus eſt *Rittershuſius*: poſtea *Holſtenius* quaſdam lacunas ſuppleuit. *Sacula IV. p. 282.*

SALLVSTIVS.

SALLVSTIVS, Philoſophus Græcus, *de Diis & mundo* eruditum opuſculum ſcripſit ab *Holſtenio* editum & Lugd. Batau. impreſſum.

SEXTVS EMPIRICVS.

SEXTVS EMPIRICVS ſummæ eloquentiæ & infinitæ eruditionis Philoſophus, ſed ita difficilis, vt a nemine intelligi poſſit, niſi qui in Philoſophorum ſectis probe verſatus fuerit, atque *Diogenem Laertium*, *Eunapiumque Sardianum* de vitis Philoſophorum prius perlegerit. Scripſit autem aduerſus Mathematicos & de Philoſophis libros aliquot, diſputans ex Scepticorum ſententia, omnia incerta eſſe & in ſola opinione conſiſtere, idque argumentis & rationibus probans: non quidem vt ipſe hoc ſentiat, cum potius ſæpiſſime, ſe non ita ſentire, inculcet; ſed quod ex aliorum mente & ſententia diſputare ſibi propoſitum habeat, indeque etiam interdum contra dogmaticos ex ſententia Academicorum diſſerat, & hoc ſolenne ſuum in tota Philoſophia ſua conſtanter ſeruet & retineat: Scopus eius optimus adeoque hic fuit, vt docti monerentur, non obuia ſtatim pro veris accipienda eſſe. Certe immerito hodie ab omnibus reprehenditur, cum tamen a pauciſſimis legatur. Edidit eum Stephanus Græce & Lat. fol.

„Sub Antonino Pio claruit *Sextus Em-*

„*piri-*

„*piricus*. In operibus eius non eſt nu- Cap. XL.
„merandus liber *de Medicina Animalium*. I. Philoſoph.
„Scripſit autem *Hypotheſes Pyrrhonico-* Vet.
„*rum*, quæ oſtendunt totum Scepticiſ-
„mum. Cum enim ſententia *Pyrrhonis*
„multis videretur abſurda, *Sextus* illud
„nobile opus edidit, in quo mentem il-
„lius Philoſophi explicat. Extat & ali-
„ud eius opus decem libris conſtans *ad-*
„*uerſus Mathematicos*. Qui titulus non
„intelligendus eſt, quaſi Geometræ, Aſtro-
„nomi &c. notarentur; ſed μαθηματικοὶ
„veteribus ſunt illi, qui ſtudiis quibuscun-
„que dant operam: hinc aduerſus omni-
„um ſcientiarum ſectatores diſputat, con-
„tra Grammaticos, Rhetoricos, Dialecti-
„cos, Ethicos. Præclare de eo meriti
„ſunt anno huius ſæc. XXI. Geneuenſes:
„nec enim adhuc melior editio prodiit.
„Parum ſecunda fama vulgo eſt apud
„ſcholas, quia doceat tantum dubitare,
„non autem dubitationes expedire; quin
„tollere eum omnia omnis eruditionis
„fundamenta confidenter aſſeritur. Sed
„reuera maxima hoc eſt iniuria: vnde
„nec ſemel indignatus fui, tam ſero me ad
„eius lectionem acceſſiſſe propter eorum
„auctoritatem, qui iuuentuti eum non
„cenſent legendum; nullo id quidem iu-
„dicio. Certe tyronibus non eſt propo-
„nendus, ſed qui perfecte linguam Græ-
„cam callent: priusque *Diogenes Laer-*

Cap. XL.
1. Philoſoph.
Vet.

„*tius* eſt euoluendus, nec minus *vitæ So-*
„*phiſtarum Philoſtrati, Eunapii*, &c. Hæc
„autem qui fecerit, tunc demum is pedum
„viam viderit; pauci alias eum pene-
„trant, paucique eius præſtantiam cogno-
„uerunt, vt ſemper inter reconditos au-
„ctores vulgoque ignotos habitus fuerit.
„Eloquentia eius eſt exquiſita, profluens
„& venuſta, ipſeque paſſim oſtendit, ſe
„eſſe peritum antiquitatis. Sed & cauſ-
„ſam iſtius ſcriptionis aperiemus. Vide-
„bat quoscunque Philoſophos nominari,
„qui oretenus tantum tales eſſent, nec
„prius animum artibus imbuiſſent, illos-
„que de quacunque re fine præmiſſa con-
„ſideratione & examine pronunciare. Ad
„arguendum igitur hanc temeritatem in-
„duxit illam ἀπορίαν σωκρατικὴν & do-
„ctiſſimas vbique dubitationes propoſuit,
„vt nimirum Philoſophos moneret nihil
„pronunciandum eſſe, niſi dubia illa fue-
„rint remota prius. Ideo voluit potius
„acuere animos ad ſtudium ſolidioris
„Philoſophiæ, quam ab ea abducere.
„Vtinam vero illud quoque hodie in vſu
„eſſet, vt non tantum ab aliis tradita
„crederentur (quemadmodum multi e-
„leganter diſſerere poſſunt de rebus ali-
„quibus, quas ab aliis hauſerunt, rationes
„tamen, cur ita ſit ſentiendum, exponere
„nequeunt) ſed cauſſæ eorum compre-
„henderentur. Sic non tantum dicen-
dum

Cap. XL. Philoſoph. Vet.

„dum eſt a ſtudioſo Theologiæ, hoc di-„ctum Biblicum ad confirmationem hu-„ius vel illius articuli adhibitum eſt ab „hoc vel illo Theologo, qui fuit ὀϱθοδο-„ξότατος, ſed neceſſe eſt etiam vt „ipſe intelligat, cur adhibitum fuerit, & „quæ ſit eius conſequentia. Et hoc vo-„luit magnus ille Theologus *Hulſeman-„nus* in Breuiario ſuo; qui ſane magnam „in illa re laudem meruit. Sed vt dixi-„mus, opus *Sexti Empirici* auro eſt ma-„gis aureum, ipſeque ſcriptor tanta anti-„quitatis notitia pollet, vt multa nobis „ignoranda ſint, absque hoc ſi eſſemus. „Verum iſtiusmodi rerum ignaris eſt in-„acceſſum. *Secula IV. p. 172. ſqq.*

„*Sextus Empiricus*, ſcriptor doctiſſi-„mus, & Philoſophiæ veteri eiusque ſe-„ctis noſcendis apprime neceſſarius. *Hen-„ricus Stephanus* Latine vertit & Notas „adiecit. Pariſ. & Antwerpiæ editus. No-„bilior editio Geneuenſis Gr. Lat. fol. 1621. *Comment. de Script. p. 58.*

II. RECENTIORES.

§. 4.

Philoſophorum iuniorum, qui de pluribus ſcientiis & diſciplinis tractarunt, notandi ſequentes:

ANTONII POSSEVINI *Apparatus ad Philoſophiam.*

Turba Philoſophorum II. Volum. Baſil.

Cap. XL. 2 Philoſoph. Recent.

HIERONYMI CARDANI Opera, & *Iulii Scaligeri* in *Subtilitates Cardani Exercitationes*. *Cardanus* admirandi ingenii & eruditionis vir erat, cuius opera in ſummo pretio habenda. Nec ſane idem ille *Iulius Scaliger* in *Exercitationibus* ſuis (pereximiis ſane alias) merito ſemper in eum inuehitur tam acriter, ſed ſæpe iniuriam illi facit; adeo, vt non inſcite nonnemo dixerit: *Scaligerum ibi tyrannidem in Cardanum exercuiſſe*. Vterque *Scaligerorum* Matheſeos imperitus fuit; cuius peritiſſimus erat *Cardanus*. *Thuanus* etiam iudicauerat in Commentario *de vita ſua*, *Cardani* eruditionem famam eius non æquaſſe: verum iam præoccupatus ſcilicet erat *Scaligeri* iudicio. Hoc quidem veriſſimum eſt, fuiſſe eum in conuerſatione ciuili rudem, ſuperſtitionibus obnoxium, impium, & Aſtrologiæ nimis deditum; de cetero vero eruditio eius plane fuit incomparabilis. Commentarium eius *de vita propria* edidit *Gabriel Naudaus*. Fama *Cardani* diu in obſcuro fuit, nunc autem iterum in Gallia maxime floret.

BESSARIONIS *Opera* Venetiis edita valde inſignia ſunt. Ex Græcis inprimis auctoribus multa habet eruditiſſima.

IO. IOVIANI PONTANI ſumma eruditionis laude celeberrimi viri *Opera omnia*.

„An. 1505. obiit *Io. Iouianus Pontanus*, „Vmber, anno ætatis 78. Vir citra contro„uerſiam doctiſſimus & inter Ciceronia-

„nos

„nos habitus. Vid. *Eraſmus* in *Cicero-* Cap. XI.
„*niano:* cui reſpondet pro *Pontano Flori-* 2. Philoſoph.
„*dus Sabinus Lect. Subſiciu. L. 3. c. 6.* Adde Recent.
„*Ger. Io. Voſſium de Hiſtoricis Lat. L. 3. c. 8.*
„Epitaphium ibi leges: Sum Ioannes Io-
„uianus Pontanus, quem amauerunt bo-
„næ Muſæ, ſuſpexerunt viri probi, hone-
„ſtauerunt Reges, Domini. Scis iam
„quis ſim, aut, qui potius fuerim. Ego
„vero te, hoſpes, noſcere in tenebris ne-
„queo: ſed teipſum vt noſcas, rogo. Vale.
De rebus Sæc.XVI. p. 280.

PICVS MIRANDVLA inter ſummos fuit Philoſophos. Eius *Strix* ſeu *de Veneficiis* liber a ICtis amatur, quem edidit *Weinrichius* in Sileſia, cum præfatione prolixa, cui inſerta eſt miſerabilis de ſpectro quodam hiſtoria ex actis decerpta.

§. 5.

MARSILII FICINI *Opera.* Is inſtaurator fuit Philoſophiæ Platonicæ, in qua etiam fuit probe verſatus, vt ex notis eius apparet. Ingenium eius inſigne eſt; eruditio vero non reſpondet; adeoque cum grano ſalis legendus eſt.

Collegium Conimbricenſe, & *Collegium Complutenſe* iam ſupra nominata fuit.

AVGVSTINI NIPHI Theoretica omnia, & opuſcula moralia a *Gabr. Naudæo* edita in 4. Floruit hic *Niphus* ſuperiori ſæculo inter præcipuos Philoſophos in Italia. Opuſcula eius Theoretica eximia ſunt; mo-

ralia

Cap. XL. 2. Philoſoph. Recent.

moralia nullius fere momenti. Edita autem ſunt a *Naudaeo* Pariſiis ſuaſu illuſtrium virorum, in *Puteani* muſeo, cum diu iam neglecta fuiſſent. Multis in rebus *Cardano* ſimilis eſt, ſed non ingenio. In libro *de Amore* ineptias multas habet & vitia puerilia iam ſenex prodit. Deſcribit autem fere amores ſuos, ſicut *Franc. Petrarcha* de Laura ſua. Stilus vero eius plus quam barbarus eſt.

„De aulicorum obſequio cum arte & „elegantia diſpenſari ſolito credimus exi„mia, quae *Barclaius*, praeter argumenta „*Argenidis*, in *Icone animorum* tradit. *Ca„ſtilionis Aulicus* in omnium manibus eſt. „Poſt haec & talia monumenta neſcio an „ad ſubtilitatis aulicae ſtudium aliquid „conferre poſſint *Auguſtini Niphi* libelli „*de Aulico viro & aulica muliere*. For„taſſe enim peritus lector animaduertet, „diligentia diſputationis, quam elegan„tia obſeruationis practicae promtius eſſe „magni alias Philoſophi ingenium. *Diſſ. T. I. p. 493.*

PETRI RAMI, viri ingenii acerrimi, opera mathematica praecipue inſignia ſunt.

ANDREAE CAESALPINI omnia. Hic etiam maximis ingeniis annumerandus eſt; & theoretica eius opera in primis eximia.

CAE-

CAESARIS CREMONINI opera. Eſt inſignis admodum Philoſophus & primis iure accenſendus. Cap. XL. 2 Philoſoph. Recent.

ANTONII MONTECATINI opera non minus egregia ſunt.

§. 6.

IAC. SCHEGCKII omnia. Hic omnino præcipuus eſt omnium Germanorum Philoſophorum.

IAC. ZABARELLA inter theoreticos maximus eſt, *Schegckio* tamen inferior.

PETRI FONSECAE, Hiſpani, opera bona ſunt; ſed barbare admodum ſcripta.

PETRVS HVRTADVS de MENDOZA ſubtilis eſt Philoſophus, ſed ſuperioribus illis impar.

IO. BAPT. BERNARDI *Seminarium totius Philoſophiæ.*

IO. CRASSOTII *Inſtitutiones in vniuerſam Ariſtotelis Philoſophiam.*

ANT. RVVIO propter curioſiſſimas quæſtiones alibi, vt Witteberga, maxime in deliciis habitus fuit; ſed Helmſtadienſes, hic prudentiores ceteris, in ſua Academia eum non tolerarunt.

DIDACVS MASIVS *in vniuerſam Ariſtotelis Philoſophiam* multis etiam gratus eſt.

FELICIS ACCORAMBONI in omnia Ariſtotelis opera Commentarius inter recentiores haud omnino ſpernendus.

IV-

Cap. XL. 2. Philoſoph. Recent.

IVLII PACII *Doctrina Peripatetica*, vt omnia eius viri, elegantiſſima eſt.

RVDOLPHI SNELLII Opera. Hic etiam inter ſubtiliſſima ingenia eſt, quæ in Phyſicis & Methaphyſicis aliquid præſtiterunt.

MARCI de los HVERTOS Opera.

THOMAS CAMPANELLA in ſuis operibus philoſophicis ſingulares opiniones fouet: ingenium eius etiam vagum eſt.

„*Rationem ſtatus* oſtentant, & nomina „magnificam ſpeciem habentia: ipſa quo„que ſanctiſſima Dei maieſtas tanquam in„uitans ad talia, & ius dominandi in o„mnes, quos regnandi cupidis barbaros li„bet vocare, largiens, impia pietate præ„texitur. Qualibus laruis *Thomas* ille „*Campanella*, nouæ religionis, vt iactitat, „repertor, reuera autem ad Callicratis „inſtar (apud *Cornel. Nepotem*) homo „callidus & ad *fraudem acutus*, *ſine* „*vlla religione ac fide*, publicis iudiciis vo„luit imponere. Cum enim vidiſſet „*Machiauellum* ob vafra & improba „eiusmodi conſilia apud plerosque „vapulare, ipſe veluti mangonio quo„dam adornata, quæ *Machiauellus* „nuda protulerat, ita denuo in theatrum „illuxit, vt & reprehenderet ſubinde *Ma*„*chiauellum*, & *Machiauelli* tamen placita „ſedulo ſub diuerſis nominibus teneret.

Dion. 6. 8.

Com-

Comment in primordia Annal. Taciti p. m. 101. Cap. XL. 2. Philoſoph. Recent.

FRANC. IACQVETI Opera Philoſophica.

BERNH. LAVINHETTAE Opera.

SEBAST. FOXII opera eximia ſunt.

CAR. FRANC. ABRAE de RACONIS Philoſophia.

§. 7.

RVDOLPHI GOCLENII omnia. Fuit hic Profeſſor Marpurgenſis inſignis Philoſophus, cuius ſingulare & incomparabile dicendi ac explicandi donum fuit.

IAC. MARTINI omnia. In eo etiam facilitas magna eſt; ſed minus ſolide in rebus verſatur, quam *Goclenius*. Fuit alias ſatis diligens ac eruditus.

SYMPHORIANVS CAMPEGIVS non magni æſtimandus.

ANT. ZIMARAE opera. Scripſit Commentarium in Politicam Ariſtotelis, ineptiſſimum & ſine maximo tædio non legendum.

FRANCISCVS BACO de VERVLAMIO in multis lapſus eſt.

KECKERMANNI opera præter methodum pauca in ſe habent ſolidioris doctrinæ.

„HIERON. GEMVSAEVS, „Mulhuſinus Alſatus, Medicus & Philo-„ſophus præſtantiſſimus. *De rebus Sae. XVI. p. 453.*

COR-

Cap. XL. 2. Philoſoph. Recent.

CORNELII AGRIPPAE Opera. Hic optimo ingenio peſſime vſus eſt. Multa in eius operibus habentur myſteria phyſica; ſed plerumque temerarius nimis & profanus eſt, ac cum curioſis artibus nimis curioſe agit. In opere *de Vanitate Scientiarum* ad ſatyram prope accedit. Literis alias eum probe imbutum fuiſſe, ex eius operibus conſtat. Interim tamen plurimos ſeduxit & argumenta eis ad oppugnanda ſtudia ſuppeditauit.

IO. BAPT. PORTA, Neapolitanus, eruditus vir, in *Magia* ſua *naturali* egregia multa habet, præſertim in mechanicis.

FRANC. PATRICII *Diſcuſſiones Peripateticæ* admiratione peregrinitatis diu magni habitæ, ſed reuera parum ſolidæ ſunt.

TIMPLERVS elegans ſatis Philoſophus eſt, vt & FRID. TILEMANNVS; nec minus CONRADVS HORNEIVS.

§. 8.

LOBKOWITZIVS dum veteres non legit, nouatorem in Philoſophia egit.

Item HOBBES, Anglus, & RENATVS des CARTES, quorum iam ſupra mentio facta.

HENRICI ALSTEDII *Encyclopædia* florilegium eſt per omnes Philoſophiæ partes certe non inelegans; ſed perfecta ibi omnia eſſe impoſſibile eſt.

CASP. PEVCERVS maximus omni-

no

no vir, cuius eruditio ex omnibus operibus facile apparet. Inſignia aliquot opera philoſophica ſcripſit. Cap. XI. 2. Philoſoph. Recent.

OTTONIS HEVRNII *Antiquitates Barbaricæ Philoſophiæ*, opuſculum perelegans, quod ab illis legi deberet, qui multum temporis in legenda hiſtoria philoſophica veterum impendere nequeunt.

NIC. HILL *Philoſophia Epicurea, Democratica, Theophraſtica.*

IO. IESSENII *Zoroaſter.*

GREGORII THOLOSANI *Syntaxis orbis mirabilis* in generalibus tantum occupatur.

ALEXANDRI ACHILLINI *Opera.*

GEMMAE FRISII opera bona ſunt.

RAIMVNDI LVLLII Opera: eruditi alias viri; ſed qui ſuæ methodo & arti memoriæ plus tribuit, quam par eſt; & IVLII PACII *Ars Lulliana emendata;* item VALERII de VALERIIS Opus de arte Lulliana.

„*Raymundi Lullii* opera in alias lin-„guas transfuſa. De Philoſophia eius „vid. *Georg. Hornius* in Hiſtoria Philo-„ſophica. *Comment. de Script. p. 101.*

GILBERTI COGNATI opera eximia ſunt.

FORTVNII LICETI omnia maximi habenda. Inter opera eius ſubtiliſſimum illud

Q q

Cap. XL. 2. Philoſoph. Recent.

illud eſt, *de ſpontaneo ortu viuentium* & *de intellectu agente*; ſpecioſa admodum & difficili materia. In opere *de Lucernis* & in alio *de Annulis veterum* multas habet ſpeculationes phyſicas. Scripſit etiam opuſculum *de pietate Ariſtotelis erga Deum vel homines*, in quo aſſerit, eum potuiſſe propter virtutes ſuas ſaluari: item *de Traiano Imperatore.*

CAPVT XLI.

DE SCRIPTORIBVS PHYSICIS.

§. I

ARISTOTELES.

COmplura ſunt ARISTOTELIS opera ad PHYSICAM pertinentia: ſed in hac ſcientia ſæpius lapſus eſt; præſertim in meteorologicis. Et ſane hodie conſtat, Phyſicam ſpecialem parum feliciter tractari ſine accurata cognitione Matheſeos.

„In Phyſicis (*Ariſtotelis*) quin merito „emendauerint multa, qui cum naturali „philoſophia experimenta mathematica „coniunxerunt, negari nequit. *Comment de Script. p. 28.*

NIC. BLEMMIDAS.

Vt quis Phyſicam Ariſtotelicam in compendio habeat legere poteſt NICEPHORI BLEMMIDAE *Epitomen Phyſicam*, quam *Io. Wegelinus* Latine vertit. Vtraque lingua edita eſt Auguſtæ Vindelicorum.

§. 2.

THEOPHRASTVS

THEOPHRASTI, Philoſophi celeberrimi & Ariſtotelis diſcipuli *Opera* edidit *Dan. Hein-*

Heinſius. Eiusdem de *Plantis & cauſſis plantarum* opus editum eſt cum Commentario, Amſlel. Cap. XLI. Script. Phyſ.

§. 3.

OCELLVS LVCANVS, vetuſtiſſimus ſcriptor, partem phyſicam & partem moralem expoſuit, auctoritasque eius non eſt modica. Summam Phyſicæ breuiſſime deſignat: recuſus nuper Græco-Lat. Lugd. Bat. in 4. OCELLVS. LVCANVS.

§. 4.

At ampliores diſputationes phyſicæ apud PLATONEM & Platonicos; apud PLVTARCHVM, SEXTVM EMPIRICVM, CICERONEM *de Natura Deorum* & *de Diuinatione*; SENECAM in *Quæſtionibus* aliosque leguntur.

„Phyſica (*Cicero*) in libris *de Natura* „*Deorum* & *de Diuinatione* & in *Somnio* „*Scipionis* luculente attigit. *Comment. de Script. p. 42.*

§. 5.

PLINII *Hiſtoria Naturalis* ad Hiſtoriam quoque referenda propter numerum ingentem hiſtoriarum veterum, quæ in eo opere reperiuntur; licet proprie pragmaticam hiſtoriam non ſcripſerit. Fuit admirandi ingenii homo: verum opera eius, quod dolendum, omnium veterum maxime corrupta ad nos peruenerunt. Inter eius editiones *Dalecbampii* optima eſt. PLINIVS.

 „*Pli-*

Cap. XLI. Script. Phyſ.

„*Plinii Hiſtoria Naturalis* itidem graui-
„tate ſtili eximia notabilis,quæque non ni-
„ſi ab eruditis intelligi poteſt. *Diſs. T. II.
p. 541.*

„*Plinius maior*, Veronenſis, *Hiſtoriæ*
„*Naturalis* ſcriptor, Neronis æuo clare-
„ſcere cœpit; ſed in primis ſub Veſpaſiano
„& Tito. Videnda aurea epiſtola *Plinii*
„iunioris L. III. ep. 5. de eius exitu & ope-
„ribus. Vide *Voſſium* de Hiſtor. Lat. Lib.
„I. c. 30. Multum hic ſcriptor paſſus eſt
„iniuria temporum, quæ plurima nobis
„inuidit ex illa Hiſtoria. Deinde non po-
„tuit non vitioſiſſime deſcribi propter re-
„rum varietatem infinitam & nominum
„ignotiſſimorum copiam: hinc hacte-
„nus ſemper inacceſſus fere fuit. *Da-*
„*lechampius* in hunc diem ſolus videri
„poteſt bene de eo meruiſſe. Fecit is,
„quantum ingenium & tempora patie-
„bantur: poſtea multi viri docti aggredi
„voluerunt *Plinium*, ſed magnitudine
„operis aliorumque ſubſidiorum inopia
„impediti deſtiterunt. *Salmaſius* ſe hoc
„facturum promiſit, vt non ſemel ex ipſo
„audiui & certe *Exercitationes* eius *in Soli-*
„*num, Plinii* ſimiam, oſtendunt, dili-
„gentiſſimum ipſum fuiſſe eius lectorem.
„Hinc & non ſemel eum gratulantem au-
„diui, multos forſan quædam in ſtilo ſuo
„tanquam illatina tracturos, quæ ex
„*Plinio*, ſcriptore aliis parum trito, ſumſe-
„rit.

„rit. Sed mortuus poſtea eſt *Salmaſius.* Cap. XLI. Script. Phyſ.
„Maligniſſimum de incomparabili ſcri-
„ptore ferri ſolet iudicium in Gymnaſiis,
„præſertim ab imperitis doctoribus, qui
„eum iuuentuti nunquam viſum inuiſum
„reddunt, quem nec ipſi legerunt, nec v-
„num caput in eo intellexerunt, quaſi *Pli-
„nius* ſit *pater omnium fabularum & men-
„daciorum*, propterea, quod multis herbis
„& plantis quandam vim adſcribit, quæ
„hodie in iis non deprehendatur: quaſi ve-
„ro nomina plantarum non varie fuerint
„immutata ac vnius eiusdemque ſpeciei
„plantæ in diuerſis regionibus id non præ-
„ſtent; quod & medici doctiſſimi hodie
„agnoſcunt. In *Plinii* Præfationibus,
„præterquam quod totum opus eſt in-
„comparabilis theſaurus & integra biblio-
„theca, perfectum oratorem agnoſcimus;
„philoſophum in toto opere, antiquitatis
„in primis peritum. Nemo certe reper-
„tus eſt, qui in oceanum illum tantopere
„ſe immerſerit. Quid mihi acciderit cum
„hoc auctore, non diſſimulabo, quod
„nec alias facere ſoleo, vt alii commone-
„antur. Cum in iuuentute audiſſem hunc
„ſcriptorem tantopere proſcindi, minus
„quoque eidem fauebam; ſed poſtquam
„accuratius eum legere cœpi, admiratio
„ipſius me ſemper ſubiit. *Sæcula IV. p. 80. ſq.*

„*Plinii Secundi Hiſtoria naturalis*
„olim a *Dalechampio*, nuper a *Gronouio*

Cap. XLI. Script. Phyſ.

„eruditis notis illuſtrata eſt. Omnis eru-„ditionis penu in hoc ſcriptore. *Comment. de Script. p. 55.*

„SOLINVS incerti æui eſt. Pro-„poſitum fuit *Solino* tractare variam eru-„ditionem, quam Græci φιλολογίαν vo-„cant: ſed præcipue ſibi imitandum, vel „deſcribendum ſumſit *Plinium. Solini* „ſtilus quidem Pliniano eſt impolitior, & „habet aliquid obſcuritatis ac affectatio-„nis; laus autem eruditionis ei non eſt adi-„menda. Præclare poſt *Ioach. Vadia-„num* de eo meritus eſt *Cl. Salmaſius* in „vaſto opere *exercitationum Plinianarum* „*in Solinum*, quem ea de cauſſa, cum ex „Gallia Leidam veniſſet, *Petrus Scriue-„rius*, doctiſſimus Belga, cui parem Ba-„tauia hodie non habet, hac gratulatione „excepit: *Salue ſal & ſol Solini*, ad vtri-„usque nomen alludens; hic enim adeo „correctum & immutatum dedit *Soli-„num*, vt alius ſcriptor eſſe videatur. „Quod quidam docti probare nequeunt; „fuit enim *Salmaſius* in reformandis & re-„fingendis ſcriptoribus confidentior, &, „vt verum dicam, audacior. Interim „tamen eruditiſſimum ſcriptum eſt. *Sæcula IV. p. 160.*

§. 6.

LVCRETIVS. In primis totam Phyſicam etiam exhibet poeta LVCRETIVS, ſed ad hypotheſin Philoſophiæ Epicureæ, quam omnem lucu-

lento

lento opere explicauit *Petrus Gaſſendus*; vbi Cap. XLI. Script. Phyſ. plurima, præſertim experimenta phyſica, attulit.

„*Petri Gaſſendi* phyſicum opus admi-
„rabile, propter experimenta in primis;
„& *Athanaſii Kircheri* opus phyſicum lau-
„de dignum. *Diſſ. ad Lipſii Polit. p. 97.*

§. 7.

Huius eruditioni & induſtriæ conferri debent *Cogitata Phyſico-Mathematica* MERSENNI.

Etiam CLAVDII BERIGARDI *Circuli Piſani* in phyſicis valde probantur.

Compendium eligi poteſt SENNERTI aut BARTHOLINI.

§. 8.

Cum autem ampliſſime hæc pateat diſciplina ſingulæ partes ſuos habent peculiares ſcriptores, quorum etiam alia occaſione mentio fieri poteſt.

Multas præſertim huius ſtudii partes præclare illuſtrauit GALENVS.

„Progrediemur ad ſtudium Phyſices,
„ſiue ad cognitionem naturæ: magnope-
„re enim iuuerit ſcire

- - *magni primordia mundi,*
„*Et rerum cauſſas, & quid Natura* - -
„*Quid Deus, unde niues, quæ fulminis*
„*eſſet origo:*

Cap. XLI. Script. Phyſ.

„*Iuppiter, an venti diſcuſſa nube tona-*
„*rent.*
„*Quid quateret terras, qua ſidera le-*
„*ge mearent,*
„*Et quodcunque latet.*

„Tractatur autem ſtudium phyſicum „partim mythologice, in fabulis Poeta- „rum, cuius poſt ceteros accuratiſſimam „explicationem dedit GER. IO. VOS- „SIVS in opere *Theologiæ Gentilis ſiue* „*Phyſiologiæ Chriſtianæ.* Sciendum au- „tem eſt, *Voſſii* in hoc opere vniuerſæ Phy- „ſicæ ſtudium mirifice iuuari. Nam quæ „NATALIS COMES in *Mythologia* „ſua tradidit, nec ſcopo, nec perfectione „cum Voſſianis curis comparari poſſunt. „Partim hiſtorice: ſicut e. g. ex veteribus „*Hiſtoriam Naturalem* admirandi operis „ſcripſit *Plinius.* E recentioribus au- „tem alius Hiſtoriam Plantarum, (quam „e veteribus *Theophraſtus* quoque edidit) „alius hiſtoriam animalium, alius hiſto- „riam gemmarum & lapidum deſcripſit. „Partim philoſophice, vt ſpecialiter ſic „loquamur; ſicut e. g. libri Phyſici *Ariſto-* „*telis* extant, quos in compendium con- „traxit *Nicephorus Blemmidas.* E recen- „tioribus commendatur Phyſica TIM- „PLERI, HAVENREVTERI, *Bar-* „*tholini* maior, MAGIRI, (qui *Ariſto-* „*telis* textus reſoluit & interpretatur) *Sen-* „*nerti* & aliorum. Nobis illud potiſſi-

„mum hic monendum eſt, ſtudium phy„ſicum aliter tractari debere ab eo, qu„ad Medicinam, aut Theologiam potiſſi„mum adhibere eam cognitionem cupit, „aliter a ſtudioſo Politices. Nam ad pri„orum illorum ſtudia præſertim faciunt „variæ illæ & difficiles diſputationes de „principiis corporum naturalium & af„fectionibus, de materia, de forma, de „formarum & præſertim animæ rationa„lis origine, de motu, de loco, de tem„pore, de elementis, de mixtione, quæque „ſunt eius generis alia. At qui vitæ ci„uili ſua ſtudia accommodat, magis par„tem ſtudii phyſici hiſtoricam amplecti„tur, & præcepta totius ſcientiæ, quan„tum ſatis, cognoſcit. Non omiſerim „monere, plurimam profundiſſimam„que naturæ ſubtilitatem, adeoque „phyſices cognitionem e ſacris literis „hauriri poſſe. Intendit digitum ad „eam rem VALESIVS in *Philoſo„phia ſacra*, & nonnulli Scripturarum „interpretes. Partem Phyſices meteo„rologicam plurima habere incerta, „parumque explorata, certiſſimum eſt. „Poſſunt exempli loco eſſe, quæ non„nulli tradidere de fulminibus, itemque „de cometis, de quorum origine nemo „tam ineptus eſt hodie, qui cum veteribus „& pleriſque recentiorum ſentiat. Pars, „quæ de homine eiusque corpore tractat,

Cap. XLI.
Script. Phyſ.

„non tantum diligentius tradita habe„tur apud Medicos & Anatomicos: (po„teſt compendii vicem præſtare BAR„THOLINI *Anatomia*) ſed me„retur etiam nominatim commendari „elegantiſſimus LACTANTII li„bellus *de Opificio Dei*. Sicut & de ce„tero, præſertim in deſcriptione mundi „& plurimarum creaturarum eximiam „præſtiterunt operam S. Patres Græ„ci Latinique, qui primum caput Ge„neſeos & hiſtoriam creationis ſuis „commentariis explicant. Oppleuerunt „hoc ſtudium multi curioſis tractatio„nibus, CORNELIVS AGRIPPA, „ROBERTVS de FLVCTIBVS, „& THEOPHRASTVS PARA„CELSVS; cuius opera ſub ſpecie „naturalium diſputationum abundant „magicis & impiis traditionibus. Sicut „& ceteri, quos modo diximus, ma„gna cautione ac induſtria ſeligendi „bonum a malo tractari debent. Suf„fecerit enim inſpicere talia, non per„diſcere. *Diſs. T. III. p. 494. ſq.*

CAPVT.

Cap. XLII. Script. Metaphyſ.

CAPVT XLII.
DE SCRIPTORIBVS METAPHYSICIS.

§. 1.

ARISTOTELES.

NOn aliud opus ARISTOTELIS minus compoſitum, ordinatumque æſtimatur, quam METAPHYSICORVM. Eſſe autem Metaphyſicam neceſſariam, notius eſt, quam vt probari debeat. Fecit tamen abuſus, & ſpinoſa tractandi ratio, quæ Scholaſticis placuit, vt apud multos in inuidiam & odium venerit. Sed abuſus diſciplinarum non debet verti in iniuriam ipſarum.

§. 2.

Quantus in Theologia eius ſit vſus notum & clarum eſt. In Iurisprudentia docuit ſuo exemplo *Bachouius;* qui cum pridem fuiſſet magnus ICtus, poſtea tamen cum Metaphyſicam adieciſſet ſuæ eruditioni, longe melius potuit explicare quæ ardua aut profunda erant. *Hugo Grotius* cum adieciſſet animum ad explicandum Ius Naturæ & Gentium, per ſingulas partes vidit, ſe non poſſe ſatis ſubtiliter in hoc argumento verſari, niſi Metaphyſicæ ope adiuuaretur. Igitur, quam antea non magni fecerat, condiſcendam ſibi exiſtimauit, elegitque ducem DOMINICVM SOTVM ad reliqua Scholaſticorum opera, quibus Metaphyſica valde exculta fuit.

„Me-

Cap. XLII. Script. Metaphyſ.

„Metaphyſicam homini politico ſuffecerit eatenus attigiſſe, vt terminos artium & diſciplinarum, itemque diſtinguendi atque explicandi ſubſidia, quoties adhibentur, non ignoret. Sicut eius rei ſpecimen grauiſſimum dedit *Hugo Grotius* in opere *de Iure belli & pacis*. Profueritque cumprimis talia per viam compendiariam ex ore idonei magiſtri „percipere. *Diſſ. T. III. p. 496.*

§. 3.

Si hodie de compendio quærimus, dolendum eſt, non poſſe nominari, quo aliquis merito acquieſcat. CORNELII MARTINI *Metaphyſica* erudita eſt haud dubie, ſed ſubobſcura.

SCHARFFII *Metaphyſicam exemplarem* opinio vulgi potius, quam ratio celebrem fecit.

STAHLII & SLEVOGTII in hoc genere ſcripta eximie laudari merentur.

CAPVT XLIII.
DE SCRIPTORIBVS ETHICIS.

§. 1.

ARiſtoteli tota PHILOSOPHIA PRACTICA vocatur nomine τῆς πολιτικῆς ſiue Ciuilis doctrinæ. Vulgo diuidunt in ETHICAM, POLITICAM, & OECONOMICAM.

„In S. literis, quæ ad omnem Philoſo-

„phi-

„phiam practicam per modum cohorta- Cap. XLIII. Script. Ethici.
„tionis aut characteris tradi poſſunt, abun-
„de continentur. In profanis literis an-
„tiquiſſima Poetarum ſors eſt. *Pytha-*
„*goræ, Socratis, Ariſtotelis* labores in hoc
„genere. Stoici volunt in parte parænetica
„tica præcellere; neque denegatur ipſis
„magnificentia ſententiarum & vis co-
„hortandi. De cetero, peccant cauilla-
„tione vocabulorum, arrogantia & affe-
„ctatione perfectionis maioris, quam ma-
„teria capit; erroribus quibusdam. Lapſus
„inter iuniores *Lipſius* in hoc genere. *Liber memor. Ethicus p. 494.*

§. 2.

Et in his ETHICIS quidem habemus perfectum opus ARISTOTELIS, libris X. comprehenſum, quod *Nicomachica* vocatur; in quæ extant doctiſſimi Commentarii Græci *Aſpaſii, Euſtratii, Mich. Epheſii*, qui in editione Veneta iunctim exhibentur; *Epheſius* quidem in quintum Ethicorum, *Euſtratius* in plures, *Aſpaſius* in aliquos libros. Sed & *Andronicus Rhodius* doctiſſimam Paraphraſin Græcam in totum opus ſcripſit, quem *Dan. Heinſius* edidit & Latine conuertit. Ex iunioribus præclare de hoc opere ſunt meriti *Petrus Victorius* & *Ioach. Camerarius* editis Commentariis. ARISTOTELES.

„In practicis *Ethica* quidem *Nicomachica* concinni, perfectique operis laudem merentur; non ſi demoſtrationum

„accu-

Cap. XLIII. Script. Ethici.

„accuratiores rationes quis deſideret, ſed „ad popularem' loquendi ſentiendique „conſuetudinem omnia referendo, cui „congruere exiſtimauit debere hoc do„ctrinæ genus. *Comment. de Script. p. 28.*

„Reuera in opere Ethico, quod vix pa„tiuntur vulgo ſibi perſuaderi, omnia ad „rempublicam *Ariſtoteles* retulit: adeo„que eum ordinem ſeruauit virtutum, „quem reſpublica poſtulat. *Liber memor. Ethicus p. 517.*

„In hunc locum (de virtute) tota virtu„tis explicatio conuenit, qualem *Ariſtote„les* in Ethicis Nicomachicis præcipue tra„didit. Falluntur enim, vt alias dictum „eſt, qui putant, *Ariſtoteli* propoſitum fu„iſſe, hominem priuatum, non ciuem ibi „informare. *Inſtit. Polit. p. 220.*

„Felicitatem autem illam, qui recte ad „mentem *Ariſtotelis* cupiat cognoſcere, ei „ante omnia ad Ethica eiusdem redeun„dum eſt: vbi non priuatum hominem, „vt multi putant, ſed ad ciuitatem inſtru„xit; felicitatemque non aliam, quam, „quæ vniuerſitati ciuium non minus con„ueniret, quam ſingulis, tractauit. Hinc „eſt, quod toties in Politicis repetit, ciui„tatem & ſingulos, eodem modo felicita„te, & eadem vti potirique. Videantur „notabilia loca III. polit. 4. IV. polit. 11. „VII. polit. 2. & 3. & 13. Hinc eſt etiam, „quod felicitas ciuitatis non minus hone-

„ſtate

„ſtate quam vſu & commoditate ſiue ſuf- Cap. XLIII.
„ficientia rerum neceſſariarum definitur Script. Ethi-
„a Philoſopho æſtimaturque. *Ibid. p. 82.* ci.

„In Syſtematicis ſcriptoribus primus „nominandus *Ariſtoteles*, qui libros X. „*Nicomachicorum* ſcripſit, opus perfectiſ- „ſimum. Scripſit etiam *magna moralia;* „ſed hæc partes tantum tractant. Inter „interpretes *Ethicorum Andronicus Rho-* „*dius* excellit. Ceteri interpretes, *Eu-* „*ſtratius*, *Michael Epheſius*, & *Aſpaſius* in „Aldina editione ſunt coniuncti Et hi „ſunt interpretes antiqui. Ex recentiori- „bus præclare meriti de Ethicis *Ariſtotelis* „*Ioach. Camerarius;* poſt illum *Petrus* „*Victorius. Diſſ. ad Lipſii Polit. p. 84.*

„*Grotius Ariſtotelis* in hoc genere prin- „cipatum examinat (in opere de I.B.& P.) „Grauius ille quidem, quam *Antonius* „*Quærengus* in *lectionibus Ethicis*, qui lu- „dere, non iudicare videtur, quoties *Ari-* „*ſtoteli* contradicit. Non tamen ſunt „nulla, quæ pro *Ariſtotele* dici poſſunt in „explicanda virtutis natura; ſiue potius, „quæ pro ſe ipſe *Ariſtoteles* dixit, ſi in „promtu ſint iudicaturo, quæcunque in o- „pere Ethico de ratione inſtituti ſui paſ- „ſim ſubmonuit. Neque tamen inuidia „hinc eſt facienda *Grotio*, quæſtionem „antiquitus motam ſuo quodam iudicio „proſequenti. Verum iſta alterius loci „ſunt. Videtur *Grotius* ad huius operis

„vſum

Cap. XLIII. Script. Ethici.

„vſum in primis legiſſe librum V. *Ethicorum Nicomachicorum*, eiusque interpretem doctiſſimum *Michaelem Epheſium:* „cuius etiam locos quosdam Latine conuertit. Et ſane ille liber multa & recondita, & huic argumento propria continet, a nemine prorſus & accurate explicata. Quamquam & ex ceteris libris „eorumque interpretibus, *Euſtratio, Aſpaſio*, tum *Andronico* (ſiue aliud nomen eſt „eius, quem *Daniel Heinſius* edidit, & reperi in MSC. quodam *Catecuuii*, corruptum quidem, ſed vnde dubitatum de „auctore conſtat, vocabulum) plane eximia ad illuſtrandam hanc materiam peti „poſſunt. *Præfatio ad Commentat. in Grotium de I. B. & P. p. 11. ſq.*

Extant & alia duo opera *Ariſtotelis, Eudemia* & *Magna moralia.*

§. 3.

THEOPHRASTVS.

Extat & aureus libellus THEOPHRASTI illius, qui *Ariſtoteli* ſucceſſit, quem nonagenarius ſcripſit ſub titulo, *Characteres Ethici.* Sed quid dixi extare? fragmenta pereximii & vtiliſſimi operis pauca extant, quæ Latine vertit, & luculento commentario illuſtrauit *Iſaacus Caſaubonus.*

„*Theophraſtus* ſuos characteres ita ordinauit, vt præmiſſa breui deſcriptione „vitii, de quo agitur, ſubiungantur ſelecta „atque ex communi vſu ſenſuque petita „actionum & ſtudiorum ſpecimina, qui-

„bus

„bus tanquam breuibus & euidentibus no- „tis deſignetur vitii ac vitioſi hominis in- „doles. Qua in re ſectatus eſt *Theophra-* „*ſtus* magnam tractationis ſimplicitatem „& facilitatem, ſed cum tanto iudicio & „delectus prudentia, vt mirari facilius ſit, „quam imitari. *Diſſ. T. I. p. 408.*

Cap. XLIII. Script. Ethici.

„In ſucceſſione Philoſophorum, vt „Græci loquuntur, *Ariſtotelem* excipit „*Theophraſtus*; cuius de ſcriptis elegan- „tem libellum emiſit *Io. Meurſius*. Quæ „autem extant, ſæpius per partes ſeorſum „edita ſunt; præſertim fragmentum *Cha-* „*racterum Ethicorum Caſauboni* potiſſi- „mum opera illuſtratum: coniunctim „Græce tantum, cum præfatione *Ioach.* „*Camerarii* Baſileæ 1534. Græce & Latine, „interpretibus *Daniele Furlano* & *Adr.* „*Turnebo*, Hanouiæ 1643. Et ex recen- „ſione *Dan. Heinſii* 1613. Magnus ſcriptor, „& in venuſta eloquentiæ forma minime „oſtentator. *Comment. de Scr. p. 29. ſq.*

§. 4.

Τόπον ἠθικὸν diligenter excoluerunt Stoici, e. g. EPICTETVS in *Enchiridio* ſeu ſumma Philoſophiæ Stoicæ, & ARRIANVS in iſtud Enchiridion a *Politiano* Latine verſus, itemque SIMPLICIVS. *Arriani Diſſertationes in Epictetum* eruditiſſimæ in Anglia editæ nuper ſunt. Eiusdem fragmenta *de Venatione* edidit Pariſiis *Holſte-*

EPICTETVS. ARRIANVS. SIMPLICIVS.

Cap. XLIII. Script. Ethici.

nius: *ſimplicius in Epictetum*, cum Commentario *Claudii Salmaſii* prodiit.

„*Epicteti Enchiridion*, Stoiciſmi ſumma, ſæpius edita eſt; cum verſione *Politiani* Argentorati 1520. & cum *diſſertationibus Arriani in Epictetum*, eodem interprete, edente *Luca Holſtenio*, Cantabrigiæ 1655, 8. *Comment. de Script. p. 54.*

„*Epicteti Enchiridio* explicando *Simplicius*, quantum ad principia humanarum „actionum, quæ vocant, & facultates animæ attinet; *Arrianus* in ipſis actionibus „& honeſti iuſtique rationibus egregiam „operam nauarunt. *Præfat. ad Comment. in Grotium de I. B. & P. p. 13.*

„Ex Stoica ſecta habemus *Enchiridion* „*Epicteti*, in quem extat Commentator „*ſimplicius*, quem edidit *Salmaſius*. Alter interpres & quidem vtilior, qui legatur, eſt *Arrianus*. Hunc reddidit Latine *Angelus Politianus* verſione elegantiſſima. *Diſp. ad Lipſii Politica. p. 85.*

„*Arrianus*, Nicomedienſis, ſub Hadriano, alter *Xenophon* dictus. Vid. *Ger. Io.* „*Voſſius* de Hiſt. Gr. L. 2. c. 2. *Periplus Arriani* ſplendidiſſime edidit vir doctiſſimus *Guil. Stuckius*. Extat etiam diligentiſſimum opus *Diſſertationum Arriani*, quod *Angelus Politianus* itidem puriſſime & elegantiſſime vertit. Fragmentum eiusdem aureum *de Venatione* „nuper edidit *Lucas Holſtenius*, & elegan-

„tiſſima

„tiſſima verſione illuſtrauit. In illo ope- Cap. XLIII.
„re tractatio de educatione & cura canum Script. Ethici.
„præſertim laudatur; & vbi *Xenophon* de-
„ſinit, ibi *Arrianus* incipit. *Secula IV. p.164.*

„De *Simplicii* operibus videatur *Labbeus* in *Catalogo Interpretum Platonis & Ariſtotelis*. Quæ in *Epictetum* ſcripſit, *Salmaſius* amplo Commentario proſecutus eſt in 4. Lugd. Batau. *Comment. de Script. p. 82. ſq.*

§. 5.

Huius generis ſunt etiam ANTONINI, ANTONINVS Impe Imperatoris, fragmenta libri *de ſeipſo & ad ſeipſum*, quæ nuper in Anglia iterum *Mericus Caſaubonus* Græco-Latine edidit. Multa autem in iis ſe præſtitiſſe gloriatur *Antoninus*, quæ nemo vnquam præſtitit, aut præſtare potuit; ex tumore ſcilicet quodam & ſpiritu ſectæ Stoicæ loquens. Alias nudam tantum Gnomologiam referunt, ſine vllo contextu.

„*M. Antonini*, Imp. libri *de ſeipſo & ad ſeipſum* Gr. & Lat. Baſileæ 1565. *Merici Caſauboni* in Anglia 12. *Gatackeri* cum notis in 4. Londini. *Comment. de Script. p.58.*

„*M. Antoninus* Imp. Philoſophus, ſcripſit opus *de ſe & ad ſe*; cuius quidem operis duplex reperitur titulus in Codice MS. 1) τὰ καθ' ἑαυτὸν, 2) ἐκ τῶν καθ' ἑαυτὸν; vnde aliqui dicunt, eſſe tantum excerpta. Scriptum ipſum non eſt hi-

 „ſtori-

Cap. XLIII. Script. Ethici.

„ſtoricum, ſed philoſophicum, vt fallan-„tur ii, qui putant, continere res geſtas *An-„tonini*. Loquitur in eo de ſe & ad ſe, to-„tumque opus eſt diſſertatio fere aliqua „moralis. Quia vero quædam concur-„runt ad hiſtoriam *Antonini* pertinentia, „pro hiſtorico habetur. Editiones *Xy-„landri* & *Geſneri* vicit induſtria *Merici* „*Caſauboni*. Iudicium de hoc quoque „duplex eſt, vulgi, & eruditorum, & inter „eruditos ipſos paucorum. Vulgo ni-„mis magnifice de hoc opere ſentiunt; „præſertim propter Philoſophiam Stoi-„cam: eruditi autem non tam magnifice „de eo iudicant. Sunt enim reuera ſco-„pæ diſſolutæ calx ſine arena, nihilque „contexti ineſt, & videntur mera excer-„pta & fortaſſe ſub eius nomine edita. „Ego certe nunquam crediderim, eſſe „ipſius *Antonini*. Reperiuntur quidem „aliqua etiam præclara, ſed ſine contextu „omnia dicuntur. In ſinu ridentur illi, „qui tam magnifice hoc ſcriptum extol-„lunt, cum ne in mediocri ſcriptore iſtius-„modi negligentia toleretur. *Sacula IV*, *p. 167. ſq.*

„Inde proximas *Antonini* Imp. frag-„mentis tribuunt partes: cuius libri non „eſt tamen apud exquiſitæ eruditionis vi-„ros eadem, quæ vulgo, obtinet, æſtimatio. *Praf. ad Comment. in Grotium p. 13.*

„*M. Antonini* Imp. libri XII. *de ſeipſo* *&*

„*& ad ſeipſum.* De hoc libro variant „doctorum iudicia. Inter næuos Stoicæ „Philoſophiæ eſt nimia illa iactantia: mi„nutiloquia etiam inter ea referenda, quæ „deſiderantur in Stoica Philoſophia: & „verbo fallunt, vt loquitur *Cicero. Diſſ. ad Lipſii Politica p. 85.* Cap. XLIII. Script. Ethici.

§. 6.

BASILII Imp. *Parænetica* edidit *Ritterſhuſius.* BASILIVS.

AGAPETI *Schedam Regiam, Ritterſhuſius* edidit. AGAPETVS.

CEBETIS *Tabulam*, monumentum philoſophicum egregium, edidit *Salmaſius* in 4. CEBES.

Anonymus *de Virtute* Græce & Latine editus Auguſtæ Vindelicorum ab *Hæſchelio.*

Eſt & ſumma Ethices quaſi tradita in *Aureis Pythagoræorum Carminibus*, quæ HIEROCLES nobiliſſimo Commentario Græco illuſtrauit. HIEROCLES.

§. 7.

Ex Latinis CICERO perfectum opus ethicum reliquit; quod ita ordinandum eſt, vt libri *de finibus* & fragmenta *Academicarum Quæſtionum* agant de fine hominis ſeu de ſummo bono; libri *Officiorum* explicent virtutes; libri *Tuſculanarum Quæſtionum* de affectibus agant, eorumque moderatione. CICERO.

„Latinorum Philoſophorum decus o„mne penes *Ciceronem* ſtat, cuius duo o„pera *de Legibus*, & præſertim *de Officiis*,

Cap. XLIII. Script. Ethici.

„mirum quantum conferre poſſunt „huic materiæ. Quamquam nobile illud „*de Officiis* opus illi tantum intelligunt, qui „Græcorum Philoſophorum ſententias „ex variis ſectis in antiquitate diſperſas „ingenio & labore conductas, perſpectasque habent; ſicut eius rei ſpecimen fortaſſe alio tempore dabimus. *Grotius* „multa debet his libris, etiam vbi non oſtendit. *Præfat. ad Commentat. in Grotium p.* 15.

„Quodſi quis ſub nobilibus exemplis „ad ciuiles vſus propius accommodatam „cupit hanc doctrinam cognoſcere, *Ciceronis Officia* incomparabili præſtantia „celebrari merentur. *Inſtit. Politicæ p.* 221.

„In Ethicis poteſt ad *Ariſtotelis* rationem reduci, quando in libris *de finibus* „(nam *Academicarum Quæſtionum* pauca „fragmenta reſtant) felicitatem ciuilem „inquirit, in *Tuſculanis Quæſtionibus* hominis facultates affectusque conſiderat; „in *Officiis* virtutis & honeſtatis præcepta „ad vſum communis vitæ in republica „transfert. *Comment. de Script. p.* 42.

„Apud Latinos familiam ducunt Diſputationes *Ciceronis* Ethicæ *de finibus* „*bonorum & malorum: Academica* & *Tuſculanæ Quæſtiones*: in quibus tamen „ſunt quædam ſtudioſius diſquiſita, quam „ad vſum vitæ opus eſt. *Officia* eius quo „ſint habenda loco, ſtrictim attigi in præ-

„fatione

„ſatione ad *Officia Ambroſii.* Opus aure- Cap. XLIII.
„um eſt, ipſosque fontes practicæ vitæ, ſa- Script. Ethi-
„pientiæque recludit; ſed iudicio opus ci.
„eſt, & diligentia, vt penetres. *Diſſ. T. III. p. 344.*

„Ante omnia occurrit *Ius* illud, quod „cum veteribus *Publicum* vocamus, a ra- „tione recta ſuppeditatum, ſapientum vo- „ce affirmatum, gentium rationi & ſapi- „entiæ attendentium vſu perculſum. In „quo genere eximia ſunt, quæ *Cicero* in „*Officiorum* libris pertractauit, quos qui „ethicis libellis annumerare ſatis habent, „magno in errore verſantur. *Diſſ. T. III. p. 382.*

„Nunc mixta ſecta ſequitur, ad quam „pertinet *Cicero*, qui ethicum nobis reli- „quit opus in libris *de finibus*, cui ſucce- „dunt *Tuſculanæ Quæſtiones* & *Academi- „ca;* ſequuntur has *Officia*, nunquam ſa- „tis laudandum opus. *Diſſ. ad Lipſii Politica p. 85. ſq.*

„Ex Dialogis Ciceronianis libri *de fini- „bus*, *Tuſculanarum* & *Academicarum* „*Quæſtionum* videntur mihi difficultatem „non paruam habere propter Philoſo- „phorum diſputationes & controuerſias „ibi tractatas: ſed redduntur dulciores „faciliores que exemplis, hiſtoriis, locis „communibus, perſpicue planeque inter- „poſitis. Qualia pro captu ætatis ſunt vel „excerpenda, vel ad ſuauitatem cetero-

Cap. XLIII. Script. Ethici.

„rum conciliandam demonſtranda diſcentibus. Iuuat autem labores diſcentium ipſa dialogorum forma & excipiendi mutuo reddendique ſermonis ratio, „quæ ſemper hominum ingeniis amica & „ceteris amœnior credita eſt. *Lælius* & „*Cato* præſertim legendi, imo ediſcendi „ſunt. *Diſſ. T. III. p. 535.*

„Nimius vtique apparatus Rhetorum & „amplificata locorum ſtructura, ſi vel ex „*Ciceronis* orationibus quibusdam transſumatur, gratiam politicæ tractationis „non vbique iuuabit: magisque conſultum aliquando erit, cetera ſcripta Ciceroniana, diſputationes *de officiis, de legibus, de natura*, in exemplum aut auxilium aduocare: ſi præſertim deligantur „ſententiæ in genere morum agiliores & „diſerta explicandi ratio & contexendi facilitas. *Diſſ. T. I. p. 119.*

„AMBROSIVS in *Officiis* imitatus „eſt *Officia Ciceronis*, & nonnulla ex Chriſtiana Philoſophia adiunxit. *Diſſ. ad Lipſii Politica p. 119.*

„Conſilium nobis hæc officiorum rudimenta non ex Philoſophorum ſchola tantum; ſed ex ſanctiſſima ſcripturæ „ſacræ diſciplina ſubinde inſtruere & firmare: quale exemplum, quantum quidem inſtituti ratio tulit, *Ambroſius* nobis „præiuit in præclaro *de Officiis* opere, „quod imitatione *Ciceronis* ſcripſit. *Diſſ. T. III. p. 489. ſq.*

§. 3.

Cap. XLIII. Script. Ethici.

SENECA.

§. 8.

SENECA in genere parænetico moralia diligenter perſequitur & quaſi perpetuum cenſorem morum agit. Quid enim *Epiſtolæ* aliud ſunt, quam diſſertationes morales de variis locis ethicis. Materiam de liberalitate toto opere librorum *de Beneficiis* explicauit, ita vt poſſit documento eſſe, quantum ſit Philoſophiæ in eiusmodi materiis moralibus, quarum cognitionem multi ſibi ex generalibus præceptis pollicentur. Notandum eſt autem, quod in eiusmodi ſcriptis *Ciceronis* & *Senecæ* Ethica & Politica miſceantur; ſiue Ethica ad politicos vſus referantur.

„In editione *Senecæ Lipſius* omnium cu„ram ſupergreſſus eſt. Repetiit eius edi„tionem doctiſſimus *Fr. Gronouius*, ſub„iunctis eruditis notis.. De ſtilo *Senecæ* „veriſſime iudicauit *Gellius*; quem dum „refutare conſtituit *Lipſius*, vltra, quam „fas eſt, exceſſit, neque eruditionem *Gellii* „perſpexit. Recte etiam de eo iudica„uit *Quintilianus*, modeſtiſſime *Tacitus*; „in quo id occurrit, quod ſupra de ſtilo „*Velleii* & *Valerii Maximi* diximus, eos „ſtilum ad formam compoſuiſſe aulicam. *Secula IV. p. 87.*

„Satira *Senecæ* de *Apocolocynthoſi*, loco „eius, quod debebat ſcribere Apotheoſin, „quod aliis fiebat, ob ſummam nimirum „Claudii Caligulæ ſcelera; in quam eru-

 „ditam

„ditam Diſſertationem ſcripſit *Dan. Hein-* „*ſius. Ibid. p. 10.*

„Alter tibi talium ſtudiorum magiſter „*Seneca* eſto, qui generoſam animi tui in„dolem valde excitabit & attollet, vt exi„mia & decora ſentire & agere concupi„ſcas. Scis, quam ille auctor ſummis re„gnorum moderatoribus & adminiſtris, „etiam noſtro æuo, commendatus fuerit: „quorum exempla ratione vacare neque„unt. *Diſſ. T. III. p. 344.*

„*Annæus Seneca* ſingularis cuiusdam „ſtili & propriæ grauitatis nomen meruit. „Pleraque terſæ Latinitatis, penetrantia „acumine, placentia inuentione; ſed ma„net tamen adhuc, manebitque illa cautio „circa ſtilum *Senecæ*, quam ſuppeditat „*Quintilianus*, quicquid contra dicat „*Lipſius* in *Prolegomenis in Senecam* & „*Carolus Paſchalius* in libro *de optimo di-* „*cendi genere. Diſſ. T. III. p. 541.*

„Amœnitates adiunget (ſcriptioni po„liticæ) ſi ſocietur in hos vſus *Seneca*. „De quo *Tacitus* noſter in loco diſſerta„tioni huic præſcripto (XIII. Annal c. 3.) „ciuiliter & benigne iudicat. Ait enim, „orationem, quam Claudius habuit, a *Se-* „*neca* compoſitam, multum cultus prætu„liſſe; tribuitque *Senecæ* ingenium amœ„num & temporis illius aurib9 accommo„datum. Comtius ſcribendi genus maxi„me hominibus illius temporis in *Seneca*

pla-

„placuiſſe, ex *Suetonio* etiam diſces. Huic „ſtudio autem hominum temporumque, „quin ſit nimium obſecutus, nemo nega- „uerit. Itaque *Fabius* rectiſſime eum me- „liorem futurum fuiſſe in dicendo iudicat, „*ſi aliqua contempſiſſet, ſi parum concu-* „*piſſet, ſi non omnia ſua amaſſet, ſi rerum* „*pondera minutiſſimis ſententiis non fre-* „*giſſet*. Hæc a *Lipſio* refutari nihil opus „erat. Quis enim non animaduertere „poteſt *dulcia* illa *vitia*, qui *Senecam* at- „tente intenteque legit? Quare & imi- „tatores *Senecæ* periculoſe in deligendo „exemplo, & multo magis, poſtquam de- „lectum eſt, exprimendo verſatos, ſicut „olim *Fabius* potuit queri, ita nos hodie- „que comperimus. Sed quia intercedunt „tantum melioribus iſta in genus quod- „dam cacozeliæ deflexa, de cetero autem „multis eximie dictis, acute inuentis, „grauiter expreſſis, vbique abundat vir „tantus, Politici orationem hac noſtra æ- „tate, quin multum poſſit ornare, (ſi „imitatores *eligant* inde modo, quod *Fa-* „*bius* etiam voluit, non tumultuarie col- „ligant exempla & inſtrumenta ſui ope- „ris) in confeſſo eſſe debet. Potius „contradictione opus habuerunt, quæ „nonnulli apud *Gellium* putarunt de ora- „tione *Senecæ*, tanquam *vulgari atque* „*protrita*, & de eruditione, tanquam *ver-* „*nacula & plebeia*. *Diſſ. T. L p. ug.*

Cap. XLIII. Script. Ethi- ci.

Calig. 54.

Inſtit. Orat. X, 1.

in iudicioſa. per Seneca.

„*Sene-*

Cap. XLIII. Script. Ethici.

„*Seneca* inter Latinos Stoicos præcipu-
„us. *Diſs. ad Lipſii Polit. p. 85.*

§. 9.

PETRARCHA.

Renaſcentibus literis FRANCISCVS PETRARCHA *Diſſertationibus moralibus* voluit excellere.

„Hoc ſæculum XV. *Franciſci Petrar-*
„*chæ* ingenio multum debet; qui bonus
„fuit moraliſta, & facundia non quidem
„exquiſita, ſed tamen vbere & profluen-
„te. Videatur *Tomaſini* Petrarcha redi-
„uiuus. *Comment. de Script. p. 107.*

GVEVARRA.

Neque alio ſpectant ANTONII GVEVARRAE *Epiſtolæ* Hiſpanice ſcriptæ & in multas linguas transfuſæ, quas vulgo *aureas* vocant.

„E iunioribus *Io. Sarisberienſis, Franc.*
„*Petrarchæ, Antonii Gueuarræ, Auguſti-*
„*ni Niphi*, itemque *Eraſmi* moralia &
„politica opuſcula vtiliter & iucunde le-
„ges: quippe præcepta per ſe ieiuna &
„tenuia ſunt, lineas ducunt, non corpus
„exhibent. *Diſs. T. III. p. 344.*

§. 10.

GOLIVS. HORNEIVS.

Syſtemata ethica ſcripſere, GOLIVS quidem quaſi Epitomen Ethicorum *Ariſtotelis*; HORNEIVS autem liberiori explicatione etiam aliquem guſtum Scholaſticorum admiſcuit. Sed, ſi dicendum, quod res eſt, non abundamus ſyſtematis breuioribus,

ribus, quæ vsquequaque commendari queant. Cap. XLIII. Script. Ethici.

„In ethicis omnium ceterorum ſtudi-
„um vicit *Horneius. Diſs. T. III. p. 343.*

„In ethicis multas ob cauſſas neminem
„*Horneio* prætulerim. *Ib. p. 498.*

„Inter ſyſtemata minora *Horneius* non
„debet ſperni; *Ionſtoni* Centones imita-
„tione *Lipſii* etiam extant. *Thomaſii*
„accuratæ *Tabellæ Ethicæ*, vt & *Stirii*
„præcipue commendantur. *Diſs. ad Li-*
„*pſii Polit. p. 84. ſq.*

„Centonem adornanti ſatis eſſe poteſt,
„ſi commoda & præclara loca, expri-
„mendis quæ voluit, adhibeat. Cum
„præſertim non cauſſa & arte docendi res
„geritur, ſed alia potius ſpectantur. Ni-
„ſi quod eo conſilio vtilem ſane profecti-
„bus diſcentium Ethicam nuper adorna-
„uit Vir doctus. An vero ille aſſecutus
„ſit Lipſianum inſtitutum, quod imitari
„voluiſſe videtur, nihil attinet nunc diſ-
„quirere. *Diſs. T. III. p. 375.*

„Imitatus eſt *Lipſium Ionſtonus* in ope-
„re Ethico; ſed oſtendit ſe non ſatis in-
„tellexiſſe propoſitum *Lipſii. Diſs. ad*
Lipſii Polit. p. 74.

§. II.

PICCOLOMINAEI. *Gradus Philoſophiæ Moralis* ad vſum diſputandi fere accommodantur. PICCOLOMINEVS.

De

Cap. XLIII. Script. Ethici.

De exquiſitioribus ſcriptis ethicis laudari hic debent CAROLI PASCHALII *Characteres Virtutum & vitiorum.*

PASCHALIVS.

„Tertium membrum (poſt primum de „ſyſtematum, & alterum de diuerſarum ſe„ctarum inter Philoſophos ſcriptoribus) de „diuerſis ſcribendi formis; vbi occurrunt „primo Dialogi a *Platone* frequentati. „Alius modus pertinet ad characteres. „Character Latine eſt notatio, cuius ge„neris habemus opus *Theophraſti*, *Cha„racteres ethicos*, ad cuius imitationem „contendit *Carolus Paſchalius*, qui ſcri„pſit Characteres virtutum & vitiorum, „opus eximium. Alius ſcribendi modus „pertinet ad exegeſin materiarum ſingu„larum, vt *Seneca* libri de *beneficiis*, & *Plu„tarchus* proprius huius generis ſcriben„di auctor. Apud *Stobæum* habemus „etiam multa. Inter recentiores huc „pertinet *Petrarcha*: ex Hiſpanis *Gue„uarra* triuit hanc viam. Alius ſcriben„di modus pertinet etiam ad ſymboli„cum genus. Ex recentioribus *Franc. „Baco de Verulamio* huc referendus. Per„tinent huc *Pierius* & *Cauſſinus*, ſcri„ptores *Hieroglyphicorum*. Huc etiam „pertinent *Emblemata Alciati* & *Ioach. „Camerarii*. *Sauedræ* etiam *Emblemata* „ſunt bona & quæ commendentur di„gna. *Altorffina Emblemata* etiam com„mendantur. Eſt alius ſcribendi modus,

qui

„qui ad *γνωμολογίαν* pertinet. *P. Syrus* „*Mimus* in eo commendatur. Alius ſcri- „bendi modus ſunt quæſtiones; item ali- „us, fortuitæ diſſertationes, de quibus „non magnifice admodum ſentiendum. „Alius modus etiam per *fabulas AEſopi-* „*cas*, inter quos commendandus *Phæ-* „*drus*, qui in omnium debet eſſe manibus *Diſſ. ad Lipſii Polit. p. 86. ſq.*

Cap. XLIII. Script. Ethici.

„De *P. Syro*, mimographo, cuius ver- „ſus acumine & pondere ſententiarum „plenam auctoritatem obtinent, *Ioſephus* „*Scaliger* & nuper *Tanaquillus Faber* „bene meriti ſunt. *Comment. de Scr. p. 48.*

AESOPVS, GABRIAS, & alii fabularum ſcriptores cum *Phurnuti* Commentariis editi Venetiis ab *Aldo Manutio*. Vbi nota, *AEſopum* nil ſcripſiſſe; licet ſub eius nomine hæ fabulæ circumferantur. Vitam alioqui *AEſopi* iucundiſſime deſcripſit quidam; vt vulgo creditur *Maximus Planudes*; eſtque opuſculum lectu dignisſimum.

AESOPVS, GABRIAS.

„Quartum membrum de *Scholaſticis* di- „cet. Sæculo XII. & XIII. cœperunt ſcho- „laſtici exſurgere; quorum primus *Pe-* „*trus Lombardus*. Diſtinguuntur Schola- „ſtici in veteres & recentiores. In vete- „ribus conſiderantur hæc: 1) quod in Bibli- „is contenti erant verſione Latina, 2) quod „deſtituebantur cognitione antiquitatis, „3) quod ad minutias Quæſtionum dila-

„ba-

Cap. XLIII. Script. Ethici.

„bebantur,4) quod confundebant Theo„logiam & Philoſophiam. Recentiores „euitarunt hæc quidem. Iſagogicus eſt „ſcriptor *Dominicus à Soto*, qui habet ſe„des materiarum: Iſagogica etiam ope„ra eſt *Syluestri Prieratis*. Exegetico„rum princeps eſt *Ludouicus Molina*, qui „edidit volumina VI. de Iuſtitia & iure: „poſt hunc *Io. de Lugo*, Cardinalis. Acu„mine ingenii præfertur his *Leſſius*. Lau„dem ſingularitatis petit *Medina*. Col„lectores ſunt *Io. de Dicaſtillo* &c. *Diſs. ad ad Lipſii Politica p. 88.*

„Poſt conuulſum plane imperium Ro„manum, horum ſtudiorum decus & vi„gor, qui hactenus ſubinde minuebatur, „deceſſit. Hinc ſilentium & pauſa omnis „accuratioris literaturæ, vſque ad tempo„ra ſcholaſticorum doctorum qui ex Phi„loſophia practica diſputationes quasdam „de iuſtitia & iure ſectati, itemque de ſu„premo hominis fine, etiam circa virtu„tum officia ſatis ſpinoſe interdum & „perplexe, cetera negligebant. *Diſſertat. polit. p. 313.*

„*Petri Lombardi* Epiſc. Pariſ. Sen„tentiarum Magiſtri, opus ſæpiſſime e„ditum in Gallia Germania & alibi. *Com. de Scr. p. 94.*

„*Thomas de Aquino*, Scholaſticorum „poſt *Lombardum* princeps, ingenio & „eruditione maximus; cui ſi cultior

elo-

„eloquentia acceſſiſſet, non haberet pa- „rem. Opera eius XVII Tomis edita Ro- „mæ. Partes ſingillatim editæ variis in „locis; præſertim *Summa. Thomas Can-* „*tipratenſis* editus Duaci 1597. *Bona-* „*uenturæ* opera Romæ VIII Tomis; *Gui-* „*lielmus Durantes*, Speculator, editus „Lugduni 1592. *Ægidii Romani*, præter „edita, multa extant MS. *Io. Duns*, Sco- „ti, opera ingenio & acumine pollent. *Ibid. p. 100. ſeq.*

Cap. XLIII. Script. Ethici.

„*Antonius Andreæ* ſcripſit *in IV. libros* „*ſententiarum*, edit. Venet. 1578. *Du-* „*randus de S. Portiano* itidem in *Libros* „*Sententiarum*; vt & *Herueus Natalis*, „vna cum aliis operibus: & *Franciſcus* „*Mayronis*, cuius hoc & alia opera edita „Venet. 1520. & 1556. Et *Guil. Occam*. „Quæ pro Ludouico Bauaro ſcripſit, ha- „bentur in *Monarchia S. R. I. Golda-* „*ſti*. Et *Monaldus*, cuius *Aurea* im- „preſſa Lugd. 1516. *Pelagius Aluarus* et- „iam in *libros Sententiarum* ſcripſit; vt & „alia. *Petri Paludani* opera quædam. „*Aſteſani* ſ. *Aſtenſis Summa caſuum conſci-* „*entiæ*, Norib. 1528. *Adamus Goddamus in* „*libros IV. Sentent.* Paris. 1512. *Tho-* „*mas de Argentina*, Gen. 1586. *Gregorius* „*Ariminenſis*, Venet. 1503. *Ibid. p. 103. ſq.*

„*Quintum* membrum ad locos Com- „munes ethicos pertinet. Quo perti- „nent *Polyanthea Langii*, *Zwingerus* &

Cap. XLIII. Script. Ethici.

„*Beyerlingius.* Alii titulos Locorum „Communium collegeruut. *Keckermanni Tituli* & *Alſtedius* in *Encyclopædia*, & *Florilegium Gruteri* huc referendum. *Sexta* pars pertinebit ad Poetas. „Proprium autem hoc eſt Comicorum & „Satyricorum. Inter Satyricos excellit *Horatius*; hunc *Iuuenalis* excipit. *Perſius* obſcuriſſimus eſt. In Recentioribus eſt, *Barclaii Satyricon.* „*Ianus Nicius Erythræus* ſcripſit *Eudemiam*, vbi mores Cardinalium Romanorum deſcripſit. Eſt etiam libellus, *Gyges Gallus*, hic recuſus, quæ Satyra irridet mores Gallicos. *Septimum* membrum mentionem faciet de ethica Chriſtiana. Quo pertinent *Ambroſii* Officia; item *Io. Sarisberienſis* in *Policratico* ſuo. Ex recentioribus D. *Ernſtius* „Ethicam Chriſtianam edidit. *Diſs. ad Lipſii Politica l.c.*

CAPVT XLIV.

DE SCRIPTORIBVS POLITICIS.

§. I.

PLATO.

EX antiquitate ſuperſunt PLATONIS duo opera POLITICA, *Libri X. de Republica* & *Libri XII. de Legibus*, præter dialogos alios politica argumenta tractantes. Li-

Libri *de republica* multum vapulant ob quædam dogmata, quæ Platoni tribuuntur, de communione bonorum, vxorum, liberorum: quem tamen alii excuſant, 1) quod in libris *de republica* non ſerio, ſed per modum dubitationis Politicam tradiderit, quod ipſe vocat μυθολογεῖν τὴν πολιτείαν, ſeu rempublicam non vt vere exiſtit, aut exiſtere poteſt, ſed per modum fictæ fabulæ deſcribere. Ita ipſi dicitur πόλις μυθολογουμένη, ciuitas quaſi fabularis, ſeu fabulari habitu induta. Quare & in altero opere *de Legibus*, i. e. in ſeria & vera Politica nihil traditur de illis dogmatibus, ſed potius contrarium; ſeueriſſime enim omnes libidines & adulteria vetantur. 2) Quod communionem illam *Plato* intellexerit non de confuſione libidinis; ſed de communione charitatis. Cap. XLIV. Script. Polit.

„Veniendum eſt propius ad monu„menta Politicæ diſciplinæ, non tam ope„re actuque demonſtrata, quam literis „perſcripta. Hic neminem mirari ve„lim, ſi antiquisſimos Poetas in cenſum „primorum auctorum politicorum retu„lero. Non intelligo nunc Dauidem ali„quem (nam de S. monumentis ante di„ctum eſt) ſed profanos poetas: quorum „fabulæ de diis deabusque, quid ſunt ali„ud, quam hiſtoriæ regnorum & exem„pla politica rerum bene vel ſecus in ciui„li ſocietate geſtarum? Sic in Oſiride to-

Cap. XLIV.
Script. Polit.

„tam πολιτείας ſiue reip. formandæ re-
„gendæque deſcriptionem, tractatio-
„nem, πραγματείαν ineſſe, vel *Syneſii* fa-
„bula AEgyptia, ſiue libri *de Prouidentia*
„demonſtrant. Quo accedit character
„ſcribendi pragmaticus & politicus, ſiue
„ad inſtitutionem ciuilis diſciplinæ com-
„paratus. E. g. *Homero*, ad quem præci-
„pue hic reſpicimus, quid πολιτικώτερον?
„Vide *Horatii* iudicium de Homerica po-
„eſi Epiſt. II, 2. Mos in Epico & Tragi-
„co in primis carmine manſit. (*Ouidii*
„Metamorph.) Antiquiores enim & hi
„modi fuerunt tradendi Politicen: per
„carmina, per parabolas, ſententias, pro-
„uerbia, ſymbola, typos; ſicut tum ex S. tum
„ex profanis libris conſtat. Tempore *So-*
„*cratis* nondum fuere qui exquiſitius &
„ad formam exculti ſtudii politica medi-
„tarentur, pleriſque phyſica & mathe-
„matica tractantibus, atque de ratione
„officiorum vitæ parum cogitantibus.
„*Socrates* ergo primus περὶ τοῦ βίου diſſe-
„ruit, hominesque ad ſtudia ciuilia tra-
„ctanda aſſidue excitauit; ſicut *Laertius*
„in vita Socratis teſtatur. Et quamquam
„ſcripta non reliquerit, imaginem tamen
„philoſophiæ eius habemus in *Platonis*
„operibus politicis: inter quæ eminent
„*Libri XII. de legibus* & *Libri X. de repu-*
„*blica*. Sunt illa opera ſuauia quidem &
„reconditæ eruditionis ſapientiæque, ſed
„in

„in quibus politica, genere diſputandi Cap. XLIV.
„non admodum politico, adeoque practi- Script. Polit.
„ca more contemplationis & ſpecalatiuæ
„tractationis θεωρητικώτερον, quam vſus
„vitæ poſtulat, tractantur. *Platonem* er-
„go nemini in Politicis ducem commen-
„dare poſſumus, niſi qui, imbutus iam pru-
„dentiæ myſteriis, ſciat tam cenſorem,
„quam lectorem agere. *Diſſertat. Politica p. 309. ſq.*

„Antiquorum primus, qui prudentiam
„ciuilem excoluit, fuit *Socrates*, teſte *Cicerone*.
Sed ante hunc eſſet nominan-
„dus *Ocellus Lucanus*, qui ipſo *Socrate* eſ-
„ſet antiquior; ſed eſt liber πολιτικῆς eius
„ſuppoſititius. *Socratis* Philoſophiam
„*Plato* conſcripſit; quod *Platonis* opus
„eſt duplex, libri X. *de Republica* & libri
„XII. *de legibus*. *Plato* ſtatuit commu-
„nionem vxorum, ſed non confuſione li-
„bidinis, ſed communione charitatis. Li-
„bri *Platonis de legibus* digniſſimi ſunt,
„qui legantur. *Diſſ. ad Lipſii. Polit. p. 70.*

„Sciunt, qui memorias temporum com-
„parandæ cauſſa peritiæ tractant, ciuilem
„artem, ſeu quocunque nomine aptiori lu-
„bet vocare eam, quæ ordinandæ tuendæ-
„que præcepta Reipubl. tradit, doctrinam,
„antiquiſſimis temporibus non tam libris,
„quam reſponſis prudentum conſtitiſſe,
„partemque potiſſimum νομοθετικὴν ex-

 „cul-

Cap. XLIII. Script. Ethici.

„rum conciliandam demonſtranda diſcentibus. Iuuat autem labores diſcentium ipſa dialogorum forma & excipiendi mutuo reddendique ſermonis ratio, „quæ ſemper hominum ingeniis amica & „ceteris amœnior credita eſt. *Lælius* & „*Cato* præſertim legendi, imo ediſcendi „ſunt. *Diſſ. T. III. p. 535.*

„Nimius vtique apparatus Rhetorum & „amplificata locorum ſtructura, ſi vel ex „*Ciceronis* orationibus quibusdam tranſſumatur, gratiam politicæ tractationis „non vbique iuuabit: magisque conſultum aliquando erit, cetera ſcripta Ciceroniana, diſputationes *de officiis*, *de legibus*, *de natura*, in exemplum aut auxilium aduocare: ſi præſertim deligantur „ſententiæ in genere morum agiliores & „diſerta explicandi ratio & contexendi facilitas. *Diſſ. T. I. p. 119.*

„AMBROSIVS in *Officiis* imitatus „eſt *Officia Ciceronis*, & nonnulla ex Chriſtiana Philoſophia adiunxit. *Diſſ. ad Lipſii Politica p. 119.*

„Conſilium nobis hæc officiorum rudimenta non ex Philoſophorum ſchola tantum; ſed ex ſanctiſſima ſcripturæ „ſacræ diſciplina ſubinde inſtruere & firmare: quale exemplum, quantum quidem inſtituti ratio tulit, *Ambroſius* nobis „præliuit in præclaro *de Officiis* opere, „quod imitatione *Ciceronis* ſcripſit. *Diſſ. T. III. p. 489. ſq.*

§. 3.

Cap. XLIII. Script. Ethici.

SENECA.

§. 8.

SENECA in genere parænetico moralia diligenter perſequitur & quaſi perpetuum cenſorem morum agit. Quid enim *Epiſtolæ* aliud ſunt, quam diſſertationes morales de variis locis ethicis. Materiam de liberalitate toto opere librorum *de Beneficiis* explicauit, ita vt poſſit documento eſſe, quantum ſit Philoſophiæ in eiusmodi materiis moralibus, quarum cognitionem multi ſibi ex generalibus præceptis pollicentur. Notandum eſt autem, quod in eiusmodi ſcriptis *Ciceronis* & *Senecæ* Ethica & Politica miſceantur; ſiue Ethica ad politicos vſus referantur.

„In editione *Senecæ Lipſius* omnium cu„ram ſupergreſſus eſt. Repetiit eius edi„tionem doctiſſimus *Fr. Gronouius*, ſub„iunctis eruditis notis. De ſtilo *Senecæ* „veriſſime iudicauit *Gellius*; quem dum „refutare conſtituit *Lipſius*, vltra, quam „fas eſt, exceſſit, neque eruditionem *Gellii* „perſpexit. Recte etiam de eo iudica„uit *Quintilianus*, modeſtiſſime *Tacitus*; „in quo id occurrit, quod ſupra de ſtilo „*Velleii* & *Valerii Maximi* diximus, eos „ſtilum ad formam compoſuiſſe aulicam. *Sæcula IV. p. 87.*

„Satira *Senecæ* de *Apocolocyntoſi*, loco „eius, quod debebat ſcribere Apotheoſin, „quod aliis fiebat, ob ſummam nimirum „Claudii Caligulæ ſcelera; in quam eru-

Cap. XLIII. Script. Ethici.

„ditam Diſſertationem ſcripſit *Dan. Heinſius. Ibid. p. 10.*

„Alter tibi talium ſtudiorum magiſter „*Seneca* eſto, qui generoſam animi tui in„dolem valde excitabit & attollet, vt exi„mia & decora ſentire & agere concupi„ſcas. Scis, quam ille auctor ſummis re„gnorum moderatoribus & adminiſtris, „etiam noſtro æuo, commendatus fuerit: „quorum exempla ratione vacare neque„unt. *Diſſ. T. III. p. 344.*

„*Annæus Seneca* ſingularis cuiusdam „ſtili & propriæ grauitatis nomen meruit. „Pleraque terſæ Latinitatis, penetrantia „acumine, placentia inuentione; ſed ma„net tamen adhuc, manebitque illa cautio „circa ſtilum *Senecæ*, quam ſuppeditat „*Quintilianus*, quicquid contra dicat „*Lipſius* in *Prolegomenis in Senecam* & „*Carolus Paſchalius* in libro *de optimo di„cendi genere. Diſſ. T. III. p. 541.*

„Amœnitates adiunget (ſcriptioni po„lititicæ) ſi ſocietur in hos vſus *Seneca*. „De quo *Tacitus* noſter in loco diſſerta„tioni huic præſcripto (XIII. Annal. c. 3.) „ciuiliter & benigne iudicat. Ait enim, „orationem, quam Claudius habuit, a *Se„neca* compoſitam, multum cultus prætu„liſſe; tribuitque *Senecæ* ingenium amœ„num & temporis illius auribꝰ accommo„datum. Comtius ſcribendi genus maxi„me hominibus illius temporis in *Seneca*

pla-

„placuiſſe, ex *Suetonio* etiam diſces. Huic Cap. XLIII. Script. Ethici.
„ſtudio autem hominum temporumque,
„quin ſit nimium obſecutus, nemo nega-
„uerit. Itaque *Fabius* rectiſſime eum me- *Calig. 54.*
„liorem futurum fuiſſe in dicendo iudicat, *Inſtit. Orat. X, 1.*
„*ſi aliqua contempſiſſet, ſi parum concu-*
„*piſſet, ſi non omnia ſua amaſſet, ſi rerum*
„*pondera minutiſſimis ſententiis non fre-*
„*giſſet.* Hæc a *Lipſio* refutari nihil opus *in iudicioſa. per Seneca.*
„erat. Quis enim non animaduertere
„poteſt *dulcia* illa *vitia*, qui *Senecam* at-
„tente intenteque legit? Quare & imi-
„tatores *Senecæ* periculoſe in deligendo
„exemplo, & multo magis, poſtquam de-
„lectum eſt, exprimendo verſatos, ſicut
„olim *Fabius* potuit queri, ita nos hodie-
„que comperimus. Sed quia intercedunt
„tantum melioribus iſta in genus quod-
„dam cacozeliæ deflexa, de cetero autem
„multis eximie dictis, acute inuentis,
„grauiter expreſſis, vbique abundat vir
„tantus, Politici orationem hac noſtra æ-
„tate, quin multum poſſit ornare, (ſi
„imitatores *eligant* inde modo, quod *Fa-*
„*bius* etiam voluit, non tumultuarie col-
„ligant exempla & inſtrumenta ſui ope-
„ris) in confeſſo eſſe debet. Potius
„contradictione opus habuerunt, quæ
„nonnulli apud *Gellium* putarunt de ora-
„tione *Senecæ*, tanquam *vulgari atque*
„*protrita*, & de eruditione, tanquam *ver-*
„*nacula & plebeia.* *Diſſ. T. I. p. 119.*

„*Sene-*

Cap. XLIII. Script. Ethici.

„*Seneca* inter Latinos Stoicos præcipu„us. *Diſſ. ad Lipſii Polit. p. 85.*

§. 9.

PETRARCHA.

Renaſcentibus literis FRANCISCVS PETRARCHA *Diſſertationibus moralibus* voluit excellere.

„Hoc ſæculum XV. *Franciſci Petrar„chæ* ingenio multum debet; qui bonus „fuit moraliſta, & facundia non quidem „exquiſita, ſed tamen vbere & profluen„te. Videatur *Tomaſini* Petrarcha redi„uiuus. *Comment. de Script. p. 107.*

GVEVARRA.

Neque alio ſpectant ANTONII GVEVARRAE *Epiſtolæ* Hiſpanice ſcriptæ & in multas linguas transfuſæ, quas vulgo *aureas* vocant.

„E iunioribus *Io. Sarisberienſis*, *Franc.* „*Petrarchæ*, *Antonii Gueuarræ*, *Auguſti*„*ni Niphi*, itemque *Eraſmi* moralia & „politica opuſcula vtiliter & iucunde le„ges: quippe præcepta per ſe ieiuna & „tenuia ſunt, lineas ducunt, non corpus „exhibent. *Diſſ. T. III. p. 344.*

§. 10.

GOLIVS. HORNEIVS.

Syſtemata ethica ſcripſere, GOLIVS quidem quaſi Epitomen Ethicorum *Ariſtotelis*; HORNEIVS autem liberiori explicatione etiam aliquem guſtum Scholaſticorum admiſcuit. Sed, ſi dicendum, quod res eſt, non abundamus ſyſtematis breuioribus,

ribus, quæ vsquequaque commendari queant. Cap. XLIII. Script. Ethici.

„In ethicis omnium ceterorum ſtudi-„um vicit *Horneius*. *Diſſ. T. III. p. 343.*

„In ethicis multas ob cauſſas neminem „*Horneio* prætulerim. *Ib. p. 498.*

„Inter ſyſtemata minora *Horneius* non „debet ſperni; *Ionſtoni* Centones imita-„tione *Lipſii* etiam extant. *Thomaſii* „accuratæ *Tabellæ Ethicæ*, vt & *Stirii* „præcipue commendantur. *Diſſ. ad Li-„pſii Polit. p. 84. ſq.*

„Centonem adornanti ſatis eſſe poteſt, „ſi commoda & præclara loca, expri-„mendis quæ voluit, adhibeat. Cum „præſertim non cauſſa & arte docendi res „geritur, ſed alia potius ſpectantur. Ni-„ſi quod eo conſilio vtilem ſane profecti-„bus diſcentium Ethicam nuper adorna-„uit Vir doctus. An vero ille aſſecutus „ſit Lipſianum inſtitutum, quod imitari „voluiſſe videtur, nihil attinet nunc diſ-„quirere. *Diſſ. T. III. p. 375.*

„Imitatus eſt *Lipſium Ionſtonus* in ope-„re Ethico; ſed oſtendit ſe non ſatis in-„tellexiſſe propoſitum *Lipſii*. *Diſſ. ad Lipſii Polit. p. 74.*

§. II.

PICCOLOMINAEI. *Gradus Philoſophiæ Moralis* ad vſum diſputandi fere accommodantur. PICCOLOMINEVS.

De

„qui ad γνωμολογίαν pertinet. *P. Syrus* „*Mimus* in eo commendatur. Alius ſcribendi modus ſunt quæſtiones; item alius, fortuitæ diſſertationes, de quibus „non magnifice admodum ſentiendum. „Alius modus etiam per *fabulas AEſopicas*, inter quos commendandus *Phædrus*, qui in omnium debet eſſe manibus *Diſſ. ad Lipſii Polit. p. 86. ſq.* Cap. XLIII. Script. Ethici.

„De *P. Syro*, mimographo, cuius verſus acumine & pondere ſententiarum „plenam auctoritatem obtinent, *Ioſephus* „*Scaliger* & nuper *Tanaquillus Faber* „bene meriti ſunt. *Comment. de Scr. p. 48.*

AESOPVS, GABRIAS, & alii fabularum ſcriptores cum *Phurnuti* Commentariis editi Venetiis ab *Aldo Manutio*. Vbi nota, *AEſopum* nil ſcripſiſſe; licet ſub eius nomine hæ fabulæ circumferantur. Vitam alioqui *AEſopi* iucundiſſime deſcripſit quidam; vt vulgo creditur *Maximus Planudes*; eſtque opuſculum lectu dignisſimum. AESOPVS, GABRIAS.

„Quartum membrum de *Scholaſticis* dicet. Sæculo XII. & XIII. cœperunt ſcho„laſtici exſurgere, quorum primus *Pe*„*trus Lombardus*. Diſtinguuntur Schola„ſtici in veteres & recentiores. In vete„ribus conſiderantur hæc: 1) quod in Bibli„is contenti erant verſione Latina, 2) quod „deſtituebantur cognitione antiquitatis, „3) quod ad minutias Quæſtionum dila-

„be-

Cap. XLIII. Script. Ethici.

„bebantur, 4) quod confundebant Theo„logiam & Philoſophiam. Recentiores „euitarunt hæc quidem. Iſagogicus eſt „ſcriptor *Dominicus à Soto*, qui habet ſe„des materiarum: Iſagogica etiam ope„ra eſt *Syluestri Prieratis*. Exegetico„rum princeps eſt *Ludouicus Molina*, qui „edidit volumina VI. de Iuſtitia & iure: „poſt hunc *Io. de Lugo*, Cardinalis. Acu„mine ingenii præfertur his *Leſſius*. Lau„dem ſingularitatis petit *Medina*. Col„lectores ſunt *Io. de Dicaſtillo* &c. *Diſs. ad ad Lipſii Politica p. 88.*

„Poſt conuulſum plane imperium Ro„manum, horum ſtudiorum decus & vi„gor, qui hactenus ſubinde minuebatur, „deceſſit. Hinc ſilentium & pauſa omnis „accuratioris literaturæ, vſque ad tempo„ra ſcholaſticorum doctorum qui ex Phi„loſophia practica diſputationes quasdam „de iuſtitia & iure ſectati, itemque de ſu„premo hominis fine, etiam circa virtu„tum officia ſatis ſpinoſe interdum & „perplexe, cetera negligebant. *Diſſertat. polit. p. 313.*

„*Petri Lombardi* Epiſc. Pariſ. Sen„tentiarum Magiſtri, opus ſæpiſſime e„ditum in Gallia Germania & alibi. *Com. de Scr. p. 94.*

„*Thomas de Aquino*, Scholaſticorum „poſt *Lombardum* princeps, ingenio & „eruditione maximus; cui ſi cultior

ele-

„eloquentia acceſſiſſet, non haberet pa- „rem. Opera eius XVII Tomis edita Ro- „mæ. Partes ſingillatim editæ variis in „locis; præſertim *Summa*. *Thomas Can-* „*tipratenſis* editus Duaci 1597. *Bona-* „*uentura* opera Romæ VIII Tomis; *Gui-* „*lielmus Durantes*, Speculator, editus „Lugduni 1592. *AEgidii Romani*, præter „edita, multa extant MS. *Io. Duns*, Sco- „ti, opera ingenio & acumine pollent. *Ibid. p. 100. ſeq.*

Cap. XLIII. Script. Ethici.

„*Antonius Andrea* ſcripſit *in IV. libros* „*ſententiarum*, edit. Venet. 1578. *Du-* „*randus de S. Portiano* itidem in *Libros* „*Sententiarum*; vt & *Herueus Natalis*, „vna cum aliis operibus: & *Franciſcus* „*Mayronis*, cuius hoc & alia opera edita „Venet. 1520. & 1556. Et *Guil. Occam*. „Quæ pro Ludouico Bauaro ſcripſit, ha- „bentur in *Monarchia S. R. I. Golda-* „*ſti*. Et *Monaldus*, cuius *Aurea* im- „preſſa Lugd. 1516. *Pelagius Aluarus* et- „iam in *libros Sententiarum* ſcripſit; vt & „alia. *Petri Paludani* opera quædam. „*Aſteſani* ſ. *Aſtenſis Summa caſuum conſci-* „*entiæ*, Norib. 1528. *Adamus Goddamus in* „*libros IV. Sentent.* Paris. 1512. *Tho-* „*mas de Argentina*, Gen. 1586. *Gregorius* „*Ariminenſis*, Venet. 1503. *Ibid. p. 103. ſq.*

„*Quintum* membrum ad locos Com- „munes ethicos pertinet. Quo perti- „nent *Polyanthea Langii*, *Zwingerus* &

Cap. XLIII. Script. Ethici.

„*Beyerlingius*. Alii titulos Locorum „Communium collegeruut. *Keckermanni Tituli* & *Alſtedius* in *Encyclopædia*, & *Florilegium Gruteri* huc referendum. *Sexta* pars pertinebit ad Poetas. „Proprium autem hoc eſt Comicorum & „Satyricorum. Inter Satyricos excellit *Horatius*; hunc *Iuuenalis* excipit. *Perſius* obſcuriſſimus eſt. In Recentioribus eſt, *Barclaii Satyricon*. „*Ianus Nicius Erythræus* ſcripſit *Eudemiam*, vbi mores Cardinalium Romanorum deſcripſit. Eſt etiam libellus, *Gyges Gallus*, hic recuſus, quæ Satyra irridet mores Gallicos. *Septimum* membrum mentionem faciet de ethica Chriſtiana. Quo pertinent *Ambroſii* Officia; item *Io. Sarisberienſis* in *Policratico* ſuo. Ex recentioribus D. *Ernſtius* „Ethicam Chriſtianam edidit. *Diſſ. ad Lipſii Politica l.c.*

CAPVT XLIV.

DE

SCRIPTORIBVS POLITICIS.

§. I.

PLATO.

EX antiquitate ſuperſunt PLATONIS duo opera POLITICA, *Libri X. de Republica* & *Libri XII. de Legibus*, præter dialogos alios politica argumenta tractantes. Li-

Libri *de republica* multum vapulant ob quædam dogmata, quæ Platoni tribuuntur, de communione bonorum, vxorum, liberorum: quem tamen alii excuſant, 1) quod in libris *de republica* non ſerio, ſed per modum dubitationis Politicam tradiderit, quod ipſe vocat μυθολογεῖν τὴν πολιτείαν, ſeu rempublicam non vt vere exiſtit, aut exiſtere poteſt, ſed per modum fictæ fabulæ deſcribere. Ita ipſi dicitur πόλις μυθολογεμένη, ciuitas quaſi fabularis, ſeu fabulari habitu induta. Quare & in altero opere *de Legibus*, i. e. in ſeria & vera Politica nihil traditur de illis dogmatibus, ſed potius contrarium; ſeueriſſime enim omnes libidines & adulteria vetantur. 2) Quod communionem illam *Plato* intellexerit non de confuſione libidinis; ſed de communione charitatis.

Cap. XLIV. Script. Polit.

„Veniendum eſt propius ad monu„menta Politicæ diſciplinæ, non tam ope„re actuque demonſtrata, quam literis „perſcripta. Hic neminem mirari ve„lim, ſi antiquisſimos Poetas in cenſum „primorum auctorum politicorum retu„lero. Non intelligo nunc Dauidem ali„quem (nam de S. monumentis ante di„ctum eſt) ſed profanos poetas: quorum „fabulæ de diis deabusque, quid ſunt ali„ud, quam hiſtoriæ regnorum & exem„pla politica rerum bene vel ſecus in ciui„li ſocietate geſtarum? Sic in Oſiride to-

Cap. XLIV. Script. Polit.

„tam πολιτείας ſiue reip. formandæ re-
„gendæque deſcriptionem, tractatio-
„nem, πραγματείαν ineſſe, vel *Syneſii* fa-
„bula AEgyptia, ſiue libri *de Prouidentia*
„demonſtrant. Quo accedit character
„ſcribendi pragmaticus & politicus, ſiue
„ad inſtitutionem ciuilis diſciplinæ com-
„paratus. E. g. *Homero*, ad quem præci-
„pue hic reſpicimus, quid πολιτικώτερον?
„Vide *Horatii* iudicium de Homerica po-
„eſi Epiſt. II, 2. Mos in Epico & Tragi-
„co in primis carmine manſit. (*Ouidii*
„Metamorph.) Antiquiores enim & hi
„modi fuerunt tradendi Politicen: per
„carmina, per parabolas, ſententias, pro-
„uerbia, ſymbola, typos; ſicut tum ex S. tum
„ex profanis libris conſtat. Tempore *So-*
„*cratis* nondum fuere qui exquiſitius &
„ad formam exculti ſtudii politica medi-
„tarentur, pleriſque phyſica & mathe-
„matica tractantibus, atque de ratione
„officiorum vitæ parum cogitantibus.
„*Socrates* ergo primus περὶ τῶ ἔθνη diſſe-
„ruit, hominesque ad ſtudia ciuilia tra-
„ctanda aſſidue excitauit; ſicut *Laertius*
„in vita Socratis teſtatur. Et quamquam
„ſcripta non reliquerit, imaginem tamen
„philoſophiæ eius habemus in *Platonis*
„operibus politicis: inter quæ eminent
„*Libri XII. de legibus* & *Libri X. de repu-*
„*blica*. Sunt illa opera ſuauia quidem &
„reconditæ eruditionis ſapientiæque, ſed
„in

„in quibus politica, genere diſputandi „non admodum politico, adeoque practi„ca more contemplationis & ſpecalatiuæ „tractationis θεωρητικώτερον, quam vſus „vitæ poſtulat, tractantur. *Platonem* er„go nemini in Politicis ducem commen„dare poſſumus, niſi qui, imbutus iam pru„dentiæ myſteriis, ſciat tam cenſorem, „quam lectorem agere. *Diſſertat. Polittica p. 309. ſq.*

„Antiquorum primus, qui prudentiam „ciuilem excoluit, fuit *Socrates*, teſte *Ci„cerone*. Sed ante hunc eſſet nominan„dus *Ocellus Lucanus*, qui ipſo *Socrate* eſ„ſet antiquior; ſed eſt liber πολιτικῆς eius „ſuppoſititius. *Socratis* Philoſophiam „*Plato* conſcripſit; quod *Platonis* opus „eſt duplex, libri X. *de Republica* & libri „XII. *de legibus*. *Plato* ſtatuit commu„nionem vxorum, ſed non confuſione li„bidinis, ſed communione charitatis. Li„bri *Platonis de legibus* digniſſimi ſunt, „qui legantur. *Diſſ. ad Lipſii. Polit. p. 70.*

„Sciunt, qui memorias temporum com„parandæ cauſſa peritiæ tractant, ciuilem „artem, ſeu quocunque nomine aptiori lu„bet vocare eam, quæ ordinandæ tuendæ„que præcepta Reipubl. tradit, doctrinam, „antiquiſſimis temporibus non tam libris, „quam reſponſis prudentum conſtitiſſe, „partemque potiſſimum νομοθετικὴν ex-

Cap. XLIV. Script. Polit.

„cultam, ceteras vſu magis, quam certa „notitiæ ratione fuiſſe comprehenſas. Primum literarum, poſt leges conſignatas „in hoc genere monumentum deſcriptiones quarundam rerumpubl. fuere. Hinc „obſeruationes formari cœptæ, locusque „philoſophiæ paulatim præbitus; donec „ad fatalis excellentiæ viros *Platonem* & „*Ariſtotelem* eſt peruentum: quorum ille „operoſa ſuauique Philoſophia quædam ciuitatis fundamenta, præcipue autem virtutis bonique publici rationes pleniſſime expoſuit, ſummam „ea re laudem meritus; niſi quod e duabus, quas formauit, altera ciuitas (ἐν „ἰδέαις λόγῳ poſita, & μυθολογουμένη, vt „ipſe loquitur) plurimis reprehendendi „anſam dedit: hic autem more ſuo, corrigendo, ſupplendo, inueniendo, applicando, ad perfectionem vsque hoc ſtudium euexit. Hi duo auctores merito „ſummi habentur, tum ſtudio, tum probitate: niſi quod *Ariſtotelis* doctrina nonnihil Græculæ improbitatis ex ingenio „aulæ, ſub qua vixit, creditur traxiſſe. „Quamquam in opere ad nos transmiſſo „ſtrenuus ſit aſſertor virtutis publicæque „diſciplinæ, & omnino talis, qui nouitios veteratores, omnia, quæ ille de tyrannide habet, ad imperiorum & ſtatus, „vt loquuntur, rationes pertrahentes, in „ruborem dare poſſit. Alias omnino Græ-

„ci

„ci inter primos corrupere ſanctitatem Cap. XLIV.
„adminiſtrandæ reipubl. præſertim Phi- Script. Polit.
„lippus Macedo; cuius vafrities longe la-
„teque in exemplum iuit. *Diſſ. T. I. p. 734.*

„Hic ergo finis (ſocietatis ciuilis) obti-
„neri non poſſe intelligitur; niſi & perſo-
„næ & res ad ciuitatem conſtituendam at-
„que adminiſtrandam ſe recte habeant.
„Quo factum eſt, vt hanc (notandum de
„methodo ſermonem eſſe, non de mate-
„ria totius tractationis) methodum *Plato*
„ſibi propoſuerit obſeruandam, quæ non
„poteſt non laudari. Primo enim, qui-
„bus & qualibus perſonis opus ſit; dein-
„de, quibus copiis rerum; denique, quo
„in rerum hominumque communione
„ordine; qua diſpoſitione ac lege ad ne-
„ceſſitates & vtilitates vitæ ſocialis ex-
„plendas, id eſt, ad bene beateque viuen-
„dum. Oſtendit nimirum, in præcipuo
„& maxime neceſſario vſu poni debere
„victus ſeu alimentorum comparatio-
„nem, ſine quibus ne viui quidem poteſt:
„deinde locum & habitationem requirit:
„tertio loco veſtitum & alia neceſſaria eius
„generis conſtituit. Ad has parandas
„res artificiis & opificiis, ſeu artificibus
„& opificibus opus eſt, tum foris (quo
„mercatores pertinent) tum domi: vt agat
„vnusquisque ad quæ natura aptior eſt, ac
„propenſior; neque vnus ad multa, ſed
„potius ad certum genus operum appli-

„cet animum, omniaque ad Reip. toti-„uſque ciuitatis vſum conferat: cui rei fo-„rum & nummus inſeruiunt, beneque „ordinata in vendendo emendoque com-„merciorum ratio. Neque enim quid-„quam feliciter inſtitui gerique poteſt ſi-„ne bona diſpoſitione ac ordine: quem „iuſtitia præſcriptis legibus deſcribit, ſeu „maieſtas legislatrix conſtituit. Hæc fe-„re *Plato* Lib. II. *de rep.* conſentanea iis, „quæ alibi tradunt, tum ipſe, tum alii ve-„terum. *Inſtitut. Politicæ. p. 82. ſeq.*

„*Plato* ideas bonorum diſputatione a „vulgi captu remotiore proſecutus obtre-„ctatoribus occaſionem cauillandi patefe-„fecit. De communione bonorum, „vxorum, liberorum, *Ariſtoteles* præſer-„tim ſententiam ipſi tribuit peruerſam: „cui magis, quam oportebat, credidiſſe „ſancti Patres videntur. Qui ſtudioſius „legerunt, negant iſta, & hoc ſenſiſſe „*Platonem* autumant; tum beatam fore „ciuitatem, ſi ciuium quisque non ſe tan-„tum & ſua ſpectet curetque, ſed & alio-„rum ciuium res æque ac ſuas ſaluas cu-„piat. Quæ menſura charitatis optima, „& diuinis quoque oraculis demonſtrata „eſt. Communes e. g. voluit eſſe vxores, „non confuſione libidinis, ſed commu-„nione caritatis. Quis enim ſanctius con-„ſtitui haberique matrimonia docet, „quam ipſe *Plato* libro IV. de legibus?

„In

„In hoc enim opere (*de Legibus*) ſerio, „& vt euenire poteſt ſoletque, rempublicam ordinat; in libris autem *de republica* quærendo & dubitando, non præcipiendo, etiam ea tangit, quæ nec poſſunt, nec debent euenire, aut admitti. *Comment. de Script. p. 17. ſq.*

„In *Platone*, quod non perfunctorie dicendum eſt, plura etiam ad diſputationem de iure naturæ pertinentia reperias, „in primis in libris *de legibus*. Neque „enim alius quisquam ſtudioſius omnia vitæ ciuilis præſidia & inſtrumenta, tum „legum ciuilium rationes ad naturæ normam exegit. Igitur nemo in hunc diem ſatis hoc auctore ad hoc argumentum „vſus eſt: ne *Grotius* quidem. *Præfat. ad Comment. in Grotium de I. B. & P. p. 12.*

„*Plato* licet θεωρητικώτερον ſæpe in materia practica verſatur, magnam tamen „incommunibus placitis & quoties cum „*Ariſtotele* congruit, auctoritatem obtinet. *Diſs. T. III. p. 374.*

„*Platonis* lectionem vix audeo tibi „commendare; requirit enim, ni fallor, „hominem, qui ſcholarum Philoſophicarum diſciplinis ſtudioſius innutritus „ſit, quam neceſſe eſt ei, qui vitæ & reipublicæ diſcit. *Ibid. p. 343. ſq.*

„De *Platone* eo breuiores hic eſſe nos „oportet, quo minus plerorumque ſtudiis præceptio eius accommodata eſt.

Cap. XLIV. Script. Polit.

„Nam illud diffuſum diſputandi genus „magnos profectus requirit. *Ibid. p. 498.*

§. 2.

ARISTOTELES.

Alterum ex antiquitate præcipuum opus politicum eſt ARISTOTELIS; de quo ſuperſunt VIII. libri, ſeu potius VIII. librorum fragmenta, de quibus videatur *Herm. Conringii Introductio.* Valde impari ingenio adiecit ſuperiori ſæculo *duos libros Politicorum* Græce ſcriptos *Cyriacus Strozza.* Sunt illi alias non inelegantes, ſed ſi cum Ariſtotelicis, quos continuare in animo habuit, comparentur, parum æſtimandi & infelicis conatus manifeſti. Occaſio ſcribendi inde nata eſt, quod alicubi legerat, *Ariſtotelem* X. olim *Politicorum libros* ſcripſiſſe.

In Politica *Ariſtotelis Paraphraſin* eruditam edidit *Dan. Heinſius;* multum ille quidem adiutus *Ant. Scaini*, Itali, curis. Inter ceteros præcellunt *Commentarii Mich. Piccarti:* nam ingentia volmina *Zwingeri* vix eſt, vt magnopere commendari debeant. *Geneſii* quoque *Sepulvedæ* notæ celebriores forte quam accuratiores ſunt.

„*Platonem* ſequitur *Ariſtoteles*, qui reliquit opus politicum, de quo multæ controuerſiæ. Primum, an ſit opus *Ariſtotelis;* altera diſputatio eſt de ordine; „vbi conſule Introductionem *Conringii.* „Et certum eſt, opus illud multis hiatibus

„bus conſtare. Opus autem eſt difficil- „limum, de quo præclare meritus *Scai-* „*nus*, Italus, ſcripta paraphraſi, ex „qua *Dan. Heinſius* ſuam etiam quaſi ſcri- „pſit, quæ eſt laudatiſſima. Proximam „laudem meretur *Io. Geneſius Sepulueda*, „Hiſpanus. Scripſit etiam ingentem Com- „mentarium *Zwingerus*, ſcholæ, quam „vitæ aptiorem: *Thomas* item *Aquinas* „commentarium ſat luculentum. *Diſſ. ad Lipſii Polit. p. 70. ſq.*

Cap. XLIV. Script. Polit.

„In *Politicis Ariſtotelis* eandem totius „conſtructi operis diſciplinam quæſiue- „runt multi: parum vtiliter. Quæſiue- „runt enim, quod auctor hic quæri no- „luerat. Fragmenta ſunt ſcilicet, non „contexti operis ſpecimina. Quo perti- „nent *Conringii Iſagogica*. Illud quoque „per cecidit incommode, quod pro per- „fectis definitionibus arripuerunt Ariſto- „telei, & anxie explicarunt, quas pro ta- „libus nec tradidit *Ariſtoteles*, nec, ſi „tradidiſſet, defendi deberet. E. g. in „quacunque republica non referuntur „omnia ad ſalutem & felicitatem parenti- „um, illa eſt vitioſa aut tyrannica. Hoc „Ariſtotelicum carmen iactant, quod ad „perturbandam gentium quietem perti- „net. Talia inſunt plura: quamquam „ex hoc ſolo tota praua Politica condi po- „teſt. *Comment. de Script. p. 28. ſq.*

„E veteribus *Ariſtotelis Politica* & *E-*

thica

Cap. XLIV. Script. Polit.

„*thica* ſuperſunt, opera aurea, quibus „in hoc genere nihil extat elaboratius. „*Politicorum* interpres commodiſſimus „eſt *Piccartus*, cum quo *Dan. Heinſii Pa*„*raphraſis* vtiliter coniungetur. *Diſs. T. III. p. 498.*

„Perfecti ergo operis politici gloria re„licta eſt *Ariſtoteli:* cuius admirabili in„genio Deus ſtudia tertiæ monarchiæ, „quam vocant, ſiue ſummi Græcorum im„perii ornauit inſtruxitque. Hic plenum „perfectumque opus molitus, ciuilis do„ctrinæ partem generalem, in Ethicis „præſertim Nicomachicis, profluenti fa„cilique eloquentia pertractauit. Poli„tica autem proprie ſic dicta (τῆς πολιτι„κῆς generaliter ſumtæ partem ſpecialem „alteram) incredibili grauitate, breuitate, „arte, conſcripſit: adiecit etiam Oecono„mica, e partibus ciuilis doctrinæ ſpe„cialibus alteram. *Diſſertat. Polit. p. 310. ſq.*

§. 3.

PLVTARCHVS.

PLVTARCHI præcepta politica pauca ſunt, neque exhauriunt diſciplinam; quamquam plura eius opuſcula huc pertineant.

„E Græcis *Plutarchus* facili quadam „copia & varietate multa de moribus & „republica accurate explicat. Quo no„mine Gallis æſtimatum noſti, qui in

ver-

„vernaculam translatum ſtudioſius ſolent „legere. *Diſſ. T. III. p. 343.*

„*Ariſtotelis* propoſitum cum totius „ſcholæ Peripateticæ auctoritate excepit „THEOPHRASTVS, qui diuina „quadam ſuauitate multa elegantiſſima „opera politica, etiam ſyſtematica ſcri„pſit: ſicut catalogus *Laertio* annotatus „demonſtrat. Adde *Io. Meurſii Theo„phraſtum.* Poſt *Theophraſtum* DE„METRII PHALEREI duo libri *de* „*politica*, περὶ πολιτικῆς: itemque AN„TISTHENIS opus περὶ νόμε ἢ περὶ „πολιτείας de lege ſiue de republica, „celebrantur. *Laertius* in vtriusque vi„ta. *Stoica ſchola* inde a magiſtris, „Zenone & Cleanthe, philoſophiam „practicam ſub titulo & locis officio„rum vitæ, τῦ καθήκοντος, ſatis qui„dem ſubtiliter & elate tractauit: ſed „interdum minus accommodate ad remp. „in argumentis politicis verſatur; aut di„ſputationibus de ſummo hominum fine „immoratur; aut quæſtiones de virtuti„bus conciſe perſequitur. Multa tamen „hinc ſalubria petas. Et ſicut compre„henſio argumenti politici, methodus, „diſpoſitio, connexio, proprie *Ariſto„teli* debetur: ita grauitas ſententiarum, „pondus, & ſpecies collectionis non pa„rum Stoicorum granditate loquendi, μεγαληγορίᾳ iuuatur. *Academici* quo-

Cap. XLIV. Script. Polit.

„que in philoſophia practica ἠθικώτεροι „quam πολιτικώτεροι, locis ethicis magis „dediti, quam tractationibus politicis, „quas preſſe ſic vocamus, comperiuntur. „Vid. *Ciceron.* Acad. quæſt. *Pythagorica* „*Schola*, mathematicis potius & phyſicis „occupabatur, ſicut diſcere licet ex *Gellii* „Noct. Attic. I, 5. *Ouid.* Metamorph. XV, „2. Ciuilia tamen ſub imaginibus, ſymbo-„lis, figuris, ænigmatibus, tradiderunt. „Migrauit autem apud Græcos profeſſio „Politices in ſcholas ſophiſtarum (ita, vo-„cabulo in bonam partem accepto, elo-„quentiæ doctores vocabantur) & Rhe-„torum. Hinc θρόνος πολιτικὸς cathe-„dra politica Athenis celebris erat. Vi-„dendus omnino *Creſollius* in *Theatro* „*Rhetorum I, 3.* Certe ex quo eloquentia „cœpit florere, ſtudia Politices, ſicut apud „Græcos, ita poſt apud Latinos, cum elo-„quentia indiuulſo ſtudii nexu copula-„bantur. *Diſſert. Politica p. 311. ſq.*

§. 4.

CICERO. CICERONIS *de Republica* opus amiſimus; lubet tamen hic nominare quaſi compendia quædam, vt vocant politica. Nam Oratio SYNESII *de Regno*, & MAECENATIS prolixa *Oratio ad Auguſtum* apud *Dionem Caſſium* L. 52. tum ISOCRATIS libellus *ad Nicoclem* quaſi ſummam exhibent Politicæ Monarchicæ. Idem dixeris de duabus SALLVSTII *Orationibus de republica*

blica ordinanda: tum de PLINII *Panegyrico* & de CICERONIS *Epiſtolis ad Quintum Fratrem.* Cap. XLIV. Script. Polit.

„Inde cum imperii maieſtate ad Romanos translata eſt ſtudiorum gloria: „qui Græcis eam laudem veluti eripuerunt. In politicis *Cicero* duo potiſſimum opera ſcripſit: vnum ad imitationem *Platonis*, Libros ſcilicet *de Republica;* alterum ad imitationem Stoicorum, „libros ſc. *de Officiis*. Hunc enim librum „vere politicum eſſe, in quo ethica dogmata ad exempla negotiaque politica „accommodantur, alibi oſtendimus. *Diſſ. Polit. p.312.*

„*Ciceronis* opus *de Republica*, & cum „eo præſtantiſſima Politice periit: quam „ſi haberemus, non eſſet interpres *Platonis* „potior in hoc genere. *Comment. de Script. p. 42.*

§. 5.

Conſilia de ſtudio Politico complura extant. In iis nominanda hic COLERI *epiſtola de ſtudio politico*, & quæ HERM. CONRINGIVS in Propoliticis exhibet.

„Extant, præter *Caſelii, Sturmii, Coleri,* „*Clapmarii, Scioppii*, eruditas de omni „ſtudiorum, præſertim ciuilium, ratione „conſultationes, etiam aliorum virorum „inſignium diſſertationes, pro conditione „eorum, quibus ſuadetur, variis ætatibus, „ſtudiis, propoſitis, accommodatæ: quas „non

Cap. XLIV. Script. Polit.

„non ita pridem in vnum volumen congregarunt Amſtelodamenſes editores. *Diſſ. T. III. p. 341.*

Conſtat autem duas eſſe vias, vnam præceptorum, alteram exemplorum. Præcepta potiora ex *Ariſtotele* collegit CELLARIVS in *Epitomen*, & diffuſius HENNINGVS ARNISAEVS in *Syſtemate Politico* & *Relectione Politica.*

„De ipſa Politica doctrina eo breuior „ero, quod ſatis adhuc memoraſti, duas „eius comparandæ rationes ſemper a nobis „eſſe propoſitas, Præcepta & Exempla. „Qui Præcepta ſcripſerunt, ex iis optimos „putabis, vt quisque *Ariſtotelem* ſequetur „& interpretabitur. Tales in Politicis „cenſentur *Arniſæus, Keckermannus, Timplerus. Diſſert. T. III. p. 243.*

„Diſtinguemus autem eos, quatenus „alii per compendia & libros ſuccinctiores „doctrinam ciuilem complexi ſunt: „alii amplioribus commentariis eandem „expoſuerunt. Ex priori genere *Arniſæi* „*Compendium*, itemque *Keckermanni*, & „*Timpleri* videntur. *Ibid. p. 498.*

„Ex recentioribus alii minores ſunt, vt „*Balthaſar Cellarius*, qui multum ex *Ariſtotele* „ad rempublicam Germanicam accommodauit; „opuſculum memorabile. „Laudanda etiam *Arniſæi Politica*, qui, „*Ariſtotelem* ſequitur. *Schœnborneri* etiam „ſuam laudem meretur; ſed perfe-

„cti

„cti ſyſtematis laudes habere nequit. Cap. XLIV. Script. Polit.
„*Althuſius* etiam multis placuit propter
„plurima immixta ex iure ciuili; ſed mi-
„randum, quod illud opus adeo laudetur,
„cum multa contineat, quæ non laudan-
„da. *Diſſ. ad Lipſii Politica p. 71.*

Breuiſſimus libellus ſeu *Synopſis Politicorum* DILHERRI etiam commendari debet.

§. 6.

Maiora opera ſcripſere viri duo, qui in hoc genere non habent pares: BODINVS, qui tamen iudicium lectoris & peritiam erroribus notandis exercitam deſiderat; & THOLOSANVS, cuius gloriam obſcurare voluit, ſed fruſtra, ADAMVS CONTZENIVS, Ieſuita.

„Maiorum Syſtematum ſcriptores
„ſunt: *Bodinus*, cuius admirabile iudici-
„um. Huius operis tanta fuit celebritas,
„vt in Anglia publice fuerit præceptum.
„Et ſane primus oſtendit, quantus ſit vſus
„hiſtoriæ in Politicis. Coniunxit vtiliter
„cum Politicis Iurisprudentiam; quod
„omnino requiritur, ſi quis velit eſſe per-
„fectus Politicus. Etiam propterea lau-
„dandus, quod iudicio practico mirifice
„pollet. Næui autem huius operis etiam
„quidam ſunt, & primus quidem, quod
„Philoſophiæ Ariſtotelicæ non fuit ſatis
„peritus: qui defectus ortus eſt ex igno-
„rantia Græcæ linguæ, cuius aliqualem

„quidem, non tamen perfectam habuit „notitiam. Alter næuus *Bodini* eſt in „ſingularibus quibusdam ſententiis, vt e. „g. ille confinxit nouum genus propor„tionis, cum aliis tantum duplicem o„mnes ſtatuant, Geometricam & Arith„meticam: ſed addit ille tertiam Harmo„nicam. Tertius eſt in audacia iudican„di de rebus externis. Summatim qui „laudes *Bodini* noſſe vult, ei *Scæuola Sam„marthanus* adeundus in Elogiis illuſtri„um virorum. In maioribus iterum lau„dandus ARNISAEVS, qui tamen „antiquos ſcriptores non ſatis intellexit & „illos interdum contra ſenſum ipſorum „laudat. Sequitur *Gregorius Tholoſa„nus*, ſemper cum laude memorandus, „cuius opus politicum etiam celeberri„mum eſt & quidam quaſi theſaurus & „collectio locorum communium. Hunc „excepit *Adamus Contzenius*, Ieſuita, qui, „vt obſcuraret opus *Tholoſani*, ſcripſit „etiam opus politicum; verum male iu„dicant, qui *Contzenium Tholoſano* præfe„runt. Sequitur VELSTENIVS, qui „pariter laudandus. *Diſſ. ad Lipſii Politica p. 71. ſq.*

„In poſteriori genere, ſcilicet eorum, „qui diffuſe commentati ſunt de politicis, „ſunt *Bodinus*, *Tholoſanus*, *Arniſæi Re„flectiones Politicæ*, *Contzenius*. Inter quos „*Tholoſanus* inſtar theſauri & locorum com-

„communium commodiſſime deligetur. Cap. XLIV. Script. Polit.
„*Arniſæi Relectiones Politicæ* ad vſum di-
„ſputandi cumprimis aptæ ſunt. *Bodi-*
„*nus* autem vix vtiliter, niſi ab iis, legetur,
„qui non intelligere tantum, ſed iudicare
„res politicas norunt. Si quis ſuperiori-
„bus velit ANDREAM FRICIVM
„addere, rem non pœnitendæ operæ fece-
„rit. *Diſſ. T. III. p. 498. ſq.*

„Cum inſtaurari cœpiſſent ſtudia, ple-
„rique magnorum virorum commenta-
„riis in *Ariſtotelem* & *Platonem* ſcribendis
„occupabantur; aut diſſertationes com-
„ponebant de ſingularibus argumentis
„politicis, donec poſt *Bodini*, *Andr. Fricii*,
„*Gregorii Tholoſani* &c. Syſtemata in-
„gens cupido & certamen politica ſcri-
„bendi ſyſtematice ſæculum inuaſit, &
„vsque ad nauſeam ac ineptias in hunc
„diem increuit; dum qualicunque metho-
„di ſiue ordinis nouitate (quæ tamen ſæ-
„pius ſcribentis ingenio, quam diſcentium
„vſui congruit) absque doctrina aut ſoli-
„dioris propoſiti ſapientia non pauci val-
„de ſibi animaduertuntur placere. *Diſſ.
Politicæ p. 313. ſq.*

„Profuerit etiam habere aliquem vbe-
„riorem politicorum ſcriptorum quaſi
„theſaurum, vnde tanquam ex locis com-
„munibus copioſioris apparatus materies,
„quoties lubet, depromi poſſet. In quo
„genere præfero *Contzenium* & *Bodinum.*

Cap. XLIV. Script. Polit.

„Ac de illo quidem nil attinet dicere; *Bo-*
„*dinus* non lectorem modo, ſed & iudi-
„cem requirit. *Ibid. p.345.*

„*Bodinus*, ſummi ingenii vir, multos
„monuit, quomodo Politicam & Iuris-
„prudentiam debeant coniungere, id eſt,
„quomodo vtrique ex hiſtoriis, quarum
„ſtudioſiſſimus fuit, debeant lumen mu-
„tuari, & promtum in vſus vitæ robur ac-
„commodare: reprehenſus ille quidem
„non immerito & hic a *Grotio*, & alibi a
„*Piccarto*, quod politicam cum iure in-
„terdum confuderit. Quod ſicut a do-
„ctore ciuilis prudentiæ abeſſe debet;
„ita de cetero optandum fuerit, vt ii, qui
„reipublicæ & negotiis ſtudia ſua deſtina-
„runt, de coniungendo cum Politica, præ-
„ſertim Iurisprudentiæ vniuerſalis vſu,
„& pro ciuitatis inſtitutis & adminiſtra-
„tionis publicæ moribus, etiam iure ciuili,
„ſerio cogitandum ſibi exiſtimarent. Ne-
„ceſſitudo horum ſtudiorum commenda-
„tur, non defenditur confuſio: qua fit,
„vt multi errore publice pernicioſo cre-
„dant, ſola iuris ciuilis peritia omnem
„reipublicæ tractandæ rationem circum-
„ſcribi ac ſuſtineri. Sed *Bodini* lectio
„virum poſtulat doctrina & iudicio ſuba-
„ctum, a qua propterea tyrones horum
„ſtudiorum merito ſibi temperarent. Di-
„ſputationes enim eius aduerſus *Ariſtote-*
„*lem*, perpetuum & infelix ἐμϐλημα præ-
„clari

Ad c. 15. l. 4. Polit. Ariſt.

„clari operis, Græcæ linguæ peritia & ex- Cap. XLIV.
„quiſitiore philoſophia diiudicari & ar- Script. Polit.
„gui deſiderant. Solennia etiam errat „in exterorum rebus ad hiſtoriam & rem„publicam pertinentibus: ſicut vel Ger„manicæ rei exempla abunde oſtendunt. „Indulget & ſuis quibusdam commentis; „quod in *proportione harmonica* varie re„bus accommodanda præter modum & „rationem fieri ab eo videmus. Neque „tamen cenſorem eius *Albergattum*, Ita„lum, vbique feras: imo eruditionem „eius ſæpe, iudicium & modeſtiam non„nunquam in verboſis illis diſputationi„bus deſideres. Sed hæc alio loco op„portunius diſquiruntur. *Præfatio ad Comment. in Grotium de I. B. & P. p. 24. ſq.*

„Queritur vir citra controuerſiam do„ctiſſimus, *Michael Piccartus*, quod *Bodi*„*nus* Politicam & Architectonicam ſcien„tiam de gradu & dignitate ſua deiecerit, „dum ad ius Romanum Gallicumque ſo„lum hanc doctrinam reſtrinxit. Cuius „generis errores *Bodino*, homini ingenio„ſiſſimo, ſed confuſioris eruditionis, fere „ſolennes ſunt: neque immerito docto„rum virorum diſputationibus conuel„luntur. *Diſſ. T. I. p. 19.* *l. c.*

§. 7.

Ad viam exemplorum optimus dux & magiſter LIPSIVS, de cuius *Politicis* alibi. „Diſcentibus commode inſeruire pot-

Cap. XLIV. Script. Polit.

„eſt præſertim *Lipſii Politica*, quæ præce-
„pta ſic tradit, vt iter muniat ad exempla:
„de cuius operis præſtantia & vſu integra
„diſſertatione egimus. *Diſſ. T. III. p. 498.*

„Eſt hoc opus *Lipſii* etiam ſyſtemati-
„cum: ſed noua vtitur methodo, quæ ad
„vitam potius, quam ad ſcholam philoſo-
„phorum pertinet. *Diſſ. ad Lipſii Polit. p. 75.*

„Inter recentiores præcellunt *Lipſii*
„*exempla & monita*; itemque *Sabellici*
„*exempla*. *Diſſ. T. III. p. 499.*

Lipſii Præcepta politica & exempla ipſa
„ad alteram & quidem veræ prudentiæ
„parandæ palæſtram, Hiſtoriam, viam
„præeunt. *Ibid. p. 343.*

§. 8.

Quæſtionarii ſeu Quæſtionum politicarum ſcriptores Itali, Galli, Germani, plures ſunt, non ſperandi quidem omnes; ſed qui in partem ſubſidiariam huius ſtudii ſi veniant, ſatis eſt.

„Inſtitutum Diſſertationum Politica-
„rum ab Italis ad alias gentes tranſiit. In-
„ter quos præcipui PAVLVS PARV-
„TA & MACHIAVELLVS, cuius
„*Diſcurſus ad Liuium* commendantur.
„Inter eos etiam IVLIVS BELLVS.
„AMMIRATVS item, Italus, *Diſſer-*
„*tationes Politicas ad Tacitum* ſcripſit,
„qui ſua laude non eſt fraudandus. Ad-
„dendus his BOCCALINVS, vir
„maximi ingenii, ſed eruditione profun-
„diori

Cap. XLIV. Script. Polic.

„diori deſtitutus; vnde ſæpe iudicia non „laudanda profert. Inter Gallicos diſſer„tatores eſt FRANC. MELLI„ETVS. Ex Germanis ſunt diſcurſus „PICCARTI, VIRDVNGI & „MATTH. BERNEGGERI *Quæ„ſtiones ad Tacitum*, & GRVTERI „*Diſcurſus*. Sed hi ſcriptores tantum ad „ornatum, non ad fundamenta politica „pertinent, vt illa inde eruantur. Qui „Quæſtiones politicas ſcripſere, ſunt di„uerſi generis. Edidit MELCHIOR „IVNIVS *Quæſtiones Politicas*; item „IO. GERHARDVS, magnus ille „Theologus; item BERNEGGE„RVS. *Diſſ. ad Lipſii Polit. p. 73. ſqq.*

FARRAGO
MONITORVM BOECLERI
DE
SCRIPTORIBVS POLITICIS.

„OMnis hiſtoria præcipue ad inſtitutio„nem ciuilis prudentiæ referenda eſt. „In primis deſcriptiones ſingularum re„rumpublicarum magno diſciplinæ mo„mento huc pertinent. Non vna huius ge„neris ratio. In præcipuis iſtæ: 1. per nu„dam deſcriptionem, 2. deſcriptio politice „explicata & illuſtrata, 3. cenſura rerum„publ. & κρίσις, 4. ſecundum & tertium „genus miſcetur. Atque hæc vel peculia„ri opere ſcribuntur, vel hiſtoricis operi-

 „bus

Cap. XLIV.
Script. Polit.

„bus inſeruntur. In veteribus habemus „ARISTOTELIS Libros *II. Politicos*, opus vere criticum, vbi celebriores „reſpubl. ad rationem ciuilis philoſophiæ „examinat. Opus enim maius deſcriptio-„nes rerumpubl. complexum 158. (apud „*Diog. Laertium* in vita *Ariſtotelis*) inte-„riit. XENOPHON duobus ſuauiſſi-„mis opuſculis deſcripſit Rempublicam „Lacedæmoniorum, & Athenienſium. „HERACLIDIS PONTICI de „Rebuspubl. pauca ſuperſunt fragmenta. „Hiſtoriæ autem pragmaticæ plurimas in-„ſeruerunt Græci & Latini deſcriptiones „Rerump. vel nude (e. g. ap. Tac. II. An. „60.) vel explicatius. In iunioribus qui-„dam veteres Resp. explicarunt, quidam „nouas. Veterum Rerump. Scriptores „e. g. habemus VBBONEM EMMI-„VM, qui Græcas Resp. deſcripſit. Addi „debent MEVRSII *Attica*, & *Laco-„nica*; NICOL. CRAGII *Resp. Spar-„tana*. Molitus eſt quædam huius gene-„ris ſucceſſu impari KECKERMAN-„NVS, & ARNISAEVS. Hebræo-„rum Remp. deſcripſerunt BERTRA-„MVS, SIGONIVS, CVNAEVS. „*Perſarum Regium principatum* ad exem-„plum exquiſitæ ſcriptionis, BRISSO-„NIVS. Romanam, WOLFG. LA-„ZIVS &c. Nouas Resp. deſcripſere, „BOTERVS, CASPAR ENS,

„PHI-

„PHILIPPVS HONORIVS, „GOTTFRIDVS in *Archontologia.* „*Coſmica*, quib9 quotidie aliqua accedunt. „Exquiſitiora ſunt CONTARENI „*Resp.Veneta*, SMITHI *Anglia* &c. Hi„ſtoriis inſeruerunt nobiles deſcriptiones „Rerump. variarum, tum alii, tum præci„pue THVANVS. Etiam fictis argu„mentis hic locus fuerit, THOMAE „MORI *Vtopia*, BACONI *Atlantis* &c. „— — — laudebilis eſt „hoc loco GABRIEL. NAVDAEI „*Bibliographia Politica* a doctiſſimo *Con„ringio* nuper denuo edita, vna cum Gro„tiana Epiſtola, & *Coleri de ſtudio Poli„tico.* Addatur eiusdem CONRINGII „præfatio ad *pædiam Politicam Scioppii.* „Sed Bibliothecam Politicam ordinatu„rus, rationem habebit (I) Librorum I„ſagogicorum, de qualibus iam dictum; „(II) Librorum dogmaticorum, qui vel „præcepta ſcribunt, idque tum Epito„mice, tum plenius Syſtematice; vel ſin„gulas materias exegetice ac diexodice „tractant; (III) Librorum Hiſtoricorum, „quorum varia diſtinctio alibi copioſe tra„ditur; (IV) Librorum, qui acta conti„nent publica, varii generis locique; (V) „Librorum certi temporis, perſonæ, ge„neris, geſta politica epicriſi commentan„tium; (VI) Librorum Diſſertationes „politicas varii generis continentium;

Cap. XLIV. Script. Polit.

Cap. XLIV. Script. Polit.

„(VII) Librorum controuerſias de iure „aliquo publico continentium, præſer„tim domeſticas; aut ius aliquod publi„cum demonſtrantium explicantium„que; (VIII) Librorum, qui priuata „iura & inſtituta, quatenus ad Remp. „ſpectant, varie commentantur; (IX) „Librorum, conſilia iudicibus ſug„gerentium. (X) Librorum, conſilia „in publicis negotiis faciendis omittendis„ue ſuppeditantium; (XI) Librorum, „ſecreta politica continentium; (XII) Li„brorum, eloquentiam ciuilem iuuan„titium; (XIII) Librorum Miſcel„laneorum. *Inſtitutiones Politicæ p. 297. ſqq.*

„Tota de rebuspublicis philoſophia „non poteſt exacte, niſi per obſeruatio„nem exemplorum in ſingulis tractari. „Hoc conſilio *Ariſtoteles* ipſe, tum in ſe„cundo ſuperſtitis Politicæ libro, tum in „ſingulari opere deſcriptiones Rerump. „inſtituit. *Heraclides* quoque *Ponticus*, & „*Nicolaus Damaſcenus* quorum fragmenta „quædam habemus, hanc viam inſtite„runt. Noſtra ætate Elzevirii, laudabili con„ſilio. Rerump. complurium delineatio„nes edidere. Sed auctores earum valde „diſcrepant, induſtria, iudicio, propoſito. „Multum adhuc debebitur ei, qui ad ſco„pum ciuilis prudentiæ, idonea ratione in-

„ſtru-

Cap. XLIV. Script. Polit.

„ſtructuque, Rerump. Hiſtoriam conte-
„xendam ſibi ſumſerit. Valde enim
„fallacem habere cognitionem comperi
„pleraque, quæ in hoc genere paſſim e-
„duntur: nam & omittuntur ſæpe, quæ
„omitti non debuerunt, nec ſatis diiudi-
„cantur, quæ diſcretione aut deſignatio-
„ne exactiori opus habent. *Diſſ. T.I.p.1119. Conf. ſupra c. 27. §. 8.*

„Cum ciuilis ſapientia literis coli cœ-
„pit, peritiſſimus quisque Philoſopho-
„rum, hiſtorias de rebuspubl. conſcripſit.
„*Ariſtotelis*, *Theophraſti*, *Xenophontis*, *He-*
„*raclidis Pontici*, *Nicolai Damaſceni*, alio-
„rumque curas in deſcribendis Politiis
„paſſim laudari videas. Adeundus eſt
„etiam *Diogenes Laertius* & *Photius*, vt ex-
„hibeant titulos eiusmodi operum. Ex iu-
„nioribus etiam huic inſtituto bonam con-
„tulerunt operam *Io. Botero* in *Politica Im-*
„*periorum*, *regnorum*, *rerump. Philippus*
„*Honorius* in *Theſauro*, *Caſpar Ens* in *Rela-*
„*tionibus*, & quos ſingularum rerumpl. ſcri-
„ptores edidere Elzeuirii. *Diſſ. Polit. p. 455.*

„Videatur omnino, exempli cauſſa, &
„vt praxis huius philoſophiæ (de reme-
„diis rerumpl. corruptioni opponendis)
„SALLVSTII Oratio *de republica or-*
„*dinanda*, ſiue (ex corrupto ſtatu) poſt
„bella ciuilia in meliorem referenda &
„reſtituenda. Item IVLII PFLVG
„Oratio (1560. ſcripta) *de ordinanda rep.*
„*Ger-*

Cap. XLIV. Script. Polit.

„*Germaniæ*. Vbi præſertim examinari „merentur quæ de iure Cæſareo differit, „an morbo reip. an tempori aptum remedium & aliis præferendum ſit. Iuuaret „etiam examinare OSTERMANNI „*Palladium Pacis exulantis*; in quo multa „prudentiæ eius, de qua hic agimus, deliquia. Item HIPPOLYT. a LAPIDE. Propter comparationes crebras a re medica petitas videatur CA„NONHIER *in Aphoriſm. Politicis*. *Inſtitut. Polit. p. 249*.

„Porro inter ea, quibus imperfectio „præceptorum ſuppletur, ſunt etiam peculiares commentationes de ſingulis argumentis politicis. Sicut e. g. de conſiliario ſcripſerunt HIPPOLYTVS „a COLLIBVS, FRID. FVRIVS, „Cæriolanus; de legatis ALBERICVS „GENTILIS, CAROLVS PA„SCHALIVS, &, qui inſtar omnium „tibi laudandus eſt, FRIDERICVS „MARSELAER; de cenſu HER„MANNVS LATHERVS, & ante „eum GEORGIVS OBRECHTVS „noſter; de ratione ſtatus BONA„VENTVRA, SCIPIO CLARA„MONTIVS, SEPTALIVS; de „aliis alii. *Diſſ. T. I. p. 345*.

„Fatum aulicorum eſt mutabile admodum. Sic Seiani eſt exemplum ex „veteribus, qui floruit initio & diu; ſed

„ad

„ad extremum tamen letho datus eſt. Ba- Cap. XLIV.
„ro ENENCKELIVS hac de re et- Script. Polit.
„iam libellum, paruum quidem, ſed non
„ſpernendum, ſcripſit. Inter Gallos PE-
„TRVS MATTHIEV *Seianum*
„ſcripſit, librum egregium. PETRI
„tamen PVTEANI ſcriptum omnium
„facile induſtriam ſuperat. Inter recen-
„tiora exempla eſt *Oliuarius diſgratiatus. Diſſ. ad Lipſii Politica p. 139.*

„*Petri Matthieu* ſcriptum Gallicum,
„opus ſatis celebratum; ſicut omnia eius
„opera prudentia & eruditione excellunt;
„quamuis ſcribendi artibus ingenium non
„æquet; & Baronis *Enenckelii* Latinum,
„titulo *Seianus*, occaſione caſus Cardina-
„lis Cleſelii. *Sæcula IV. p. 55.*

„Inter ſcriptores huius argumenti (de
„aulicis) incipiendum ab Hiſtoricis, quo-
„rum tres, *Curtius*, *Tacitus*, & *Ammianus*
„*Marcellinus* omnibus ſane ex veteribus
„quidem præferendi. Stilus *Ammiani*
„eſt horridus. Inter Poetas nemo eſt,
„qui *Senecæ* Tragico præferri poteſt; eſt
„enim ille ſcriptor vere aulicus. Ex Hi-
„ſpanis ANTONII GVEVARRAE
„liber *de vita aulica*, & peculiaria *monita*
„*de aula;* item *Epiſtolæ* eius huc pertinent.
„Inter Gallos eſt SILHONIS *Mini-*
„*ſter ſtatus;* IOACHIMI item PA-
„STORII *Aulicus inculpatus* commen-
„dandus. Deſcriptiones aularum ſecre-

„tæ

Cap. XLIV.
Script. Polit.

„tæ hic etiam addi debent, quas habemus „plerumque ex deſcriptionibus Legato„rum. De his notandum tamen, quod „odia proſint, propter crebram mutatio„nem aularum. De Hiſtoria aulæ Ro„manæ veteris & Conſtantinopolitanæ „(quæ notitia per eſt neceſſaria etiam Iu„ris ſtudioſis; nam libri tres poſteriores „Codicis multum habent de notitia aulæ „Romanæ) ex recentioribus præcellit „IVL. CAESAR BVLENGERVS „in opere *de Imperio & Imperatore Roma„no.* Proximi PANCIROLLI Com„mentarii *de Notitia Imperii*, qui valde „probantur. IACOBVS GVTHE„RIVS *de Officiis domus Auguſtæ* etiam „non debet præteriri. Sunt etiam duo „viri, qui multum hic omnino conferunt; „primus eſt GRETSERVS in *Com„mentario ad Codinum:* ſuperauit tamen „VALESIVS eius induſtriam in *Anno„tationibus ad Ammianum Marcellinum* „eruditiſſimis. *Diſſert. ad Lipſii Polit. p. 139. ſqq.*

„Habemus egregios libros *Alberici Gen„tilis*, Legationum III. *Caroli Paſchalii*, „*Kircheri* Legatum, *Frid. de Marſelaer* „Legatum, qui poſtremus præſertim mul„ta ad recentioris temporis vſum accom„modauit. Præter hæc etiam memoran„dæ hic ſunt relationes Legatorum, vnde „de ipſorum artibus & virtutibus conſtat:

„qua-

„quales habentur *Philippi Cannaii* Legationes Gallice conſcriptæ, *Perronii* Legatus eadem lingua, *Arn. Oſſati* Epiſtolæ, eadem lingua. *Memoriale Politicum p.52.*

„Eximia ſunt in hoc genere (de Tributis & vectigalibus) magni ICti GEORGII OBRECHTI *Secreta Politica.* Huius viri vitula arauit HERMANNVS LATHERVS in opere *de Cenſu;* res enim ipſas ex *Obrechto* deſumſit, de ſuo vix aliquid addidit, quam cumulum teſtimoniorum & auctoritatum. Ingentis etiam molis opus *de ærario* FAVSTVS, ICtus, edidit. Quomodo autem in imperio noſtro Germanico res tributaria tractanda ſit, oſtendit CASP. KLOCKIVS in diſſ. *de contributionibus*, quæ ſubinde in totum opus excreuit. *Memoriale Politicum p.46.*

„Inter ſcriptores præcipuus eſt GEORGIVS OBRECHTVS in *Secretis politicis.* Scripſit autem abſque citationibus hæc *Secreta politica*, quia ſcriptus hic liber erat Principibus, quibus fere ingratæ ſunt citationes multæ. Poſt illum *Hermannus Latherus de Cenſu*, qui legerat *Secreta Obrechti*, & totam ſtructuram operis inde deſumſit, additis tantum citationibus; cetera enim *Obrechto* pleraque debet. BESOLDVS in „Diſſer-

Cap. XLIV. Script. Polit.

„Diſſertatione *de ærario* etiam multum „operæ poſuit in hac materia. *Caſpar* „*Klockius de Collectis & Contributionibus*, „qui fere omne tulit punctum & ceteros „fere omnes ſuperauit. *Diſſ. ad Lipſii Politica p. 156. ſeq.*

„De ærario ſatis multa ſcripſerunt *O-* „*brechtus* (qui ſcripſerat vaſtum opus de „ærario multis auctorum citationibus ple- „num; ſed quia id in Principum gratiam „edidit, omiſit illas, ac nude rem propo- „ſuit. Poſtea *Latherus* nil præter ea, „quæ *Obrechtus* ſcripſerat, protulit, niſi „quod plura exempla ac auctorum loca „adiecit) *Herm. Latherus* & ingentia nu- „per edita volumina. Vide in primis e- „ruditam tractationem *Bodini* de Rep. L. „VI. c. 2. De ærario *Lipſius* IV. Polit. „c. 2. De tributis *Beſoldus* Politic. Mai. „L. 2. c. 4. *Gregorii* autem *Tholoſani* „totus liber III. huc pertinet. *Differt. Politica p. 360.*

„ANTONIVS PALAZZO li- „brum ſcripſit *della ragion di Stato*; & „BOTERI opus præfert hunc titulum, „ſed plane alio ſenſu. Sed tres ſunt exi- „mii, qui hac de re ſcripſerunt; quorum „BONAVENTVRA eſt vnus. SCI- „PIO CHIARAMONTI, ſeu CLA- „RAMONTIVS, ſecutus. Tertius „eſt LVDOVICVS SEPTALIVS „*de ratione Status*; quod eius opus nihil

„fere

„ſere eſt aliud, niſi egregius commenta- „rius in capita 10. & 11. *Ariſtotelis Lib. V. „Polit.* Abuſus primus huius vocis fit „per imperitiam, deinde vero alius etiam „eſt abuſus ex profundiore conſilio. Sic „HIPPOLYTVS a LAPIDE ſcri- „pſit opus *de ratione Status Imperii Ro- „mano-Germanici.* Scriptus autem eſt „ille liber inter bella, adeoque multa in- „ſunt haud dubie iniqua & abſurda: ſed „ſcripta ſunt ab hoſte, & ideo nihil ſince- „rum inde ſperari poteſt; diſplicet enim „nunc etiam ipſis, in quorum fauorem li- „ber ille ſcriptus eſt. *Diſſ. ad Lipſii Poli- tica p. 162. ſq.*

Cap. XLIV. Script. Polit.

„Superiore ſæculo prodiit in Gallia li- „ber, cui titulus: *Lucius Iunius Brutus, „ſiue Vindiciæ contra tyrannos.* Multum „eruditionis ineſt, ſed plus fraudis ſophi- „ſticæ. Summa enim temeritate ex qui- „busuis fere regibus tyrannos facit, & ty- „rannidem hypotheſibus nunquam con- „cedendis deſcribit. *Memoriale Politi- cum p. 18.*

„In iis liber ille, cui *Brutus* eruditum „magis, quam auſpicatum nomen eſt. „Claſſicum ille canit aduerſus Reges, & „priuata auctoritate ex regibus tyrannos „facit, cauillatione non philoſophiæ mo- „do ſanioris, ſed Scripturæ Sacræ. Iuuat „prætextum doctrinæ & ſpuriæ ſpecies „grauitatis. Multum nocuit præ-cæteris

„ille liber; cuius auctorem *Grotius* in „*Apologetico aduerſus Riuetum* facit „MORNAEVM. At Lauſannæ oſtendit vir doctus amico ſchedas manu HV„BERTI LANGVETI, quaſi a ge„nerante ſcriptas. Vtinam in his non „tam pertinaciter nominari voluiſſet „HOTOMANNVS, mali vtique „exempli auctor, in *Franco-Gallia* ſua: „vbi εἰς τὸ δουλεύειν τῇ ὑποθέσει etiam hi„ſtoriam non ſemel corrumpit. CLAV„DII SEYSELLII Gallia eodem per„tinet. Horum virorum auctoritas et„iam viris cetera innoxiis & moderatis, il„licio amicitiæ primo impoſuit, ac ho„rum opera deinceps aliis. Nam de fu„rore & licentia, vltricibus flammis digna, „quæ inter factiones & diſſidia graſſari „inſtituit, nolo dicere. ***Commentatio in Grotium de I. B. & P. p. 275.***

„Quæritur etiam, an ***L. Iunius Brutus*** „ſit famoſus libellus; & omnino affir„mandum eſt, eſſe illum famoſum libel„lum. De auctore eius libri variæ docto„rum ſententiæ. Quidam putant, eſſe „*Languetum*. Liber ſatis eruditus, ſed ſe„ditioſiſſimus. ***Diſſ. ad Lipſii Polit. p. 126.***

„Auctorem libri, qui inſcribitur ***L. Iu„nius Brutus, ſeu Vindiciæ contra Tyran„nos*** quidam ſtatuunt *Mornæum*, Theo„logum reformatum, alii ***Hubertum Lan„guetum***, alii ***Theodorum Bezam.*** Sed „cuius-

„cujuscunque ſit ille liber, eſt pernicioſus „ſane. Huic ſcripto poteſt comparari „etiam *Claudii Seyſellii deſcriptio Galliæ*, „qui id agit, vt regi Galliæ adimat ius regi- „um. Hinc addi tertio loco debet *Hoto- „manni Franco-Gallia*, qui tres libri omne „ius regium oppugnant. *Ibid. p. 182. ſq. Conf. ſupra c. 22. §. 1.*

Cap. XLIV. Script. Polit.

„Auctor *Vindiciarum contra Tyran- „nos*, qui ſe appellauit *Steph. Iunium Bru- „tum* (eſt autem *Hub. Languetus*; quam- „uis *Hugo Grotius* in *Apologetico aduerſus „Riuetum* alium exiſtimet) exemplis Bi- „blicis multum diſſimilibus tanquam ſi- „milibus vtitur. Ex aliis quoque hiſto- „riis caſus ponit, caſui illi & negotio regni „Gallici, ad quod totus ille liber ſpectat, „multum diſſimiles. *Diſſertat. Polit. p. 322.*

„Prima & maxima quæſtio eſt de iure „regio, ſeu de iure ſummæ poteſtatis (ſiue „penes vnum illa ſit, ſiue penes plures) „quod deſcribitur 1. Sam. VIII, 11-19. Quæ- „ritur enim an illa poteſtas ſumma & ple- „niſſima in perſonas & bona ciuium de „facto tantum & conſuetudine imperan- „tium, an de iure accipienda ſit? Magnus „*Gerhardus de Magiſtr. polit. §. 125.* argu- „menta affert in vtramque partem. Conf. „*Wilh. Schickard. de iure regio Hebræo- „rum; Grotius de I. B. I, 4, 3.* vbi præſer- „tim *Iunium Brutum* cum ſociis tangit.

Cap. XLIV. Script. Polit.

„Ille enim *quaeſt. 3. Vindiciarum contra* „*tyrannos p. 317.* de abuſu & licentia re„gum, non de iure regio ſermonem eſſe, „occaſionemque inde ſumtam Hebraeis „coercendi regiam poteſtatem, explicat. „Sicut autem illud vere monet *Brutus*, au„licos abuti illo Samuelis loco: ita nec „ipſe, nec alii excuſari poſſunt, qui, conſe„quentia huius loci neglecta, latam ſub„ditis licentiam oſtentant, ſi reges ipſo„rum iuxta vaticinium huius loci ſe ge„rant, id eſt, vt ipſi explicant, tyrannice. „Viderunt & noſtra tempora diſputatio„nes de hoc loco partim impias, partim „incautiores & immoderatas. Sicut e„nim iniquus eſt in ius regium *Miltonus*, „ita nemo auſit omnia defendere, aut re„cipere, quae *Salmaſius* in *Defenſione regia* „ad locum Samuelis commentatur: cu„ius praecipua diſputatio eo tendit, vt de „iure licentiae ſeu impunitatis exaudien„dum Samuelem oſtendat. Ius autem im„punitatis improprie ius dicitur, ſicut no„tum eſt: inde ergo inferre, legitimum „eſſe, cui impunitas adiuncta eſt, ciuiliter „loquentium conſuetudini vix congruit. „Sunt autem rationes eorum, qui non de „facto tantum, ſed de iure etiam ſermo„nem eſſe ſtatuant, fortiores apud *Ger*„*hardum. Inſtitut. Politicae p. 98. ſq.*

„Deprauant etiam non parum hanc „de maieſtate doctrinam, qui, praetextu

finis

„finis, quem ciuitas optima ſibi proponit, „meras perfectiones in ore habent, com„munisque omnium boni cauſſa ex æquo „omnes ciuitates vnice conſtitui ratioci„nantes, a populo & propter populum „omnia imperia ita ſtatuunt, vt maieſtas, „ſeu ſumma ciuilis poteſtas, ſemper penes „populum maneat, ab eo ſemper & in „quocunque regiminis genere depen„deat, neque magis quam vita communi„cari aut in alium tranſire poſſit. In hanc „ſententiam aliquos animus arrogans, in„domitus, Stoico rigore libertatem ſibi „fingens & pingens abduxit: alios op„preſſionis metus aut tyrannidis eo eui„brauit, vt poteſtatem ciuilem bene con„ſtitutam negarent, niſi populo ſubiice„retur, nonnulli, periculoſæ ſane ſapien„tiæ auctores, eo veluti terriculamento „Reges, ne in tyrannidem elaberentur, re„tentare moliti ſunt. Præcellunt in his „nominibus *Hotomanni Franco-Gallia*; & „*de iure regni Gallici*; BVCHANANI „*Diaſcepſis de iure regni*; & *Brutus* ille; „ſiue *Mornæus* latet ſub iſto nomine (vt „*Grotius* in *Apologetico aduerſus Riuetum* „autumat) ſiue potius *H. Languetus*; ti„tulo ſane ſpecioſo, quaſi *Vindiciæ contra* „*tyrannos* pararentur. Sed qui hos viros „ſtimuli in hanc philoſophiam egerint, „non eſt obſcurum. Itaque plus nocuit „ALTHVSII Politica, quæ iſta com-

Cap. XLIV. Script. Polit.

„menta & portenta opinionum auctori-
„tate artis donauit, vt mirandum prorſus
„& dolendum ſit, illud opus iuuentuti
„commendari in vlla Academia Auguſta-
„nam Confeſſionem profitente, cui hoc
„proprium eſt & eſſe debet, quod hanc
„philoſophiam incorruptam alias ſeruat.
„De cetero oppoſuerunt ſe tam fœdo
„dogmati ALBERICVS GENTI-
„LIS, *de vi in Principem ſemper iniuſta:*
„ARNISAEVS *de Auctoritate Princi-*
„*pum in populum inuiolabili;* cuius libri
„cap. I. præcipuos patronos pernicioſæ
„doctrinæ amplius recenſet. *Grotius de*
„*I. B. I, 3, 8. & ſqq.* item *I, 4, 5. & 6. H.*
„*Conringius de ſubiecto ſummæ poteſtatis;*
„cum quibus iungenda eſt *Guil. Barclaii*
„doctrina aduerſus monarchomachos.
Inſtitut. Politicæ p. 103. ſq. (vbi adduntur
etiam argumenta contra Monarchoma-
chos.)

„Qui regium ius legitimum impu-
„gnant, ſubditis autem ius non legitimum
„vindicant, non ſunt vnius generis. 1. E-
„nim quidam adulantur & ſeruiunt ea in
„re Pontificis Romani prodigioſæ domi-
„nationi, cuius iſta ſunt huc pertinentia
„dictamina: Pontifex poteſt ſubditos ad-
„uerſus reges legitimos armare, poteſt
„eos vinculo & iuramento fidelitatis ſol-
„uere: ſubditis licet, primo principem
„hæreticum (ita vocant, quicunque di-

uer-

„uerſum in religione ſentit) pro tyranno
„habere; deinde ei non obedire; imo (hor-
„reſco referens) ſi videat priuatus quis-
„que, Principem nocere religioni Catho-
„licæ, licere ei, vt conſilium capiat occi-
„dendi principis, re tamen cum viris pru-
„dentibus communicata. Talia propu-
„gnarunt *Bellarminus*, Cardinalis *Perro-*
„*nius* & Ieſuitæ paſſim. Videnda ſunt
„præſertim, quæ nuperis annis diſputata
„ſunt ab Academicis Pariſienſibus Sorbo-
„nicis contra Ieſuitas. Contra hos, præter
„Theologorum ſcripta, præſertim ſtrinxit
„calamum IACOBVS, Magnæ Bri-
„tanniæ Rex, cuius aliquot opera in hanc
„rem extant; & *Guil. Barclaius* aduer-
„ſus Monarchomachos. Adde diſput.
„memorabilem hac de re apud *Grammon-*
„*dum* anno huius ſæculi X. & XXV.
„2. Quidam odio regni potius quam tyran-
„nidis, ingenio ſcilicet contumaci & fa-
„ctioſo præditi, talibus ſcriptis tranquilli-
„tatem regnorum conuellunt. Neſcio
„an huc *Buchananum* referam ob edi-
„tum *Dialogum de iure regni Scot.* certe
„malignitatem animi alias quoque prodi-
„dit. Si tamen velit quis humanius iudi-
„care & ad ſequentem claſſem eum refer-
„re, nolo refragari. 3. Sunt enim in-
„uenti, qui partim pulcritudine philoſo-
„phiæ, quam imbiberunt, de optima regni
„ſpecie, partim ad terrendos hac veluti

Cap. XLIV. Script. Polit.

„Gorgone tyrannos, partim ad ſeruanda „priuilegia cauſſæ ſuæ nimis ſeruierunt. „In quibus omnibus propoſitis ſpecioſus „libertatis titulus & illecebra ſubeſt. Huc „retulerit aliquis *Hotomanni Franco-Gal-„liam*, & ſi qui ſunt non multum diſſimi-„les. 4. Nonnullos calor diſputandi ad-„uerſus fautores & adulatores tyranno-„rum longius euexit: quod de auctore „*Anti-Machiauelli*, GENTILETTO „ſc. non abſurde credideris. 5. Quibus-„dam religionem incipientem & adole-„ſcentem inter homines diuerſa ſentien-„tes talibus ſchematibus munire conſili-„um & ius fuit. Hugonotis in Gallia id „ſæpe tribuitur. Merito tamen viris gra-„uibus religio fuerit, religionem cum „præiudicio iuris regii,quod & ipſum pars „eſt religionis (ſiue de quo recte ſentire „pars eſt religionis) tueri. Veritas enim „adiumenta non niſi ex veritate petit. „6. Multi ſecuritate quadam ſcribendi, „ſiue potius deſcribendi, auctoritatem „ſcriptorum, in quos inciderunt, pro „ratione amplexi, aliorum errores „ſuos fecere. Quid de *Iunio Bruto* „dicemus, auctore Vindiciarum ad-„uerſus tyrannos? in quo (ſiue is eſt „*Languetus*, de quo non dubito, ſiue is, „quem *Grotius* autumat in *diſcuſſione A-„pologetici Riuetiani*) videntur concurre-„re ea, quæ 3. 4. 5. loco ſunt poſita: ſi hu-

„ma-

„maniſſime iudicandum ſit. Scriptum ta- **Cap. XLIV.**
„men ipſum non ſine ratione ſæpius ſedi- **Script. Polit.**
„tioſis annumeratur; neque dubitandum
„eſt, in animo id præcipue habuiſſe *Arni-*
„*ſæum*, cum tractatum ſuum dicit *oppoſi-*
„*tum ſeditioſis quorundam ſcriptis, qui o-*
„*mnem principum maieſtatem ſubiiciunt*
„*cenſuræ Ephororum & populi.* Pone-
„mus hypotheſes eius præcipuas, quibus
„alienis aut falſis Gigantomachiam ſuam
„ſuperſtruit. Primo quidem ſpecioſe
„incedit, diſputando de iis, in quibus Rex
„præcipit Deo vetita, aut vetat Deo iuſſa;
„in quibus non obediendum eſſe nemo
„negat. 1. Πρῶτον ψεῦδος & hypotheſis
„primaria eius eſt, Populum eſſe Rege
„ſuperiorem, quia omnes reges a popu-
„lo conſtituantur. Hoc ad nauſeam vsque
„inculcat, refutatum *Grotio I. B. I, 3, 8.*
„2. Obligationem Regis & populi eſſe v-
„bique æqualiter mutuam. *Grot. I, 3, 9.*
„3. Magiſtratus & officiarios eſſe regni
„conſortes, participes, regum ephoros,
„populum repræſentare, adeoque illo re-
„ſpectu regibus ſuperiores. 4. Reges o-
„mnes facit miniſtros populi, executores,
„& adminiſtratores. 5. Subditos ad obe-
„dientiam, non ad ſeruitutem teneri. 6.
„Fædus cum Deo, quo populus obligatur,
„male aduerſus Reges trahit. 7. Exem-
„plis male vtitur, vel quatenus a particu-
„lari ad vniuerſale concludit; vel quate-

Cap. XLIV. Script. Polit.

„nus non recte explicat, ſicut in regno Iu„daico pleraque confundit; vel quatenus „ſimilitudinem a diſſimillimis regnis tan„quam ad ſimillima petit. 8. Similitu„dines vltra vim probandi ſimilitudinibus „indultam extendit. *Diſſert. Politicæ p. 407. ſqq.*

„Scriptores rerum Ariſtocraticarum „nominati ſunt diſſertatione *de notitia* „*Reipublicæ*. Ex recentioribus eximius „cenſetur etiam libellus BONFADII „*de optima Reipublicæ forma*. *Memoriale Politicum* p. 21.

„Ceterum hæc atque talia, quibus co„gnitio Reipubl. popularis & prudentia „Democratica cenſetur, rectiſſime repe„tentur ex Ariſtotelicæ Politicæ libris IV. „& VI. præcipue, & ex Atticis Oratori„bus, inter quos DEMOSTHENES „ſingulariter commendandus eſt rerum „popularium ſtudioſis. Ex Hiſtoricis ne„minem THVCYDIDI in hoc argu„mento prætuleris. Hinc HALICAR„NASSEVS, & PLVTARCHI vitæ „quædam nominari debent. POLYBIVS „in vtroque genere, Ariſtocraticæ & De„mocraticæ inſtitutionis, præcellit; ſicut „in Latinis LIVIVS. Vix enim, præ„ſertim in hiſtoria Romana, ſeparari poſ„ſunt, quæ ad popularem, & quæ ad opti„matium πολιτείαν pertinent; id quod „etiam de prædictis quibusdam intelli-

„gen-

„gendum eſt. Cum Democraticæ veræ „vel ex mutatione temporum, vel ex tem-„peramento ſui ſtatus τὰ ἀριστοκρατικὰ „nunquam non admiſerint, Tribunitias „conciones & certamina partis popularis „cum optimatibus peculiariter atque de-„nuo ſignare fas eſt. Qualia in SAL-„LVSTIO quoque eximie memoran-„tur. CORNELII NEPOTIS non „prætereundæ ſunt vitæ, copioſa diſcipli-„na populari in illa breuitate ſua illuſtres. „Iam CICERO vnus quid omiſit re-„rum ad popularem aut optimatium pru-„dentiam pertinentium? Adiungi debet „Hiſtoria ciuitatum, quæ populari aut „mixto imperio vtuntur, vt priſca nouis „illuſtrentur. *Diſſ. T. I. p. 66.*

„Quæ hactenus de perdiſcendis opti-„matium ingeniis attigimus, præter *Ari-„ſtotelis* & *Platonis Politica*, vberius peti „poſſunt ex Græcis Latinisque Scriptori-„bus, qui liberarum ciuitatum res decla-„rant, vel vbi democratia, vel vbi ariſto-„cratia, vel vbi ex vtraque mixta reip. for-„ma obtinuit. Non enim reperitur De-„mocratia apud veteres, quin Ariſtocrati-„ca quædam temperamenta ibi vel vſur-„pata, vel conſultata ſint; ne de mutatio-„nibus & mutationum tentamentis dica-„mus, quibus Attica Respublica eſt agita-„ta. Huius enim res eximie huc perti-„nent. Itaque ex Hiſtoricis *Thucydides*,

„ex

Cap. XLIV. Script. Polit.

„ex Oratoribus *Demoſthenes* & *Iſocrates* „diligenter verſandi. Romanæ Reipl. ne„gotia ab exactis regibus ad monarchiam „Cæſarum *Halicarnaſſeo*, *Plutarcho*, *Dioni*, „aliisque deſcripta habemus. Sed *Liuius* „ſingulariter hic eſt commendandus: ex „quo ſolo peti poteſt, quicquid ad Ariſto„craticam prudentiam pertinet. In *Sal*„*luſtio* quoque non parum huius diſcipli„næ ſupereſt. *Ciceronis* ſcripta, *oratio*„*nes* præſertim & *epiſtolæ*, theſauros in„gentes philoſophiæ eius, de qua agimus, „recondunt. *Diſſ. T. I. p. 75. ſq.*

„Illuſtratur hic locus hiſtoria iudi„ciorum per varias respublicas. Ita „FRANC. POLETVS ſcripſit *Hiſto*„*riam fori Romani*; quo etiam pertinet „BRISSONII Lib. V. *formularum ſo*„*lennium*. *De iudicio Athenienſium* ſcri„pſit CAROLVS SIGONIVS opu„ſculum; de *Areopago* IO. MEVRSI„VS; Imperii Germanici iudicia, Came„rale, Rothwilenſe, aulicum, Auſtregas, „deſcripſerunt auctores Iuris publici in „ſuis voluminibus. *De Iudice* extat ele„gans libellus, quamquam mutilus, PHI„LONIS IVDAEI, & ex recentiori„bus ERYCII PVTEANI. *De offi*„*cio Iudicis* reliquit etiam duos libros „CLAVDIVS CANTIVNCVLA, „ICtus. Videantur *Stobæi Eclogæ* ſerm. „155. 156. Multum quoque ad hanc cogni-

„tionem

„tionem faciunt Oratorum oratio-
„nes forenſes, DEMOSTHE-
„NIS, AESCHINIS, LY-
„SIAE, CICERONIS. Contro-
„uerſiæ M. SENECAE, Declama-
„tiones QVINTILIANI, LIBA-
„NII, & ſimilia, *Memoriale Politicum p. 39. ſq.*

„De conſuetudine & ratione tota Co-
„mitiorum Romanorum ſummatim e-
„gere LIPSIVS, PREVOTIVS,
„IOACH. PERIONIVS, ROSI-
„NVS, & alii. Quæ ſunt interioris di-
„ſquiſitionis, duo magni viri NIC. CRA-
„GIVS & CAROLVS SIGONIVS
„tractauere contrariis ſcriptis, quæ in Si-
„gonianis operibus habentur. Quantum
„ad ſingulos Magiſtratus Romanos atti-
„net, ea res modum ab vllo ſatis eſt tra-
„ctata. Sub Imperatoribus multa varie-
„tas & mutatio circa Magiſtratus occur-
„rit. Quo in argumento eximia ſunt
„opera IAC. GVTHERII *de Offici-*
„*ciis domus Auguſtæ;* PANCIROLLI
„in *Notitia imperii*, HENRICI VA-
„LESII in *Notis ad Amm. Marcelli-*
„*num;* GRETSERVS in *Notis ad Bo-*
„*dinum.* In LIPSII *Politicis* præſer-
„tim huc pertinet L. 3. c. 10. 11. Varia gene-
„ra Magiſtratuum & munerum diligen-
„ter etiam annotauit IVLIVS POL-
„LVX in *Onomaſtico. Ibid. p. 42. ſeq.*

„Ce-

Cap. XLIV.
Script. Polit.

„Ceterum de fœderibus protectoriis „luculentiſſimo & ſingulari opere tracta- „uit MARTINVS MAGERVS, cui „titulus *de fœderibus protectoriis & de Ad-* „*uocatia armata. Ibid. p. 51.*

„Scriptores de iure Maieſtatis circa ſa- „cra iuxta religiones diuerſas. Inter Pon- „tificios BELLARMINVS notus, qui „omnia adimit ſæcularibus Principibus „& tribuit Pontifici ſoli. In Gallia tamen „retinetRex iuraMaieſtatis circa ſacra;vn- „de varia quæſita ſunt temperamenta, & „noſtro ſæculo PETRVS de MAR- „CA *de Concordia Sacerdotii & Imperii* „tractauit hanc materiam. Liber ille, „*Libertates Eccleſiæ Gallicanæ*, cuius au- „ctor PETRVS PVTEANVS, „defendit ius Maieſtatis, quod hac in re „ſibi retinent Reges Galliæ contra Ponti- „ficem. GOLDASTI *Monarchia S.* „*R. Imperii.* In primis etiam ſcriptor in- „comparabilis M. ANT. de DOMI- „NIS *de Republica Eccleſiaſtica*, qui fu- „it Archi-Epiſcopus, & vixit ad extre- „mum in Anglia. De hoc narrat etiam „*Grammondus* in an. 17. huius ſæculi. „NIC. VEDELIVS etiam XIII. Quæ- „ſtionibus tractauit hoc argumentum ac- „curate & cordate. GVILIELMVS „APOLLONIVS in *Iure Maieſtatis* „*circa ſacra* iuſſu totius collegii contra il- „lum ſcripſit; ſed plane impar eſt aduer-

„ſa-

„ſarius *Vedelii. Diſs. ad Lipſii Polit. p. 144 ſeq.* Cap. XLIV. Script. Polit.

„Ardua hæc materies & diſputationi-
„bus obnoxia, ſicut fatetur *Lampadius*
„*de Conſtitut. Imp. Rom. Part. I. §. 16.* vbi
„partite & docte in obiectum poteſtatis
„ciuilis circa ſacra inquirit; rationem au-
„tem & modum ſtatuendi non attingit.
„*Grotii* extat commentarius poſthumus
„de Imperio ſummarum poteſtatum circa
„ſacra; in quo vt omnes omnia probent,
„fieri nequit: in dirigenda tamen huius
„loci philoſophia, quin vſum habeat non-
„nullum, vix eſt vt negari poſſit. Tra-
„ctauit etiam e reformatis hanc quæſtio-
„nem *Nic. Vedelius* libro, cui titulum fe-
„cit, *de Epiſcopatu Conſtantini M.* in quo
„propoſito pleroſque ſuorum aduerſos
„habuit; oppugnatusque eſt a *Guilielmo*
„*Apollonio*, qui iuſſu publico ſcripſit li-
„brum, cui index: *Ius Maieſtatis circa ſa-*
„*cra.* Pontificios non attinet nominare,
„qui omnia hæc maieſtati adimunt. Igi-
„tur noſtri laudem ὀρθοδοξίας in hoc ar-
„gumento merito ſibi obtinendam du-
„cunt. *Inſtitut. Polit. p. 143.*

„Aduerſus Pontificias hypotheſes
„diſputauit libello ſingulari *de Epiſco-*
„*patu Conſtantini M. Nicolaus Vede-*
„*lius*, Geneuæ primum, deinde Fra-
„neckeræ Profeſſor Caluinianus. Sed
„expertus eſt, etiam *Caluinum Bezam*
„cum diſcipulis in hac materia πατί-

„ζειν.

„ζειν. Prodierunt enim tum, *Guil. Apol-*
„*lonii* tractatus *de Iure Maieſtatis circa ſa-*
„*cra*, oppoſitus *Vedelio*, & *Triglandii* li-
„bellus *de poteſtate ciuili & eccleſiaſtica*,
„vbi itidem *Vedelium* impugnat. Occa-
„ſione grauiorum caſuum & quæſtionum
„ne in ipſa quidem eccleſia orthodoxa
„defuerunt aliquando contentiones in
„hoc argumento. Legantur, præter ſu-
„pra memorata, *Meiſneri* tract. *de regi-*
„*mine Eccleſiaſtico, Reinking. Dan. Otto*
„*l. P. c. 24.* vbi multos citat. Idem fa-
„cit *Beſoldus Polit. I, 3. de eccleſiaſtico*
„*maieſtatis iure ; Lampadius c. 5. & 11. 12.*
„*Graſwinckel. de iure Maieſt. c. 5. Golda-*
„*ſtus* quoque multa ad huius argumenti
„hiſtoriam conferre poteſt: vt & *M. Ant.*
„*de Dominis*, ſi quis doctus & peritus le-
„ctor accedat. *Diſſert. Polit. p. 381. ſq.*

„Summa huc redit, vt in hoc iure ma-
„ieſtatis adminiſtrando & Καισαροπαπία
„& Παποκαισαρία vitetur. Quorum illud
„vitium omnia ciuili poteſtati; hoc omnia
„eccleſiaſticæ poteſtati arrogat. Viden-
„di poſt *Gerhardum, Meiſneri* tractatus
„*de regimine eccleſiaſtico: Arniſæus de I.*
„*M. 2, 6.* citati a *Beſoldo 1. Polit. 3.* Con-
„tra Pontificios in hoc argumento multa
„etiam diſputauit *M. Antonius de Domi-*
„*nis*, caute tamen legendus. *Inſtitut.*
Politicæ p. 146.

Arniſæus quæſtiones de iure maieſtatis in
bona

„bona eccleſiaſtica & eccleſiaſticorum di- Cap. XLIV. Script. Polit.
„ligenter tractauit libro *de ſubiectione & exemtione Clericorum. Diſſert. Polit. p. 380.*
„*Libertates Eccleſiæ Gallicanæ* illuſtri
„opere proditæ ſunt aduerſus Pontifici-
„os. Scripſit etiam libellum ARNI-
„SAEVS de ſubiectione & exemtione;
„& multa huius generis ſcripta extant in
„*Goldaſti Monarchia S. R. Imp.* Caluini-
„ani quoque non recto pede hic incedunt,
„& plura, quam fas eſt, adimunt poteſta-
„ti ciuili. Vnde cum hoc ipſo ſæculo *Nic.*
„*Vedelius* ſcripſiſſet libellum *de Epiſco-*
„*patu Conſtantini M.* in quo fere ad no-
„ſtrorum ſententias accedit, inſurrexit
„aduerſus eum *Guilielmus Apollonius* edi-
„to libro, cui titulum fecit, *Ius Maieſta-*
„*tis circa Sacra.* Auguſtanæ Confeſſioni
„addicti ſemper hanc laudem obtinue-
„runt, vt tribueretur ſummæ poteſtati ius
„etiam circa ſacra, quod Deus in Scriptu-
„ra ipſi attribuit: quo nimirum medio
„itinere incederetur inter καισαροπαπίαν
„(quæ ciuili poteſtati etiam ea attribuit,
„quæ eccleſiaſticæ functioni propria ſunt)
„& παποκαισαρίαν ſolis eccleſiaſticis
„omnia tribuentem, quæ ad ciuilem po-
„teſtatem ſpectabant. Accurate de his
„omnibus Magnus Theologus GER-
„HARDVS in loco de Magiſtratu Po-
„litico & de Miniſterio Eccleſiaſtico.
Memoriale Politicum p. 53 ſq.

Cap. XLIV.
Script. Polit.

„De iure ſummarum poteſtatum circa „ſacra a *Grotio* ipſo habemus libellum „poſthumum, eruditum ſane, ſed qui „alicubi deſideret vltimam manum. Et „quis in hoc argumento ſine offenſione „enauiget? Illi, qui auguſtanæ Confeſſi„onis nomine impoſita aliunde conſcien„tiis onera ſoli Deo exonerarunt, gloria„ri hic ſuo merito poſſunt; quod ius cir„ca ſacra ſummis poteſtatibus ſaluum ſa„crumque conſeruare cupiant: niſi quod „imperandi parendique, vt ſunt res hu„manæ abuſus aliunde poteſt accedere. „Ex illis, qui venerabili Veteris Eccle„ſiæ præſcriptione Pontificum placita fe„re tuentur, exquiſitæ vir doctrinæ PE„TRVS de MARCA, Archiepiſco„pus nuper Toloſanus, inde Pariſienſis, „in præclaro opere *de Concordia Sacerdo„tii & Imperii*, ea ſcripſit, quæ eruditum „lectorem de multis opportune poſſunt „ſubmonere. Qui Reformationis nomen „vnice concupiſcunt, habuerunt virum ex„imium, *Nicolaum Vedelium*, qui in opuſcu„lo *de Epiſcopatu Conſtantini M.* maiorem „veritatis, quam partium, rationem ha„buit: cui ſe non paribus armis oppoſuit „*Guilielmus Apollonius*, edito *Iure Maie„ſtatis circa ſacra. Commentat. in Grotium de I. B. & P. p. 211. ſeq.*

„HOBBESIVS in *Elementis de Ciue*

„*Ciue* profanius iudicat de origine ſum-„mi Imperii. *Diſs. ad Lipſii. Polit. p. 101.* Cap. XLV. Script. Oeconom.

CAPVT XXXIX.
DE SCRIPTORIBVS OECONOMICIS.

§. 1.

ARISTOTELIS OECONOMICA pleramque partem amiſſa ſunt. In ea, quæ ſuperſunt, præcipuus labor eſt *Ioachimi Camerarii.* ARISTOTELES.

§. 2.

Idem & XENOPHONTIS *Oeconomica* illuſtrauit. XENOPHON.

„*Xenophon*, quam præclare deſcribit „nobiliſſimas Græcorum Reſpublicas! In „Oeconomicis porro, quis illo diligentior „& ſuauior? *Diſs. T. III. p. 343.*

§. 3.

Oeconomici argumenti ſunt etiam HESIODI ἔργα καὶ ἡμέραι. HESIODVS.

THEOGNIS quoque Poeta multa huc ſpectantia habet. THEOGNIS.

(*De his vide ſupra in Poetis.*)

§. 4.

Neque pauca reperiuntur in ſacris literis, præſertim in *Prouerbiis* & *Syracide.*

Cap. XLV. Script. Oeconom.

§. 5.

VARRO. COLVMELLA, PALLADIVS.

Huc referendi ſunt etiam Scriptores Rei ruſticæ VARRO, COLVMELLA, PALLADIVS, & ceteri plerique iunctim editi.

„*Columellæ* exordia ſunt plane ſingula„ria, vbi ſæpius locum aliquem commu„nem eleganter tractat. *Diſſ. ad Lipſii Polit. p. 115.*

„*Palladius* cum aliis ſcriptoribus de re „ruſtica ſæpius editus eſt; tum Venetiis „1538. & Pariſ. 1543. *Comment. de Script. p. 58.*

§. 6.

CASSIANVS BASSVS.

Sequioris æui ſunt Geoponica CASSIANI BASSI Conſtantino Cæſari dicata, Gr. Lat.

Scriptores rei Accipetrariæ edidit *Rigaltius* Pariſiis.

§. 7.

In excolenda hac diſciplina parum ſe diligentes exhibuerunt viri eruditi poſt literas inſtauratas. Italorum in hoc genere præcipua ſors eſt.

CAPVT.

Cap. XLVI. de Theolog.

CAPVT XLVI.
DE
THEOLOGIA.

§. 1.

HVc pertinent I. Deſcriptiones & elogia Theologi.
II. Officia & opera Theologi.
III. Diſtinctio Theologiæ.

§. 2.

E. g. Dogmaticae & Systematicae. Sunt autem Syſtemata vel minora, e.g. apud noſtros NIC. HVNNII *Epitome Credendorum*, *Catecheſis* DIETERICI, *Breuiarium* HVLSEMANNI; apud Pontificios *Manuale* COSTERI, & BECANI; apud Caluinianos BVCANVS: vel maiora, ſicut apud noſtros *Loci Theologici* MARTINI CHEMNITII, & IO. GERHARDI; apud Pontificios DIONYSII PETAVII grande opus Theologiæ dogmaticæ; apud Caluinianos GOMARI, WALAEI, CHAMIERI &c.

„Vtinam illud quoque hodie in vſu „eſſet, vt non tantum ab aliis tradita cre„derentur (quemadmodum multi elegan„ter diſſerere poſſunt de rebus aliquibus, „quas ab aliis hauſerunt; rationes tamen, „cur ita ſit ſentiendum, exponere neque„unt) ſed cauſſæ etiam comprehenderen„tur. Sic non tantum dicendum eſt a „ſtudioſo Theologiæ, hoc dictum Bibli-

Cap. XLVI. de Theolog.

„cum ad confirmationem huius vel illius „articuli adhibitum, eſt ab hoc vel illo „Theologo, qui fuit ὀρθοδοξότατος; ſed „neceſſe eſt etiam, vt ipſe intelligat, cur „adhibitum fuerit, & quæ ſit eius con„ſequentia. Et hoc voluit magnus „Theologus *Hulſemannus* in *Breuiario* „ſuo; qui ſane magnam illa re laudem „meruit. *Sæcula IV. p. 174. ſq.*

§. 3.

Exegeticae, quæ in explicanda Scriptura verſatur. Quo ſpectant e. g. apud noſtros *Biblia Vinarienſia* cum Gloſſis; OSIANDRI *Biblia* &c. apud Pontificios EMANVELIS SAA Notæ in vniuerſam Scripturam; apud Caluinianos TOSSANI *Biblia* &c.

§. 4.

Polemicae, quæ de Controuerſiis tractat. Immenſa eſt multitudo librorum in hoc genere; alii enim tractant e. p. Controuerſias, quæ nobis cum Pontificiis intercedunt; ſicut MARTINVS CHEMNITIVS in *Examine Concilii Tridentini.*

§. 5.

IV. Historia Theologorvm per ætates & ſæcula. Rudimentum huius hiſtoriæ, quantum ad veteres Theologos, egit ex Pontificiis BELLARMINVS *de Scriptoribus Eccleſiaſticis*; ex noſtris GERHARDVS in *Patrologia*: quantum ad recen-

centiores Theologos, MELCH. ADAMVS in *Vitis Theologorum*.

Cap. XLVI. de Theolog.

§. 6.

Hiſtoria Theologiæ ſecundum fata & vices, quas experta eſt.

§. 7.

De ſtudio Theologico recte inſtituendo: vbi præſertim IO. GERHARDI *Methodus Studii Theologici* laudanda eſt.

„Ponemus breuiter, & tanquam in familiari colloquio, quale velimus ſtudium Theologiæ in vnoquoque homine politico, id eſt, officiorum ſtudioſo, eſſe. Fundamentum conſilii & laboris S. Literas ponimus. Indecorum enim fuerit homini præſtantiſſimarum rerum ſtudioſo, & legendi dicendique cupido, ſi non intelligat pleraque in libro omnium pretioſiſſimo, & vere incomparabili. Quoniam autem „ad interiorem Scripturarum notitiam „requiritur cognitio Hebraicæ & Græcæ „Linguæ, igitur ea deſtitutus optimos „quosque Interpretes in ſubſidium adhibebit: e. gr. inter eos, qui verterunt S. „Literas, Germanica LVTHERI, Latina TREMELLII & IVNII verſio maxime celebratur. Ex iis, qui notas adiecerunt, non fruſtra commendantur CASTALIONIS labores. Quamquam optandum ſane eſſet, aliquid in hoc genere accurati extare: quod

Cap. XLVI. de Theolog.

„conſilium in animo fuit, nec infeliciter „ipſo opere tentatum eſt nuperis *Bibliorum Vinarienſium* editoribus. Sed quoniam ad perfectionem ſuam hæc talia „nondum peruenerunt, igitur in ſingulos „libros biblicos certi & optimi Commentatores iis, qui ſtudio, ingenio, & tempore inſtructiores ſunt, comendari queunt. Atque in tractandis quidem eiusmodi interpretibus atque commentariis „præſertim ea diligenter obſeruari debent, „quæ profunditatem textus & ſententiarum maxime explanant, & lectorem ad „veras diuinorum oraculorum opes, cum „pari ſanctitate & grauitate coniunctas „deducunt. (a) Quod monendum fuit propter eos, qui S. Literas curioſius quam „reuerentius ac vtilius tractant, externisque quibusdam quæſtionibus attendentes, ipſam rerum ſuauitatem non deguſtant.„

„Hæc de *Theologia Exegetica* breuiter indicanda duximus; nunc de *Methodicæ* „ſiue *Dogmatica* aliquid adiiciendum eſt; ſi „monuerimus exegeticæ illius vim ac ſpiritum optime animo inſinuari, ſi quo„run-

„(a) ATHANASII, ORIGENIS, *Exegeſes ſuper Pſalm. &c. Notabile exemplum „eruditæ exegeſeos poteſt eſſe Harmonia Euangelica a* CHEMNITIO *inchoata, a* LYSERO & GERHARDO *continuata.*„

Cap. XLVI. de Theolog.

„rundam veterum Eccleſiæ Doctorum „Exegeſes interdum inſpiciantur. „ „In *Dogmaticis* ergo quiſque eligat ſi„bi bonum aliquem, & bonorum iudi„cio commendatum ſcriptorem, qui ar„ticulos, quos vocant, Chriſtianæ reli„gionis, vel compendiaria ratione, vel „ampliori tractatione expoſuit. Quam„quam plerorumque captui conuenienti„us eſt ab epitoma ordiri, eique deinde „totum aliquem theſaurum, vt ſic loquar, „ſuperſtruere. Sicut e. g. loco compen„dii poteſt eſſe MENZERI *Exegeſis Au„guſtanæ Confeſſionis*; loco Theſauri, „opus GERHARDI, quo *Locos Theolo„gicos* pertractat, aut *Loci Communes* ME„LANCHTHONIS. Cumprimis au„tem Politico tenendum eſt (nam de hu„ius ſtudio profectuque loquimur) certos „quosdam articulos Chriſtianæ religionis „præ ceteris ad actiones politicas earum„que tractationem concurrere, ſicut e. g. „locus de Prouidentia Dei iudicii Politici „pleramque partem informare debet: (b) „itemque, quæ agitantur de Magiſtra„tu Politico & miniſterio eccleſiaſtico: „denique de Iure Eccleſiæ & reipubl. quæ„ſtiones diligentiſſime cognoſci debent, „quia aſſiduus in vita ciuili vſus, & ex

„(b) Voſſius *caput habet in Theologia Gentili de „Fato Chriſtiano.* „

Cap. XLVI. de Theolog.

„ignorantia periculum in agendo conſu-
„lendoque vltro commendat hanc dili-
„gentiam. In vnoquoque autem Theolo-
„giæ noſtræ loco cumprimis vtiliſſimum
„eſt ſcire totam quodammodo loci hiſto-
„riam, id eſt, quid Eccleſia inde a Chriſti
„& Apoſtolorum temporibus de hoc arti-
„culo crediderit, aut credendum ſtatue-
„rit; quæ conſecutæ ſint opinionem di-
„uerſitates aut diſceptationes. Edidit
„tale ſpecimen G. I. VOSSIVS in *Hi-
„ſtoria Pelagiana*, CALIXTI plera-
„que.„

„*Theologia Practica*, vt nunc diſtin-
„ſtinctionis gratia ſic pergamus, itidem
„habet notabiles Introductiones. Qua-
„les ſunt e.g. IO. ARNDII *Verus Chri-
„ſtianiſmus*, *Praxis Pietatis*, SON-
„THOMBS *Gulden Kleinoth* &c. So-
„lent nonnulli hæc practica argumenta
„diſtinguere in *κατορθώματα*, ſiue ea,
„quæ ad ſummam Chriſtianam perfectio-
„nem pertinent; & officia communia
„Chriſtianæ regulæ. De cetero huc per-
„tinent omnes quæſtiones & doctrinæ,
„quæ mores & vitam Chriſtianam concer-
„nunt, vel quatenus explicantur Theo-
„logice certæ virtutes & vitia, vel quate-
„nus conſcientiæ dubia diſcutiuntur, (c) vel
„qua-

„(c) CHYTRAEI *Decalogus*, BALDVI-
„NI *Caſus Conſcientiæ*, D. SCHMIDII
„*Conciones Arg.*„

Cap. XLVI. de Theolog.

„quatenus rerum agendarum conſilia iux-„ta normam Theologicam examinan-„tur. (d) in quo vniuerſo genere regnant „Patres, i. e. priſci Eccleſiæ doctores tam „Græci, quam Latini. Cum lectionem „Patrum commendamus (neque certe ſa-„tis commendari poteſt) ſemper volumus „intelligi, caute & cum iudicio illam le-„ctionem eſſe tractandam. Vnde extant „virorum doctorum conſilia de lectione „Patrum Indices de notitia Patrum, Cen-„ſuræ de ſcriptis Patrum. Nominabi-„mus obiter *Conſilium* CHEMNITII „& GERHARDI, BELLARMINI „*Patrologiam*, RIVETI *Criticum ſa-„crum*, ROBERTI COCI *Cenſu-„ram*, & ſimilia. De ſcholaſticis docto-„ribus, quos & ipſos Patribus accenſent „multi (Pontificii) nihil hic dicimus. Li-„cet enim in eorum ſcriptis multæ theore-„ticæ quæſtiones, & præſertim Theologia „moralis copioſiſſime pertractentur, ta-„men non cuiuis commendari debent: re-„quirunt enim lectorem, qui adferat mul-„tam eruditionem, & peritiam ſeparandi „inutilia ab vtilibus. *Diſs. T. III. p. 492. ſqq.*

MAN-

„(d) *Qualia collegit* DEDEKENNVS &c.

Cap. XLVI. Mantiſſa Script. Sacr.

MANTISSA
OBSERVATIONVM BOECLERIANARVM
DE
SCRIPTORIBVS SACRIS ET ECCLESIASTICIS;

de quibus aut nondum, aut ex parte tantum eſt dictum.

§. 1. „FEre hoc fatum fuit, vt his magnis Patribus aliena ſupponerentur. Hinc „nata occaſio viris doctis, vt paulo ſtudioſius recenſerent ſcripta Patrum,& cenſuram in illa exercerent. Quod fecerunt „*Bellarminus, Rob.Cocus,Gerhardus,Scultetus.* (Eſt autem ſtilus indubitabilis „character alicuius operis: quare *Eraſmus* in edendis & dignoſcendis operibus „Patrum feliciſſime verſatus eſt. V. g. „*Hieronymus* eſt acer, vehemens, inſtar „torrentis; hinc facile deprehendere poſſumus,quæ ſcripta ipſi fuerint ſuppoſita. *Secula IV. p. 371.*

§. 2. „MOSES, Vir fuit magnus, Patriarchis, Eccleſiæque principibus ætate ſuppar, rebus geſtis prouidentia Dei circa eius vitam, magnisque caſibus nullo modo impar, in quibusdam etiam ſuperior. „Videmus enim Dei in magnis illis Patriarchis & Prophetis conſuetudinem, qui „vnicuique aliquid peculiare gratificatus „eſt. Nihil commercio eius cum Deo inti-

„intimius aut frequentius, nihil laboribus „& curis grauius; Principis & Prophetæ „laudes & exemplar ſine exemplo imple-„uit: Chriſti ſeruatoris imago, nuntius, „myſta. Vitam ſuam ipſe in Pentateucho „reliquit: cui, quatenus concordant aut „non repugnant, *Ioſephi* & *Philonis* ſcripta „(qui tres *de Moſis vita* libros ſcripſit) ad-„di debent; ſicut hactenus indicauimus. „Nam Patrum elogia & interpretationes „ad commentationes referri poſſunt. Ad „gentiles etiam perueniſſe eius memori-„am, oſtendunt apud *Euſebium* ſupra in-„dicati ſcriptores. Quomodo Hiſtoria „eius congruat Oſiridi, ſiue Libero Ara-„bico, prolixe expoſitum eſt videre *Voſſio* „*Theol. Gent. l. 30. Hiſtoria Vniuerſalis a-tate III. p. 339. ſq.*

Cap. XLVI. Mantiſſa Script. Sacr.

„Circa hæc fere tempora (*ante Chr.* „*1714.*) ſicut *Petauius* diſputat 9. Doctr. „temp. 20. IOBVS, Deo permittente „exerceetur, Sathana fortunas, liberos, „corpus, variis calamitatibus affligente; „ſicut grauiſſimo commentario prodidit „ſiue ipſe, ſiue *Moſes*, aut quicunque a-„lius, magnus vtique & diuinus ſcriptor: „quem abſurde Iudæi nonnulli parabo-„lam ſcripſiſſe, non hiſtoriam, autumant, „ſicut vel ex *Ezech.* 14, 14. & *Iacobi Epiſt.* „5, 11. intelligi poteſt. Cur *Ioſephus* ni-„hil de *Iobo* in Antiquitates ſuas retulerit, „non ſatis conſtat. *Ibid. p. 317.*

„Pri-

Cap. XLVI. Mantiſſa Script. Sacr.

§. 3.

„Primus (*ex diſcipulis Chriſti*) ſcri„bere aggreſſus eſt MATTHAEVS, „anno poſt adſcenſionem Chriſti octauo, „vt habet *Euſebius* in *Chronico*, quem „*Theophylactus* ſequitur. Adde *Irenæum* „L. 3. c. 1. Hebræo primum ſermone, ſed „mox in Græcum verſo, vel ab Apoſtolo, „vel certe ab Apoſtolico viro, vt Græcus „textus, quo ſemper vſa eſt eccleſia, non „minoris ſit auctoritatis. Ebionæi & Na„zaræi corruptum tenuerunt Hebraicum „*Matthæi* Euangelium, vt non ſine ſingu„lari prouidentia diuina fieret, vt in Græ„cum transfunderetur. Non diu ſuper„fuit hoc Hebraicum Euangelium. Vid. „*Hieronymus* & *Baronius* in anno Chriſti „XLI.„

„MARCVM circa idem tempus, „aut biennio poſterius, ſcripſiſſe, memo„rat *Euſebius* Hiſt. Eccl. L. 2. c. 4. - - - „An Latine, quia Romæ, & ad Italos ſcri„pſit? Ita vult *Baronius*, & ex eo *Sponda„nus* ad annum Chriſti XLV. §. 13. aucto„ritate *Anaſtaſii* potiſſimum: ſed erudite „refutatur a *Conr. Horneio* Hiſt. Eccleſ. „L. 1. c. 6. §. 15. Scribit autem *Baronius* „linguam Græcam ſub Tiberio iam fere „exoleuiſſe, propterea, quod in *Suetonio* „legitur, illum Imperatorem aliquando „noluiſſe vti voce *monopolii* Græca; dein„de, quia *Marcus* ad Italos ſcripſerit. Sed „hæc conſequentia eſt nimis *φορτικὴ*: „ſcri-

„ſcripſit ad Italos, ergo Italice. Falſum „eſt, Græcam linguam tum in deſuetudi„nem veniſſe, nam & Auguſtus,& Tibe„rius peritiſſimi erant Linguæ Græcæ, „ipſeque Tiberius verſibus Græcis fre„quenter vſus eſt. Nobiliores quoque „lingua Græca multum vtebantur. Certe „vir tam doctus,qualis fuit *Baronius*, non, „quacunque re arrepta, ſtatim, quod ſibi „placeret, pronunciare debuiſſet.„ Cap. XLVI. Mantiſſa Script. Sacr.

„LVCAM *Hieronymus* putat, Cata„logi c. 7. eſſe eum, cuius meminit *Pau„lus* 2. Corinth. VIII, 18. Col. IV, 14. „2. Timoth. IV, 11. ex ſolo enim *Hierony„mo* hæc traditio habetur; apud antiquio„rem nullum reperitur. *Nicephorus Cal„liſtus* L. 2. Hiſt. Eccl. aſſerit, *Lucam* et„iam fuiſſe pictorem; ſed quando hic ali„quid affirmat ſine conſenſu aliorum,non „multum meretur fidei. Fluxit ex *Hie„ronymo* vulgaris illa opinio, *Lucam* fuiſſe „Medicum; res tamen incertiſſima eſt. „*Euangelium* & *Acta* nobis reliquit, volu„mina diuinitus inſpirata. *Euſebius* Hiſt. „Eccl. III, 4. Priorem librum contexuit „ex narrationibus eorum, qui Chriſti co„mites fuerunt; alterum, vt putatur, αὐ„τόπτης. Quo anno? *Theophylactus* pu„tat Chriſti XLIIX. circiter; *Baronius* de„cennio vlterius ponit tempus.„

„IOHANNES ſcripſit *Euangelium* „poſt annum Chriſti LXV. vt autumat „*Theo-*

Cap. XLVI. Mantiſſa Script. Sacr.

„*Theophylactus* præfat. in Matthæum.
„Vid. *Hieronymi* Catal. c. 9. *Euſeb.* Hiſt.
„Eccl. 3, 18. Adde de ſcriptis eius *Conr.*
„*Horneii* Comp. Hiſt. Eccl. 1, 15. *Baronius*
„curioſius in tempus inquirit & a reliquis
„diſcrepat, ſcriptionemque in vltima eius
„tempora conijcit. An *Euangelium* poſt
„*Apocalypſin* ſcripſerit ad liquidum vix
„deducetur. Vid. *Horneius*.„

„Addendum nunc aliquid de Codici-
„bus MSS. quibus characteribus digno-
„ſcantur. Tigurini antiquiſſimum to-
„tius N. T. habent exemplar, quod magna
„pecunia a Duce Rohanæo redemerunt,
„non tamen eſt primæ antiquitatis codex.
„Codices enim primæ antiquitatis ſcripti
„ſunt literis quadratis ſeu vncialibus; ve-
„rum totum inſtrumentum non ita repe-
„ritur, ſed ſingillatim quidam libri his li-
„teris inueniuntur. Antiquitas oculis
„tantum repræſentat lectionem ſub figu-
„ris quibusdam, non literis exactis: quale
„exemplar nos adhibuimus, quod inæſti-
„mabile fuiſſet, ſi totum Teſtamentum
„haberemus; ſed deficiunt *Euangelia* &
„*Acta*. Baſileæ in vicinia ſeruatur Co-
„dex, qui primam, literis ſcilicet quadra-
„tis, mentitur antiquitatem, vt puto; ſed
„cetera non vere eſt eius ætatis. In con-
„ferendis iſtiusmodi Codicibus egregia
„fuit opera *Rob. Stephani*.„

§. 4. „Euangeliſtarum de Chriſto hiſtoriam
„exci-

„excipiunt πράξεις τῶν Ἀποστόλων, Actus „Apoſtolici (de quorum nomine fruſtra „diſputatur, an dicendum ſit *Actus*, an „*Acta;* niſi quod actus dicuntur, qui gene-„ratim ſunt πράξεις, acta contra, quæ „πραχθέντα) LVCA Euangeliſta ſcri-„ptore, quibus continetur Hiſtoria Apo-„ſtolorum, non omnis, neque omnium; „ſed quantum diuinæ viſum fuit proui-„dentiæ ad eorum, qui in Eccleſia ſerua-„ri cupiunt, notitiam proferre. Diligen-„tiſſime hiſtoriam *Actuum* digeſſit *Iac.* „*Vſſerius*, ita quidem, vt nemo cum eo „comparari poſſit; quod apparebit illi, „qui ipſum cum *Baronio* conferre volet.„

„Succedunt *Epiſtolæ Apoſtolicæ;* e qui-„bus XIV. PAVLO tribuuntur: illa „ſcilicet *ad Hebræos* incluſa. Septem „*Catholicæ* appellantur, ad Chriſtianos „non tam certi loci, quam vniuerſos ſcri-„ptæ. De his *Nazianzenus* in Carm. 33. „quod ſemper in Eccleſia magnæ fuit æ-„ſtimationis:

„Δέκα δὲ Παύλου, τέσσαρές τ' ἐπιστολαὶ
„Ἑπτὰ δὲ καθολικαί. Ὧν, Ἰακώβου μία,
„Δύω δὲ Πέτρου, τρεῖς δ' Ἰωάννου πάλιν,
„Ἰούδα δ' ἐστὶν ἑβδόμη. πάσας ἔχεις.

„Paulinæ Epiſtolæ nomine vnius Volu-„minis ſæpe dicuntur Βίβλος Παύλου. De „*Pauli* vita, operibus, geſtis, vide *Flacium* „præfat. in Epiſtolas *Pauli*. Hic fere or-„do collocationis in libris. De alio ordine

Cap. XLVI. Mantiſſa. Script. Sacr.

„MS. optimi noſtri ſecundæ antiquitatis „a prima, diximus in N. Teſt. ſub finem. „Ordo, quo ſcriptæ ſunt Paulinæ Epiſto-„læ, a *Theodoreto* Tom. III. Operum „hic ponitur: I. 1. ad Theſſalonicenſes, „II. 2. ad Theſſalonic. III. 1. ad Corin-„thios, IV. 2. ad Corinthios, V. 1. ad Ti-„motheum, VI. ad Titum, VII. ad Ro-„manos, VIII. ad Galatas, IX. ad Philip-„penſes, X. ad Epheſios, XI. ad Coloſ-„ſenſes, XII. ad Philemonem, XIII. ad „Hebræos, XIV. 2. ad Timotheum. An-„nos ſcriptionis *Vſſerius* ita collegit, vt ad „Theſſalonicenſes vtraque ſcripta ſit. A. „C. 54. ad Corinthios prior an. 58. ad Ga-„latas an. 59. poſter. ad Corinth. an. 60. & „eodem Epiſtola ad Romanos. An. 64. „hæ: ad Philippenſes, ad Coloſſenſes, ad „Philemonem, ad Epheſios, ad Hebræos. „An. Chr. 65. ad Timotheum prior, & ad „Titum. An. 66. ad Timotheum poſte-„rior. In qua digeſtione diligentiam *Pe-„tauii* longe ſuperauit, & hactenus nemo „id ita præſtitit *Petauius* negligentius „& ita ordinat: Ad Theſſalon. vtraque „an. 50. ad Corinth. prior an. 54. poſterior „an. 55. ad Timoth. prior, ad Titum, ad „Romanos an. eodem; ad Timoth. po-„ſterior an. 57. ad Epheſios eodem, ad „Philipp. ad Coloſſ. ad Philem. an. 68. ad „Galatas & ad Hebræos eodem. Vbi ta-„men de epiſtola ad Galatas dubitat, prior

„hæc

„hæc illis, an poſterior ſit. De quibus „temporibus etiam *Baronius* diſputat. „Adde Commentatores. Notæ ſunt Pa„raphraſes in omnes epiſtolas *Calixti* & „*Horneii.* De Catholicis Epiſtolis (nam „de earum auctore, auctoritate, & tempo„re quæſitum fuit) diligenter hiſtoriam „conquirit *Horneius* in præfat. ſingula„rum. Addantur Commentatores alii. „*Eraſmus* quoque in omnes Epiſtolas Pa„raphraſes ſcripſit & ſingulis iudicia præ„miſit, in quibus valde temerarius eſt. „Vnde non iniuria grauiores cenſuras a „Theologis Lutheranis, Pontificiis, & Re„formatis meruit.„

„*Apocalypſis* IOHANNIS ſupereſt, „quam *Gregorius Nazianzenus* non recen„ſet, ſed Epiſtolis Catholicis ſatis audacter „ſubiicit:

„Εἰσὶ δὲ 'Ιἔτων ἐκτὸς, ἐκ ἐν γνησίοις.

„Qualia dubia aduerſus Apocalypſin ex „antiquitate etiam collegit *Eraſmus*; cui „ſingulatim reſpondet *Theodorus Beza.* „Vid. Commentarius *D. Hoe* & aliorum.„

„Hoc eſt corpus illud N. T. ſacroſan„ctum & θεόπνευστον opus, quo Deus hoc „ſæculum primum beauit, vt omnium ſæ„culorum Theſaurus eſſet. Nihil enim „ſcriptorum, præter Apoſtolica & Cano„nica ex primo ſæculo integre & ſine ſu„ſpicione vel arte interpolationis ad nos „peruenit. In quo diuinam prouiden-

Cap. XLVI. Mantiſſa. Script. Sacr.

„tiam agnoſcunt aliqui, ne ſcilicet alio-
„rum ſcripta cum ſanctiſſimis illis libris
„confunderentur. *Sacula IV. p. 24. ſqq.*
„Sæculo poſt natum Chriſtum I. ante
„omnia ſe nobis offerunt ſanctiſſima *Noui*
„*fæderis volumina.* Et *Epiſtolas* quidem
„CHRISTI ad Abgarum, & huius ad
„illum, apud *Euſebium* Hiſt. Eccl. I, 13. ge-
„nuinas non eſſe Cardinalis *Bellarminus* (*de Script. Eccl.*)
„agnoſcit. Circumferuntur & alia quaſi
„hoc ſæculo ſcripta, nec recepta pro ge-
„nuinis, partim & reiecta; de quibus *Bel-*
„*larminus* & alii videndi. In libro au-
„tem *Noui Teſtamenti* præ omnibus libris
„venerabili & ſalutari occurrunt primo
„*Euangeliſtæ;* deinde *Actus Apoſtolici;*
„tum *XIV. Epiſtolæ Paulinæ;* inde *Epiſtolæ*
„*Catholicæ;* denique *Apocalypſis Iohannis.*
„Primus Euangelium ſcripſit *Matthæus,*
„ab initio quidem Hebraice, ſed vt mox
„converteretur Græce ab Apoſtolo, aut
„apoſtolico viro: quare textus Græcus
„pro authentico ſemper habitus, Hebræo
„inter manus hæreticorum corrupto &
„interpolato. Euangelium *Matthæi* in
„Codice MS. venerandæ antiquitatis ita
„præſcribitur:

„*Inter apoſtolicos Domini numeratus*
„ *amicos*
„*Hic eſt, qui primus ſanctoque cha-*
„ *riſmate plenus*

„*Clara*

Cap. XLVI. Mantiſſa. Script. Sacr.

„*Clara ſalutiferi ſcripſit miracula Chriſti,*
„*Ipſius & ſacris iunxit pia dogmata factis,*
„*Dignus Euangeliſta Dei, cognomine Leui,*
„Matthæus, *oſtendens verum hunc Hominemque Deumque.*

„*Marcum* Latine primo ſcripſiſſe, non „credimus contra *Hieronymum* & alios „Patres, qui Græce hunc ſuum Euange„lium ſcripſiſſe tradunt. Tertius Euan„geliſta *Lucas* eſt, de quo Codex MS. mo„do laudatus præfatur:

„*Eccleſiæ lampas ſacer hic eſt nomine* Lucas,
„*Qui vir apoſtolicus diuino flamine plenus*
„*Hoc Euangelium Domino tribuente ſacratum*
„*Scripſit, & in totum ſparſit latiſſime mundum,*
„*Ipſe ſequens ſanctum per plurima vincula Paulum,*
„*Bithyniaque docens migrauit ad ardua cæli.*

„*Actus Apoſtolicos Lucas* ſcripſit. *Epiſto„larum Paulinarum* quando quæque ſcri„pta ſit, tum *Theodoretus* aliique veterum, „tum *Baronius* & alii requiſiuere. Vt & „de tempore *Apocalypſeos* ſcriptæ diligen-

„ter requiſitum eſt. *Comment. de Script. p. 50. ſqq.*

„Sunt penes me antiquiſſimæ membra„næ, quas olim Reuerendus Theologus „*Stephanus Gerlachius*, cum in comitatu „Generoſiſſimi Baronis Vngnadii Cæſarei „ad portam Ottomanicam Legati ageret, „ibidem a Græcis emtas in Germaniam „intulit: a cuius filio ad clariſſimæ me„moriæ virum *Berneggerum* noſtrum; „eoque in cœleſtem translato beatitudi„nem, ad me inſigni heredum munere, „peruenerunt. Continent Acta Apoſto„lica, Λουκᾶ Εὐαγγελιστοῦ πράξεις Απο„στόλων. Hæc excipit Epiſtola Iacobi, Pe„tri vtraque, Iohannis tres, & Epiſtola Iu„dæ. Poſtea ſuccedunt Epiſtolæ Pau„linæ, more veteris Eccleſiæ Græcæ, in v„num XIV. epiſtolarum numero defini„tum collectæ librum, ac memorabili „*Prologo*, quem hic exhibemus, præfixæ, „e quo multa præclaræ obſeruationis „petent, qui curam & eruditionem tali„bus monumentis exercitam attulerint. „Particulam *Prologi* huius, quam trans„uerſis in margine circa initium & finem „lineis deſignauimus, *Robertus Stephanus* „Actis Apoſtolicis præmiſit, ſub titulo: „Εὐθαλίου Διακόνου περὶ τῶν χρόνων τοῦ κη„ρύγματος τοῦ ἁγίου παύλου, καὶ περὶ τῆς „διὰ μαρτυρίου αὐτοῦ τελειώσεως: cuius di„uerſas lectiones annotauimus. Et ante

„*Ste-*

„*Stephanum Eraſmus* in ἀποδημίᾳ παύλȣ „τȣ̃ ἀποςόλȣ, eandem particulam abſque „nomine auctoris, aut ſeparatione a præ„cedentibus attexuerat: idem, qui de„ſignationem martyrii Paulini, itidem hic „ex MSC. noſtro appoſitam vſque ad ſpe„cialem illam temporis notam, quæ hoc „ſigno marginali ¶ demonſtrata a no„bis eſt eximiæ conſiderationis ergo, ſub„iunxit. Quæ ſeorſum inde moneri aut „diſquiri poſſunt, non eſt huius loci ver„boſius perſequi. Sufficit nunc indicaſſe „notitiam Manuſcripti: quod, niſi extre„ma parte mutilatum eſſet, inæſtimabile „haberi mereretur; adeo omnia ſummæ „antiquitatis argumenta conſpirant: cha„racter, ſcripturæ ratio, lectio, membra„na, ſubnotatio. Etiam multorum & do„ctiſſimorum Græcorum manibus olim „tritum eſſe librum, fidem faciunt diuerſa „manu & tempore adiectæ in margine „notæ: inter quas duæ valde ſunt memo„rabiles; vna ad illum locum Epiſtolæ „ad Romanos, quo benefaciendo malefa„cientibus ἄνθρακες πυρὸς σωρεύεσθαι ἐπὶ „τὴν κεφαλὴν ἐχθρȣ̃ dicuntur: altera ad „loc. 1. Cor. VII. 5. vbi uerba, διὰ τὴν ἀκρα„σίαν ὑμῶν explicantur. Prior illa gloſſa „hoc indice prænotata eſt literis in extre„mo margine recta deorſum ſerie deſcen„dentibus: λέοντος βασιλέως τὸ σπουδο„λόγημα ἐν χριςῷ τῷ αἰωνίῳ. βασιλεῖ.

Cap. XLVI. Mantiſſa. Script. Sacr.

Cap. XLVI. Mantiſſa. Script. Eccl. Seculi I.

„Altera nota hoc titulo præſcripta eſt: λέ-„οντος ἐν χριςῷ βασιλέως ἡ φιλολογία. „Sed de his hac vice ſatis. *Præfatio in Prologum Epiſtolis Paulinis præfixum, quæ ſubiungitur Editioni Bœcleriana N. T. cum optimis editionibus & MS. antiquiſſimo collatæ. Argent. 1645. 1660, 12.*

§. 5. „*Symbolum Apoſtolicum* ab *Irenæo* & „*Tertulliano Canon* & *Regula* dictum in „hoc ſæculum referunt tanquam traditio-„nem Apoſtolorum antiquiſſimam. Vid. „*Baronius* & *Spondanus* ad A. C. 44. §. 8. „& notentur auctores ſeu Patres laudati a „*Baronio*; non tamen ſine confuſione, „quod fieri non debuiſſet. Sicuti autem „de auctoritate non dubitatur, quin do-„ctrinæ Apoſtolicæ ſummam contineat; „ita de tempore, quo in talem formam „iuerit, & quomodo illud factum fuerit, „ac ſimilibus, non parua eſt diſputatio. „Vid. *Gerh. Io. Voſſius* in diſſ. de tribus „Symbolis; add. *Vſſerii* diſſert. de Sym-„bol. Apoſtol. quo nemo diligentior eſt, „tum, qui de Symbolo hoc, & ad Symbo-„lum plurimi ſcripſerunt.„

„An ergo plane nihil aliud ſcripſerunt „Chriſtiani doctores hoc ſæculo? Nemo „hoc pertendit; ſed vt ante diximus, non „adeo liquet de quibusdam.„

„Ita *Epiſtolarum* IGNATII memi-„nerunt ſane veteres, *Polycarpus*, & eius „diſcipulus *Irenæus*, *Origenes*, *Euſebius*, „*Atha-*

„*Athanaſius*, *Hieronymus*, *Chryſoſtomus*, „*Theodoretus*, *Damaſcenus*, *Photius*, alii. „Sed quid in illis, quæ ad nos peruenere, „ſincerum ſit, ſemper quæſitum fuit; falſa „enim & ſpuria ineſſe dubio caret. Oſten„dit *Nicolaus Vedelius* in ſua editione, ad„ditis diſſertationibus an. 1623. qui *Vede*„*lius* inter Reformatos non obſcurum „fuit nomen. Secuta eſt *Vſſerii* editio. „Denique an. 1646. *Iſaaci Voſſii*, qui „demonſtrare voluit, genuinas eſſe illas „Epiſtolas; vt iudicia Voſſii in his talibus „ſatis ſunt promta. In quo tamen ego „nollem acquieſcere. Merito certe ad„huc dubitant illi, qui non nimis ſecure „iudicare volunt. *Secula IV. p. 31. ſq.*

Cap. XLVI. Script. Eccl. Mantiſſa. Sæculi I.

„Quantum attinet ad Scriptores Eccle„ſiaſticos ſæculi II. poſt Chriſtum natum, „*Ignatii*, Epiſcopi & martyris, *Epiſtolæ* „editæ ſunt ſæpius; etiam a *Nic. Vedelio* „Geneuæ, *Vſſerio* Armachano in Anglia, „*Iſ. Voſſio* in Belgio. Maxima & elegans „diſputatio περὶ τῆς γνησιότητος ſingu„larum. *Comment. de Script. p. 63.*

„Ita BARNABAE *Epiſtola*, qui *Pauli* „comes indiuiduus hæſit, a *Claudio Me*„*nardo*, poſtea ab *Iſaaco Voſſio* edita & „propugnata pro diuina, non ſtatim vn„dique genuina haberi poteſt. Non mi„rum autem, hoc a *Voſſio* fieri; qui ad „hæc tractanda parum pietatis attulit.„

„CLEMENTIS quoque, cuius

„*Paulus* meminit Phil. IV, 3. *Epiſtolas ad*
„*Corinthios* an. 1633 edidit Oxoniæ *Pa-*
„*tricius Iunius*, vir doctiſſimus, qui eas
„eruditiſſimis notis illuſtrauit; ſicut
„omnia eius viri opera ſunt eximia, mul-
„taque eruditione referta... Multa vir iſte
„ſuppleſſet ex Bibliothecis Anglicanis, niſi
„præmatura morte fuiſſet abreptus. Ho-
„die nemo eſt in Anglia, qui ei poſſit com-
„parari in Græca lingua & antiquitate.
„Celebrarunt eas pro genuinis, non editor
„tantum, ſed & *Voſſii*, pater & filius (L.
„3. Phyſiolog. Chriſt. c. 99. p. 1268.) non-
„dum tamen effectum eſt, vt nihil dubi-
„tationis ſuperſit. Qui pro germanis il-
„las epiſtolas non agnoſcunt, hoc argu-
„mento præcipue vtuntur, quod reſur-
„rectionem carnis cum Phœnice compa-
„rat: at hoc inconueniens eſt viro Apo-
„ſtolico, rem grauiſſimam fabula velle fir-
„mare. Reſponderunt quidem *Voſſii*, non
„abſurdum eſſe populariter loqui, & argu-
„mentum ab iſtiusmodi re petere, in qua
„alias præſidium tuto non collocari poſ-
„ſet, niſi ipſa communiter credita ſit: ſed
„animaduertit *Iunius*, vt accuratiſſimo iu-
„dicio fuit præditus; hanc reſponſionem
„doctis non ſufficere; vnde annixus eſt pro-
„bare, Phœnicem non eſſe auem fabulo-
„ſam. Vnde nobis olim ea occaſio nata
„fuit ſtudioſis quibusdam perſuadendi, vt
„orationes de Phœnice aliquas haberent, in

„qui-

„quibus ſingillatim argumenta Iuniana „examinauimus. Vid. Programma iſti „orationi præfixum p. 6c. Certe alias magna eſt grauitas in *epiſtolis Clementis*, „ipſeque Codex venerandæ antiquitatis „fuit, ex quo eas *Iunius* deſcripſit: cum „quibus *epiſtola Barnabæ* nullo modo conferri poteſt. Multo minus *Clementis* „huius, quem ſediſſe volunt Pontificem ab „A. C. XCIII. ad CIII. *Libri Recognitionum* probari poſſunt, quorum auctor videtur vixiſſe circa A. C. 180. vel 200. quod „erudite demonſtrat *Dauid Blondellus*. *Sæcula. IV. p. 32. ſeq.*

Cap. XLVI. Mantiſſa. Script. Eccl. Sæculi I.

„De PROCHORI, Hermæ, itemque LINI, DIONYSII AREOPAGITAE ſcriptis, & CLEMENTIS Conſtitutionibus videatur *Patrologia Io. Gerhardi. Ibid. p. 36.*

„*Dionyſius Areopagita*, non antiquiſſimus ille, cuius in actis Apoſtolorum „mentio fit, (id enim hactenus probari „non poterat) cetera ſcriptor nequaquam „ſpernendus, cum grano ſalis legi debet. „Editio Gr. Lat. Pariſ. in fol. præcellit. *Comment. de Script. p. 36.*

„Addatur Catalogus eorum, qui apud „*Spondanum* leguntur ad A. C. XLIV. §. 24. „25. 26. *Orthodoxographa Patrum* Baſileæ impreſſa; quo titulo tamen non innuitur, quod omnia in illo opere orthodoxa ſint. *Bibliotheca Patrum* minorum „a Bi-

Cap. XLVI. Mantiſſa. Script. Eccl. Sæculi I.

„a *Binio* VI. Tomis adornata, ſed quæ no-
„uiſſime a Pariſienſibus multis modis au-
„ctior prodiit, additis pluribus Græcis,
„quæ antea Latine tantum legebantur.
„*Acta* vniuerſorum Apoſtolorum confi-
„cta; Scripta ſuppoſititia eorum nomine
„conſcripta, & *Chriſti* nomine conficta.„

„Addendum aliquid eſt de *Epiſtola*
„CHRISTI *ad Abgarum*, Edeſſæ to-
„parcham, quam refert *Euſebius* Hiſt.
„Eccl. L. I. c. 13. quam *Gelaſius* Papa in
„Concilio Romano in *Decreto de apocry-*
„*phis ſcripturis* inter apocrypha retulit.
„Qua pontificia & ſynodica auctoritate
„non obſtante, *Baronius*, quem hoc decre-
„tum male habet, abſque dubitatione ab
„antiquioribus receptam vult oſtendere
„ad A. C. XXXI. §. 66. *Caſaubonus* Exerc.
„13. ad an. XXXI. merito miratur hoc fa-
„ctum; cuius cenſuram non attigit, qui
„alias, vbi poteſt, in eum incurrere ſolet,
„*Spondanus*, nec quicquam mutire audet.
„Sagaciter! Præſtat enim ſilentium frigi-
„da & inepta reſponſione:qualem molitus
„eſt *Iac. Gretſerus* de imaginibus non ma-
„nu factis c. 3. vbi fatetur Epiſtolam hanc
„ſcripturis ſacris longe poſtponendam eſ-
„ſe. Atqui, ſi Epiſtola eſt *Chriſti* genui-
„na, cur aliis ſcripturis erit poſtponenda?
„Sophiſtice autem ibidem tractat *Gretſe-*
„*rus Magdeburgenſes*, qui Centuria I. L.
„1. c. 2. f. innocenter quidem, ſed neſcio

„an

„an ſatis caute de illa epiſtola locuti ſunt. Cap. XLIV.
„ - - - Pari ratione tractat locum Mantiſſa.
„*Procopii Gretſerus* & more ſolito locuti- Script. Eccl.
„onem conditionatam pro aſſertiua arri- Sæculi I.
„pit. *Sacula IV. p. 36. ſq.*

„Veteres de *Actis Pilati* loquuntur, vt „*Iuſtinus* Martyr ad Imper. Antoninum; „ſed pro veris, quæ laudibus cumulabant „Chriſtum, falſa in eius vituperium fue„runt ſubſtituta a Quartadecimanis & Ma„ximino tyranno, vt refert *Epiphanius* ad„uerſus Hæreſes L. 2. T. I. hæreſi 50. Exti„tiſſe autem *Acta Pilati* nullum debet eſſe „dubium, per ſummam Romanorum di„ligentiam; ſed iis abolitis, adulterina „ſuppoſita fuerunt. *Sacula IV. p. 22.*

„Suppoſititios ſcriptores hiſtoriæ Chri„ſtianæ, PROCHORVM *de vita B. Io„hannis*, ABDIAM BABYLONI„VM *de Certaminibus Apoſtolorum*, LI„NVM *de Paſſione Petri & Pauli*, Anony„mum, ſeu Presbyteros Achaiæ, *de Paſ„ſione B. Andreæ*, Anonymum *de Actis „Pauli & Thecla*, CLEMENTEM „ROMANVM &c. exequitur *Voſſius* „de Hiſt. Gr. L. 2. c. 9. *Ibid. p. 72. ſq.*

§. 6.

„POLYCARPI, præter fragmenta „in antiquitate nihil γνήσιον extat. *Epiſto„lam* eius ad *Philippenſes* magni æſtimant „pontificii, ſed ab aliis doctis viris graui„bus rationibus reiicitur. *Sacula IV. p. 153.*

„Poly-

Cap. XLVI.
Mantiſſa.
Script. Eccl.
Sæculi II.

„*Polycarpi* vna tantum ad Philippen-„ſes circumfertur, de qua itidem diſputa-„tur. *Comment. de Script. p.63.*

„S. QVADRATVS & S. ARI-„STIDES *Apologias* ſcripſerunt *pro* „*Chriſtianis* ad Hadrianum, tum in Ortho-„doxographis Patrum Baſileæ, tum alibi „editas in Bibliothecis Patrum. *Ibidem.*

„*Liber Paſſionis S. Andreæ* ſuppoſititius „eſt, vt & ABDIAE BABYLONII „ſcripta; & MARTIALIS Epiſcopi „Lemouicenſis duæ Epiſtolæ in Bibli-„otheca Patrum; *Acta Barnabæ*; EVO-„DIVS; qualia tamen aliqui ſuperiori „ſæculo tribuunt. MELITONIS li-„ber *de tranſitu Mariæ* in Bibliotheca PP. „itidem ſpurius eſt. *Voſſius* de Hiſt. Gr. „L. 2. c. 14. Scripſit quidem *Melito* multa „egregia, quæ nos *Euſebius* non ſinit igno-„rare; ſed quæ hodie celebrantur, omnia „ſunt ſpuria.„

„Genuina quædam IVSTINI, Philo-„ſophi & martyris, ſuperſunt, edita ſæ-„pius Græce & Græco-Latine. Eius *Apo-„logiæ*, prima ad S. P. Q. R. vt habet titulus, „ſecunda ad Antoninum Pium Imp. ſupra „laudatæ. *Expoſitio fidei*, & *Quinque Quæ-„ſtiones, cum Græcorum reſponſione, reſpon-„ſioniſque illius confutatione*, itemque „*Quæſtionibus & reſponſionibus ad Ortho-„doxos* non genuina cenſentur, ex ratio-„nibus, quas nemo adhuc refutare potuit.

„Vid.

„Vid. *Riueti* Criticus S. *Roberti Coci* Cenſura, *Gerhardi* Patrologia; vbi & de erroribus eius. Vſus eius maximus in antiquitatibus Eccleſiaſticis. Omnium primo de *Iuſtino* bene mereri cœpit Baſilea, ſicut de omnibus Patribus optime merita eſt; ſecutæ deinde ſunt editiones Lugdunenſes, Commeliniana, Pariſienſis. *Sacula IV. p. 153. ſq.*

„*S. Iuſtinus*, Martyr; ab *Henr. Stephano* Gr. Lat. & nouiſſime Pariſiis editus, grauis & pius ſcriptor, quantauis auctoritate venerandus. *Comment. de Script. p. 64.*

„Quæ fuerit ratio congreſſuum eccleſiaſticorum & celebrandæ Euchariſtiæ ab Apoſtolis accepta, *Iuſtinus*, martyr, præſertim Apologia II. reliquit explicatum; qui locus in antiquitate eſt incomparabilis. Ex qua fruſtra præſidium Caluiniano dogmati Cl. *Hottingerus* captat Hiſt. Eccl. L. I. p. 83. ſq. - - - - Eſt autem hic ſcriptor ſtudioſæ iuuentuti, præſertim Theologiæ ſtudioſis, maximopere commendandus. *Sacula IV. p. 124.*

„ATHENAGORAS, *Iuſtini* æqualis, *Apologiam pro Chriſtianis* ſcripſit. Extat & *de Reſurrectione* liber, ab *Euſebio* tamen & *Hieronymo* prateritus. Editus eſt & ſeorſum, & in *Bibliotheca Patrum.* Hinc nonnulli ſuſpicari

„cor-

Cap. XLVI.
Mantiſſa.
Script. Eccl.
Sæculi II.

„cœperunt, non eſſe hæc ſcripta genuina: „plures tamen agnoſcunt. *Ibid. p. 154.*

„*S. Athenagoræ Apologia Iuſtini* ſcri„ptis coniungi ſolet in potioribus editioni„bus. *Comment. de Scr. p. 64.*

„De THEOPHILI ANTIO„CHENI ſcriptis ſuperſunt *Commenta„rii in IV. Euangeliſtas*, & *Libri III. ad Au„tolycum aduerſus Chriſtianæ religionis ca„lumniatores*. Huius quidem etiam ſunt „aliqui errores; ſed propter antiquitatem „magni æſtimatur.„

„*Iuſtino* & *Athenagoræ* æqualis fuit „EGESIPPVS quidam, *Actuum Eccle„ſiaſticorum* ſcriptor, cuius opera perie„runt. Alius enim eſt, & ὑποβολιμαῖος, „qui circumfertur ſcriptor. Vid. *Voſſius* „de Hiſt. Gr. L. 2. c. 14.„

„IRENAEI ex multis pauca ad nos „venerunt, ſcilicet *libri V. aduerſus Va„lentinum*, *ſeu aduerſus Hæreſes*. Græce „ſcripſiſſe eum, fruſtra dubitatum eſt. „Errores apud *Gerhardum* vide. Editio „Pariſienſis laudatur. *Sæcula IV. p. 154.*

„Ex pluribus TATIANI ſcriptis ſu„pereſt ſolus *liber contra Gentiles*. *M. Athe„nagoram* & *Tatianum* editores coniun„gunt, quorum conſilium nos latere non „poteſt, quia ſcilicet hi de eodem argu„mento, contra gentiles, ſcripſerunt. *Ibid. p. 156.*

§. 7. „Sæculo III. poſt Chriſtum natum TER„TVL-

„TVLLIANVS,doctiſſimusTheologus, „ſcripturam ſuam obſcurauit phraſibus „ICtorum, quas qui non intelligit, vbique „hærebit. Bona editio *Nic. Rigaltii*: inep-„tiſſima, quæ ſibi titulum fecit: *Omnilo-„quium Tertulliani.* Inter Theologos „hiſtoricus. Libros eius cum iudicio le-„gendos, quippe erroribus non immunes, „etiam *Bellarminus* monet de Scriptoribus „eccleſ. *Comment. de Script. p. 64.* Cap. XLVI. Mantiſſa. Script. Eccl. Sæculi III.

„*Tertullianus* fine ſuperioris,&initio hu-„ius (*tertii*) ſæculi claruit: doctiſſimus vir, „difficilis tamen, tum ex genere ſcriben-„di Africano; omnes enim cum tumore „& moleſtia ſcribunt, quam ſtili mode-„ſtiam nec *Tertullianus*, doctiſſimus vir, „ſubterfugere potuit; tum ex formulis „iuris, cuius peritiſſimus fuit, vt adeo „hunc nemo intelligere poſſit, qui non „etiam illas formulas intelligat. Hi-„ſtoriam horum temporum & ritus Ec-„cleſiaſticos plurimum illuſtrat. Mul-„tum eius eruditioni tribuit *Cyprianus*, „vt nullum fere diem ſine lectione *Ter-„tulliani* intermitteret, & quotiescunque „eum a notario ſuo poſtularet, diceret: „*Da Magiſtrum.* Primus de eo meritus „eſt *Beatus Rhenanus*, Vir magnus vere, „& admirabilis, qui maximas & difficilli-„mas res aggreſſus eſt, glaciemque fre-„git, etiamſi non omnia peruidere potue-„rit. Inde *Pamelius.* Omnium præcla-

Cap. XLVI.
Mantiſſa.
Script. Eccl.
Sæculi ; III.

„riſſime *Nic. Rigaltius*, editione Pariſi-„enſi. Nupera editio vaſta, *Omniloqui-„um Tertulliani*, non eſt nauci. Titulo „abſurda, nec vili pretio emenda. Scri-„pta etiam quædam ſuppoſititia & dubia „occurrunt. Errores eius non tantum „vbi Montanum ſequitur, ſed & alii, col-„lecti eruditis & notati. Vid. *Horneius* „Hiſt. Eccl. L. 3. c. 2. §. 11. 12. *Ibid. p. 268.*

„*Tertulliani aduerſus gentes* liber eſt „apologeticus diuerſus ab eo opere, quod „eſt *ad Gentes*; licet hoc quoad rem tra-„ctandam etiam poſſet dici aduerſus gen-„tes. Monſtroſa editio eſt, quæ Pariſiis „prodiit ſub titulo: *Omniloquium Tertul-„lianeum.* Mirum quod charta & typi „perdantur hiſce nugis. *Sæcula IV. p. 245.*

„Suis vtitur quibusdam appellationi-„bus ICtus, ſuis Medicus, ſuis Theolo-„gus, Architectus, Geographus, & ſic de-„inceps. Qualibus dictionibus non niſi „tempeſtiue & congruenter in eleganti „contextu vtendum eſt: quamquam alii „hic liberius agant; ſicut e.g. *Tertullianus* „in omnibus ſuis operibus frequenter „ICtorum ore loquitur. *Diſſ. T. III. p. 545.*

„MINVTIVS FELIX, æqualis „*Tertulliani*, celebris Romæ Cauſſidi-„cus, reliquit Dialogum pereruditum; „*Octauium*, qui addi ſolebat Arnobianis

„li-

Cap. XLVI. Mantiſſa. Script. Eccl. Sæculi III.

„libris, tanquam octauus; ſed *Arnobii* „non eſt. Omnibus editionibus præ- „ferenda eſt *Elmenhorſtii*. *Sæcula IV*. *p. 269*.

„*Minutius Felix* ab *Elmenhorſtio*, & no- „uiſſime cum ampliſſimis Commentariis „editus. *Comment. de Script. p. 64*.

„CYPRIANI magna merita depræ- „dicat *Gregorius Nazianzenus* Orat. XIIX. „T. I, Vid. etiam *Horneii* H. E. L. 3. c. 7. „§. 29. ſqq. Eſt hic Pater lectiſſimus, non „ſine tamen erroribus, multum confe- „rens ad Hiſtoriam eccleſiaſticam, zelo „pietatis & eloquentia celebris, ſu- „pra ingenium fere ſuum. In eo ta- „men haud dubie lapſus eſt *Eraſ-* „*mus*, dum eloquentiam eius vt perfectiſ- „ſimam euehit. Vtut enim ſit maxima „& eximia, tanta tamen non eſt, quanta „ab *Eraſmo* prædicatur, nec ita ad Latini- „tatem exacta. Editio *Eraſmi* eſt opti- „ma. *Sæcula IV. p. 269*.

„*Cypriani* opera *Eraſmus* magnifica „cum præfatione edidit. *Comment. de Script. p. 65*.

„PONTII, Diaconi *Cypriani*; liber „de *vita & paſſione Cypriani*, lectu di- „gniſſimus, extat, & de grauitate pietate- „que auctoris ſui teſtatur, ipſius *Cypria-* „*ni* operibus ſubiunctus.„

„ZENONIS, Veronenſis Epiſcopi,

Cap. XLVI. Mantiſſa. Script. Eccl. Sæculi III.

„*Sermones* editi ſuperiori ſæculo Venetiis, „Veronæ, & hoc ſæculo Pariſiis.„

„VICTORINI, Petauionenſis Epi„ſcopi in ſuperiore Pannonia, qui ſub Di„ocletiano martyrium fecit, ſcripta re„cenſet *Hieronymus*: de quibus tamen ni„hil extat; nam *Commentarius in Apoca„lypſin* eius eſſe non videtur. Confundi„tur cum *Victorino Pictauienſi*. Vide „omnino Diſſert. eruditam *Io. Launoii* „hic recuſam, *de Victorino Epiſcopo & „martyre*, vbi & de reliquis *Victorinis* eru„dita eſt annotatio.„

„ARNOBIVS, Africanus, *Lactan„tii* præceptor, *VII. libros aduerſus gen„tes* reliquit: nam *Commentarii in Pſal„mos* alium habent auctorem; quare nec „coniunguntur in optimis editionibus. „Frigidi ſunt iſti *Commentarii; Arnobio* „autem nihil ardentius. Videtur itaque „lapſus eſſe *Eraſmus*, qui putauit, ſcri„ptores eccleſiaſticos habere duplex ge„nus ſcribendi, vnum accuratum & poli„ticum, alterum ſimplex. Verum tale „quippiam vix obſeruabitur. Inter edi„tiones, *Elmenhorſtii*, viri reuera do„ctiſſimi, eſt optima, qui neſcio quo af„fectu ferebatur in ſcriptores Africanos. „Edidit enim etiam *Apuleium*. Promiſit „editionem nouam & ampliſſimos com„mentarios in hunc ſcriptorem Cl. *Salma„ſius*, & typographus iam multas pagi-

„nas

„nas excuderat; ſed poſtea nihil annota„tionum a *Salmaſio* potuit impetrare. *Sacula IV. p. 269. ſq.*

„*Arnobius* ſtilo tumidiore, multa eru„ditione, contra Ethnicos pro veritate „Chriſtianæ religionis ſcripſit; editus „Antwerpiæ 1582, 8. Pariſiis cum *Heraldi* „notis 1605. Ab *Elmenhorſtio* Hamburgi „1510. *Comment. de Script. p. 65.*

„LACTANTIVS etiam FIR„MIANVS, *Arnobii* diſcipulus, qui „exemplo præceptoris ſui *contra gentes* „ſcripſit, refertur in hoc ſæculum, quam„quam ſequentis potiſſimum initiis floru„it. Huius eloquentia omnibus eſt præfe„renda. Habuit autem errores ſatis craſſos. „Vera vtilitas, quæ inde petitur, continet „generalem locum de veritate Religionis „Chriſtianæ. Antiquitatis cognitio plane „in eo ſingularis eſt. Auctores tractauit re„conditos, & ex illis multa nobiliſſima „fragmenta conſeruauit præſertim ex *E„uemero* hiſtorico nobiliſſimo. Editio „Aldina præ reliquis probanda, quæ val„de diligens eſt. Commentarios in eum „adornauit *Xyſtus Betuleius;* ſed frigidos, „in quibus nihil memorabile eſt. Promittit „autem doctiſſimus ICtus Dn. *Ernſtius*, Pro„feſſor Soranus, editionem, in qua XXIII. „Codices MSS. contulit; ſicut ipſum refe„rentem audiui. *Eraſmi* etiam editio in„ter optimas referenda eſt. *Sacula IV. p. 271.*

Cap. XLVI. Mantiſſa. Script. Eccl. Sæculi III.

„*Lactantius* ex officina Aldi in 8. Baſi„leæ in fol. Pariſiis 1563. & ſæpius alibi, „Facundiſſimus ſcriptor & diligenter le„gendus, tum propter Theologiæ vni„uerſalis diſciplinam, tum propter mora„lia. *Comment. de Script. p. 65. ſq.*

„Sed & *Lactantius* atque *Auguſtinus* „*de Ciuitate Dei* hic nominandi ſunt pro„pter eos, qui etiam Latinitatis ſtudium „malunt iam tum ad Theologiæ ſcopum „conferre. E quibus *Lactantius* quidem „puriſſima elegantia, & Ciceronianæ ora„tioni æmula præcellit. *Diſſ. T. III. p. 540.*

„Inter Græcos CLEMENS ALEX„ANDRINVS, natus Athenis, ſed „Alexandrinæ Eccleſiæ presbyter. Su„perſunt de ſcriptis eius *libri Stromatum*, „*Pædagogus, Protrepticon.* Errores enu„merat doctiſſimus, & qui de Eccleſia „præclare meritus eſt, *Chemnitius*, Exa„mine Conc. Trid. P. I. Vid. *Hieronymus* „in Catalogo & *Euſebius* Hiſt. Eccl. L. 6. „c. 5. & 11. *Horneius* Hiſt. Eccl. L. 3. c. 1. §. „13. 14. 15. Edidit *Clementem Dan. Hein„ſius* nitido charactere, qui & paucas no„tas adiecit, quæ & comparent in editio„ne Pariſienſi. Antiquitatis fuit peritiſ„ſimus; de omnibus artibus, diſciplinis „& opificiis diſſeruit. Multa ex hiſtori„cis & Philoſophicis annotauit, nec quem„quam licet nominare ex Patribus Græ-

„cis,

Cap. XLVI. Mantiſſa. Script. Eccl. Sæculi III.

„cis, qui plures complexus fuerit diſci-„plinas, quam hic ipſe & *Origenes*. *Sæcula IV, p. 272.*

„*Clemens Alexandrinus* in Theologia „vniuerſali aduerſus Gentiles grauis ſcri-„ptor, omnigena eruditione imbutus, a „*Dan. Heinſio* nouiſſime Gr. Lat. Pariſiis „editus eſt. *Comment. de Script. p. 65.*

„IVLII AFRICANI *Chronicon* a „condito Orbe ad Macrinum Imp. periit. „Supereſt in Operibus *Origenis* Epiſtola „*de Hiſtoria Suſanna*, quam fabuloſam „eſſe diſputat.„

„ORIGENES Adamantius, *Clemen-„tis* diſcipulus, ingenio ſtupendo, eru-„ditione vaſta diffuſaque, labore incre-„dibili, 6000. libros ſcripſiſſe fertur. Vid. „*Euſebius* L. 6. c. 26. 13. 15. 18. qui & *Apolo-„giam pro Origene* nomine *Pamphili* mar-„tyris edidit, vt & *Ruffinus*, quem *Hie-„nymus* refutat. Adde *Socratem* L. 6. „Hiſt. Eccl. c. 13. In iunioribus laudato-„res eius ſunt *Picus*, Mirandulanus, & „*Gilbertus Genebrardus*. Vid. quæ ſupra „de Origenianis ex *Epiphanio* dicta. Ope-„ra eius olim credita interpolata eſſe. „Prodierunt hoc ſæculo Pariſiis II. Volu-„minibus. Quædam autem non ſunt *Ori-„genis*, quod ſtilus prodit, qui eſt alias ac-„curatiſſimus; pleraque autem in illis ope-„ribus ſunt inepta & frigida, vt vix diſci-„pulo poſſint tribui. Laudatur *Orige-*

Cap. XLVI. Mantiſſa. Script. Eccl. Sæculi III.

„*nes* a veteribus, quod in exegeticis fue-
„rit incomparabilis; at quæ hodie habe-
„mus exegetica, non reſpondent huic
„laudi, nec eruditionem ſapiunt. Quam
„præclare ſuis verſionibus meritus ſit, ſu-
„pra diximus. De erroribus eius vid.
„*Patrologia Gerhardi*. *Vincentii Leri-*
„*nenſis* iudicium ex *Commonitorio* deſcri-
„bit *Horneius* Hiſt. Eccl. L. 3. c. 3. §. 20.
„&c. Alias *Vincentius Lerinenſis* non
„tam magnus eſt, quamuis multi de eo
„diſputent; nos autem controuerſiam il-
„lam noſtram non facimus: plurima ta-
„men habet vtilia, ſicut iudicium eius de
„*Tertulliano* & *Origene* plenum æquitatis
„Chriſtianæ. Admoneri autem debemus
„ſi tantus vir ſine exemplo omni eruditio-
„nis apparatu inſtructus in tantos errores
„incidere potuerit, quid cuique no-
„ſtrum accidere poſſit. Videat igitur
„quisque, qui ſtat, ne cadat. Sola eru-
„ditio id non præſtiterit, ſed opus eſt pie-
„tate & directione diuina. Quamuis &
„*Origenes* pietate fuerit inſignis. In iu-
„uentute cupidine ſanctioris vitæ ſe ipſum
„caſtrauit. Inter opera eius habentur li-
„bri *περὶ ἀρχῶν*, qui eſſe debent ſumma
„& ſyſtema Theologiæ. Hos autem eſſe
„*Origenis* nunquam mihi perſuadebitur.
„Nec Verſio eſt *Hieronymi*. Nec habe-
„bit leuia argumenta, qui de iis dubitarit.
Secula IV. p. 272.

„*Ori-*

„*Origenes Adamantius* plurima quidem „ſcripſit; ſed quæ ſuperſunt, duobus to„mis continentur Pariſ. Gr. Lat. Fol. Do„ctiſſimus vir; ſed grauiſſimos in errores „prolapſus. *Comment. de Script. p. 65.*

„*Origeniani* ab *Origene Adamantio* di„cti, (apud *Epiphan.* Hæreſi LXIV) qui „vitæ ſanctitate, eruditione, conſtantia „confeſſionis innixus, cum diu fruſtra ad „Idolorum cultum inuitaretur, tandem „ſtupro per AEthiopem ſibi intentato vt „ſacrificaret compulſus fertur. Reuer„ſus tamen ad pœnitentiam, cum ſacris „literis interpretandis operam nauaret, „arrogantia in errores maximos incidit. „Qui lapſus abſque dubio omnium maxi„mus fuit, poſt Adæ lapſum, viri, qui „tanta antea conſtantia Chriſtum profite„batur, vt aliis exemplo eſſe poſſet, tam„que multa ob eius nomen paſſus. Fili„um Dei creatum, & tantum ex gratia fi„lium dici; animas ante corpus extitiſſe, „easdemque angelos eſſe, ſiue poteſtates „ſuperiores, ob peccatum ſupplicii cauſ„ſa in hoc corpus incluſas; mortuorum „reſurrectionem ἐλλιπῆ ποιεῖται, πῆ μὲν „λόγῳ παριστεῖν ταύτην, πῆ δὲ ἐξαρνούμε„νος τελεώτατα, ἄλλοτε δὲ καὶ μέρος „ἐξ αὐτῆς ἀνίστασθαι. Allegorias in mul„tis ſectatur. Quod quidem inter erro„res eius non numeraretur, cum & alii „Patres id fecerint, niſi ipſum ſenſum li-

 te-

Cap. XLVI. Mantiſſa. Script. Eccl. Sæculi III.

„ralem prorſus repudiaſſet: id quod plu„rimos & eruditiſſimos viros in errorem „dedit. *Philonem* e. g. qui ex elatione „animi in literæ ſimplicitate manendum „non eſſe putabat; qui tamen ſatis frigi„de ſæpe ἀλληγορίζει. Idem iudicium eſt „de *Hieronymo.* Non igitur imperite fa„ctum ab *Epiphanio*, quod & hæc in „*Origene* annotaret. Adhuc hodie abs„que dubio ſuæ & eruditioni, & exiſti„mationi conſulunt, qui literalem, vbi„cunque fieri poſſit, ſenſum venantur. „Profert poſtea *Epiphanius* errores eius „ex Commentariis in Pſalmum I. addita „refutatione; deinde epitomen dogma„tum *Origenis* ex *Methodio*, fuſe ſequitur „refutatio *Epiphanii* vsque ad finem Lib. „2. T. I. Errorum *Origenis* epitome ſunt „libri περὶ ἀρχῶν, qui ſine maxima com„motione pectoris legi non poſſunt, dum „quis ſibi vix perſuadere poteſt, virum „tam pium in tam craſſos errores incidiſ„ſe. Si vel omnino *Origenes* horum li„brorum auctor non fuiſſet, certum ta„men eſſet, eum tales errores fouiſſe, „quod ex Methodio conſtat. *Sæcula IV, p. 256.*

„De *Origenis* lapſu & ſacrificio idolo„latrico fabulam putant apud *Epiphanium* „Hæreſi LXIV. tradi, cum ea res tantum „nitatur quodam libello, Θρήνῳ Ὠριγένους „di-

„dicto, quam iam *Gelaſius* Papa inter „apocrypha retulit. *Ibid. p. 263.*

„Id potiſſimum in Eccleſia ſpectatum, „vt Scriptura in Græcam linguam, quæ „vbique intelligebatur, transfuſa emenda„retur, quo Hebræis fontibus reſponderet, „Cum enim antiquæ verſioni Iudæorum, „auſpiciis Philadelphi factæ acceſſiſſent „ſuperiori ſæculo aliæ, vt ſub Hadriano „*Aquilæ Pontici*, qui a Chriſto ad Iudæ„os ſenex defecerat, ſub Seuero *Symmachi* „e Samaritano Iudæi, ſub Commodo „*Theodotionis* e Marcionita Iudæi, ſub „Caracalla Hierichunte in doliis alia in„certi auctoris reperta eſſet, vt & ſub Alex„andro Mammææ Nicopoli alia; *Luci*„*anus* Samoſatenus, Antiochenus pres„byter, offenſus adulterinis, quæ irre„pſerant, & per hæreticos deprauatis, ad „Hebræos fontes exigere totum V. T. „tum & reſtituere aggreſſus eſt. Ex „mente *Epiphanii Petauius* ita collocat „*Tetrapta Origenis*:

„ 1 *Aquila* || 2 *Symmachus* || 3 *LXX.* || 4 *Theodotio*,

„ *Hexapla*

„ 1 *Hebr. propr. elementis* || 2 *Hebr. Gr. Lit.* || 3 *Aquila*

„ 4 *Symmachus* || 5 *LXX.* || 6 *Theodotio*

„Duæ nimirum columnæ habent tex-

tum

„tum Hebraicum, ſed altera Græcis literis „ſcriptum. Adiiciuntur deinde quatuor „columnæ Græcæ. Quodſi ſex colu-„mnæ adiungantur naſcuntur *Octapla* „hoc modo:

„	1 *Hebr. propr. elementis*	2 *Hebr. Gr. literis*	
„	3 *Aquila*	4 *Symmachus*	5 *LXX.*
„	6 *Theodotion*	7 *V. Editio*	8 *VI. Editio.*

„Hæc *Origenes Adamantius*, *Samoſateni* „æqualis, magno labore confecit. Vbi ni-„mirum quatuor columnæ verſionum „duabus Hebraicis (quarum altera Græ-„co charactere ſcripta erat) coniungun-„tur. *Hexapla* ſunt: ſi quinta etiam & „ſexta interpretatio acceſſerit, *Octapla* vo-„cantur. Vid. *Epiphanius* de Ponderibus „& menſuris. Opus eſt illud vere ele-„gantiſſimum, quod admirandam tum „peperit vtilitatem. Hodie nihil ſuper-„eſt, niſi pauca fragmenta; vti notum eſt. *Ibid. p. 243. ſqq.*

„AMMONII ALEXANDRINI „*Canones Euangelici & Harmonia Euange-„lica* habentur in Bibliotheca Patrum. *Ibid. p. 274.*

„Noui Teſtamenti Hiſtoriam Euange-„licam iu vnam *Harmoniam* redegit *Am-„monius Alexandrinus*, ſicut ſuperiori ſæ-„culo *Tatianus* opus ſuam *διὰ τεσσάρων*

„con-

„confecerat. De inſtituto & conſenſu „Euangeliſtarum ac ratione ſcribendi co„pioſa extat diſſertatio *Epiphanii* in Hæ„reſi LI. quæ eſt ἸῶνἈλόγων. - - - „Tanta induſtria ſub æſtu perſecutionis „miraculo non caret. *Ibid. p. 245.*

Cap. XLVI. Mantiſſa Script. Eccl. Sæculi III.

„GREGORIVS, Neo-Cæſarienſis „Epiſcopus factus, XVII. tantum Chri„ſtianos inuenit, decedens vita XVII. tan„tum ethnicos reliquit; quod memorabile „eſt in eius hiſtoria. Miracula patrauit; „vnde *Thaumaturgi* cognomen. Reue„lationem de SS. Trinitate habuit. Res „eius ex *Baſilio* & *Gregorio Nyſſeno* pe„tendæ. Scripta recenſet *Patrologia* „*Gerhardi*, vbi etiam de iis, quæ *Gerardus* „*Voſſius* edidit. Editio Pariſienſis eſt o„mnium pleniſſima. Antwerpienſes e„um, ſicut omnes Patres, quos hoc ſæculo „etiam ediderunt, mutilarunt, caſtrarunt, „& multa omiſerunt.„

„DIONYSII, Alexandrini Epiſco„pi, extat breuis *Epiſtola* in *Canonibus Ec„cleſiaſticis* editis Pariſiis cum Comment. „*Io. Zonaræ*, vt & cum Comment. *Balſa„monis*. Vid. *Euſebius* L. VI. & VII. vbi „fragmenta etiam *Athanaſii* de ſententia „*Dionyſii Alexandrini* & de ſententia Ni„cenæ ſynodi.„

„DOROTHEI, Epiſcopi Tyri, „*Synopſis de vita Prophetarum & diſcipu„lorum Chriſti* in Bibliotheca Patrum non

„agno-

Cap. XLVI. Mantiſſa. Script. Eccl. Sæculi IV.

„agnoſcitur. Vid. *Gerhardi Patrologia.*„

„Neque HIPPOLYTI, Portuen„ſis, genuinum quicquam ſupereſt. *Secula IV. p. 274. ſq.*

§. 8. „Sæculo IV. poſt Chriſtum natum in „Scriptoribus Eccleſiaſticis occurrit EV„SEBIVS, cuius *Hiſtoria Eccleſiaſtica* „nuper ab *Henr. Valeſio* memorabilibus „notis fuit illuſtrata Pariſ. Gr. Lat. Præ„terea ſcripſit Præparationis Euangelicæ „& Demonſtrationis Euangelicæ nobiliſ„ſima opera, pro veritate Chriſtianæ reli„gionis contra ethnicos. Poſt *Roberti* „*Stephani* Græcam editionem, cum ver„ſione noua *Vignierii* edita ſunt Pariſ. „Græco-Lat. Item *Chronicon* a *Ioſepho* „*Scaligero* Animaduerſionibus illuſtra„tum: *Præparatio Euangelica* multa con„ſeruauit fragmenta ex vero *Sanchunia„thone, Beroſo, Hecatæo, Artapano,* & aliis „amiſſis ſcriptoribus. *Comment. de Script. p. 68.*

„*Euſebius*, Cæſarienſis, ſeu Cæſareæ „Palæſtinæ Epiſcopus, & *Euſebius Pam„phili*, ob amicitiam cum Pamphilo mar„tyre vocatus, ſatis luculenter deſcribitur „apud *Voſſium* de Hiſt. Gr. L. 2. c. 17. „Theologis interim potius annumeran„dus, quia ſcripta illius hiſtorica etiam „ſcopum habent theologicum. Excide„runt magnis viris ex noſtratibus quoque „Theologis quædam, vt contemtim de

„hoc

Cap. XLVI. Mantiſſa. Script. Eccl. Sæculi IV.

„hoc *Euſebio* loquerentur: non penetra-„runt autem in mentem illi9. Certum qui-„dem eſt, eum non, vt reliquos, dogma-„tice fidei articulos exponere; ſed in eo „potius ſummam laudem meritus eſt, „quod prius voluit remouere ethnicorum „obiectiones, eosque ex propriis ſcriptis „conuincere. Sed nimirum ſuperiore „ſæculo neruum horum ſcriptorum non „potuerunt animaduertere, cum Latine „tantum legerentur. Secunda laus *Euſe-„bio* eſt, quod tot monumenta antiquitatis „nobis conſeruauit. Infamia Arianiſmi „laborauit; ſed maximi quoque Theolo-„gi noſtrates dicunt, incaute quidem non-„nulla ab eo eſſe prolata, quæ ipſe tamen „poſtea correxit. Editiones Gallicanæ „laudantur. *Sæcula IV. p. 369. ſq.*

„ANTONII, Abbatis, *Epiſtolæ &* „*ſermones* feruntur in Bibliotheca Pa-„trum; dubium, an opus ſit γνήσιον.„

„Ita *Regula Monachorum* PACHO-„NII inter opera item *Caſſiani* extat.„

„ORESIENSIS quoque monachi „liber *de Inſtructione vitæ monaſticæ* extat „in Bibliotheca Patrum. Hæc talia mo-„numenta ſemper ſunt cum examine le-„genda.„

„Horum temporum æqualis, MACA-„RII, *Homiliæ* eruditæ feruntur, editæ „tum in Bibliotheca Patrum, tum ſeorſum „Gr. & Latine Pariſiis a *Fed. Morello.*„

„ATHA-

Cap. XLVI. Mantiſſa. Script. Eccl. Sæculi IV.

„ATHANASIVS, Alexandrinus, „& eiusdem Eccleſiæ Epiſcopus cuius o„peribus multa ſuſpecta admiſcentur. „Vid. *Patrologiam Gerhardi.* - - - - - „Fuit omnino hic *Athanaſius* magnum „eccleſiæ lumen, qui maximis curis & la„boribus articulum de perſona Chriſti, „ſeu τῆς οἰκονομίας illuſtrauit. Quæ fue„rit paſſus, alibi dictum eſt. *Sæcula IV.* p. 371.

„*Athanaſius* Græco-Latine Baſileæ, & „hoc ſæculo Pariſiis editus. *Comment. de Script. p. 68.*

„SERAPIONIS, AEgyptii, *liber* „*contra Manichæos* ſupereſt apud *Caniſi*„*um*, qui nobili illo opere *Antiquarum Le*„*ctionum* multa inedita publicauit.„

„LVCIFER, Epiſcopus Calarita„nus, a quo ſecta Luciferiana. Opera eius „Pariſiis edita & alibi. *Sæcula IV. l. c.*

„*Lucifer*, Caralitanus, in Bibliotheca „Patrum. *Comment. de Script. p. 70.*

„MARIVS VICTORINVS, „Afer, Rhetor, quam Theologus melior; „reliquit tamen quædam Theologica, in „Bibliotheca Patrum, caute legenda; ſero „enim ad Chriſtianiſmum venit.„

„HILARIVS, Pictauienſis Epiſco„pus, vir magni zeli in eccleſia, claritudi„nis & eruditionis. Stilus eius eſt incom„modior, ob cuius obſcuritatem dicta il„lius in varios ſenſus ſæpe trahuntur ab „iis,

„iis, qui pallio antiquitatis errores ſuos „contegere volunt. *Eraſmi* editio Baſi-„leenſis eſt optima. *Satula IV. p. 372.*

Cap. XLVI. Mantiſſa. Script. Eccl. Sæculi IV.

„HILARII *Opera* Baſileæ edita ab „*Eraſmo* in fol. Etiam Pariſiis. *Comment. de Script. p. 70.*

„GREGORII quoque BAETICI „extat liber aduerſus Arianos in Biblio-„theca Patrum.„

„PHOEBADIVS, Agennenſis, qui „& ipſe æqualis *Athanaſii* & *Hilarii* fuit; „non tamen extat in Bibliotheca Patrum, „ſed editus etiam eſt cum eruditiſſimis „notis *Caſp. Barthii*.„

„PACIANI, Barcinonenſis in Py-„renæ montibus Epiſcopi, extant quædam „tum in Biblioth. Patrum, tum ſeorſum „edita.„

„DIDYMI, Alexandrini, cæci a nati-„uitate, liber *de Spiritu S.* inter opera „*Hieronymi* latinitate donatus ab *Hiero-„nymo* extat, tum quædam apud *Cani-„ſium*, & in Bibliotheca Patrum.„

„OPTATVS, Africanus, epiſco-„pus Mileuitanus in Numidia, *VII. libros* „*contra Parmenianum Donatiſtam* reli-„quit, editos Pariſiis, Baſileæ, & alibi. Sti-„lus eſt, vt Afrorum eſſe ſolet.„

„TITVS, Boſtrenus, ſeu Boſtrenſis „Epiſcopus, ſub Valente obiit. *Libros* „*contra Manichæos* reliquit, a *Caniſio* edi-„tos. Feruntur & *Commentarii in Mat-*

„*thaum & Lucam* eius nomine, ſed falſo.„

„CYRILLVS, Hieroſolymitanus „Epiſcopus, ſæpe deiectus, ſæpe reſtitu-„tus, reliquit *Catecheſes*. Obiit ſub Theo-„doſio. Hoc opus *Catecheſeos* eſt illu-„ſtriſſimum, in quo multa etiam reperi-„untur de ritibus, moribus, & diſciplina „huius ſæculi. Editio Pariſienſis eſt o-„mnium optima & perfectiſſima. *Sæcula IV. p.372. ſeq.*

„*Cyrilli*, Hieroſolymitani, editio Gr. „Lat. Pariſienſis præcellit. *Comment. de Script. p. 69.*

„APOLLINARII, Epiſcopi Lao-„diceni, cuius errorum ſupra facta men-„tio, nihil præter *Pſalmos* carmine red-„ditos habemus. Vir fuit laborioſiſſi-„mus & in hoc de Eccleſia bene meritus, „quod dicta Biblica in verſus Græcos „transtulit, cum videret eos auide peti. „Edidit eos ſuperioris ſæculi anno 52. ty-„pis diligentiſſimis *Turnebus*, nec vlla, „quæ ſecutæ ſunt, editionum diligentiam „Turnebianæ hactenus æquauit. *Sæcula IV. p. 373.*

„Auctor ſectæ (Dimneritarum) *Apol-„linarius*, Laodicenus, vir ceterum lau-„datus, deplorante & refutante *Athanaſii* „epiſtola, quæ extat apud *Epiphanium*, „qui & ſuam refutationem adiecit. *Ibid. p. 360.*

„EPHRAEMI, Syri, Diaconi Edeſ-„ſeni,

„ſeni, Opera Syriace ſcripta non niſi Latine habentur, partim in Bibliotheca Patrum', partim in editione *Gerb. Voſſii*; „ſed incertum eſt, an aliqua ſint eius, quæ „circumferuntur. Mirandum eſt, doctiſſimum virum *Hug. Grotium* huius *Ephræmi* auctoritati tantum tribuere: ſæpe nimirum decipitur. Quoties enim „aliquid ex *Ephræmo* repetit, tum illud omnibus aliis Patribus præfert, argumento nullo alio ductus, vt arbitror, quam „reuerentia illius ſæculi. Debuiſſet autem cogitare, non omnia, quæ ſub nomine Patrum huius temporis circumferuntur, eſſe genuina. *Ibid. p. 373. ſq.*

„Illud in *Grotio* vix quisquam probauerit, quod *Ephræmi* ſui, quomodocunque ad poſteros propagati, *Euthymii Zigabeni*, & eiusmodi nominum, rariorum „forte, quam præſtantiorum, auctoritatem ſæpe in explicanda Scriptura maximis & grauiſſimis antiquorum Patrum „ſententiis præfert. Cuius conſilii ratio etiam aliis in operibus ſæpe ei fraudi eſt. *Præfat. ad Grotium de I. B. & P. p. 22.*

„*Ephræmus*, Syrus, in Bibliotheca Patrum habetur. Studioſus eſt nouarum „opinionum. *Comment. de Script. p. 69.*

„BASILIVS M. Epiſcopus Cæſarienſis in Cappadocia, fertur vulgo auctor „Inſtitutionis Monaſticæ. *Nicetæ* tamen

Cap. XLVI. Mantiſſa. Script. Eccl. Sæculi IV.

„commentator alium quendam nominat. „Huius Patris eruditio eſt ſumma; elo„quentia, qualis vix dari poteſt hoc ſæcu„lo, magnifica, qua parem non habet. Fi„gurate nonnunquam locutus eſt, ſicut & „alii Patres; quæ poſtea ad errores ſtabili„endos aduerſarii trahere ſolent. Re „vera autem fuit vir maximus. Operum „eius editio Baſileenſis Græca ſolum & „Pariſienſis Græco-Latina commen„dantur.„

„ANDREAE, Cæſarienſis Epiſco„pi, *Baſilii* ſucceſſoris *Commentarii in A„pocalypſin* extant in Bibliotheca Pa„trum.„

„GREGORIVS, Nazianzenus epi„ſcopus, vir maximus conditione, & lon„ge magis pietate. Humilius quidam de „eo ſenſerunt, dum Latine tantum lege„batur. Eſt autem reuera ſummæ con„ditionis; neque ſatis mirari poſſumus „eum, quando carmina ipſius legimus „omni apparatu eloquentiæ adornata, vt „nihil ſimile extet. Conflictatus eſt cum „multis & maximis calamitatibus: quæ„dam non ſine lachrymis legi poſſunt. „Habemus editionem Baſileenſ. Græcam „& Græco-Latinam Pariſienſem. In Bi„bliotheca Baſileenſi eſt nitidum & in„comparabile MStum. *Secula IV. p.374. ſq.*

„*Gregorius*, Nazianzenus, Græce Baſi„leæ, Gr. Lat. Pariſiis II. Tomis editus cum

„*Ni-*

„*Nicetæ* & *Billii* Commentariis. *Comment. de Script. p. 69.*

Cap. XLV Mantiſſa. Script. Ecc Sæculi IV

„His (*de Iuliano Imp.*) nos in primis „decet addere, præter Hiſtoricos Eccleſia-„ſticos, *Gregorii Nazianzeni* λόγους στη-„λιτευτικοὺς ſeu *Inuectiuas in Iulianum*, „quæ ſunt Orat. 3. & 4. Neque dubitan-„dum eſt de auctoritate & fide viri gra-„uiſſimi & ab omni mendacio alieniſſimi, „qui omnia de Iuliano habuit cognitiſſi-„ma; cuius etiam lineamenta, mores, in-„genium Athenis fuerat antea contem-„platus, adeoque omnem curam intendit, „vt ingenium hominis, in quo nihil ſin-„ceri fuit, quippe artifice diſſimulandi „peritiſſimo, penitus pernoſceret. *Sacula IV. p. 321.*

„DAMASI, Epiſcopi Romani, quæ „feruntur, ſuſpecta, aut aliorum aucto-„rum ſunt.„

„FAVSTINI, Diaconi Romani, „*Liber contra Arianos* extat in Bibliotheca „Patrum.„

„EPIPHANIVS, Conſtantiæ in „Cypro Epiſcopus, vir fuit pius magnæ-„que ſuo æuo auctoritatis, quo plane ca-„rere non poſſumus, vt alias dictum; „quamquam interdum incautior. Edi-„tiones Baſileenſ. & Græco-Latina *Peta-„uii* commendantur. *Sacula IV. p. 375.*

„*Epiphanius* Gr. Lat. a *Dionyſio Pe-„tauio* editus Pariſiis, præcellit. An-

 „tiqui-

Cap. XLVI. Mantiſſa. Script. Eccl. Sæculi IV.

„tiquitatis Eccleſiaſticæ ſtudioſis in pri„mis neceſſarius ſcriptor, doctus & diſer„tus. *Comment. de Script. p. 69.*

„*Epiphanius* admirandæ conditionis „homo, cum iudicio tamen legendus. *Sæc. IV. p. 253.*

„*Epiphanius* caute legendus; non enim „ex iis eſt, qui puriſſimi in omnibus; ex „aliis tamen cauſſis merito commendan„dus. *Ibid. p. 255.*

„*Epiphanius* reliquis omnibus, qui „poſtea etiam hæreſes deſcripſerunt, eſt „diligentior. Et numerus apud eum eſt „duplicatus propter ſchiſmata quoque „annumerata & ſectas Iudaicas, & quod „alia quædam adhuc ex vltima antiqui„tate repetit. *Ibid. p. 361.*

„PHILONIS Carpathii Epiſcopi „*Commentarius in Cantica Canticorum* „continetur in Bibliotheca Patrum.„

„AMBROSIVS, Epiſcopus Medio„lanenſis, vir inſigni pietate & eloquen„tia, qualis eſſe poterat illis temporibus; „non Tulliana, vt in omnibus tam exqui„ſita ſit rectitudo ſtili. Editio *Eraſmi* „haud dubie eſt optima. Iudicia haben„tur apud *Gerhardum* & alios. *Ibid. p. 375. Add. p. 351. ſqq.*

„PHILASTRII *de Hæreſibus* liber „in Bibliotheca Patrum extat. Sæpe re„fert inter hæreſes, vt *Epiphanius*, quæ hæ„reſes non ſunt„

„IDA-

„IDACIO, Epiſcopo Hiſpano, tri- „buunt vulgo *libros III. aducrſus Vari-* „*mundium Arianum*, in Bibliotheca Pa- „trum T. IV. ſed non aſſentitur *Ger. Io.* „*Voſſius* de Hiſt. Lat. L. 2. c. 17. vbi etiam „*Idacios* diſtinguit: & credibile eſt, *Ida-* *cios* huius ſæculi nil reliquiſſe.„ Cap. XLVI. Mantiſſa. Script. Eccl. Sæculi IV.

„GREGORIVS, *Baſilii M*, frater, „Nyſſæ Epiſcopus, fuit quoque eloquen- „tiſſimus. Operum eius editiones ha- „bentur ſuperiori & hoc ſæculo. *Ibid. p.* *375. ſq.*

„GREGORIVS, Nyſſenus, Gr. & „Lat. Pariſiis. *Comm. de Scr. p. 70.*

„AMPHILOCHIVS, Iconii Epi- „ſcopus, *Baſilii* & *Gregorii* æqualis & ſup- „par, non tamen cum iis omnino compa- „randus. Editio poſtrema Pariſienſis eſt „optima, in quam omnia eius ſunt colle- „cta, cum iudicio tamen legenda & exa- „mine. *Sæc. IV. p. 376.*

„HIERONYMI, Presbyteri, cla- „riſſimum nomen. Poſtrema huius ſæculi „ornauit, vita in ſequens ſæculum excur- „rit. Patria fuit Stridonenſis Dalmata. „Pater eſt eruditione quidem in hoc ſæ- „culo incomparabilis; Græce, Latine, He- „braice doctus: quamquam *Io. Druſius*, „vir de literis Hebraicis optime meritus, „dicat, eum non ſemel a doctore ſuo Iu- „dæo fuiſſe deceptum. Plurima tamen „oſtendunt, quantus in literatura Hebrai-

Cap. XLVI. Mantiſſa. Script. Eccl. Sæculi IV.

„ca fuerit. In iuuentute multa ſcripſit „ῥητορικώτερα magis quam Theologica, „quæ megalander noſter *Lutherus* ei ob- „iecit; ipſe ſe tamen excuſat etiam. Vi- „detur autem *Lutherus* propterea ipſi ſu- „iſſe infenſus, quod tantopere cœlibatum „extulerit aduerſus coniugium, in quod „alioquin iniurioſus eſt. Vocat enim „mulierem, quæ ad ſecunda vota tranſit, „meretricem, & alium, qui quartam vxo- „rem duxiſſet, *quartum nuptiatorem*, & „multa acerba in eum dicit. Sine con- „trouerſia autem eſt eloquentiſſimus; „vnde *Eraſmus* eius eloquentia ita captus „eſt, vt diceret, *Ciceronem miraturum fu-* „*iſſe eius eloquentiam, eamque etiam præ-* „*laturum ſuæ, cum longe magis ardui ope-* „*ris ſit, in rebus theologicis ſtilo eleganti* „*uti, quam in moralibus & naturalibus.* „Fuit lector optimorum auctorum quo- „rumcunque. Editio Eraſmica eſt o- „mnium optima; ſecunda ſcilicet: prima „enim eſt vitioſiſſima, quia typographia „tum nondum ad eandem perfectionem „fuit perducta. *Secula IV. p. 376. ſq.*

„E ſacris ſcriptoribus vnum os *Hiero-* „*nymi* omnem dicendi maieſtatem im- „pleuit; quem fere in eloquentia ceteris „præferas. Nam in Africanis ſcriptori- „bus ſunt, quæ tolerare, quam imitari ma- „lis. *Diſſ. T. III. p. 541.*

„*Hieronymus Vitam Pauli*, (Anacho- „retæ)

„retæ) elegantiſſimo & grauiſſimo ſtilo ſcripſit. *Ibid. p. 203.* Cap. XLVI. Mantiſſa. Script. Eccl. Sæculi VI.

„THEOPHILI, Alexandrini, „*Epiſtolæ* quædam, Latine factæ per *Hieronymum*, in Bibliotheca Patrum extant.„

„IOHANNES, Hieroſolymitanus, „vixit quidem ſub poſtrema huius ſæculi; „ſed quæ eius in Bibliotheca Patrum præſcribuntur, longe recentioris notæ „ſunt.„

„DIADOCHI liber *de Perfectione* „in Bibliotheca Patrum habetur.„

„RVFFINVS, Presbyter Aquileienſis, de quo accurate *G. I. Voſſius* de „Hiſt. Lat. L. 2. c. 11. poterat etiam inter „Hiſtoricos referri.„

„GAVDENTII, Brixienſis Epiſcopi, *Philaſtrii* ſucceſſoris, quædam ex„tant in Bibliotheca Patrum.„

„Vt & GROMATII quædam, A„quileienſis Epiſcopi. *Sæcula IV. p. 377. ſq.*

(*De* IO. CHRYSOSTOMO *vide ſupra c. 3. §. 22. in Oratoribus Græcis.*)

„Sæculo poſt Chriſtum natum V. AV„GVSTINVS, Patrum decus. Vir „ingenio, varia eruditione, eloquentia, „pietate, maximus; in ciuilibus, ſupra „conſuetum Theologis modum, ad ſin„gularia etiam facundus. *Comment. de Script. p. 74. ſq.* §. 9.

„Qui de omni argumento morali & ci„uili plura, (quam *Auguſtinus*) exquiſi-

Cap. XLVI. Mantiſſa. Script. Eccl. Sæculi V.

„tiora, ſublitiora, & ad ſingulas non res „modo,ſed momenta rerum penitius per„tinentia differat, ex Theologis veteribus „nemo laudari poteſt. Nam & *Chryſo*„*ſtomo* inter Græcos hoc nomine illuſtri „πολιτικώτερος eſt. *Præfat. ad Grotium de I. B. & P. p. 21. ſq.*

„Sed & *Lactantius* atque *Auguſtinus de* „*Ciuitate Dei* hic nominandi ſunt, pro„pter eos, qui etiam Latinitatis ſtudium „malunt iam tum ad Theologiæ ſcopum „conferre. - - - *Auguſtinus* cum iudi„cio legendus eſt, qui, præter orationis „copioſæ & eruditæ facultatem, etiam an„tiquitatis cognitionem multum iuuabit. *Diſſ. T. III. p. 540.*

„EVCHERIVS, Lugdunenſis, Baſileæ editus in fol.„

„IO. CASSIANVS Pariſiis in fol, „& Baſileæ 1575.„

„MAXIMI, Epiſcopi Taurinenſis, „ſcripta Romæ edita anno 1564.„

„SYNESII ſcripta Gr. Lat. edidit „*Dionyſius Petauius* Pariſ. in fol. Diſer„tus, hiſtoricus, pius, eruditus, ſoluta & „ligata oratione.„

„LVCIANVS, presbyter Hieroſoly„mitanus, apud *Lippomannum* & *Surium*.„

„CYRILLVS, Alexandrinus, grauis „Theologus; editus Colon. 1546. Baſil. „1566. Pariſ. 1605.„

„THEODORETI Opera erudi„tione

„tione exquiſita & eloquentia præſtant. Cap. XLVI.
„Editio præſtantiſſima Pariſ. IV. Tomis. Mantiſſa.
„Libri eius *de curatione Græcarum affectio-* Script. Eccl.
„*num* ſingulari eruditione & exquiſita hi- Sæculi V.
„ſtoria præcellunt.„

„PROCLI quædam in Bibliotheca
„Patrum.„

„EVSEBII, Emeſeni, *Homilia*. Pa-
„riſ. 1575.„

„VENANTII, Lerinenſis, *Com-*
„*monitorium* in Bibliotheca Patrum & a
„*Calixto* editum.„

„PETRI CHRYSOLOGI *Ho-*
„*milia*, Baſileæ & Coloniæ.„

„LEONIS M. Opera, Antwerpiæ
„1583.„

„NILI quædam in Bibliotheca Pa-
„trum & a *Salmaſio* edita de Primatu Pa-
„pæ.„

„SINCONIS STILITAE quæ-
„dam in Bibliotheca Patrum.„

„PROSPERI, Aquitanici, *Opera*,
„Pariſiis.„

„ARNOBII, iunioris, *Opera*, Co-
„lon 1596.„

„THEODORVS, Presbyter, in Bi-
„bliotheca Patrum.„

„SALVIANVS, cum commenta-
„rio *Conr. Rittershuſii*, 1611, 8. Pius & gra-
„uis in practica parænetica.„

„SALONIVS in Bibliotheca Pa-
„trum.„

„AENE-

Cap. XLVI. Mantiſſa. Script. Eccl. Sæculi V.

„AENEAE GAZAEI *Theophra-* „*ſtus* cum comment. *Barthii* in 4. „

„CEREALIS *de fide* in Bibliotheca „Patrum. „

„VICTOR, Vticenſis, *de Perſecu-* „*tione Vandalorum*, in Bibliotheca Pa- „trum: facunda piaque ſcriptio. „

„GENNADIVS, Presbyter Maſſili- „enſis, inter ſcripta *Hieronymi* & partim „*Auguſtini*. „

„GELASII, Papæ, *Opera* ſingilla- „tim edita. „

„GILDAS SAPIENS *de excidio* „*Britanniæ* in Bibliotheca Patrum. „

„PASCHASIVS *de Spiritu S.* in Bi- „bliotheca Patrum. *Comment. de Script.* *p.* 74-78.

§. 10. „Sæculo poſt natum Chriſtum VI. „CAESARII Arelatenſis, *Homiliæ* „in Bibliotheca Patrum. „

„FVLGENTII, Epiſcopi Ruſpen- „ſis in Africa, *Opera* Baſileæ edita 1574. „fol. „

„ENNODII Epiſcopi Ticinenſis, „*Opera*, Pariſ. in 8. „

„PETRI, Diaconi, *Opera*, *Fulgentis* „coniuncta. „

„FERRANDI, Diaconi, partim ſe- „orſum edita, partim in Bibliotheca Pa- „trum. „

„EVGIPPII, Abbatis, *Opera*, Baſil. „1542. & Venetiis 1543. „

„MA-

„MAXENTII *Opera* in Bibliotheca „Patrum. „

„AVITVS ALCIMVS in Bibliotheca Patrum. *Ibid. p. 79. ſq.*

„AVITI *Opera*, Pariſiis edita *Ibid. p. 75.*

„VICTOR, Epiſcopus Africanus, „in Bibliotheca Patrum. „

„LEONTIVS, Byzantinus, apud „*Caniſium* in antiquis Lectionibus. „

„VICTOR, Capuanus, in Bibliotheca Patrum. „

„IVSTVS, Orgelitanus, in Bibliotheca Patrum. „

„ANASTASIVS SINAITA Ingolſtadii 1606. & in Bibliotheca Patrum. „

„IVNILIVS, Epiſcopus Africanus in „Bibliotheca Patrum. „

„PRIMASII *Opera*, Pariſ. 1543. „

„MARTINI, Dumienſis, *Collectio* „*Canonum ex Synodis Græc.* in Opere Conciliorum: *de IV. Virtutibus* in Bibliotheca Patrum. „

„PROCOPII GAZAEI *Opera*, Pariſ. Gr. Lat. „

„IO. CLIMACVS in Bibliotheca „Patrum. „

„LIBERATI, Archi-Diaconi Carthaginienſis, *Breuiarium de Neſtorii &* „*Eutychetis cauſſa*, in opere Conciliorum. „

„VENANTII FORTVNATI,

„Epi-

Cap. XLVI. Mantiſſa. Script. Eccl. Sæculi VI.

„Epiſcopi Pictauienſis, *Vita Hilarii*, apud „*Surium*: Carmina in Bibliotheca Pa„trum.„

„GREGORIVS, Turonenſis, ſæ„piùs editus; etiam ope *Franciſci du* „*Cheſne*.„

„BOETII SEVERINI *Opera* ſæ„pius edita; morum pietate, quam elo„quentiæ ſpeciminibus clariora. *Ibid.* *p.* 80. *ſqq.*

„Sæculo poſt Chriſtum natum VII.

§. 11. „GREGORIVS M. cuius opera edita „Baſil. 1564. fol. & Pariſ. 1571. &c.„

„SOPHRONII, Epiſcopi Hiero„ſolymitani quædam in Bibliotheca Pa„trum.„

„ISIDORI, Hiſpalenſis, *Opera*, Pa„riſ. 1580. iterum 1601.„

„ELIGII, Epiſcopi Nouiomenſis, „*Homiliæ* in Bibliotheca Patrum.„

„BERENGOSI quoque Abbatis, & „ESAIAE, Abbatis, & MAXIMI „martyris.„

„HILDEPHONSI, Epiſcopi To„letani, *Opera* excuſa Pariſ. 1576. & in „Bibliotheca Patrum.„

„Vt & IVLIANI, Epiſcopi Tole„tani, *de futuro ſæculo*.„

„ANASTASII, Nicæni, quædam „in Bibliotheca Patrum. *Ibid. p.* 84. *ſq.*

§. 12. „Sæculo poſt C. N. VIII. GREGO„RII

„RII II. quædam in opere Conciliorum „& apud *Baronium*.„

Cap. XLVI. Mantiſſa. Script. Eccl. Sæculi VIII.

„ANTHELMI ſiue ADELMI, „Epiſcopi Scoti, in Biblioth. Patrum.„

„De *Adelmo*, ſiue *Adhemaro* Bene„dictino *Voſſius* in Hiſt. Lat. L. 2. c. 31. „ cuius tamen hiſtoria ab aliis *Eginbardo* „tribuitur. *De rebus Sæc. IX. & X. p. 45.*

„Ceterum, ſicut multis ingenium non „defuit; ita genio ſæculi in minora fere ela„bebantur. Id quod plerumque faciunt, „qui inuita Minerua, fiducia quam do„ctrina maiori, poetas ſeipſi promul„gant. Magni operis ſcilicet, iam inde „ab initio Sæculi octaui videbatur carmen „ *Aldelmi*, cuius literæ verſibus initium „& finem dantes, hunc primum carminis „verſum efficiebant,

„ *Metrica tirones nunc promant carmi-*
„ *na caſtos.*

„Quod inuentum *Rabano Mauro*, qui ſub „Ludouico Pio claruit, a nonnullis poſt„ea attributum eſt, ſicut in editione „ *Wolffg. Lazii* cognoſcitur: vbi tamen „bis in poſtremis verſuum vocibus *iſtis* „pro *iſtic* legitur, cum detrimento artifi„cii, ſi quod eſt, quod dixi. *Ibid. p. 47.*

„MARCELLINI, Presbyteri, *Vi„ta Suiberti* apud *Surium*.„

„GERMANI, Epiſcopi CPtani, quæ„dam

„dam in Bibl. Patrum; quædem in Con-
„ciliis; quædam apud *Caniſium*.„

„BEDAE *Opera* Lugduni & alibi edita
„in fol.„

„DAMASCENI *Opera*, Græce &
„Latine Baſil. 1575. & apud *Caniſium*.„

„BONIFACII, Moguntini, *Epiſtolæ*,
„Mogunt. 1605. & in Opere *Andr. du*
„*Cheſne*.„

„ANTONII MELISSAE quæ-
„dam in Bibliotheca Patrum.„

„HADRIANI, Papæ *Epiſtolæ* in
„Opere *du Cheſne*.„

„PAVLINVS, Aquileienſis, in Bibl.
„Patrum.„

„*Paulinus*, Aquileienſis Epiſcopus, qui
„contra Felicem & Elipandum ſcripſit,
„ſeorſum, & in Tomis Conciliorum edi-
„tus. *Sac. IX. & X. p. 46.*

„ALBINI ALCVINI *Opera* Lug-
„duni Gallorum impreſſa: quædam apud
„*Caniſium*.„

„THEODORVS STVDITES
„expectatur, ſiue prodiit, inter Scriptores
„Byzantinos, Pariſ. Gr. Lat. in fol. *Ibid.*
p. 86. ſq.

„In Oriente apud Græcos in primis ce-
„lebris fuit *Theodorus Studita*, cuius ope-
„ra partim in Bibliotheca Patrum, partim
„ſeorſum edita habentur. Vita eius MS.
„extat in Bibliotheca Auguſtana. *Sac.*
IX. & X. l. c.

„Sæ-

„Sæculo poſt N. C. IX. Latina quædam „eccleſiaſtica in Bibliotheca Patrum. *Comment. de Scr. p. 88.* Cap. XLVI. Mantiſſa. Script. Eccl. Sæculi IX.

§. 13.

„CLAVDIVS CLEMENS, Altiſiodorenſis epiſcopus, cuius opera publicata ſunt.„

„IOANNES MAILROSIVS, „*Clementis* ſocius, cuius opera non viderunt lucem. *Sæc. IX. & X. p. 45.*

„CHRISTIANVS DRVTHMARVS, Presbyter Corbeienſis, cuius Expoſitio Euangelii Matthæi publicata eſt.„

„CLAVDIVS TAVRINENSIS, cuius Apologeticus eſt in *Catalogo teſtium veritatis.*„

„IO. HIEROSOLYMITANVS, „iunior, cuius opera edita ſunt.„

„ANTIPATRI BOSTRENSIS „& TARASII, Patriarchæ CPtani, ſcripta in Bibliotheca Patrum & Conciliis „reperiuntur: quod & de aliis Orientalium „epiſtolis ad acta eccleſiaſtica pertinentibus intelligi debet. *Ibid. p. 46.*

„Etiam THEODVLPHVS, Epiſcopus, his temporibus clarere cœpit; maiorem poſtea laudem adeptus. Extant „carmina eius, de Carolo, de liberis eius, de „Aulicis, valde memorabilia apud *Andr. du Cheſne* Tom. II. p. 647. In hoc certe „eruditionis genere nemo ei præferri tum „potuit. *Ibid. p. 47.*

Cap. XLVI. Mantiſſa. Script. Eccl. Sæculi IX.

„De *Theodulpho*, Aurelianenſi Epi-
„ſcopo, ſupra dictum eſt. Compoſuerat
„in carcere ſuo, quem conſpirationis in
„Ludouicum ſocius meruit, hymnum, ab
„Eccleſia in feſto Palmarum poſt cani ſo-
„litum,

„ *Gloria laus & honor Tibi ſit Rex Chri-*
„ *ſte redemtor,*
„ *Cui puerile decus promſit Oſanna*
„ *pium. &c.*

„Hunc hymnum cum, prætereunte Ludo-
„uico Pio, ſuaui voce captiuus decanta-
„ret, mox libertatem recuperauit. Quod
ad an. 835. „autem *Baronius* & alii ſcribunt, eum po-
„ſtea demum Aurelianenſem Epiſcopum
„factum; id non congruit cum *Thegano*
„& ſcriptore *Vitæ Ludouici*, qui ipſo tem-
„pore coniurationis Bernardinæ Epiſco-
„pum Aurelianenſem fuiſſe tradunt. *Si-*
„*gebertus*, quem *Baronius* teſtem lau-
„dat, de tempore Epiſcopatus accepti
„nihil habet. *Ibid. p. 92.*

„RABANI MAVRI *Opera* parti-
„tim Baſileæ & Pariſiis edita. *Comm. de Script. p. 88.*

„Præcipuam inter Theologos huius
„æui operam nauauit *Rabanus Maurus*,
„Abbas Fuldæ, vbi in vniuerſam ſacram
„ſcripturam commentaria ſcripſit, quæ ad-
„huc extant. Sub Lothario poſtmodum
„factus eſt Archiepiſcopus Mogunti-
„nus. *Sac. IX. & X. p. 52.*

„HAY-

„HAYMONIS *Opera* Pariſiis par- Cap. XLVI.
„ticulatim edita. *Comment. de Script.* Mantiſſa.
P. 88. Script. Eccl.
„Huius æqualis & amicus *Haymo*, ex Sæculi IX.
„Fuldenſi, Hersfeldienſis Monachus; in-
„de Halberſtadienſis Epiſcopus, itidem in
„omnes Scripturæ libros commentarios
„compoſuit: non omnia tamen æque, vt
„*Rabani*, typis exſcripta extant.„

„WALAFRIDVS STRABO
„(quem & *Strabum* vocant, & Fulden-
„ſem, ſicut erudite annotat, & vulgarem
„ſententiam de diuerſis *Strab.* conuellit
„*Goldaſtus* Rerum Aleman. Tom. I. part.
„2. pr.) quæ præter *Gloſſas Biblicas* ſcri-
„pſerit, videas apud *Gerh. Io. Voſſium* de
„Hiſt. Lat. L. 2. c. 33. vbi & ceteros ad
„Ludouici tempora pertinentes refert.
„FRECVLPHVM, *Chronici* au-
„ctorem, HILDVINVM, AEGIL,
„THEGANVM, ſcriptorem Vitæ Lu-
„douici; & cap. 34. NITHARDVM,
„AIMOINVM, cuius nomini multa
„aliena aſſuuntur, & quosdam anony-
„mos; in Prætermiſſis autem ANDRE-
„AM AGNELLVM & ERME-
„NOLDVM. De *Anſegiſo* ſupra dictum
„eſt. *Hepidanni Annales* ad an. 818. SEDV-
„LIVS *Scottus clarus habetur.* Presbyter
„fuit, cuius aliqua typis impreſſa ſunt, ali-
„qua in Bibliotheci latent, ſicut MSC. In-
„dices teſtantur. Alius eſt a *Sedulio* itidem

Cap. XLVI. Mantiſſa. Script. Eccl. ſaeculi IX.

„Scoto, qui ſaeculo V. claruit. *De rebus Sac. IX. & X. p. 92. ſq.*

„*Freculphi*, Epiſcopi Lexouienſis, Opera Baſileæ edita in fol. Coloniæ 1618. *Comment. de Script. p. 88.*

„Celebrantur alias hoc æuo duo eximii viri, METHODIVS, Patriarcha Conſtantinopolitanus, & EVTHYMIVS, Sardenſis Epiſcopus. Huius nihil extat: illius *Canones pœnitentiales* etiam *Baronius* recitat. Apparet inde, plus cærimoniarum, rituum, operum opinioni in tali negotio datum, quam grauitati exemplorum veterum. *Gerb.* „*Io. Voſſius* de Hiſt. Gr. L. 2. c. 25. refert ad tempora Mich. Balbi & Theophili, MICHAELEM Monachum THEOSTERICTVM & SERGIVM, Confeſſorem, cum ſuis operibus. ICASIAE, virginis nobilis & eruditæ, ſcripta laudat *Zonaras* in Theophilo; ex quibus nihil ad nos peruenit. *De rebus Sac. IX. & X. p. 93.*

„*Io. Friſius* in Bibliotheca ſua ad hæc tempora refert, præter aliquos in Ludouico nominatos, BELLATOREM & BERTRAMVM, Presbyteros, HALITGARVM, Epiſcopum, IONAM, Aurelianenſem Epiſcopum, IOANNEM SCOTVM ERIGENAM, LVPVM SERVATVM,

„MO-

„MOSEN BAR-CEPHAM, Syrum, (cuius liber *de Paradiſo* e Syriaca lingua in Latinam traductus habetur in Bibliotheca Patrum T. VI.) NOTGERVM, Leodienſem, ROSVIDAM, eruditam ſanctimonialem, cum ſcriptis ſuis. Sed *Io. Scotus*, cum *Bar-Cepha*, *Notgero*, & *Roſuida*, longe vlterius ponendi ſunt; ſicut ſuis locis monebitur. Floruit in primis his temporibus & inſequentibus Ludouici II. Caroli Calui, Caroli Craſſi, HINCMARVS (qui & *Ingumarus* & *Igmarus*) ex Monacho S. Dionyſii Archiepiſcopus Rhemenſis; cuius Chronologiam conſignat *Voſſius* de Hiſt. Lat. L. 2. c. 36. Epiſtolæ & alia eius opera recentiori editione auctius in Gallia prodierunt. Adde ANGELOMVM, cuius in *Canticum Canticorum Commentarius* extat. Pertinet huc etiam RVTHARDVS, monachus Hirſaugienſis, RVDOLPHVS, Fuldenſis, ALTFRIDVS, Monaſterienſis Epiſcopus, VRSVS, Diaconus Romanus, RAMPERTVS, Brixienſis Epiſcopus, & ANASTASIVS Bibliothecarius, de quibus videatur *Voſſius* Hiſt. Lat. L. 2. c. 35. qui in prætermiſſis (lib. 3.) addit Caſinenſem Diaconum & PRVDENTIVM, iuniorem, Hiſpanum, Tricaſſenſium, ſeu Trecenſium Epiſcopum. *Ibid. p. 120.*

Cap. XLVI. Mantiſſa. Script. Eccl. Sæculi IX.

Cap. XLVI. Mantiſſa. Script. Eccl. Sæculi IX.

„OTFRIDI *Euangelia*, antiqua lin-
„gua Theitiſca in 8. *Comm. de Scr. p. 89.*
„Liceat quædam de *Otfrido*, monacho
„S. Galli, cuius *Euangelia* carmine Ger-
„manico compoſita itidem in hoc genere
„antiquitatis (linguæ Germanicæ) vnice
„præcellunt, adferre. Scripſit quidem
„hoc opus paulo poſterius, ſicut ex inſcri-
„ptione apparet. Luitberto enim Ar-
„chiepiſcopo Moguntinenſi inſcripſit:
„quem *Caſp. Bruſchius* electum eſſe pu-
„tat anno 863. Quia tamen *Otfridus* ait,
„ſe fuiſſe *Rabani* diſcipulum & audito-
„rem, igitur hoc ipſo tempore cœptam
„claritudinem, ſub Ludouico potiſſimum
„ſecundo prouexerit. Sed cauſſa præci-
„piendi elogii iam dicta eſt. Inuenit pri-
„mum *Otfridi Euangelia Beatus Rhena-*
„*nus* Friſingæ: ſicut ipſe commemorat in
„*rebus Germanicis.* Poſtea *Matthias Fla-*
„*cius Illyricus* fauore Adolphi Hermanni
„Rideſelii, Marſchalci Haſſiæ hæreditarii,
„edidit Baſileæ anno ſuperioris ſæculi
„LXXI. hoc titulo: *Otfridi Euangeliorum*
„*liber, veterum Germanorum grammati-*
„*cæ, poeſeos, theologiæ, præclarum moni-*
„*mentum.* Præfatio auctoris triplex eſt.
„Vna ad Salomonem, Epiſcopum Con-
„ſtantienſem, verſu Germanico, vbi pri-
„mæ diſtichorum literæ, & alternatim
„vltimæ, hanc ἀκροςιχίδα faciunt: *Salo-*
„*moni Epiſcopo Otfridus.* Altera ad Lu-

de Germ. Archiep. & Episc.

lib. 2.

doui-

„douicum Germanicum, eodem artificio „iſta verba exhibens: *Ludouico Orientali-* „*um Regnorum Regi ſit ſalus æterna.* Ter- „tia præfatio Latina eſt, ad Luitbertum „Archiepiſcopum Moguntinum, in qua „exponit: ſe fratrum quorundam & ma- „tronæ Iudithæ, obſcœna carmina faſtidi- „entium, rogatu partem Euangeliorum „*Theotiſce*, aut, vt poſtea loquitur, *Fran-* „*ziſce* compoſuiſſe quinque libris. Subii- „citur ratio numeri, ſatis illa quidem dilu- „ta, & tantum non inepta; ſed pro captu „ſæculi. Sequitur querela de difficulta- „te ſcriptionis, his inter alia verbis: *Huius* „*linguæ barbaries vt eſt inculta & indiſci-* „*plinabilis atque inſueta capi regulari fre-* „*no grammaticæ artis, ſic etiam in multis* „*dictis ſcripta eſt, propter literarum aut* „*congeriem, aut incongruam ſonoritatem,* „*difficilis. Nam tria* uuu, *puto, quærit* „*in ſono; priores duo conſonantes, vt mihi* „*videtur, tertium vocali ſono manente.* „Notandum, in hoc toto opere nullum w „legi, ſed ſemper *uu*: vt appareat w recen- „tius eſſe. Additur de *y*, de *k* & z (quæ „pro ſuperfluis habentur) de Metaplaſmo „& Synalipha, vt hic quidem vox cor- „rumpitur. Huius generis plura cum „ſubtexuiſſet *Otfridus*, conqueritur de „Germanis Græcæ Latinæque magis lin- „guæ, quam patriæ, excolendæ deditis. „Eſt & ipſius *Flacii* præfatio de eiuſmodi

Cap. XLVI. Mantiſſa. Script. Eccl. Sæculi IX.

„monumentis Germanicis antiquis, tum „de cultu & ſtudio harum rerum, valde „memorabilis. *De rebus Sac. IX. & X. p. 122. ſqq.*

„PHOTII quanta fuerit eruditio, vel *Bibliotheca* eius teſtatur, ab *Andrea Schotto* „in Latinum conuerſa & Auguſtæ. Vindel. „ab *Hæſchelio* olim edita, nuper autem

1653. „Rothomagi. Etiam *Nomocanonem* fe„cit *Photius*, in quem extant *Theodori* „*Balſamonis* & *Ioannis Zonaræ* luculenti „commentarii Pariſiis editi. *Epiſtolas* e-

1651. „ius anno abhinc quarto Angli edidere, „cum verſione & Notis *Rich. Montacutii.* „Ad ceteram viri notitiam apprime con„ducet Præfatio *Schotti* in μυριόβιβλον.„

„Huius aduerſarius fuit NICETAS, „Paphlago, cognomento DAVID, au„ctor *vitæ Ignatii*, Patriarchæ deiecti. „Vid. *G. I. Voſſius* de Hiſt. Græc. L. 2. c. 25. *Ibid. p. 157.*

„In hæc tempora refertur VDALRI„CVS (ſeu *Huldericus*, vt Centur. „Magdeb. vocant) Auguſtanus Epiſco„pus, alius ab *Vdalrico*, qui ſequenti ſæcu„lo vixit. Eius *Epiſtola* extat memorabi„lis, *pro Coniugio Clericorum ad Nicolaum* „*Papam.* Addendi ſunt BERTHARIVS „Caſſinenſis, BERTRAMVS Corbe„ienſis, THIOTO Prumienſis, Abba„tes, de quorum ſcriptis *Centur. Magdeb.* „IX, 10. Hiſtoricis & Theologicis ſcriptis

„inno-

„innotuerunt, quos partim ad Ludouici II. partim ad huius & Caroli Calui, Ludouici III. & Caroli Craſſi tempora pertinere notat *Gerh. Io. Voſſius* de Hiſt. Lat. L. 2. c. 36. 37. MEGINHARTVS, „FLORVS, ALMANNVS Gallus, „ſeu ALMANTIVS, PASCHA- „SIVS RADBERTVS, MILO, „HVBALDVS, ſeu HVCBALDVS, „IOANNES Diaconus, HAIMO- „NVS, BVRCHARDVS Dorceſtrius, EMERICVS, GIL- „DAS, Cambrius, fabuloſus & fortaſſe „ſuppoſititius ſcriptor; REMBER- „TVS, ſeu RIMBERTVS, Anſgarii „in Archiepiſcopatu Hamburgenſi ſuc- „ceſſor. *Ibidem.*

Cap. XLVI. Mantiſſa. Scripr. Eccle. Sæculi IX.

„Celebrantur per hæc tempora FVL- „CONIS, Rhemenſis Archiepiſcopi, „qui *Hincmaro* ſucceſſit, ſcripta: vt & „REMIGII, Antiſiodorenſis monachi, „quo *Fulco* in inſtaurandis ſcholis vſus eſt „adiutore. *Ibid. p. 193.*

„E Theologis AMBROSIVS „ANSBERTVS, Gallus monachus, „ſcriptis *in Apocalypſin Commentariis* & „aliis operibus claret. *Ibid. p. 211.*

„Apud Græcos SYMEON *Metaphraſtes,* Theologicis & Hiſtoricis ſcri- „ptis clarus, in hæc tempora vindicatur „a *Gerh. Io. Voſſio* in Hiſt. Gr. L. 2. c. 25. „quem alii ponunt ante annum 859. *Ibid. p. 212.*

Cap. XLVI. Mantiſſa. Script. Eccl. Seculi X.

§. 14.

„*Symeon Metaphraſtes* Pariſ. Gr. Lat. *Comment. de Script. p. 89.*

„Ad annum Sæculi X. ſecundum „IDIOTA, ad ſextum MARCVS „EREMITA (quorum ſcripta in Bi„bliothecaPatrum viſuntur) referri a non„nullis ſolent. *De rebus Sec. IX. & X. p. 222.*

„RADBODVS, Traiectenſis, quo„que his temporibus conuenire putatur. „Præter ſcripta, quæ *Voſſius* refert, vidi et„iam *Paraphraſin in Iobum* metro & pro„ſa, MStam, *Radbodi* nomen præferen„tem. *Ibid. p. 223.*

„Anno 924. VDALRICVS, nobiliſ„ſimo genere ortus, Auguſtæ Vindelico„rum Epiſcopus factus eſt; cuius vitam „æqualis temporum eius anonymus rudi „ſermone expoſuit; interpolatam ab „aliis, ſed à *Marco Velſero* citra immuta„tionem cum notis editam. In Italia „RAHERIVS (ſeu *Ratherius*) Vero„nenſis Epiſcopus a *Rege Hugone epiſco„patu pulſus, quia Boioariis fauerat*, (Ar„noldo ſcilicet aduerſus Hugonem ac„cito) *Papiæ exiliatur, vbi & librum de „ſuis ærumnis luculenter edidit. Scripſit „& alia multa legentibus vtilia.* Sunt „hæc verba *Sigeberti* ad an. 932. Addi poſ„ſunt collecta & citata *Ger. Io. Voſſio* de „Hiſt. Lat. L. 2. c. 39. vbi etiam ODO„NIS Abbatis Cluniacenſis opera in hæc „tempora conducit: vt & *Hiſtoriam*

„*Fran-*

„*Francicam* CONRADI, Abbatis Benedictini. *Ibid. p.* 275. Cap. XLVI. Mantiſſa Script. Eccl. Sæculi X.

„Ad hæc tempora refert *Bellarminus* „de ſcriptoribus Eccleſiaſt. MOSEN „BARCEPHAM, Syrum, cuius *de Paradiſo* ſcriptum Bibliothecæ Patrum inſeritur: itemque STEPHANVM, „Eduenſem, in eadem Bibliotheca. *Ger.* „*Io. Voſſius* L. 2. de Hiſt. Lat. c. 40. in Ottonis Magni tempora refert BRVNONIS, Archiepiſcopi Colonienſis, *Commentarium in Pentateuchum* &c. *Ibid. p.* 345.

„Sæculo poſt C. N. XI. FVLBERTVS, Epiſcopus Carnotenſis, cum notis *Barthii* in 8.„ §. 15.

„THEOPHYLACTI, Epiſcopi „Bulgariæ, *in Euangelia & in Epiſtolas* „*Pauli* Gr. Lat. in fol. Londini.„

„ANSELMVS, Cantuarienſis, „Lugduni Gallorum.„

„ANSELMVS Laudunenſis, „ibidem.„

„WILLERAMI Opuſcula apud „Belgas edita. *Comment. de Script. p.* 91.

„Sæculo poſt C. N. XII. LEONIS „MARSICANI, Epiſcopi Oſtienſis, „*Chronicon Caſſinenſe,* Pariſ. 1682. §. 16.

„ZACHARIAS, Chryſopolitanus „Epiſcopus in Concordiam IV. Euangeliſtarum, Pariſ. 1535.„

„GOT-

Cap. XLVI. Mantiſſa. Script. Eccle. Sæculi XII.

„GOTFRIDI, Vindocinenſis, *Opera*, Pariſ. 1610.„

„EVTHYMII ZIGABENI *Panoplia*, Lugduni 1536. & *Commentarius in Pſalmos & Euangelia*, Veronæ 1530.„

„RVPERTI, Tuitienſis Abbatis, *Opera*, Colon. 1533.„

„ALGERI, Monachi Cluniacenſis, *contra Berengarium*, in Bibliotheca Patrum.„

„Vt & HILDEBERTI, Turonenſis, *Opera*.

„BERNHARDI *Opera* Pariſ. 1561 & Baſil. 1566. Iterum Pariſ. hoc ſæculo. *Forſtnerus* libros eius *ad Eugenium* Politicam Chriſtianam, ſicut *Ambroſii Officia* pro Ethica Chriſtiana, habuit.

„HVGONIS de S. VICTORE „Opera, Pariſ. 1525. Venet. 1588. Tomis III.„

„RICHARDVS de S. VICTORE.„

„GRATIANI *Decretum* ſæpius editum: de quo ex profeſſo *Antonius Auguſtinus*. MSta in Bibliothecis multum diſcrepant.„

„PETRVS COMESTOR, Magiſter Hiſtoriæ Scholaſticæ, affectauit „varietatem, non excelluit iudicio.„

„THEORIANI *Dialogus* in Bibliotheca Patrum.„

„Vt & ETHERIANI Opuſcula, & „ARNOLDI Carnotenſis.„

„THEO-

„THEODORI BALSAMONIS „*in Canones*, Gr. & Lat. Pariſiis.„ Cap. XLVI. Mantiſſae Script. Eccl. Saeculi XII.

„INNOCENTII III. Pontificis „*Opera*, Colon. 1575.„

„HONORII, Auguſtodunenſis, *Ope-* „*ra* ſeorſum Baſil. Coloniæ, Romæ, edita.„

„ANTONII de PADVA quædam „extant, vt & RAYMVNDI de „PENNAFORTI & GVILIEL-„MI, Antiſſiodorenſis.„

„WILHELMI, Pariſienſis, *Opera*, „Venetiis.„

„EDMVNDVS, Cantuarienſis, in „Bibliotheca Patrum.„

„ALEXANDRI ALENSIS *O-* „*pera*.„

„HVGO de S. CARO, Pariſ. 1541.„

„HVMBERTI *Opera*, Venetiis 1603.

„HENRICI HOSTIENSIS *Sum-* „*ma* ſæpius edita, vt & GVIDONIS „PAPAE, *in Decretales*.„

„ROBERTVS SORBONA in „Bibliotheca Patrum.„

„ALBERTI MAGNI Opera Phi-„loſophica & Theologica, & ſeorſum e-„dita, & ſimul Lugduni Gallorum. *Ibid.* *p. 92 97.*

§. 17. „NIC. de LYRA, ſiue LYRANVS, „auctor celebris *Commentarii in Script. S.* „Lugd. 1590.„

„PETRI BERTRANDI, Epi-„ſcopi AEduenſis, *Opera* in Bibliotheca „Patrum.„ „GVI-

Cap. XLVI. Mantiſſa. Script. Eccl. Sæculi XIV.

„GVIDO, Carmelita, *de Hæreſibus*, „Pariſ. 1528.„

„SIMON de CASSIA, Coloniæ „1540.„

„HENRICVS SVSO, Colon. 1588.

„ROBERTI HOLCOTH *Opera* „edita partim Pariſiis, partim Lugduni, „partim Venetiis.„

„NIC. CABASILAE, Archiepiſco„pi Theſſalonicenſis, *Opera* partim Latine „Ingolſtadii edita, partim in Bibliotheca „Patrum.„

„IO. TAVLERI *Opera* edita ſunt „partim Baſil. partim Coloniæ.„

„MANVEL CALECA Ingolſt. „in 4.„

„HENRICVS de HASSIA.„

„THEODORI METOCHI„TAE quædam edidit *Io. Meurſius* „Gr. Lat. *Comment. de Scr. p. 103. ſqq.*

(*Recentiorum nomina repeti poſſunt, ſi placet, ex libello de rebus Sæculi XVI.*)

§. 18. „Succeſſit Gallia in edendis Patribus, „cum in Germania ſumtus deficerent, „non ſine ſingulari prouidentia diuina, „nec diffitendum eſt, Gallos Patres illos „integre & incorrupte edidiſſe, ipſe enim „aliquot eum editionibus Baſileenſibus „contuli, & nullam corruptionem de„prehendere potui; niſi id etiam depra„uationem vocare velimus, quod Galli „in editionibus ſuis multa ſuperinſerint

„ha-

„hactenus inedita, quæ eruditi dignoſcere „poſſunt, an ſint genuina; vel quod ſcri„pta etiam ſuppoſititia, ſed nomine ipſo„rum Patrum clara adiecerint. Verum „etiam in Editionibus Eraſmicis Patrum „Latinorum videmus, cuique Patri addita „quoque eſſe ſcripta, quæ falſo ei quidem „ſunt adſcripta. Imo in editione Angli„cana, vbi nulla eſſe poteſt ſuſpicio, *Chry„ſoſtomi*, in quam doctiſſ. *Henr. Seuilius* „25000. aureorum roſatorum ex propriis „ſumtibus impendit, reperitur integer „tomus *Chryſoſtomo* falſo adiudicatus: „ſed illa ſcripta ſemper ſigno aliquo, vel „criſi ſunt notata. Prodierunt illæ edi„tiones Gallicanæ auſpiciis & iuſſu Cardi„nalis Richelii, ſicut omnia iubere pote„rat in Gallia. Fuerunt quidem aliqui, „qui putarunt, Patres eſſe caſtrandos; ſed „ille dixit, iners eſſe hoc remedium, ſi fi„des Catholica ita ſit defendenda. Longe „igitur præſtant editiones Pariſienſes „Antwerpienſibus, in quibus Patres valde „ſunt mutilati; licet ſplendidioribus ty„pis ſint exſcriptæ, quam Pariſienſes. *Secula IV. p. 155. ſq.*

Cap. XLVI. Mantiſſ. Script. Eccl.

„Hanc laudem (quod ſint optimæ) ha„bent omnes editiones Latinæ Patrum ab „*Eraſmo* procuratæ, quæ propterea in „Gallia etiam & Italia ambiuntur, & ma„gno ære redimuntur. *Ibid. p. 372.*

(*De*

Cap. XLVII. De Iuriſprud.

(*De Editionibus Antwerpienſibus conf. ſupra ſub fin. §. 6. huius Mantiſſa ad* Gregorium Neo-Cæſ. *notata.*)

CAPVT XLVII.

DE IVRIS PRVDENTIA.

§. 1.

De IVRIS PRVDENTIA videatur *Gerhardus Io. Voſſius* de Philoſophia cap. 19.

§. 2.

Hiſtoriam IVRIS CIVILIS Romani texuit FOERSTERVS noto & celebri opere.

(*Hiſtoriam Legum ſub Imperatoribus latarum, diligenter ex Hiſtoricis eruit noſter Bæclerus in Sæculis IV. vbi p. 115. ſcribit:*

„Et hæ ſunt Leges ab Hiſtoricis memo„ratæ: ſed quæ in *Pandectis* memoria „Legislationis Imperatoriæ huius & præ„cedentis ſæculi ſuperſunt, tum quæ „Conſtitutiones Imperatoriæ in *Codicem* „ſint relatæ, diligenter conſignauerunt „*Indices Iuris varii* IACOBI LAB„BITTI, ANTONII AVGVSTI„NI, & WOLFGANGI FREYMO„NII, ex quibus concinnata eſt editio „optima Geneuenſis anno 1585. Qui li„ber a bibliopolis deberet recudi, ſi pro„borum librorum maiorem curam habe„rent. Repræſentantur in eo accuratis„ſime

„ſine omnes legiſlationes per ſingula Cap. XLVII. De Iuriſprud.
„tempora: vnde actum agere nolo. Liber eſt non tantum ſtudioſis Iuris vtiliſſimus, ſed & quibuſuis aliis hiſtoriæ & antiquitatis ſtudioſis. Editio Ienenſis D. *Schmuckii* non tanti eſt, quia eſt mutilata, dum leges tantum habentur in Pandectas, non in Codicem, relatæ.)

§. 3.

Notitiam eiusdem ſummariam exhibet IAC. GOTHOFREDVS, in *Manuali Iuris.*

§. 4.

De IVRE NATVRALI, ex quo omnia ciuilia iura fluunt, egerunt quidem *Scholaſtici* in operibus, quibus præſcribunt titulum *de Iure & Iuſtitia*; ſed ſatis confuſa eſt illorum tractatio.

„Ad Scholaſticos hic perueniendum „eſt, quos ſero, & huius ipſius operis cauſſa, attigit *Grotius.* Cuius rectum in eo „iudicium eluxit, quod ardui argumenti „doctrinam via & arte, partite & ſubtiliter, componi non poſſe vidit, abſque ope „& adminiculo ſublimis ſapientiæ, quam „Metaphyſicam vocant. Itaque hanc ex „ſcholaſticis petitam quodammodo oſtentat, vbi occaſio offertur. Quæ de „cetero in prolegomenis offert de ſcholaſticis, quin recte ſe habeant, nullus dubitem. Vſus autem eorum illuc quoque „pertinebat, vt conſcientiam in faciendis

Cap. XLVII. De Iurisprud

„vitandiſque moderari volentibus nunquam deeſſet ratio, quæ pondera rerum in hanc vel illam partem inclinaret. Tota quippe Theologia moralis, quam vocant, in eorum ſcriptis diffuſa, huic argumento affinis eſt. *Thomæ* & *Caietano* diligentiſſime vſus eſt. Nihil habet eorum iudicio grauius omnis illa ſchola. *Dominicus Sotus* ad omnium, qui ante ipſum ſcripſerunt in hoc genere, doctrinas dux & index eſſe potuit. *Syluestri* quoque auxiliaris, an iſagogica eſt opera. *Leſſii*, *Molinæ*, *Medinæ*, frequens & celebre nomen occurrit. *Præf. ad Comment. in Grot. de I. B. & P. p. 22. ſq.*

„Intenderunt ſe in hanc curam, & de rebus agendis omittendiſue ſupplere per ſingulas partes pleraque voluerunt magna ingenia: quæ cum laboris ſui legem exemplo ſcholaſticorum doctorum, qui vocantur, metirentur, ſpinoſo quodam diſputandi genere & via vel auctorum ſuorum vel ſuo ingenio accommodata, non inuitarunt multos lectores potius, quam deterruerunt. Hi vaſtis de iuſtitia & iure voluminibus, quicquid fere eſt „πολιτικῆς πραγματείας, complecti, eaque tradere inſtituerunt, quæ profecto contemtui & faſtidio eſſe nemini erudito poſſunt. Sed quotocuique contingit his ſerio vacare; etiamſi quærendi compendii cauſſa, veluti indicem & notorem

„eo-

„eorum, quæ ante ſcripta ſunt, velis aſci- Cap. XLVII. De Iuriſprud.
„ſcere *Dominicum Sotum*; tanquam co-
„pioſos diſputatores conſulere *Ludoui-*
„*cum Molinam* & Cardinalem *de Lugo*; in
„colligendis aliorum ſcriptis *Io. de Dica-*
„*ſtillo* diligentiam eligere; neruos & acu-
„men comprehenſionis in *Leſſio* adama-
„re; aut artem dubitandi penetrandique
„plus vltra in *Medina* aliquo pretio taxa-
„re? Nam ad totam quidem huius gene-
„ris Scriptorum bibliothecam peragran-
„dam pauciſſimis otium, voluntas, facul-
„tas, obuenerit. *Diſſ. T. III. p. 441.*

„Diffuſam argumento, diſtinctam pro-
„fectuum gradibus, nec raro inuolutam
„auctorum ſententiis ſapientiam, quam
„non ſufficiat fidentius aggredi, *Fernan-*
„*dus* forte *Vaſquius* documento eſſe
„queat; qui, cum tanto inſtructu appa-
„ratuque hunc locum ſibi excolendum
„ſumſiſſet, vt inſtar bibliothecæ nonnullis
„videretur præſtare, factum tamen facile
„opineris, vt negligentius pleraque cu-
„mulando, ordini & diſcretioni inter di-
„ſputandum parum ſeruiendo, placita a-
„liorum non ſatis examinando, ſua ſæpius
„aſſeuerando, quam probando, compo-
„nendo denique, quæ conſtare ſibi inui-
„cem non poterant, haud pauca de arduis
„intricauerit potius, quam expediuerit.
Epiſtola ad Capellanum editioni Seldeni Baclerianæ præmiſſa * 3.

Cap. XLVII. De Iuriſprud.

§. 5.

Neque quiſquam plus in hoc genere præſtitit, quam HVGO GROTIVS in opere *de Iure Belli & Pacis.* Cui coniungi debet IO. SELDENI opus *de Iure Naturæ & Gentium iuxta diſciplinam Hebræorum.*

„Maiorem ſibi curam & cautionem „adhibendam iudicarunt *Hugo Grotius*, „& eius exemplo ac æmulatione, ad certæ de Philoſophia Barbarica ſuperſtitis „diſciplinæ modulum, Britannorum doctiſſimus *Ianus Seldenus.* Tam egregii „electiſſimorum ingeniorum certaminis „prima auſpicia & ſucceſſum Galliæ debe„ri, eruditis conſtat. *Epiſtola ad Capellanum Seldeno præmiſſa l.c.*

„Cognitionem Iuris cum *Paſchalius* in„ter requiſita Politici nominauit, non in„telligit tantum Ius Ciuile Romanum, „ſed vel maxime Ius illud Publicum & „commune naturæ & gentium, quod iam „olim *Cicero* inter artes Senatorias, ſeu ve„re politicas retulit: cum in iure belli & „pacis verſatum eſſe debere Politicum „oſtendit. Huic Iuri ſi quis Iuris priuati „cognitionem addere poteſt, is vtique „magnum operæ pretium faciet. Ius il„lud Belli ac Pacis veluti in formam artis „redegit *Hugo Grotius* in opere illo, quod „vir ſummus *Io. Seldenus* incomparabile „vocat. *Diſſ. T. III. p. 500.*

„Ius illud, quod *Cicero* Ius Belli & Pa-

„cis

„cis dixit ; de quo admirabile *Hugonis* „*Grotii* opus extat ; quod qui perdidice- „rit, illi viſam pedum viam dixeris,qua ſit „incedendum in grauiſſimis quibusque „quæſtionibus de iure ortis. Repre- „henduntur in eo nouæ & meræ lo- „corum ſcripturæ explicationes, itemque „ſingulares quædam ſententiæ ; qualia „facile declinabit peritus lector. Neque „propter aliquem næuum totius corporis „pulchritudinem deſpiciet. *Ibid. p. 350.*

Cap. XLVII. De Iuris-prud.

„In fœderis antiqui explicatione He- „bræorum magiſtros ſiue Rabbinos ſe ad- „hibuiſſe ait *Grotius:* quod in hoc opere „forte ſæpius ei ſucceſſit, quam in aliis. „Laudat hoc conſilium *Seldenus:* ſed vt „oſtendat toto opere, longe maiorem „Rabbinorum in hoc tractando argumen- „to vſum eſſe poſſe, ſi quis in hoc ſtudio- „rum genere fuerit exercitatus. Quod „nec *Seldenus*, nec quisquam alius de *Gro-* „*tio* credidit : cui *Maimonidis* diſcipli- „na fere eſt τὸ πᾶν. Neque indignum eſt „conſilium eius quod ſequentur, qui illis „literis intentius vacare nequeunt. De- „core certe, nec ſine arte, gratiam operi „ſuo inde conciliauit *Grotius :* relicta in- „terim & reſeruata *Seldeno*, vere illas lite- „ras docto, perfectioris commentationis, „quæ in partem Grotiani operis ſuccentu- „riaretur, gloria. Et quoniam ſic quoque „ceſpitare ſolet *Grotius*, gaudeo & glo-

1. 2.

Cap. XLVII. De Jurisprud.

„rior me perſuaſiſſe viro interioribus He„bræorum literis inter pauciſſimos hodie „erudito, rariſſimisque & plurimis, MSC. „etiam, libris inſtructo *Ioanni Chriſtophoro* „*Wagenſeilio*, vt ad ea, quæ ex Rabbinis in „hoc opere adferuntur, aut ex literatura „Hebraica explicantur, animaduerſiones „ſcriberet. Quod ad primum quidem „operis librum feliciſſime præſtitit; at„que, vt in ceteris pergat, ſicuti hactenus „non ſemel a me priuatim, ita nunc pu„blice rogatur. *Præfatio ad Comment. in Grotium de I. B. & P. p. 20. ſq.* (*quæ tota de hoc opere eſt legenda.*)

„*Hugo Grotius* (II, 2, 2.) in explananda „dominii origine non ſemel labitur. „1. Enim in hiſtoria fallitur, quaſi vllum „vnquam tempus fuerit poſt lapſum pro„toplaſtorum, quo omnium rerum com„munio vigeret. 2. Neque poſſibilis eſt „talis communio ex magna ſimplicitate „& eximia charitate. Nihil enim tale „poſt lapſum cogitari poſſe experientia „docet. 3. Fallunt ergo exempla de A„mericæ populis, de Eſſenis, de primis „Chriſtianis, apud quos omnes non de„fuit dominium & proprietas; ſed par„tim confuſa nec bene ordinata dominii „ratio obtinuit, partim imago commu„nionis (quatenus ſcilicet proprietas ex„cluditur) obſeruata eſt. E. g. quam „ſit abſurdus, qui propter ea, quæ fami-

„liares

„liares in vna familia communiter participant, nullum eſſe in familia dominium inferat? de qua re Theologi amplius agunt, cum aſceticorum hodiernorum ineptias rident, quando nihil a ſe poſſideri, nulla dominii iura aut diſcrimina obſeruari iactant: id quod nimis facile eis credidit *Grotius*. Sicut & hypotheſes gentilium (ex *Tacit.* III, An. 26, 1. *Virgil. Georg.* I. &c.) falſas & ex ignorantia primæui temporis natas incaute pro veris arripuit. 4. Iam quod de antiquorum hominum vita, de cibo ſponte nato, de antris loco ædium, de nuditate corporum, de veſtitu incondito memorat, ſi de genere humano accipiantur, ἀνιστορησία mera eſt; ſi de paucis barbaris & incultis gentibus, qualibus nunquam orbis caruit, aut caret, aliena ſunt ab argumento quod tractauit: in quo iuris rationem habet aut probationem non vnius alteriusque populi inconditus mos, ſed plurium & cultiorum gentium, i e. recte vtentium ratione, inſtituta conſuetudinem faciunt. 5. Denique quod ait, *Vniuerſalis iuris vſum, vice proprietatis fuiſſe, & quod quisque ſic arripuerit, id ei eripere alterum, niſi per iniuriam, non potuiſſe:* ſatis clare proprietatem occupantibus conſtituit, communionemque omnimodam, & talem quæ proprietatem excludit, nec fuiſſe, nec eſſe potuiſſe oſtendit. (De nuditate Protoplaſtorum quam dilute

Cap. XLVII. De Iurisprud.

Cap. XLVII. De Iuriſprud.

„loquatur dictum.) *Inſtit. Polit. p. 61. ſqq.*

„Multi autem & inſignes ſunt huius §. „errores, quos partim notauit doctiſſimus „*Io. Strauchius* in Diſſertat. *de Imperio „maris c. 1.* Primus & grauiſſimus error „eſt de communione primæua, dominium & proprietatem excludente. Talis „enim, vt deſcribitur, neque ſacris literis, „neque iuri naturali, ſiue naturæ rationali „conuenit. *Comment. in Grotium de I. B. & P. p. 371. (vbi argumenta contra Grotium vsque ad p. 382. late perſequitur.)*

„*Balthaſar Ayala* (de Iure belli) etiam non plane prætereundus; quem „longe tamen ſuperat *Albericus Gentilis*, „qui multum *Grotio* profuit. *Martinus „Laudenſis* vix cum dignitate nominari „poteſt. Omnes autem ſuperat *Grotius*. *Diſſ. ad Lipſii Polit. p. 165.*

„Qui curioſi ſunt in pangendis operibus, fortaſſe & illud deſiderarent, quod „Ciceronianum illud loquendi genus (*de „iure belli & pacis*; *Orat. pro Balbo c. 6.*) figura non caret: a qua interim inſcriptiones operum ſedulo remouentur. Igitur „*Ianus Seldenus*, vir doctiſſimus, operi „ſuo, quod erudita & modeſta æmulatio- *in proleg.* „ne Grotiani operis ſcripſit, ciuiliorem dedit titulum: *De Iure naturæ & gentium.* „Intellexit *Grotius* artem, & haud dubie „exprobrari ſibi inſolentiam tituli exiſtimans, lepida vrbanitate vltus eſt virum, „quando *Seldeni Mare clauſum* (ſiue de im-

„imperio & dominio maris) parum lati- Cap. XLVII.
„ne inſcriptum noluit barbaro vocabulo De Iuris-
„cum ipſo auctore appellare, ſed meliore prud.
„& erudito viro digna voce, *Thalaſſocra-* Annotat. ad
„*ticum*, laudauit. *Praf. ad Comment. in* I. B. 1. 2. 2.
Grotium p. 3. 4.

„Cum non procul ab initio huius ſæculi „inter Hiſpanos & Belgas de induciis tra-„ctantes multum etiam diſæptaretur de „libertate Indicanorum commerciorum, „quam ſibi Belgæ fœderati vindicabant, „Hiſpani autem inter arcana dominatio-„nis ſuæ ſepoſitam cupiebant: ea occaſio-„ne (vtemur nunc verbis *Dominici Baudii* „ex L. 2. de induciis belli Belgici pe-„titis) *editus eſt libellus, cui titulus: Ma-„re liberum ſuppreſſo nomine, ſed auctore „Hugone Grotio, Fiſci Aduocato. - - Illic „ſolidis rationum momentis, illuſtribus „exemplis, ſanctione Regum, auctoritate „ipſorum ICtorum, qui inter Hiſpanos ma-„gno in honore ſunt, euincitur, liberam ad „Indos nauigationem, nec diuino, nec hu-„mano iure ſubditis ordinum fœderato-„rum interdici poſſe.* Poſtea *Grotius* ipſe „non parum limitauit, partim etiam ſup-„pleuit diſputationem de mari libero cœ-„ptam in egregio opere *de iure belli & pa-„cis* L. 2 c. 2. §. 3. itemque c. 3. a §. 8-16. „vbi præſertim in notis noua acceſſio eſt „ſupplementi & explicationis. Poſtea „præterlapſis pluribus annis; nimirum

Cap. XLVII. De Iuriſprud.

„anno huius ſæculi 35. *Io. Seldenus*, ICtus „Anglus, contrariam ſententiam & ſimul „totam de dominio maris quæſtionem tra-„ctauit edito opere, cuius titulus eſt *Mare* „*clauſum;* vbi præſertim oſtendit, mare „dominii capax eſſe, ſemperque pro tali „habitum fuiſſe. Reprehenſus eſt titu-„lus *Maris clauſi* tum ab aliis eruditis, tum „ab ipſo *Grotio*, vt primum fama propoſi-„tum *Seldeni* diſtulerat. Itaque in præ-„fatione is defendendum ſibi ſuum titu-„lum exiſtimauit, eo ſucceſſu, vt homines „moderati de titulo non valde diſceptan-„dum iudicarent: quamquam is elegan-„tiæ titulorum inter eruditos amatæ non „congrueret. Clauſum enim mare Lati-„nis idem eſt, quod innauigabile, atque ita „dicitur, quando hibernis menſibus a me-„dio Nouembri in Martium nauigationi-„bus fere abſtinetur. *Grotius* certe exi-„ſtimauit, *Thalaſſocraticum* rectius voca-„ri potuiſſe librum *Seldeni*. Itaque nec „alio nomine citat in notis ad librum 2. de „Iure B. & P. c. 2. §. 2. Quantum ad rem „ipſam attinet, *Grotii* partes defenden-„das ſibi exiſtimauit *Theodorus Graſwin-„ckelius* conſcripto opere, cui titulus *Vin-„diciarum maris liberi*, V. libris conſtan-„te; in quo *Seldenum* per ſingulas partes „inſecutus refutare aggreſſus eſt. Non „tamen editum eſt hactenus (quamuis „ſubinde ab auctore ipſo citatum & *Sel-*

deno

„*deno* per excerpta ab amicis communica- Cap. XLVII. De Iuriſprud.
„tum) rationibus Reipl. vt apparet editio-
„nem non vsquequaque ſuadentibus. *Io.*
„*Iſaacius Pontanus* quoque duobus *Diſ-*
„*cuſſionum Hiſtoricarum* libris. *Seldeno*
„ſe oppoſuit, vt Danis Norwegisque præ-
„ſertim quædam iura vindicaret, quæ *Sel-*
„*denus* ad Britannos traxiſſe viſus eſt: in-
„ſertis tamen communibus momentis ad
„varias quæſtiones huius argumenti per-
„tinentibus. Ceteri recentiores, qui hanc
„quæſtionem diſceptarunt, non tam in
„partes iuerunt, aut ex profeſſo tracta-
„runt, quam vel repetiuerunt, vel ex-
„cerpſerunt aliquid, aut annotarunt ex
„tota argumenti amplitudine. Ita *Tho-*
„*mas Riuius Hiſtoria naualis* med. L. 3. *c. 37. 38.*
„pleraque argumenta *Seldeni* pro domi-
„nio maris colligit. *Iacobus Gothofredus*
„*in diſſertatione de imperio maris*, ad le-
„gem ἀξίωσις ſeu leg. *Deprecatio 9. ff. de L.*
„*Rhodia de iactu*, ex occaſione oſtendit:
„Romanos imperium maris apud ſuas di-
„tiones ſibi vindicaſſe, idque iure ſe &
„exemplo aliorum populorum facere pu-
„taſſe. *Io. Strauchii* diſſertationem *de Im-*
„*perio maris* iam laudauimus. *Loccenius*
„& *Stypmannus de iure maritimo* itidem
„repetendis & diffundendis huius diſpu-
„tationis locis occupantur. *Moriſottus* in
„*Orbe maritimo* L. 2. c. 10. de imperio &
„dominio maris in genere quædam præ-
„mittit:

Cap. XLVII. De Iuriſprud.

„mittit: c. 20. imperium Hiſpanorum „maritimum, c. 21. Imperium Luſitano„rum maritimum, c.22. maritimum Genu„enſium imperium percurrit, & ſic poſtea „de aliis gentibus agit. Nam de Gallis „iam antea tractauerat. Sunt autem illa „pleraque eiusmodi, vt ad accuratiſſimam „controuerſiæ diſputationem non mul„tum proficiant. *Comment. in Grotium p.383. ſqq.*

„In ſcriptoribus huius controuerſiæ ſub„inde deprehenditur propoſitum aliquod „peculiare, ac ſtudium partium. Qui affe„ctus cum ſe diſputationi miſcent, fieri „non poteſt, quin vel citra, vel vltra rectum „conſiſtatur. Ita *Hugo Grotius* in *mari libe„ro* dum commerciorum in vtramque In„diam libertatem Batauis ſuis vindicat, „ſubinde animoſius egit, & plus vltra pro„greſſus eſt. Fortaſſe enim non adeo perti„nebat ad rem, mare vniuerſe liberum fa„cere; neque neceſſe fuit miſcere ea, quæ „colorem habent, cum iis, quæ argumenti „vim poſſident. Ab altera parte *Seldenus*, „dum patriæ ſuæ dominium maris Bri„tannici aſſerere ſtudet, nimis obſequutus „eſt auiditati humanæ in proferendis im„perii dominiique finibus. *Ibid. p.386. ſq.*

„*Conſulatus maris* bonas conſuetudi„nes maritimas ex regulis ſapientiæ iam „inde ab antiquo per prudentes viros „commerciis maris vtentes traditæ repe„tit. *Ibid. p.392.*

Eſt

„Eſt vbi ſufficit in opere (*Grotii*) indi- Cap. XLVII De Iuris-prud.
„caſſe librum magnæ frugis, cuius in An-
„notatis vberior commendatio in rem
„præſentem lectores inuitat. Id quod
„in *Conſulatu maris* factum cerni-
„mus; libro nunquam ſatis laudato,
„ſi argumenti nobilitatem, copiam, vſum,
„ſpectemus; quem Latina veſte indutum
„conſpici publice arbitror intereſſe. *Præfat. ad Comment. in Grotium p. 26. ſq.*

APPENDIX,
SEV
DE SCRIPTORIBVS IVRIS PVBLICI PRAECIPVIS
CONSIGNATIO.

(*Antehac Notis in Ottonis Ius Publicum ſubiuncta, nunc denuo ad fidem MSti recognita.*)

§. I.

Primam Claſſem conſtituemus eorum, qui per Epitomen, & in breui Compendio Ius Publicum tradere aggreſſi ſunt.

Inter hos IACOBI LAMPADII *de Republica Romano-Germanica* extat libellus, eruditus ſane, & qui audet vulgares ſententias examinare, refutare, & deſerere. Adiunxit enim ſolidioris Philoſophiæ ſubſidium; qua qui imbutus eſt, rectiſſime fecerit, ſi hinc potiſſimum ſtudium Iuris publici auſpicetur. Non tamen in omnibus exactiora tradidit, ſicut fere fieri ſolet in illis, quæ inchoantur, neque eadem opera perfi-

ci-

Cap. XLVII. Appendix, De Iure publico.

ciuntur. *Conringius* igitur *Animaduerſiones* quaſdam in illud opuſculum dictauit, quæ iam in plurium manibus verſantur. Eſt ergo is hic *Lampadii* libellus, qui a nemine contemni poteſt, qui intelligit.

DANIELIS OTTONIS *diſſertatio de Iure Publico* qualis ſit, per partes oſtenſum eſt.

„Iuris Publici ſcriptores noti ſunt. *Ottonis* compendium veluti introductio„nem præſtat: ipſum Syſtema exhibent „*Limnæi* & *Arumæi* opera, itemque *Rein„kingii* tractatus de regimine ſæculari & „eccleſiaſtico. *Diſſert. T. III. p. 501.*

„In Syſtematicis minora illa opuſcula „primum locum occupant, qualia ſunt: „*Dan. Ottonis*; in quo tamen multa, nec „immerito forte, periti deſiderant &c. *Notitia S. R. Imp. p. 14.*

Eſt & IO. THEOD. SPRENGERI *Synopſis Iuris Publici* anno huius ſæculi 52 edita, quæ multorum applauſu ſuſcepta eſt; neque ſane ſpernenda eſt huius viri opera in hoc conciſo ſcribendi genere; a vulgi tamen erroribus vix abit, nequetam accurate res examinat, quam diligentercolligit.

Inter Pontificios BECKERVS, Coloniæ *Epitomen Iuris Publici* haud ita pridem edidit, quæ multos iam nacta eſt laudatores: ſed primo conſtare debet, a Pontificiis (qui etiam negligentius tractant Ius Publicum) vix ſinceram ſperari aut haberi poſſe hanc di-

diſciplinam. Quod in hoc quoque libello paſſim obſeruare licet in iis, vbi partibus ſtudet, & hypotheſes non ferendas ſequitur. Præfert de cetero aliquam ſcribendi grauitatem.

„In primis habenda *Beckeri* & *Spren-* „*geri* opuſcula, & eruditius ceteris *Aam-* „*padii*, ſi modo paulo vberius ſe exhibe- „ret. *Notit.S.R.Imp.p.14.*

NICOLAI MYLERI Conſiliarii Wurtenbergici libellus *de Principibus & Statibus Imperii Romani* non fraudandus eſt ſua laude, ſed totius Iuris Publici argumentum non exhaurit.

Ante annos complures, hoc ſæculo tamen, D. IOACH. CLVTENIVS, Profeſſor huius Academiæ, edidit *Syllogen Rerum Quotidianarum;* quo titulo iuris publici epitomen ſignare voluit; qui liber magno applauſu per Germaniam vbique exceptus eſt, & *Nucleo iuris publici* inſertus.

BRAVTLACHTII etiam libellus de hoc argumento multis in vſu & deliciis eſſe cœpit; ſed ſtudio partium non vacat.

§. 2.

Ii, qui Syſtema Iuris Publici maiuſculum ſcripſerunt.

Inter hos nemo præferendus eſt TOBIAE PAVRMEISTERO, cuius extat opus Libris duobus diſtinctum *de Iuriſdictione Imperii Rom.* Hunc enim titulum

magis

Cap. XLVII. Appendix. De Iure publico.

magis ex conſuetudine quorundam ita loquentium, quam ex argumenti conditione impoſuit. Laudatur in hoc Viro experientia Rerum Imperii, nec fruſtra: grauitas quoque iudicii non deeſt. Sed Philoſophiæ accuratioris rationes non ſequitur. Itaque ſubinde cum vulgo loquitur, etiam vbi periculum non abeſt; neque errores vulgares vbique ſubterfugere potuit. In Syſtematibus tamen non eſt quo malis vti.

„Hinc mediocria Syſtemata ſequuntur „a quibus duo potiſſimum in ore & manu hominum verſantur *Paurmeiſteri* „& *Reinkingii*. His nouiſſime acceſſit „Faſciculus Iuris publici, cuius auctor eſt „*Hermes. Notitia S. R. Imp. p. 14.*

Quamquam plerique THEOD. REINKINGIVM malunt verſare, qui ſub titulo *Regiminis ſecularis & Eccleſiaſtici* ius publicum exequitur. Placuit vulgo, oſtentatione quadam multæ lectionis, præſertim iuridicæ & nouitate quadam methodi. Sed næui ſunt operis non ferendi. 1) Nimium ſtudium partium & manifeſta aſſentatio ad aulam Viennenſem vnice accommodata in magnum veritatis, rerum & libertatis Germanicæ præiudicium. 2) Philoſophiæ imperitiam nimis quam aperte vbique prodit, & non ferendos in tyrone Philoſophiæ errores ſubinde admittit. 3) Reipubl. veteris & nouæ faciem vbique confundere, ſiue inter artes, ſiue inter mores ipſi fuit. Vnde etiam

ium. 4) Hiſtoriam non ita tractaſſe animaduertitur, ſicut debet tractare is, qui Remp. ſuam noſſe, & ſcribendo iuuare & ornare cupit.

Cap. XLVII. Appendix. De Iure publico.

„Non ſunt igitur tantopere reprehen„dendi, qui Monarchicum ſtatum, ſeu for„mam Imperii Regiam adhuc agnoſcunt: „cuius ſententiæ præcipuus propugnator „*Reinkingius* ponitur. Quamquam is in „hoc genere probari non poteſt, quod ra„tiones in diſputando admiſit infirmas, „alienas, longe petitas, prorſus falſas. *Notit. S. R. Imp. p. 380.*

„Illud hic notari velim, non carere ar„tificio propoſitum *Reinkingii*, cum *Bodi„num* præcipue ſibi refutandum ſumit, „verboſoque diſcurſu ſe diffundit citrà „neceſſitatem: *Bodinus* enim rerum Im„perii imperitus miſcuit aliena, etiam fal„ſa. Quibus reiectis, nondum vicit, qui „hoc agit. Alia enim ſunt, quæ fortius „expediri debebant. *Inſtitut. Polit. p. 198. (vbi argumenta Reinkingii a p. 191. prolixe refutauerat.)*

„Supereſt Dn. *Ludolphi Hugonis* ſen„tentia, qui in hac quæſtione caute, ſo„brie, eruditeque inceſſit, conſcripto no„bili commentario *de Statu Regionum* „*Germaniæ & regimine Principum ſummæ* „*Imperii Reipublicæ æmulo.* Iterari & „augeri editionem e republica credide„rim. Hic diſtincta videbis, quæ vulgò

Ddd con-

Cap. XLVII. Appendix. De Iure publico.

„confunduntur; explicata, quæ intri„cantur. Ita autem ſe comparaſſe vide„tur, vt, ſiue in Republica Imperii Mo„narchiam declarare, ſiue mixtum ex „Monarchia & Ariſtocratia ſtatum proba„re velis, non ſis habiturus eum adver„ſarium. Quamuis lectorem,captum vi„ri doctrina & iudicio, nunquam ſatiari, „& ſemper aliquid vltra expetere fas eſt. *Notit. S. R. Imp. p. 347. ſq.*

§. 3.

Ii, qui ad ſyſtematis Scriptionem putantur accedere, nec tamen revera Syſtema compoſuerunt.

Duos hic inprimis nominare debemus, qui ſtudioſis Iuris publ. tanquam principes commendantur.

Primus eſt PETRVS de ANDLO, Alſaticæ nobilitatis decus, Canonicus Colmarienſis, & Decretorum Doctor, cuius extant *libri duo de Romano Imperio, Regis & Auguſti creatione, inauguratione, adminiſtratione, officio, & poteſtate Electorum, aliisque imperii partibus, iuribus, ritibus. & ceremoniis.* Sæpius editum eſt id opusculum, & probatiſſimis notis *Marqu. Freheri* illuſtratum, magnamque apud omnes habet auctoritatem, quantum quidem illi ſeculo conuenire poteſt. Vixit enim renaſcentibus literis ſæculo XV.

Alter eſt LOPVLDVS de BEBENBVRG

BVRG, etiam Decretorum doctor, & tandem Epiſcopus Bambergenſis. Sæculo toto antiquior eſt *Petro de Andlo*, & in tractatu *de juribus regni & Imperii Romanorum* non aliam magis Iuris publici partem exequitur, quam quæ de translatione Imperii & Iuribus Imperatoris agit. Auctoritas eius itidem pro conditione temporis magna eſt. Extant & in hunc *Marqu. Freheri* notæ poſthumæ a *Berneggero* editæ, cum ipſo *Lupoldo* anno 1624.

Cap. XLVII. Appendix. De Iure publico.

§. 4.

Ii, qui per modum collectionis hiſtoricæ auctoritatem aliquam in Iure Publici nacti ſunt.

HIc memoranda eſt FRANCISCI IRENICI *Exegeſis Rerum Germanicarum*, quæ multa auctoritate in argumentis I. P. conualuit. Claruit Maximiliano Imperante. Opus eius duodecim libris comprehenſum prodiit primum Hagenoæ. Vid. *Gerh. Ioh. Voſſius de Hiſt. Lat. l. 3. c. 10. p. 651.*

Huius loci eſt etiam MARSILII PATAVINI *Defenſor Pacis*, qui tamen iura Imperatoris potiſſimum aſſerit; editio ſæpe repetita.

LEHMANNI *Chronicon Spirenſe* inter ea eſt monumenta, quæ Iuris publici ſtudium feliciter auſpicaturo commendari debent. Plus enim, quam titulus promittit, præſtat, & res Imperii ab alto repetit,

Cap. XLVII. Appendix. De Iure publico.

atque memorabilibus excerptis illuſtrat; ſæpe etiam fontes ipſos priorum temporum tangit. Oratio quoque Germanica elegans eſt, & quæ multum proſit rerum noſtrarum ſtudioſo.

„Igitur Iſagogicos appellabimus, qui „viam præ ceteris ſternunt ad Notitiam „Imperii: quo nomine laudari poſſunt „*Lehmanni Chronicon Spirenſe*, *AEneæ* „*Syluii Germania*, *Gebwilleri Panegyris* „*& Sleidani* ac *Philippi Melanchthonis* diſ„ſertationes de rebus Germaniæ & Impe„rii. Qualia plura viſuntur in Tom. I. „*Germaniæ Schardii. Notitia S. R. Imp. p. 14.*

§. 5.

Illi, qui Ius Publicum maioribus operibus excoluerunt, totum ſcilicet.

Neminem hic ante IO. LIMNAEVM iure laudaueris. Ille enim in *Tomis Iuris publici* diligentiſſime collegit pleraque & in tomis *Additionum* ſuppleuit. Libertas eius ſtudio partium vacua magnopere commendari meretur. In Philoſophia quando diſputatio ſubtilior incidit, non ſemper adeo accuratus eſt. Interim, ſicut dictum eſt, nemo ei in hoc genere iure anteponi queat.

„*Limnæi* per *Oldenburgerum* contracti „exemplaria non dubito Lipſia peti poſſe. „Sporius merito, arbitror, priuilegium „a Cæſare impetratum, ne vel integre, vel ex-

„ex parte *Limnæum* alii ex cuderent, vi- „olari conqueſtus eſt apud auctorem pri- „uilegii. Vidi duo folia Geneuenſis edi- „tionis in folio, vbi ipſiſſima *Limnæi* ver- „ba retinentur omnia, & ea tantum quæ „totum aliquod diploma aut documen- „tum referunt, ſummatim ponuntur, „tum quæ in additionibus habentur, con- „tractius inſeruntur. Sporio certe irre- „parabile, ſi non exitiale damnum hæc „editio portendit, præcipuam fortunarum „partem in hoc opere habenti. *Epiſtola ad Boineburgium an. 1670. in Struuii Actis Litter. Faſc. VI. p. 21.*

Cap. XLVII. Appendix. De Iure publico.

Proxima ſunt Volumina *Iuris Publici V.* DOMINICI ARVMAEI; vbi multa tamen reperies de plano arrepta, aut partium ſtudio imbuta, aut confuſe tradita: iuuerit propterea cum *Limnæo* conferre, & ex illa collatione rei ipſius genium diiudicare.

Tertium in præcipuis operibus eſt *Collegium Iuris Publici de Statu Rei Rom.* IVSTI SINOLT, cognomento *Schutzens*, duobus Voluminibus comprehenſum. Multa inſunt egregie collecta, partim etiam obſeruata & diſquiſita. Quoniam tamen ipſi reſpondentes manum interdum admouerunt operi; ideo non videtur eodem iudicio æſtimandum; nam inſunt aliqua eius generis, qualia in aliis quoque ſcriptoribus Iuris publici notari ſolent.

Cap. XLVII. Appendix. De Iure publico.

§. 6.

De Aurea Bulla.

De hac ſcripſerunt præter Auctores Syſtematum, & operum Iuris Publ. integrorum, GERLACVS BVXTORFFIVS in capita 17. priora; cuius *Commentarius* mirum quantum auctoritatis vulgo obtinuit.

Extat & DOMINICI ARVMAEI *Commentarius in A. B.* & RVMELINI.

Nunc etiam ſub prælo eſt LIMNAEI *Commentarius in A. B.* apud hæredes Sporianos.

„Sed præter Syſtematicos ſcriptores ex „profeſſo in Auream Bullam ſcripſerunt „Commentarios & Notas, ſynoptice quidem *Quirinus Cubachius*, *Freherus* ad „Petrum de Andlo L. II. c. 5. & alii: ampliori autem genere ſcribendi *Gerlacus* „*Buxtorffius* ad 17. capita priora: *Martinus Rumelinus* ad Bullam, *Arumæus*, „*Limnæus* ad eandem, etiam eruditæ *notæ* „*Georgii Dietrichs. Notit. S. R. Imp. p. 288.*

Extant & quædam ad partes A. B. Ita MARQV. FREHERVS & CHRISTOPH. GEWOLDVS illud caput A. B. *de tutela legitima curaque Electorali* contrariis ſcriptis diſceptarunt. Repetita eſt editio A. 1657 Noribergæ in *Repræſentatione S. Rom. Imperii.*

Quo

Quo etiam retuleris diſputationem *de ſucceſſione in Electoratibus, ex iure primogenituræ*, ARNOLDI ENGELBRECHTII in *Nucleo I. P.* diſputat. 3. p. 679.

Cap. XLVII. Appendix. De Iure publico.

De *Lege regia Germanorum* extat etiam Commentatio HORTLEDERI, & *Oratio* Saxoniæ Ducis apud *Goldaſtum in Pol. Imper. part. 12.*

§. 7.

Capitulatio Imperatoria.

Rurſus Syſtematum & maiorum operum auctores hoc caput I. P. exequuntur. Sed vicerunt omnium induſtriam BEN. CARPZOVIVS *Commentario in Legem Regiam Germanorum, ſiue Capitulationem Imperatoriam*; vbi multa inſunt pro libertate & iuribus ordinum cordate & grauiter dicta:

Et præſertim LIMNAEVS, tum in prolegomenis ad *Capitulationes Cæſareas*, tum *Annotamentis* ad eaſdem libro ſingulari.

§. 8.

De Pace Religionis.

In *Nucleo Iuris Publ.* (nam ſyſtematum & operum maiorum ſcriptores ſemper intelligimus, etiamſi non nominemus) diſputatio vltima eſt *de Pace Religionis*, auctore PETRO SYRINGO, ſeu IVSTO SPRENGERO, quæ ſæpius edita, valde probatur.

Acta ipſa *publica* & originalia *de Pace Religionis* (vbi multa ad explicationem eius pa-

Cap. XLVII. Appendix. De Iure publico.

cis ſ. interpretationem pertinentia habentur) ſingulari opere conſignauit CHRISTOPH. LEHMANNVS.

Pacem Religionis acerbiſſime oppugnarunt Ieſuitæ Dillingenſes in libro, cui titulus eſt *Compoſitio Pacis*. In primis etiam virulentus liber eſt, qui ſub nomine FRANCISCI BVRCARDI, itidem Ieſuitas Colonienſes habet auctores, de *Autonomia*, *oder von der Freyſtellung in der Religion*.

„De Pace Religionis egit *Petrus Syringius*, ſeu *Iuſtus Sprenger* in *Nucleo* I. „P. Diſſert. vltima; *Limnæus* I. P. I. 3. „*Schutzius* Vol. II. Diſp. 4. a theſ. 9. *Arumæus* Vol. IV. Diſc. 43. c. 3. §. 15. & ſq. „*Carpzouius* Leg. Reg. c. 3. ſect. 5. *Cranius de Pace religionis*; *Albertus Manlius* „tractatu *de Pace Religioſa*, edito 1633. „Hiſtoriam Actorum tum circa Transactionem Paſſauienſem 1552, tum circa „Pacem Religionis, collegit memorabili „opere *Chriſtophorus Lehmannus*. - - „- - - Libri Pontificiorum, e. g. „*Franciſci Burcardi Autonomia* (de Auctore vid. *Limnæus* L. l. c. 13. §. 19. & „*Schutzius* Vol. I. diſp. 4. theſ. 11. exeg. „fin. p. 155.) & Dillingenſia ſcripta. *Notitia S. R. Imp. p. 297. ſeq.*

„Ieſuitæ ſcripſerunt virulentum plane „librum, *Compoſitionem Pacis*, dum ipſo „iure nullum hoc fœdus eſſe affirmant. „Autonomia etiam ſecuta, liber adhuc

ma-

„magis noxius prodiit ſub nomine *Franci-* „*ſci Burcardi. Petrus Oſtermannus* in *Ca-* „*meralibus Diſputationibus* dicit, Pacem „Religionis nunquam eo animo eſſe fa- „ctam, vt ſeruaret, quæ vox plane non „toleranda eſt. *Silhonius* in *Miniſtre* „*d'Eſtat* ſumma iniuria afficit Imperato- „rem, aſſerens, illum obtinendi Impe- „rii cauſſa iniiſſe hanc pacem, quod tamen „omnino eſt falſum. Acta huius Pacis „*Chriſtophorus Lehmannus* in vnum col- „legit. De conſideratione politica hu- „ius pacis omnes ſcriptores I. P. ege- „runt & in primis *Iuſtus Sprengerus* „accurate, qui tamen nomen ſuum mu- „tauit, & ſe *Petrum Syringum* nomi- „nauit. *Diſſ. ad Lipſii Polit. p. 144. ſq.*

§. 9.
De Pace Publica Profana.

Præter Scriptores Syſtematum primarius extat tractatus duobus libris comprehenſus ANDREAE GAILII, qui plerumque ſubiungi ſolet *Obſeruationibus Practicis*, *Germ der Land-Frieden.*

§. 10.
Inſtrumentum Pacis.

Hoc quoque inter ſanctiones pragmaticas & leges Imperii fundamentales haberi oportet. Et ab initio quidem antequam pax coiret, multa ſunt diſputata a diuerſæ Religionis

Cap. XLVII. Appendix. De Iure publico.

conſortibus*; præſertim ERNESTI cuiusdam de EVSEBIIS (ita enim finxit nomen) Iudicium Theologicum pluribus ſcriptis oppugnauit D. DORSCHAEVS; rurſus oppugnatus a quodam CHRISTIANO FIDELI, vt ſe nominauit.

Extat etiam IOH. CARAMVELIS LOBKOWITZ *Pax licita*, & oppoſitum ſcriptum *Anti-Caramuel*, & plura huius generis. Sed factam ſemel pacem eiusque inſtrumentum interpretari non eſt priuatæ auctoritatis. Et quædam hactenus in Comitiis ac Conuentibus ventilata, nec deſinita ſunt.

Bullam Pontificiam Innocentii X. Inſtrumento Pacis oppoſitam, refutauit ICtus quidam, qui ſibi indidit titulum LVDOVICI de MONTESPERATO; & HORNBECKIVS, Theologus Belga, in *Examine Bullæ Papalis.*

„Diſſertatio elegans *de Receſſibus Imperii* doctiſſimi *Erici Mauritii*, Tubingenſis quondam, exinde Kilonienſis Prof. „celeberrimi, nunc in Camera Spirenſi „Aſſeſſoris. *Notit. S. R. Imp. p. 302.*

§. II.

Acta Publica.

Proxima ſunt, quæ Actorum Publicorum auctoritatem habent; & in iis leges & conſuetudines Imperii.

Ita extant *Tomi Conſtitutionum* collectarum a MELCHIORE GOLDASTO.

Vt

Vt & *Tomi der Reichs-Satzungen.* Quodſi a temporibus Caroli M. & vltra repetere velis, multum huc faciet *Codex Legum Antiquarum* LINDENBROGII. Prodeſt enim in Germ. Republ. viuentibus ſcire, quid quoque tempore de vnaquaque re gentes Germanicæ ſtatuerint.

Cap. XLVII. Appendix. De Iure publico.

Pertinet huc etiam Rationale Conſuetudinum GOLDASTI, *die Reichs-Handlungen* Goldaſti.

Huius generis magna etiam pars continetur in *Politicis Imperialibus* GOLDASTI.

Superioris ſæculi *Acta Publica* collegit HORTLEDERVS Noribergæ recuſa anno huius ſæculi 45.

Huius ſæculi *Acta Publica* LVNDORPIVS collegit, & poſt eum varie varii diuerſis titulis. Huc etiam *Theatrum Europæum* aſpirauit, & nuper *Diarium Europæum*.

Ceterum multa & magna Volumina de ſingulis cauſſis ſeorſum edita ſunt, præſertim in rebus controuerſis inter Principes.

§. 12.

De Imperatore.

De Imperio & Imperatore Romano, quæ ad vetuſtiora tempora pertinent, nihil attinet hic referre: niſi quod in tranſitu nominandus eſt IVL. CAESAR BVLENGERVS, qui opere huius argumenti famam adeptus eſt præ ceteris.

At recentioris vſus ſunt in *Nucleo Iur: Publ.* *de*

Cap. XLVII. Appendix. De Iure publico.

de S. Rom. nationis Germ. Imperio diſputatio 2. IVSTI GEBHARDI.

De Summi Imperatoris Summa poteſtate RICHARDI DIETERI diſput. 3.

De Poteſtate & iuriſdictione imperatoria, GEORGII CHRISTOPH. MEYFISCH diſputatio 4.

„Feruente ad huc bello nouiſſimo Germanico HIPPOLYTVS quidam a LAPIDE ſcripſit de Forma & Ratione Status Imperii Romano-Germanici, ſicut partium bellantium vni commodum videbatur. Hoſtem hoſtilia loqui non putabatur illicitum. Male tamen de ſcriptore, & iis, quorum auſpicio ſcripſit ille, iudicant, qui vere eos ita ſenſiſſe arbitrantur, ſicut tum, temporis cauſſa, in literas relatum eſt. Et de forma & ſtatu quidem Imperii ea tradi in illo libro periti animaduertunt, quæ nec ſcriptor, nec lector vſquam intelligat; ſcriptor præterea nec intelligi voluerit. Dicere enim aliquid voluit, ne hiatum relinqueret: non quid definiret habuit, aut apud ſe conſtituit. Scilicet hæc *Arcana* ipſi & aliis debuit eſſe *hiſtoria*. Quare nec in hunc diem, quod ſciam, repertus eſt, qui ſententiæ illi, de Statu Imperii ſecum & cum principiis Politicorum diſcordi ſuffragaretur. De cetero, licuerit illi non alia dicere, quam quæ ſuo propoſito conuenire exiſtimabat. Et, ſi quis e.g. non illa

„illa tantum, quæ ex Actis & documentis „magno prætextu adfert, ſed etiam quæ „his adiuncta & præmiſſa in Actis ſunt, „inſpiciat, & illud antiquum æquumque „ſibi proponat, *audiatur & altera pars*; „haud raro alia prodibit rerum facies, alia „iudicii ſeries. Nimirum in diſſidio pu„blico, vt in foro, vnaquæque pars ſibi „tantum profutura adfert: ex quibus iu„dex non prius ſententiam fert, quam do„nec alterius partis reſponſa & argumen„ta cognouerit. Quæ ratio apud multos „ſatis excuſare videtur *Hippolytum*. Sed „qui extra diſputationes in partibus & a „partibus agitari ſolitas in pace media „profitetur, ſe hiſtoriam & acta alicuius „negotii publici, aut controuerſiæ iuris „publici relaturum, & deinde alterius tan„tum partis ſententias & declamationes, „ne verbis quidem partium ſtudia ſpiran„tibus omiſſis, adfert, ille impoſturam fa„cit, dignam lege coerceri. Multa ſunt „indicia, non ea plerumque dicere *Hippo*„*lytum*, quæ ſentit: e quibus pauca attin„gemus. Maxima ſunt, quod Inſtrumen„to Pacis negotia aliqua refutata, aut in „contrariam ſententiam definita ſunt. „Nam quis credat, viros prudentes & „Chriſtianos extirpationem Domus Au„ſtriacæ ſerio optaſſe? Longe cordatius „ſapuiſſent ex ethnicis Spartani, qui occa„ſione oblata euertendi Athenas, nega-

„runt

Cap. XLVII. Appendix. De Iure publico.

„runt ſe commiſſuros, vt alter de Graeciae „oculis erueretur. Quamquam huc quidem nondum in Germania ventum erat: „& ne veniretur, multa obſtare poterant. „Si tamen vel improba ſpe quis hauſiſſet „ea, quae non ſunt vnius ſaeculi, non debuit propterea ſubrepere obliuio illius „temperamenti iuris bellici, quod naturalis ratio etiam victoribus ſuadet. Tantum abeſt, vt Chriſtiana religio ſaeuiora, „& in exitium Chriſtianorum hoſtium „tendentia conſilia cuiquam conſiliario „aut bellatori permittat. Et quam illud „a ſcopo & ſalute Imperii alienum ſit, „quod omnia ad Caeſareae auctoritatis & „poteſtatis deſtructionem vel ab orco „conuocat *Hippolytus*, nemo rerum peritus dubitandum exiſtimauerit. Imperatore opus eſt Imperio, aut fiet, quod „prudentes pridem praeſagiuerunt, vt omnia inteſtinis turbis diſtracta, diuiſui, „praedae, direptui habeantur. Scilicet ita „accepimus a maioribus rempublicam, „vt poſteris ſegregatis diſcerptisque ſeruiendi foris domique gloriam tradamus! „Quod enim diſcordia membra & diſſipata atque a capite auulſa felicitatem ciuilis ſcopi tot laboribus, conſiliis, periculis quaeſitam tueri queant, ex eorum „genere eſt, quae nemo niſi impoſſibilia „credere doctus, expectauerit. Nullum „autem Caeſarem habere; an eum Caeſa-

„rem,

Cap. XLVII. Appendix. De Iure publico.

„rem, cui præter nomen nihil auctoritatis „& poteſtatis relictum ſit, quod *Hippolytus* contendit, vtrum peius ſit, haud facile dixeris. Sed *Hippolytus* hoſtilem erga Cæſarem animum profeſſus, & præterea iura hoſtium publica, ſæuiente bello, cauillari, ſtratagematis forenſis licentia metiens, cur iniqua poſtulauerit, ſatis „apparet. *Notitia S. R. Imp. p. 368. ſqq.*

„In iudicandis Scriptorum operibus „ante omnia διάθεσις ſcribentium conſiderari debet: quæ in *Hipp. a Lapide* aduerſus Cæſarem fuit plane hoſtilis; quo „fit, vt tractatio claudicet. Non enim „de Imperii noſtri ſtatu loquitur, qualis „fuit, aut per leges eſſe debuit; ſed qualem ipſe animo concepit formandum & „inſtituendum. Quare cum p. 3. reſtaurationis mentionem facit, non reſtaurationem agitat, ſed nouam formam, „nouamque totius ſtatus conſtitutionem. „Et licet p. 1. c. 1. concedat mixtum ſtatum in Imperio, tamen nec de mixtura „in fine capitis recte ſentit; & pro mixto „ſtatu tandem ſimplicem obtrudit, nihil „præter imaginem mixtionis relinquens. „Neque adeo vel Ius Imperii noſtri ex vero diſſertat, vel factum ſincere denarrat. „Statim itaque falſum eſt, & conceſſæ „mixturæ aduerſum, cum ſtatu quæſtionis propoſito hanc theſin proponit ſummam ſuæ ſententiæ: (p. 1. c. 5. f.) In Im-

„perio

Cap. XLVII. Appendix. De Iure publico.

„perio noſtro ſtatum eſſe Ariſtocraticum, „Monarchica tamen adminiſtratione ex „parte temperatum; ſicut veteres vocabulo Principatus interdum vtebantur. *Obſeruatio ad l. c. Notit. S. R. Imp. ex MSto auctoris, Animaduerſionibus Bæcleri in Hippol. a Lapide præmiſſa, quæ prodiere Argent. 1674, 12.*

De magnitudine, antiquitate & libertate Imperii Germanici, tota pars decima Pol. Imper. GOLDASTI.

De præcellentia Imp. & Imperii Germ. pars 11. operis eiusdem.

De maieſtate & poteſtate Monarchiæ Rom. Germ. pars 13. eiusdem operis.

De translatione Imperii Rom. ad Germanos, pars 9. eiusdem operis.

Addatur HERMANNI CONRINGII Liber *de Imperio Germanorum Romano.*

„Id Ius (Imperatoris in vrbem Ro„mam) adhuc hodie durare oſtendit do„ctiſſimus *Conringius* libro, quem in hoc „argumento excellenter laudatum volu„mus, de Germanorum Imperio Roma„no. *Notit. S. R. Imp. p. 425. Conſ. Sæc. IX. & X. p. 295.*

Quantum autem poteſtas Imperatorum oppugnata eſt ambitione Pontificum, & defenſa ſtudiis cordatorum Theologorum, ICtorum, Politicorum, omnia potiora ſcripta in vnum opus tribus tomis conſtans collegit GOLDASTVS. Titulus eſt *Monarchia S. Rom. Im-*

Imperii. Nam quæ in ſyſtematibus & operibus ſæpius dictis habentur, vltro ſubintelliguntur.

Cap. XLVII. Appendix. De Iure publico.

„Carolus M. in Occidente Italia recu„perata Romanorum Imperator factus, „Imperium ad Germanos tranſtulit ſæcu„lo IX. incipiente. De qua translatione „extant libri *Arniſæi, Flacii, Fr. Iunii*, qui „aduerſus *Bellarminum* de eadem re ſcri„bentem commentati ſunt. Extant & „aliqua in *Politicis Imperialibus Goldaſti* „& apud ſcriptores Iuris publici. Et hi „quidem Germanici Imperatores quin „vere fuerint Monarchæ, dubium non „eſt. Oppugnari autem monarchica „Cæſarum poteſtas omniaque maieſtatis „iura cœperunt ſæculo XI. partim a Pon„tifice Romano (auctor litis & tyranni„dis affectatæ Hildebrandus ſiue Grego„rius VII.) de qua re ſemper deinde vs„que in hunc diem diſceptatum: ſcripta „huc facientia in magnum opus collegit „*Goldaſtus*, cui titulum fecit *Monarchia* „*Rom. Imperii:* partim a Principibus aſtri„cta eſt liberior antea Cæſarum poteſtas. „Non errant enim qui putant, Henrici „IV. Imp. tempore initium Regiæ Legis, „ſiue Cæſareæ Capitulationis cœpiſſe, „qua modus poneretur poteſtati Cæſa„rum. At ſub Carolo IV. tribus fere ab„hinc ſæculis poteſtate Electorum aucta „præſcripta eſt formula Regiminis Ger-

Cap. XLVII. Appendix. De Iure publico.

„manici, quæ nomina quidem illuſtria „ſummi faſtigii Cæſaribus reliquit; de ce„tero autem iura Imperii pleraque cum „Ordinibus in ſolidum communicauit. „Ex hac formula deinceps Capitulationes „Cæſareæ, tanquam antitypus ex typo „prodieruut. Illa ergo Aurea Bulla, quin „inſecutis temporibus fundamentum eſſe „debeat diſputationis totius de Imperato„rum poteſtate, dubitari nequit. Eſt au„tem Pragmatica ſanctio & Lex totius „Imperii non ab initio tantum communi „conſenſu prolata, ſed poſtea ſemper pro „tali habita vſuque confirmata. Acce„dunt omnes inde Capitulationes Cæſa„reæ. Hinc Conſtitutiones & Receſſus „Imperii, quatenus in illis aliquid de iure „Imperii ſancitur, aut Maieſtas ſub tali „formula, qualis A. B. congruit, exerce„tur. Cœpit autem controuerſia de po„teſtate Imperatoris gliſcere denuo ſupe„riore ſæculo, tempore Caroli V. & Re„formationis religioſæ; & agitatur in „hunc diem. Pertinet huc ſingulari elo„gio hiſtoria *Sleidani*, & monumenta re„rum German. in Freherianis tomis, item„que in *Politicis Imperialibus Goldaſti* „part. 12. & 13. Addantur *Limnæus*, *Rein*„*kingius*, *Lampadius*, *Carpzou. de L. Regia* „*Germanorum*, & alii Scriptores Iuris pu„blici. Inter quos diſſidia nata, quibus„dam de vocabulis contendentibus, qui„bus-

„buſdam Cæſari blandientibus, aut etiam „nimis rigide obtrectantibus. Vid. *Hortle-* „*deri* diſſertatio *de L. Regia.* Conten- „tioſa diſputatio inter IC. *Vulteii* defenſo- „res & *Gothofr. Antonium. Reinkingius* „miſere aduerſus *Bodinum* diſputat L. 1. „claſſ. 2. c. 2. vt & *Witzdorffius* aduerſus „*Limnæum*, qui peculiari tractatu reſpon- „dit. Communis ſententia *Reinkingio* „aduerſatur. *Lampadius* moderatiſſime „& eruditiſſime in hac quæſtione verſatur. *Diſſ. Polit. 20. p. 488. ſqq.*

Cap. XLVII. Appendix. De Iure publico.

§. 13.

De Electione.

De Electione Imperatoris, quæque eam conſequi ſolent, multa reperies opuſcula in GOLDASTI *Politicis Imperialibus* part. 1. 5. 6. ſicut & in *tomis rerum Germanicarum* FREHERI & SCHARDII.

De Electione Regis Romanorum, deſignatione & iurisdictione extant in *Nucleo Iur. Publ.* diſp. V. HENR. ZOLNERI, & in Politicis Imper. *Goldaſti* pars 2.

Sicut pars 3. & 4. eiusdem operis de coronatione Imperatorum agit. Qualia etiam reperies in operibus *Freheri & Schardii* modo memoratis.

De abdicatione Imperii agit pars 7. *Politicorum Imperialium*

De Vicariis Imperii, in *Nucleo Iur. Publ.* agit diſp. VI. IVSTI SINOLD cognomine *Schutz.* Addenda ſunt monumenta nuper

 lite-

Cap. XLVII. Appendix. De Iure publico.

literis prodita, cum controuerſia agitaretur inter Electores Palatinum & Bauaricum. Nam cetera de hac materia ſparſim aliis operibus inſerta ſunt.

„In Palatinum Vicariatum illata controuerſia eſt a Domo Bauarica, quæ contendebat: primo, Electorali dignitati annexum eſſe Vicariatum; deinde, Electoralem dignitatem prius in Domum Bauaricam eſſe illatam: ſicut videre eſt apud *Gewoldum* in *Septemviratu* c. 11. cui *Freherus* ſe oppoſuit peculiari reſponſione: qui & in originibus Palatinis c. 15. & 16. Palatinatui, non Electoratui, adhærere Vicariatum oſtenderat. Summatim repetiit controuerſiam *Io. Strauchius Exercitatione exoterica III, §. 2. & 3.* Agitata eſt hæc controuerſia hoc ſæculo anno 1612. & poſtea; edita ſunt etiam ſcripta contraria, annis 1614. & 1615. V. *Goldaſti Politiſche Reichs-Händel*, part. 7. Deinde in nupero interregno, & aucto Electorum numero. Vbi partim ſcripta priora recuſa ſunt, partim noua addita ab vtraque parte. Acceſſit & *Freinshemii* ſchediaſma ſub nomine *Gratiani Philaci*, & *Ezechielis Spanhemii* Gallica diſſertatio *de rebus Germaniæ & Vicariatu Imperii. Notit. S. R. Imp. p. 131 ſq.*

§. 14.

De Electoribus.

Præter Scriptores ordinarios tractauit de

hac

hac materia CHRISTOPH. GEWOLDVS, ICtus Bauarus, conſcripto Commentario *de S. Rom. Imperii Septemuiratu.* Qui recuſus eſt in *Repræſentatione S. Rom. Imperii.*

Cap. XLVII. Appendix. De Iure publico.

In *Nucl.Iur.Publ.* Diſp. VII. MICHAELIS SCHAFFERERI agit *de origine & poteſtate modernorum Electorum in Imp. Rom. Germ.* Sed hi fere vulgarem viam ingrediuntur. Diligentius in hoc argumento verſatus eſt HERM. CONRINGIVS Diſſert. *de Septemuiris.*

„Origo (Electorum) valde controuer„ſa & obſcura. Communis opinio de tem„poribus Ottonis III. Imperatoris, & Gre„gorii V. Pontificis, labefactata & con„uulſa ab *Onuphrio Panuinio de Comitiis* „*c. 6.* apud *Goldaſtum Polit. Imperial. Part.* „*I.* cui pro communi ſententia reſponde„runt ibidem *Simon Schardius*, tum pecu„liari opere *de Septemuiratu Chriſtopho*„*rus Gewoldus*, & *Windeckius de Electori*„*bus.* Subſtituit autem *Onuphrius* aliud „tempus, quod Friderici II. obitum ſequi„tur, in interregno, in quo introductum „Septemuiratum exiſtimat. Sequitur„que hanc ſententiam, non quidem preſſo „pede, Diſſertatio ſub *Conringio* habita *de* „*Septemuiris.* Alii de Ottone IV. exau„diunt, fruſtra. Vid. *Carpzov. Leg. Reg.* „*c. 10. ſect. 5. §. 15. &c. Notit. S. R. Imp.* *p. 157. ſq.*

Cap. XLVII. Appendix. De Iure publico.

„Deſcribitur in Electoratibus ſaecularibus Ius ſucceſſionis & ordo in Aurea „Bulla c. 7. in quod nobiliſſimi Commentarii loco haberi poteſt ARNOLDI „ENGELBRECATI diſſertatio *de* „*ſucceſſione in Electoratibus ex iure primogenituræ* in *Nucleo I. P.* Summam exhibet erudite *Lampadius* Part. III. c. 4. „*Engelbrechtus* oppugnauit in ſua diſputatione *Goldaſtum*, qui in *Seniore* ſuo aliter ſtatuerat. Videatur *Rumelinus Part.* „*I. diſſ. 6. ad A. B.* & *Arumæus diſcurſ. 4.* & „*Dietricus p. 51.* Quæſtio maxime controuerſa hæc eſt: ſi vltimus ex linea primogeniti deceſſerit, nullis relictis liberis „vel fratribus, horumue liberis, adeoque „deferenda ſit ſucceſſio ad agnatos reliquos, an hoc caſu ſuccedat ſenior ætate, „an qui ſtipiti & lineæ ei proximior? prius „*Goldaſtus*, poſterius *Engelbrechtus* defendit & *Lampadius P. III. c. 4. §. 21. Ibid.* *p. 168. ſq.*

De Electoribus Eccleſiaſticis, quatenus ſunt Archi-Cancellarii Imperii, egit tractatu ſingulari BERN. a MALLINCROT.

§. 15.

De Rege Bohemiæ.

Præter eos, qui in generali tractatione de Electoribus hanc quoque partem executi ſunt, vnicum extat monumentum magni pretii, GOLDASTI ſc. opus *de Regno* *Bo-*

Bohemiæ, quod inter ſcripta *Goldaſti* haud dubie eſt præcipuum: vbi plurima & exquiſita de Regibus & Regno Bohemiæ conſignantur.

Cetera in Actis Publicis fere inſerta ſunt, & in hiſtoriis. Qua occaſione in primis commendare fas eſt HAGECII *Bohemiſche Chronick*.

§. 16.

De Electore Palatino.

Notum eſt, qui autores & vbi de hoc quoque argumento ex inſtituto ſuorum operum tractent.

In primis autem hic commendari debet MARQV. FREHERI nobile opus, cui titulus eſt *Origines Palatinæ*. Multum quoque illuſtrari poteſt hæc materia ex controuerſia huius ſæculi in cauſa Palatina: cum Fridericus a Ferdinando II. Electoratu eſſet exutus. Prodierunt enim contraria ſcripta; contra Palatinum quidem NICOLAO BVRGVNDO calamum acuente, cui ab altera parte grauiter reſponſum eſt. Extant monumenta typis vulgata.

§. 17.

De Electore Saxoniæ.

Ante omnia hic nominari debet *Saxonia illuſtrata* GEORG. FABRICII, qua non hiſtoria tantum Saxonica, ſed nobilitas gentis & Electoratus, & alia ad Ius Publ. facientia tractantur.

De Iure Saxonico (vulgo *Sachſen-Recht*)

 præ-

præcipuus eſt IO. GRYPHIANDER in tractatu *de Weichbildis Saxonicis*, vbi etiam de ſpeculo Iuris Saxonici agitur. Vid. etiam *Beſold. Theſ. Pract.* voce *Sachſen - Recht.* Add. NICOLAI MAMERANI libellum *de Inueſtitura Regalium Mauritio Duci Saxoniæ 24. Febr. A. 1548. facta* in tom. 2. *Schardii* p. 1626 & ſeqq.

§. 18.

De Electore Brandenburgenſi.

In primis hic commendari debent REINERI REINECCII *Origines Brandenburgicæ* cum annexis.

Cetera ex hiſtoriis & Iuris publ. ſcriptoribus integrorum operum peti debent.

§. 18.

De Principibus, Archiducibus, Ducibus, Marchionibus, Landgrafiis.

Præter Scriptores intelligi ſolitos, omnino vid. *Beſoldum in Theſ. Pract.* voce *Furſt &c.* Et in voc. *Ertz-Hertzog*, item *Hertzog*. Addatur *Speidelius* in Notab. iisdem vocibus. Et quoniam domeſtica hæc externis cognata, & olim immixta fuere, videatur etiam ANTON. DADINI ALTESERRAE, *de Ducibus & Comitibus prouincialibus Galliæ.*

De Marchionibus vid. *Beſold. Theſ. pract.* voc. *Marggraf*, & *Speidel.* voce eadem.

De Landgrafiis, iidem videndi in voce *Landgraf.*

§. 20.

Cap. XLVII. Appendix. De Iure publico.

§. 20.

De Comitibus & Baronibus.

De his extat memorabilis Tractatus CHRISTOPH. BESOLDI in *Nucleo Iur. publ.* & eſt diſput. X. Hunc enim præcipue laudant, qui de hac materia agunt. Vid. omnino *Speidelius* in voce *Graf und Freyherr:* Vt & *Beſoldus* Theſ. pract. iisd. vocabulis.

Ceterum & ad hunc locum multa repeti debent ex illorum ſcriptis, qui de Nobilitate eiusque origine & generibus ſcripſerunt.

§. 21.

De Titulis & Honoribus.

Extat liber Anglicus SELDENI de *Titulis honorum*, ſatis ille quidem curioſus & dignus qui comparetur, vbicunque haberi poteſt.

Pertinet huc quoque HOPPINGII opus *de Inſignibus.*

§. 22.

De Iure Præcedentiæ inter Principes.

Curioſæ diſputationis fundamenta valde diligenter ſtruxit FERNANDVS VASQVIVS in præfatione *l. 1. Controuerſ. illuſtr.* vbi oſtendere conatur, Hiſpaniarum Regi primum locum deberi inter omnes principes a p. 6. vsque ad p. 52. hinc plerique colligunt, quæ in hac materia occurrunt: vt *Limnæus l. 4. I. P. c. 9.* & alii.

Promiſit etiam DIONYSIVS GOTHOFREDVS, Theodori filius, adhuc

Cap. XLVII. Appendix. De Iure publico.

in Galliis ſuperſtes, ſe in tertio tomo *Ceremonialis Francici* accurate & plene adductis exemplis acturum eſſe; duo enim priores tomi prodierunt: ſed qui familiarius virum norunt, hanc ſpem in deſperatis ponunt, in re præſertim tam ardua & quodammodo inexplicabili.

Curioſa quædam & ſelecta reperias in GRASWINCKELII libello de *Iure præcedentiæ inter Remp. Venetam & Sabaudum.*

„Laudati libri *Theodori* & *Dionyſii Go-* „*thofredi, Le Ceremoniel de France* II. „Tom. in fol. *Theodori Graſwinckelii de* „*Præcedentia inter Remp. Venetam & Sa-* „*baudum*, & *Vernandi Vaſquii* præfatio „*Controuerſiarum illuſtrium* &c. item de „nobili controuerſia inter Ducem Vene- „tum & Mediolanenſem in *Æneæ Sylvii* „*Hiſtoria MSS. Friederici* III. *Iac. Gotho-* „*fredi* liber poſthumus, ſeu diatriba *de iu-* „*re præcedentiæ. Notit. S. R. Imp.* *p. 148.*

§. 23.

De Familiis Illuſtribus.

Familias Germanicorum Principum tabb. æneis exhibuit ALBIZIVS.

Deinde opus Genealogicum vniuerſale ELIAE REVSNERI commendatur.

In primis autem copia & eruditione præcellit *Theatrum Genealogicum* HENNINGES.

Hi-

Hiſtorici quoque paſſim inſerunt operibus ſuis multa genealogica, alii quidem liberalius, alii parcius. Ita PONTVS HEVTERVS *L. 6. Rerum Burgundicarum* repræſentat Genealogias præcipuas aliquot familiarum ex Gallia Francica, ac Belgica, quæ magni æſtimantur. Sicut autem vnaquæque fere natio in Germania peculiare ſuum Chronicon habet, ita etiam de familiis Principum pleraque inſeruntur. Cap. XLVII. Appendix. De Iure publico.

§. 24.

Familia Auſtriaca.

Hic primo nominari debent *Origines Habsburgenſes* GVILLIMANNI, & PONTI HEVTERI libellus *de nobilitate & vetuſtate Familiæ Habsburgicæ atque Auſtriacæ*, præmiſſus operi *rerum Auſtriacarum.*

CVSPINIANVS in *Auſtria* ſua multa habet huc pertinentia. Multa etiam huc pertinentia habentur *in dem Oſterreichiſchen Lorbeerkrantz.*

Sicut autem omnes fere libri Hiſtorici aliquid de hac familia continent, ita vid. quæ *Limnæus I. P. L. 5. c. 2.* annotauit, & in additionibus. Nam hiſtoricos mere tales nunc non adducimus.

„Genealogiam Auſtriacam diligenti „opere percoluit *Wolfg. Lazius, Io. Stabius* „in *Genealogia Domus Auſtriacæ, Scioppius* „in *Stemmate Auſtriaco* & libello poſthu-

mo

Cap. XLVII. Appendix. De Iure publico.

„mo continente *diſceptationem cum F. Sifrido Abbate Zwithalenſi*, vbi & aduerſus *Arnoldum Wion* diſputatur: „*Chiffletius* in *Stemmate Auſtriaco*, contra „quem diſputauit *Blondellus*. Tum ſcriptores rerum Auſtriacarum. Add. *Limnæi* „I. P. 5. 2. & Tom. V. addit. ad illud caput. In Hiſtoria Auſtriaca memoranda eſt primum *Cuſpiniani Auſtria*; tum „*Ponti Heuteri res Auſtriacæ*; *Guillimanni Habſpurgica*; *Gerardi de Roo hiſtoria Auſtriaca a Rudolpho I. vſque ad Carolum V. Hieron. Gebwilleri Ortus Caroli V. omniumque Archiducum Auſtriæ & Habſpurg. Comitum &c.* tum Hiſtoriis Europæis paſſim inſerta. *Notit. S. R. Imp.* p. 214. ſq.

§. 25.

Familia Bauarica.

AVENTINO plurimum debent, vt ceteræ res Bauaricæ, ita etiam Genealogia Principum Bauarorum.

De cetero ANDREAE BRVNNERI *Principes Bauarici* vtiliter vſurpantur. Eiusdem ſcriptoris etiam *Annales Boici* multum huc faciunt.

§. 26.

Familia Brandenburgenſis.

De hac ſupra mentio facta eſt in Electore Brandenburgico. Præſertim REINERI REINECCII *Origines Brandenburgicæ* celebrantur.

Et

Et quæ GEORGIVS SABINVS huc pertinentia ſcripſit. Cap. XLVII. Appendix. De Iure publico.

Edita etiam eſt Genealogia, *ein Stamm-Baum*, in ære expreſſa a GVILHELMO ZIMMETHASIO: cuius filius adhuc premit integrum librum, quaſi commentarium illius ſtemmatis.

§. 27.

Varii Scriptores Genealogici.

Nulla fere domus principalis eſt in Germania, quæ non habeat typis expreſſum ſuum ſtemma, *ſeinen abſonderl. Stammbaum*, præter laborem ALBIZII.

Sicut. e. g. nuper elegantiſſime prodiit typis expreſſum *Stemma Auſtriacum.*

Item *Stemma Palatinum*; Et *Stemma Saxonicum.*

NICOLAVS quoque RITTERSHVSIVS in opere nupero ſtemmata Principum conſignauit.

§. 28.

De Nobilibus.

In *Nucleo I. P.* extat diſputat. XI. *de Ordine Equeſtri libero, Imperioque immediate ſubiecto* BESOLDI, & XIV. *de ſtatu Nobilium ciuili, eorumque iuribus, priuilegiis, & immunitatibus* IOSIAE NOLDENII.

De Nobilibus & varia eorum conſideratione etiam in politicis actum eſt.

Huc pertinent potiſſimum *des* SPANGENBERGS *Adelſpiegel* Et CASPAR LERCHII

Cap. XLVII. Appendix. De Iure publico.

CHII *Commentarius de Germanica Nobilitate.*

„*Tiraquellus, Simonius, Vechnerus, Petrus Fritzius* ſcripſerunt de Nobilitate; „*Beſoldus de iure ordinibusque ciuium c.10. & 11.* & *de ordine Equeſtri libero Imperioque immediate ſubiecto. Ioſias Noldenius de ſtatu nobilium ciuili horumque Priuilegiis.* Extat vtraque diſſertatio in „*Nucleo I. P. Reineri Reineccii von des Adels anfanglichen Herkommen.* In primis laudandus eſt *Caſp. a Lerch de Equeſtri Ordine.* Addantur *Schleſiſch Ritterrecht*, tum conſtitutiones Equeſtrium ordinum variæ. *Notit. S. R. Imp. p. 241. ſq.*

De Equitibus ſeorſum ita dictis itidem actum eſt in politicis, vbi & ſcriptores nominati ſunt.

„De Patriciis memorabilem commentarium ſcripſit IO. IACOB. DRACO. „*Notit. S. R. Imp. p. 390. ſqq. vbi varia in iſto libro reprehenduntur.*

§. 29.

De Torneamentis, oder von Turnieren.

Diligenter exequitur hoc argumentum *Limn. L. 6. c. 5.* & in additionibus. In primis hic ſolet laudari GEORGII RVXNERI *Turnierbuch*, cui diu multum plerique tribuerunt. Sed qui nuper res Germanicas diligentius ſcrutati ſunt, animaduerterunt, non eſſe tantæ auctoritatis iſtum librum, ſicut

cut antea creditum eſt. Inter quos eſt *Goldaſtus*: is enim fidem huius libri in dubium vocat in *Rationali* ſuo. Et ante eum *Douſa* hoc fecerat in *Annalibus Hollandicis*. Certe qui accuratius velit inquirere, multa prorſus falſa reperiet. Non tamen omnia ſunt in dubium vocanda; licet enim hinc præſertim rationem totius certaminis cognoſcere.

Cap. XLVII. Appendix. De Iure publico.

„Multis non eximitur, 1. Leges torneamentorum latas eſſe ab Henrico I. Imperatore, ſicut *Goldaſtus* in *Conſtitut.* refert ſtatuta & priuilegia ludorum Equeſtrium ſiue haſtiludiorum, quæ Torneamenta vulgo vocant ſiue, *Thurnier*. 2. Illas eſſe Conſtitutiones vere Imperatorias. 3. *Ruxnerum im Thurnierbuch* eſſe ſcriptorem authenticum & actis publicis quodammodo accenſendum: quæ omnia a vero longius abſunt: ſicut primi oſtenderunt *Ianus Douſa* lib. VIII. *Annalium Hollandicorum*, & *Goldaſtus* ipſe in *Rationali* ſuo. „Argumenta ſunt inuicta de quibus partim etiam *Limnæus I. P. L. VI. c. 5.* §. 13. ſq. Add. *Dietrici Henricum Aucupem th. 12. p. 69 &c. Not. S. R. Imp. p. 302. ſq.*

Addantur *Wehnerus* in *Obſeruationibus* voce *Turnier*, vt & *Beſoldus* in *Theſauro Practico*, & *Speidel. Notab.* Multa quoque huius generis continet liber Gallicus, cui titulus eſt *Theatrum Honoris*.

§. 30. *De*

Cap. XLVII. Appendix. De Iure publico.

§. 30.

De Inſignibus.

Hoc argumentum ex Gallis exequitur, quem *Limnaeus* toties laudat in hac materia, MOREAV. *Vid. L. 6. I. P. c. 6.* In *Theatro Honoris* Gallico multa quoque huc pertinentia ſunt.

In primis etiam HOPPINGIVS eſt, qui de *Iure Inſignium* totum & nobilem tractatum ſcripſit.

„Auctor præcipuus eſt Gallus *Moreau*, „quem plerique omnes laudant. Tum „*Theatri honoris* ſcriptor *Fauyn*; & in „opere argumenti generalis lateque pa„tentis *Chaſſanæus*. His addi debent, qui „de Equitibus & Nobilibus variis linguis „ſcripſere. Tum Hiſtoricorum aliqui „præ ceteris diligentiores in inſignibus „annotandis exhibendisque e. gr. *Pontus* „*Heuterus Megiſerus*, *Herzog*, *Stumpfius* „*Chron. Colonienſe* &c. *Bayriſch Stambuch*, „Genealogiſtæ. Antiqua ratio inſignium „vel extra militiam, vel in militia expli„catur a *Wolfg. Lazio de Rep. Rom.* L. 9. „c. 14. vsque ad 19. Adde *Bulenger. Lipſi*„*um*, *Stewechium*. Medii æui hiſtoria & „præſertim ius inſignium peculiari opere „diligenter explicatur ab *Hoppingio*. Exa„men & explicatio inſignium erudita e. „gr. ap. *Chiffletium* Lumin. prærogatiu. „lum. 4. p. 330. &c. & in Comment. Lo-

„tha-

„tharienſi c. 24. p. 92. ſq. *Sibmachers Wa-* „*penbuch. Notit. S. R. Imp. p. 252. ſq.* Vid. *Wehnerus* in *Theſ. Pract.* voc. *Helm vnd Schild*; vt & cæteri ſcriptores, qui lexica Jur. Publ. ſcripſerunt.

§. 31.
De Ciuitatibus.

In *Nucleo I. P.* extat diſput. XII. *de Iure & Imperio Imperialium Ciuitatum.* Et XIII. *de Iure Imp. Ciuitat. in immutanda religione*; vtraque BESOLDI; & XV. *de variis Vniuerſitatum ſpeciebus, earumque iuribus* HENRICI BRVNINGI.

Pertinet huc in primis CONRINGII diſputatio de *Vrbibus Germaniæ.* Præcipue autem excoluit hoc argumentum KNIPSCHILDIVS de *Ciuitatibus Imperii.*

Addendi ſunt Lexicographi I. P. voce *Stadte, Reichs-Stadte.*

§. 32.
De Academiis.

Ampliſſime hanc materiam executus eſt *Limnæus* toto lib. 8. I. P.

LANSII diſſertatio *de Academiis* cupide eſt excepta paſſim, neque tamen hactenus recuſa. Fortaſſe quia quædam effuderat, quæ nollet repetendo confirmare.

MIDDENDORPII opus *de Academiis* præcipuum eſt in hoc genere.

„*Middendorpius* de Academiis ſcri-„pſit, neque ſemper ad veritatem hiſtori-„cam reſpexit. *Sæcula IV. p. 186.*

Cap. XLVII. Appendix. De Iure publico.

KIRCHNERI quoque & aliorum quorundam orationes lectu non indignæ extant.

De Reformatione Academiarum MEYFARTVS ſcripſit librum Germanicum, multa libertate, quæ odium auctori apud multos conciliauit. Sed fatendum eſt, vera dici: licet forte conſultius fuiſſet, Latina lingua ſcribi ea, quæ homines imperitos facile mouere poſſent, vt ſtudia & ſcholas odio proſequerentur.

§. 33.

De Comitiis

In *Nucleo I. P.* extat de hac materia diſp. 20. BERNHARDI BERTRAMI, quæ valde probatur.

Alias præcellit in hac materia ARVMAEI peculiare opus *de Comitiis.*

Item *der deutſche bericht, vvie es auff Reichstagen pfleget herzugehen.*

Comitiologia HAGENI plurima habet animaduerſione & reprehenſione digna.

Optimus autem eſt libellus Germanicus de Comitiis, titulo: *Grundfeſte des H. Rom. Reichs.*

„Res Comitialis quoad interna & ex-
„terna bene tractatur in libro, qui inſcri-
„bitur, *Grundfeſte des Heil. Rom. Reichs. Diſs. ad Lipſii Polit. p. 136.*

Addi poteſt in *Nucleo I. P.* ARVMAEI diſſertatio 21. de *ſeſſionis prærogatiua.* Nam

ſcri

ſcriptores Lexicorum I. P. in voce *Reichstag* intelliguntur, etiamſi non nominantur.

„De Comitiis agunt potiſſimum 1.) iſagogice, *Wehnerus Obſeruat. Practic.* voce *Reichstag*, *Speidelius*, *Beſoldus* voce eadem. 2) ſummatim *Lampadius* Part. III. c. 8. ex *Wehnero* & *Paurmeiſtero.* 3.) methodica exegeſi mediocri, *Limnæus I. P. Reinkingius L. 3. claſſ. 5. c. 8. Paurmeiſt. L. 2. de Iurisdict. c. 2. Schutzius Vol. I. diſp. 10. Bertramus* in *Nucleo I. P.* 4.) Diexodico apparatu, *Arumæus* toto Commentario *de Comitiis.* 5.) Critice per examen & obſeruationes ante actorum, Auctor *der Grundfeſte. Notit. S. R. Imp. p. 354. ſq.*

§. 34.

De Camera Imperiali.

In *Nucleo I. P.* extat diſp. 17. de hoc argumento THOMAE MICHAELIS.

Etiam IO. STRAVCHII *Exercitatio exoterica* 13. *de recuſatione Iudicii Cameralis*, valde vtilis eſt.

DENAISII *Ordinatio Cameralis*, & MINDANI *proceſſus* libri ſunt quaſi fundamentales in hoc argumento.

Addatur *Wehnerus* cum cæteris voc. *Cammergericht.* Vbi etiam pleraque de Iudicio Rotwilenſi in voce *Rotvviliſch Hoffgericht.*

Wehnerum quoque vide in voc. *Iuſtitz* & *Iuſtitzvveſen.* Vbi etiam aliquot ICtorum

Cap. XLVII. Appendix. De Iure publico.

conſilia de abbreuiandis litibus inſerta reperies.

§. 35.

Hæc in præcipuis materiis celebriora ſunt nomina. Valde autem in ſtudio Iuris Publici commendari debent GAILII *Obſeruationes*, ad multa omnino Iur. publ argumenta pertinentes.

MAGERI quoque eruditum opus de *Aduocatia armata* prorſus eſt vtile in hoc ſtudiorum genere.

„Hoc argumentum ad exemplum per-„fectæ tractationis excoluit *Martinus Ma-„gerus a Schœnberg de Aduocatia Arma-„tum*, vt vix opus ſit alios citare. *Notit. S. R. Imp. p. 327. ſq.*

NICOLAI BETSII Commentarius *de Pactis Illuſtrium Familiarum*, itidem inter eximios & eruditos labores eſt.

„Vniuerſe de *Pactis illuſtrium famili-„arum* nobilem tractatum edidit *Betſius. Inſtitut. Polit. p. 64.*

De *Iure Superioritatis* ANDREAM KNICHEN valde probant; quamquam vulgares errores & confuſiones non effugerit. In *Nucleo* etiam *I. P.* plures diſputationes obuiæ ſunt de talibus argumentis. Et ſi quis ſingulorum argumentorum ſcriptores exiguorumque librorum Auctores vellet colligere, Bibliothecam fere conſtituere poſſet.

CAPVT

CAPVT XLVIII.

Cap.XLVIII. De Medicina.

DE MEDICINA.

§. 1.

De MEDICINA videatur *Gerh. Io. Voſſius* de Philoſophia c. 8-14. vbi etiam nomina illuſtrium Medicorum veterum recenſentur.

§. 2.

In quibus incomparabiles ſunt GALENVS, omnis Philoſophiæ conſultiſſimus, variaque eruditione politiſſimus; & HIPPOCRATES. GALENVS. HIPPOCRATES.

„*Hippocrates*, Cous, dialecto Ionica „ſcripſit libros *de re Medica* præſtantiſſimos, tantamque doctrinæ auctoritatem nactus eſt, vt princeps in eo genere „ab omnibus in hunc vſque diem celebretur. Opera eius partim valde in Latinum ſermonem conuerſa, & animaduerſionibus illuſtrata, nec fortaſſe tamen ſatis exhauſta ſunt. Quædam & „falſo ei tribuuntur. Coniunctim edita „ſunt, & alias Græce tantum, vel Latine „tantum; & commodius Gr. & Lat. Venetiis 1588. cum notis *Hieronymi Mercurialis*. Reproducta Geneuæ. *Comment. de ſcript. p. 6.*

„In M. Antonini Philoſophi, Commodi, & ſic deinceps ad Seueri tempora „pertinet *Cl. Galenus*, Pergamenus, in-

 ter

Cap. XLVIII. De Medicina.

„ter maxima omnis memoriæ nomina merito celebrandus. Eſt hic theſaurus omnis „eruditionis omniaque eius opuſcula eruditione ſunt referta. Nec minor Philoſophus fuit, quam Medicus. Qui eum Medicis ſolum relinquunt, doctrinam eius „ignorant. Præſtant editio Veneta & Baſileenſis, quæ hodie conquiri ſolent maximis impenſis, a Gallis præſertim, & „eruditioribus Italis. *Sæcula. IV. p. 171. ſq.*

„*Galeni*, qui cum *Hippocrate* Medicorum princeps celebratur, opera V. Tomis Græce Baſileæ ſunt edita 1538. Latine Venetiis 1625. in VII. Claſſes diſtincta. Artis philoſophicæ & eruditionis iura habere debent, etiam in rebus non „medicis. Pædiæ cauſſa legatur *Elogium Galeni* a *Labbæo* concinnatum. *Comment. de Script. p. 58.*

„NICANDRI, Medici & Poetæ, „*Theriaca* & *Alexipharmaca* in ſæpius laudata Stephanica editione & ad formæ „magnitudinem, typorumque nitorem „exacta comparent. *Theriaca* in Latinum carmen redacta prodierunt Antwerpiæ 1571. *Alexipharmaca Io. Gorræo* „interprete Pariſ. 1549. *Ibid. p. 39.*

„Medici Græci, TRALLIANVS ARETAEVS Cappadox, Latini *Scribonius* „*Largus*, *Cornelius Celſus*, continentur in „opere *Henrici Stephan.* 1567 cui titulus eſt: *Medi-*

„*Medicæ artis Principes poſt Hippocratem* Cap. XLVIII. De Medicina.
„*& Galenum*, 2. *Volum. Ibid. p.53.*

„ARETAEVM Græc. Lat. Augu-
„ſtæ edidit *Heniſchius* 1603. *Ibidem.*

„CASSII habentur *Problemata de*
„*Animalibus Sæc. IV. p. 85.*

„Ex illuſtribus Medicis ſuperſunt
„RVFI, Epheſii, qui Traiani & Hadria-
„ni temporibus vixit, Libri III. *de Appella-*
„*tionibus partium corporis humani*, quos
„*Iunius Paulus Craſſus*, Patauinus Pro-
„feſſor, Latine reddidit. *Ibid. p.171.*

„*Rufus*, Epheſius, inter Medicos
„veteres a *Stephano* editus. *Comm. de*
Script. p. 57.

„De SORANI, Epheſii, æqualis
„horum temporum, opere τῶν γυναικείων
„exiguum fragmentum ſupereſt. Scri-
„ptores τῶν γυναικείων collectim editi
„ſunt & Baſileæ & Venetiis. *Sæcula IV.*
p. 571.

„Medicos Sæculi IV. recenſuit *G. I.*
„*Voſſius* de Philoſophia c. 12. §. 25. in qui-
„bus ORIBASIVS Pergamenſis,
„AETIVS Amydenus, IVLIVS AV-
„SONIVS, VINDICIANVS, O-
„CTAVIVS HORATIANVS,
„MARCELLVS BVRDEGALEN-
„SIS, excellunt. *Sæcula IV. p. 379.*

§. 3.

In Latinis CELSVM habemus & „SCRI- CELSVS.

Cap.XLVIII De Medicina.

SCRIBONIVS.

SCRIBONIVM LARGVM, quem *Io. Rhodius* illuſtrauit.

„*Cornelius Celſus*, ſcriptor Latiniſſi„mus, vt non tantum ICti, ſed & Medici „gloriari poſſent, ſe habere eiusmodi au„ctorem, qui puriſſime ſcripſerit. Pol„licetur eundem *Io. Rhodius*. Alias ſæ„pius editus eſt: celebres autem ſunt edi„tiones Pariſienſis & Veneta. *Sæcula IV. p. 86.*

„*Scribonius Largus*, Medicus eruditiſſi„mus; de quo bene meruit nupera editio „*Io. Rhodii*, Viri & amici noſtri magni, ad„iectis accuratiſſimis & doctiſſimis notis; „ſicut is eſt in Medicina, nec non in Philo„logia & omni literatura verſatiſſimus; „cui optamus, vt vitam producat ad alia „quoque edenda. *Ibid. p. 85. ſq.*

§. 4.

SERENVS SAMMONICVS.

SERENVS SAMMONICVS nuperrime nouis curis *Keuchenii* eſt illuſtratus.

„*Q. Sereni Sammonici* carmen ſupereſt „*de Medicina*. *Sæcula IV. p. 278.*

„Videtur & his temporibus (Sæc. II.) „tribuendus CAELIVS AVRELIA„NVS, cuius extant libri V. *tardarum* „*paſſionum*, ac tres *celerum morborum*. *Ibid. p. 171.*

„AVICENNA cum interpretibus, „Venetiis 1523. Tomis V. *Comment. de Script. p. 92.*

ANIMADVERSIONES
IN
IO. HENR. BOECLERI
BIBLIOGRAPHIAM
CRITICAM
AB EDITORE ADIECTAE.

ANIMADVERSIONES IN BIBLIOGRAPHIAM BOECLERIANAM.

Animaduer-ſiones ad c. I.

CAP. I.

§. 3.

Locus *Liuii*, ad quem prouocat auctor, p. 2. paulo aliter habet, hunc in modum: *Quin opificum quoque vulgus & ſellularii, minime militiæ idoneum genus, exciti dicuntur.*

CAP. II.

§. 4.

Hephæſtion hic non Grammaticam, ſed p. 9. tantum Ἐγχειρίδιον περὶ μέτρων καὶ ποιημάτων ſcripſit, editum Venetiis 1526. itemque Pariſiis 1553, 4. cum Scholiis Græcis apud Adr. Turnebum. Eandem puto editionem eſſe, quæ in Bibliotheca Simlero-Friſiana *Guil. Morello* tribuitur. Latine edidit A. Boullet Pariſ. 1632, 8. Alia eiusdem *Hephæſtionis* opuſcula ſimilis fere argumenti recenſet *Suidas*.

Verba Noſtri de *Moſchopulo Bailletus* Iudiciorum T. III. n. 677. p. 129. de eius Lexico accepit, cum hic de opere Grammatico ſermo ſit. Ceterum quis fuerit ille *Chariſius*, expiſcari nondum potui; id enim nomen in MS. etiam corruptum erat.

Th-

Animaduerſiones ad c. 2. *Theodorus Gaza* non potuit dici *ſuperiore ſæculo*, id eſt XVIto vixiſſe, cum iam an. 1478. ad plures abierit.

§. 5.

p. 10. Scholia in *Apollonii* Argonautica ἀνωνύμως prodiiſſe Noſter ait, cum tamen in limine eorundem auctores diſerte prodantur *Theon*, *Sophocles*, & *Lucillius Tarrhæus*.

Tragicorum Scholia primus Venetiis edidiſſe *Paulus Stephanus* perperam dicitur, qui nunquam Venetiis, ſed Geneuæ officinam habuit. Edidit autem primus Venetiis ſola *AEſchyli* Scholia an. 1552, 8. *Franc. Robortellus* apud Gualterum Scotum: cuius induſtriam longe poſt ſe reliquit *Petrus Victorius* vulgatis iisdem Scholiis apud *Henr. Stephanum* an. 1557. 4. Poetas equidem Græcos a *Paulo Stephano* cum Scholiis Græcis forma 4. & absque iisdem forma 8. excuſos memorat *la Caille* in Hiſtoria Artis Typographicæ p. 182. quam tamen vtramque editionem ignorare ſe fatetur ingenue diligentiſſimus rerum etiam minutiſſimarum ad Stephanos pertinentium indagator *Mich. Maittaire* in Stephanorum Hiſtoria P. II. p. 537. Quam autem annotauit Cl. *Fabricius* editionem anni 1614. Geneuenſem, Bibl. Gr. L. II. c. 16. p. 583. num vna ex iſtis fuerit, difficile ſit coniicere, cum eam folii forma exiiſſe dicat V. Cl. neque vllam aut typographi, aut ſcholiorum mentionem addat. Edidit

didit autem Geneuæ *P. Stephanus* Gr. L. cum Scholiis in 4. *Euripidem* & *Sophoclem*, illum 1602. hunc 1603. vtrumque inſpectum *Michaeli Maittaire*, (etſi hunc omiſerit Cl. *Fabricius* Bibl. Gr. L. II. c. 17. p.605.) cum Scholia in *Euripidem* ab *Arſenio* collecta primum Venet. 1534. & emendatius Baſil. 1544. lucem aſpexiſſent; illa vero in *Sophoclem* Romæ 1518. & eodem anno Florentiæ. Animaduerſiones ad c.2.

Inedita in *AEſchylum* Scholia vnde allata fuerint in Sueciam, de eo non ſatis ſibi conſtat Noſter, ea nunc e Gallia, nunc ex Italia arceſſens. Cuſtodiuntur præterea in *Sophoclem* etiamnum Scholia nondum edita Ienæ, quorum editionem molitum eſſe V. Cl. *I. A. Boſium* teſtatur *Morhoſius* Polyhiſt. Lit. L. I. c. 7. § 44. p. m. 62. Ἀνεκδότοις in *Euripidem* ſcholiis vſus eſt beneficio *Galeſinii Caſaubonus*; & *Fuluius Vrſinus* Virgilii cum Græcis ſcriptoribus collati p. 336. fatetur eſſe penes ſe MSS. ſcholia perantiqua in *Euripidem*. De quibus theſauris reconditis beneuole me ſubmonuit pro ſingulari quo me complectitur amore Vir iuuenis erudititiſſimus & omnis literaturæ elegantioris, tum vero Græcæ in primis promus condus inſtructiſſimus *Georg. Fred. Thryllitius*, qui & ipſe complura in Oreſtem & Phœniſſas, aliqua etiam in Medeam habet inedita; quorum haud dubie copiam faciet eruditis in eruditiſſimo, quem dudum publico deſtinauit, de Scholiaſtis Græcorum Commentario,

Animaduerſiones ad c. 2. rio, opere diu ab harum literarum cultoribus deſiderato.

Pindari Scholiaſtes nimium contemnitur
p. 11. a Noſtro, in quo præter exſcriptorem *Bailletum* (Iudicior. T. II. P. II. n 274. p. 13.) vix quenquam habet conſentientem. Non ſane Cl. *Fabricium* B. Gr. L. II. c. 15. §. 4. vbi nominatim hunc locum perſtringit; neque etiam *Petrum Fabrum* Agoniſt. III, 9. cui eruditus præ ceteris Scholiaſtes vocatur.

§. 8.

Plane ἄτοπα ſunt & ἀσύςαλα, quæ hic de
p. 15. *Heinſio* traduntur, quem nemo vnquam plagii in *Nunneſium* inſimulauit. Exagitatur vero a *Salmaſio* in dicta præfatione propterea, quod *Franc. Nanſii* in *Simplicium*, minime autem quod *Nunneſii* in *Phrynichum* annotata pro ſuis ediderit; ſicuti obſeruatum etiam V. Cl. *Io. Alb. Fabro* (vti tum quidem dici maluit) in Decade Decadum n. 24. Hoc noſtri σφάλμα μνημονικὸν ſine vlteriori, vt ſolet, examine repetiit *Adr. Bailletus* Iudiciorum de eruditis T. III. §. 669. p. 118. ſq. caſtigatus ideo ab *AEgid. Menagio* Anti-Bailleti T. I. p. 173.

§. 9.

Suidam nomina auctorum, ex quibus ſua
p. 16. deſumſit ſuppreſſiſſe abſolute quidem dici non poteſt, cum in limine operis amplus eorum legatur catalogus ex quibus opus iſtud eſt conſtipatum: fatendum tamen eſt eum

non

non vbique auctores quorum loca ſuis inſeruit, laudare, & Scholiaſtis in primis veteribus tam ſtrenue vſum eſſe, vt integras eorum enarrationes deſcriberet: quæ doctorum virorum eſt querela apud *Thomaſium* de Plagio §. 550. p. 245. & *Th. Crenium* de Furibus librariis Diſſ. I. n. 102. p. 104. & Diſſ. II. §. 95. p. 67. Animaduerſiones ad c. 2.

Franciſco Porto, Cretenſi, perperam tribuitur editio *Suidæ*, quam curaſſe *AEmilium*, Franciſci F. recte alibi agnoſcit Noſter. Notatum id etiam ante nos Viro Celeberr. *Io. Mollero* Homonymoſcopiæ c. 7. §. 102. p. 712. p. 17.

§. 10.

Quæ de Theſauro vtriusque Linguæ *Vulcanii* dicuntur, quomodo ſint capienda, ſatis explicatur adiectis verbis ex Diſſert. de Lexicis Græcis. p. 18.

§. 11.

Henr. Stephani Theſaurus in V. Tomos diuiditur, etſi communiter IV. Voluminibus includatur. Ceterum non id voluit auctor, cum diceret, *poſtea* placuiſſe multis *Rob. Conſtantini* Lexicon, quaſi huius editio ſecuta demum fuerit opus Stephanicum, cum conſtet, illud an. 1562. hoc 1572. prodiiſſe: ſed poſt editum etiam Theſaurum, Lexicon illud in pretio fuiſſe. p. 19.

§. 13.

Democrates & *Demophilus* referendi ſunt infra ad Scriptores Ethicos & hic tantum ob ſchedularum confuſionem locum inuenerunt p. 21.

§. 14.

Animaduerſiones ad c. 2.

§. 14.

p. 22. Veterum Grammaticorum collectionem Gothofredianam Putſchiana poſteriorem in lucem prodiiſſe falſo aſſeritur, cum illa Geneuæ primum an. 1602, hæc Hanouiæ 1605. ſit excuſa. Sed repetita eſt, quod Noſtrum forte fefellit, editio *Dionyſii Gothofredi* Geneuæ 1622. priori quidem aliqua ex parte auctior, cui tamen longe cedit typi nitore.

§. 15.

p. 23. *Martianus Capella* male recentioribus cenſetur annumerandus, cum circa tempora Leonis Thracis Imp. i. e. Sæculo V. ſcripſerit.

§. 16.

Quid velit ſibi Auctor noſter, cum *Sanctii* Mineruam a *Scioppio* ſuppreſſam eſſe ait, ſane non capio; librum enim iſtum ab ipſo *Scioppio* cum obſeruationibus editum eſſe ſatis conſtat. Mitigare proinde conatus eſt aſſertum noſtri auctoris *Bailletus* Iudiciorum T. III. n. 665. p. 107. ſuppreſſionem libri in animo ſaltim habuiſſe *Scioppium* affirmans, quo nempe tutius eum exſcriberet. Sed & hoc gratis dici patet ex præfatione Grammaticæ Philoſophicæ (quo præſertim libello ſcrinia *Sanctii* expilaſſe nonnullis creditur) vbi Sanctianas Inſtitutiones ſua potiſſimum opera eruditis Romæ innotuiſſe præ ſe fert & gloriatur. Et qui potuiſſet in mentem venire huius facinoris *Scioppio*,

cum

cum Minerva iſta iam an. 1587. *Scioppio* vix- Animaduerſiones ad c. 2.
dum XI. annos nato Salmanticæ in publicum
emiſſa e manibus hominum eruditorum extorqueri omnino non potuerit? His tamen nihil obſtantibus, verbis noſtri nimium credulus *Th. Crenius*, *Scioppium* plagiariorum catalogo inſerere non dubitauit diſſ. I. de Furibus librariis n. 94. p. 100.

§. 19.

De *Vulcanii* Opere monui ſupra ad §. 10. p. 26.

CAP. III.

§. 3.

S*Yriani, Sopatri*, & *Marcellini* Commentarii in *Hermogenem*, ſicut &, quæ adduntur, reliquorum fragmenta, ſcripta ſunt tantum in Τέχνην περὶ ςάσεων ſ. Artem rhetoricam de ſtatibus controuerſiarum formandis: *Sturmius* autem libros IV. περὶ εὑρέσεων ſ. de inuentione oratoria latine vertit & prælectionibus illuſtrauit; quæ deinde diſcipulus eius *Io. Cocinus* Peſecenſis Bohemus Argent. 1570, 8. III. Vol. edidit, cum editio Pariſienſis 1530, 4 ſolam Artem rhetoricam Græce ſine commentariis exhibeat. *Franciſcus Portus*, qui etiam noſtro laudatur, omnia coniunxit, quamuis itidem abſque verſione & commentariis, Geneu. 1569, 8. ap. Io. Criſpinum, cum *Aphthonio* & *Longino*. Ceterum quis ſit *Gratianus* ille, qui copiam *Hermogenis* ſæpe commendat, fateor me neſcire. p. 35.

Andream Dudithium, Epiſcopum Quin-

Animaduerſiones ad c.3. que - Eccleſienſem celeberrimum triumque Imperatorum Conſiliarium, Noſter ſemel iterumque Anglum vocat, cum ſatis conſtet, eum Budæ in Hungaria, aut prope Budam eſſe natum.

§. 4.

p. 37. ſeq. Quam iterum iterumque laudat Noſter editio *Longini* Commeliniana, ea omnibus, quos vidi, auctoribus eſt ignota; pro qua voluit fortaſſe Tornæſianum laudare officinam, ex qua primum *Longinus* Gr. & Lat. prodiit 1612, 8. Neque vllibi memoratum legi, *Criſpinum* aliquem Notas in libellum *Longini* ſcripſiſſe; bene tamen memini, editum eum eſſe a Io. Criſpino, erudito apud Geneuenſes typographo an. 1569. cum *Franc. Porti* curis. Ceterum neſcio an ſatis mentem Noſtri exhauriant, quæ hinc inter Eruditorum iudicia de claris Rhetoribus retulit *Balth. Gibertus* T. I. p. 228. cum ait, auctorem noſtrum æquiparare *Longinum Dionyſio Halicarnaſſeo*; quandoquidem hic vterque omnibus etiam reliquis eiusdem argumenti ſcriptoribus præfertur.

p. 38. Zenobiam *Longini* vſam eſſe in Græcis inſtitutione ex *vita eius*, qua locutione ambigua vtitur Noſter, oſtendi nequit. *Longini* enim vita a nemine veterum eſt deſcripta; *Vopiſcus* autem huius rei in vita Zenobiæ non meminit, ſed in Aureliano c. 30.

§. 5.

p. 39. Credidit noſter, ſub *Demetrii Phalerei* nomi-

nomine, præter libellum περὶ ἑρμηνείας (quod quidam *de Interpretatione*, alii *de Elocutione*, vertûnt) alia quoque extare opuſcula Rhetorica. Eundem erravit errorem Cel. *Morhofius* Polyhiſt. Lit. L. VI. c. 1. p. m. 943. qui titulos quoque addit, *præcepta* nempe, *de membris & inciſis: de periodo eiusque partibus: de componendis epiſtolis*; & *de characteribus dicendi*; quæ ex interpretatione *M. Ant. Antimachi* Baſil. ap. Rob. Winter prodierint. Miratur hoc factum *Balth. Gibertus*, de quo modo diximus, T. I. p. 265. cum hæc eadem contineantur in libello de elocutione, neque aliud quid ſub huius *Demetrii* nomine extet; adductisque *Morhofii* verbis, inde firmiter probari poſſe contendit, eum, cum vidiſſe ſe hanc verſionem affirmet, nunquam ipſum *Demetrii* textum Græcum legiſſe. Quod iniquum ſane eſt de viro eruditiſſimo iudicium, qui nuſpiam ſe hanc verſionem vidiſſe, ſed tantum, extare eandem, dixit. Impoſuit autem Noſtro pariter, ſi quid iudico, atque *Morhofio*, *Geſnerus*, qui totidem verbis hanc verſionem, tanquam diſtinctum a libello de elocutione opus, recenſet; quam tamen excerpta tantum ex libello modo laudato continere, cum præceptis *Dionyſii Halicarnaſſei* de oratione panegyrica, nuptiali &c. edita, teſtatur Cl. *Fabricius* Bibl. Gr. L. IV. P. II. c. 31. p. 426. Apophthegmata autem, quæ in Bibliotheca Regis Chriſtianiſſimi extare perhibet, noſtroque *Demetrio* tribuit *Geſnerus*

Animaduerſiones ad c. 3.

Animaduerſiones ad c.3. *rus*, ad *Demetrium* potius *Halicarnaſſeum* referenda eſſe exiſtimauerim, quem *Zenobius* VI, 22. laudat: quamquam eius codicis apud alios, quod ſciam, non fiat mentio.

Quod primus libellum *περὶ ἑρμηνείας* ediderit *Victorius* Florent. ap. Iuntas 1552, 8. (non 1554.) repetitum cum eiusdem Comment. & Verſione ibidem 1562, f. nimis facile credidit Noſter *Caſelio*: extat enim idem libellus etiam inter Rhetores Græcos ab Aldo 1508, fol. editos. Recte autem neque primus in Germania editor fuiſſe *Caſelius* oſtenditur: prodierat enim iam antea Græce Argent. 1556, 8. & ex verſione, quam ſupra memoraui, *M. Ant. Antimachi*, Baſil. 1540, 4. ſiue is potius excerpta dedit, quam verſionem; & ibidem 1557, 8. Gr. & Lat. cum verſione & Notis *Staniſl. Ilouii*, qui & *Dionyſii Halicarn.* Opuſcula adiecta tranſtulit.

§. 6.

Theon, Sophiſta, non Venetiis, ſed Romæ eſt editus in 4. Baſileenſis autem editio a p. 40. *Camerario* 1541. curata non mere Græca eſt, ſed Latinam *Camerarii* verſionem in calce habet adiectam; quam *Dan. Heinſius* denuo recenſitam in editione ſua Lugd. Batauæ 1626, 8. ex aduerſo Græci textus collocari iuſſit.

Apſines non habetur in Excerptis Sophiſtarum & Rhetorum ab *Allatio* Romæ 1641, 8. editis, quamuis & *Hendreichius* ab *Allatio* euulgatum eſſe affirmet: extat vero ab *Aldo* (non

(non *Aldis*) inter Rhetores minores excuſus Venet. 1508.f. Animaduerſiones ad c.3.

Athanaſium Rhetorem Philoſophis potius inſerere debui, & quidem recentioribus, vt qui vixiſſe eodem tempore, quo liber eius prodiit, id eſt anno 1641. oſtenditur Viro Cl. *I. A. Fabricio* Bibl. Gr. L. IV. c. 28. p. 293.

Sopater, cuius habemus διαιρέσεις ζητημάτων, & Commentarium in *Hermogenem*, vtrumque opus ab *Aldo* editum, non creditur idem eſſe Cl. *Fabricio*(Bibl. Gr. L. IV. c. 31. p. 457)quem Conſtantinus M. occidit, ſed alius Sophiſta ducentis annis iunior.Syrum autem fuiſſe nuſpiam reperio; quare de *Cyro* Sophiſta ſermonem ibi Noſtro eſſe vix dubito, quem itidem *Aldus* edidit. A *Stephanis* autem neutrum ex his editum eſſe plane perſuaſum habeo, etſi ab *Almeloueenio* p. 45. *Henrico Stephano*, Rob. F. tribuatur Collectio aliqua Rhetorum Græcorum an. 1575, f. excuſa; eam enim inter fictitias refert *Mich. Maittaire* p.123.et ex collectione Oratorum Græcorum eodem anno impreſſa exſculptam exiſtimat.

§. 7.

Matth. Camerites rectius ab aliis *Camariota* vocatur, habeturque editus per *Hæſchelium* Aug. Vindel. 1595, 4.

§. 8.

Fallitur auctor cum *Boethii* in Topica Ciceronis libros VI. Græce conuerſos dicit;metaphraſis enim,aut potius ſcholia in *Boethium* p. 41.

Animaduerſiones ad c.3. Græca, Aug. Vindel. 1604. 8. a *Io. Wegelino* edita, non in hunc librum, ſed in libros III. priores *Boethii* de differentiis Topicis ſcripta ſunt.

§. 9.

Editio Pareana *Quintiliani* confundi videtur cum Pithœana. *Petr. Pithœus* enim primus edidit Declamationes IX. breuiores, quæ ad id tempus in MSS. latuerant, Pariſ. 1580, 8. & Heidelb. 1594, 8. adiectis *Calpurnii Flacci* excerptis minorum Rhetorum; etſi idem mendum infra etiam repetitum legatur.

p. 42. 44. p. 73.

§ 10.

Inter Rhetores Latinos perperam refertur *Terentianus Maurus*, qui Grammaticus eſt; pro quo *Fortunatianum* forte laudauit Auctor, eique comitem dedit *Marium Victorinum*. Collegit autem hos Rhetores non *Petrus Pithœus*, qui iam an. 1596. obierat, ſed frater eius *Franc. Pithœus*, ediditque Pariſ. 1599, 4. Editionem vero eorundem Geneuenſem prorſus ignoro, pro qua rectius in locis adiectis nominatur Baſileenſis, quæ apud Frobenium 1521, 4. prodiit.

p. 46.

§. 13.

Demoſthenem Geneuæ 1704. editum eſſe, in poſtrema demum editione libelli de Scriptoribus Græcis & Latinis adiectum eſt; pro quo antea legebatur: *Francof.* 1604, *qua editio optima eſt.* Mutationi forte anſam dedit, quod in quibusdam eiusdem editionis exempla-

p. 49.

emplaribus legatur: *Coloniæ Allobrogum* 1607. vbi typographus, cum vltimam deberet, facile ſecundam potuit permutare cifram, editorque, pro minus noto, notius ſubſtituere vrbis nomen. Animaduerſiones ad c. 3.

§. 14.

Iſocratis editionem apud Paulum Stephanum Geneuæ excuſam non vidiſſe ſe fatetur V. Cl. *I. A. Fabricius* Bibl. Gr. L. II. c. 26. p. 857. Vidit tamen *Mich. Maittaire*, vt patet ex Hiſtoria Stephanorum T. II. p. 62. vbi editionem ſecundam vocat; ex Geneuenſibus credo, vbi pater eius *Henr. Stephanus* eundem auctorem ediderat 1593, f. Diatribas autem *H. Stephani* in poſteriori editione omiſſas eſſe teſtatur idem l. c. T. I. P. II. p. § 32. p. 51.

§. 15.

Oratores hic laudati minores non omnes edidit *Gruterus*, ſed volumen tantum poſterius, vt recte in loco ſtatim ſubiecto tradit auctor ipſe. Prodiit autem volumen vtrumque Hanou. 1619, 8. non 1615, vt male excuſum in Bibl. Gr. Cl. *Fabricii* L. II. c. 26. p. 879. neque (quod additur ibidem) *Hieronymi Wolfii* eſt interpretatio Orationis primæ *Dinarchi*, ſed *Guil. Canteri*, reliquorum vero *Balduini Iſchani*, non *Iſchami*. p. 52.

§. 17.

Ariſtidis editionem neque Francofurtenſem Wechelii, neque Pariſienſem *Petauii* vſpiam relatam inuenio. Cl. *Fabricius* etiam Bibl. Gr. L. IV. P. II. c. 30 p. 392 nonniſi p. 53.

Animaduerſiones ad c.3. Florentinam Iuntæ 1517, Baſileenſem *Canteri* 1566, & eiusdem, quæ ap. Paul. Stephanum exiit, ἔκδοσιν memorat. Sed hæc poſtrema non 1608, vt ibidem poſt *Halleruordium* aſſeritur, neque Pariſiis prodiit, vt *Becmannus* & *Hydius* in Catalogis ſcribunt; cum ſatis conſtet, Paul. Stephanum Geneuæ Officinam aluiſſe, vbi ea 1604, 8. prodiit, vt *Maittaire* & alii conſtanter affirmant. Addit idem *Maittaire* etiam aliam P. Stephani anni 1611, quamuis aliena fide.

§. 18.

Themiſtii in *Ariſtotelem* Commentaria Venetiis quidem 1534, f. ſed non ab *Aldo* ſunt edita, qui rebus humanis dudum valedixerat. Orationes autem eius IIX Latine edidit *Hier. Donzellinus* Baſil. 1559, 8. XIV Græce *H. Stephanus* 1562, 8. XVI *Petauius* cum ſua verſione & notis Flexiæ 1613, 4. quas deinde repetiit Gr. & Lat. *P. Pantinus* Lugd. Bat. 1614, 8. cum ſuis notis. XX idem *Dionyſ. Petauius* cum verſione & notis Pariſ. 1618, 4. qui, cum poſtea plures conquiſiuiſſet & Latine conuertiſſet, dedit anſam *Io. Harduino* euulgandi Orationes *Themiſtii* XXXIII. cum ſua vnius orat. verſione & vberioribus *Petauii*, ſuisque notis Pariſ. 1684, f. *Georgius Remus* vero, I. V. D. & Prof. Altorfinus, ReipublicæqueNorimb. Conſiliarius, eiusdem λόγους βασιλικὰς ſex (non quinque tantum) emiſit Ambergæ 1605, 4.

p. 55.

§. 16.

§. 19.

Iuliani Opera non Græce ſolum, ſed adiecta verſione Latina, edidit *Car. Cantoclarus* Pariſ. 1583, 8. Neque ſolus ipſe omnia vertit, cum Miſopogon & Epiſtolæ *Petro Martinio*, Hymnus in Solem *Theod. Marcilio*, & Cæſares tantum induſtriæ *Cantoclari* debeantur. Ceterum longe auctiora dedit & denuo vertit, notisque inſtruxit *Dion. Petauius* Pariſ. 1630, 4. cuius etiam diligentiam ſuperauit Ill. *Spanhemius* pleniſſima editione Lipſienſi an. 1696, f. cui Tomus alter Obſeruationum Cel. Editoris accedere debuit; cum eius tamen morte ſpes iſta decollauit. Animaduerſiones ad c.3. p. 58.

§. 21.

Dio Chryſoſtomus non editus eſt ab *Iſ. Caſaubono*, neque verſione aut notis ab eodem illuſtratus; acceſſit tantum eius *Diatriba* editioni a *Fed. Morello* cum MSS. collatæ & adiecta *Th. Naogeorgi* verſione in lucem datæ Pariſ. 1604, f. præter quam, ibidem 1623, f. repetitam, non extare editionem Pariſienſem aliam, certum eſt. p. 60.

§. 22.

Polemonis Declamationes binas (nam plures non ſuperſunt) ante *Stephanum* ab *Aldo* editas eſſe Noſter tradit, quod vereor vt ad liquidum demonſtrari queat. Sane inter Rhetores ab *Aldo* editos nihil tale comparet. Binas autem iſtas Declamationes poſt *Stephanum* Gr. & Lat. euulgauit *Pet. Poſſinus* Toloſæ 1636, 8. p. 61.

Animaduerſiones ad c.3. p. 71.

§. 25.

Panegyricos XII. veterum nunquam edidit *Rigaltius*, tantum abeſt, vt primus eorum editor dici queat; etſi id quoque aſſerat Noſter in Comment. de Script. Græc. & Lat. p. 72. his verbis; „ *Nazarii* Panegyricus inter XII. Panegyriſtas ſæpius editus, a *Rigaltio* & *Grutero*. *Eumenii* Orationes in iisdem, vt & *Mamertinus*. Primus autem eosdem emiſit *B. Rhenanus* Baſil. 1520, 8. & poſt eum *Paulus Nauius* Venet. 1576, 8. *H. Stephanus* 1581, 12. & 1591, 12. cum Plinii epiſtolis; tum *P. Stephanus* 1599, 12. 1600, 4. 1605, 12. & 1611, 12. cum iisdem, & *Ianus Gruterus* Frf. 1607, 12. Pariſienſis autem editio, quæ Noſtro non probatur, neſcio an ſit eadem, quæ cum Notis variorum ibidem 1643, 12. II. Vol. prodiit.

§. 26.

p. 74. *Senecam* Rhetorem non memini me legere editum Pariſ. 1613. bene tamen 1619, f. cum variorum commentariis. *Gronouii* autem in *Senecam* curæ Lugd. B. 1649. & Amſt. 1658, 12. prodiere. *Schotti* Notas & Pariſina 1602. f. & Commeliniana 1604, f. habet, ſi *Nic. Antonio* fides Bibl. Hiſpan. Vet. T. I. p. 33. §. 152.

§. 27.

p. 78. Poſt *Aldum*, cuius collectio *Epiſtolarum diuerſorum Philoſophorum*, *Oratorum*, *Rhetorum &c.* Romæ 1499, 4. Græce prodiit, *Henr. Stephanus* etiam Epiſtolas Græcas, ſed

pau-

paucas tantum & ſelectas edidit in Syntagmate *Epiſtoliorum*, *Dialogorum*, *Oratiuncularum*, & *Poematiorum ex variis vtriusque linguæ ſcriptoribus*, Pariſ. 1577, 8. *Cuiacio* autem tribuitur vulgo earundem, quas *Aldus* ediderat, epiſtolarum verſio Latina, quæ cum iis prodiit ex Biblioth. Pithœana Geneu. 1606, f. quod editor *Pyrrhus Caldoræus*, in præfat. id fide amicorum, qui manum ſcripturamque *Cuiacii* probe norant, affirmat. Siue tamen hos fefellerit ſcripturæ ſimilitudo, ſiue aliorum interpretationes *Cuiacius* collegerit ſuaque manu deſcripſerit, verſionem ſaltem *Cuiacio* indignam, adeoque ab eo minime profectam eſſe, cenſuit *Barthius* Aduerſ. L. XL. c. 19. & poſt eum *I. F. Gronouius* in Elencho Antidiatribes Mercurii Frondatoris ad Statii Siluas p. 99. Ab ipſo autem *Cuiacio* editas eſſe has epiſtolas, quæ triginta amplius poſt mortem eius annis exierunt, nemo hactenus, quod ſciam, auſus eſt aſſerere. Animaduerſiones ad c. 3

Iſidori Peluſiota Epiſtolas primus cum verſione ſua edidit *Iac. Billius* Pariſ. 1585, f. quibus in ſua edit. Heidelb. 1605, f. librum quartum cum verſione, ſuasque notas adiu[illegible]it *Conr. Rittershuſius*. Quintum epiſtolas [illegible] complexum ſeorſum euulgauit Græce *Andr. Schottus*, Antvv. 1623. Latine Rom. 1624. Gr. & Lat. Frf. 1629, f. Pariſienſis editio, Noſtro laudata, exiit an. 1638, f.

§. 30.

Mureti editio Epiſtolarum *Symmachi* laudatur p. 86.

Animaduerſiones ad c.3. datur in Sæculis IV. l. c. quod cum veritati non ſit conſentaneum, editorum id tribuendum putaui negligentiæ, nomenque *Franc. Iureti* ſubſtitui, cuius notæ habentur in editione Pariſina 1584, 8 & auctiores ib. 1604, 4. Ceterum primum Epiſtolæ *Symmachi*, vt obiter id moneam, prodierunt Argentorati 1510, 4. Id quod meo, credo, indicio retulit in Supplementis Bibliothecæ ſuæ Latinæ V. Cl. *I. A. Fabricius:* nam eodem loco corrigere omiſit, quod de prima hac editione, oculis nimium fidens alienis, aſſeruerat Vir doctus, nempe auctorem epiſtolarum ibi *non levi errore cum Symmacho Boethii ſocero confundi*. Quamuis enim in Bibliotheca Geſneriana, per *Simlerum* & *Friſium* aucta, legatur, eum, *qui primus epiſtolas has Argentinæ edidit, in eo aberraſſe, quod eundem* (cum Symmacho Boethii ſocero) *eſſe ſcripſerit;* en tamen ipſa primi editoris ex præfatione verba: *Qui* (libellus epiſtolarum) *cum vulgo ad alium auctorem*, Boecii *ſocerum transferretur*, - - - - - *non ferendam exiſtimaui procacem illorum ignorantiam, ſed liberali iudicio prolem parenti ſuam reſtituens oſtendi, quam vana ſit eorum commentatio.* - - *Neque enim* Symmachus *ille*, Boecii *ſocer, qui anno Dni* 521. *a Theodorico occiſus eſt, vllam Valentiniano epiſtolam, niſi vel in cunis ſcripſiſſe potuit*. Liberandus itaque ab hac culpa editor, ſiue alius is ſit, ſiue idem, cuius impenſis Epiſtolæ *Symmachi* ab interitu ſunt liberatæ *Georgius Maxil-*

Maxillus alias *Vbelin*, I. V. D. & epiſcopalis curiæ Argentinenſis Signator. Animaduerſiones ad c. 4.

CAP. IV.

§. 6.

ORpheus, quantum ſcio, non editus eſt a *Vulcanio*, qui *Callimachi* tantum, *Moſchi* & *Bionis* emiſit Idyllia ex officina Plantin. Antvv. 1584, 12. *Callimachum* autem ante *Homerum* vixiſſe, nemo vnquam adſtruere eſt auſus: licet enim de tempore, quo vixit *Homerus*, non conueniat inter auctores, id tamen fatentur omnes, eum quingentis, aut quadringentis minimum annis *Callimachum* ætate anteceſſiſſe. Maluiſſem equidem *Linum* hic ſubſtituerere, & grauem iſtam hallucinationem tribuere ſcriptori, qui mentem Noſtri non ſit aſſecutus, cum is in Comment. de Scriptoribus Græcis & Latinis longe aliter de ætate *Callimachi* ſtatuat, eumque Homero ſeptingentis annis iuniorem faciat; niſi obſtarent, quæ ſtatim ſequuntur de editione *Vulcanii*, quæ contra fidem prioris editionis non fuerunt mutanda. Ceterum neſcio vbi laudarit Noſter editionem *Callimachi* Baſileenſem anni 1556; quod Cl. *Fabricius* tradit, loco enim a me adiecto memoratur annus 1557. quem non dubito Noſtrum ex *Bolduano* hauſiſſe. P. 94.

Muſæi editio Barthiana prodiit Ambergæ 1608, 8. cum eius verſione & notis. Poema

eius

Animaduer- eius de Hero & Leandro, vt id in tranſcurſu
ſiones ad c.4 moneam, præter *Scaligerum* Poet. L. V. p. 494. antiquum etiam credidit *Hier. Magius* Var. Lect. I. 8. contra ſentientibus, cum innumeris aliis, *Burtono* Hiſt. Gr. Linguæ p. 6. & *Fulu. Vrſino* Virgilii cum Græcis ſcriptoribus collati p. 101.

§. 7.

p. 96. Scholia in *Homerum*, quæ ſub *Didymi* nomine ambulant, minus emendate & valde interpolata ſunt edita à *Schreuelio* Lugd. Bat. & Amſt. 1656, 4. vt oſtenſum Cantabrigienſibus in editione Iliadis optima 1689, 4. Editionem vero eorundem ſcholiorum primam Venet. 1521, 8. debere nos *Aldo* Romano, quod aſſerit Cl. *Fabricius* Bibl. Gr. L. II. c. 3. p. 288. ægre mihi perſuadeo, cum eundem an. 1516. obiiſſe ipſe fateatur Vir doctiſſimus Bibl. Lat. L. IV. c. 14. p. 889.

Scholiorum *Euſtathii* editio Veneta ſine dubio fictitia eſt, non exſtat enim eorundem ἔκδοσις præter Romanam V. Tomis an. 1542 - 1550, f. & Baſileenſem Frobenianam 1560, f. 12. Vol. Latine etiam conuerſa dicuntur per *Vincentium Marinerum* a *Nic. Antonio* in Bibl. Hiſpan. itemque per *Octauium Ferrarium* a nupero Operum eius editore Cl. *Io. Fabricio* T. II. in fine, inter affecta *Ferrarii*. Sed nihil horum hactenus editum eſt. Sperare tamen nos iubet verſionem Latinam *Caperonierius*, Theologus Gallus, in ſua *Euſtathii* editione ad Codices Regios emendanda

&

& obſeruationibus illuſtranda, de qua egi in Relationibus vernaculis de libris nouis P. III. p. 328. ſeq. Codicem autem Commentariorum *Euſtathii* in Odyſſeam ipſius auctoris manu ſcriptum cuſtodiri Venetiis in Bibliotheca D. Marci tradit *Lomeierus* de Bibliothecis c. 10. p.m. 190. teſtes tamen minus probatæ fidei *Bolduanum* & *Draudium* laudans; ſed ego neque in *Draudii* Bibliotheca Claſſica aliquid eius generis inuenio, & *Tomaſini* librum de Bibliothecis Venetis MStis, cui tutius creditur, non habeo ad manus. Video autem in Cl. *Fabricii* Bibl. Gr. L. II. c. 3. §. 13. laudari ab eo p. 39. Iliadem cum ſcholiis Græcis ibidem aſſeruatam, qui codex forte errori anſam præbuiſſe potuit. Denique iuuabit & hoc addere, ſcholia illa vetuſta quantiuis pretii, quorum ſpecimen a *Io. Caſelio* ex Codice *P. Victorii* Florentiæ exſcriptum & a *Conr. Horneio* Helmſt. 1620, 8. editum ingens totius operis deſiderium apud viros doctos excitauit, integra quoad XVI. priores Iliadis libros ſeruari in Codice Bibliothecæ noſtræ Paulinæ, vti vtrumque librum inter ſe contendentibus patet. Animaduerſiones ad c. 4.

§. 9.

Apollonio verſionem Latinam non adiecit *H. Stephanus*, vt recte monitum in loco mox ſubiuncto. p. 102.

§. 10.

Apollinarium neque a *Rob. Stephano*, neque Francofurti editum eſſe inuenio; editio p. 105.

autem

Animaduerſiones ad c.4. autem Pariſienſis Græca 1552, 8. ap. Adr. Turnebum prodiit; Græco-Latina cum verſione *Frid. Sylburgii* Heidelb. ap. Commelin. 1596.

Conſtantinus Manaſſes, qui Synopſin hiſtoricam verſibus politicis concinnauit, vix ante annos 500. non 700, vixerat, cum auctor noſter hæc ſcriberet. Rectius ætatem eius definit Noſter in Comment. de Scriptoribus; qui locus relatus a me eſt infra in Hiſtoriæ vniuerſalis ſcriptoribus Græcis.

Ge. Piſida Hexæmeron baſileæ editum videre me non memini. Edidit autem *Fed. Morellus* e bibliotheca Io. Sanctandreani Canonic. Pariſienſis Gr. & Lat. 1584. Commelinus item 1596, 8. ne de Bibliothecis Patrum, quibus plerisque inſertum eſt, dicam.

In *Nonni* Dionyſiaca edidit animaduerſiones *Cunæus* Lugd. Bat. 1610, 8. ap. Elzeuir. quæ adiunctæ deinde ſunt editioni Hanouienſi eod. anno: in qua comparent etiam, ſi *Halleruordio* fides, *Ger. Falckenburgii* coniecturæ & Var. Lect. antea cum textu Græco e bibl. Io. Sambuci producto ed. Antw. 1569, 4. & *Eilh. Lubini* verſio Hanou. 1605, 4. cum auctore vulgata, item *Dan. Heinſii* diſſertatio de hoc opere. Paraphraſis autem in Iohannem, nunquam a *Cunæo* edita, prodiit Græce Venet. ap. Aldum 1501. Hagenoæ 1527. Frf. 1541, 8. Gr. & Lat. per *Chriſtoph. Hegendorphinum* Pariſ. 1542. per *Martin. Iuuenem* ibid. 1556. & Colon. 1588. Cum Verſione & Notis

Io.

Io. Bordati ibid. 1561. & Colon. 1566. Cum Interpretat. *Erharti Hedeneccii* Baſil. 1577. & 1598, 8. cum *Fr. Nanſii* Notis Lugd. Bat. ap. Rapheleng. 1589, 8 qui & Curas ſecundas in Nonnum ib. 1593, 8. addidit, quæ non facile reperiuntur. Cum *Fr. Sylburgii* Notis Heidelb. 1598, 8. Lipſ. 1618, 8. 1629, 8. Emendata, ſuppleta, ac Notis inſtructa a *Nic. Abramio* S. I. Pariſ. 1623, 8. Cum Ariſtarcho *Dan. Heinſii* Lugd. Bat. 1627, 8. & in Bibliothecis Patrum Pariſienſi & Colonienſi. Animaduerſiones ad c. 4

Phile neutiquam fœmina fuit, quod vel prænomen eius *Emanuel* oſtendit: neque Iambos eius edidit *Camerarius*, ſed ex illius an. 1574. defuncti ſchedis *Ge. Berſmannus* typo ſplendido apud Erneſt. Vœgelinum Lipſ. 1575, 4. quæ editio repetita Heidelb. 1596, 8.

§. 12.

AEſchylum non edidit *Rob.* ſed *Henr. Stephanus* cum ſuis *Victoriique* curis, Græcisque ſcholiis 1557, 4. Geneuenſem illam puto indigitari, qua Tragicos, Comicos, Lyricos, Epigrammatariosque Græcos coniunxit *Iac. Lectius* 1614. f. Lugdunenſem autem video a nemine laudari. p. 109.

Euſtathius Scholiaſten *AEſchyli* in Commentariis ſuis in *Homerum* non commemorat, vt vel ex Indice Auctorum *Euſtathio* laudatorum, quem Cl. *Fabricius* ſuppeditauit, diſci poteſt: prouocat is tamen ad *Sophoclis* p. 114.

 ὑπο-

Animaduerſiones ad c.4 ὑπομνημάτιςάς, quod forte in errorem induxit Noſtrum.

Brodæus Ariſtophanem non emiſit, quare credo *Odoardum Biſetum* forte in animo habuiſſe Noſtrum, cuius induſtriæ debemus Scholia in vniuerſas, quæ extant, Comici Fabulas, vulgata in edit. Geneuenſi 1607, fol. *Nicodemus* autem *Friſchlinus* Gr. & Lat. edidit quinque tantum *Ariſtopharis* Comœdias Francof. 1586, 1597. & 1628, 8.

§. 15.

p. 112. De Scholiaſte *Pindari* aliis non idem videri quod Noſtro, notaui ſupra ad c. 2. §. 5.

§. 17.

p. 115. Quod *Stobæum* ediderit *Henr. Stephanus*, valde equidem dubito, cum nullibi eius rei mentio iniiciatur in Stephanorum vitis.

§. 19.

p. 117. De *Plauto* qua nam re bene meruerit *Ianus Lernutius*, fateor mignorare.

§. 20

p. 120. De ſuo *Terentio Bœclerus* ipſe ſcribit in Epiſt. Dedic. Comment. in Tacitum præmiſſa: *Si famæ voluiſſem velificari, non alia ſcribendi conſuetudine vſus eſſem hactenus, quam cuius in Terentium ſpecimen molitus ſum: Viris ſine controuerſia eruditis nulloque liuore abreptis ex vario terrarum cardine, ſi hoc modeſtia non inuita fateri licet, vltro applaudentibus.*

§. 21

§. 21.

Animaduerſiones adc. 4. p. 121.

Nihil hucusque in *Phædrum*, neque a *Dou-ſæ*, neque a *Scriuerii* manu, vidi.

§. 24.

p. 124.

Quæ de Faſtis Ouidianis Pariſiis cum notis variorum editis dicuntur, vereor vt idoneo aliquo teſte probari queant. Ceterum poſſem hic de aliis Poetæ editionibus vulgo non cognitis dicere, de quibus, vt & de reliquorum auctorum Latinorum plerorumque, antiquiſſimis præſertim, obſeruata non pauca habeo; ſed neque id huius loci, neque mei nunc otii eſt. Id vnum hic commemorare liceat, editionem Romanam anni 1471, f. quam primam ego credo, ſtatim repetitam eſſe Auguſtæ per Guntherum Zainer ex Reutlingen progenitum (vt additur ibidem) anno eodem 1471, fol. & in hac quidem omnia *Ouidii* pœmata haberi. Vidi etiam Vicentinam anni 1480, f. cui ad calcem hæc verba literis quadratis ſunt adiecta: *Barnabas Celſanus, Vicentinus. Habes humaniſſime lector, Opera P. Ouidii a nobis, quam accuratiſſime potuimus, emendata, nec minus diligenter ab Hermanno Leuilapide Vicentiæ impreſſa M. CCCC LXXX. pridie Idus Aug. feliciter.* Plures alias ſub tempora naſcentis typographiæ impreſſas lubens prætereo.

§. 27.

p. 131.

Val. Flacci editiones, tum eam, quæ *Vulcanii*, tum quæ *H. Stephani* cura prodiiſſe

Animaduerſiones ad c.4. iſſe dicitur, fictitias pronunciare non dubito.

Silium Italicum a *Modio*, *Douſaque* editum eſſe valde dubito, quamuis non ignorem, quæ in hunc poetam ſcripſit *Modius* in Lectionibus ſuis nouantiquis. Pro *Douſa* autem ſubſtituendum puto *Claud. Dauſquium*, cuius editio Pariſ. 1618, 4. emiſſa hactenus eſt optima, quamuis multa etiam in ea deſideret *Caſp. Barthius* Aduerſ. MS. L. CLXIX. c. 17. De patria *Silii* erudite inquirit *Nic. Antonius* Bibl. Hiſp. Vet. T, I. L. I. c. 18. remque tandem liquido determinari non poſſe fatetur. Auctoribus quos in vtramque partem magno numero adducit, poſſunt addi *Catanæus* ad Plin. L. VIII. Ep. 7. pro Italica Pelignorum, & *Proſper Mandoſius* in Bibl. Rom. Cent. III. n. 2. p. 148. Romæ natum atque educatum pronuncians.

§. 28.

p. 134. ſeq. *Caſp. Barthius* editioni ſuæ Pœtarum Venaticorum & Bucolicorum Hanou. 1613, 8. excuſæ, addere non potuit Notas *Iani Vlitii*, quæ 30. fere annis poſt eam, Lugd. Bat. 1645, 12. prodierunt, & *Barthium* tam acriter ſæpe perſtringunt, vt *Matthæus Lagus* defenſionem eius aduerſus *Vlitium* ſuſceperit ſingulari Diſſertatiuncula Lipſ. 1659, 4. edita.

§. 30.

p. 137. *Petrus Apollonius Collatius*, Presbyter No-

Nouarienſis videtur antiquis accenſeri a noſtro auctore, ſicut fecerunt etiam Collectores Bibl. Patrum aliique viri docti, cum tamen ipſe Poema ſuum ediderit Mediolani 1481. adeoque ad Sæc. XV. ſit referendus. Animaduerſiones ad c. 4

§. 31.

Scholiaſtes *Perſii Cornutus* eſſe cenſetur aliis, aliis *Helenius Acron*; aliis denique *Probus*; ſed quæ hodie habemus Scholia ex diuerſis collecta ſunt. Qua de re videndus Cl. *Fabricius* Bibl. Lat. L. II. c. 12. p. 394. & in Supplementis ad eum locum p. 181. Erudite eadem emendauit *Barthius* in Aduerſariis *ἀνεκδότοις* L. CLI. c. 21. 22. & L. CLII. c. 2. Pariſienſem autem editionem aliquam cura *Io. Britannici*, Brixiani, prodiiſſe, non ſit mihi veriſimile, etſi in ed. Veneta 1491. epiſtola eius dedicatoria ad Senatum Populumque Brixianum legatur, qua is Commentarios hos in *Perſium*, quem publice prælegerat, primitias ſtudiorum ſuorum vocat, & Pariſienſis anni 1523. f. cum *Britannici* & aliorum notis ab eo tempore non adeo ſit remota. Sane a Cl. *Fabricio*, qui eam diligentius recenſet in Supplem. Bibl. Lat. p. 182. non video etiam memorari veterem Scholiaſten, qui eius primum meminit ad editionem Auguſtanam 1544. f. Vita *Perſii Suetonio Tranquillo* tribui ſolet.

§. 35.

Quæ de *Lambino* dicuntur, ad *Martialem* p. 144.

 tra-

Animaduerſiones ad c. 5. trahenda non ſunt, quod is *Martialem* non ediderit; quamquam veriſſimum ſit id iudicium, & aliorum quoque virorum doctorum calculo probatum. Credo igitur ab auctore *Lambinum* ſimul cum *Radero* fuiſſe reprehenſum, alterius vero nomen excidiſſe.

CAP. V.

§. 2.

p. 150. *Dacium*, Mediolanenſem Epiſcopum, perperam hic cum *Dacio* ſ. *Hydatio* Lemicenſi confundi, oſtendi nuper in Hiſtoria Librorum vernacula P. I. p. 135.

§. 5.

p. 154. *Hipparchus* & *Achiles Tatius*, Scholiaſtes vterque *Arati*, qui habentur in *Vranologio Petauii*, quod ipſe auctarium operis de Doctrina Temporum vocat luculentiſſimum, chronologi ſane dici non poſſunt. Forte Aſtrologos dixerat Noſter.

§. 6.

p. 156. *Caluiſius* vidiſſe multa ante *Scaligerum* cenſetur, cum tamen *Scaligeri* diſcipulum ſe ipſe profiteatur *Caluiſius* in Iſagoge ad Opus Chronologicum.

§. 13.

p. 159. *P. Bertius* in *Theatro Geographiæ veteris* neminem Græcum, præter *Ptolemæum*

emiſit;

emiſit; Latinos tamen eidem adiunxit, *Antonini* puta Itinerarium, libellum Prouinciarum Rom. Itinerarium a Burdigala ad Hieroſolymam, & alia. Prodiit autem opus Geographicum primum Græce Baſil. 1553, 4. non 1535. quo anno Tetrabiblos tantum cum Centiloquio ibidem Græce exiit in 8. De *Porphyrii* autem in *σύνταξιν Ptolemæi* ſcholiis quæ tradit noſter, de eiusdem, ſiue *Antiochi* in Quadripartitum ſ. *τετράβιβλον. σύνταξιν μεγάλην* Iſagoge capienda ſunt, quæ cum *Demophili* in eundem librum ſcholiis prodiit Baſil. Gr. & Lat. 1559, f. Animaduerſiones ad c. 5.

Strabonis Epitome ab *Hier. Gemuſæo* Latine verſa prodiit cum *Dom. Marii Nigri* Geographiæ libris XI. Baſil. 1557, f. ſed ſine textu Græco, quem ibidem ediderat *Gelenius* iam an. 1533, 4.

§. 14.

Arriani Periplum vtrumq; quem vt vnum idemque opus laudat Noſter, edidit *Stuckius* Lugd. 1577, f. Baſileenſis autem anni 1533. editio in 4. Græca tantum eſt, & *Sigiſm. Gelenio* debetur. p. 116

§. 15.

Stephanus Byzantinus nunquam prodiit Auguſtæ Vindelic. edididit tamen ibidem minores Geographos *Dau. Hæſchelius*; quare de iis hoc pariter, & quæ ſequuntur

de annotatis Hœſchelianis, capio. Latinam *Stephani* verſionem, quam multi fuerant moliti, ac forte perfecerant etiam quidam, dedit tandem. *Thomas de Pinedo* Amſt. 1678, f. aliamque *Abr. Berckelius* Lugd. Bat. 1688, f.

Animaduerſiones ad c. 5.

p. 162. Anonymi *Deſcriptio Orbis* Græce quidem & Latine lucem vidit Geneuæ 1628, 4. ſed vtrumque ex verſione. Latina quidem profluxit ex Græco textu dudum deperdito, & ex hac demum interpretatio, quæ additur, Græca: quam ab editore *Gothofredo* eſſe, etſi credant eruditi, affirmauit tamen mihi vir doctus, argumentis ſe non leuibus aliquando ad oculum demonſtraturum eandem cuidam in Occidente Sæc. IIX. vel IX. monacho eſſe tribuendam. Ceterum editor ille non fuit *Dionyſius Gothofredus*, quod Cl. *Fabricio* traditum in Indice Bibl. Lat. vt qui anno iam 1622. rebus humanis exemtus eſt; ſed *Iacobus*, *Dionyſii* filius, ad quem rectius refert idem Vir Clariſſ. Bibl. Gr. L. IV. c. 2. §. 17.

§. 17.

p. 163. *Auieni* carmen Geographicum Theſauro Temporum inſertum eſſe Noſter ait, nominatim propterea reprehenſus a Cl. *Fabricio* Bibl. Lat. L. III. c. 11. §. 3. Sed neque *Sigonii* editionem laudari vſpiam video, quare *P. Pithoei* nomen ibi ſubſtituendum exiſtimo.

p. 164. *Rutilii Itinerarium* edidiſſe *Sigonium* vix credo; *Panuinium* forte voluit, qui tamen

men non in f. ſed in 8. emiſit cum Comment. Animaduerſionis de Ciuitate Romana, Venet. 1558. Animaduerſiones ad c. 5

§. 18.

Vibium Sequeſtrem, quod ſciam, non edidit *H. Stephanus*, neque ſeorſum, neque in Collectione Geographorum, *Dionyſii Alex. Pomp. Mela, AEthici, & Solini*, 1577, 4. excuſa.

§. 24.

Io. Laurenbergii Gracia a *Sam. Pufendorfio* Amſt. 1661, 4. edita & T. IV. Theſauri Antiquit. Gronouiani repetita, non integra, ſed ex parte tantum ad nos peruenit. Qua de re *Io. Conr. Dietaricus* in Lexilogia Heſiodea p. 380. „Græciam, inquit, deſcripſit ingenti tractatu *Io. Laurenbergius*: ſed hæc „Græcia fuit τριτάλαινα. A piratis enim „Duinkerkenſibus ingenti cum damno rei „litterariæ direpta & dilacerata fuit„ p. 168.

CAP. VI.

§. 5.

Diodorus Siculus cum *Rhodomanni* verſione prodiit, non Francofurti, ſed Hanouiæ 1604, f. vt ipſe Noſter agnoſcit loco infra addito. p. 178.

§. 11.

Mich. Glycæ Annales prodierunt equidem an. 1572, 8. ſed Baſileæ ex interpretatione *Io. Leunclauii*, quam cum p. 186.

 Græco

Animaduerſiones ad c.6 Græco textu coniunxit in editione Pariſienſi 1660, f. *Phil. Labbeus*. Ingolſtadii autem binas *Glycæ* diſputationes Theologicas an. 1604 edidit *Iac. Gretſerus*.

Quod de *Theophane* dicit Noſter, eum Latine exhiberi a *Paulo Diacono* in *Hiſtoria Miſcella*, id quidem non vsquequaque verum eſt. Res ita ſe habet: *Anaſtaſius*, Bibliothecarius, ex *Georgio Syncello* & *Theophane* præcipue Hiſtoriam ſuam Eccleſiaſticam hauſit, vt ipſe fatetur in Præfatione. Hanc itaque totam fere in Hiſtoriæ miſcellæ libros poſtremos tranſtulit, non *Paulus Diaconus*, ſed continuator eius *Landulphus Sagax*. Græco-Latina *Theophanis* editio Pariſienſis cum verſione & notis *Iac. Goari*, Animaduerſionibusque *Fr. Combefiſii* prodiit 1655, f.

p. 187.

§. 27.

De *Thuano* longe alia ex Bibliographia hac adducit verba *Io. Frid. Reinhardus* in Theatro Prudentiæ elegantioris ex Iuſti Lipſii Politicis p. 397. lit. ggg. ſed magnopere fallitur vir diligentiſſimus, ſecutus, vt credo, *Kœnigium*, qui in Bibl. Vet. & Noua ad verba iſta Bibliothecam Polit. Curioſam laudat, cui ſuccinit etiam *Th. Pope Blount* in Cenſura Auctorum p. 894. Laudari autem debebat Bibliotheca Politica Contracta Bibliographiæ Bœclerianæ ſubiuncta & a *Ge. Schubarto* emendatius auctiusque ſub titulo Diſſ. de Prudentia ciuili comparanda, vna cum altera,

p. 196

ra de comparanda Eloquentia ciuili Ienæ 1677. emiſſa, perque *Tb. Crenium* inter Tractatus de Philologia an. 1696, 4. Lugd. Bat. adiectis notulis quibusdam repetita; ubi §. 38. (in locupletiori autem editione §. 37.) verba iſta de *Thuano* leguntur. Animaduerſiones ad c.6

Virum illum *ſane elegantem*, cui in animo fuerit *Thuanum* continuare, ipſum *Bœclerum* eſſe, qua veritatis ſpecie aſſerat nuperus Gryphiani Apparatus de ſcriptoribus Hiſtoriam ſæc. XVII. illuſtrantibus editor p. 14. ipſe viderit. p.203.

CAP. VII.

§. 2.

Euſebius cum reliquis Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Scriptoribus Græcis non ab *Henrico*, ſed a *Rob. Stephano* editus eſt Pariſ. 1544, f. vt rectius infra traditur. p.207.

§. 3.

Theodori Lectoris Collectanea non Auguſtæ Vindelic. ſed Coloniæ Allobrogum i.e. Geneuæ 1612, f. & prius apud *Robertum*, non *Henr. Stephanum*, Pariſ. 1544, f. inter Scriptores Hiſt. Eccl. reliquos prodiit. Nihil autem eius habetur int Scriptores Hiſtoriæ Conſtantinopolitanæ. p. 208.

CAP.

Animaduerſiones ad c.8.

CAP. VIII.

§. 1.

p. 222. *Ioſephum* edidit *Gelenius* Baſileæ 1551, f. & deinde aliquoties. Geneuenſes autem editiones an. 1595. & 1611. demum prodiere, adeoque non poſſunt a *Gelenio* eſſe, qui an. 1554. obiit.

CAP. IX.

§. 2.

p. 230. *Henr. Stephani Apologia pro Herodoto*, ſerio, & Latino ſermone ſcripta, ipſisque *Herodoti* editionibus adiecta, confundenda non eſt cum *Præparatione ad Apologiam Herodoti*, ſcripto ſatyrico, ab eodem *Stephano* Gallice 1566,8. edito.

§. 7.

p. 238. *Pauſaniam* nunquam edidit *Henr. Stephanus*; prima autem Græco-Latina editio prodiit Francof. 1583, f. ap. Wechelios, cura *Frid. Sylburgii*, quæ nitidior longe & emendatior eſt altera Hanouienſi anni 1613, f. *Kuhnii* editionem perſtringit, *Romulique Amaſæi* verſionem toties recudi indignatur *Iac. Perizonius*, nuper cum ingenti rei literariæ iactura extinctus, in Notis ad *Ælianum* p. 792. *Petri Fabri, Petri Loyerii, Camerarii*, *Bourdelotii* in *Pauſaniam* curas apud ſe habet, earumque editione propediem, vt ſpes eſt, eruditos ſibi obſtringet Vir Celeberr. *H. L. Schurzfleiſchius.*

CAP.

CAP. X.

Animaduer. ad c. 10. p. 251.

§. 2.

Omnia *Dionyſii Halicarnaſſenſis* edidit *Robert. Stephanus*, non *Henricus*, Pariſ. 1546, f. Græce tantum. Extare tamen etiam Antiquitatum editionem Latinam Geneuenſem *AEm. Porto* interprete, quæ annum quidem non habeat additum, epiſtolam tamen anno 1588. ſcriptam, inter libros *Henr. Stephani*, teſtatur *Mich. Maittaire* in Hiſtoria Stephanorum Tom. II. p. 46. vbi hunc eius eſſe titulum ait: *Dionyſii Halicarnaſſenſis Antiquitatum Romanarum libri XI. ab AEm. Porto Latine redditi & notis illuſtrati. Henrici Stephani operæ variæ & Iſ. Caſauboni Animaduerſiones. Excudebat Euſtachius Vignon ſibi & Henr. Stephano.*

Appiani editionem Aldinam non vidi, neque credo extare. *P. Colomeſius* in Catalogo MStorum Iſ Voſſii, cod. Gr. 211. hæc notat: *Appiani Illyrica ab Hæſchelio edita cum excerptis de legatt. quod viri docti neſciuere.* His verbis tangit *Alex. Tollium*, qui in nouiſſima *Appiani* editione horum Illyricorum, vnum tantum folium, *Stephanum* ſecutus, Græce dedit. Sed falſus eſt *Colomeſius*, quando ea iunctim edita eſſe cum excerptis de legationibus tradit; ſeparatim enim ea *Hæſchelius* Aug. Vindel. 1599, 4. tribus plagulis emiſit. p. 252.

§. 3.

Dionem Caſſium Rob. Stephanus Græce tan-

Animaduer. ſionesadc.10 tantum edidit Pariſ. 1548, f. *Henr. Stephanus* autem Gr. Lat. Geneuæ 1592. f. Ne tamen quid diſſimulem fateor mendum irrepſiſſe p. 253. lin. 20. legique debere: *Græc. Lat. Henr. Stephanus edidit. Et ex Wechel. officina in fol.* Sed p. 254. falſo aſſeritur, Henr. Stephanum Græce ſolum edidiſſe *Dionem.*

Xiphilinum Græce edidit *Rob. Stephanus*
p. 255. 1551, 4. apud quem eodem anno eademque forma exiit quoque Interpretatio *Guil. Blanci. Henr. Stephani* autem editio Græco-Latina lucem vidit 1592, f. non 1552, 4. vt traditum Viro Celeberr. *Io. A. Fabricio* Bibl. Gr. L. IV. c. 10. p. 327. cum *Henr. Stephanus* nihil ante an. 1554. emiſerit. Sed facile patet, errorem ex editione *Rob. Stephani*, de qua dixi, non recte inſpecta profluxiſſe.

§. 4.

Bæcleri in *Henr. Stephanum* cenſura pro-
p. 256. batur etiam *Ant. Borremanſio*, qui c. 11. Var. Lect. p. 120. ſeq. ita ſcribit: „Tres maxime „laudantur (ſcriptorum Græcorum inter„pretes) *Sigiſm. Gelenius*, *Guil. Xylander*, „& *Fredericus Sylburgius.* Hos tamen „omnes anteit *Angelus Politianus*, qui *He„rodianum* optimum ſcriptorem optime „ac ſupra quam dici poteſt eleganter „transtulit. Non ignoro *H. Stephanum* „multa in *Politiano* reprehendiſſe: ſed id „minus ex merito tanto interpreti acci„diſſe luculenter oſtendit *I. H. Bæclerus*,

cui

„cui res literaria, vt plurimum debet, ita „quoque plurimum vult debere. Non „plane aberraſſe a vero Vir hic Clariſſi„mus cenſendus eſt, cum ait, *Henricum* „*Stephanum* tum alibi, tum in illa in *Poli*„*tianum* cenſura præſertim prodidiſſe, ſe „minus Latine quam Græce eruditum. „Certe *Stephanum* multum in literis po„tuiſſe, tot ipſius monumenta teſtantur, „quot nulli ferme poſt ſe reliquerunt. „Verum enimuero non raro in id vitium „incurrit, quod *Horatius* his verbis „notat: Animaduerſiones ad c. 10

„*Quum tua peruideas oculis male lip-*
pus inunctis,
„*Cur in amicorum vitiis tam cernis*
acutum,
„*Quam aut aquila, aut ſerpens Epi-*
daurius?

„Hoc credo occaſionem dediſſe *Ioſ. Sca*„*ligero* Scaligeranis primis p. 55. ita, quam„quam paulo durius ſcribendi: *Lexicon* „*Erotiani exſtat Geneuæ apud Henricum* „*Stephanum, apud quem inuenias aucto*„*res mire deprauatos, quippe qui φιλαυ*„*τίᾳ laborans temere quicquid diſplicet im*„*mutat & corrumpit.* Male itaque vir „doctiſſimus iſtam *Politiani* verſionem, „cui ſimilem hactenus in nullo ſcriptore „habemus, tot caſtigationibus non neceſ„ſariis in ordinem redigere conatus eſt. Hæc *Borremanſius*.

Ex

Animaduerſiones ad c. 10.

p. 258. Ex præfatione *Bœcleri* in *Herodianum* video alia verba proferri a Cel. *Hanckio* de Scriptoribus Rerum Rom. L. I. P. I. c. 21. Ego poſtrema tantum vſus ſum editione Bœcleriana, in qua iſta non comparent. Sunt autem verba ſequentia: „Quodſi quis vtrum„que velit comparare, *Dio* ſane amplitu„dine argumenti, copia expoſitionis, fre„quentia pragmaticæ informationis præ„cellere videbitur; ſed ſtili terſiſſima & „temperatiſſima venuſtas, *οἰκονομίας* hi„ſtoricæ concinnitas, ſententiarum op„portunitas & elegantia, iudicii grauitas „& æquabilitas, compoſitionis vniuerſæ „competentia in *Herodiano* longe lateque „eminebit.„ Et ibidem poſt quædam: „Quod nonnulli in rebus Alexandri & „Maximini fidem eius ſuſpectant, non „magnis id videntur de cauſſis facere, ſicut „in notis oſtendimus.„

§. 5.

p. 260. *Zoſimus* omnino integer a *Frid. Sylburgio* eſt editus, is enim non modo libros poſteriores III. aut V. vt Noſter aſſerit, ſed libros VI. integros ſuis Hiſtoriæ Romanæ ſcriptoribus Græcis minoribus Francof. 1590, f. inſeruit.

§. 9.

p. 274. *Velleium* a *Gebhardo* editum hactenus mihi ignotum eſſe fateor.

§. 10.

p. 277. *Collationem Notarum Lipſii in Tacitum cum MS. Codice Mirandulano* ſub nomine ficti-

fictitio *Pompeii Lampugnani* Bergomi, vt habet titulus, editam 1602, 8. nunc *Frehero*, nunc *Hippolyto a Collibus* tribuit Noſter, aliis adhuc de vero auctore dubitantibus; cum tamen dubitare nos non ſinat *Hippolyti a Collibus* ad Lingelshemium epiſtola in Monumentis pietatis & litterariis P. II. p. 110. ſcripta menſe Iulio anni 1601. in qua hæc legas verba: „Quid tu interea? inquies. Dicam „vno verbo: Criticum ago. Hui Criticum? Ita ſane. *Tacitum* emendo, illuſtro; „*Lipſium* rideo. Satin hæc audacter? „Profecto; modo ſatis feliciter. Tui id „erit iudicii, ſi audire voles quid poſt „diſceſſum tuum tentauerim. Sequentibus XII. *Lipſii* emendationes ſub examen vocat. Et conſtat præterea *Hippolytum* alias quoque a nominibus eiusmodi adſcititiis non abhorruiſſe, quem aliquando ſub *Io. Werneri Gebhardi* larua in publico comparuiſſe notat *Zeilerus* Epiſtol. Cent. V. ep 28. p. 182. Nihil itaque huc *Hier. Lampugnanus* I. V. Profeſſor Mediolanenſis *Allatio* commendatus in Apibus Vrbanis p. 182. ed. Hamb. Animaduerſiones ad c. 10.

Beatus Rhenanus non fuit primus *Taciti* editor; quamquam enim *Hankius* de Scriptoribus Rerum Rom. L. I. P. I. c. 14. editionem *Rhenani* Romanam anni 1515. referat ſæpius tamen hic auctor ante illa tempora, et primum, vt creditur, iam an. 1468, adeoque ſeptendecim ante natum *Rhenanum* annos prodierat. p. 279.

Animadverſiones ad c. 10.

p. 298. Cum de cenſore quodam *Forſtneri* loquitur noſter, *Naudæum* procul dubio tangit, qui in Bibliotheca ſua Politica ſub finem libelli hæc habet: Gruterus & Forſtnerus *plus eruditionis ad hunc conatum attulere, quam Politicos deceat.*

§. 13.

p. 304. *Marcellinus* ille, Vitæ *Thucydidis* (quæ ſola hiſtoriæ *Thucydidis* præmittitur, non item Commentarii in *Hermogenem*) ſcriptor Græcus, longe diuerſus eſſe videtur viris eruditis ab Hiſtorico Latino *Ammiano Marcellino*, quamuis natione itidem Græco, eaque de cauſſa, *Geſnero* iudice, pro eodem habendo. Commentarii autem, quos eidem Græco ſcriptori tribuunt eruditi, quosque *Aldus Manutius* Tom. II. Rhetorum Græcorum Venet. 1508. 1509, f. edidit, *Hermogenis* libellum περὶ ςάσεων explicat; vt nihil ſit, quod de libello eiuſdem argumenti, a commentariis illis diuerſo, quem ipſe *Marcellinus* exarauerit, a Noſtro affertur.

CAP. XI.

§. 1.

p. 307. *Wolfium, Rittershuſium, Camerariumque* vnquam in edendo *Procopio* elaboraſſe vix mihi perſuadeo. Ego ſane adhuc nihil eorum expiſcari potui.

§. 6.

p. 313. *Georgius Phranzes* nunquam Græce prodiit, ſed verſio tantum eius Latina a *Iac. Pon-*

tano

tano concinnata, & a *Iac. Gretſero* peſſimo conſilio mutilata, Ingolſt. 1604. 4. Falſum itaque eſt, quod de editione Græco-Latina Pariſienſi Noſter refert. Animaduerſiones ad c. 12.

C A P. XII.

§. 1.

Conradus a Lichtenau, Abbas Vrſpergenſis, fruſtra quæritur in Collectione *Piſtorii*, vt monitum etiam ante nos V. Cl. *Io. Chriſtiano Neuo* in Mantiſſa ad *Wheari* Relectiones Hymeales p. 150. vbi tamen errorem non *Bœclero* docenti, ſed audienti & calamo excipienti diſcipulo tribuit. Quamquam id vix veriſimile fiat inſpicientibus, & lapſus hic præterea facile condonari queat feſtinanti & memoriter ſine dubio hæc repetenti. p. 314.

Noſtri de *Huldr. Mutio* iudicium contra virum quendam eruditum, *Io. Strauchium*, ſi bene coniicio, defendit *Caſp. Sagittarius* in Introductione ad Hiſtoriam Eccleſiaſticam p. 96. his verbis: *Scio quidem magnum quendam ICtum & olim huius* (Ienenſis) *poſt alius etiam Academiæ ſplendidum lumen, in publica quadam diſputatione illud ipſum iudicium* Bœcleri *pupugiſſe: nec video tamen, quid vir πολυπράγματος hac in cauſſa ſcripſerit, quod non ab aliis omnibus qui antiquiores hiſtorias Germanicas paulo ſollicitius tractarunt, ex aſſe probetur.*

§. 2.

In editionibus prioribus legitur: *Guntherus*

Animaduerſiones ad c. 12. *rus Ligurinus*, quod ego calami feſtinantis ſphalma eſſe exiſtimans, leui immutatione ſcripſi, *Guntheri Ligurinus*; præcipue cum hunc multorum errorem mox ipſe auctor corrigat. Video tamen priorem etiam ſcripturam defendi ab auctore doctiſſimo præfationis in Opera *Epiphanii*, quæ nunquam typis exſcripta caſu ad me peruenit. Is de Phyſiologo *Epiphanii* cum multa erudita monuiſſet, tandem addit: *Dederunt hoc conſuetudini ſuorum temporum, vt, translato libri in ipſum ſcriptorem nomine, quemadmodum, pro* Ioanne Hantuillenſi, Archithrenium, *pro* Gunthero, Ligurinum; *ſic pro* Epiphanio *nuncuparent* Phyſiologum. His verbis ille ſequentem ſubiicit notulam: „*Guntheri Ligurinus* ſeu de rebus geſtis Imperatoris Friderici Poema X. librorum plus ſemel editum eſt. Hic *Guntherus*, *quia Ligurinum ſcripſerat, factus eſt Ligurinus*, verba ſunt *Sam. Dreſenii* ad Lectorem *Ioſephi Iſcanii* de bello Troiano p. 3. Nempe non „*Guntheri*, ſed *Ligurini* nomine videbis eum „paſſim citari a veteribus. Factum inde, vt „*Guntheri* non recordaretur *Geſnerus* f. 482. „Biblioth. hæc ſcribens: *Ligurinus quidam* „*neſcio quid carmine ſcripſiſſe fertur. Eiuſ*„*dem hiſtoriam de Friderico Barbaroſſa citari* „*inuenio &c.* Qui tamen ſub *Gunthero* f. 295. „Ligurinum eius de rebus geſtis Imp. Friderici I. memorauerat. Ignotum hunc morem „autoribus nomina ex ipſorum ſcriptis impo-

po-

„ponendi etiam *Voſſio* fuiſſe apparet p. 431. de Animaduerſi-
„Hiſt. Lat. *Guntherum* perperam vocari Li- ones ad c. 12.
„gurinum cenſenti.„ Hæc ille.

§. 3.

Poterant de *Roſwitha* addi verba e *Bœcleri* p. 318.
Comment. de Script. Græcis & Latinis p. 90.
Witikindus & Roſwida. Edidit cum notis Reineccius in fol. Sed iſta falſa ſunt quantum ad *Roſwitham* attinet; quamuis *Wittekindum* ediderit *Reineccius* Frf. 157.

§. 5.

Lud. ab Auila ſeorſum editus eſt Latine, p. 321.
Guil. Malinæo Interprete, Antw. 1550. 8. & Argent. 1620, 12. quare de *Lamb. Hortenſio* tantum intelligendum, quod additur, haberi in Opere Schardiano.

§. 6.

Quod Noſter notat *Nic. Mamerani* opus, p. 324.
de Diario eius, ſiue Ephemeride Itinerum Caroli V. a *Chytræo* edita in Appendice Saxoniæ, accepit Cl. *Neu* in Mantiſſa ad Whearum p. 181. Sed id opus in Corpore Schardiano non extat, vbi legas tantum T. II. *Mamerani* opuſculum de inueſtitura regalium electoralis Saxoniæ dignitatis. Neque *Schraderus* etiam, quem nominant priores Bibliographiæ noſtræ editiones, tale quid edidit.

§. 13.

Pro *Graſſeri*, ſcripſi *Gaſſari*, cum noſſem p. 331.
hunc eundem errorem in *Struuii* Bibl. Hiſto-

Animaduerſiones ad c. 14. rica commiſſum corrigi a Cel. *Tentzelio* Bibl. Curioſæ Repoſ. II. p. 247.

CAP. XIV.

§. 3.

p. 346. Inter Scriptores Anglicos neſcio quomodo prætermiſſa ſunt verba: *Taruiſinus de rebus Britannicis extat in Tomo a Wechelio edito.* Nuſpiam inuenias ſcriptorem hoc nomine inter Hiſtoricos Angliæ, multo minus in collectione Wecheliana, ſeu potius Sauiliana apud Wechelios Francof. 1601, f. recuſa. Deprehendi autem, indigitari hic *Ponticum Virunnium*, qui & *Virmius*, mendoſe tamen, vt coniicio, a *Geſnero* dicitur, patria Taruiſinum, virum omnis elegantioris doctrinæ peritum, qui exeunte ſæculo XV. clarus extitit, Hiſtoriæque Britannicæ Libros VI. reliquit Auguſtæ 1542. & 1534, 8. editos, Collectionique Commelinianæ Heidelb. 1587, minime vero Sauilianæ a Wecheliis repetitæ, inſertos.

CAP. XVI.

§. 4.

p. 363. *Stanislaus Orichouius* male vocatur ſenator Regni Polonici, vt monui etiam p. 52. Præfationis ad Hiſtoriæ Polonicæ *Io. Dlugoſſi* Tomum II. cui *Orichouii* Annales cum aliis quibusdam Hiſtoriæ Polonicæ ſcriptoribus rarioribus ſubiunxi.

Lubienſkii Hiſtoria quæ qualisue ſit, fate-

fateor me ignorare, niſi reſpexerit auctor noſter ad opera eius poſthuma Antvv. 1643, f. edita, quæ maximam partem ſunt hiſtorica. Animaduerſiones ad c. 18.

C A P. XVIII.

De rebus Turcicis ipſe *Bæclerus* Commentarium concinnauit, quem ſpes eſt proxime lucem viſurum, emendatum & auctum cura nobiliſſimi cuiusdam amici noſtri; cuius bona cum venia ſpeciminis loco ea hic in gratiam Lectorum exhibemus, quæ ibi de Scriptoribus rerum Turcicarum agunt, vt tanto auidius ipſum opus expectent. p. 365.

„Hiſtoriam Ordinariam quod attinet, „ea eſt vel vetuſtior, vel recentior. Ve„tuſtiora reperire eſt in Saracenicis Græco„Latinis, a *Frid. Sylburgio*, Viro doctiſſi„mo, collectis inque vnum volumen con„ductis. Editum eſt opus hoc an. 95. ſupe„rioris ſæculi Heidelbergæ. In hanc „claſſem referendi porro *Zonaras*, qui „Tom. III. hiſtoriæ de hoc argumento, „*Nicetas Choniates*, *Nicephorus Gregoras*, „*Laonicus Chalcocondylas* (qui & *Chalcon„dylas*) qui ex profeſſo Hiſtoriam Turci„cam concinnauit ſermone Græco, ſed „ſequioris æui: ſæculo nimirum vixit „XV. Et quidem præterea ex Græcis ne„mo eſt, qui plenam hiſtoriam Turci„cam adornarit. Sunt & alia lingua „Turcica vel Arabica conſcripta. Vide-

Animaduerſiones ad c. 18.

„ſis Sultanorum, Annales a *Leunclauio* „editos.

„Recentiores ſcriptores occupantur „vel circa originem Turcarum, vel inſti„tuta, mores &c. vt *Sabellicus*, *Cæl. Augu„ſtinus Curio*, *Wolfg. Drechſlerus*, qui ſcri„pſit Chronicon Turcicum, quod in „Chronico Chronicorum recuſum fuit, „Incomparabilis eſt diligentiæ, magnique „iudicii, laudabilisque neruoſitatis, Hi„ſtoria Turcica *Loniceri*. Ceterum We„chelii in vnum opus aliquot rerum Tur„cicarum ſcriptores conduxerunt. Porro „alii Sultanos deſcripſerunt: quo perti„nent *Soranzii* Itali opus, quo nemo accu„ratius icones ſeu imagines æneas Impp. „Turcicorum repræſentauit. His adde „*Gilberti Cognati* Chronicon Imperato„rum Turcic. & *Geufræi* Aulam Turci„cam. Ad vltimum ſunt & qui ſcripſere „de moribus Turcarum in communi vi„ta; de Expeditionibus.

„Hactenus fuit prima diuiſio hiſtoriæ „ordinariæ, quæ ſumta fuit ab ætate. „Sequitur altera, qua diſpeſcitur ea in „Hiſtoriam Turcicam ex profeſſo talem, „& in eam, quæ aliis rebus eſt immixta. „Prioris generis hiſtoriam nobis dederunt „*Drechſlerus* et *Lonicerus*, modo lauda„ti, alii mixtam, vt Itali ſcriptores, & qui „Hiſtoriam Hungaricam exarandam ſibi „ſumſerunt, aut Tranſyluaniæ hiſtoriam,

quam

Animaduerſiones ad c. 18.

„quam quidam appendicem faciunt hi-
„ſtoriæ Hungaricæ. Huc pertinent et-
„iam rerum Polonicarum ſcriptores. In
„operibus *Pauli Iouii* plurima ad hiſtori-
„am Turcicam ſpectant, & altera quidem
„eius operis pars elogia Imperarotum
„Turcicorum continet.

„Hiſtoriam extraordinariam faciunt
„Itineraria, vt & relationes Legatorum ad
„Portam Ottomannicam. In Itinerariis
„multa ſunt, quorum in aliis hiſtoriis fru-
„ſtra quæſitor eris. Duo autem nomi-
„nanda hic ſunt præ ceteris itineraria.
„Primum eſt *Douſæ Iter Conſtantinopoli-*
„*tanum:* ſecundum *Epiſtolæ Burbequii,*
„quæ nihil ſunt aliud niſi expoſitio itine-
„ris in Turciam ſ. Conſtantinopolin.
„Tertium adhuc addi poteſt, valde noui-
„tium & incomparabile *Petri Vallenſis*, qui
„adhuc hodie viuit Romæ & vocatur il-
„luſtris Peregrinator, propterea, quod
„neminem hac in re parem creditur co-
„gnoſcere. Iter hoc ipſius, quod idio-
„mate Italico ſcripſit, in Gallicum quo-
„que ſermonem eſt translatum. Talia
„quidem plura hic idem ſub manu habet,
„quæ ſuo tempore reipubl. literariæ com-
„municaturus dicitur. Secundo loco
„ſuccedunt Relationes Legatorum ad
„Portam Ottomannicam a variis Princi-
„pibus miſſorum, eæque plerumque ſunt
„ineditæ. Variæ feruntur Legatorum

Animaduerſiones ad c. 18. „Gallicorum, Hollandicorum, Venetorum. Hæc talia autem, quod probe notandum eſt, debent contendi comparari que ad vetuſtiorem, quo plenius iudicium noſtrum ſuper hac re informemus. „Si exemplo agendum: *Busbequius* in Epiſtolis numerum Ianicerorum 12000. „facit; idem ſi quis vellet iudicare de ſide e. g. ſuperioris ſæculi, oppido quam „falleret ac falleretur; ſiquidem tum „numerata ſunt 80000.

De *Leunclauii Pandectæ Turcico*, cum varia dixiſſet, addit: „Non opus eſt, vt verboſe iſte *Leunclauius* commendetur, audit vtique vir prudens & pragmaticus, pereruditus, nec literaturæ Græcæ ignarus; cuius „ſpecimen dedit in *Dione Caſſio* vertendo.

§. 2.

p. 366. Hiſtoria Saracenica *Erpenii*, mea quidem ſententia, non eſt alia, quam *Hiſtoria Saracen. Georgii Elmacini* latine reddita per *Thom. Erpenium* & Lugd. Bat. 1625, 4. vulgata; quam tamen poſteriorem tantum totius operis partem eſſe, cuius priorem ab initio Mundi incipientem neque editam, neque adhuc latine verſam poſſideat ipſe, affirmabat *I. H. Hottingerus* Biblioth. quadrip. L. II. c. 3. p. 245.

CAP. XIX.

p. 367. Rerum Hiſpanicarum Scriptores qui ſub titulo *Hiſpania illuſtrata* Francof. 1603, 1606.

&

& 1608. IV. Voll. fol. prodiere, *Andreæ Schotto* debentur, *Piſtorius* vero non niſi Tomi III. curam habuit. Ante *Schotti* collectionem iam prodierant Hiſpanicarum rerum ſcriptores ex Bibliotheca *Rob. Beli* Francof. 1579. Tomis II. quibus tertium addidit ibidem Io. Sambucus an. 1581, f. item, *Bolduano* teſte, De Hiſpanicis, Luſitanicis, Arragonicis, Indicis, & AEthiopicis rebus Damiani a Goes, Hieron. Pauli, Hieron. Planci & Iac. Teuii opera partim noua, partim aucta, Colon. 1602, 8. Animaduerſiones ad c. 19.

CAP. XX.

§. 3. p. 371.

Opuſculum illud Pariſiis 1627, 8. ab *Andr. du Cheſne* editum Catalogum tantum continet Scriptorum Hiſtoriæ Gallicæ; ſcriptores autem ipſos idem edidit ibidem 1636, f. II. Tomis; quibus Tomos III adiecit filius eius *Franc. du Cheſne* ibid. 1641, 1647, 1649.

§. 6. p. 376.

Bæcleri diſſertatio nulla quidem in collectione diſſertationum eius reperitur ſub titulo: *de ſubtilitatibus aulicis*; habetur tamen eadem ibidem Tom. I. num. XIII. p. 475. cum hac inſcriptione: *De elegantia moris ciuilis & aulici.*

§. 7.

Eccleſiæ Gallicanæ Hiſtoria, quam laudat Noſter, eſt, ni fallor, *Claudii Roberti* Gallia Chriſtiana, quæ eodem anno 1626. Pariſiis prodiit.

Quodnam ſit illud Franc. Archiepiſcopi

opus,

Animaduerſiones ad c. 20. opus, iuxta cum ignariſſimis ſcire me fateor. Corruptum hunc locum eſſe facile patet. Et poſſet fortaſſe ſubſtitui *Franc. Pommeraye*, Benedictini, Archiepiſcoporum Rothomagenſium Hiſtoria, quæ Rothomagi 1667, f. prodiit. Sed fateor mihi ipſi non ſatisfacere hanc coniecturam: quare paratus ſum audire meliora docentes.

CAP. XXII.

§. 9.

p. 387. *Gabr. Naudæus* non ſcripſit de Cæſena, ſed *quod Sena nomen non Cæſenæ, ſed Senogalliæ conueniat*, idque opuſculum edidit Pariſ. 1642, 8.

§. 10.

p. 389. Vereor ne ſub nomine *Elyſii* duo libelli in vnum confuſi ſint. *Io. Elyſius* non de AEnariæ tantum, ſed de totius Campaniæ balneis ſcripſit; de balneis AEnariæ autem egit *Io. Franc. Lombardus*.

CAP. XXV.

§. 2.

p. 397. *Lamprias* de ſcriptis *Plutarchi*, patris ſui, non Lugduni, ſed Auguſtæ Vindelicorum 1597, 4. a *Hæſchelio* eſt editus, indeque editioni Operum *Plutarchi* Pariſienſi 1624, adiectus, & denique Bibliothecæ Græcæ a Cel. *Fabricio* L. IV. c. 11. p. 334. ſqq. inſertus.

§. 3.

p. 398. *Ant. Poſſeuini Apparatus Sacer*, duobus quidem conſtat voluminibus in editione Colonienſi

lonienſi ; & reprehendit *Clarmundus* Vitarum P. III. p. 153. *Kœnigium* huic operi tria Volumina tribuentem : puto tamen ad priorem editionem huius Apparatus Venetam reſpicere tam autorem noſtrum, quam *Kœnigium*, eam enim in tria Volumina eſſe diuiſam in præfatione etiam ſequentium editionum monetur. Ceterum non confundendus hic *Apparatus* cum eiusdem auctoris *Bibliotheca Selecta*, ille enim de Scriptoribus ordine alphabethico agit; hæc docet quo ordine in quauis eruditionis parte comparanda ſit incedendum. Animaduerſiones ad c. 25.

C A P. XXVI.

§. 4.

Aur. Victor perperam inter ſex illos Hiſtoriæ Auguſtæ ſcriptores numeratur, & neque ab *Iſ. Caſaubono*, neque a *Salmaſio* eſt illuſtratus ; quare in locum eius, aut *Vopiſcum*, aut quemuis alium ſubſtituendum puto. p. 420.

§. 5.

Cum laudatur a Noſtro *Reineccii* Hiſtoria Caroli M. intelligendos eſſe exiſtimo Anonymi Annalium de geſtis Caroli M. Libros V. primum a *Reineccio* Helmſt. 1599, 4. in lucem protractos, indeque a *Caniſio* & *Schiltero*, accuratiſſime vero ab Illuſtri *Leibnitio* inter ſcriptores Brunſuicenſes editos. p. 423.

C A P. XXVII.

§. 2.

Valerius Maximus a *Colero* illuſtratus, an Colo- p. 445.

Animaduerſiones ad c. 27. Coloniæ prodierit, affirmare nunc non poſſum. Vidi ego Hanouienſem edit. 1614, 8. in qua quidem ea omnia iam habentur; quæ demum in Francofurtana 1627, 8. acceſſiſſe Cel. *Fabricius* tradit Bibl. Lat. Suppl. p. 135.

§. 5.

Ant. Mizaldi, Medici Galli circa medium
p. 450. Sæc. XVI, *Memorabilia* huc pertinere non videntur, cum varia naturæ arcana contineant, adeoque hiſtoriam parum iuuent. Prodierunt autem Pariſ. 1554, 8. hoc titulo: *Memorabilium aliquot naturæ Arcanorum ſyluula.*

Lectiones memorabiles hic laudatæ non *Hieron. Wolfium* Oettingenſem, ſed *Io. Wolfium* Conſil. Bipontinum auctorem habent, quare homonymos hic confuſos eſſe notat Vir. Cel. *Io. Mollerus* in Addendis ad P. II. c. 7. §. 141. Homonymoſcopiæ ſuæ, præfationi ſubiunctis.

CAP. XXVIII.

§. 2.

Lucianum Aldus neutiquam primus edi-
p. 457. dit, cum ἔκδοσιν eius Græcam anni 1522, f. *Philoſtratis* iunctam præceſſerit Florentina anni 1496, f. Baſileenſes aliquoties *Lucianum* nobis dedere, Græce vero & Latine, non 1568, vt perperam excuſum in Comment. *Baeleri* de Scriptoribus, ſed 1563. iterumque 1619, 8. IV. Voluminibus. Lugdunenſis anni 1549, f. Latina tantum eſt, non Græca. Pariſienſem *Fed. Morelli* nuſpiam inuenire licuit,

licuit, quare vix dubito, Bourdelotianam hic eſſe ſubſtituendam, quæ Pariſ. ap. Lud. Feb-vrier Gr. & Lat. 1615, fol. excuſa eſt. Animaduerſiones ad c. 28.

§. 15.

Euſtathium de Iſmeniæ & Iſmenes amoribus primus edidit Græce *Gaulminus*, non Romæ, ſed Pariſ. 1617, 8. ſuasque in eum notas & præfationem anno proxime ſequenti. p. 482.

C A P. XXIX.

§. 3.

Nicomachi Geraſeni vtrumque de Arithmetica librum explicuiſſe *Camerarium*, cum Logiſticam ſuam Lipſ. 1569, 8. ederet, non priorem tantum, teſtatur Cel. *Fabricius* B. Gr. L. IV. c. 22. Wechelus autem non ipſius *Nicomachi* Θεολογέμενα, ſed Anonymi ex eis excerpta vulgauit, *Nicomachi* opere dudum deperdito. *Iamblichi* in Arithmeticam *Nicomachi* Introductionem cum latina verſione notisque ſuis Arnhemii 1668, 4. in publicum emiſit *Sam. Tennulius*. p. 486.

§. 4.

Diophantum a *Bullialdo* editum eſſe falſum eſt, quamuis eundem errorem errauerint etiam *Kœnigius* & *Hendreichius*, reprehenſi propterea a Cl. *Fabricio* l. c. Ceterum longe copioſior & emendatior *Diophanti* liber fuit MS. apud *Alex Syncliticum*, qui eum *Io. Broſcio*, Mathematico Cracouienſi dederat, vt ipſius cura ederetur, referente *Tomaſino* de Bibl. Patau. p. 121. *Maximi Planudis* autem p. 487.

Animaduerſiones ad c. 29. tem Commentarios editioni ſuæ adiunxit *Guil. Xylander* Baſil. 1575, f. quos tanquam futiles & a ſenſu auctoris plerumque alienos ſpernit *Claudius Caſp. Bachetus*, qui *Diophantum* non 1613. vt erat in priori edit. neque 1623. ſed Pariſ. 1621, cum noua verſione ſua & eruditis commentariis emiſit, vt recte agnoſcit Noſter in Comment. de Scriptoribus Gr. & Lat.

CAP. XXX.

§. 2.

p. 495. *Apollonius Pergæus* Latine tantum huc vsque prodiit, editoribus *Io. Bapt. Memmio, Fed. Commandino* & *Cl. Richardo*, isque necdum integer, libri enim IV. poſteriores in Græcis Codicibus non reperiuntur. Itaque *Abrah. Ecchellenſis*, vt deſiderium eruditorum quodammodo leniret, ex Arabico, Matheſeos licet imperitus, adiutus tamen a *Io. Alph. Borello*, Mathematico excellentiſſimo, Latine tranſtulit Libr. V, VI, & VII. octauo ne in Arabum quidem codicibus exiſtente. Prodiit iſta translatio Florent. 1661, f. Eosdem libros tres ex alia verſione Arabica Latine dedit *Chriſt. Rauius* Kilonii 1669, 8. Idem quoque facere in animo habuit *Iac. Golius* ex codice quem ex Oriente nactus erat, teſte *Voſſio* de Natura Artium L. III. c. 16. §. 1. Ceterum cum textus Græcus IV. librorum priorum mire eſſet corruptus, reſtituere doctrinam *Apollonii*, eiusque Problemata ſoluere aggreſſus

aggreſſus eſt *Marinus Ghetaldus*, edito *Apollonio rediuiuo*, Venet. 1607 & 1613, 4. Animaduerſiones ad c. 34.

CAP. XXXIV.

§. 5.

Cleomedem Pareus non euulgauit; ſed cum auctorem hunc Pariſiis 1539, 4. primus Græce in lucem protulerit bibliopola *Conr. Neobarius*, *Pareum* inde auditores, vocem docentis non bene aſſecuti, exſculpſerunt. p. 520.

§. 9.

De *Rogero Bacono* male traditur, eum alias etiam *Io. Cantuarienſem* vocari. Errorem ex indice operis Voſſiani de Natura Artium & Scientiarum in noſtrum hunc libellum manaſſe perſpicuum eſt. Ibi enim de *Rogero Bacono* in fine additur, eum alias dici *Io. Cantuarienſem.* Verum loco, ad quem ibidem prouocatur euoluto, patet, quod non *Baconus*, ſed *Io. Peccamus* id nominis ferat, quia tandem Cantuarienſis factus eſt Archiepiſcopus: quamuis, ſub voce *Io. Cantuarienſis*, idem error in eodem Indice repetatur. Obiter addo in *Conradi Lycoſthenis* pariter atque *Io. Iac. Friſii* Epitomis Bibliothecæ Geſnerianæ de *Io. Cantuarienſi*, *Io. Pecban*, & *Io. Peckam* tanquam de tribus diuerſis ſcriptoribus agi; quamquam vtrobique addatur, *Pechanum* & *Peckamum* eundem videri. p. 526.

§. 11.

Reprehenditur Auctor noſter a Cl. *Crenio* Exerc. III. de libris ſcriptorum optimis n. 36. p. 529

Animaduerſiones ad c. 34. quod *Purbachii* Theoricas Planetarum *Io. Regiomontano* tribuerit, cum liber is tantum primus fuerit omnium eorum, quos *Regiomontanus* ediderit, quia viderat, eum paſſim prælegi, & commentariis illuſtrari. Fatendum itaque, confundi a Noſtro *Theoricas Planetarum Purbachii*, & eiusdem *Epitomen in Ptolemai magnam σύνταξιν*. Videtur tamen ipſe *Crenius* etiam huius confuſionis reus eſſe. Scilicet *Theoricas*, vt vocantur, biennio ante obitum ſuum ediderat *Purbachius*; *Epitomes Ptolemai* VI. tantum libros abſoluerat, cum operi immoreretur, *Ioannique Regiomontano* diſcipulo ſuo lampada traderet, qui libros VII. poſteriores addidit, opusque hoc titulo emiſit: Io. de Monte Regio & Ge. Purbachii *Epitome in Cl. Ptolemai magnam Compoſitionem*. Licet itaque duo hæc opera idem pertractent argumentum, illud tamen, monente ipſo *Regiomontano*, inter vtrumque intereſt, quod in Theoricis τὸ ὅτι, in Epitome vero τὸ διότι doceatur.

§. 14.

P. 536. Poſt *Schonerum* memorari debuit *Reinholdus*, vbi, Typographi vitio exciderunt hæc prioris editionis verba, ibidem inſerenda: *Eraſmus Reinholdus*, Wittebergenſis Profeſſor, *Obſeruationes* ſuas *Prutenicas* ex *Copernici* hypotheſibus deduxit.

CAP. XXXIX.

P. 588. Eſt mihi ad manus Codex Bibliographiæ

Ecclе-

Bœclerianæ, cui adſcripta ſunt, quæ vir quidam doctus Ienæ, vt coniicio, auditoribus ſuis explicando huic libello in calamum dictauerat. Fatendum tamen nihil iis contineri aliud, quam breuiores aliquas de diuiſione artium & ſcientiarum diſputationes ex *Voſſii* libro ſupra laudato deſumtas; de Scriptoribus vero nihil omnino addi. Cum tamen in priori editione Bibliographiæ deſideraretur caput hoc de Scriptoribus Logicis; conatus eſt vir ille doctus, quisquis is tandem fuerit, defectum hunc ſupplere. Volupe fuerit ea cum ipſius *Bœcleri* tractatione contendere, ſimulque mirari, eousque mentem Noſtri aſſecutum eſſe hunc eius interpretem, vt aliquando eadem prope verba habeat. Ea igitur bona cum lectoris venia hic placet ſubiicere; præcipue cum iis breuiuſcula ſane Noſtri hoc de argumento inſtitutio quodammodo ſuppleatur. Animaduerſiones ad c. 39.

„Poſt Diſciplinas Mathematicas debuiſ„ſet Auctor agere (quod & ſupra pollicitus „fuit §. II. *) etiam de *Logicâ*. Verum nihil „huius hoc loco occurrit. Igitur, cum & ad „πολυμάθειαν pertineat, & vel in primis ſtu„dioſæ iuuentuti tradatur in ſcholis, non im„merito defectum ſupplemus paucis.

*Nunc C. II. §. 1. p. 8.

„Igitur de *Logices* natura & conſtitutione, „tanquam παιδείας ergo, egit ſuo more, hoc „eſt ſatis accurate, ſæpe laudatus *Voſſius*.

„Inter Veteres perfectum opus Logicum „concinnauit magnus Stagiræ Alumnus,

Animaduerſiones ad c. 39. „nempe *Ariſtoteles*, cui nomen *Organi* indi-
„tum fuit: & ipſe primus fuit, qui Logicam
„in decentem artis formam redegit.

„Extat in *Organon* illud *Michaelis Piccarti* liber erotematicus, qui vice commentarii „eſſe poteſt. Non male etiam de hoc opere „meritus eſt *Matthias Flacius* & *Ludouicus* „*Hauenreuterus*; *Heinricus* item *Hæpſnerus*, „niſi quod totum *Organon* non abſoluit, „quem defectum tamen ſupplere quodam-„modo poteſt Logica *Rhenii*. Laudatur hic „non immerito *Io. Neldelii*, Profeſſoris quon-„dam Lipſienſis, inſtitutio de vſu Organi Ari-„ſtotelici in diſciplinis omnibus.

„De Demonſtratione V. libri egregii ſunt „*Barthol. Viotti;* omnium autem laudes ſu-„perat *Melchioris Zeidleri* Analyſis poſteri-„or, ſiue de variis ſciendi generibus & medi-„is eo perueniendi libri III. methodo ſcienti-„fica ad mentem *Ariſtotelis*, & Græcorum eius „Interpretum conſcripti.

„In manibus veſtris vulgo verſantur In-„ſtitutiones Logicæ *Bechmanni*: qui liber, „quoniam multa hauſit ex *Ariſtotele* eiusque „Interpretibus, præſtantiſſimus eſt, longe ta-„men futurus præſtantior, ſi (quod ipſum „decreuiſſe, niſi ad Profeſſionem Theologi-„cam euectus fuiſſet, retulit aliquando hono-„ratiſſimus affinis *Poſnerus*) in duas Logicam „partes, ex mente Philoſophi, diuiſurus fu-„iſſet, nempe in Analyticam & Dialecticam „ſiue Topicam. Pro diuerſitate enim fini-

um

„um Logices, qui ſunt Veritas & Opinio, ac- Animaduerſiones ad c. 39.
„curatiſſime Logica, quam vulgo vocant, in
„duas iſtas partes diuidi poſſet.

„Ceterum turbas ingentes contra hanc di-
„ſciplinam excitauit ſuperiori ſæculo *Petrus*
„*Ramus*, Profeſſor Regius Pariſienſis. Sed
„ſi verum fateri velimus, inſignis ille quidem
„Mathematicus fuit, non vero æque præ-
„ſtans Philoſophus. Et quoniam peruer-
„ſam ingenii gloriam ſectabatur, in nouandis
„Philoſophiæ terminis præter modum occu-
„patus fuit.

„Sciens lubensque prætereo numero plu-
„res alios, qui Logicas ſcripſerunt. Illau-
„datum tamen prætermittere non poſſumus
„*Petrum Bertium*, cuius Logica Peripatetica
„neruoſe admodum, quicquid in *Ariſtotelis*
„*Organo* occurrit notabile, proponit. Et de
„noſtra *Medulla* Scharfiana non poſſumus
„non fateri, quod plerumque veſtigia *Ariſto-*
„*telis* premat, in ipſa etiam doctrina de de-
„monſtratione.„

CAP. XL.

Idem ille, quem modo laudaui, præſentis libelli commentator, circa caput hoc de Philoſophis etiam monita quædam addit non inutilia, quæ hic deſcribere non pigrabor. Obſeruandum autem, ea iterum reſpicere priores editiones, in quibus nihil de ſingulis Philoſophiæ partibus legebatur.

„Hactenus Auctor conſiderauit Diſciplinas

 Pro-

Animaduerſiones ad c. 40. „Propædeuticas, hoc eſt eas, quæ a veteribus „ſtudio Philoſophico præmitti ſolebant, & „hodienum præmitti merito deberent, ſi ad „eam Philoſophicæ eruditionis laudem per„uenire vellemus, ad quam peruenere quon„dam veteres. Nunc agendum ipſi fuiſſet „de Philoſophia non ſolum in genere, ſed „& de partibus eius in ſpecie; nec non de „Auctoribus, qui in quauis parte excellue„runt. Verum Auctor paucis admodum „rem, quæ maiorem omnino prolixitatem „poſcit, abſoluit hoc loco, & præterea non „ſufficienter pertractat. Neque enim huic „rei ſufficit iuniorum Philoſophorum, quam „tradit, bibliotheca.* Inter Philoſophos „certe vetuſtiores plerumque meliores ſunt: „præcipue enim *Ariſtotelis* veſtigiis inſiſtunt. „Auctori autem noſtro placuit promiſcue re„centiores quoslibet in medium afferre ſine „vllo ſelectu; quod tamen, ſi & hanc partem „libri ſui recte tractare voluiſſet, & in emo„lumentum ſtudioſæ pubis, facere omnino „non debuiſſet. Igitur nonnihil de Philo„ſophia in genere, & quæ huc pertinent, di„cturi ſumus. Nam ſpecialiora, quoad ſin„gulas eius partes, alii reſeruamus occaſioni.

* De veteribus tamen Philoſophis etiam in vet. ed. tractatio annectitur. 26.

Sequuntur hic nonnulla de Philoſophiæ præcipue apud *Ariſtotelem*, diuiſione, quæ lubens prætereo, cum legi commodius in opere Voſſiano poſſint. Addo tantum ſequentia de Scriptoribus Philoſophicis: „De Philoſophorum Sectis & ipſa Philo-

ſophi-

„ſophia vtiliſſimus liber eſt, quem *Ger. Io. Voſſius* ſub hoc titulo edidit. Ad cognoſcendum Hiſtoriam Philoſophiæ veteris prod-„eſt etiam *Heurnius* de Philoſophia Barba-„rica. Huc & *Ge. Hornius* pertinet; cuius „extat Hiſtoria Philoſophica, qualem & „*Grauius* ſcripſit; nec non *Ionſius*, cuius li-„ber extat de Scriptoribus Hiſtoriæ Philoſo-„phicæ. Animaduerſiones ad c. 40.

„In ſpecie magni nominis quondam Phi-„loſophus fuit *Plato*, quem multi poſtea ſe-„cuti ſunt, præcipue Latini. Philoſophiæ „eius inſtaurator fuit *Marſilius Ficinus* in „Operibus ſuis, *Beſſarionis* Cardinalis in affe-„ctu erga *Platonem* hæres.

„Ex *Scepticis* eminet *Sextus Empiricus* li-„bro aduerſus Mathematicos, in quo ex Sce-„pticorum ſententia (non ex ſua, quod ſæpe „monet) diſputat, omnia incerta eſſe, & ni-„hil omnino ſciri.

„*Epicuream* Philoſophiam præcipue in „rebus naturalibus affert *Lucretius* Poeta. „Eandem ſcripſit, & peculiari libro reſuſci-„tauit *Petrus Gaſſendus*.

„*Democritea* Philoſophia hauri poteſt ex „*Io. Chryſoſtomi Magneni* Democrito redi-„uiuo.

„Philoſophiam *Stoicam* reducere in or-„bem literarium ſuo tempore conniſus eſt „*Iuſtus Lipſius*.

„Nec deſunt hodie, qui ab inferis reſuſcitant quaſi Philoſophiam *Pythagoricam*.

Animaduerſiones ad c. 40.

„De Philoſophia & doctoribus *Scholaſti-*
„*cis* extat liber ſingularis *Adami Tribbechouii*,
„vt & *Binderi*; quorum hic magis Theo-
„logice, ille hiſtorice magis rem pertractat.

„Inter *nouos* Philoſophos magnum ſibi
„pepererunt nomen, quamuis minime pro
„dignitate, *Lobkowizius*, *Thomas Hobbeſius*
„Anglus, & *Renatus des Cartes* ſ. *Carteſius*.
„Hi omnes ſpernunt Veteres, *Ariſtotelem*
„præcipue, quem tamen vix recte legerunt.
„Nam hic Coryphæus Philoſophorum non
„immerito cenſetur eſſe, cui tantum tri-
„buimus cum *Thomaſio*, quantum vel genti-
„lium veterum, vel noſtri temporis nouato-
„rum nemini.

„Ex editionibus Operum *Ariſtotelis* eminet
„*Iſaaci Caſauboni*, & *Duuallii*. Commen-
„tarii veteres in libros *Ariſtotelis* ſunt *Philo-*
„*ponus*, *Ammonius*, *Simplicius*, *Alexander*
„*Aphrodiſienſis*, & *Themiſtius*, qui omnes
„Græce ſcripſerunt. Ex Arabibus multum
„operæ impendit in explicationem Ariſtote-
„lis *Averroes*. Inter recentiores ſunt *Caſalpi-*
„*nus*, *Cremoninus*, *Schegkius*, *Piccartus*, *So-*
„*nerus*, *Scherbius* & alii. Nam Scholaſtici
„nec *Ariſtotelis* mentem vbique aſſecuti
„ſunt, nec recte interpretati.

„Ceterum de recte conficiendo curriculo
„Peripateticæ Philoſophiæ egregium eſt Con-
„ſilium *Petri Ioannis Nunneſii*. Quam in
„rem etiam liber extat *Sebaſtiani Foxii*. In
„ſpecie commendationem meretur, imo

omnem

„omnem ſuperat Iſagoge *Michaelis Piccarti* Animaduerſiones ad c. 40.
„in lectionem *Ariſtotelis*, notis hodie illu-
„ſtrata & ad vſum Theologicum applicata a
„*Io. Conr. Durrio*, Philoſopho Altorfino ce-
„leberrimo. Huc merito refertur Philoſo-
„phia, vt vocant, Altorfina a *Felwingero* edi-
„ta, nec non ThefesPhiloſophicæ *Phil. Scher-*
„*bii*„ Hæc ille.

§. 6.

De *Campanella* inuenio ſequentia in *Bæcleri* Commentario MS. de rebus Turcicis: p. 606.
Thomas Campanella, *vanus homo, non eſt ſilendus hoc in loco. Hanc is theſin habuit, vt diceret, ad monarchiam conſtituendam opus eſſe noua religione cudenda: id ſe ex ipſis Patribus habere. At enim ex Muhammede id habet. Hic eſt magiſter, quo hac in parte vti voluit.*

CAP. XLIII.

§. 5.

Iudicium Noſtri de *M. Antonini* libris ad ſe ipſum, quod habetur in Hiſtoria Sæculorum IV. omnino improbat, nolletque eidem excidiſſe Cl. *Fabricius* Bibl. Gr. L. III. c. 23. p. 24. *Iohannis vero Henrici Bæcleri acerbiori*, inquit, *cenſura, qui hos libros tanquam ſcopas diſſolutas contemnit, & Antonino indignos iudicat, pauci, vt mihi perſuadeo, qui illos legerint, aſſentientur.* Poſſent tamen forte quædam etiam in defenſionem *Bæcleri* proferri. Primum enim tenendum, non ipſius hæc eſſe p. 617. ſq.

Animaduerſiones ad c. 43.

Bœcleri, ſed auditorum eius, ex ore docentis iſta excipientium, verba, qui ſubinde quædam mutare, addere etiam aut demere, pro captu cuiuslibet, ſolent. Quare æquum eſſe videtur, vt hic non tam verba, quam ſenſum eorundem, ſpectemus. Sententia autem *Bœcleri* ad tria hæc capita reuocari poſſe videtur; opus illud non eſſe *Antonini*, ſed tantum fragmenta aut excerpta eius operis; tum, non cohærere inuicem ſingula huius ſcripti monita; denique, nimiam, ex more Stoicorum, eſſe auctoris de opere ſuo iactantiam, qua etiam ſeducti quidam de eo pronunciarint, quam par erat, magnificentius. Iam prior illa ſententia non eſt adeo abſurda, vt non venerit eius in mentem etiam ante noſtrum aliis, *Xylandro, Ionſio, Voſſio, Barthio:* at quantis viris! Totum autem opus ſtilo contexto non eſſe conſcriptum, neque ipſe Cl. *Fabricius* inficiatur, & res ipſa docet. Iactantiam denique non ſoli *Antonino*, ſed vniuerſæ Stoicorum ſectæ propriam, quis quæſo æquo hodie ferat animo? Ceterum non diſſimulauit *Bœclerus*, præclara etiam in Commentariis illis reperiri; tantum, ne omnia ſtatim pro talibus arripiant, Lipſioque & aliis Philoſophiæ Stoicæ admiratoribus nimiis faciles ad omnia præbeant aures, præmonere voluit improuidos iuuenes. Hanc Noſtri fuiſſe mentem, ex aliis eius ſcriptis patet: quæ ſi verbis paulo durioribus exprimatur, condonandum id puto feſtinanti audito-

ditorum eius calamo, non vero ipſi auctori imputandum. Animaduerſiones ad c. 44.

CAP. XLIV.

Boterum perperam reprehendiſſe dicitur Noſter in Bibliotheca Politica contracta, quæ Bibliographiæ Bœclerianæ in prioribus editionibus eſt adiecta, vbi §. 63. hæc verba leguntur: Bœclerus *Boterum* incuſat, quod quidem „ſcripſerit tractationem, cui titulus, *de ratio-* „*ne ſtatus*; ſed modo titulum eſſe, in ipſo „opere plane nihil de ratione ſtatus haberi, „niſi quod varias rerumpubl. formas deſcri- „bat. Sed videtur *Bœclerus* ſe lectione & fe- „ſtinatione confudiſſe. Scripſit enim tracta- „tum de plurimarum rerumpubl. formis. Fateor me locum *Bœcl.* ad quem hic reſpicitur, nondum inueniſſe, verba enim hoc capite a me adducta tum nondum erant edita, & præterea alium quoque videntur ſenſum admittere. Notandum interim, iſta in repetita Bibliothecæ huius contractæ editione emendatiore, quæ ſub titulo Diſſertationis Iſagogicæ de comparanda prudentia ciuili Ienæ 1678 4. præfixo *Boſii* nomine prodiit, omiſſa eſſe. p. 672

CAP. XLVI.

§. 4.

Referamne huc, ad Theologiam Polemicam, libros duos peſtilentiſſimos, qui omnem euertere religionem conantur, adeoque impugnari præ ceteris a Theologis debent? Alter eſt *Io. Bodini Colloquium Heptaplomeres,* p. 694.

cuius

Animaduerſiones ad c. 46.

cuius Noſter meminit in Inſtitutionibus Politicis p. 259. his verbis: *Bodinus* in ampliſſi-„mo *de abditis rerum ſublimium arcanis*, „opere nunquam edito, ſub initium, cum ca-„daueris conditi (Mumiam vocant) iactu „tempeſtatem ſedatam retuliſſet, dæmoni-„bus & geniis nimis multa videtur attribuere „in his rebus„.

Alter eſt nefandus ille *de tribus impoſtoribus* liber, de quo in Commentario Bœcleri, quem ſupra non ſemel laudaui, de rebus Turcicis MSto hæc reperi notata: „Scripſit „quidam, *Poſtellus* nomine, librum peſtilen-„tiſſimum, cuius tamen hodie præter nomen „nihil ſupereſt. In hoc Moſen, Chriſtum, „atque Muhameden in æquo poſuit, omnes „tres impoſtores nominans & pronuntians, „qui thyrſo religionis miſeros homines infa-„tuarint, vt ſub hac pietatis præſcriptione „ipſos ad nutum & pro lubitu circumage-„rent, eisque imperitarent: hoc enim vnum „ipſos ea re quæſiſſe. Scilicet has ipſis ex-„cogitatas fuiſſe ſuperſtitiones, vt iisdem pro „inſtrumento continendorum hominum, at-„que coaguli inſtar vterentur. At ſunt ta-„men, qui, extiteritne liber in rerum natura „vnquam, in dubio ponunt. His dubitati-„onem facile ſit eximere, ſi doceantur, qua „ratione vir quidam genere nobilis in id ſcri-„ptum inciderit, cuius ex lectione incredu-„lus plane factus, ſtatuerit, Moſen, Chriſtum, „& Muhameden tres maximos impoſtores

fuiſſe

„fuiſſe (ita enim habebat id ſcriptum: plura „alia inibi perſcripta poterat is idem recitare) „& quemque pro ſe ſub ſingularis pietatis „prætextu hominibus illuſiſſe. Ita ille ſen„ſit, quoad memorabili caſu ex inſania illa „reſipuit, vi morbi lecto affixus, poſt ſerias fa„ctas adhortationes, ſolatiisque adſtantium „atque ipſum viſentium Theologorum con„ſcientiæ terrores ac anguſtias fugauit.„ Animaduerſiones ad c. 46.

C A P. XLVII.

§. 5. p.272.

Non de *Grotio* ſolum & *Seldeno*, ſed de *Puſendorſio* etiam ſententiam dixit Noſter, requirente id Illuſtri *Boineburgio* & epiſtolam a *Puſendorſio*, quem poſt edita Elementa Iurisprudentiæ Vniuerſalis ad plenius Iurisprudentiæ Naturalis Corpus elaborandum hortatus fuerat, reſponſi loco ſcriptam transmittente. Edita eſt hæc epiſtola *Bœcleri* ad Ill. *Boineburgium* vna cum aliis huc pertinentibus in *Io. Grœningii* Bibliotheca iuris Gentium Europæa L. III. c. 9. nunc autem a me ex MS. in locis quam plurimis emendata.

Io. Henr. Bœcleri ad Illuſtr. Baron. Boineburgium Epiſtola.

Illuſtriſſime Domine, Mæcenas Maxime.

De Scripto Puſendorſiano liberanda eſt fides tibi adſtricta, quamquam alias excuſari in vniuerſo hoc negotio mallem; ſed tuum erit, Illuſtr. Domine, obſequendi ſtudio audacem, venia proſequi, & libertatem beni-

Animaduerſ. ad c.47. benignius interpretari. *Puſendorfii* Ingenium habile, promtum, ad magna iturum, ſi modeſtiam magiſtram adſciuerit, amo & æſtimo; ſincerius id quidem candidiusque quam hodie fieri ſolet. Deum habeo huius animi teſtem; cuius me adeo non pœnitet, vt malim de omnibus omnia bona dicere, ipſorumque dotes liberalius extollere, quam cenſura ad alios exitura vti. Verum tua iuſſa mihi ſanctiora ſunt, quam vt audeam quicquam de ſententia mea obtegere, certa ſpe fretus, te non minus vbi errauero, veniam daturum, quam ſi quid recte iudicauero, tua vlteriore cenſura & examine ad limam reuocaturum eſſe. Principio ergo mirari ſubit, quod apud Te tantum Mæcenatem, cui in ratione ſtudiorum nihil ignotum aut obſcurum eſſe poteſt, iactantius agere inſtituit, & quaſi ſibi primum obſeruata venditat, quæ publice nota erant, non dicam antequam *Puſendorfius*, ſed pæne antequam *Theognis* naſceretur. Imperitæ Iuuentutis aures crebro his acroamatis demulcentur: ſed apud viros graues talis oratio minime fuerit morata. Huius generis eſt, quod tanquam ſingulares Obſeruationes ſuas ponit:

1. Intolerandum eſſe, quod moralibus certa ſcientia denegetur. Ergo *Horneium* ſaltem non legit, (ne de aliis plurimis dicam in hac quæſtione ſerio & vehementer verſatis) qui pro certitudine, quam vocant, moralis Philoſophiæ tanquam pro aris & focis depu-

pugnat. Denique inter viros cordatos hæc theſis ſemper certa & firma fuit: certam hic quoque & firmam ſcientiam dari. Animaduerſiones ad c. 47

2. Eodem pertinet querela de libellis nihil præter XI. virtutum nomina continentibus. Iam olim in Commentario Nepotis moueram iſtam querelam; quæ tamen quo deſinat, *Puſendorfius* valere non poteſt. Errant enim, qui ex talibus libellis habitum v. g. Ethicum comparari poſſe putant. Sed qui nouit cum *Puſendorfio* contemnere eos, facile inuenit meliores autores, vtinam veteres! in quibus tamen certum eſt, non tam verſatum eſſe *Puſendorfium*, quam iactitat. Conſtat mihi ea de re inuictis argumentis. Omnibus votis ego exoptarem, tantam *Puſendorfio* cum Veteribus Græcis Latiniſque vnquam contrahi poſſe familiaritatem, quantam ille vult videri iam coniunctam. Nemo me facile hic decepit, nimis diu hoc ſaxum volui. Et longe alia iamiam veſtigia talis peritiæ extarent in Opere Puſendorfiano, ſi compos eſſet huius facultatis: quam ne in *Grotio* quidem ſatis intelligere eum aut æſtimare perſuaſiſſimum habeo. Scis, Illuſtriſſime Domine, melius quam alii verbis poſſunt exprimere, rariſſimam huius decoris, quod verbotenus affectant omnes, laudem eſſe. Quid mihi de antiqua Philoſophia venditet, qui Græca cum *Puſendorfio* perfunctorie attigit, qui *Ariſtotelem*, *Platonem*, & alios, non niſi alieno ore loquentes intelligit, qui Interpre-

Animaduerſiones ad c. 47.

pretes ipſorum Græcos infinita doctrina plenos, qui Poetas cum doctiſſimis Scholiaſtis Græcis, omne denique ſcriptorum Græcorum genus ne a limine quidem ſalutauit? Pauca ſunt, quæ de Latinis habemus; at Græcorum theſauri immenſi & inexhauſti ſunt. Quouis pignore depoſito audeam certare, *Puſendorſium* in alio orbe erraturum, ſi huc vocetur. Et mirum mihi videtur, quod non verecundatur, apud Te, Illuſtr. Domine, qui in luce rerum viuis, iactare ea, de quibus neſcit rationem reddere. En res miſera! Eruditionis ſimulatio artibus iactantiæ inſtructa plerumque ſe, vt vulgaris fœmina, pro Matrona venditat. Progredior

3. ad commendationem Operis de iuſti iniuſtique ſcientia fundamentali: qua nihil opus eſt. Vino vendibili non opus eſt ſuſpenſa hedera. Et hanc cogitationem primum in capite *Puſendorſii* natam, cur non credere queam, parum eget demonſtratione. Et neſcio quomodo etiam poſt *Grotii* rectiſſima conſilia minus mihi ſapiant commenta eorum, qui *Grotio* ſua debere dedignantur, & poſt *Homerum* Iliada rectius elaboraſſe videri volunt.

4. Maxime ingenuum eſt, quod fatetur *Puſendorſius*, ſe in *Grotio* & *Hobbeſio* lecta in ordinem digeſſiſſe. Hoc adeo verum eſt, (legi enim non perfunctorie, & loca locis comparaui) vt Elementa Puſendorſiana, ſi quæras, quid præter Grotiana habeant, non

poſſint

poſſint folium magis oſtentare. Hinc perueniendum eſt.

Animaduerſiones ad c. 47.

5. Ad vnicum illud & maximum Problema: Quid ergo poſt & ſupra *Grotium Pufendorfius* vel præſtiterit, vel præſtiturus ſit? InElementis ſane ſummo ſtudio anniſus eſt, vt Grotiana ſua faceret, non ſine ingenio, id enim ſemper dixi; ſed nec ſine ambitione. Quid ergo tandem præſtitit ſupra *Grotium?* E *σωματοποίησεν*, Corpus fecit huius doctrinæ, & methodo digeſſit liberius a *Grotio* diſpoſita. Hinc plura quæri poſſent. (1) Si *Grotius*, vt ipſe fatetur in Prolegomenis, (adeo non opus erat a *Pufendorfio* inculcari) non totam Iuris prudentiam vniuerſalem & perpetuam exhauſit, ſed aliis nobiles partes tractandas reliquit, qui fit quod in Elementis *Pufendorfii* ea non ſupplentur? Imo vix quicquam (ſcio & fidenter ſuſtineo hanc theſin) præter *Grotio* tradita attulit. (2) Si methodi gloria vnice quæſita eſt, an pútet *Pufendorfius*, eam ſe adeptum? Negabunt hoc illi, qui non poſſunt methodum eruditam agnoſcere & Mathematicorum exemplis dignam in eo, qui in primo libro toties ad ſua Principia prouocat, quæ vtique præmitti debebant, neque tamen niſi in parte poſteriore comparent. Quid? quod contextus (ad *σωματοποίησιν* ſcilicet aptus,) in toto opuſculo plurimis dubitationibus locum & cauſſam relinquit. Nam quod in materia de pœnis, *ἀκαίρως* vtiq; oſtendere voluit, ſe *Weigelio* & Mathematicæ

 ope-

Animaduerſiones ad c. 47. operam dediſſe, quale ſit, vix inter eruditos dubitabile fuerit. (3) An exiſtimet *Pufendorfius*, *Grotio* illa de Ethica,(talia enim ſunt) ignorata fuiſſe, & non potius eum illa in actu exercito poſuiſſe, quæ *Pufendorfius* in actu ſignato oſtendere voluit? (4) Et quoniam ita ſe res habet, an hæc Iuris prudentia vniuerſalis recte appelletur,& bona fide? (5) An vero Iuris Prudentia rectius illa appelletur, quæ ex iſtis moralibus principiis ſuas concluſiones per argumenta ſeu materias ſui Syſtematis deducit? vt fecit *Grotius*. Hactenus de eo quod præſtitit *Pufendorfius*; nunc de eo quod præſtiturus videtur. Hic primo mirari ſubit, quod Tibi,Illuſtr. Dne, tam oculato iudici enumerat tanquam nouam methodum, ac nunc demum prouiſam, ac in futuro Opere adhibendam,quæ ipſiſſima eſt Elementorum methodus. Breuius ergo dici poterat: Vtar ea methodo, qua me vſum eſſe in Elementis vides; neſcio an etiam candidius. Denique vident hic aliquid plerique, i. e. poſſe corpus quoddam plenum Iuris vniuerſalis methodo & ratione concinnari. Sed (memineris olim vatis non vani) neque *Pufendorffius*, neque *Feldenus* conſummati huius operis laudem qui ferant, idonei forte fuerint. Cauſſæ in alto receſſu,neque mihi incognitæ. Iuro tibi, Illuſtr. Dne, nemo hominum eo gloriæ procedet in hoc opere, quo proceſſit *Grotius*. Manet, manebitque incomparabile opus; quod qui vlla in

par-

parte ſuperare contendet, is poſteris ludibrium debebit, imo fortaſſe (quod de plerisque non credo tantum, ſed cur credere debeam ſcio) quam non perceperit rationes *Grotio* meditatas, patefaciet. Hæc ad ſummam quæſtionis puto pertinere. Addam quæ extra rem accedunt. 1) Iudicium de Opere *Grotii*, quaſi non pleno(monuit ipſe,vt antea dixi)& in quo poſuerit pro certis,quæ dubitationem admittunt, (hoc æque *Puſendorfius* fecit, & vbi *Grotiana* in dubium vocat, haud raro fortiter repelli poteſt) denique quod ingenii humani labem non effugerit. Ergo *Puſendorfius* effugiet, qui de liberorum debito erga parentes cultu, pæne Cynica impudentia loquitur: ne de Polygamia & aliis dicam.Sed id nunc agendum non eſt. 2) De Legiſlis & ICtis veteribus nouisque vel arguendis,vel in ſubſidium vocandis puto me ſatis deprehendere, vaga & incomperta loqui *Puſendorfium.* 3) De ſcholaſticis parum ad palatum facientibus, & ſcriptoribus Caſuum conſcientiæ itidem alieno iudicio, autoritate ſua pronunciat. 4) De duplici methodo Mathematicorum ſeu a priori, & Exemplorum, ſeu a poſteriori,cur vt noua & nunc obſeruata afferuntur, quæ vel *Grotius* in Prolegomenis & alibi monuerat? 5) Quæ de diſſenſu Gentium in Capitibus Iuris habet, ex *Seldeno* ſumta ſunt, cuius conſilium ſcribendi operis parum dextre hariolatur. 6) Methodum illam a priori neſcio an ſatis can-

Animaduerſiones ad c. 47.

Animaduerſiones ad c. 47. dide opponat methodo autoritatum & exemplorum; cum & *Grotius* vtramque coniunxerit, & veterum ſententias in practicis disiungi non debere ſtatuerit. Hæc, quia iuſſiſti, & parere decet iuſſis, Si placet meam ſententiam *Conringio* noſtro examinandam dare, me id non fiet nolente. DEUS Eminent. & Sereniſſ. Electorem noſtrum & Te ſoſpitet. Scrib. Argent. d. 26. Ian. 1663.

Illuſtriſſ. T. Excell.
devotiſſimus
I. H. Bœclerus.

Hanc ſecuta eſt mox altera ad eundem eodem de argumento *Bœcleri* epiſtola, qua defenſioni Pufendorfianæ aduerſus priores ſuas literas reſpondere videtur, quamque itidem *Grœningius* loco citato exhibet.

Illuſtris Domine, Mæcenas Maxime.

De foliis noſtris propediem plura recipies. *Pufendorfii* epiſtolam remitto. Et controuerſiam quidem cum *Fabricio* callide expediuit, & diſſimulata vera cauſſa, ob quam *Fabricius* publicæ cenſuræ optaret tales inſcriptiones expungi. In ceteris vult ſuperbiſſime feſtiuus videri, i. e. geminat velut de plauſtro iniurias in viros innocentes & longe diuerſis moribus a *Pufendorfii* ingenio præditos. Scilicet quæ de polygamia & diuortiis temere, de liberorum aduerſus Parentes debito impie ſcripſit, ideo reprehendent Viri graues, quia muliercularum offenſiorem animum metuunt? Credisne, Illuſtr. Domine,

ne, (oportet enim vt, depoſito in omnes ſtudio, rem ipſam iudices) aliquid potuiſſe impudentius & nequius dici? Tantus hic homo ſibi videtur, vt alios cerebrum in calcaneo geſtare arbitretur. Poteſtne homo mediocriter bonus & doctus (appello Tuam fidem!) vel per ſomnium huiusmodi quicquam ſuſpicari de bonis viris? Si ad mulierum conſilia reſpiciunt quoties philoſophari volunt, iam quid illud, quod profaniſſime de parentibus & liberis effudit, ad fœminas ſeorſum pertinet? Sed & falſum eſt, ex mero Iure Naturæ rem ita ſeſe habere, niſi ex mero Iure Naturæ mera velis commenta *Puſendorſii* facere. De Polygamia ſcio diſputari poſſe: de Divortiis maiori cautione opus eſt: de liberis & parentibus ne γρὺ quidem ad minuendam *Puſendorſii* improbitatem dici poteſt. Quod nihil ſe a bonis ſcriptoribus iuuari poſſe in ſuo inſtituto ſcribit, in eo valde mireris, ſi non cognoſcas, ingenium a Grotianæ doctrinæ rationibus i. e. optimis, immane quantum diuerſum: & vbi machinam ſuam abſoluerit, ſupereſt, vt ornatum expectes ab hoc homine, *Grotio* longe illuſtriori. Si Socialitas Naturæ humanæ (vtitur hac voce *Plinius*) primum *Puſendorſii* principium eſt, primum ſcire debebat, non ipſius hoc ingenio deberi; ſed *Ciceronem* in officiis & alios, vel ante quam *Theognis* natus eſſet, omnia iuris & officii præcepta ab ea origine repetiuiſſe. Deinde quærebatur de methodo. Si ſecu-

Animaduerſiones ad c. 47.

Animaduerſiones ad c. 47.

tus eſt methodum, quam prioribus literis deſcripſit, cur poſtremo loco poſuit & poſt definitiones, cum definitiones hanc præcedant. Quod *Hopperi* ſcientia ab ipſo Auctore tum hypotheſeos cauſſa aſſumta ſit, nemo dicere, aut credere poteſt, qui *Hopperum* legit. Itaque hic quoque nugatur *Pufendorfius*. Quod eo confidentius poſſum dicere (quamquam, quid euidentius eſt verbis *Hopperi* ſerio loquentis & ſerio intelligi volentis?) quia ſcio *Hopperum*, cum in Galliam veniſſet, a *Petro Gaſſendo* & aliis monitum, vt errores manifeſtos emendaret, obfirmaſſe animum, & in notis ſua commenta denuo communiuiſſe. Quid clarius? De immortalitate animæ & pœnis quæ habet *Pufendorfius*, ſatis oſtendunt, eum veram rationem iuris (quam, quia in veteribus hoſpes eſt, *Seldenus* eum docere potuit) ignorare. De Conringianis quæ addit, non poſſum ſatis intelligere, quia puto eum de Propolitica loqui. Illud miror, quod quod tam ſecure de *Hoppero* pronuntiat, & auctoritatem magni ICti ſibi circumdat in rebus, quarum in ſolidum expertem eſſe, nemo ignorat. Nam quod ipſum *τὸ πάνυ Conringius* quoque cenſura ſuperbiore proſequitur, ea res pæne litem in naſum conciuiſſet, ſi cuiquam iraſci vacaret. Dixi ſatis in ſuperioribus meis literis. Sed & Græcus ille (ita huic Philoſophaſtro per contemtum audit *Ariſtoteles*, quem nemo Philoſophorum ſatis admirari poteſt) prurientis cenſu-

ras

ras calami & intemperiem non potuit effugere. Quaſi vero ceteri Viri eruditi fera pecora eſſent, & tantum auctoritate *Ariſtotelis* ducerentur, non rationibus. Iterum miror, quod non eſt reuerentior Tui iudicii *Puſendorſius*. Non ignoras, Illuſtr. Domine, illum demum poſſe dicere: Non iuro in huius magiſtri verba, qui intelligit & ſcit, quid magiſter dicat. Aſt, ſi quis, illis diligenter ignoratis, nihil ſibi cum magiſtro illo commune eſſe dicat, ineptiſſime arrogans & ſtolidus habebitur. Sed nolo noctuas Athenas portare. Vnum eſt, quod Te ſemper & ſummo rogare opere non deſiſtam, vt me Tuo fauore porro digneris. Deus cum Eminentiſſimo & Sereniſſimo Hero noſtro Te ſoſpitet ſeruetque. Scrib. Argent. d. 3. Febr. an. 1663. Animaduerſiones ad c. 74.

De Appendice.

Prodierunt *Erici Mauritii*, vt putatur, cura Spriæ an. 1683, 8. *Nic.* quem vocat, *Danckwerthi* Inſtitutiones Iuris Publici, quibus ſubiuncta eſt Conſignatio de ſcriptoribus Iuris Publici, ante plures annos, vt habet titulus, a Viro Clariſſ. p. m. cum ſuis auditoribus I. P. ſtudioſis priuatim communicata. Eſt ea hæc ipſa, quam hic exhibemus, *Bœcleri* noſtri commentatio, quæ iam an. 1675, 8. cum *Bœcleri* Notis ad Ottonis Ius Publicum, cura *Vlr. Obrechti*, plenius & emendatius prodierat. Spirenſis enim editio adeo mendoſa eſt, vt ex Obrechtiana vicenis aliquot locis emendari, & integræ ῥήσεις omiſſæ (cuius rei exemplum P. 78

Animaduerſiones ad c. 47. habes, vbi de familia Brandenburgica ſermo eſt) reſtitui queant. Nihilominus ita inemendate repetiit, *vt habetur in exemplari Spirenſi, ſine omni correctione*, vt ſub initium ipſe fatetur, *Phil. Reinh. Vitriarius*, cum iſtas Iuris Publici Inſtitutiones ψευδωνύμως antea, inſcio ſe atq; inuito editos, ſibi vindicaret, non in prima tantum Lugd. Bat. 1688. ſed omnibus etiam ſequentibus editionibus, ne poſtrema quidem, quæ Lugd. Bat. 1708, 8. comparuit, excepta. Quid quod *Vitriarii* illuſtrator ſollertiſſimus *Io. Frid. Pfeffingerus* etiam in ſua editione Friburgenſi 1691, 8. & in Gothana vberioribus commentariis inſtructa anni 1699, in 4. easdem mendas ſine omni correctione retinuit. Nos non tantum ἐκδόσιν vtramque, ſed exemplum etiam MStum contulimus, quo factum eſt, vt plura loca in hac noſtra editione legantur aut plenius, aut emendatius.

§. 12.

In culpando *Hippolyto a Lapide* modum ex-
p. 796. ceſſiſſe præ ceteris Noſtrum, cenſet nuperus Methodi ſtudii Hiſtorici architectus *Langletus du Freſnoy* p. 135. edit. Lipſienſis Neminem tamen mouerit forte hæc cenſura, cum dudum in vulgus notum ſit, Gallos partibus Imperatoriis nunquam fauere.

§. 32.

De Lanſiana de Academiis diſſertatione in
p. 817. Editione huius Conſignationis Spirenſi ſequens additur Parentheſis: *Notandum ſecundum editam eſſe illam diſſertationem Helmeſtadii, 1661.* Verum anno potius 1666, 4 ibidem ſecundum eſt edita, vt ocularis inſpectio docet. Hanc repetitam editionem *Conringii* auſpiciis prodiiſſe, minus tamen emendatam eſſe, queritur *Th. Crenius* Animaduerſ. Parte XV. p. 120

INDEX

INDEX AVCTORVM.

ABbo 524
Abdias Babylonius 717. 718
Ablauius 359
Car. Franc. Abra 607
Nic. Abramius 849
Abulfeda 567. 568
Abumaſar 523
Felix Accorambonus 605
Achilles Tatius 154. 482. 520. 854
Alex. Achillinus 609
Achmes 479
Eman. Acoſta 393
Ioſephus Acoſta 393
Helenius Acron 26. 853
Iac. Adamæus 339
Adamantius 595
Adamus Bremenſis 322
Melch. Adamus 435. 695
Ado Viennenſis 187
Adraſtus 506
Adr. Adrichomius 167. 390
AElianus 441. 577
Paulus AEmilius 372
AEmundus 342
AEneas 576. 593
AEſchines 52. 685.
AEſchylus 166. 109. 828. 849
AEſopus 639
Aetius 823
AEthicus 857
Iul. Africanus 563. 578. 727
Agapetus 629
Agatharchides 566. 567
Agathemerus 566. 567
Agathias 309. 359
Aggenus Vrbicus 515
Andr. Agnellus 755
Sueno Agon. 358
Georg. Agricola 589
Rodolph. Agricola 32
Henr. Cornel. Agrippa 608. 618
Henr. Agylæus 580
Aimoinus 755
Mich. Aitzingerus 337
Albategnius 523
Fabius Albergattus 661
Salom. Alberti 76
Franc. Albertinus 381
Albertus M. 499. 507. 526. 765
Leo Bapt. Albertus 883
Leander Albertus 379. 434
Flaccus Albinus Alcuinus 523. 752
Petrus Albinus 323

Ant. Albizius 173. 810
AlbohazenHaly 558
Albumaſar v. Abumaſar
Alcæus 113
Achabizius 511. 558
Alchindus 498
Andr. Alciatus 589. 638
Auitus Alcimus 749
Alcinous 595
Alcuinus v. Albinus
Aldelmus 317. 522
Hier. Aleander. 473
Nicol. Alemannus 307. 308
Alexander Alenſis 765
Alex. ab Alexandro 447
Alexander Aphrodiſienſ. 593. 888
Muhammedes Alfraganus 157. 489. 533. 546
Algerus 764
Alhazen 511. 512. 524.
Iac. Alkindus 526
Leo Allatius 40. 836. 157 313. 553. 520. 556.
Petrus de Alliaco 526. 532
Almannus 761
Io. Ianſſ. ab Almeloueen 837.
Petr. Alonſus 395
Alphonſus R. 526
Io. Henr. Alſtedius 7. 608.
Ant. Dadinus Alteſerra 808.
Altfridus 757
Andr. Althammerus 320
Io. Althuſius 657. 677
Franc. Aluaretius 394
Immanuel Aluarus 23
Pelagius Aluarus 641
ALVREDVS R. v. Elfredus
Alypius 504.
Iodocus Amannus 474
Romulus Amaſæus 76. 860
Ambroſius 86. 564. 632 642. 742
Ammianus Marcellinus 290. 301. 304. 669. 866.
Scipio Ammiratus 662
Ammonius Alexandrinus 732. 888
Amphilochius 743
Anacreon 113.
Anaſtaſius Bibl. 427. 757. 858
Anaſtaſius Nicenus 750
Anaſtaſius Sinaita. 749
Anatolius 563.
Alex. Anderſon 502.
Petr. de Andlo 786.
Andocides 52. 53.
Ant. Andreæ 641

Andre-

Andreas Cæſarienſ. 740
Andres Presbyter 330
Valer. Andreas 399
AndronicusRhodius 594. 621. 623. 624.
Andromachus Cretenſis 518
Iac. Androuetius 584.
Dan. Angelocrator 158. 475
Angelomus 757
Alex. de Angelis 560
Andr. Angelus 325
Iac. Angelus 569
Io. Angelus 530
Petr. Martyr Anglerius 90
Anianus 563
Anianus Flander. 190
Ioh. Annius Viterb. 236. 451
Ambroſius Ansbertus 761
Anſelmus Laudunenſ. 763
Valentinus Anshelmus 157
Petrus Anteſignanus 119
Anthelmus 751
Anthemius 579
M. Antonius Antimachus 239. 835. 836.
Antiochus 855
Antipater Boſtrenſis 753
Antiphon. 52.
Antiſthenes 653
Antoninus AEpiſc. 190
Antoninus Imp. 164. 627 855. 889.
Antonius Abbas 735
AElius Antonius Nebriſſenſis 570
Antonius de Padua 765
Petrus Antonius 367
Aphthonius 39. 833
Pet. Apianus 532. 574. 587
Philippus Apianus 329. 572.
Apollinarius 105. 738. 847
Leuinus Apollinius 395
Apollodorus 160. 171.
Guil. Apollonius 686
Petrus Apollonius v. Collatius
ApolloniusPergæus 495. 880. 502
Apollonius Rhodius 102. 828. 847.
Michael Apoſtolius 21
Appianus 252. 861
Apſines 40. 836.
Apuleius 460. 488
Apulienſis v. Guilielmus.
Aquila Ponticus 731

Aqui-

Aquila Romanus 46
Io. Aquila 477
Henricus Aquilius 344
Franc. Aquilonius 513
Thom. de Aquino 640. 651. 770
Ahmed Arabſchiades 392
Arator 135
Aratus 510. 517. 524. 536
Arcanda 558
Sixtus Arcerius 440. 441. 578
Archimedes 496. 510. 576
Aretæus 822. 823
Guido Aretinus 507
Leonh. Aretinus 387. 465
Bened. Aretius 379
Marius Aretius 368
Thom. de Argentina 641
Petr. Argentoratenſis 332
Iſaacus Argyrus 497. 514. 520. 568
Bened. Arias, Montanus 226. 572
Gregorius Ariminenſ. 641
Ariſtæas 397
Ariſtarchus 517. 543
Ariſtænetus 78
Ariſtides 54. 839
S. Ariſtides 718
Ariſtides Quintilianus 504. 505.
Ariſtophanes 110. 850
Ariſtoteles 33. 91. 106. 287. 490. 551. 576. 589. 590. 605. 610. 616. 619. 621. 636. 650. 653. 664. 666. 691. 884. 887. 888.
Ariſtoxenus 504
Ioh. Bapt. Armeninus 7
Io. Arndius 698
Henningus Arniſæus 656. 658. 664. 678. 689
Arnobius 724
Arnobius iunior 747
Arnoldus Carnotenſ. 764
Arnoldus Lubecenſis 317
Io. Arnoldus 366
Petrus Aron. 508
Arrianus 161. 273. 255. 296. 567. 566. 578. 625. 855.
Arſenius 829
Artemidorus Epheſius 162. 479
Georgius Arthurus 220
Gothardus Arthuſius 365. 560.
Dominic. Arumæus 782. 789. 790. 818.
Arzahel 524. 531
Rogerius Aſchamus 87
Aſclepiodotus 582
Aſclepius 486
Aſconius Pedianus 24. 10

Io.

Io. Eſtwodus de Aſhenton. 528
Aſpaſius 621. 623. 624
Aſteſanus Aſtenſis 641
Aſtrampſychus 479
Athanaſius Epiſc. 736
Athanaſius Rhetor 40. 837
Athelardus 499. 524
Athenæus 14. 111. 455. 576. 512
Athenagoras 719
Germ. Audebertus 320
Io. Auentinus 319. 812.
Auerroes 525. 888. 591
Auguſtinus 506. 745. 726
Anton. Auguſtinus 174. 368. 383. 466. 704. 768
Auicenna 824
Petr. d' Auidi 165
Feſtus Auienus 163. 522 567. 856.
Ludou. ab Auila 321. 869
Ludou. Aurelianenſis 277. 280. 281.
Aurelianus 507. 824
Cornelius Aurelius 343
Iulianus Aurelius 478
Ioſephus Auria 516. 518. 546
Auſonius 145
Iulius Anſonius 823
Antolycus 516. 546.
Balth. A yala 776

B.

Io. Baazius 361
Bacchius 506
Bacchylides 113
Bacharius Maccæus 522
Cl. Caſp. Bachetus 487. 880.
Reinerus Bachouius 619
Fr. Baco de Verulamio 341. 607. 665. 638
Ioh. Bacondorpius 527
Rog. Baconus 507. 511. 526. 881. 569. 588.
Iod. Badius Aſcenſius 468
Henr. Baerſius 533
Mahomed Bagdedinus 498
Ioh. Baierus 548. 560
Adr. Bailletus 827. 830. 832
Io. Bainbridge 520
Io. Balæus 399. 431
Io Balantyne 570
Balduinus 189
Franc. Balduinus 426
Bern. Baldus 572. 584. 568
Io. Balinus 339
Theod. Balſamo 765. 760
Io. Ludou. Balzac. 148
Henr. Bangertus 317
Alb. Bannius 509

Re-

Redemtus Baranzanus 549
Dan. Barbarus 465. 512
Hermol. Barbarus 465. 500. 530
Moſes Barcepha 757. 763
Io. Barclaius 140. 483. 484. 562. 604. 642
Guil. Barclaius 678. 679
Barlaamus 491. 497. 564
Caſp. Barlæus 76. 147. 396. 573
Hadrianus Barlandus 320. 341. 343.
Martinus Barletius 366
Guil. Barlowe 571
Barnabas 713. 715
Rob. Barns 431.
Fr. Barocius 492. 497. 501. 514
Cæſar Baronius 211. 385 702
Laurentius de la Barre 209
Garſias Barrionueuo 77
Gabr. Barrius 389
Lud. Barthemannus 395
Caſp. Barthius 94. 130. 133. 164. 374. 737. 748. 763. 852.
Thom. Bartholinus 474. 615. 616. 618.
Car. a Baſilica Petri 385
Baſilius Epiſc. 739
Baſilius Imp. 629
Baſilius Patricius 582
Io. Baſſantinus 548
Henr. Baſſeus 324
Caſſianus Baſſus 692
Guil. Batecumbus 528
Rud. Battingius 541
Io. Bauarus 539
Dominicus Baudius 76. 87. 340
Laz. Bayfius 474
Petr. Beauſardus 490. 544
Lupoldus de Bebenburg 786
Io. Goropius Becanus 469. 693
Phil. Bechius 488
Frid. Bechmannus 884
Beckerus 782
Io. Chriſtophorus Becmannus 469. 840
Beda 355. 488. 507. 523. 565. 752.
Iac. Bedrotus 512
Io. de Beka 343.
Martinus Bellaius 375
Rob. Bellarminus 399. 686. 694. 699
Bellator 756
Petr. Bellonus 450

Iul.

Iul. Bellus 662
Rob. Belus 875
Petrus Bembus 384. 466
Beneuenutus Imolenſ. 421
Beniamin Tudelenſis 164
Paulus Benius 177
Hier. Benzonus 395
Abr. Berckelius 567. 856
Berengoſus 750
Franc. Bergomas 422
Philippus Bergomenſis 195
Claud. Berigardus 515
Marſil. Berlingerus 569
Anton. Bernardus 561
Io. Bapt. Bernardus 605
Ianus Bernartius 129
Matthæus Berneggerus 76. 14. 180. 181. 182. 293. 364. 408. 415. 663. 445. 548. 787
Bernhardus 764
Berno Abbas 507
Phil. Beroaldus 416. 460 465. 466.
Beroſus 236
Georg. Berſmannus 849
Io. Bertelius 478
Bertharius 760
Chriſtoph. Bertholdus 431
Petrus Bertius 159. 166. 320. 384. 573. 885. 854
Bertramus Corbeienſis 760
Bertramus Pesbyter 756
Bernh. Bertramus 818
Bonauent. Corn. Bertramus 226. 664
Petr. Bertrandus 765
Phil. Beſchlerus 367
Iacobus Beſni 158
Petr. Beſodnerus 399
Chriſtoph. Beſoldus 4. 396. 452. 671. 809
Beſſario 602. 887
Bethem. 558
Io. Betlenius 365
Io. Betſan. 511.
Nicol. Betſius 820
Xyſtus Betuleius 725
Michael Beutherus 157 541
Laurentius Beyerlinck 32. 448. ſeq. 642.
Io. Hartmannus Beyerus 503
Iod. Beyſſelius 468
Theod. Beza 674
Iac. Biæus 477
Theodorus Bibliander 3. 467.
Emericus Bigotius 17
Iac. Billius 843. 741
Iac. de Billy 503

Chri-

Chriſtoph. Binderus 888
Bion. 114. 115. 845
Biondi 484
Vannocius Biringucius 583
Lælius Biſciola 450
Odoardus Biſetus 850
Bito 582
Caſp. Bitſchius 64. 204
Pet. Bizarrus 386. 391
Guil. Blaeu 166. 574. 551
Io. Blanchinus 530. 533
Ioſ. Blancanus 489
Guil. Blancus 862
Niceph. Blemmidas 594. 610. 616
Ditmarus Bleskenius 359
Dauid Blondellus 158. 174. 212. 218. 429
Flauius Blondus 379
Th. Pope Blount 858
Io. Blum. 583
Io. Boccacius 465
Traian. Boccalinus 140. 298. 452. 662
Io. Bocerus 324. 325. 358
Sam. Bochartus 167
Io. Bodinus 177. 657. 785. 891
Io. Henr. Bœclerus 4. 134. 255. 274. 360. 408. 859. 863. 871. 903
Io. Boemus 452
Hector Boethius 357
Boethius 41. 837. 488. 498. 506. 750
Io. Iac. Boiſſardus 436. 478
Paulus Bolduanus 399
Io. Bollandus 432
Raph. Bombellus 491
Guid. Bonatus 527. 561
Fed. Bonauentura 641. 668. 672
Iac. Bonfadius 682
Antonius Bonfinius 364
Iac. Bongarſius 87. 180. 182. 391
Bonifacius 752
Balth. Bonifacius 481
Fr. Bonnæus 3. 484
Herm. Bonnus 335
Carharina Boot. 360. 361.
Io. Bordatus 849
Franc. Bordinus 543
Mart. Boregk 326
Io. Alph. Borellus 880
Martinus Borrhæus 34
Anton. Boſius 382
Io. Andr. Boſius 829
Donatus Boſſius 190. 386
Rudolphus Botereus 375
Io. Boterus 452. 664. 667. 672. 891
Guil. Botoner 529.

du

du Bouchet 174
Car. Bouillus 489. 500
Iac. Bourdelotius 878. 860
Marcus Zuerius Boxhornius 194. 304. 340. 401. 417
Thomas Bozius 379
Iac. Bracellus 386
Campanus de Brachiis 380
Tycho Braheus 543. 544
Sebaſt. Brand 140. 332
Io. Brando 189
Georg. Brautlachtius 783
Simon Bredonus 488. 528. 565
Georg. Pontanus a Breitenberg 367
Brenlanlius 528
Ed. Brerewodus 475
Rob. Brettus 567.
Phil. Brietius 573
Henr. Briggius 492
Barnabas Briſſonius 30. 236 391. 454. 467. 664. 684
Io. Britannicus 137. 853
Barthol. Brixianus 380
Io. Brodæus. 110. 116 850
Mart. Broniouius 392
Io. Broſcius 879
Hieremias Brotheiel 539
Erneſtus Brotuſſius 324
Chriſtoph. Browerus 335
Henr. Brucæus 542
Henr. Bruningius 817
Andr. Brunnerus 329. 812
Mart. Brunnerus 478
Bruno 324. 763
Otto Brunsfelſius 400. 533
Mich. Brutus 87
Theodorus de Bry 381
Manuel Bryennius 506
Guil. Bueauus 693
Gabriel Bucelinus 174
Georg. Buchananus 146 357. 677. 679
Mich. Buchingerus 431
Aug. Buchnerus 28. 83
Abrah. Bucholzerus 155
Guilielmus Budæus 20. 462. 476. 449
Iul. Cæſ. Bulengerus 6. 203. 382. 391. 469. 475. 481.
Iſmael Bullialdus 553. 487. 879. 518. 519. 520. 568. 675. 795
Chriſto. de Buon del montibus 569
Franc Burcardus 792.
Lambertus van der Burch 377 (761
Burchardus Dorceſtrius
Andr. Bureus 357
Luc. de Burgo 491 (421
Nicol. Burgundus 339. 807.

Augerius GiſleniusBuſbequius 366. 873
Io. Buteo 491. 501. 515. 583
Georg.Buteus 348
Claud. Buxerius 492
Gerlacus Buxtorfius 790
Io. Buxtorfius 559
Iuſtus Byrgius 544
Abrah.Bzouius 212. 431
C.
Nic.Cabaſilas 766
Aloyſius Cadamuſtus 395
Georg. Cæleſtinus 331
Lud. Cælius, Rhodiginus 448. 466
Andr.Cæſalpinus 604. 888
Cæſar Germanicus 521
Iulius Cæſar 53. 54. 76. 235. 262. 275. 405. 413
Cæſarius 748
R. Abrah.Cai 488. 525. 538
Cæl. Calcagninus 463
Domitius Calderinus 131. 465
Pyrrhus Caldoræus 843
Manuel Caleca 766
Ambroſ.Calepinus 26
Georg. Calixtus 216. 698. 429. 747
Callimachus 94. 845
CalpurniusFlaccus 73. 838
T. Calpurnius 133
Io. Caluinus 29
Sethus Caluiſius 155. 854
Camariota v. Camerites
Guil. Camdenus 345. 348
Ioach Camerarius 18. 32. 40. 836. 87. 96. 849. 106. 109. 114. 215. 235. 307. 331. 366. 441. 476. 491. 497. 534. 486. 879. 492. 519. 557. 621 623. 625. 638. 691. 860. 866.
Ludou.Camerarius 366
Phil. Camerarius 450
Matth.Camerites 40. 837
Thom.Campanella. 606. 889.
Campanus Nouarienſ. 525
Io. Campanus 499. 493
Symphor. Campegius 400. 607
Florianus a Campo 367
Fr. Foxius Candalla 494
Pantaleon Candidus 367
Petr. Caniſius 467
Phil. Cannaius 671
Pet. Andr. Canonlier 668
Io. Cantacuzenus 312
Guilielmus Canterus 54. 109. 124. 468. 839
Theod. Canterus 468
ThomasCantipratenſ. 648
Claud.Cantiuncula 684
Carolus Cantoclarus 58. 341. 581.

Ga-

Galeatius Capella 381
Marcianus Capella 23.832. 462. 498. 506. 522.
Iac. Capellus 191. 475
Caper 21
Caperonierius 846.
Iulius Capitolinus 304. 412. 418.
Hier. Cardanus 489. 540. 602.
Io. Cario 191. 533
Hugo de S. Caro 765
CAROLVS M. 523
Bened. Carpzouius 791
Lud. Carrio 467
Renat. des Cartes 513. 608. 888
Iſaacus Caſaubonus 60. 841 61. 87. 137. 139. 148. 159. 160. 176. 211. 232. 245. 248. 255. 259. 293. 408. 410. 414. 416. 417. 436. 437. 445. 455. 456. 456. 474. 479. 888. 576. 568. 590. 591. 624 861.
Mericus Caſaubonus 113. 627. 628
Ioh. Caſelius 39. 90. 96. 655. 836. 847.
Petrus Leo Caſella 380
Simon de Caſſia 766
Io. Caſſianus 746
Caſſiodorus 85. 183. 498. 506 418
Caſſius 823
Ioſephus Caſtalio 468
Seb. Caſtalio 695
Petrus Caſtellanus 436. 469. 522
Bonauentura Caſtilioneus 368
Matth. Caſtritius 434
Petr. Ant. Cataldus 492. 502
Io. Maria Catanæus 83
Catecuuius 624
Cato 114
Catullus 142
Barth. Caualcantius 583
Io. Bapt. de Caualleriis 382
Bonauentura Caualllerius 503. 560
Lud Cauitellus 385
Nicol. Cauſſinus 47. 481. 638
Cebes 629
Georg. Cedrenus 150. 184. 186
Balth. Cellarius 656
Corn. Celſus 823. 588. 822
Conradus Celtes 318
Hieron. Conneſtaggius 368
Cenſorinus 151. 512
Ludou. de la Cerda 122. 123

Cerealis 748
Petr. Ceronus 509
Petrus Ordonnez de Ceuallos 395
Chærobofcus 9
Chalcidius 594.
Demetr. Chalcocondyl. 9
Laonicus Chalcocondylas 311. 393. 871
Daniel Chamierus 87. 693
Soſipater Chariſius 23
Petr. Charron. 485
Vinc. Chartarius 478
Nic. Chaſſanæus 816
Boguſlaus Phil. Chemnitius 359
Martin. Chemnitius 693. 694. 699
Andr. du Cheſne 371. 875.
Franc. du Cheſne 371. 750. 875
Io. Iacobus Chiffletius 158. 174. 377. 812
Io. Chokier 476
Choniates v. Nicetas
Iacobus Chriſtmannus 157 501. 522. 546.
Io. Chriſtophorſonus 207
CHRISTVS 708. 716
Georg. Chryſococcas 567. 568
Petr. Chryſologus 747
Manuel Chryſoloras 9
Io. Chryſoſtomus 62. 111. 745 767
Dauid Chytræus 323
Alph. Ciacconius 431. 473
Pet. Ciacconius 473. 475
Ant. Cicarellus 430
Cicero 41. 49 63. 75 79. 83. 120. 282. 296. 521. 611. 619. 654. 655. 683 684. 685
Chriſt. Cilicius 324. 358
Cinnamus 313.
Petrus Çiruellus 493 532
Arn. Clapmarius 655
Scipio Claramontius 668
Ad. Clarmundus 877
Claudianus 129
Claudius Taurinenſ. 753
Chriſtoph. Clauius 490. 494. 497. 545. 547. 587
Clemens Alexandr. 726
Clemens Langthonienſis 525
Clemens Romanus 713. 715. 717
Cl. Clemens 753
Nicol. Clemens 328
Cleomedes 506. 520. 881
Cleonides 504
Iod. Clichtoueus 489
Io. Climacus 749
Ioach. Clutenius 783. 427
Philipp. Cluuerius 166. 167. 320. 333.

Io. Cluuerus 193
Mich. Coccinius 381
Iodocus Coccius 427
Io. Cochlæus 500. 508
Io. Cocinus 833
Rob. Cocus 699
Georg. Codinus 309. 310
Gilbertus Cognatus 366. 377. 609. 872
Chriſt. Colerus 445. 655. 665 877
Petrus Apollonius Collatius 137. 852
Pandulfus Collenutius 387
Hippolytus a Collibus 279. 280. 668. 865
Georg. Collimitius 532
Paulus Colomeſius 861
Pet. Coluius 460
Chriſtoph. Columbus 395
Columella 692
Io. Columna 188
Franc. Combefiſius 858
Natalis Comes 196. 204. 478. 616.
Petr. Comeſtor 764
Philipp. Cominæus 245. 374
Fed. Commandinus 494. 496. 498. 517. 519. 543. 578. 584. 880
Anna Comnena 311
Hier. Conneſtagius 268
Conradus 318. 763
Conradus Epiſcopus 334
Herm. Conringius 650. 655. 665. 678. 782. 800. 805. 817. 904.
Conſtantinus Porphyrog. 313. 443. 580
Rob. Conſtantinus 19. 831. 388. 588
Caſp. Contarenus 383
Franc. Contarenus 387. 665
Vinc. Contarenus 383. 468
Ad. Contzenius 657
Nic. Copernicus 535
Leonh. Coquæus 431
Franc. Fernandus de Cordoua 484
Corippus 137
Thomas Cormerius 375
Ianus Cornarius 475
Cornificius 41
Cornutus 26. 137 853
Andr. Corſalius 573
Laur. Coruinus 569
Meſſala Coruinus 304
Cosmas Pragenſis 326
Franc. Coſterus 693
Nic. Cragius 244. 513. 664. 685
Henr. Andr. Cranius 792

Io. Craſſotius 605
Iun. Paul. Craſſus 813
Cæſar Cremoninus 605. 888
Th. Crenius 833. 882
Lud. Creſollius 46
Petr. Crinitus 448. 449
Io. Criſpinus 37. 834
Martinus Cromerus 363
Caſp. Cropacius 326
Frid. Croſnerus 332
Emericus Cruceus 128
Franc. Crucimannus 399
Petr. Crugerus 492
Martinus Cruſius 313. 331
Paulus Cruſius 542
Cteſias 232
Cteſibius 514
Quirinus Cubachius 790
Iacobus Cuiacius 78. 843
Petrus Cunæus 59. 226. 664. 848
Ioach. Curæus 327
Cælius Auguſt. Curio 366. 872
Cælius Secundus Curio 27. 465
Curtius 76. 239. 276.
Nic. Cuſanus 492. 499. 529
Io. Cuſpinianus 151. 327. 365 421. 811
Mart. Cuthenus 326
Paulus Cypræus 325
Cyprianus 723
Iul. Cyrenius 561
Cyrillus 738. 746
Cyrus Sophiſta 837

D.

Dacius 150. 854
Daimachus 582
Iac. Dalechampius 611
Nic. Damaſcenus 666. 752
Damaſcius 594
Damaſus 741
Damianus Philoſ. 511
Iac. Damianus 433
Nic. Danckwerth 903
Henr. Dandalus 384
Petrus Daniel 122
M. Egnatius Dantes 510. 584
Conr. Daſypodius 493. 497. 512. 516. 540
Aug. Dathus 387
Cl. Dauſquius 852
Conradus Decius 327
Io. Dee 481
M. Ant. Delrio 469
Demades 52

Demetrius Phalereus *39. 834. 653*
Halicarnaſſeus *836*
Democrates *21. 831*
Ludou. Demontioſus *584*
Demophilus *21. 831. 855*
Demoſthenes *48. 75. 682 684. 685. 838*
Io. Demſterus *381*
Pet. Denaiſius *463. 819.*
Dexippus *594*
Paulus Diaconus v. Paulus
Diadochus *745*
Dicæarchus *162. 566*
Io. de Dicaſtillo *640. 771*
Dictys Cretenſis *408*
Didymus Alexandrinus *10. 96. 737. 846.*
Didymus Tarrhæus *20*
I. C. Dietericus *693. 422*
Richardus Dieterus *796*
Thom. Diggeſſeus *544*
Leon. Diggs *584*
Io. Mich. Dilherrus *657*
Wilhelm. Dillichius *325*
Dinarchus *52. 53. 839*
Richardus Dinothus *339*
Dio Caſſius *253. 256. 290. 861. 864. 874*
Dio Pruſæenſis *60. 841. 236*
Diocles *506*
Diodorus Siculus *178. 857*
Diogenianus *21*
Diomedes *23*
Dionyſius Alexandrinus Epiſc. *733*
Dionyſius Areopagita *715*
Dionyſius Byzantinus *567 568*
Dionyſius Exiguus *564. 565*
Dionyſius Halicarnaſſenſis *37. 54. 233. 251. 682. 835. 836. 861*
Dionyſius Periegetes *161 163. 567. 733. 857*
Diophantus Alexandr. *487. 879*
Ditmarus Merſeb. *316. 422*
Petrus Diuæus *336. 342*
Henr. Dodwellus *566*
Stephanus Doletus *375*
M. Antonius de Dominis *513. 686. 688*
AElius Donatus *24. 119. 122.*
Ant. Franc. Donius *508*
Io. Bapt. Donius *509*
Nic. Donis *569*
Hier. Donzellinus *840*
Caſpar Dornauius *365. 484*
Dorotheus Epiſcopus *733*
Io. Georg. Dorrſchæus *794*
Doſitheus Magiſter *32*
Io. Andr. Doſius *382*

Franc. Douſa 137
Georg. Douſa 310. 311. 873
Ianus Douſa 117. 121. 133. 143. 343. 571. 851. 852
Georg. Draudius 398. 450
Wolfg. Drechslerus 366. 872
Matthæus Dreſſerus 195
Io. Druſius 209
Chriſti. Druthmarus 753
Io. Dryander 536. 570. 587
Io. Dubrauius 326
Fronto Ducæus 208
Andr. Dudithius 834
Alb. Durerus 500. 583
Io. Conr. Durrius 889
Io. a Duſſeldorf. 391
Io. Duns Scotus 641
Guil. Durandus 641
Iac. Durantius 468
Guil. Duuallius 888
Apollonius Dyſcolus 442

E.

Paulus Eberus 157. 226
Abr. Ecchellenſis 880
Edmundus Cantuarienſ. 765
Egeſippus v. Hegeſippus
Eginhardus 412. 423. 751
Ioh. Bapt. Egnatius 366. 416. 421
Elias Ehingerus 57
Io. Eichelius 307
Laur. Eichſtadius 552
Guilielmus Eiſengrein 214. 400
Elbodus 564
ELFREDVS R. Angl. 355
R. Elias 488. 498
Eligius 750
Georg. Elmacinus 874
Geuer. Elmenhorſtius 460. 461. 723. 724. 725.
Ionas ab Eluerfeld 324
Io. Elyſius 389. 876.
Io. Emboſſius 32
Vbbo Emmius 158. 173. 344. 664
Empedocles 516
Georg. Acacius Enenckel 233. 256. 259. 669.
Arn. Engelbrechtus 790
Ennodius 748
Caſp. Ens 359. 365. 375. 452. 664. 667
Chriſtianus Enzelius 327
Mich. Epheſius 594. 490. 621. 623. 624
Ephræmus 738
Epictetus 625
Epiphanius 217. 741. 868
Boetius Epo 216
Deſiderius Eraſmus 31. 87. 140. 416. 591. 636. 700. 723. 724. 725. 736. 742. 744. 767

Era-

Eratoſthenes 496
Daniel Eremita 169
Erneſtus Eremundus 337
Henr. de Erfordia 189
Io. Erigena 756
Ermenoldus 755
Henr. Ernſtius 22. 642. 725
Erotianus 863
Th. Erpenius 366. 874
Ianus Nicius Erythræus 140. 435. 562. 642
Nicol. Erythræus 123
Eſaias Abbas 750
Io. d' Eſpieres 157
Eſtwodus v. Aſchendon.
Etherianus 764
Euagrius 206
Euanthius v. Eugraphius
Nicol. Euboicus 366
Eucherius 746
Euclides 486. 493. 499. 504. 510. 512. 517. 525. 546.
Eugippius 748
Eugraphius 24. 119.
Eumenius 71. 842
Eunapius Sardianus 439
Euodius 718
Euripides 126. 107. 829
Erneſtus de Euſebiis 794
Euſebius Cæſareenſ. 150. 206. 426. 563. 734. 859
Euſebius Emeſenus 747
Euſtathius 10. 96. 846. 98. 161 482. 879. 594. 567
Euſtratius 490. 621. 623. 624
Euthymius Sardenſis 756
Euthymius Zigabenus 764.
Eutocius Aſcalonita 495. 496
Eutropius 305
Iulius Exſuperantius 304
Io. Ezler 532

F.

Baſilius Faber 28
Iac. Faber 508. 488.
Io. Faber 473
Petrus Faber 5. 32. 33. 64. 468. 860
Tanaquillus Faber 121. 124 172. 639
Franc. Fabricius 182
Georg. Fabricius 119. 135 323. 381. 432. 807
Io. Alb. Fabricius 829. 830. 839. 844. 845. 846. 878. 856. 862
Car. Annibal Fabrottus 428
Barth. Facius 388
Gabriel Faernus 119
Hugo Falcandus 389
Ger. Falckenburgius 848
Octauianus Fanenſis 387
Rhemnius Fannius 588

Thomas Farnabius *124*
Andr. Fauin *816*
Fauſtinus *741*
Fauſtus *671*
Thom. Fazellus *389*
Io. Bern. Felicianus *490* *500*
Io. Paul. Felwingerus *889*
L. Feneſtella *382*
Fulgent. Ferrandus *748*
Octauianus Ferrarius *381*
Octauius Ferrarius *474* *846*
Arnoldus Ferronus *118.* *120. 372. 373*
Feſtus Pompeius *21. 22*
Marſil. Ficinus *530. 592.* *597. 603. 887*
Chriſtianus Fidelis *794*
Orontius Finæus *489. 493.* *511. 533. 570. 587*
Finnanus *564*
Iul. Firmicus *531. 557. 558.* *559.*
Siculus Flaccus *515*
Matthias Flacius *29. 30. 213* *433. 884. 590. 758*
Gommanus Flinsbachius *173*
Andreas Dominicus Floccus *382*
Flodoardus v. Frodoardus
Alex Florauantius *587*
Lud. Florianus *508*
Florus *299. 304. 761*
Rob. Fludd de Fluctibus *552. 618*
Valent. Fœrſterus *766*
Vbertus Folieta *177. 366.* *386. 435*
Herm. Follinus *492*
Petr. Fonſeca *605*
Stephanus Forcatulus *371*
Chriſtoph. Forſtnerus *87.* *253. 297. 866.*
Ioach. Fortius *490*
Leonh. Fortius *583*
Curius Fortunatianus. *46.* *838*
Georg. Fournier *166*
Sebaſt. Foxius *607. 888*
Hieron. Fracaſtorius *534*
Freculphus *755*
Andr. Maximilianus Fredro *364*
Marquardus Freherus *277* *315. 326. 329. 333. 389. 476.* *790. 803. 807 428. 430.* *786. 787. 804. 865*
Thomas Freigius *68*
Io. Freinshemius. *77. 121.* *239. 268. 273. 284. 296.* *299. 300. 416. 804*
Wolfg. Freymonius *768*

Andr.

Andr. Fricius 659
Nicodemus Friſchlinus 94 544. 850
Io. Iac. Friſius 400. 881
Frodoardus 376
Io. Froiſſardus 373
Libertus Fromondus 550
Iul. Frontinus 515. 577
Sam. Fuckſius 560
Io. Iacobus Fuggerus 328. 422
Fulbertus 763
Fulco 761
Fulgentius 748
Bapt. Fulgoſus 450
Io. Herburtus de Fulſtin 363
Andr. Fuluius 381
Io. Funccius 155
Frid. Furius 668
Bern. Gerbrandus Furmerius 343
Dan. Furlanus 625

G

Gabrias 639
Franchinus Gafurius 508
Alex. Gaguinus 362
Robertus Gaguinus 372
Andr. Gailius 793. 820
Cl. Galenus 615. 821
Galilæus de Galilæis 548. 552
Vinc. Galilæus 509
Petrus Gallandius 42. 43
Io. Bapt. Gallus 198
Paſchalis Gallus 591
Ioh. Paulus Gallutius 158. 547
Io Gamurinus 339
Dinus de Garbo 588
Ioh. Garcæus iunior 540 559
Balth. Garthius 19
Thom. Garzæus 562
Io. Garzo 323
Thomas Garzonus 2
Achilles Gaſſarus 331. 869
Petrus Gaſſendus 3. 124. 157. 440. 449. 514. 551. 554. 614. 887. 591
Th. Gatackerus 627
Gaudentius 505. 745
Gilb. Gaulminus 482 879
Luc. Gauricus 500. 529. 533.
Theodorus Gaza 9, 366. 465. 828
AEneas Gazæus 718
Geber 523
Io. Gebhardus 143. 408. 408. 864
Io. Wernerus Gebhardus 865
Iuſtus Gebhardus 796
Hieron. Gebwillerus 321. 327. 332. 812

Ge-

Gelaſius 748
Gerh. Geldenhaurius 343
Sigiſm. Gelenius 111. 222. 567. 568 855. 860
A. Gellius 180. 458. 633 635
Henr. Gembergius 87
Geminus 497. 518. 594
Georgius Gemiſtus Pletho 239. 564. 594
Cornel. Gemma 538. 544
Reinerus Gemma 538. 574 609
Geor. de Gemmingen 582
Hieronym. Gemuſæus 159 568. 607. 855
Gilbertus Genebrardus 155
Gennadius 748
Innoc. Gentilettus 680
Albericus Gentilis 479. 668. 670. 678. 776
Scipio Gentilis 199. 461
Georgius Logotheta 311
Georg. vid. Chryſococcas
Nicol. Gerbelius 243
Io. Gerhardus 663. 689. 693 694. 695. 697. 699
Paulus Gerhardus 488
Germanicus Cæſar 134 521
Germanus Epiſc. 751
Georg. Germanus 157
Io. Gerſon. 529
Conr. Geſnerus 398. 442. 835. 567. 628. 868
Timannus Geſſelius 216
Car. Geſualdus 509
Caſp. Geuartius 468. 421
Geufræus 872
Chriſt. Gewoldus 790. 804. 805
Marinus Ghetaldus 502. 511. 881
Balth. Gibertus 834. 835
Obert. Giſanius 31. 123. 124
Gildas Cambrius 761.
Gildas Sapiens 748
Victor Giſelinus 31
Io. Glandorpius 29. 174
Henr. Glareanus 119. 377 416. 508. 570. 589
Mich. Glycas 186. 857
Io. de Gmunden 528
Iac. Goarus 858
Io. Gobelinus 205
Io. Goclenius 561
Rod. Goclenius 29. 607
Ad. Goddam 641
Godefridus Viterbienſis 188. 314
Guil. de S. Godialdo 527
Nic. Godignus 394
Franc. Godwinus 356
Damianus a Goes 874
Melchior Goldaſtus 32. 87 316. 321. 322. 331. 363. 686. 794. 800. 803. 806.

Nic.

Nic. Goldmannus 585
Iac. Golius 636. 880. 523
Hub. Golzius 465. 477. 421
Franc. Gomarus 693
Abrah. Gorlæus 475. 477
Io. Gorræus 822
Dionyſius Gothofredus 22. 832. 809
Iac. Gothofredus 56. 162 207. 568. 769. 779. 856
Io. Lud. Gottfried. 192. 193. 452
Gottfr. Vindocinenſ. 764
Io. Georg. Græuius 68 99. 102. 182
Io. Bapt. Grammaye 335. 341. 390. 394
Bartholomæus Grammondus 375
Franc. Marius Grapaldus 30
Richardus Grasdale 189
Conradus Graſerus 210
Io. Iac. Graſſerus 362
Theodorus Graswinckelius 319. 385. 810. 778
Gratianus 764
Gratius 133
Abr. Grauius 887
Io. Grauius 568
Nicephorus Gregoras 311. 871
Gregorius II. 751
Gregorius Aneponymus 595
Gregorius Bæticus 737
Gregorius M. 750
Gregorius Nazianzenus 62. 740
Gregorius Neo-Cæſarienſis 733
Gregorius Nyſſenus 539. 743
Gregorius Turonenſis 750
Petrus Gregorius v. Tholoſanus.
Iac. Gretſerus 212. 310. 312. 433. 670. 685. 716. 858. 867
Guil. Griſauntus 499. 528
Gregorius Groitſchius 324
Gromatius 745
Iac. Gronouius 248. 567. 568
Io. Frid. Gronouius 74. 87. 120. 128. 129. 268. 270. 476. 633. 842
Paſcaſius Groſippus 8
Hugo Grotius 45. 87. 115. 132. 134. 135. 147. 183. 225. 307. 308. 338. 340. 341. 343. 352. 358. 392. 772. 462. 517 521. 619. 623. 630. 687. 690. 739. 769. 898. 899.
Stanisl. Grſepſius 475

Nic.

Nic. Gruchius 383
Ianus Gruterus 32. 52. 839. 68. 69 71. 84. 195. 265. 268. 281. 298. 304. 416. 419. 466. 595 642. 663. 842
Simon Grynæus 327. 500. 519. 534
Io. Gryphiander 808
Seb. Gryphius 490
Io. Gualterius 156. 195
Bernh. Gualterus 530
Ant. Gueuarra 424. 636. 638. 669
Franc. Guicciardinus 380
Ludou. Guicciardinus 168 335
Guido Carmelita 766.
Guido Rauennas 359.
Melch. Guilandinus 481
Guilielmus Antiſſiodorenſ. 765
Guilielmus Apulienſis 388
Ianus Guilielmius 68
Franc. Guillimannus 328. 378. 811. 422
Paul. Guldinus 585
Guntherus 315. 868
Iac. Gutherius 670. 685
Franciſcus Guyetus 120
Petr. Gyllius 567. 568
Lilius Gregorius Gyraldus 93. 463. 583
Sylueſter Gyrellus. 384

H.

Iſ. Habrechtus 549
Hadrianus Papa 752
Florens van der Haer 337
Thaddeus Hagecius 544
Wenceslaus Hagecius 326. 807
Hagenus 818
Halitgarus 756
Io. Halleruordius 840
Haly 525
Haly Rodoham 531
Mart. Hamconius 344
Hanno 566. 567
Fanc. Haræus 342
Io. Harduinus 840.
Claud. Hardy 494
Harpocration 14
Nicol. Harpsfeld 356
Georg. Hartmannus 512. 583
Valent. Hartungus 551
Petr. Haſchardus 540
Elias Haſenmullerus 434
Henr. Hauallæus 158
Lud. Hauenreuterus 590. 616. 884
Arnoldus Hauenſius 341
Haymo 755. 761
Haytho Armenus 392
R. Iſaac Hazan 527
Erh. Hedeneccius 849

Caſpar

Caſpar Hedio 188.195.215
Chriſtoph. Hegendorphinus 848
Hegeſippus 209.720
Iodocus van der Heiden 54
Reinholdus Heidenſtein 363
Chriſtoph. Heidmannus 167.244.390
Dan. Heinſius 15.830.32. 40.836.76.77.87.92.99. 100. 102. 114. 118. 121. 124.126.131.132.133.138. 139.143.148.300.340. 414.415.465.848.849. 591.595.596.611.621. 624.625.634.650.651. 652.716.
Nicol. Heinſius 124. 125. 126.130
Heliodorus 482
Heliodorus Lariſſæus 510
Helmoldus 317
Hugo Heltilius 539
Chriſtoph. Heluicus 157
Georg. Helwichius 334
Simon ab Hemminga 534
Hemoaldus 522.
Mich. Hempelius 323
Chriſtoph. Hendreich. 836 879
Nicol. Henelius 327
Georg. Heniſchius 476. 490.823
Hieronymus Henninges 172
Marc. Henningus 392
Henricus de Haſſia 766
Henricus Hoſtienſis 765
Hephæſtio Alex. 9.827.
Heph. Thebanus 534. 556
Heraclides Ponticus 236. 664.666
Deſiderius Heraldus 725
Sigismundus ab Herberſtein 362
Bened. Herbeſtus 490
Io. Herburtus v. Fulſtin
Chriſtianus Herlinus 512
Hermannus Contractus 498.507.524.565
Ammonius Hermeas 593
Hermes Triſmegiſtus 531. 534.557.596
Hermannus Hermes 784
Hermogenes 35.833.304. 866
Hero, ſenior 496.576
Hero, iunior 512.514.580
Herodes Atticus 52.595
Herodianus 76.255.862. 864
Herodotus 227.235.860
Ant. de Herrera 395. 572

Bernh. Hertzog. 332
Io. Georg. Herwartus 481
Heſiodus 99. 691
Io. Heſronites 569
Eobanus Heſſus 146
Heſychius 17. 439
Io. Heuelius 553
Otto Heurnius 609. 887
Pontus Heuterus 336. 377. 477. 811.
Hierocles 113. 629
Hieronymus 150. 700. 743 563. 730. 737. 745.
Hilarius 736. 737
Hildebertus 764
Andr. Hildebrandus 360
Hildephonſus 750
Hilduinus 755
Nic. Hill. 609
Hilpericus 322
Himerius 61
Hincmarus 757
Hipparchus 154. 517. 854
Hippocrates 821
Hippolytus vid. a Collibus
Hippolytus a Lapide v. a Lapide
Hippolytus Portuenſis 734
Guil. Hirſaugienſis 524. 586
A. Hirtius 265]
Io. Hiſpalenſis 558
Th. Hobbeſius 513. 608. 690. 888
Heinr. Hœpfnerus 884
Dauid Hœſchelius 161. 162. 307. 311. 443. 629. 760. 837. 855. 861. 876
Rob. Holkoth. 527. 766
Lucas Holſtenius 21. 597. 598. 625. 626
Homerus 95. 644. 845. 846.
Ant. Philotheus de Homodeis 389
Iodocus Hondius 481
Nicol. Honigerus 365
Honorius Auguſtodunenſ. 765
Phil. Honorius 452. 665. 667
Io. Honterus 572
Andreas Hoppenrodius 175
Ioach. Hopperus 902
Theod. Hoppingius 809
Horatius 92. 112. 138. 642
Octauius Horatianus 823
Io. Hornbeckius 794
Conr. Horneius 608. 636. 847
Eraſmus Horicius 509
Georg. Hornius 348. 356. 887

Lam-

Lambertus Hortenſius 321
Martinus Hortenſius 550. 551
Fridericus Hortlederus 321. 791
Horus Apollo 481
Rod. Hoſpinianus 434
Michael Hoſpitalius 87
Matth. Hoſtus 451. 477
Franc. Hotomannus 369. 674. 675. 677. 677. 680
Ioh. Henr. Hottingerus 214. 377. 392
Hroswit v. Roswita
Io. Huartus 484
Io. Hudſonus 566. 568
Marcus de los Huertos 606
Hugbaldus 507. 761
Ludolphus Hugo 785
Herm. Hugo 3. 340. 396. 480
Haraldus Huitfeldius 358
Io. Hulſemannus 693
Leuinus Hulſius 365. 585
Humbertus 765
Humenus 524
Wiguleius Hund 329
Nic. Hunnius 693
Henr. Huntingtonienſis 346
Io. Huttichius 421
Th. Hyde 840
Ranulphus Hygdenus 189
Iul. Hyginus 515. 521
Hyperides 52
Hypſicles 496

I.

IACOBVS R. Angl. 348. 679
Iamblichus 440. 486. 879
Thomas Iames 356
Ianſſonins vid. Blaeu
Franc. Iacquetius 607
Ibycus 113
Icaſia 756
Idacius 149. 743. 854
Idiota 762
Paulus Ienniſius 324
Ioh. Ieſſenius 609
Ignatius 712
Gonſaluus Ileſcas 431
Stanislaus Ilouius 836
Innocentius III. 765
Iobus 701
Cornel. de Iode 572
Io. Antiochenus 184
Io. Biclarienſis 149
Io. Cantuarienſis 881
Ioannes Diaconus 761
Ioannes II. Dux Sax. 87

Iohannes Euangel. 703. 707
Iohannes Hieroſolym. 745. 753
Iohannes Hiſpalenſis 524
Iohannes Sarisberienſis 561
Arngrimus Ionas 359
Ionas Aurelianenſ. Epiſc. 756
Io. Ionſius 887
Io. Ionſtonus 637
Rob. Ionſtonus 348
Iornandes 183. 304. 359
Ioſephus 210. 221. 860
Ioſippus Gorionides 224
Paul. Iouius 434
Irenæus 720
Franc. Irenicus 320. 787
Io. Iſaac, Leuita 559
Iſæus 52. 53
Balduinus Iſchanus 839
Iſidorus Characenus 162. 566
Iſidorus Hiſpalenſis 22. 183. 506. 750
Iſidorus Peluſiota 56. 78. 843
Iſocrates 50. 654. 684. 839
Michael ab Iſſelt 196. 334
Nicolaus Iſthuanſius 365
Iulianus Imp. 58. 841
Iulianus Epiſc. 750
Franc. Iunctinus 544
Godofr. Iungermannus 162. 482
Ioach. Iungius 590
Iunilius 749
Franc. Iunius 6
Hadrianus Iunius 4. 31. 572
Melchior Iunius 76. 663
Patricius Iunius 714
Franc. Iuretus 86. 844
Auguſtinus Iuſtinianus 386
Fabianus Iuſtinianus 398
Petrus Iuſtinianus 384
Iuſtinus 179. 296
Iuſtinus Martyr 718
Iuſtus Orgelitanus 749
Wolffg. Iuſtus 175. 327
Iuuenalis 139. 642
Guido Iuuenalis 119
Io. Iuuenis 389
Mart. Iuuenis 848
Iuuencus 135

K

Iac. Kæbelius 536
Petrus Kærius 335
Barth. Keckermannus 244. 436. 573. 584. 607. 664. 642. 656

Henricus Kelnerus *384*
Corn. Kempis *344*
Io. Keplerus *157. 492. 503. 549. 551*
Rob. Keuchenius *824*
Ioh. Killingworth *528*
Athanaſ. Kircherus *392. 505. 509. 513. 585. 615. 670.*
Io. Kirchmannus *383. 474*
Herm. Kirchnerus *818*
Heinr. Kitſchius *474*
Caſp. Klockius *671. 672*
Andr. Knichen *820*
Phil. Knipſchildius *817*
Georg. Matth. Kœnigius *858. 877. 879*
Ionas Koldingenſis *358*
Iac. a Kongelshofen *332*
Albertus Krantzius *322. 357*
Leonh. Krentzheim *195*
Ioach. Kuhnius *860*
Guil. Kyriander *334*

L.

Phil. Labbeus *398. 822. 858*
Iac. Labittus *768*
Lactantius *618. 725*
Diog. Laertius *436*
Io. de Laet. *395. 577*
Eraſm. Mich. Lætus *331. 359*
Matth. Lagus *852*
Petr. Lambecius *325. 458*
Dionyſius Lambinus *68. 144. 853*
Iac. Lampadius *781. 783. 803*
Lamprias *397. 876*
Lampridius *256. 304. 409. 418. 419*
Hier. Lampugnanus *865*
Pompeius Lampugnanus *277. 279. 280. 865*
Leontius *749*
Landulphus Sagax *304. 858*
Ioſephus Langius *144. 145. 448. 549. 641*
Ianus Langlæus *469*
Climitonius Langleius *528*
Langlet du Freſnoy *904*
Hubertus Languetus *87. 141. 369. 674*
Philip. Lansbergius *503. 550*
Th. Lanſius *817. 904*
Io. Lantz *491*
Hippolytus a Lapide *668. 673. 796. 904*
Andr. Ian. Laſcaris *582*
Conſtantinus Laſcaris *9*
Io. Laſitius *362*
Orlandus Laſſus *509*

Herm. Latherus 668 671
Latinus Pacatus 71. 73
Martinus Laudenſis 776
Bern. Lauinhetta 607
Io. Launoius 591. 724
Io. Laurenbergius 168. 490 857
Petr. Laurenbergius 549
Iac. Laurus 381
Rich. Lawinghamus 528
Wolfg. Lazius 174. 244. 327. 381. 450. 571. 664. 755. 811
Iac. Lectius 76. 77. 849
Chriſtoph. Lehmannus 333. 787. 792
Io. Gerbrandus de Leidis 343
Ioh. Lenſæus 561
Arn. de Lentz 494
Leo Africanus 94
Leo Imp. 480. 580
Leo M. 747
Leo Marſicanus 763
Ambroſ. Leo Nolanus 388
Alb. Leoninus 545
Leontius 517
Cyprianus Leouitius 540
Herm. a Lerbeke 325
Io. Lerius 396
Ianus Lernutius 117. 850
Lesbonactes 52
Leonh. Leſſius 640. 770. 771
Leuita Germanus v. Iſaac
Io. Leunclauius 234. 261. 366. 393. 857. 872. 874
Io. Leznerus *422*
Libanius 40. 55. 685
Liberatus 749
Fortun. Licetus 474. 609
Conradus a Lichtenau 188. 314. 867
Aloyſius Lilius 545
Georg. Lilius *346. 431. 421*
I. Limnæus *782. 788. 790 791*
Thom. Linacer. *463. 520. 531*
Lucas de Linda *165*
Io. Antonides van der Linden *400*
Petrus Lindenbergius *205*
Erpoldus Lindenbrogius *316. 358. 423*
Frid. Lindenbrogius *119. 151. 301. 303. 469*
Nic. Linnenſis *528*
Hugo Linſchotanus *395*
Linus *94. 715. 717*
Iuſtus Lipſius *5. 33. 69. 85. 121. 239. 250. 268. 274. 275. 279. 293. 416. 463 479. 458. 459 463. 479. 621. 661. 685. 633. 634. 865. 887.*

Mich.

Mich. Lithuanus *362*
Liuius *75. 76. 139. 240. 241. 268. 290. 296. 411. 662. 682. 684*
Io. Caramuel Lobkowitzius *608. 794. 888*
Io. Loccenius *359. 779*
Logotheta v. Georgius
Io. Franc. Lombardus *388 876*
Petr. Lombardus *639*
Io. Lomeierus *847*
Dionyſius Longinus *37. 833. 834*
Chriſtoph. Longomontanus *550*
Longus *482*
Phil. Lonicerus *366. 872*
Lucas Loſſius *325*
Io. Petr. Lotichius *139. 140. 320*
Petr. Lotichius *147. 400*
Petrus Loyerius *860*
Stanisl. Lubienski *364. 870*
Eilhardus Lubinus *138. 848*
Lucanus *132*
Lucas Euangel. *703. 705*
Lucianus Hieroſol. *746*
Lucianus Samoſatenus *731*
Lucianus Sophiſta *176. 456 878*
Io. Lucidus *156*
Lucifer *736*
Lucilius *137*
Lucillus Tarrhæus *828*
Lud. Lucius *27. 216. 434*
Io. Iac. Luckius *477*
Lucretius *123. 614. 887*
Luctatius *26. 129*
Io. de Lugo *640. 771*
Io. Lunckerus *512*
Franc. Luiſinus *91*
Raimundus Lullius *609*
Caſp. Lundorpius *321. 795*
Procopius Lupacius *326*
Vincentius Lupanus *371*
Ottomarus Luſcinius *508*
Mart. Lutherus *695*
Lycophron. *111*
Conradus Lycoſthenes *32. 447. 881*
Lycurgus *52. 53*
Thom. Lydiat *156*
Io. Mart. Lydius *431*
Nicol. de Lyra *765*
Io. Lyſcander *358*
Lyſias *52. 53. 685*

M.

Macarius *735*
Seb. Maccius *177. 247*
Nicolaus Machiauellus *279 387. 480. 606. 662*
Macrobius *25. 461*
Mæcenas *654*

L. Voluſius Mæcianus 476
Mich. Mæſtlinus 540
Mart. Magerus 586. 820
Io. Ant. Maginus 379. 549
Io. Magirus 616
Io. Chryſ. Magnenus 887
Io. Magnus 358
Olaus Magnus 358
Mich. Maierus 321. 396
Io. Mailroſius 753
R. Maimonides 559
Io. Mainus 370
Simon Maiolus 450
Mich. Maittaire 828
Car. Malapertius 491
Malbranus 336
Malchus 440
Guil. Malinæus 869
Bernhardus a Mallincrot 4. 481. 806
Guil. Malmesburienſ. 346
Mamertinus 71. 72. 73. 842
Nicolaus Mameranus 324 808. 869
Conſtant. Manaſſes 105. 187. 848
Manetho 236. 237
Anton. Manettus 583
Manilius 134. 521. 557
Marcus Mantua 436
Aldus Manutius ſen. 17. 21. 35. 40. 61. 78. 238. 457. 842. 846. 636.
Paulus Manutius 31. 68. 87. 134. 381
Io. Petr. Maphæus 93
Iac. Corn. a Marca 466
Petr. de Marca 686. 690
Marcellinus 35. 833. 866
Marcellinus Comes 149
Marcellinus Presbyter 751
Marcellin. v. Amminanus
Marcellus Burdegal 823
Petrus Marcellus 384
Iacob. Marchantius 342
Marcianus Heracleota 162. 566. 567
Theod. Marcilius 841
Marcus Euangel. 702
Dominicus Maria 529
Iohannes Maria 539
Io. Mariana 475
Marianus Scotus 565
Vincent. Marinerus 846
Marinus 440. 494. 520
Barth. Marlianus 381
Tob. Marmorarius 539
Frid. Marſelaer 668. 671
Petrus Marſus 131
Martialis 144. 854
Martialis Epiſcopus 718
Martinus Martinius 28
Petr. Martinius 841
Martinus Dumienſis 749
Martinus Polonus 421. 430

Cornel.

Cornel. Martinus 620
Iac. Martinus 607
Petr. Martyr 390. 395
Io. Bapt. Maſculus 388
Didacus Maſius 605
Domin. Maſſarius 476
Papyr. Maſſonus 373. 572
Io. Fr. Mateneſius 220. 328
Matthæus Euangeliſta 702
Matthæus Weſtmonaſterienſis 189
Io. Matthæus 396
Petrus Matthæus 375
Antonius Matharellus 369
Chriſtian. Matthiæ 193
Petr. Matthieu 659
Frid. Alb. Maulius 792
Mauritius Imp. 580
Ericus Mauritius 903
Andr. Maurocenus 384
Franc. Maurolycus 490. 500. 511
Phil. Iac. Mauſſac. 14. 568
Maxentius 749
Georg. Maxillus 845
Maximus Martyr 563
Maximus Maurus 32
Maximus Taurinenſis 746
Maximus Tyrius 595
Michael Mayerus 31
Franc. Mayronis 641
Scipio Mazzella 388
Mich. Medina 561. 640
Petr. Medina 584. 770 771
Megaſthenes 237
Meginhartus 761
Hieron. Megiſſerus 31. 328
Henr. Meibomius 157. 193. 316. 318. 322. 325. 326
Io. Henr. Meibomius 441
Marcus Meibomius 504
Ger. Meierus Hymmelingius 503
Iac. Meierus 343
Pomponius Mela 163. 571. 857
Philipp. Melanchthon 87. 96. 191. 195. 697
Anton. Meliſſa 752
Melito 718
Franc. Mellietus 663
Lud. Meltzius 480
Io. Bapt. Memmius 880
AEg. Menagius 436. 830
Menander 111
Cl. Menardus 713
Balth. Mencius 423
Io. Gonſaluus de Mendoza 392
Petr. Hurtadus de Mendoza 605
Menelaus 518
Iac. Mentelius 4
Balth. Mentzerus 697
Gerh. Mercator 541. 575

Hieron. Mercurialis 4. 468. 821
Mercur. Triſmeg. v. Hermes
Matthæus Merian 166. 206.
Arnoldus Mermannus 220
Mar. Merſennus 509. 513. 518. 585. 615
Gaudentius Merula 368
Paulus Merula 161. 165
Meſſehalah 531
Io. Meſſenius 360. 361
Eman. Meteranus 337
Methodius 756
Adr. Metius 502. 515. 552
Iac. Metius 552
Theodorus Metochita 261. 266. 594
Io. Meurſius 5. 105. 121. 187. 209. 237. 244. 313. 337. 358. 469. 664. 684. 439. 442. 479. 480. 492. 504. 577. 580. 582. 594. 625. 653. 766
Antonius Meyerus 342
Iac. Meyerus 342
Io. Math. Meyfartus 818
Georg. Chriſto. Meyfiſch 796
Michael Monachus 756
Thomas Michaelis 819
Io. Micrælius 29. 194. 573
Iac. Micyllus 421. 491. 494. 522
Iac. Middendorpius 817
Matthias Miechouius 362
Milo 761
Io. Miltonus 676
Mindanus 819
Alphonſus Miniatus 52
Minutianus 40
Minutius Felix 722
Dom. Nanus Mirabellus 468
Aubertus Miræus 156. 167. 336. 434. 569
Picus Mirandula 603
Rolandus Mirteus 340
Ant. Mizaldus 450. 878
Franc. Modius 131. 181. 390. 852
Io. Molanus 342
Lud. de Molina 368. 640. 770. 771
Carolus Molinæus 368
Io. Alph. Molinenſis 503
Bernh. Mollerus 333
Monaldus 641
Enguerrandus Monſtreletus 373
Rich. Montacutius 760
Io. Bapt. Montalbanus 365
Petrus Montaureus 493

Ro-

Robertus de Monte 188
Auton. Montecatinus 605
Ludou. de Monteſperato 794
Humbertus Montismozellanus 386
Fed. Morellus 56. 57. 437. 438. 457 841. 848. 878. 735
Guil. Morellius 439. 827
Dan. Georg. Morhofius 835
Io. Bapt. Morinus 513
Cl. Barth. Moriſottus 124 125. 126
Io. Moriſottus 490. 779
Philipp. Mornæus 369 674
Io. Mercur. Morſheimerus 538
Chriſtiernus Morſian. 490
Alexander Morus 152
Thomas Morus 665
Eman. Moſchopulus 9. 100. 827
Moſchus 114. 115. 845
Moſes 700
Nic. Mullerius 548. 564.
Io. Mullerus 496. 499 529 532. 536. 541. 569. 589. 882
Phil. Mullerus 551
Seb. Munſterus 164. 525. 536. 587
Valens Muntzerus 335
Hieron. Munnos 544
M. Ant. Muretus 76. 87. 119. 278. 468 843
Ben. Muſa 498
Muſæus 94. 845
Wolffg. Muſculus 248
Albertinus Muſſatus 380
Marcus Muſurus 9. 111
Huldric. Mutius 314. 319. 867.
Chryſtoph. Mylæus 1
Nic. Mylerus 783
Tilem. Mylius 226

N.

Franc. Nanſius 830. 849
Thom. Naogeorgus 841
Petrus de Natalibus 432
Herueus Natalis 641
M. Ant. Natta 93
Io. Nauclerus 195
Gabr. Naudæus 387. 876. 480. 665. 489. 602. 603. 866
Paulus Nauius 842
Nazarius 71. 73. 842
Nearchus 566. 567
Io. Neldelius 884
Nemeſianus 133
Nemeſius 594
Iordanus Nemorarius 488 499. 510. 511. 525. 588

Io. Neperus 492
Corn. Nepos 263. 402. 413. 683
Io. Chriſt. Neu. 867. 869
Salomon Neugebauerus 363
Edo Neuhuſius 484
Nicander 822
Nicephorus Calliſtus 207
Nicephorus CPtanus. 183
Nicetas Choniates 312. 872
Nicetas Dauid Paphlagus 760
Nicetas Serron 741
Nicomachus Geraſenus 486. 504. 879
Domin. Marius Niger 569 855
Nigidius Figulus 521
Nilus 747
Auguſtin. Niphus 603. 636.
Nithardus 755
Marius Nizolius 27. 68
Nonius Marcellus 22
Petr. Nonius 537. 583
Nonnus 106. 848
Lewoldus a Northolff 326
Notgerus 507. 757
Numenius 594
Petrus Io. Nunneſius 15. 16. 330. 888

O.

Georg. Obrechtus 668. 671
Vlr. Obrechtus 903
Iulius Obſequens 447
Vincentius Obſopœus 94
Guil. Occam 641
Adolph. Occo 477
Ocellus Lucanus 611. 645
Petrus Opmeerus 196
Odington. 527
Odo. 761
Io. Franc. Offuſius 589
Phil. Andr. Oldenburger 788
Adamus Olearius 325. 392
Olympiodorus 594
Omar 558
Onoſander 579. 580
Oppianus 103
Oppius 265
P. Optatianus Pophyr. 136
Optatus 737
Henr. Oræus 481
Ordonnez v. Ceuallos.
Oreſienſis 735
Oribaſius 823
Staniſl. Orichouius 363. 870
Origenes 727
Nic. Orlandinus 433
Cæſ. Orlandus 387
Paulus Oroſius 182

Or-

Orpheus 94.845
Abrah. Ortelius 29. 166. 478. 574. 575
Oſbernus 507
Andr. Oſiander 214
Luc. Oſiander 694
Felix Oſius 380
Hieron. Oſius 423
Arn. Oſſatus 671
Petrus Oſterm. 668.793
Otfridus 758
Otto Friſingenſis 314. 315
Daniel Otto 782
Io. Otto 32
Ouidius 124. 142. 851
Io. Owenus 147

P.

Pacatus v. Latinus
Pachomius 735
Georg. Pachymeres 296. 487. 594
Pacianus 737
Iul. Pacius 606
Coſmus Pactius 596
Hieremias Paduanus 398
Io. Paduanus 587
Pæanius 300
Luc. Pætus 468. 476
Palæphatus 477
Ant. Palazzo 672
Palladius 209. 692
Petr. Paludanus 641
Iacobus Pamelius 721
Guido Pancirollus 164. 396. 670. 685
Henr. Pantaleon 216. 434
P. Pantinus 840
Onuphrius Panuinius 5. 94. 151. 215. 382. 385. 421. 430. 857
Guido Papa 765
Andr. Papius 509
Pappus Alex. 517. 519. 543
Io. Pappus 215
Theophraſtus Paracelſus 328. 610. 618. 624. 653
Guil. Paradinus 345. 377
Dan. Pareus 42. 44. 73. 520 881
Matthæus Pariſienſis 346
Parmenides 596
Paul. Paruta 662
Iuſtus Paſcaſius 475
Blaſius Paſchalius 400
Carolus Paſchalius 379. 634. 638. 668. 670
Paſchaſius Radb. 748. 761
Georg. Paſor 100
Io. Paſſeratius 26. 142. 467
Ioach. Paſtorius 669
Guil. Paſtregicus 396
Marſil. Patauinus 787
Carolus Patinus 90
Franc. Patricius 177. 608
Paulinus AEp. Vpſal. 361

Paulinus 752
Paulus Paulli 511
Paulus Apoſtolus 705
Paulus Diaconus 22. 187. 304. 858
Hieron. Paulus 874
Tob. Paurmeiſterus 783
Pauſanias 160. 238 860
Io.Peccamus 511. 881
Io.Pediaſimus 497. 506
Pedo Albinouanus 143
Nic.Claud. Peireſcius 443
Blaſ. Pelacanus 511
Iac. Peletarius 538
Io. Pena 407. 504. 510
Henr. Penia 391
de Pennaforti v.Raymundus
Bened. Pererius 562
Ioach. Perionius 432. 685.
Petr. Perondinus 392
Nic. Perottus 27. 248 466
Petr. Io. Perpinianus 76
Iac. Dauy Perronius 671
Perſius 137. 642. 853
Gobelinus Perſona 190
Dionyſius Petauius 54. 55. 58. 105. 153. 154. 183. 517. 518. 519. 520. 595 693 731. 741. 746. 839. 840. 841. 854
Io. Peterſen 324
Io.Ant.Petramellarius 430
Franc. Petrarcha 465. 636. 638
Petronius 139
Petrus Aponenſis 561
Petrus Diaconus 748
Suffridus Petrus 344
Caſp. Peucerus 191. 436. 539. 608
Conr.Peutingerus 451 475
Chriſtoph. Pezelius 167. 194
Io. Frid. Pfeffingerus 904
Io. Henr. a Pflaumern 379
Iul. Pflug 667
Phædrus 121. 639. 851
Phil. Phantonius 541
Phil. Phaſianinus 478
Varinus Phauorinus 18
Phauorinus Philoſ. 596
Guil. Philander 577
Philaſtrius Brixienſis 216. 742
Eman. Phile 106. 849
Franc. Philelphus 465
Philo Byzantius 576
Philo Carpathius 742
Philo Iudæus 224. 684. 701 730
Gratianus Philœcus 804
Io. Philoponus 486. 594. 888
Philoſtorgius 207

Phi-

Philoſtratus 437
Philoxenus 18
Phlegon Trallianus 237
Phocylides 113
Phœbadius 737
Photius 397. 760
Georg. Phranzes 312. 866
Paul. Conſt. Phrygion 196
Phrynichus 15. 830
Phurnutus 639
Paulus Piaſecius 205. 364
Mich. Piccartus 76. 590. 650. 651. 663. 884 889
Iac. Piccolomineus 205. 637
Io. Picus 530. 561
Io. Pierius, Valer. 481. 638
Phil. Pigafetta 395
Alb. Pighius 532. 561
Stephanus Vinandus Pighius 381
Io. Bapt. Pigna 386
Laur. Pignorius 473
Io. Pincierus 469
Pindarus 111 830. 850
Th. de Pinedo 856
Federicus Pintianus 571
Vinc. Pinzonus 395
Bilibaldus Pirckheimerus 378
Leonh Piſanus 491
Io. Piſanus 512
Georg. Piſides 105. 848
Io. Piſtorius 314. 363. 367. 875
Franc. Pithœus 838
Petr. Pithœus 45. 46. 136. 164 467. 838. 588. 856
Barth. Pitiſcus 502. 513. 548
Io. Pitſeus 356
Hieron. Plancus 874
Maximus Planudes 262. 487. 596. 879. 639
B. Platina 430
Plato 611. 638. 642
Plautus 117. 850
Scipio du Pleix 373
Pletho v. Gemiſtus
Plinius maior 162. 537. 611. 571. 616
Plinius iun. 69. 83. 655
Plotinus 596
Plutarchus 290. 401. 506. 566. 568. 611. 638 652. 682
Poggius Florent. 387
Polemon. 61. 841
Angelus Politianus 42. 113. 255. 258. 259. 415 463. 625. 626. 862
Io. Politus 329
Franc. Polletus 473
Iulius Pollux 11. 635
Polyænus 578
Polybius 76. 231. 245. 271. 290. 374. 480. 681

Po-

Polycarpus 717
Franc. Pommeraye 876
Arnoldus Pontacus 150
Georg. Bertholdus Pontanus 326
Io. Iouianus Pontanus 93. 388. 529. 556. 602. 779
Iac. Pontanus 866
Iſaacus Pontanus 25. 333. 343. 344. 358. 370. 461
Pontius 723
Pontius Paulinus 136
Auſonius Popma 31
Porphyrius 440. 506. 556. 589. 597. 855
Porphyrius v. Optatianus.
Henr. Porſius 392
Io. Bapt. Porta 481. 501. 513. 519. 545. 608
Durandus de S. Portiano 641
Ioach. Portius 158
AEmilius Portus 16. 17. 475. 831. 861
Fr. Portus 36. 831. 833. 834
Poſidonius Rhodius 582
Io. Poſſelius 19. 32
Antonius Poſſeuinus 362. 398. 876. 562. 601
Pet. Poſſinus 841
Guilielmus Poſtellus 365. 451. 571. 891. 568
Mich. Prætorius 509
Paul. Prætorius 421
Balth. Praſpergius 508
Claud. Preuotius 685
Vincentius Pribeuius 317
Io. Pricæus 460. 461
Silueſter Prieras 640. 770
Primaſius 749
Matth. Prionæus 167
Priſcianus 23. 164. 567. 588
AEmilius Probus 402
Valerius Probus 22. 853
Prochorus 715. 717
Proclus 100. 497. 510. 520. 531. 594. 536. 553. 556. 592. 747
Procopius 141. 307. 359. 866
Procopius Gazæus 749
Theodor. Prodromus 594
Propertius 142
Prophatius 527
Tyro Proſper Aquitanicus 149. 747
Nic. Pruckenerus 559
Prudentius 135. 757
Io. Pruſæus 546
Mich. Pſellus 487. 506. 594
Ptolemæus 59. 505. 510. 519. 524. 529. 531. 533. 534. 535. 538. 545. 556. 567. 569. 573. 578. 597. 854
Sam. Pufend. 168. 857. 893

Theod.

Theod. Pulmannus 416
Georg. Purbachius 499. 529 537. 542. 882
Erycius Puteanus 76. 87. 240. 380. 386. 477. 481. 585. 684
Petr. Puteanus 669. 686
Elias Putſchius 22
Pythagoras 113. 597

Q.

S. Quadratus 718
Matthæus Quadus 166
Ant. Quærengus 623
Franc. Quareſinius 391
Quintilianus 42. 838. 73. 458. 633. 635. 685

R.

Rabanus Maurus 745. 755
Radbodus 762
Matth. Raderus 144. 145. 151. 239. 329. 432. 854
Radeuicus 315. 316
Georg. Raguſeius 562
Raherius 762
Hannibal Raimundus 544
Beneu. de Rambaldis 421
Iac. Rammingus 584
Rampertus 757
Petrus Ramus 43. 501. 512. 590. 604. 885
Henr. Ranzouius 547. 560
Petrus Ranzanus 190
Franc. Rapaldus 539
Io. Raſtallus 532
Chriſt. Rauius 495. 880
Raymundus de Pennaforti 765
Petr. Rebuffus 569
Rob. Recordus 490. 501. 571. 587
Iul. Cæſ. Recupitus 388
Honorius Reggius 356
Regiomontanus v. Io. Mullerus.
Euerardus Reidanus 337
Reinerus Reineccius 175 177. 192. 316. 324. 390. 423 808. 812. 814. 869. 877
Thom. Reineſius 467
Io. Frid. Reinhardus 858
Eraſmus Reinholdus 882
Theodor. Reinkingius 782. 784. 803
Rembertus 761
Remigius 761
Georg. Remus 55. 840. 595
Iuſtus Reuberus 314
Elias Reuſnerus 195. 810.
Nic. Reuſnerus 31. 166. 173 320. 364. 379
Rhegino Prumienſ. 187
Beatus Rhenanus 274. 279 319. 842. 721. 758. 864
Io. Rhenius 884
Georg. Ioach. Rheticus 537

Rho-

Rhodiginus v. Cælius.
Ambroſ. Rhodius 494
Io. Rhodius 385. 824
Laur. Rhodomannus 178. 179. 216. 857.
Petr. Ribadeneira 355. 400
Io. Bapt. Ricciolus 158. 574
Auguſt. Riccius 527. 530
Ioſephus Riccius 320
Io. Richardſonus 217
Claud. Richardus 494. 880
Chriſtoph. Richerius 366
Georg. Richterus 76
Nic. Rigaltius 71. 479. 842. 515. 522. 577. 579. 580. 692. 721. 722
Io. Fortius Ringelberg. 535
Laurentius Rileberg 375
Henr. à Riſenberg. 422
Frid. Riſnerus 512
Mich. Ritius 427
Conr. Rittershuſius 78. 103. 104. 121. 173. 307. 315. 425. 440. 843. 598. 629. 747. 866
Georg. Rittheymerus 571
Dau. Riualtus 496
Zach. Riuander 324
Andr. Riuetus 699
Thom. Riuius 307. 585. 779
Iuſt. Reinh. Robbigius 468
Robertus Lincolnienſ. 565
Claud. Robertus 875
Franc. Robortellus 828
Angelus Roccha 399
Dux Rohanæus 169
Io. de Roias 537
Wernerus Roleuinc 190. 325
Adr. Romanus 502. 546. 573. 584
AEgid. Romanus 641
Gerh. de Roo 327. 421. 812
Hier. Rorarius 442
Franc. de Roſieres 175
Io. Roſinus 685
Roſwitha 318. 757. 869
Chriſtoph. Rothman. 544
Io. Rothmannus 560
Valent. Rotmarus 103
Ægidius de Roya 336
Alb. Rubenius 474
Phil. Rubenius 468
Hier. Rubeus 386
Rudolphus Brugenſis 524
Rudolphus Fuldenſis 757
Rufinus 209. 745
Rufus Epheſius 823
Gerardus Rufus 488
Sextus Rufus 304. 305
Mich. Ruizius 137
Mart. Rumelinus 790
Rupertus Tuitienſ. 764
Chriſtoph. Ad. Rupertus 194

Ianus Rutgerſius 239. 466
Ruthardus 757
Rutilius Lupus 45
Rutilius Numant. 164. 856
BernhardinusRutilius 436
Anton. Ruuius 605

S.

Eman. Saa 694
M.Ant.Sabellicus 195. 416. 872
Georg. Sabinus 147
Bern. Saccus 386
Io. de Sacroboſco 525. 532. 538. 544. 547
Iac. Salianus 216
Bernh. Salignacus 491
Bernh. Salinus 502. 547
Franc. Salinus 509
Io. Salitianus 328
Rod. Bapt. a Salis 348
Salluſtius 76. 240. 265. 290 296. 411. 598. 654. 667. 683 684
Cl. Salmaſius 20. 114. 116. 148. 163. 319. 349. 401. 416. 417. 420. 428. 429. 445. 451. 470. 476. 480. 482. 612. 614. 626. 629. 676. 724. 747
Salonius 747
Saluianus 747
Io. Sambucus 874
Henr. Samerius 216
Scæu. Sammarthanus 146. 435
Caſp. Sanctius 23. 832
Felinus Sandæus 389
AntoniusSanderus 342. 355
Anton. Sanfelicius 388
Iac. Sannazarius 146
Sanſon d'Abbeuille 575
Franc. Sanſouinus 366
Dan. Santbech 542
Sappho. 113
Torell. Sarayna 385
Matth. Caſim. Sarbietiius (147
Alex. Sardus 452
Io. Sarisberienſis 462. 636. 642
Io. Sauaro 146
Io. Saubertus 87
DidacusSaauedra 638
Henr. Sauilius 62. 494. 586. 767
Hieron. Sauoranola 561
Saxo Grammaticus 357
Io. de Saxonia 558
Ant. Scainus 650. 651
Barth. Scala 387
Paul. de Scala 469
Ioſ. Scaliger 22. 87. 114. 134. 142. 143. 145. 149. 152. 476. 639
Iul. Cæſ. Scaliger. 23. 76. 87. 93. 122. 132. 148 481. 503 602
Io. Scapula 19

Bernh. Scardeonius 385
Occo Scarlenſis 344
Mich. Schaffererus 805
Simon Schambergius 370
Sim. Schardius 313.803.805
Io. Scharffius 620.885
Hartm. Schedel 190
Io. Schefferus 6. 121. 480. 441.442
Iac. Schegkius 605.888
Io. Scheibelius 491
Balth. Scheidius 258
Chriſtoph. Scheinerus 549
Herm. Schelius 248. 250. 479. 522
Io. Georg. Schenckius 400
Phil. Scherbius 889
Guil. Schickardus 226.354. 552.568
Iacobus Schickfuſius 227
Io. Schildius 445
Io. Schiltbergerus 393
Io. Schilterus 333
Eraſmus Schmidius 94.112
Io. Schmidius 4
Vinc. Schmuckius 769
Mart. Schœdelius 364
Georg. Schœnbergerus 587
Georg. Schœnborner. 656
Andr. Schonerus 541.587
Io. Schonerus 157. 536
Laz. Schonerus 501
Sigiſm. Schorckelius 317
Henr. Schorus 431
Franc. a Schoten 503
Andr. Schottus 21. 49 74. 73.164 168.182. 307.397. 399 468. 477. 439. 842. 843.760.875
Chriſtoph. Schraderus 156
Ad. Schragius 4.397
Io. Oswaldus Schrecken-fuchſius 483. 525.538
Corn. Schreuelius 122.8 .6
Andr. Schrieckius 335. 468
Io. Schrœterus 539
Georg. Schubartus 156 859
Corn. Schultingius 214
Balth. Schuppius 157
Henr. Leonh. Schurzfleiſchius 860
Schutzius v. Sinold
Caſp. Scioppius 8. 23. 832. 141.278.284 286.340.386 469.477.655.815.
Hannib. Scotus 277. 280
Ioh. Scotus v. Erigena
Octauianus Scotus 531
Car. Scribanius 342
Scribonius Largus 822.824
Petr. Scriuerius 4.120 121. 144 147. 343. 480. 577. 579. 851.
Barthol. Scultetus 542
Scylax Caryandeuus 162. 566

Io.

Io. Scylitzes 313
Scymnus Chius 566. 567
Wolfg. Seberus 11. 13
Io. Secundus 147
Sedulius 136. 755
Io. Seldenus 155. 226. 345. 346. 478. 772. 809
GVSTAVVS SELENVS 475. 481
Hugo Sempelius 489
L. Ann. Seneca 74. 83. 120. 296. 633. 611. 638. 669
M. Seneca 73. 685 842
Andr. Sennertus 615
Lud. Septalius 668. 672
Io. Gen. Sepulueda 650. 651
Vibius Sequeſter 164. 857
Serapio 736
Nicol. Serarius 334
Serenus Antinſenſis 498
Serenus Sammonicus 824
Sergius 756
Sebaſt. Serlius 512
M. Attilius Serranus 382
Io. Serræus ſ. Serranus 373. 592
Io. Seruilius 473
Seruius 24. 122
Claudius Seſellius 369. 454. 674. 675
Sextus Empiricus 598. 611. 887
Sibrandus Siccama 344
Sidonius Apollinaris 146
Sigebert. Gemblac. 183. 524
Car. Sigonius 151. 163. 164. 209. 226 270. 380. 382. 383. 467. 664. 684. 685. 856. 857
Silhon 669. 793
Io. Mart Siliceus 489
Silius Italicus 131. 851
Iacob. Simanca 385
Simeon Stilita 747
Ioſias Simlerus 378
Simmias Rhodius 114
Theophyl. Simocatta 309
Io. Simonetta 386
Io. Simonius 175
Simplicius 594. 625 888
Nic. Simus 540
Iuſtus Sinold Schutzius 789. 803
Gabr. Sionita 569
Vict. Sirius 205
Iac. Sirmondus 149. 376
Franc. Sitius 548
Sixtus Senenſis 399
Paulus Sieuogtius 620
Io. Sleidanus 193. 196. 220. 373. 374 802
Thom. Smithus 665
Rudolph. Snellius 606
Willebr. Snellius 476. 508. 545. 550. 573. 585.
Reinerus Snous 343

Socrates 206. 644. 645
Iulius Solimannus 326
Solinus 162. 612. 614 857
Io. Somerius 528
Ern. Sonerus 888
Fridericus Sonnius 341
Eman. Sonthomb 698
Sopater 35. 833. 40. 837
Nic. Sophianus 243. 520
Sophocles 106. 108. 829.
Sophoclis Scholiaſtes 828
Sophronius 750
Soranus 823
Laz. Soranzius 872
Robertus Sorbona 765
Dominicus a Soto 640. 770. 771
Dan. Souterius 475
Sozomenes 206
Iſrael Spachius 400
Cyriacus Spangenberg. 323
Ezech. Spanhemius 804. 841
Spartianus 304. 409. 417
Io. Speedæus 345
Iac. Spiegelius 315
Henr. Spondanus 211. 212
Io. Spondanus 96. 98
Fortunatus Sprecher a Berneck 379
Ioh. Theod. Sprenger 782
Iuſtus Sprengerus 791
Antonius Squarcialupus 507
Io. Stabius 328. 586. 811
Io. Stadius 538
Dan. Stahlius 620
Wolfg. Stalerus 560
Io. Stampiœnus 492
Richardus Stanihurſtio 357
Sim. Starouolſcius 177. 363
Statius 128
Carolus Stengelius 331
Steph. Io. Stephanius 357
Stephanus Byzant. 162. 572. 855.
Stephanus Eduenſis 763
Car. Stephanus 29. 68
Henr. Stephanus 18. 19. 831 61. 74. 78. 94. 100. 101. 102. 109. 110. 113. 114. 115. 116 117. 131. 161. 163. 164. 207. 227. 233. 234. 236. 237. 239. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 258. 259. 260. 459. 464. 469. 493. 567. 592. 597. 601. 719. 821. 839. 840. 842. 849. 850. 851. 857. 859. 860. 861. 862. 863
Paul. Stephanus 10. 51. 108. 828. 829
Rob. Stephanus 27. 105. 109. 161. 489. 704. 707. 847. 849. 734. 859. 861. 862
Steſichorus 113

Michael

Michael Stetlerus 378
Sim. Steuinus 492. 501. 513. 547. 572. 584
Godeſch. Stewechius 31. 480. 517. 579
Andr. Stiborius 586
Io. Stierius 637
Georg. Stiernhielmius 359
Mich. Stifelius 490
Ioh. Stigelius 535
Io. Stobæus 111. 115. 850
Io. Stobniza 570
Eraſm. Stockmannus 542
Io. Stœflerus 532. 570
Strabo 159. 567. 568. 571. 855
Walafridus Strabo 755
Famianus Strada 339
Iac. Strada 421
Octau. Strada 174
Ægid. Strauchius 156
Io. Strauchius 453. 776. 804. 819. 867
Rich. Streinius 174. 383
Victorinus Strigelius 195. 490. 538
Cyriacus Strozza 650
Georg. Strubius 474
Burc. Gotth. Struuius 869
Guil. Stuckius 161. 475. 560. 626. 855
Theodorus Studites 752
Io. Stumpfius 378
Snorro Sturleſonius 359
Io. Sturmius 1. 34. 36. 833. 655
Franc. Stypmannus 779
Suetonius 296. 304. 403. 408
Io. Henr. Suicerus 378
Suidas 16. 184. 830
Io. Suitzer 491
Sulpicia 133
Sulpicius Seuerus 209
Laur. Surius 196. 432
Henr. Suſo 768
Euſtathius Swartius 469
Franc. Swertius 336. 478
Frid. Sylburgius 17. 18. 260. 301. 848. 849. 860. 864. 871
Æneas Syluius 451. 569. 422. 810
Symeon Metaphr. 433. 761
Symmachus 85. 86. 843
Symmachus Iudæus 731
Symonides 113
Georg. Syncellus 150. 186
Syneſius 654. 746
Syrianus 35. 833. 594
P. Syrus Mimus 639
Petr. Syringus 791

T.

Tacitus 76. 245. 254. 275. 277. 411. 662. 663. 864
Taraſius 753
Tarrhæus 10

Nic. Tartalea 490. 584
Tatianus 720
Frid. Taubmannus 117. 122 465
Io. Taulerus 766
AEgid. de Tebaldis 525. 558
Io. Teiſnierius 560
Dominicus Tempeſta 431
Io. Temporarius 158
Sam. Tennulius 568. 879
Terentianus Maurus 22. 46. 858
Terentius 118. 460. 850
Franc. Tertius 422
Tertullianus 720
Wernerus Teſchenmacherus 326
Iac. Teuius 874
Thebitius 527
Theganus 318. 755
Themiſtius 55. 594 840. 888
Zach. Theobaldus 326
Theocritus 114. 115
Theodoretus 217. 746
Theodorus Lector 208. 859
Theodorus Presbyter 747
Theodorus v. Prodromus
- - - vid. Studites
- - . v. Metochita
Theodoſius 254
Theodoſius Tripolites 497. 518. 546
Theodotion 731
Theodulphus 753
Theogerus 506
Theognis 114. 691
Theon. 40. 828. 836
Theon Alexandrinus 497. 517. 519. 534 545
Theon Smyrnæus 487. 518
Theophanes 187. 858
Theophilus 563.
Theophraſtus 614. 653
Theophylactus 763
Theorianus 764
Theoſterictus 756
Thioto 760
Thius 520
Petr. Gregorius Tholoſanus 508. 562. 6. 9. 657. 658
Thomas Magiſter 9..
Hubertus Thomas Leodius 335. 336
Iac. Thomaſius 637
Georg. Fred. Thryllitius 829
Iac. Aug. Thuanus 147. 196. 375. 449. 665. 858. 859
Thucydides 76. 228. 233. 235 266. 296. 682. 683
Antiochus Tibertus 560
Tibullus 142
Frid. Tilemannus 177. 608

Clem.

Clem. Timpleius 608. 616. 656.
Andr Tiraquellus 447
Titus Boſtrenus 737
Franc. Toletus 684
Alex. Tollius 861
Corn. Tollius 477478
Jac. Tollius 313
Lud Tomaſinus 435
Cuthbertus Tonſtallus 489,
Io. Tornæſius 548
Auguſt. Torniellus 214
Leuinus Torrentius 366. 416 445
Paul. Toſſanus 694
Diego de Toſto 395
Trallianus 822
Georg. Trapezuntius 463 529. 556
Trebellius Pollio 304 417
Nicol. Clemens Trelæus 332
Eman. Tremellius 695
Abdias Trew 553
Ad, Tribbechouius 898
Nic. Trigaultius 392. 395
Iac. Triglandius 6:8
Io. Franc. Trincauellus 102
Nic. Triuetus 347
Trogus Pompejus 179
AEgidius Tſchudius 378. 571
Lud. Tubero 366
Io Tucherus 391
Ger. Tuningius 32
Petrus Turellus 369
Hieron. Turlerus 357
Adr. Turnebus 125. 466. 515. 625 738.
Io. Turpinus 317
Franc. Turrianus 218
Horat. Turſellinus 31. 195.
Aben Tybbon 559
Luc. Typotius 482
VVilh. Tyrius 391
Io. Tzetzes 100. 106. 111

V.

Ioach Vadianus 166. 468. 614
Vettius Valens 557. 534
Valerius Flaccus 103. 131. 851
Valerius Maximus 444. 450. 877.
Cornelius Valerius 540
Lucas Valerius 503. 585
Franc. Valeſius 562.
Hadrianus Valeſius 373. 670
Henr. Valeſius 206 253. 301. 302 617. 685. 443 581. 734.
Laur. Valla 4:. 233. 463
Petrus Vallenſis 873
Alanus Varenius 508
Saluator Varo 388
M. Terent. Varro 21. 22. 488. 692.
Fernandus Vasquius 771. 809. 810.
Mich. Vaſtouius 361
Guido Vbaldus 512 584.
Conr. S. Vdalrici 18:.
Vdalricus Aug. Epiſcop. ſenior 760
Vdalricus Aug. Epiſc. iunior 762
Hier. Vecchietri 155
Cæſ. Vecelius 474
Conr Vecerius 589
Nic. Vedelius 686. 713
Vegetius 480. 578. 580
Velleius Paterculus 273. 296. 304. 864
Hubertus Velleius 372
Marcus Velſerus 136. 329. 331. 568. 762
Henr. Velſtehius 158.

Venantius

Venantius Fortunatus 749
Claud. Verderius 469
Polydorus Vergilius 346. 396
Vgolinus Verinus 387
Io. Vernerus 570
Verrius Flaccus 22
de Verulamio v. Baco.
Io. Bapt. Verus 385
Veſtritius Spurina. 133
Americus Veſputius 395
Barthol. Veſputius 532
Vibius v. Sequeſter
Victor Africanus 749
Victor Capuanus 749
Victor Tunnunenſ. 149
Victor Vticenſis 748
Aur. Victor 304. 305. 877
P. Victor 381
Marius Victorinus 46. 736. 838
Hugo de S. Victore 764
Richardus de S. Victore ib.
Petrus Victorius 34. 39. 91. 518. 467. 828. 836. 849. 621. 613
AEneas Vicus 473
Franc. Vieta 501. 546
Nic. Vignerius 377. 734
Iac. Barocius da Vignola 512
Alex. de Villadei 488. 526
Alphonſus a Villadiego 267
Nic. Villagagnon 394.
Gregorius a S. Vincentio 503
Vincentius Bellouacenſ. 188
- - - - - Lirinenſis 728
Bernardinus Vincentius 481
Vindicianus 823
Eraſmus Vindingius 568
Petr. de Vineis 87
Elias Vinetus 145. 416. 526. 588.
Barth. Viottus 884
Io. Ant. Viperanus 177
Mich. Virdungus 663
Virgilius 103. 104. 114. 111. 123
Ponticus Virunnius 870
Vitellio 511. 512. 513.
Viterbienſis, v. Gotofredus
Phil. Reinh. Vitriarius 904
Vitruuius 576 3
AEneas Vitus 312. 58
Frid. Viues 341
Lud. Viues 462
Iac. Vlfeldius 363
Io. Vliet 133. 134. 852.
Vlpianus Rhetor 48
Io. Voellus 587.
Ianus Aug. Vogelius 551
Raph. Volaterranus 448. 449
Cypr. Vomelius 469
Caſp. Vopel 571
Vopiſcus 304. 412. 418
Dionyſ. Voſſius 337
Ger. Voſſius, Tungrenſis 733. 739
Ger. Voſſius F. 273. 274
Ger. Io. Voſſius 8. 23. 33. 46. 92. 93. 94. 116. 157. 177. 216. 217. 227. 478. 485. 589. 616. 698. 883. 887. 869.
Iſ. Voſſius 163. 219. 509. 511. 567. 713.
Mich. Vranius 432
Vrbicius 579
Codrus Vrceus 465
Beni. Vrſinus 492
Fuluius Vrſinus 174. 383. 416. 473. 444. 475
Vrſpergenſis v. Lichtenau
Chriſtia-

Chriſtianus Vrſtiſius 315. 378. 542
Vrſus Diaconus 757
Iac. Vſſerius 210. 218. 220. 356. 397. 553. 713
Io. Vtenhouius 341
Bonauentura Vulcanius 19. 831. 26. 94. 845. 115. 131. 137. 237. 309. 338. 851
Vulcatius Gallicanus 304. 417
Herm. Vulteius 803
W.
Io. Chriſtoph. VVagenſeilius 774.
Ant. VValæus 693
Io. Iac. a VVallhauſen 579
Thomas VValſingham 189
Io. VValtherus 528
Iacobus VVaræus 357
VVaremundus 328
Paul. VVarnefridus 183
Caſp VVaſerus 477
Eberhardus VVaſſenbergius 320
Guil. VVatſius 346
Io. VVegelinus 838. 610
Melch. VVeinrichius 603
Io. VVeizius 119. 122. 135. 136.
Marcus VVelſerus v. Velſerus
God. VVendelinus 553
Marcus Frid. VVendelinus 394
Io. VVendenſteinius 508
Angelus VVerdenhagen 454
Andreas VVernerus 325
Gualterus VVernerus 513
Io. VVernerus 500. 532
Matthæus VVeſtmonaſterienſis 346
Mich. VVexionius 359
VVilhelmus Pariſienſ. 765
VVilleramus 763
Iodocus VVillichius 119. 468
Iacobus VVimphelingius 319
Nic. VVincklerus 560
Io. Paul. VVindeckius 805
Pierius VVinſemius 344
Vitus VVinſemius 109.
Arnoldus VVionius 812
VVittekindus 316. 544. 869
VVilh. VVitzendorfius 803
Hieronymus VVolfius 16. 48. 51. 185. 307. 450. 839. 878. 556. 866.
Io. VVolfius 878
Olaus VVormius 358
Io. VVowerius 8. 87. 139. 484
X
Xenophon 234. 664. 691
Xiphilinus 180. 253. 254. 255. 862
Guilielmus Xylander 248. 491. 493. 443. 487. 493. 571. 628. 880.
Y.
Rodericus de Tepes 368
Z.
Iac. Zabarella 605
Zacharias 763
R. Abr. Zacutus 530
Zahel 558
Barth. Zambertus 493. 496. 517
Io. Sarius Zamoſcius 382
Matthias Zampinus 371
Io. Chryſoſt. Zanchius 386
Ioſ. Zarlinus 509
Zeazar 559
Melch. Zeidlerus 884
Martinus Zeillerus 168

Zeno 723
Zenobius ſ. Zenodotus 21
Guil. Zenocarus 422
Iac. Zieglerus 358. 536. 571
Anton. Zimara 607
Iuſtus Zinzerlingius 164
Henr. Zolnerus 803
Io. Zonaras 185. 760. 871
Zoſimus 260. 864
Viglius Zwichemius 337
Theod. Zwingerus 448. 641. 650. 651.

Sphalmata obiter obſeruata L. B. ita emendet:

Pag. 9. l. 10. *Charoboſcus* l. Chœroboſcus p. 16. l. 28 *Pamphilius* l. Pamphilus p. 31. l. 25. poſt *Chiliadum* adde: quod in Operibus Eraſmi inter Theologos nominatis continentur lin. 27. *Megiſſerus* l. Megiſerus p. 37. lin. 7. 13. 20. *Halicarnaſſæus* leg. Halicarnaſſeus p. 41. l. 22. *Boetii* l. Boethii p. 49. l. 25. *excuſa* l. excuſa p. 53. l. 17. *Philodem* l. Philoclem. p. 54. l. 7. XXXIV. p. 55 l. 26. multa. p. 56. l. penult. *vt* l. vtut p. 62. l. 7. dele Colon. p. 64 l. 2. Archia p. 70. l. 26. ἀποδείξεις p. 77. l. 11. inſtitit p. 88. l. antepenult. ſubmonentibus, lin. penult. pæne. p. 89. l. 16 ſingularis p. 90. l. 29. præfixæ. p. 93. l. 6. pæne p. 94. l. 7. 8. Sibyllina. l 27. Græce antea. p. 95. l. 2. Epicos p. 100. l. ult. ἡμέρῃ. p. 105. l. 18. Loadiceæ. p. 106. l. 27. Poetices p. 108. l. 4. Hippolytus l. 18. ibidem p. 109. l. 4. hominum. p. 113 l. 19. Simonidis p. 114. l. 11. dele & p. 117. l. 29. κωμῳδῶν. p. 119. l. 25. VI. p. 120. l. 24. Hippolytus p. 123. l. 6. μικρολόγως. p. 126. l. 24. Lilius Gyraldus p. 130. l. 2. *inſtructa* l. illuſtrata. p. 133. l. 25. Veſtritium Spurinam. pag. 134 l. 16. Auguſteo. p. 137. l. 3. *Ruizius*. p. 140. l. 23. habitæ p. 142. l. 16. edidit p. 148. l. 27. poſt *Satyra* adde: & HEINSIVS *de Satyra Horatiana* p. 149. l. 8. omnigena. p. 151. l. 14. dele uncinulos, qui addendi lin. 23. 24. p. 152. l. 4. adde IV. p. 154. l. 4. diſſitendum p. 156. l. 11. itidem. p. 157. l. 2. Eberi. l. 12. Schoneri l. 15. Beutheri. p. 158. l. 16. Chiffletius l. 24. Hecatæus p. 159. l. 5. Petrus. p. 160. l. 1. Strabonis. p. 176. l. ult. συγγράφειν p. 183. l. 11. & cum l. 26. III. p. 185. l. 2. deſcribit. pag. 187. l. 4. χρονολογικὴν p. 190. l. 25. dele unciculos. p. 192. lin. 24. quin. l. 28. coactus p. 195. l. 1. hiſtorica. p. 198. l. 20. facinoroſo. p. 206. l 7. ſchedis. l. 12. ponenda poſt lin. 16. p. 209. l. 12. Rufinum p. 211. 12. inſidiatus p. 217. l. 29. Nicæno. p. 220. l. 23. Gotthardus Arthuſius p. 225. l. 8 Ιουδαϊκὸν p 239. l. 11. terſiſſimæ. p. 146. l. 22. πράξιν. p. 252. l. 4. Rhetorica lin. 13. Antonino. p. [illegible] p. 260. l. 11. egregius p. 261. l. ult.

2267874 A

Digitized by Google

l. ult. Origenis. p. 269. l. 25. diuerſum. p. 270. l. 5. in margine: *V. Voſſ. Part. Orat. p. 276.* p. 278. l. 15 teſqua p. 288. l. 18. amplexentur p. 290. lin. 15. comparari. p. 304. l. 21. dele: Suetonium. l. 23. adde: SVETONIVS p. 305. lin. 3. *De Suetonio et.* pag. 313. lin. 9. dele *&* l. 11 continetur. pag. 324. lin. 3. Mamerani. pag. 334. lin. 28. *elegans* leg. *egregium*, & adde; FRID. ERHARDI VVINHEIM *Sacrarium Agrippinæ*, pag. 343. lin. 25. conſcripti. pag. 345. lin. 16. hodie rem Britannicam. pag. 346. l. 22. Angli. lin. 25. adde: *& pag. 99. iterum* p. 348. lin. 24. coniuratione. pag. 349. lin. 3. Εἰκὼν βασιλική. pag 350. lin. 17. ad marg. *Haræus.* pag. 364. l. 22. *Schædelii* pag. 367. lin. 10. 11. Hiſtoriæ pag 374. lin. 28. plurimas. pag. 376. lin. 25. *§. 7.* pag. 381. lin. 27. *Romanæ* magni habentur. IO. ROSINI *Antiquitates Romanæ*, cum Notis &c. pag. 385. lin. 27. Torellus. p. 392. poſt l. 15. adde: AITONVS, ſiue HAITONVS ARMENVS in *Nouo Orbe* Baſileæ edito, & ſeorſum. *Comment. de Scr. p. 102.* pag. 395. l. 2. Pigafetta. pag. 397. lin. 19. Ariſteas. pag. 404. l. 18. tranſcribi pag. 408. l. antepen. Dictys. pag. 422. l. 4. Carolum pag. 423. lin. 10. poſt *Gaguinus* pone comma. pag. 427. lin. 4. *iv* p. 429. lin. 20. operum. pag. 433. l. 10. 12. Symeone. poſt lin. 27. adde: *Symeon Metaphraſtes* Pariſi. Gr. & Lat. *Comment. de Scr. pag. 89.* pag. 440. l. 19. 20. *Babylonica.* l. ult. *Brahei* p. 441. l. ult. *Arcerii* p. 442. l. 29. Commentitiam. pag. 447. l. 7. *&* leg. *eſt.* p. 449. l. 11. poſt Nota, pone comma. p. 457. l. antepen. 1563. p 461. l. 1. ſtrategemata. p. 465. l. 17. 18. noua. p. 469. l. 1. ἀγωνιςικῶν. p. 486. l. 26. dele verba: & Aeſculapius, Philoſophus Trallianus, p. 494. l. 9. ibidem l. itidem. l. 25. Claudium. p. 495. l. penult. ſcripſit leg. ſuperſunt. p. 511. l. antepen. Orontius Finæus p. 534 l. 5. Grynæus l. 7. Ptolemæi. p. 549. l. 12. Maginus p. 550. l. 23. Danicam. p. 560. l. 6. Arthuſii. pag. 567. l. 3. Arriani. p. 578. l. 7. Arcerius. p. 579. l. 7. 8. VVallhauſen. p. 580. l. 14. Agylæo. p. 605. l. 7. Schegkii. l. 11. Schegkio. p. 611. l. 17. Quæſtionibus Naturalibus. pag. 626. l. 1. 18. Simplicius p. 632. l. antepen. præiuit. p. 634 l. 23. politicæ. p 637. l. 10. Stierii. pag. 640. l. 22. fine p. 661. lin. 19. ſpernendi p. 664. l. 9. Rempublicam. p. 666. l. 14. iuuantium.

p. 681

ERRATA.

p. 681. l. 29. Fœdus. p. 685. l. 19. nondum p. 687. l. penult. & Bezam. l. ult. *παπίζειν*, p. 691. l. 20. §. *3*. p. 692. l. 18. Accipitrariæ. p. 694. l. 21. e. g. p. 696 l. 19. que p. 698. l. 9. opinionum. pag. 721. l. 15. 16. moleſtiam p. 731. l. 23. Tetrapla. p. 735. l. 22. 23. Pachomii. p. 747. l. 20. Symeonis p. 748. l. 26. Fulgentio. p. 755. l. penult. Bibliothecis. p. 777. l. 9. diſceptaretur. p. 779. l. 5. poſt *libris*, dele punctum. p. 780. lin. 19. animoſius pag. 783. l. 7. Lampadii. p. 785. l. 1. etiam 4) p. 786. l. ult. Lupoldus. p. 792. l. 17. Maulius pag. 803. lin. 7. VVitzendorffius. p. 804. l. 27. Philœci. p. 806. l. 5. Engelbrechti. pag. 810. l 16. Fernandi. pag. 822. l. 28. poſt *Trallianus*, pone comma. pag. 830. l. 21. poſt *n. 24*. adde: & Bibl. Gr. L. IV. P. II. pag. 524. p. 848. l. antepen. dele. *Gr.* l. penult. adde: *Gr. per.* p. 849. l. 2. Erhardi l. 15. *Ge.* leg *Greg.* p. 854. poſt l. 12 adde: §. 3. *Frid. Lindenbrogius*, pro *Henrico* nominatur; quod notauit etiam Cl. *Mollerus* Homonymio ſc. p. 691. P. 869. l. 10. *1577*, *f.* Reliqua leuiora, vt notas diſtinctionum, vncinulosque perperam poſitos, aut omiſſos, voces minus bene diuiſas, aliaque æquo lectorum iudicio permittimus.

123. [illegible]

BNCF BNCF BNCF BNCF BNCF BNCF BNCF

Digitized by Google